

GIÓN

NÁNDOR

Börtönről álmodom mostanában

4 regény

KÉTÉLTÜK A BARLANGBAN

TESTVÉREM, JOÁN

BÖRTÖNRŐL ÁLMODOM
MOSTANÁBAN

CSAKKÁR

ÉLETMŰ / 2

GION NÁNDOR

Börtönről álmodom
mostanában

KÉTÉLTŰEK A BARLANGBAN

TESTVÉREM, JOÁB

BÖRTÖNRŐL ÁLMODOM MOSTANÁBAN

IZSAKHÁR

nóran

A könyv megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Az életműsorozatot gondozza
Füzi László

A kötetet szerkesztette Füzi László
Az utószót írta Fekete J. József

A borítót Benes József *Folyópart* című festményének
felhasználásával Faragó Ágnes tervezte

© Gion Nándor örökösei, 2008

© Fekete J. József, 2008

© Noran-Kiadó Kft., 2008

KÉTÉLTŰEK A BARLANGBAN

A haszon nélkül való dolgokat Baras a központi vendéglő kerthelyiségében elmondott híres beszédében említette először, egy meleg júniusi délutánon. Zöldre festett székeken ültek, két összetolt bordázott asztalnál, csendben figyelték az izzadt hátú pincért, amint egy kancsó bort és meleg szódavizet rakott az asztalra, forgatták kezükben a poharakat, és ekkor Baras így szólt:

– Itt maradtunk heten, hogy erőnkhez és tehetségünkhöz mértén megostromoljuk a tudomány bástyáit, és megmásszuk a tudás meredek hegycsúcsait. A reszelőket megtisztítottuk a fényes vasportól, s a fiókokba zártuk őket, a kulcsot a szögre akasztottuk, s ahelyett, hogy napi nyolcórás munkával pénzt keresnénk, és jóízűen röhögnénk a hülye vicceken, könyveket fogunk cipelni, és tenyerünkön megpuhul majd a bőr. Ne higgye senki, hogy ez könnyű lesz, nagyon meredek a tudás hegycsúcsaira vezető utak, bizonyára lesz olyan is közülünk, aki már az első lépésnél kifulladás, és visszatér a kopott reszelőkhöz, és megint fekete lesz a körme, meg olyan is lesz, aki csalódni fog, és megráncosodik tenyerén a bőr. Ezzel számolni kell, mert ez elkerülhetetlen. Annyit azonban megtehetünk, hogy jó előre felkészülünk, nehogy a buktatók összetörjenek bennünket. Az embernek bonyolult, makacs, sokszor ellenséges környezetben kell megbirkóznia fennmaradásáért. Szaporítani kell hát a gondolatokat, mert a gondolatok megváltoztatják a legközönségesebb tárgyak halmazállapotát, és keményre döngölik a földet, ahonnan az elegánsan formálható közegekbe lehet rugaszkodni, és itt megmutatkoznak az értéktelen dolgok értékei. Értékelni kell az értéktelen dolgokat, és hódolni kell tüntető haszontalanságuk előtt, mert egyedüli mentség, ha valaki haszon nélkül való dolgot csinál, hogy őszintén csodálja azt. Így mindenkor visszatérhet az elegánsan formálható közegbe, mert azt senki el nem veszi tőle, mivel az emberek nem tudják, hogy szükségük van rá, vagy legalábbis nagyon kevesen tudják. Valahol olvastam, hogy a királyoknak és a hegyeknek csak az a feladatuk, hogy álljanak és létezésükkel figyelmeztessék az embereket az örök értékekre. A síkságot meg lehet

művelni, a folyók hátán hajók járhatnak, és ha nem volnának hegyek, az emberek azt hinnék, hogy minden lapos és praktikus ezen a világon. Esetleg megemlíthetem még a kaktuszokat, amint ronda, kinyújtott karjaikkal a sivatagba szúrnak, bár félek, egyszer majd egy undorító tar koponya mégis a fülembé sűgja, hogy a kaktuszok gyökeréből már évszázadok óta kenyeret gyúrnak a spanyol-indiánok, és sikerrel kúrálják vele a gyomorsavtúltengést meg a gyomorfekélyt. De akkor is... Az embernek szilárd pontokra kell építenie a saját világát, csak úgy tudja valamiképpen megvédeni magát. Mindenkinek kell, hogy legyen saját világa, és azt csak haszontalan dolgokból lehet felépíteni, mivel ma már csupán a haszontalan dolgok szilárdak. Amint valaminek értéket fedeznek fel, az megszűnik szilárdnak lenni.

Szóról szóra így hangzott Baras híres beszéde a központi vendéglő kerthelyiségében. Baras, amíg beszélt, a bordázott asztal szélét fogta, s valamerre a fák közé nézett. Lassan, megfontoltan beszélt, néha furcsa fejhangon, amiből arra lehet következtetni, hogy Baras sokáig gondolkozott híres beszédén, talán le is írta és megtanulta fejből, mert nem szokott ő mekegő, magas hangon beszélni, csak olyankor, ha az iskolában a külpolitikai és a belpolitikai helyzetről tartott előadást, és kénytelen volt újságrázisokat mondani. Híres beszédének befejeztével már egész természetesen hadonászva elmondta, hogy a napokban találkozott egy ismerőseivel, aki jogász és az önigazgató szervek titkára valamelyik kisebb gyárban, ahol dugattyúkat és golyóscsapágyakat gyártanak; jogászmeghívta egy feketekávéra, és a feketekávé a gyár kapubejáratában itták. Itt tulajdonképpen két ajtó van, magyarázta Baras, az egyik az utcára nyílik, a másik a folyosóra. A két ajtó között öt lépcsőfok van s több mint másfél méter széles, sima betonlap mindkét ajtó előtt. A jogász azt mondta, ide bármikor eljöhet Baras kávé inni, akár a barátai is, mert ezt a bejáratot csak a gyár igazgatója használja, este meg pláne eljöhet kávé inni, mert ilyenkor csak az éjjeliőr van itt, aki kávé is főz, vagy éppen a vendégekre bízta, és ő csak a pénzt szedi be. Az éjjeliőr nagyon hallgatag, mindig álmos, és bal kezén hiányzik a hüvelykujja.

– Hogy hívják az éjjeliőrt? – kérdezte Rozmajer.

– Nem tudom – mondta Baras –, és nem is fontos.

– Ajánlom, hogy nevezzük Jónásnak – mondta Salamon. – A folyó mellett ismertem egy öreg halászt, akinek le kellett vágni a bal kezén a hüvelykujját, mert a körmét átharapta egy nagy dög hal. Jónásnak hívják az öreg halászt.

– Nem bánom, nevezzük hát Jónásnak az éjjeliőrt – mondta Baras, és ebben maradtak.

Ezt követően másnap, június 22-én este megalapították az Első Amatőr Hegymászók Egyesületét, s a már említett lépcsőzetes kapubejáratot nevezték ki klubhelyiségnek, ahol ezentúl minden éjjel, pontosabban hét éjjel egymás után, tizenegy órakor összegyűltek, hogy az elképzelhető leghaszontalanabb dolgokról vitatkozzanak.

Az Egyesületnek jelvénye is volt, amit Fábián rajzolt hófehér hamerpapírra tussal. A jelvény – hét hajszálpontosan egyforma hegycsúcs – egy szabályos, felnagyított kardiogramra hasonlított, alatta pedig ez állt: „Mi megmásszuk a tudás meredek hegycsúcsait, ha addig élünk is.” Ezt mind a heten aláírták. Az Egyesületnek volt ugyan egy tiszteletbeli tagja is, Jónás, az éjjeliőr, akinek bal kezén hiányzott a hüvelykujja, és kávé főzött az alakuló közgyűlésen, de ő nem írta alá a jelvényt. Heten írták alá, mert hét rendes tagja volt az Egyesületnek, és bár a Szegény Kis Rahmánovics a hetedik nap, június 29-én 13 óra 43 perckor ostobán vízbe fulladt, kegyeletből mégis meghagyták az aláírását, pedig, amint ez majd a későbbiekben félreérthetetlenül kiderül, a Szegény Kis Rahmánovics buta halála tulajdonképpen szétzüllesztette az Egyesületet.

Mikor a fehér hamerpapíron a kardiogramszerű jelvény elkészült, és már alá is írták mindannyian, Barasnak nagyon nem tetszett, mert mint mondta, a tussal megrajzolt fekete vonalak egyáltalán nem hasonlítanak hegycsúcsra, egyáltalán semmire sem hasonlítanak, be kellene őket festeni, hogy hegycsúcsra hasonlítsanak, méghozzá mindegyiket más színűre, mert ő azt hiszi, mindenki előtt világos, hogy mit jelképez a hét hegycsúcs. Fábiánnak azonban nem volt semmiféle festék a keze ügyében – a tust meg a hamerpapírt és egy HB2-es grafitceruzát is az iskola rajzterméből lopta –, így hát az első hegycsúcsot egyszerű HB2-es grafitceruzával egészen halványan beaszatolta, ez lett a halványszürke hegycsúcs; a másodikat valamivel

sötétebbre maszatolta, ez lett a közepesen sötétszürke hegycsúcs; a harmadikat egészen vastagon bemaszatolta a HB2-es grafitceruzával úgy, hogy ha az ember hozzáért, csupa grafit lett a keze, ez volt a sötétszürke hegycsúcs; a negyediket, a középsőt, a szimmetria kedvéért, tussal feketére festette, ez lett a fekete hegycsúcs; az ötödiket a bal felől eső meredek hegyoldallal párhuzamosan megcsíkozta, a hatodikra kockákat, a hetedikre pedig pöttyöket rajzolt, és így lett csíkos, kockás és pöttyös hegycsúcs is.

Baras sokáig nézte az Egyesület tarka jelvényét, és végül azt mondta, hogy így már van pofája, mert a hegycsúcsok végre hegycsúcsokra hasonlítanak, aztán megitta maradék feketéjét, és így szólt a gyülekezethez:

– Az alakuló közgyűlés ezennel véget ért. Holnap este pontosan tizenegykor találkozunk.

Meg kellett azonban még valamit beszélni. Jónás, az éjjeliőr, az Egyesület tiszteletbeli tagja ugyanis nem vállalhatta továbbra is a kávéfőzést, mert puskával a vállán, sötétzöld egyenruhában és tányérsapkával a fején körül kellett járnia a pókhálós ablakú munkacsarnokokat, amelyekre vörös betűkkel fölírták, hogy tilos a dohányzás. A rendes tagok közül kellett tehát kijelölni valakit kávéfőzőnek, meg az Egyesület munkamódszerét is meg kellett beszélni. Erre komolyan figyelmeztette a tagokat Baras, azután pedig így szólt:

– Klubhelyiségünkben, amely valójában csak egy közönséges kapubejárát, öt lépcsőfok van. Legfelül ülne az elnök, aki előterjeszténé a napirendi pontot, és akit minden este váltanánk, lent pedig, ahol tulajdonképpen már nincs is lépcsőfok, a két legalacsonyabb rendű tag; az egyik főzne a kávé. A többi tag a megmaradt négy lépcsőfokon foglalna helyet. Esténként mindenki egy lépcsőfokkal feljebb kerülne, a régi elnök pedig kávé főzne.

A javaslatot már majdnem elfogadták, de akkor megszólalt Angeli, egy ellenszenves, keskeny orrú alak, és azt mondta, hogy a másik alacsonyrendű tagnak is kell valami elfoglaltságot találni, mert nincs rendjén, hogy egy alacsonyrendű tag egész este semmit se csináljon. Mindjárt javasolta is, hogy a másik alacsonyrendű tag legyen cipőpucoló, és esténként pucolja meg a lépcsőn ülő tagok cipőjét.

– Miféle örültség ez? – kérdezte dühösen Bresztovszky, aki ócska szandálban járt, és ha beszélt, mozgatta a lábujjait. Kijelentette, hogy határozottan ellenzi Angeli javaslatát, mert ő nem akar senkit sem megalázni, és hogy ő úgy gondolja, egy alacsonyrendű tag is végigülheti az összejöveteleket, anélkül, hogy bármit is csinálna.

Angeli azonban ragaszkodott az ötletéhez, és megmagyarázta, hogy szó sincs megalázásról, mert a Baras-féle mechanizmus időnként mindegyiküket az alacsonyrendű tagok sorába juttatja.

– Nem bánom, legyen hát cipőpucolónk is – mondta kedvetlenül Baras, és a többiek is beleegyeztek, csak Bresztovszky dühnyögött továbbra is, hogy ő bizony nem pucoltatja ki senkivel sem a cipőjét, mert szerinte, aki tagtársával cipőt pucoltat, az egy közönséges ló.

Ekkor, hogy véget vessen a rossz hangulatnak, így szólt Baras:

– Holnapra vállalom a kávéfőzést, és az ajtó előtti betonlapon fogok ülni.

– Én meg vállalom a cipőtisztítást, és szintén a betonlapon fogok ülni – mondta gyorsan Fábián, aki már régóta nagy bámolója volt Barasnak.

– De ki lesz az elnök? – kérdezte türelmetlenül Salamon, aki nem szerette a feketekávé, vigyázott a szívére, mert tagja volt az ejtőernyős szakosztálynak, most is egy nagy batyuban nála volt az ejtőernyője, egyenesen az edzésről jött az alakuló közgyűlésre.

– Meg kell választani – mondta Baras, és végignézett a tagokon. Jelenleg ő ült a legfelső lépcsőfokon, és titokban szerette volna, ha a Szegény Kis Rahmánovicsot választják meg elnöknek, mert az olyan esetlen volt, hogy fülig pirult, ha megszólalt. Jó alkalom lett volna végképp leégetni a Szegény Kis Rahmánovicsot, aki mindig nagyon jó fiú volt, és Baras nem szerette túlságosan.

– Úgy van, meg kell választani az elnököt – helyeselt Fábián is, de ő sem ajánlott senkit.

– Legyen holnap este Rozmajer az elnök – mondta ekkor Bresztovszky, és mozgatta lábujjait a szandáljában.

Baras elhúzta a száját, Fábián észre is vette, és idegesen megkérdezte:

– Miért éppen Rozmajer?

– Azért éppen Rozmajer – mondta erre Bresztovszky, miközben egész jobb lábát mozgatnia kezdte –, azért éppen Rozmajer, mert az

ő anyja házmester, és a lakásukban mindenféle csövek meredeznek a falakból.

- Hát, nem bánom, legyen Rozmajer – mondta Baras, mert nem akart vitát kezdeni a nehézfejű Bresztovszkyval.

- Legyen hát Rozmajer – mondták a többiek is –, ő fog holnap este a legfelső lépcsőfokon ülni.

- Én az ötödik lépcsőfokon akarok ülni – mondta a Szegény Kis Rahmánovics. Szeretett volna minél később elnök lenni.

- Az enyém a negyedik lépcsőfok – mondta Bresztovszky.

- Az enyém a harmadik – mondta Angeli, mert az égvilágon semmiféle napirendi pont nem jutott eszébe, és nem akart már a második napon elnökölteni.

- Akkor majd én ülök a második lépcsőfokra – mondta Salamon. Ő már elhatározta, hogy ha ő lesz az elnök, kígyókról, gyíkokról és más csúszómászókról fog beszélgetést kezdeni.

- Akkor holnap este Rozmajer választja majd a beszélgetési témát – mondta Baras, és felállt.

- Ki lesz a jegyzőkönyvvezető? – kérdezte Salamon, és ő is felállt.

- Voltam néhányszor ifjúsági gyűléseken, és mindig az a gyomor-bajos Langen vezette a jegyzőkönyvet. Biztos ismeritek; szőke haja van, szerszámlakatos.

- Ismerem – mondta Bresztovszky. – Volt egy zöld számlapos kar-órája, foszforeszkáltak a számok, és azt írta rajta, hogy „antimagnet”. Egyszer rátette az elektromágnesre, és egy pillanat alatt úgy bedöglött az „antimagnet”, hogy abból soha többet nem lesz óra. Még most is röhögnöm kell, ha eszembe jut.

Ekkor így szólt Baras:

- Nem kell jegyzőkönyvvezető. Elég, ha az elnök kifüggeszti a napirendi pontot. Rozmajer, légy szíves, holnap estig függeszd ki a napirendi pontot. Írd fel hammerpapírra, tussal.

- Nincs otthon hammerpapírom – mondta Rozmajer –, meg tudom se.

- Akkor maradj itt, és írd fel itt a napirendi pontot – mondta Baras. – Fábián lopott elég hammert meg tust a rajzteremből.

- Jó – mondta Rozmajer –, akkor itt maradok, és felírom a napirendi pontot.

A többiek lementek a lépcsőn, és Baras még visszaszólt az ajtóból: - Ne feledd, hogy csakis a leghaszontalanabb dolgokról beszélgethetünk. Olyan dolgokról, amelyeknek nincs semmi gyakorlati hasznuk, de az örök értékekre figyelmeztetik az embereket.

- Jó – mondta Rozmajer –, majd kitalálok valamit, aminek nincs semmi gyakorlati haszna.

Aztán leült a legfelső lépcsőfokra, térdére fektette a hammerpapírt, és sokáig gondolkozott valamilyen nagyon haszontalan dologról. Jónás, az éjjeliőr a kávécsészéket mosta. Puskáját a folyosóra nyíló ajtónak támasztotta, és kigombolta sötétzöld egyenruháját.

- Mondja – kérdezte egy idő múlva Rozmajer –, magát tényleg Jónásnak hívják?

- Nem – mondta az éjjeliőr, és szépen egymás mellé rakta az elmosott kávécsészéket.

Rozmajer még gondolkozott egy ideig, aztán a HB2-es grafitceruzával rajzolni kezdte a betűket. Szabályos technikai betűket rajzolt, hetvenöt fokos szögben előredöntötte őket, ahogyan a gépészeknek tanítják. Aztán tussal is kirajzolta a betűket. Most már szépen látzott, hogy mit írt: „Beszélgetés a kopár hegyekről.”

Megmutatta Jónásnak, az éjjeliőrnek.

- Tetszik? – kérdezte.

Jónás sokáig bámulta a napirendi pontot, aztán azt mondta:

- Tetszik.

- Baras mesélte, hogy a hegyek és a királyok nagyon haszontalan dolgok. Arra valók csupán, hogy az emberek felnézzenek rájuk, és csodálják őket.

- Még sohasem láttam hegyeket – mondta Jónás, az éjjeliőr.

- Én sem láttam még hegyeket – mondta Rozmajer –, ezért is akarom, hogy a hegyekről beszéljünk. A Szegény Kis Rahmánovics a hegyekben született.

Rozmajer ezután szöveget kért az éjjeliőrtől, a folyosóra nyíló ajtóra kitűzte a napirendi pontot, és kiment az utcára. Jónás, az éjjeliőr pedig bezárta a klubhelyiség ajtaját, leült a legfelső lépcsőfokra, és hajnalig bóbiskolt.

Az elnöklőtől függetlenül, sajnos, a továbbiakban is elkerülhetetlen elsősorban Barassal foglalkozni, bár attraktív szerénysége és későbbi gyanús üzelmei inkább agyonhallgatását kívánják, de hát mégiscsak az ő ötlete volt a haszon nélkül való dolgok gyűjtése, ezt megelőzően pedig három éven át agitált a tudomány és a tudományosság érdekében, nem riadt vissza még a legbanálisabb érvelésektől sem. Ő volt az, aki már az első iskolaév első napján a tudomány iránti lelkesedésével sarokba szorította az Osztályfőnököt, akinek ritkás szőke haja és rózsaszínű fejbőre volt, és amikor először bement az osztályba, levágott egy nagy süket mesét arról, hogy milyen nagy dolog ez az ipariskola, ahol kiváló szakemberek oktatják a tanulókat, és hogy az előttük álló három év megfeszített, lelkiismeretes munkát követel, meg hogy meg kell izzadni azért a diplomáért, amivel majd szakképzett munkásként, felemelt fejjel lépnek ki az iskola kapuján.

Csendben végighallgatták a nagy süket mesét, csak Baras kérdezte meg a végén:

– És aztán?

– Hogyhogy és aztán? – kérdezte az Osztályfőnök.

– Mi lesz aztán?

– Hát dolgozhatsz, édes fiam – mondta az Osztályfőnök –, dolgozhatsz, ahol akarsz.

– Felemelt fejjel, igaz? – kérdezte pimaszul Baras.

– Igen, felemelt fejjel – mondta az Osztályfőnök, és rózsaszínű fejbőre egészen elvörösödött. – A Fűtőházban például alig várják a mi szakembereinket.

De Baras nem hagyta annyiban, megkérdezte:

– És ha én nem akarok a Fűtőházban dolgozni?

Az Osztályfőnök most már dühös volt:

– Akkor majd dolgozol máshol, fiam.

– És ha én nem akarok máshol sem dolgozni, ha mondjuk, éppen egyetemre akarok menni? – kérdezte most már nagyon gúnyosan Baras.

– Édes fiam, miért jöttél te egyáltalán ebbe az iskolába? – kérdezte az Osztályfőnök is nagyon gúnyosan, mire Kós, egy bamba, vörös fiú, aki folyton azzal hencegett, hogy az ő házuktól alig néhány száz méterre hatalmas olajkútak vannak, és akiről a továbbiakban nem lesz szó, mert olyan buta volt, hogy félélvkor ki kellett iratkoznia az iskolából, hangosan elröhögte magát.

Baras ekkor nagyon feldühödött, és azt mondta, hogy senkinek semmi köze hozzá, miért jött ő ebbe a vacak iskolába, és hogy ő igenis be fog iratkozni az egyetemre. Aztán mikor vége lett az órának, még sokáig háborgott, hogy éppen a leghülyébb tanárt szűrták ki osztályfőnöknek.

Ez, hogy már az első nap bátran szembeszegült az Osztályfőnökkel, meg még le is hülyézte később, egyből megalapozta Baras tekintélyét, amit a három év alatt még meg is szilárdított a tudomány iránti lelkesedéstől izzó beszédeivel. Mert rengeteg beszédet mondott Baras a tudomány érdekében; főleg a műhelyben szokott beszédet mondani, és ilyenkor mindig egy reszelővel hadonászott, nagyokat ütött vele az olajos satupadra, folyton attól lehetett tartani, hogy darabokra törik a reszelő, de ilyen baj sohasem történt. Ellenben egyszer, hadonászás közben, nyakszirten csapta Beretkát, a lakatosok nagyszájú, kopasz művezetőjét, aki a háta mögött állt, és az ablakon keresztül vigyorogva nézte a vágányokon matató váltókezelőket meg a Fűtőházat; a Fűtőház előtt fekete ruhás, kormos emberek álltak. Ekkor kis híján komoly bajba keveredett Baras.

– Pardon – mondta, aztán letette a reszelőt, fiókjából elővette a gondosan beolajozott sublert, és egészen fölöslegesen tisztogatni kezdte. – Az ember sohase feledje el, hogy honnan jött. A fekete embereken nem illik nevetni. Ők sohasem nevetnek, és igazán nem illik az olyan embereken nevetni, akik sohasem nevetnek.

Beretkáról szörnyű dolgokat meséltek a lakatosok, s féltek is tőle nagyon. Most még a keze is kivörösödött. Szőrös, eres kezei voltak. Mindenki azt várta, hogy keze üvöltöni és átkozódni kezd, ahogyan azt a lakatosműhelyben szokta, de Beretka csak tátogott, aztán dühösen berohant az „Üvegházba”, a géplakatos művezetők irodájába, és ott magyarázott nagyon hangosan. Ott ugyan magyarázhatott. Az öreg

Tóth, aki tíz évig Párizsban élt (a fia is ott született), és tiszta fehér volt a haja, csak bólogatott, de látszott rajta, hogy oda sem figyel, Vujovics meg alig tudta visszafojtani a röhögését. Utálta Beretkát, aki egész életében a Fűtőházban dolgozott, s csak nemrégén került az iskola-műhelybe. Vujovics pedig, akárcsak az öreg Tóth, évekig dolgozott Franciaországban, csakhogy ő Luxemburgban lakott, és onnan járt át mindennap a munkahelyére, Franciaországba. Ezt S.-nek, az ismert politikusnak a halála alkalmából mesélte el, amikor is a műhelyben egy óra hosszára leállt a munka, hogy a művezetők S. óriási érdemeiről beszéljenek. Vujovics azonban mindössze annyit tudott S.-ről, hogy nagyon tehetséges politikus volt, és hogy külföldön is nagyra becsülték. Ő már akkor is hallott róla, amikor Franciaországban dolgozott, mondta, és aztán azt is elmesélte, hogy mennyire gazdaságosabb volt Luxemburgban lakni és Franciaországban dolgozni, mert itt nagyobbak voltak a fizetések, amott pedig olcsóbb a megélhetés. Az S.-nek szentelt óra utolsó tíz percében végül is Barasnak kellett beszélni S. óriási érdemeiről. Így hát Beretka hiába panaszkodott olyan hangosan, most már semmit sem tehetett Baras ellen, aki különben is kitűnő tanuló volt, és már jó néhány előadást tartott a külpolitikai és a belpolitikai helyzetről. A Beretka-ügyből még haszna lett Barasnak, mert még inkább növekedett a tekintélye, az örökké riadt lakatosok sorban gratuláltak neki, ő azonban ettől kezdve előre köszönt Beretkának, mert az ismert minden váltókezelőt a vasúton, meg a fűtőháziakat is ismerte. Baras úgy gondolta, hogy egyszer még szüksége lehet rá.

Nem mintha Baras valaha is kíváncsi volt volna a Fűtőházba. Kormos pófájú, szomorú ördögök dolgoztak ott, még a ruhájuk is fénylett a koromtól. Néha előbújtak a hatalmas faajtók mögül, kezüket fényes nadrágjukhoz töröltek, és rágyújtottak. A síneken mozdonyok füstöltek, és ha egy-egy ilyen nagy, mocskos dög begördült a faajtók mögé, a kormos pófájú, szomorú ördögök utánaballagtak, és éktelen kopácsolásba kezdtek. Aztán megint előbújtak, és rágyújtottak: várták a következő ronda mozdonyt. Mert javítóműhely volt a Fűtőház. A fene tudja, hogy miért nevezték Fűtőháznak.

Baras félt a szomorú fűtőházi ördögöktől, mert olyan bánatosan feketék voltak, sohasem látta nevetni őket, pedig elképzelte, hogy fog-

soruk bizonyára olyan fehér, mint a négereké. Sokszor megbámulta őket az iskolaműhely ablakán keresztül, de amikor nem akarták elnevetni magukat, gyorsan visszament a satupadokhoz, és a tudományt kezdte dicsőíteni. Ilyenkor tartotta legtűzesebb beszédeit.

– Hatszögletesre csiszolni az anyacsavart, szép, szabályos hatszöget készíteni a hideg vasdarabból, ez mind rendben van – magyarázta, Baras. – Aztán lyukat fúrni a közepére, pont a közepére, aztán menetet vágni bele, ez is rendben van.

De ez még kevés, nagyon kevés, így mondta Baras, a folyamatot kell ismerni; a bányától a gépig, amelyen két merev acéllemezt a hatszögletes csavarral egymáshoz erősítünk. Meg az összefüggéseket kell ismerni a hideg vasdarab és a gazdasági célok között. Akkor majd lesz termelékenység meg öngazgatás meg életszínvonal. Majd ha már nagyon sokan ismerik az egész bonyolult folyamatot és az összefüggéseket.

Nagy felbuzdulásában százszor is elmondta ezt Baras, egyszer meg éppenséggel így szólt:

– Ismerni kell az összefüggéseket meg a bonyolult folyamatot, mert igazi állattenyésztés is csak akkor lesz, ha az állatorvosok vagy az agronómusok keverik a moslékot.

Ez már túlzás volt.

– Marhaság! – mondta Bresztovszky, aki ismerte falujában a szövetkezeti sertésgondozót, az állatorvost meg az agronómust is. A sertésgondozó gumicsizmában és foltos ingben járt, így hordta a moslékot a disznóknak, és a legyek majd kiverték a szemét az alacsony ólakban.

Két szőke lánya is volt a sertésgondozónak, azok is gumicsizmában jártak.

– Ez már nagy marhaság – mondta határozottan Bresztovszky, és Baras kellenlenül ugyan, de lenyelte a megjegyzést, mert gyorsan belátta, hogy csakugyan túlzás lenne, ha az állatorvosok vagy az agronómusok kevernék a moslékot.

Baras lelkesítő beszédeinek azonban, az apróbb kisiklások ellenére is, megvolt a hatása: a záróvizsga után hetedmagával megalakíthatta az Első Amatőr Hegymászók Egyesületét, és az Egyesületbe még az örökké akadékoskodó Bresztovszky is belépett, sőt Baras

még évek múlva is, ha egykori lelkesítő beszédeit akarta igazolni, legtöbbször Angelira meg éppen Bresztovszkyra, esetleg Rozmajerra hivatkozott. Angeli simán befejezte az egyetemet, és egy jól menő szerszámgépgyár főmérnöke lett, Rozmajer szintén mérnök lett, és habár megrekedt a Távjelző Készülékeket Gyártó Vállalat egy jelentéktelen üzemszágánál, mégiscsak diplomás ember volt, és valószínűleg ismerte a bonyolult folyamatot a bányától a jelző-készülékekig, Bresztovszky pedig egyetem nélkül is munkavezető lett, sőt a munkástanács elnöke, községi képviselő és ismert ökolívó-szakember. Baras valójában nem szívesen hivatkozott rájuk. Nem szerette Angelit meg Rozmajert, ezt a két alattomos városi pofát. Bresztovszkyt meg éppenséggel utálta kezdettől fogva, és jól tudta, hogy Bresztovszky is utálja őt. Egyszer ugyanis, még az első iskolaévben történt, Baras megpofozta Bresztovszkyt, mert az bekente olajjal azt a vasdarabot, amelyikből Fábiánnak szabályos négyszögletes csavarfejet kellett csinálnia. A kétbalkezes Fábián, akire egyébként is haragudtak a művezetők, majd elharapta a nyelvét, amikor a reszelője lecsúszott az olajos fémről, és vagy fél óráig kínlódott, mire levakarta az olajat. Baras ekkor megpofozta Bresztovszkyt. Bresztovszky elbőgte magát, és elhatározta, hogy ezt egyszer még visszafizeti Barasnak. Beiratkozott a kisvárosi ökolívó-klubba, hetente négyszer járt edzésre, ifjúsági bajnokságot is nyert, és időközben úgy megnyúlt, olyan hatalmas lapáttenyerei lettek, hogy minden ökolívói ügyeskedés nélkül is megpofozhatta volna Barast, de sehogy sem talált rá alkalmat, meg már nem is vágyott annyira visszafizetni, egyszerűen csak tovább utálta Barast. Így aztán hírneves ökolívóedző lett, akire Baras, ha nem is szívesen, elég sokszor hivatkozott, de hát igazán nem hivatkozhatott, mondjuk, Salamonra, aki Baras szerint és egyébként is a legszimpatikusabb volt az Egyesületben, de nem vihette semmire, mert nem értett a matematikához, már az iskolában is rengeteg baja volt a számtannal, és persze hogy megbukott az egyetemi felvételi vizsgán, visszament a falujába a folyó mellé, az éjtőernyőzést is abbahagyta, beállt dolgozni az ottani evőeszközugyárba, szombat estéken pedig énekelt a falusi táncmulatságokon. Jó hangja volt Salamonnak, de

ez nem elég nyomós ok arra, hogy többet foglalkozzunk vele, még ha a legszimpatikusabb volt is az egész Egyesületben. Még Baras sem dicsérhette, sem őt, sem Fábiánt (a Szegény Kis Rahmánovics június 29-én 13 óra 43 perckor bután vízbe fulladt), különösen Fábiánt nem, aki nem is olyan régen írt Barasnak egy förtelmes levelet, ami így kezdődött: „Rövidfilm-bemutató volt itt nálunk a napokban, rövid ideig hullámszerűen kezdett a lapos gyakorlatiasság, és én is megnézhettem a Mély földet... Kitűnő jelenetek, eredeti képek: sohasem felejttem el, amikor a görnyedt hátú, cipekedő emberek átgázolnak a vízzel telt, csúszós árkon. Mindannyian belelépnek, pedig megkerülhetnék. És amikor egyik a lábát töri, a többiek továbbra is belegázolnak a vízbe. És az eső monoton paskolása... Csodálom, hogy csak második díjat kapott. Most legalább ezt is tudom, hogy még mindig a fővárosban vagy. Én már régen tudtam, hogy te viszed legtöbbször közülnk. Már akkor biztos voltam benne, amikor az egész harmadik osztályt rábeszélte a nyakkendő viselésére. Amikor azt mondtad: miért járunk mi egész nap gyűrött, kigombolt inggallérral? Az esztergapadok, a gyalugépek, a reszelők nagyobb tiszteletet követelnek.”

Fábián a továbbiakban megírta, hogy jelenleg a Kisvárosban megjelenő egyik napilap tudósítója a Kisvárosnál is kisebb városból, hogy Baras filmjéről, a Mély földről kritikát írt a lapnak, hogy alaposan meghízott és megkopaszodott, és hogy szeretné, ha Baras egyszer meglátogatná.

Íme, ilyen volt Fábián. Ő még mindig azt a nyakkendő-ügyet tartotta fontosnak, amit Baras már másnap, amikor csakugyan az egész harmadik osztály, mind a tizenhárman nyakkendőben jelentek meg a műhelyben, teljesen elfelejtett. Hiába, Fábián nem tudta megérteni, hogy ennél sokkal fontosabbak voltak Barasnak a tudományt dicsőítő, lelkesítő beszédei, s főleg az Első Amatőr Hegymászók Egyesületének megalakítása, amelynek első munkaülésén a kopár hegyekről beszélgettek.

Igaz, hogy a nehézfejű Bresztovszky, amint elolvasta a napirendi pontot, felhördült:

– Miért éppen a kopár hegyekről? – kérdezte.

- Azért éppen a kopár hegyekről - mondta kurtán Rozmajer -, mert én vagyok az elnök.

Aztán meg azt mondta Fábiánnak:

- Pucold meg a cipőmet, légy szíves.

- Te egy nagy ló vagy - mondta Bresztovszky. - Ha tudom, hogy ilyen nagy ló vagy, sohasem ajánllak elnöknek.

- Bresztovszky, viselkedj tisztességesen - mondta fontoskodva Rozmajer, és kinyújtotta a lábát, hogy Fábián megtörölhesse a cipőjét.

Bresztovszky egyre dühösebb lett, mozgatni kezdte a lábát, és rekedt hangon méltatlankodott:

- Azt hittem, hogy legalábbis a falból meredező csövekről fogunk ma este beszélni. Rengeteg csövet láttam nálad a házmeisteri lakásban, és azt hiszem, azok is nagyon haszontalan dolgok.

- Nem érdekelnék a csövek - mondta Rozmajer -, elegendem van a csövekből, azt akarom, hogy a hegyekről beszéljünk, mert még sohasem láttam hegyeket, csak képen. Van otthon egy nagy tájképem, azon óriási szürke meg fehér hegyek vannak.

- Láttam a képet, és egyáltalán nem tetszik - mondta Bresztovszky. - Egy birkaszemű nő van rajta meg egy zöld nadrágos férfi gitárral, és énekel valamit a nőnek.

- Cigányoktól vettem a képet, nagyon olcsón, és elhiheted, hogy a hegyek miatt vettem meg. A hegyek szépen látszanak a háttérben.

- Nem tudtam, miért vagy annyira elkeveredve azokkal a hegyekkel - mondta ekkor bosszúsán Salamon. - A hegyeket Baras említette először, tehát nem is a te ötleted.

Salamon úgy mondta ezt, hogy fel sem nézett. Mindjárt, amikor leült a második lépcsőfokra, csavarhúzózt vett elő, és a falra, ki tudja, miért, óriási A betűt rajzolt. Ott, ahol végighúzta a csavarhúzó hegyét, nagy darabokban lepattogott a fehér festék; a klubhelyiség falai fehérre voltak festve, néhol már megsárgult a füsttől. Aztán az A betű köré szabályos téglalapot rajzolt Salamon, és a belterületéről lekaparta a festéket. A falat pelyvás sárral tapasztották be valamikor, és most a fehér falon megfakult szalmadarabokkal tarkított, piszkoszürke téglalap éktelenkedett.

- Ez mi? - kérdezte Bresztovszky, akinek nem volt kedve a kopár hegyekről beszélgetni.

- Ez egy ház - mondta Salamon.

- Ház? - kérdezte Bresztovszky.

- Ház - mondta Salamon. - A legtöbb ház téglalap alakú, különösen, ha felülről nézed őket.

- Hülyeség - mondta Bresztovszky. - És nincs semmi értelme.

- Tudom - mondta Salamon. - De az emberek mindenütt házakat építenek.

- Baras csak úgy, nagy általánosságban beszélt a hegyekről, és azt mondta, hogy teljesen haszontalanok, csupán arra való, hogy figyelmeztessék az embereket az örök értékekre - mondta Rozmajer. - Én viszont azt állítom, hogy a kopár hegyek az igazán haszontalanok, bár ismétlem, csak képen láttam kopár hegyeket, és Jónás, az éjjeliőr sem látott még semmilyen hegyet. Tegnap megkérdeztem tőle.

- Nem gondoltam volna Jónásról, hogy még sohasem látott hegyeket - mondta Angeli. - Nem úgy néz ki, mint aki még hegyeket sem látott.

Aztán szólt Fábiánnak, hogy tisztítsa meg az ő cipőjét is.

Bresztovszkyt ez megint feldühítette, és éppen azt akarta mondani Angelinek, hogy ő is egy nagy ló, de ekkor megszólalt Baras, aki a folyosóra nyíló ajtó mellett állt, és a kávé főzte. Egy festetlen asztal volt itt a folyosóra nyíló ajtó mellett, azon egy megbarnult resó, egy horpadt lábas és virágos kávéscsészék. Baras figyelte a horpadt lábasban sziszegő vizet, és így szólt:

- Én már rengeteg hegyet láttam, és nagyon jó véleményem van a hegyektől, de ajánlom, hogy inkább a Szegény Kis Rahmánovics beszéljen a hegyekről, mert ő a hegyek között született.

- Úgy van, beszéljen a Szegény Kis Rahmánovics a hegyekről - mondták a többiek is.

A Szegény Kis Rahmánovics elpirult, mint mindig, ha beszélnie kellett, és azt mondta:

- Arról van szó... - elakadt, és zavartan Fábiánra nézett, aki Angeli cipőjét törölgette egy piszkos ronggyal -, arról van szó, hogy én tulaj-

donképpen nem is a kopár hegyek között születtem. Ahol én születtem, ott hatalmas erdők vannak, és egyszer, mikor kiszálltam az autóbusból az erdőben, a sofőr azt mondta, hogy ő itt ki nem szállna, még ha milliókat adnának is neki. Hosszú nyakú ember volt, egész úton vicceket mesélt, de azért félt volna kiszállni a hegyek között.

- A kopár hegyekről beszélj - mondta türelmetlenül Rozmajer, az elnök -, a kopár hegyek az igazán haszontalan dolgok.

- A kopár hegyek jóval nyugatabbra vannak - mondta a Szegény Kis Rahmánovics -, csak egy gödrös, poros út vezet arra, és amikor utaztam, nem volt szabad kinyitni az autóbusz ablakait, mert bejött volna az a sok por. Nyár volt és majd megfulladtunk az autóbuszban, télen meg hideg szél fúj a kopár hegyek között.

Így szólt erre Baras, aki közben megfőzte a kávé, és előbb tüntetően Salamont szolgálta ki, és csak azután Rozmajert, az elnököt:

- Télen szeretnék a kopár hegyek között élni, amikor erősen fúj a szél, és messzire viszi az apró köveket. Egy kőfalú házban szeretnék élni, esetleg barlangban, amelynek nagyon szűk a bejárata.

- Nagyon hideg van télen - mondta félénken a szegény Kis Rahmánovics -, és arról van szó, Baras, ne is haragudj, nem hiszem, hogy télen a kopár hegyek között szeretnél élni.

Baras leült az utcára nyíló ajtó előtti betonlapra, az alacsonyabb rendű tagok helyére, jó ideig hallgatott, úgy tett, mintha a falhoz tapadt piszkos pókhálót vizsgálná, végül pedig így szólt:

- Egyáltalán nem csodálkozom, Szegény Kis Rahmánovics, hogy nem hiszed el, hogy télen a kopár hegyek között szeretnék élni, mert a kopár hegyek között erős csontú, komoly emberek élnek, és te éppen ezért szöktél ide a síkföldi Kisvárosba, ebbe a vacak ipariskolába, ahol három évig nyaltál a tanároknak.

- Baras, légy szíves, ne személyeskedj - mondta Rozmajer, az elnök. - Ennek igazán nincs semmi értelme.

- Nem ez a lényeg - mondta Fábián, aki most már Salamon cipőjét törölgette a piszkos ronggyal. - Én elhiszem, hogy Baras szeretne a kopár hegyek között élni valamilyen barlangban.

Baras pedig így folytatta:

- Rengeteg kopár hegyet láttam már, ha éppen tudni akarod, Szegény Kis Rahmánovics, és láttam egy rövidfilmet is, ahol az erős csontú emberek minden reggel kiásták magukat a hó alól, és libasorban mentek takarmányt hozni a kecskének meg a birkáknak. Volt egy nagy gödör, amit befedett a hó, és amikor az első erős ember belegázolt, hogy majd a lábát törte, a többiek is belegázoltak a gödörbe, egy isten világáért meg nem kerülték volna. A legnagyobb disznóság az, hogy amikor megdicsértem ezt a jelenetet, a rendező csak bámult, mint a sült hal, ő nem is tudta, hogy milyen nagy jelenet ez.

- Azt hiszem, hogy a rendezőnek már előbb is tudnia kellett, hogy ez nagy jelenet - mondta Angeli.

- Márpedig nem tudta - mondta Fábián -, ott voltam az ifjúsági otthonban, amikor Baras megdicsérte a jelenetet, a rendező meg csak bámult. Pedig azt mesélte, hogy ott született a kopár hegyek között, ahol még utak sincsenek, csak sziklák mindenfelé meg száraz bokrok.

- Jártam én már arra, és a hegyek fölött ugráltunk ki a repülőgépből - mondta Salamon, aki kerek fejű, alacsony fiú volt, és ebben az időben még nagyon nagyra tartotta az ejtőernyősséget, ezt a többiek is tudták, és tüntetően nem vették tudomásul edzéseit és ugrásait. - Mondhatom, hogy fentről rengeteg kanyargós utat láttam a hegyekben. Barnák voltak a hegyek, az utak meg fehérek.

- Lehet, hogy azok mégsem utak voltak - mondta félénken a Szegény Kis Rahmánovics. Arról van szó, hogy amit te utaknak néztél, Salamon, azok vízmosságok is lehettek.

Salamon elgondolkozott, ő nem szokott senkit sem nagyképpen leterkolni, mint a pökhendi Baras, szórakozottan megbámulta fényesre tisztított cipőjét, és végül azt mondta:

- Igaza lehet a Szegény Kis Rahmánovicsnak. Van egy ismerősöm, aki négy évig követ tört a hegyekben, és nagyon ronda dolgokat mesélt. Mikor visszajött, olyan sovány volt, mint a halál, és hetekig csak pálinkát ivott.

- Miért törte négy évig a követ a hegyekben? - kérdezte Bresztovszky, miután elküldte a fenébe Fábiánt, mert az meg akarta törölni szandálját a piszkos ronggyal.

– Elítélték kémkedés miatt – mondta Salamon –, bár ő azt állítja, hogy sohasem kémkedett, és én is azt hiszem, hogy nem kémkedhetett, mert túlságosan buta ahhoz, de mégis négy évig törte a követ, két hónapig meg egy padlókockát dörzsölt nap nap után a cellájában. Azt mondja, végül már olyan fehér volt a padlókocka, hogy majd meghülyült tőle, de azért csak tovább dörzsölte. De az is lehet, hogy hazudik, és az egészet csak olvasta valahol, vagy filmen látta.

– Salamon, légy szíves, beszélj a kopár hegyekről – mondta Rozmajer, az elnök. – Nagyon eltértünk a tárgytól.

Baras azonban így szólt:

– Engem érdekel ez az ember, Salamon, mondj el mindent, amit tudsz róla.

– Azt mondja, hogy átkozottul sokat szenvedett. Főleg a kőportól szenvedett sokat. Sűrű szürke porban dolgozott állandóan, az orra meg a szája mindig tele volt kőporral, feketén köpködté ki a kőport, és alig tudott lélegzeni. Gázálarcot nem adtak, pedig az ilyen helyeken csak gázálarcban szabadna dolgozni.

– Ronda hely lehetett – mondta Fábián. – Én nem bírtam volna ki négy évig.

– Ezt még valahogy kibírta – mondta Salamon. – De amikor a padlókockát dörzsölte, majdnem megőrült. Olyan fehér volt már a kocka, hogy bele lehetett örülni. És neki két hónapig kellett dörzsölnie, közben napról napra fehérebb lett.

– De legalább bírt lélegzeni – mondta Fábián. – Én azt hiszem, hogy mégiscsak könnyebb a padlót súrolni, mint a követ törni gázálarc nélkül.

– Tudsz még róla valamit? – kérdezte Baras.

Salamon, sajnos, csak ennyit tudott a kőtörőről, meg azt, hogy jelenleg építőmunkásokkal, dolgozik, és mindenkinek elmeséli, milyen vakítóan fehérre dörzsölte a cellapadló egy kockáját.

– Kár – mondta Baras csalódottan. – Nagy kár, hogy nem tudsz róla többet.

Nagyon érdekelhette Barast a kőtörő története, mert jóval később, amikor már a filmnél dolgozott, felkereste Salamont, hogy még egyszer érdeklődjön a kőtörőről. Világosszürke öltönyben, fehér ingben,

nyakkendősen érkezett meg egy meleg nyári napon Baras a folyó menti kis faluba, és délután két órakor az evőeszközyár kapujánál várta Salamont. Alumíniumporos ruhában jöttek ki a munkások a gyárból, és Salamon nagyon megörült Barasnak. Az ő ruhája aránylag tiszta volt, mert műszaki ellenőr volt Salamon már ekkor, ami mégis jelent valamit, igaz, hogy mindmáig nem vitte többre, hacsak nem számítjuk azt, hogy szombat esténként táncdalokat énekelt az egyik vendéglőben, meg már két szilveszteri mulatságon is énekelt. Rezignáltan be is ismerte Barasnak, hogy úgy érzi, nem sokra viszi már, de azért még akkor is elismerően szólt a haszon nélkül való dolgok gyűjtéséről. Azt hiszi, mondta, hogy az Első Amatőr Hegymászók Egyesületének köszönheti, hogy még ma is csendes főlénytel tudja nézni kicsinyes botladozásait, és hogy nem keseríti el az alumíniumpor, amittől mindennap megsűrűsödik a levegő. Érthetetlen, hogy Baras ezek után sem hivatkozott soha Salamontra, ha egykori lelkesítő beszédeit és az Egyesület megalakítását akarta indokolni, de Barasból hiányoztak a mélyebb érzések, bármilyen szépen és lelkesen tudott is beszélni. Ezen a nyári napon is, amikor kiültek Salamonék kertjébe és bort ittak, nem vette észre Salamon rezignáltságát, hanem hosszan és hangosan elmagyarázta, hogy ő már eddig öt rövidfilmet csinált, és mindenféle díjakat kapott, jelenleg pedig egy játékfilm forgatókönyvén dolgozik, de szeretne hamarosan rendezni is egy játékfilmet, ami tulajdonképpen arról a kőtörőről szólna, egyik rokona adta az ötletet, aki – unokabátyja vagy micsoda, valamikor ügyvéd volt – három évig szintén követ tört a hegyekben, mikor pedig kiszabadult, fölcsapott dublörnek, ma már tizenkét állandó munkatársa van, és minden koprodukciós filmben szerepel. Nagy pénzeket keres, mondta Baras, mert hajmeresztő dolgokat tud csinálni, például kiugrik a robogó gyorsvonatból, és nem lesz semmi baja, meg úgy lerepül a ló hátáról, hogy mindenkit más nyakát törné... Egyszerűen fantasztikus dolgokat művel Baras unokabátyja.

– Csakhogy az unokabátyámat valutaüzerségért ítélték el – mondta Baras –, és ebből nem lehet filmet csinálni, meg azután a padlókockákat sem dörzsölte. Az építőmunkás sokkal jobb lenne, mert őt igazságtalanul szenvedő üldözöttként lehetne ábrázolni, akit egész

életében kísért a vakító fehérre dörzsölt padlókocka, esetleg meg is halhatna a film végén, mondjuk, lezuhanna az állványokról, amikor a fehér téglafal egyetlen padlókockává zsugorodik a szemei előtt. Ma olyan szelek fújdognak, hogy ilyesmiről is lehet filmet csinálni. Ki kell használni a helyzetet, ki tudja, meddig tart.

– Nem hiszem, hogy túlságosan kísértene a fehér padlókocka emléke – mondta Salamon –, sőt, már azt sem hiszem, hogy egyáltalán kémkedéssel vádolták, valami másfajta disznóságot csinálhatott.

Salamon elmondta még, hogy nemrég találkozott az egykori kőtörővel, és az mesélte, hogy mindennap elmegy moziba, és átalussza az előadást, mert az építőmunkások barakkjában nem tud aludni az éktelen horkolástól. Baras csalódottan távozott a folyó menti faluból, mert Salamon akkor sem tudott többet mondani, mint az Egyesület első ülésén, ami tulajdonképpen be is fejeződött a kőtörőről szóló történettel.

Rozmajer megkérdezte ugyan, hogy akar-e még valaki a kopár hegyekről beszélni, de mivel senki sem szólt semmit, kijelentette, hogy a kopár hegyeket ezúttal végérvényesen az Egyesület gyűjteményébe iktatják.

– Nemcsak a kopár hegyeket – mondta ekkor Baras. – Szerintem a hegyek általában haszon nélkül való dolgok. Megmondhatja a Szegény Kis Rahmánovics is.

– Arról van szó – mondta a Szegény Kis Rahmánovics, aki mindjobban félt Barastól –, arról van szó, hogy a nem kopár hegyekben rengeteg gyümölcsfa van, de a gyümölcsöt nem lehet eladni, mert nagy adót kell fizetni, ha északra, más köztársaságba viszik a sok gyümölcsöt. Így hát megrohad a sok gyümölcs, vagy pálinkát főznek belőle, és sokat isznak az erős csontú emberek, és hosszú kést hord mindegyik.

– Ám legyen – mondta Rozmajer, az elnök. – Az Egyesület gyűjteményébe iktatjuk az összes létező hegyeket mint haszon nélkül való dolgokat.

Az Egyesület egyhangúlag megszavazta a határozatot.

Ekkor Fábián felállt, és azt ajánlotta, hogy a kaktuszokat vita nélkül szintén iktassák be az Egyesület gyűjteményébe, mivel Baras, híres beszédében, már említette a kaktuszokat.

Az Egyesület ezt is egyhangúlag elfogadta, és a tagok felálltak helyükről. Baras szólt Salamonnak, hogy gondolkozzon a holnapi napirendi pontról.

– Már megvan a napirendi pont – mondta Salamon. – Holnap a kigyókról, gyíkokról és más csúszómászókról fogunk beszélni.

Kint sötét volt, senki sem járt az utcán, ami érthető is egy olyan vidéki városban, ahol a házak többnyire laposak és közönyösek. Az út mellett alacsony, vaskos fák nőttek, leveleik nappal elhalványodtak a portól. Az Egyesület tagjai lassan lépkedtek, sokáig semmit sem szóltak, míg egyszer csak az örökké akadékoskodó Bresztovszky türelmetlenül megkérdezte:

– Miért kell nekünk éppen a kígyókról beszélgetnünk?

Baras olyan arcot vágott, mintha imádkozni akarna, és a többiek is rosszkedvűek lettek egyszerre. Pedig Bresztovszky ezúttal nemcsak megszokásból akadékoskodott. Az igazság az, hogy Bresztovszky betegesen félt a kígyóktól. Nem félt ő az égvilágon semmitől és senkitől, különösen azóta, hogy boksolni is megtanult, de a kígyóktól félt, mert gyerekkorában nagyon megijesztették egy csúnya döglött kígyóval. Bresztovszky kerek szemű, mozgékony kisgyerek volt, nyáron mezítláb járt, lábujjai nevetlenül szétálltak, és birkákat őrzött. A falu szélén laktak, a kertek mögött lapos legelő volt, melynek egyik vége hullámosan felemelkedett, mint egy összegyűrt rongypokróc. Az apró dombokat valamikor megfaragták, a környékbeliek innen hordták a földet házépítéshez, és hatalmas félkör alakú gödör maradt itt, alacsony, lyukacsos falakkal, melyekben komoly kis partifecskék fészkeltek. Errefelé mindenkinek volt két-három birkája, szeplős, fakó hajú gyerekek terelgették őket, manapság a western-filmekben lehet ilyen gyerekeket látni, ők az újvilág meghódítóinak a gyerekei, eseten, térdig érő nadrágot viselnek, félszegek és jószívűek. Hát ilyenek voltak a falusi gyerekek, csoportosan járkáltak a birkák után, és ha idegen fiú tévedt arra, követ kötöttek a lábára, és addig futtatták, amíg el nem bögte magát. Kígyókat, gyíkokat meg kóbor macskákat vertek agyon, a partoldali üregek fecskéit nem bántották, csupán számon tartották, hogy melyik lyukban hány tojás van, és ha a tojások széthullottak, szerették bámulni a kopasz kis madarakat.

Foltos hátú, hosszú kígyót találtak egyszer, agyonverték, aztán karikákba csavarták, és bedugták egy üres fészekbe. Vártak valakit,

hogy megijesszék. Bresztovszky nem tudott semmit a kígyóról, nem volt ott, amikor agyonverték, gyanútlanul bedugta kezét a fészekbe. Azt mondták neki, hogy apró fecsketojások vannak ott, kiszedheti őket, hogy megnézze, de vigyázzon, nehogy összetörje valamelyiket.

– Nagyon óvatosan emeld ki őket, nagyon óvatosan, nagyon óvatosan... hajtogatta az egyik görbe lábú, kék szemű fiú.

Óvatosan megmarkolta a döglött kígyót, csodálkozott, hogy olyan hideg, aztán rémülten felüvöltött, és még egy óra múlva is remegett. A fakó hajú, szeplős gyerekek majd megfulladtak, úgy nevettek, a görbe lábú fiú hanyatt feküdt a fűvön, és a levegőt rugdosta.

Mindenfelé mesélték, hogy Bresztovszky mennyire megijedt a döglött kígyótól. Akkor valaki a felnőttek közül azt mondta, hogy az nagyon rossz vicc volt, mert időközben a fészekbe húzódhatott volna a döglött kígyó párja, és ha az megmarta volna Bresztovszkyt... A gyerekek nem nevettek tovább, Bresztovszky pedig ekkor ijedt meg igazán, látni sem kívánt kígyót soha többé. Később egy ártatlan tülekedésben szándékosan a görbe lábú fiú arcába fejtelt; homlokával csúnyán szétlapította az orrát.

Salamon nem értette, mi baja lehet Bresztovszkynak a kígyókkal, és azt mondta:

– Miért ne beszélhetnénk a kígyókról, gyíkokról meg mindenféle más csúszómászókról. Olyan szerencsétlenek, hosszú farkuk van, és a földhöz dörgölik a hasukat. Valahol még azt is olvastam, hogy kivesszében vannak.

– Utálok a kígyókat – mondta Bresztovszky –, látni sem bírom őket, mert alattomosak és hidegek. Kirázna a hideg, ha hozzám érne egy is.

– Nagyon sok kígyót fogtam már a folyóban – mondta Salamon –, a nyakamra tekertem őket, és úgy mentem végig a falun. Fogadásból a számba veszem a kígyó fejét.

– Salamon, mindjárt hánynok – mondta rekedten Bresztovszky, és még a sötétben is látszott, hogy egészen elfehéredett az arca.

– Igaza van Bresztovszkynak – mondta Rozmajer. – A kígyókról tudtommal csak holnap este fogunk beszélni, nem értem, miért kellett már ma bemondani a holnapi napirendi pontot.

- Úgy gondoltam, jobb lesz, ha előre tudjátok – mentegetőzött Salamon, majd Baras szólalt meg:

- Nagyon jól van ez így, hogy előre tudjuk a holnapi napirendi pontot. Legalább felkészülünk a beszélgetésre. A hegyekről nagyon keveset tudtatok.

- Igaz is – mondta Fábián –, alig mondtunk valamit a hegyekről, holnap estig szépen felkészülhetünk a beszélgetésre.

Másnap este kiderült, hogy csak Angeli készült. Komoly arccal helyet foglaltak a lépcsőn. Rozmajer vizet forralt, Baras pedig lent, a betonlapon ült, mivel senki sem mert neki szólani, hogy pucolja meg a cipőjét. Tisztelték Barast nagyon, egyedül talán csak Bresztovszky merte volna kipucoltatni vele a cipőjét, de ő ócska szandálban járt, és különben is, kezdettől fogva ellenezte a cipőpucolást. Salamon, az elnök a legfelső lépcsőfokon ült, gömbölyű feje jóindulatú, szabályos kört árnyékolt a falra.

- Szeretem a kigyókat – kezdte beszédét Salamon –, és sajnálom is őket, mert olyan hajlékonyak, és csak tehetetlenül sziszegnek, ha az ember megfogja a derekukat. És egyáltalán nagyon sajnálom minden csúszómászót...

- Rep-ti-li-a – tagolta erőltetett egykedvűséggel Angeli, aki lelkiismeretesen felkészült a beszélgetésre.

- Kérem? – meresztette tágra Salamon a szemét.

- Reptilia – ismételte Angeli olyan pimasz egykedvűséggel, hogy szinte még hosszú, keskeny orra is meglendült; jobbra-balra.

- Mi az, hogy reptilia? – kérdezte türelmetlenül Bresztovszky, akit még mindig idegesített a téma, és az ismeretlen szóban is valami undorító dolgot sejtett.

- A reptilia azt jelenti, hogy csúszómászók, illetve hüllők – mondta Angeli, és hátát kényelmesen Salamon lábainak vetette. – A gerincesek törzsének egyik osztálya, kihalóban lévő állatcsoport. Hideg vérű, változó testhőmérsékletű, vízben vagy szárazföldön élő, de egész életükön át tüdővel lélegző, hosszúra nyúlt testű, négy lábú, kivételesen lábatlan állatok. Farkuk mindig van, testüket pikkelyek, pajzsok vagy szarutáblák fedik...

Ki tudja, meddig hadarta volna ezt az unalmas természettudományi ismertetőt Angeli, ha Bresztovszky közbe nem szól.

- Honnan a fenéből tudod mindezt?

Angeli megsértődött.

- Úgy egyeztünk meg, hogy felkészülünk a mai beszélgetésre – mondta kurtán.

Ekkor kiegyenesítette derekát a betonlapon ülő Baras, és gúnyosan így szólt:

- Az csak természetes, hogy Angeli készült. Angeli mindig készül. Angeli mindig képes bemagolni a leghülyébb szöveget is. De fogadok, hogy soha életében nem látott még kigyót.

Angeli most már csakugyan megsértődött.

- Nem szóltam semmit – mondta. – Vegyétek úgy, hogy nem szóltam semmit.

Nagyon megsértődött. Már azon gondolkozott, hogy kipucoltatja Barassal a cipőjét, aztán mégsem mert szólani.

Pedig megérdemelte volna Baras, hiszen éppen ő mondta, hogy készüljenek a beszélgetésre. Viszont az is igaz, hogy Angeli tényleg utálatos stréber volt és nagy biflázó. Az iskolában ő volt az, aki mindig készült (meg a Szegény Kis Rahmánovics), és a műhelyben is az ő szerszámai voltak a legtisztábbak. Mindennap fehérre fényesítette a tolómércét, a csipeszt és a körzőket, és egészen vékonyan beolajozta; ő volt az Osztályfőnöknek és az öreg Tóthnak a kedvence, de azért Barassal nem versenyezhetett, Baras még akkor is többet tudott, ha semmit sem tanult, sőt még a Szegény Kis Rahmánovics is okosabb volt Angelinál. Az egyetemi felvételi vizsgát azonban Angeli lerakta, Baras pedig megbukott.

- Azt mondtam, hogy sajnálom minden csúszómászót – folytatta ekkor Salamon, hogy valamiképpen mentse a helyzetet. – Nálunk a faluban, a folyó mentén korhadt törzsű, hatalmas fűzfák vannak. Apró zöld gyíkok sütkéreznek ott a napon. Felmásznak a fűzfa korhadt törzsére, és úgy sütkéreznek. Egyszer láttam egy farkatlan gyíkot. Olyan volt, mint egy hosszúra nyújtott levelibéka. Hazavitem, és később kinőtt a farka.

– Az igaz – mondta Angeli, aki készült erre a beszélgetésre, és már elfelejtette, hogy pár perccel előbb vérig sértették. – A legtöbb gyík újra képzi a letört farkát.

– A kígyók pedig – folytatta Salamon –, a kígyók pedig felemelt fejjel úsznak a folyóban. Csak a fejük látszik ki a vízből, ilyenkor úgy tűnik, mintha nem is volnának csúszómászók.

Bresztovszky fészkelődni kezdett, és azt mondta:

– Gyerekkoromban rengeteg kígyót agyonvertünk. Kövekkel dobáltuk őket, összetekeredtek, egészen kicsi gomolyagba, és nyújtogatták a nyakukat. Aztán, mikor kinyúltak, elégettük őket. Emlékszem, egy nyáron házat építettek a közelben. Rengeteg fahulladék hevert a falak között, gerendavégek meg lécdarabok, mi összegyűjtöttük, elhordtuk a dombok közé, ahol gödröt ástak az emberek, mert onnan hordták a földet a falveréshez, és a gödörben minden este óriási tüzet gyújtottunk, és belehajigáltuk a döglött kígyókat. Azon a nyáron rengeteg kígyót agyonvertünk, és egészen összeaszalódtak a tűzben. Ilyenkor már nem utáltam a kígyókat. Csak akkor gyűlölöm őket, ha olyan hajlékonyak és hidegek.

– Kell, hogy hajlékonyak legyenek – mondta Angeli –, mert hosszú testű, vállöv és végtagok nélküli állatok, tudományos nevük: ophidia.

– Fogd be már a szád – mondta dühösen Bresztovszky –, egyáltalán nem érdekel senkit sem a kígyók tudományos neve!

– Meg az unalmas természetrajzuk sem érdekel senkit – mondta Fábián.

Angeli most már harciasabb volt, és azt mondta:

– Pedig igazán érdekelhetne benneteket a kígyók meg mindenféle más csúszómászók természetrajza. Ha véletlenül érdekelne benneteket, akkor röviden elmondhatnám, hogy a csúszómászók egyáltalán nem haszon nélkül való állatok, és a mai beszélgetünk témája óriási baklövés, mivelhogy a csúszómászókat nem vehetjük be az Egyesület gyűjteményébe.

– Nem igaz, hogy a csúszómászók nem haszontalanok – mondta vörös arccal Salamon.

– Márpedig igaz – mondta Angeli.

– Nem igaz! – kiabálták a többiek.

– Igaz! – kiabált Angeli is. – A nagyobb fajok bőrét felhasználja az ipar, a kisebbek pedig rovarirtók.

– Honnan tudod? – kérdezte Baras.

– Az Őrnagy mondta... – Angeli már meg is bánta, hogy említette az Őrnagyot, de késő volt.

Bresztovszky lecsapott rá:

– Ki az az Őrnagy?

– Nem fontos – mondta Angeli. – Óriási könyvtára van, ha éppen tudni akarod.

– Tudni akarom, hogy ki az az Őrnagy – mondta Bresztovszky –, mert feltételezem, hogy hülye.

– Nem hülye – mondta Angeli. – Nagyon okos ember. Sokkal többet tud, mint ti együttvéve.

Az Őrnagy valójában nyugdíjas repülőtiszt volt. Kétszobás összkomfortos lakásban lakott egy bérház második emeletén, és úgyszólván minden tekintetben különbözött a nyugalmazott őrnagyok jól ismert típusától. Az utcán nem járt méltóságteljesen, szálfageyenes derékkal, nem volt tiszteletet parancsoló, patinás bajusza, és egyáltalán nem keltette azt a benyomást, mintha örökké akarna élni. Azazhogy mégiscsak volt egy tipikus vonása: a végtelenségig konzervatív volt, ami az adott esetben éppenséggel reakciónak minősíthető; tulajdonképpen azért is indokolt az Őrnagy említése, mert okvetlenül szükséges ennek a típusnak, illetve elveinek teljes deklasszifikálása, és erre az Őrnagy rendellenes fizikuma egyedülálló szimbólumként kínálkozik, merthogy az Őrnagy alacsony termetű, vézna öregember, horpadt mellével hangosan lélegzik, asztma kínozza, és valószínűleg ez is viszi majd sírba, bár az Őrnagy váltig hangoztatta, és csodák csodájára még most is hangoztatja, hogy az asztmába még senki sem halt bele. Ötvenéves korában feleségül vett egy huszonhét éves parasztlányt, aki kitűnően főz, és tátott szájjal hallgatja az Őrnagy meséit. Ő pedig a széles, négyzárnýú ablakra mereszti a szemét, holott az ablakon át csak a szomszédos épület fürdőszobáinak nyílásait látja, és szuszogva mesél mindenféléről, arról, hogy Angliában járt repülőgépeket vásárolni, de közben kitört a háború, és ő a szigetországban maradt,

meg arról, hogy egy alkalommal fogadta őt XII. Pius pápa. Lekicsinylően szól a szocializmus eredményeiről, ilyenkor a kommunistákat jellemtelenségnek nevezi, mert mindig csak hallgatnak és bólogatnak, vagy pedig hosszan egymás után ugyanazt ismételtetik, meg azt is szokta mondani, hogy igazi szabadság csak a többpártrendszerű országokban van, és a sajtóban kárörvendően vadássza a hibákról és a fogyatékoságokról írt cikkeket, emellett pedig nem szenvedheti az oroszokat, folyton rágalmazza őket, és amikor a televízió sporteseményt közvetít, mindig a szovjet versenyzők ellenfeleinek szurkol. Angeli kezdetben csak a labdarúgó-mérkőzések közvetítését nézte az Őrnagynál, később azonban már el-elbeszélgetett vele, egészen a közelmúltig, amikor is hirtelen megszakított vele minden kapcsolatot, mert kilátásba helyezték, hogy Angelit felveszik a Kommunista Szövetségbe. (Amikor ezt Bresztovszky megtudta – ő meg Baras már az iskolában is párttagok voltak –, napokig méltatlankodott, és mikor találkozott az utcán Angelivel, gúnyosan megkérdezte tőle, hogy jól érzi-e magát az Őrnagy.

– Nem tudom – mondta unott arccal Angeli –, régen láttam már. Érdekes, de alapjában véve szenilis öregúr, akit nem kell túlságosan komolyan venni.

Ezt mondta, és még csak el sem pirult.

Bresztovszky nem szólt semmit, csak utánaköpi Angelinek.)

Most pedig kezdődik a leszámolás az Őrnaggyal és nevetséges eszméivel, tisztas távolról, az Egyesület klubhelyiségéből, a legkényelmesebb így, mivel éppen az ellenszenves Angeli védte az Őrnagyot, ami éppen elegendő ok volt az Egyesület többi tagjának, kivéve Rozmajert és az ijedős Szegény Kis Rahmánovicsot, hogy a lehető legrosszabb véleményük legyen az Őrnagyról.

– Mindent tud – bizonygatta Angeli –, az égvilágon mindent tud. Sokfelé járt, mint a kormányküldöttség tagja Angliában is volt.

– Mikor? – kérdezte Fábián.

– A második világháború kezdetén. Angol repülőgépeket akart vásárolni, és ő volt az első külföldi, aki látta repülni a Spitfire-okat. Tulajdonképpen a Spitfire-ok meg egyáltalán az angol és az amerikai repülőgépek döntötték el a háborút.

– Nem igaz – mondta Bresztovszky –, a háborút elsősorban a Vörös Hadsereg döntötte el.

– Az Őrnagy azt mondja, hogy a Vörös Hadsereg nagyon rövid idő alatt tönkrement volna, ha az angolok nem küldik nekik a rengeteg repülőgépet, tankokat meg teherautókat, amelyeken ágyúkat lehetett szállítani. Ha az angolok és az amerikaiak nem küldik nekik azt a rengeteg felszerelést, a németek nagyon gyorsan elfoglalták volna az olajmezőket. Az oroszok mehetek volna Ázsiába, teljesen tönkreverték volna őket. És az Őrnagy azt is mondja, hogy az oroszok meg is érdemelték volna, hogy tönkreverjék őket, mert osztozkodni akartak a brit világbirodalmon.

– Azt hiszem, hogy túloz egy kicsit a te Őrnagyod – mondta Salamon. – Egyszerűen csak haragszik valamiért a szovjetekre, és most mindenféle marhasággal vádolja őket. Azt meg senki sem tudhatja, hogy hány repülőgépet meg tankot kaptak az oroszok.

– Nem túloz. Ő ott volt Angliában, és tudja, hogy minden héten egész hajókaravánok úsztak Murmanszk és Arhangelszk felé. A hajók tele voltak mindenféle fegyverrel. Ezenkívül az angolok Perzsián keresztül is segítették az oroszokat, pedig nekik is éppen elég bajuk volt, mert nagyon sokáig egyedül harcoltak Afrikában, Görögországban meg a tengereken. Közben a németek állandóan bombázták Londont és a kikötővárosokat.

– Nem érdekel, hogy az angolok mit szállítottak Arhangelszkbe és Perzsiába – mondta Bresztovszky. – Tudom, hogy a háborút elsősorban a Vörös Hadsereg nyerte meg.

– Márpedig az Őrnagy jobban tudja – erősködött az ellenszenves Angeli, és menthetetlenül tovább rontotta az Őrnagy hitelét. – Jobban tudja, mert ismeri az összes hadműveleteket, és ha akarod, még azt is elmagyarázza neked, hogyan foglalta el Wavell tábornok Abesszíniát, és hogyan harcolt Achinleck Rommel ellen.

– Nekem ne magyarázzon meg semmit a te hülye Őrnagyod – mondta nagyon dühösen Bresztovszky –, engem egyáltalán nem érdekel Abesszínia meg Rommel.

Angeli már erősen sápadozott, nyilvánvalóan megingatta a szilárd ellenállás; eltátotta száját, aztán becsukta – tessék hát ezt a műveletet

is egyértelmű szimbólumként elfogadni –, végül csak felháborodva motyogott, hogy:

– Magad vagy a hülye, te magad vagy hülye...

Ekkor felállt Baras, hogy végérvényesen lezárja az Őrnagy-ügyet. Lassan, kényelmesen felemelkedett a hűvös betonlapról, szórakozottan a légy pontos villanyégőbe hunyorított – mielőtt beszélni kezdett volna, mindig valahova messzire, fölfelé nézett. Mindenki őt figyelte, ő pedig így szólt:

– Nagyon okos és érdekes ember az Őrnagy. Méltányoljuk tapasztalatait, hiszen ő Angliában is járt repülőgépeket vásárolni, látta a fegyverrel megrakott hajókat, amint Arhangelszk felé úsznak...

– Úgy van – helyeselt lelkesen Angeli, aki nem sejtette, merre haladnak Baras ezúttal értékes gondolatai –, úgy van, és Rómában a pápa is fogadta az Őrnagyot, az Őrnagy kezét csókolt neki, aztán kihátrált az ajtón, mert nem szabad hátat fordítani a pápának.

– ...és Rómában is járt az Őrnagy, még a pápa is fogadta – folytatta gyanús jóindulattal Baras –, nagyon sok érdekes mesét tud hát az Őrnagy. Csakhogy veszélyes és ostoba mesék ezek. Sajnos, vannak nevelésesen korlátolt emberek, akik szóról szóra elhiszik egy tapasztalt, de rosszindulatú, szenilis öregúr meséit.

– Úgy van – mondta ekkor Salamon, aki elsőnek ismerte fel Baras szándékát.

– Mert minden jóézésű ember, aki csak egy kicsit is tud gondolkodni, és akinek csak egy kicsit is szívügye szocialista valóságunk, mindjárt észreveheti, hogy az Őrnagy okfejtése kezdettől fogva nagyon egyoldalú és nagyon rosszindulatú. Érdekes, de alapjában véve szenilis vénember ő, akit egy pillanatra sem szabad komolyan venni. És nagyon üdvös lenne, ha az Őrnagy nem avatkozna bele olyan, számunkra lényegbevágó jelenségnek a megvitatásába, mint amilyenek a kígyók, gyíkok és más csúszómászók.

– Úgy van – kiáltotta ekkor nagy lelkesen a nehézfejű Bresztovszky, aki csak most értette meg, hogy milyen okosan beszélt Baras.

– Úgy van, úgy van – mondta Fábián még lelkesebben, és még a Szegény Kis Rahmánovics és Rozmajer is azt mondta, hogy úgy van.

És akkor még azt mondta Baras:

– Ami pedig a csúszómászók haszontalanságát illeti, arról csakis mi vagyunk hivatottak dönteni. Különböznék sem hiszem, hogy mindegyik rovarirtó, vagy hogy mindegyiknek a bőrét felhasználja az ipar. Olyan sokfajta csúszómászó van, és mi eddig csak a kígyókról és a gyíkokról beszéltünk.

– A békákról például okvetlenül beszélnünk kellene – mondta Salamon, mire így szólt Baras:

– Nem vagyok benne biztos, hogy a békák teljesen haszontalanok, sőt abban sem vagyok biztos, hogy csúszómászók-e, nekem azonban különösképpen tetszenek. Valamikor a vasút mellett laktam, s a töltés túlsó oldalán, ahol mindig vizes volt a fű, rengeteg béka gyűlt össze. Nagy lármát csaptak esténként, és úgy elbújtak a fűbe, és olyan zöldek voltak, hogy alig lehetett megtalálni őket. Úgy elbújnak a fűbe, hogy szinte nem is léteznek. Csak a hangjuk létezik. És mindegyiknek másmilyen a hangja.

– A békák egyáltalán nem csúszómászók – mondta Angeli, aki ezen az estén egy percre sem maradhatott nyugton. – A békák kétéltűek, vagyis amph...

– Angeli, még egy latin kifejezés, és megfojtalak – sziszegte Bresztovszky.

– De hát esküszöm, hogy kétéltűek – hadarta Angeli. – Hidegvérű, változó testhőmérsékletű, csupasz bőrű állatok. Lárva korukban kopoltyúval, később meg tüdővel lélegeznek, ezért kétéltűek. Van nekik föld alatt és barlangokban élő, ezeknek fejletlen a látószervük. Amelyek a föld felszínén...

– Állj! – kiáltotta Baras. – Azokról beszélj, amelyek a barlangokban és a föld alatt élnek. Azokról a kétéltűekről beszélj.

– Hát... – dadogta riadtan Angeli, merthogy nem tudott ő egy árva szóval sem többet a barlangokban és a föld alatt élő kétéltűekről –, a föld alatt élnek, ahol többnyire sötét van, és a szemük nem fejlődött ki.

Baras ekkor megvetően így szólt:

– Szóval nem tudsz róluk semmit. Bemagoltál valamit valahonnan, az Őrnagy valamelyik könyvéből, de alapjában véve nem tudsz semmit.

Angeli szégyenkezve elhallgatott, a többiek megvetően félrenéztek. Rozmajer összeszedte a kávéscsészéket, egy nagy sárgaréz tálcára rakta, és elment mosogatni. A folyosó végén volt a mosdóhelyiség, hosszú kővályú, megzöldült rézcsapokkal, akár egy ósdi kaszárnnyában. Valamennyien hallgattak. Rozmajer nyitva hagyta a folyosóra nyíló ajtót, felkavart ételmaradék szaga érződött, valahol a közelben lehetett a vállalati konyha.

Jóval később elmélázva így szólt Baras:

– Pedig milyen érdekesek is lehetnek azok a kétéltűek, melyek a föld alatt meg mindenféle barlangokban élnek. Sötétben csillogó vizek gyülekeznek ott a föld alatt, ők pedig hol kopolyúval, hol tüdővel lélegeznek. Testük változtatja hőmérsékletét, és elnyúlnak a legvalószínűtlenebb alakú köveken. Nagyon nagy csönd van ott, és a lehetetlen alakú kövek is alig változnak. Barátságos, kopott élű kőkockák vannak ott. Síkosak és homályosak. A föld alatt és a barlangokban élő kétéltűeket okvetlenül be kell venni az Egyesület gyűjteményébe. Teljesen haszon nélkül való élőlények, hiszen csak a köveket csi-szolják, hogy kényelmesebben hozzájuk tapadhassanak, és még a látószervük is fejletlen, kinek használhatnának hát ők. Az emberek még nem fedezték fel értékeiket, hiszen a legtöbb ember irtózik a föld alatti üregektől, és meghal anélkül, hogy akár egyetlen ilyen kétéltűt is látna.

– Azt hiszem, nincs semmi akadálya, hogy az Egyesület gyűjteményébe iktassuk a barlangokban élő kétéltűeket – mondta Salamon, az elnök, és a többiek helyeseltek.

Megérkezett Rozmajer is a tisztára mosott kávéscsészékkal, és becsukta a folyosóra nyíló ajtót, de az ételmaradékok szaga már megülte a klubhelyiséget.

– Baras ajánlatára az Egyesület gyűjteményébe soroztuk a föld alatti barlangok kétéltűit – mondta Salamon.

– Nem bánom – mondta Rozmajer –, de tudtommal elsősorban a csúszómászókról beszélünk, és már nagyon elmúlt az idő. Nem szeretem, ha fél óránál tovább tartanak ezek az összejövetelek. Fél óra alatt éppen elég haszontalan dolgot lehet találni. Meg aztán én tanul-

ni is akarok. Egyébként is azt hiszem, hogy korábban kellene tartani az összejöveteleinket, éjjel tizenegy óra nagyon későn van.

– Állapítsuk meg hát végre, hogy valóban haszontalanok-e a csúszómászók – indítványozta Salamon. – Nekünk kell megállapítanunk, hogy hasznosak vagy haszontalanok.

És megint Baras szólt:

– Ha jól meggondoljuk, ez egyáltalán nem vitás. Még ha tényleg felhasználja is bőrüket az ipar, még ha tényleg rovarirtók is, de méregfogaik vannak, és ravaszul elpusztítanak embert és állatot. A csúszómászók a világ legravaszabb élőlényei.

– Mindössze tizenhét, tizenhetes százaléuk mérges – mondta gúnyosan Angeli, s ez egyszer komolyan zavarba hozta Barast.

– Biztos vagy benne? – kérdezte.

– Egészen biztos.

– Ez baj. Ez már nagy baj. Ha már valaki csúszómászó, legalább méregfogai legyenek, amelyekkel alkalomadtán a lábakba marhat.

– Mindössze tizenhét százaléuk mérges, és mérgükkel vagy az idegrendszeret, vagy a véredényeket támadják meg – mondta diadalmasan Angeli.

Kár volt örülnie. Baras már magához tért, és Baras a rögtönzések nagymestere volt. Így szólt:

– Borzalmas, milyen borzalmas lehet, amikor valakinek az idegrendszerét vagy a véredényeit megtámadja a csúszómászók mérge. Szörnyű kínok azok. A legszörnyűbb pedig az, hogy mindössze tizenhét százaléuk mérges, a többi szelíden meglapul a talpak alatt, álcázza azokat, melyek alkalomadtán a lábakba marnak. A csúszómászóknak okvetlenül az Egyesület gyűjteményében a helyük. Az összejöveteleink pedig továbbra is tizenegy órakor kezdődnek.

A hosszantartó, összevissza csapongó párbeszéd után az elbeszélés kevésbé rázós szövegrészt kíván, afféle szellemi pihenőként, és erre az Egyesület harmadik összejövételét használjuk fel, amikor is Angeli volt az elnök, és kívánságára a Zöldinges Idiótáról kellett beszélni. A Zöldinges Idiótát addig, az elnökön kívül, csak Baras és Rozmajer ismerte. A többiek csak Angeli előadása után figyeltek fel rá, és tiszta szívből megvetették, vagy sajnálták. Nem is kellett, hogy ismerjék előzőleg, Angeli jegyzeteket készített, és az elnöki lépcsőfokról Barast utánozva rövid, de alapos beszámolót tartott a Zöldinges Idiótáról – beszámolója tulajdonképpen még egy tipikus, társadalomellenes figura bemutatására és természetesen elítélésére szolgál. A Zöldinges Idióta talán még az Őrnagynál is károsabb, mert fiatal, cinikus, gyáva, de hatékony és szaporodóképes.

Angeli az Őrnagyról dicsérőleg, a Zöldinges Idiótáról pedig elítélően szólt, de ez ne zavarjon senkit sem, mindketten kimondottan negatív elemek, az pedig, hogy Angeli nem vette észre együvé tartozásukat, ismételten csak az ő tudatlanságát és megbízhatatlanságát tükrözi.

Angeli beszámolója egyébként így hangzott:

Azzal szokott dicsekedni, hogy ő az utcán érzi jól magát, ahol emberek jönnek-mennek, és a fiatal lányok hármásával járnak, és minden harmadik lépésnél össze vihognak. Azzal szokott még dicsekedni, hogy a meleg aszfalton a fiatal lányok után lopózik, megsimogatja a hajukat, és egyet minden este elvezet a sötét utcákba.

Otthon, a szobájában, egy mocskos kis lyukban gondolja ki ezeket a meséket a kis Zöldinges Idióta. Naphosszat ül a mocskos kis lyukban, képeslapokat nézeget, bárgyún vigyorog a fürdőruhas nők fényképeire, néha komoly könyveket olvas, aztán szörnyen okos arccal szörnyen gondolkodik. Jól ismerem azt a házat, ahol a Zöldinges Idióta lakik. Szép nagy ház, régi épület, cifra ablakdíszekkel, körülötte virágoskert. Ennek a szép nagy háznak a legkisebb és legmocskosabb szobájában lakik a Zöldinges Idióta, valamikor éléskamra lehetett ez

a szoba, de ő egy istenért el nem költözne, mert így mindenkinek eldicsekedhet, hogy a szép nagy öreg házban lakik. Tulajdonképpen az ilyen alakok fosztják meg értékeiktől a nagy, régi házakat. Véleményem szerint nem szabadna megengedni, hogy akárki beköltözzön a régi házakba.

Késő délután bújik elő szobájából a Zöldinges Idióta. Ilyenkor még süt a nap, és ő végigsiet az utcákon, kezével sután hadonászik. Kezei és lábai vékonyak, és ő maga is nagyon keskeny. Mindig zöld ingben jár, és amikor beér a város központjába, ott ahol az üzletek vannak, megbámulja a kirakatokat, és közben nézi magát a kirakatüvegben, és alighanem egyáltalán nincs megelégedve magával. Aztán itt találkozik a nálánál fiatalabb zöldinges idiótákkal, akiknek vigyorogva elmondja, hogy milyen nagy fiú ő, hogy az este is egy szép nőt cipelt haza, miközben meg kellett állniuk az egyik sötét mellékutcában, és elmondja, hogy ez az élet, és hogy minden valamirevaló zöldinges idiótának így kell élnie, szabadon és természetesen, le kell számolnia a hülye szólamokkal és konvenciókkal meg minden egyébbel.

Azután kiáll az úttest mellé, ahol hármásával járkálnak a fiatal lányok, és impotensül utánuk vigyorog, éppen úgy, mint amikor a fürdőruhas nőket nézi a képeslapokban, de egynek se meri megsimogatni a haját, még szólni se mer nekik, csak a fiatalabb zöldinges idiótáknak sugdos valamit, és azok jóízűen heherésznek.

Azután sokat sejtetően eltűnik, a többiek irigykedve néznek utána, ő pedig megáll az egyik trafik mögött, és onnan leskelődik; ha ismerős jön arra, akkor előlép, megnézi az óráját, és fejszóval mondja, hogy a nő már másfél percet késik, és ha még egy percig nem jön, elmegy és felszed valakit, az első fiatal lányt, aki az útjába kerül, mert igazán nincs szüksége arra, hogy három percnél tovább várjon valakire. És ezt esténként többször megismétli, aztán hazamegy, és kigondol mindenféle ostoba meséket, tele disznósággal, és másnap elmeséli a többi zöldinges idiótának, s azok jóízűen heherésznek.

Szörnyen undorító a Zöldinges Idióta, már arra is gondoltam, hogy megkérem Bresztovszkyt, pofozza meg, hátha akkor nem lesz annyira undorító.

Bresztovszki sohasem pofozta meg a Zöldinges Idiótát. Nem is szólt akkor semmit, és a többiek sem szóltak. Angeli pontos jegyzetek alapján készített beszámolója meggyőzte őket arról, hogy a Zöldinges Idióta teljesen haszon nélkül való. De lehet, hogy csak minél előbb túl akartak esni Angeli elnökségén, és azért nem szóltak. Angeli, amíg beszámolóját olvasta, fényesre pucoltatta a cipőjét Rozmajerrel, aki mégis nagyon elégedett volt ezen az estén, mert az összeövetel rövid ideig tartott. Megitták a kávéjukat, a pénzt az asztalra rakták, és hazamentek. Jónást, az éjjeliőrt nem is látták.

Egyszer, jóval később megint szóba került a Zöldinges Idióta. Ez már akkor történt, amikor Angelit felvették a Kommunista Szövetségbe. Bresztovszky szörnyen dühös volt emiatt, mindenkinek azt bizonygatta, hogy Angelinek semmi helye a pártban. És ekkor véletlenül találkozott Barassal.

Vasárnap kora reggel volt, és Bresztovszky az ökölvívóival bajnoki mérkőzésre utazott. Gyorsvonattal mentek első osztályon, mert sok pénze volt ekkor a klubnak, jó eredményeket ért el a csapat, meglátszott rajta Bresztovszky keze nyoma. Az állomáson találkozott Barassal. Ő is a fővárosba utazott, gyűrött felöltő volt rajta, kezét fázósan zsebre dugta, és rendkívül szomorú volt. Szórakozottan üdvözölte, Bresztovszky azonban őszintén örült, végre valakinek részletesen elmesélhette Angeli esetét. A vonatban elmondta, hogy Angeli már régóta szeretett volna párttag lenni, úgy látszik, további előrehaladásához szüksége van a piros fedelű könyvecskére, mert az utóbbi időben igazán teljes erőbedobással dolgozott, és ha dicsérték, mindig csak fanyarul legyintett. Csak dicsérgetik, mondogatta, de senkinek eszébe nem jut, hogy egy ilyen dolgozónak a Szövetségben lenne a helye. Addig mondogatta, hogy végül, amikor egy nyavalyás, stuccolt bajuszú technikus lett a párttitkár, felvételre javasolták Angeli főmérnököt, és a tagság rászavazott. Merthogy olyan jól dolgozik, lelkiismeretesen elvégzi feladatát, sőt valaki még azt is mondta, hogy az utóbbi időben nagyon emberségesen bánik a beosztottjaival, és mindenkinek visszaköszön. Nem sokáig fog visszaköszönni nekik, mondta Bresztovszky. Persze most az Őrnapot tüntetően kerüli. Nem jár többet hozzá.

– A disznó – mondta dühösen Bresztovszky. – Ezek után már az Őrnap is határozottan szimpatikus nekem.

Aztán elmondta Bresztovszky, hogy ő mindig tiszta szívből utálta Angelit, és Baras azt mondta, hogy ő is. Egyike volt ez azoknak a ritka eseteknek, amikor Baras és Bresztovszky egyetértettek.

– Angelinek csak a Zöldinges Idiótával kapcsolatban volt igaza – mondta most már jobb kedvűen Bresztovszky. – Emlékszel a Zöldinges Idiótára? – kérdezte nevetve.

– A Zöldinges Idiótára? Ó, hát persze, hogy emlékszem – mondta Baras. – Még mindig zöld ingben jár?

– Ó, nem – mondta Bresztovszky –, most már nem jár zöld ingben, most rózsaszínű ingben jár, de egyébként nem változott. Ugyanolyan hanyagul lóbázza a végtagjait, és a lányokat még mindig csak impotensül bámulja.

– Egyszer bejött az edzésre – Bresztovszky tele szájjal nevetett –, hogy szeretne boksizolni tanulni. Szegény marha. Ráállítottam egy vékony dongájú, rosszkedvű fiút. Két másodperc múlva már kiszámoltuk a Rózsaszíninges Idiótát, csurgott az orrából a vér.

A fülkében négy versenyző is ült rajtuk kívül. Csontos arcú, hosszú kezű fiúk. Jókedvűen nevettek ők is a pórul járt Rózsaszíninges Idiótán.

– Soha többet nem jött edzésre – mondta Bresztovszky –, de azért az utcán nagyokat köszön nekem. Egy este a trafik mellett találkoztunk. Az órájára nézett, és megcsóválta a fejét. Azt mondta, már tíz percet késik a nő. Azt mondta, hiába, ilyenek a nők. A szerencsétlen marha. Fogadok, hogy még annyit sem tud a nőkről, mint mi akkor, ott az Egyesületben.

– Igen, mi már akkor is sokat tudtunk a nőkről – mondta Baras még mindig nagyon szomorúan –, most meg igazán nagyon sokat tudunk.

A bokszolók csöndben figyeltek, az egyik, akinek kivételesen erős pofacsontjai voltak, mint egy rágcsálónak, és rövidre nyírt haja eltakarta a homlokát, már előre vigyorgott, azt hitte, Baras valami érdekes disznóságot fog mondani. De Baras nem mondott semmiféle érdekes disznóságot.

– Láttam a Zongorázó Nőt – mondta halkan.

Bresztovszky rábámult.

- Ezért jöttél? - nevetett erőltetetten.

- Igen - mondta Baras. - Az embernek évente legalább egyszer el kell érzékenyülnie. - Ő is erőltetetten nevetett, és szomorú maradt.

- Már az este ott ólálkodtam a nagy, súlyos kőház körül. Ahogy sötétedett, a súlyos kőház egyre kisebb lett, mintha a földbe süllyedt volna. Csak a szalon ablaka világított, a többi ablak be volt csukva, olyan nagyon be voltak csukva az ablakok, mintha sohasem akarnák kinyitni őket. De a Zongorázó Nő most is játszott. Bementem a kertbe. Egész egyszerűen bementem, mert a kerítés vaslándzsáit sok helyen kitördösték. Biztosan a gyerekek tördösték ki a lándzsákat, hogy nyugodtan bemelessenek a kertbe, a szép zöld fűre.

- És a kutya? - kérdezte Bresztovszky.

- Nem ugatott. Lehet, hogy nincs is már ott, megdőglött, vagy elszökött. Az ablakhoz mentem, a rácsok közé dugtam a fejem, rozsdásak már az ablakrácsok, azokat is ki lehetne tördölni, mint a kerítés lándzsáit. A Zongorázó Nő ott ült az ablaknál, a feje egészen közel volt. Most is hosszú szőke haja van, csak kicsit csapzott, mintha fejmosáshoz készülődne egy rosszul fűtött, szűk fürdőszobában. És az arca egészen keskeny, keskenyebb a kelleténél, a szemei meg egészen nagyok, túlságosan is nagyok és karikásak. De nagyon jól zongorázott. Csak ne lett volna az arca annyira keskeny és olyan eszelősen szigorú, olyan volt az arca, mint az apácáké, akiket fedetlen fővel a napra állítottak.

Aztán az ujjait néztem. Nagyon gyorsan mozogtak, és nagyon vékonyak voltak. Azt hittem, minden ujjá három darabra törik, olyan vékonyak voltak. Nem szabadna, hogy valakinek ilyen vékony ujjai legyenek. Sírni tudnék, ha ilyen vékony ujjakat látok. És az egész nő nagyon vékony volt. Úgy éreztem, ha sokáig nézem, egyre vékonyabb lesz, és egyszer csak teljesen eltűnik.

Leültem a kertben a ledöntött vaskos fűcsomókra, a Zongorázó Nő nagyon szépen játszott, a felső komoly ablaksort néztem, és megint azt gondoltam, hogy a mozdulatlan ablakok mögött valamikor titokzatos gyilkosságok történtek.

Nem sokkal éjfél után abbahagyta a zongorázást. Azelőtt néha hajnalig is játszott, most meg már éjfél után abbahagyta, és én rájöttem, hogy még a komoly, mozdulatlan ablakok mögött sem történhetek titokzatos gyilkosságok, mert erre felé fél nap alatt kiderül minden titokzatos gyilkosság.

Aztán felálltam a ledöntött fűcsomókról, és még csak be sem néztem még egyszer az ablakon. Jobb, hogyha nem látjuk a nőket, amikor vetkőznek.

A bokszolók csalódottan dűnnyögtek, nem gondolták, hogy Baras a végén ilyen hétköznapi banalitást mond a nőkről, hiszen azt mondta, hogy sokat tudott róluk már annak idején is az Egyesületben.

A nőkről Bresztovszky kívánta, hogy beszéljenek. Bresztovszky ekkor már komolytalankodott. Nem értette, és soha nem is fogja megérteni az Egyesület jelentőségét. A Szegény Kis Rahmánovics destruktív halála után is folyton azt mondogatta, hogy az egész Egyesület Baras hülye ötlete volt csupán, Barasnak hallgatóság kellett, hogy szóno-kolhasson, mert érezte, hamarosan nem lesz már osztályelső, amit későbbi gyanús lebukása a filmnél ékesen bizonyított is, tehát még egyszer tetszelegni akart a hangadó szerepében, és kitalálta a haszon nélkül való dolgok gyűjtését, ami Bresztovszky szerint olyan nagy marhaság volt, hogy ő még olyan nagy marhaságot nem is hallott. Bresztovszky tehát nem értett az egészből semmit, és mint a korlátolt emberek általában, ő is megpróbálta olcsó viccel nevetségessé tenni azokat, akik lelkesen felkarolták és maradéktalanul támogatták ezt a nem mindennapi ötletet. Mert azt, hogy elnöksége idején a nőkről akart beszélni, ő tulajdonképpen viccnek szánta, amellyel elsősorban a nagyképű Barast akarta nevetségessé tenni. De a nagyképű Baras, amint az már eddig is kitűnt, mégiscsak kivételesen okos volt, és nem lehetett őt ilyen ócska trükkökkel kiszámolni. Amikor Bresztovszky a legfelső lépcsőfokról nagyokat röhögve azt mondta, hogy most pedig a nőkről fognak beszélni, Barasnak a szeme sem rebbent, ahogy mondani szokás, rögtön átlátott Bresztovszky szándékán, és tudta, hogy mit kell tennie. Míg a többiek megrökönyödve tekingettek egymásra, Baras kissé oldalt fordult a negyedik lépcsőfokon, fél szemmel felnézett Bresztovszkyra, és elgondolkozva így szólt:

– Nagyon jó lesz, ha a nőkről beszélünk. De csak ha kizárólag a szép nőkről beszélünk, mert valahogy úgy képzem, a csúnya nők nagyon hasznosak, nagy a hasuk és lapos a fenekük, és sokat dolgoznak. A szép nőknek viszont nem szabadna hasznosnak lenniük, és csak akkor szabadna az utcára lépniük, ha szépen süt a nap, de már hosszúk az árnyékok. Ilyenkor nagyon halkan kellene lépkedniük, maguk elé néznének, hogy az arcukat ne barnítsa meg a nap, és csak nagyon ritkán mosolyognának.

Ezt mondta Baras, és Bresztovszky nagyon meglepődött, abba hagyta a röhögést, és zavarában olyasvalamit motyogott, hogy ő nem bánja, beszéljenek hát a szép nőkről, ha már Baras úgy gondolja, hogy csupán a szép nők haszontalanok.

Aztán csend lett, mert mindenki azt várta, hogy Baras szóljon. Baras azonban meg akarta leckéztetni Bresztovszkyt, nem szólt semmit, egy kis zsebkést vett elő, és a körmeit kezdte tisztogatni. Min-dig gondosan ápolta a körmeit, még mikor a műhelyben dolgozott, napjában többször is kitisztította őket. Bresztovszky idegesen rázta a lábát, s az arca egyre vörösebb lett. De a többiek is kényelmetlenül érezték magukat. Nem tudták elkezdni a beszélgetést, nem tudtak olyan fölényes megállapításokat kiagyalni, mint Baras. Meg aztán, főleg csak a javítóintézetbeli lányokat ismerték, akik között akadtak ugyan szépek is, de még ezeknek is olyan koraérett és nyüzött arcuk volt, mintha hiányzott volna a felső fogsoruk.

A javítóintézet az ipariskola mellett volt: nagy sárga ház, egyforma, cikornyásan díszített ablakokkal, Baras szerint itt valamikor apácák lakhattak, mert a vécék nagyon szűkek voltak, és nem volt rajtuk ablak. Egyébként, talán az egy Szegény Kis Rahmánovics kivételével, mindegyikük járt már néhányszor a javítóintézetben. Este kilenc óra után, amikor bezárták a kaput, és a szobákban eloltották a villanyt, az ablakokon keresztül bemásztak a lányokhoz. A lányok négyesével aludtak egy-egy szobában, sodronyos vaságyakon, de fönn az emeleteken voltak üres szobák, matracokkal és sötétszürke, durva szőrű pokrócokkal, ahova fel lehetett menni kettesben. A lányok éjjel mindig szomorúak voltak, néha furcsán nevettek, néha meg sírtak, és ilyenkor megesett, hogy valamelyik türelmetlenebb fiú megverte őket. Fábián is sokszor dicsekedett vele, hogy megvert egy rövid hajú fekete lányt, aki a cipőgyárban a felsőrészkészítő-osztályon dolgozott, mert attól kezdve, hogy felmentek az egyik üres szobába, és bebújtak a durva szőrű pokrócok alá, folyton csak sírt. Hanyatt feküdt, kezeit a feje alá rakta, és folytak a könnyei. Fábián kezdetben szépen kérte, hogy ne sírjon, vagy hogy mondja meg, mi a baja, végül aztán megpofozta, de a lány még csak meg sem mozdult, sírt tovább.

Nappal nem voltak szomorúak a javítóintézetbeli lányok (az intézet igazgatója, egy kis koromfekete bajuszú ember, különben azt állította, hogy ezek árva lányok, és hogy az intézet nem is javítóintézet tulajdonképpen, de ezt senki sem hitte el neki), inkább csak mérgesek, rosszkedvűek, és amúgy foghegyről köszöngettek. Csak szombaton délután jött meg a kedvük, amikor átmentek az Ipariskola pincéjébe fürödni. Hatalmas pince volt itt, az egyik részében szemet meg fát tartottak, a másik részében pedig tusokat állítottak fel, és szombaton délután előbb a lányok, aztán meg az iskola tanulói fürödtek. A lányok jókedvűen vihogtak a gőzölgő tusok alatt, fröcskölték a vizet, a fiúk pedig ott tolongtak a rozoga ajtó előtt, és a réseken keresztül bámulták a sok meztelen lányt, mindenféle trágárságokat kiabáltak be nekik, de a lányok ügyet sem vetettek rájuk, csak nevettek, és nagyon erősen dörzsölték a testüket. Ilyenkor bizonyára szép volt az arcuk is, de az nem látszott a meleg párától, mire meg felöltöztek és kijöttek a fürdőszobából, akkorra mind egyiknek vörösré dagadt az arca.

Barasnak mégis itt tetszett meg az Aleksandra nevű lány, aki a legszebb volt a javítóintézetben, hosszú szempillái voltak, és ha fel emelte a fejét, furcsán messzire tudott nézni, de általában csak maga elé nézett, s szépen látszottak a hosszú szempillái. Baras az iskola bejáratánál találkozott vele egy szombat délután. Fürdésről jött az Aleksandra nevű lány, világoszöld svájcisapka volt a fején, és Baras udvariasan visszalépett a kapuból. Az Aleksandra nevű lány köszönetet mondott ezért, ránézett Barasra, aztán elsietett, de a javítóintézet kapujából még egyszer visszanézett, és mintha jóindulatúan mosolygott volna. Aztán megfürdött Baras is, kint pedig esni kezdett az eső. Az Aleksandra nevű lány a javítóintézet kapujában állt, de most már nem mosolygott, mert már este volt, és szomorú maradt fönn az első emeleti szobában is. Hálóingben ment fel Barassal az emeletre, és amikor beléptek az esővízszagú szobába, mindjárt levetette a hálóingét. Baras a padlón egymás végébe rakott három matracot, és két pokróccal takarták be magukat, mert hideg volt már kint, és az ablak nem záródott rendesen, becsurgott az esővíz. Szorosan egymáshoz bújtak, és alighanem boldog volt egy kicsit az Aleksandra nevű lány,

mert sokat mesélt, egész éjjel, szomorú és vidám történeteket. Baras pedig gyöngéden simogatta, mert nagyon sima és fehér bőre volt az Aleksandra nevű lánynak.

Hetente kétszer-háromszor szökött be Baras a javítóintézetbe. Télen már három pokróccal takaróztak, és még jobban egymáshoz bújtak. Aztán egy éjjel mégiscsak sírni kezdett az Aleksandra nevű lány, oldalt fordult, és még a lábaival is átölelte Barast, hangosan sírt, pedig amikor szomorú és vidám történeteket mesélt, akkor mindig suttogott. Hajnal felé azt mondta, hogy most egy jó ideig megint nem fog sírni, de Baras már rosszkedvű volt, és soha többet nem ment a javítóintézetbe.

– A napokban láttam az Aleksandra nevű lányt – nyögte ki végül Bresztovszky, holott legalább egy hónappal azelőtt találkozott vele a parkban. Egy padon ült az Aleksandra nevű lány, nagyon álmosan és rosszkedvűen, pedig igazán szépen sütött a nap, s előző éjszaka friss virágokat ültettek a parkba. Szólt Bresztovszkynak, hogy üljön egy kicsit mellé, és elpanaszolta, hogy egész éjszaka egy öreg pasassal volt együtt, akinek olyan kopasz a feje, hogy korcsolyapályának is beillene, de még egy tisztességes ebédrevalót sem kapott tőle. Bresztovszky azonban nem mesélte el részletesen a találkozást.

– Gyűrött volt a ruhája – mondta –, és olyan ronda szavakat használt, hogy direkt kellemetlen volt. És már nem is olyan szép, mint régen, pedig még egy évvel ezelőtt is nagyon szép volt.

– Kár érte – mondta Fábián, csak hogy mondjon valamit. – Hiszen még szakmát is tanult, pincér volt vagy micsoda.

Végre Baras is megmozdult, s így szólt:

– Nem akarta, hogy megvastagodjanak a bokái. Nagyon szép, karcsú bokái voltak. Egyszer azt mondtam neki, hogy nagyon hosszú ruhákban kellene járnia, amelyekből csak ritkán látszana ki a bokája. De akkor elsírta magát, és keservesen sírt egész éjjel.

– Meg kellett volna pofozni – mondta Fábián, de gyorsan elhallgatott, amikor Baras ránézett.

Aztán Bresztovszky felé fordult Baras, és fanyarul így szólt:

– A szép nőkről beszélj.

Bresztovszky megint bajban volt. Arra számított, hogy Baras majd sokat fog beszélni az Aleksandra nevű lányról, és azalatt majd neki

is eszébe jut még valami. De hát Baras szerint az Aleksandra nevű lány nem tartozik a szép nők közé.

Erőlködött Bresztovszky, akkor hirtelen pofonegyszerű ötlete támadt. Olyan nőkről kell beszélnie, akiket a többiek nem ismernek, vagy legalábbis Baras nem ismer, mert azt mondani sem kell, hogy a szép nőkről csak úgy általában három szót sem tudott volna szólni Bresztovszky.

– Két szép szőke lányt ismertem valamikor, olyan szépek voltak, hogy igazán nem lett volna szabad hasznosnak lenniük, de ők abban az időben disznót etettek. A szövetkezeti sertésgondozó lányai voltak, és mindennap már hajnalban kivitték őket traktorral a disznóólakhoz, és estig ott dolgoztak; etették a disznókat, de mégis nagyon szépek voltak.

Az apám egy biciklit csinált nekem abban az időben, mert mindenféleképp ért az apám: szerzett valahol két rossz kereket meg egy rozsdás vázat, aztán csinált egy biciklit. Rossz, csúnya bicikli volt, de azért lehetett hajtani, és én mindennap messzire elhajtottam, elmentem egészen addig a tanyáig is, ahol a disznóólak voltak, s néha bementem vizet inni. Nagy gémeskút volt a tanyán, körülötte ki volt betonozva. A két lány rengeteg vizet kihúzott a kútból. Moslét keverték meg mosták az ólakat. Rengeteg volt ott a disznó, és rettenetesen sivalkodtak, amikor etették őket. A két szőke lányról csak úgy csurgott az izzadság, amikor előbújt az alacsony ólaktól. De tisztán kellett tartani a disznókat, mert mindennap kijárt motorbiciklin az állatorvos, egy alacsony, kövér pasas, aki tüdőbajos volt, és rettenetesen felhizlalták a szanatóriumban, szóval kijárt ide, és ellenőrizte a sertésgondozót meg a lányokat, és mindennap megcsipkedte a lányok arcát. Vagy pedig az agronómus jött ki, kétke-rekű sárga homokfutón, és mindig befogta az orrát, mert nem bírta a disznóbűzt. Mert tényleg nagy bűz volt ott. Nagyon közönséges szaguk van a disznóknak.

– Beszélj már a nőkről – mondta türelmetlenül Fábián.

– Vasárnaponként mindig csak az egyik lány volt kint az ólaknál. Az idősebb akkor lehetett úgy tizenhét éves, és én kimentem egy vasárnap, amikor egyedül ült abban a kis szobában, amit az ólak vé-

géhez ragasztottak, és nem volt benne semmi, csak egy ágy. Színes képeslapokat nézegetett, kerek arca volt és kék szemei, a képeslapokban meg mindenféle fürdőruhás nők nyújtózkodtak, az egyik oldalon meg egy hatfogásos vacsora volt színesen feltálalva. Azt hiszem, hogy ilyen vacsora valójában nem is létezik. Egy darabig együtt néztük a fürdőruhás nők képeit, aztán azt mondtam neki, hogy szeretném őt látni fürdőruhában, és mondtam, hogy vetkőzzön le annyira, mintha fürdőruhában lenne. Nem akart levetkőzni, de azért megmutatta a lábát, szép fehér és tiszta lába volt, biztosan minden este megfürdött, simogattam is a lábait, de a mellét nem engedte, hogy megfogjam, csak nevetett, és azt mondta, hogy én nagyon különös vagyok, meg hogy furcsán udvarolok.

Bresztovszky ekkor nagyot fújt és elhallgatott. Most már sokkal magabiztosabban nézett körül.

– És? – kérdezte kissé meglepetten Fábián, aki nem akarta elhinni, hogy már vége a mesének.

– Nincs tovább – mondta a nehézfejű Bresztovszky, aki még most sem volt képes valami érdekes folytatást kitalálni, s csak a megtörtént dolgokat mesélte el. – Dél lett, és dolgozni kellett a lánynak. Egész biztosan igaza van Barasnak, hogy a szép nőknek nem szabadna hasznosnak lenniük.

– Csak ennyi az egész? – kérdezte megint csalódottan Fábián.

– Ennyi hát – mondta most már dühösen Bresztovszky. – Utána, úgy hallottam, lefeküdt az agronómussal, aki annyira nem bírta a disznóbűzt. De ez sem biztos, mert később feleségül ment egy cipészhez, akivel vásárokra járnak cipőt meg szandált árulni. Ezt biztosan tudom.

Mindannyian elhallgattak, és ekkor így szólt Baras:

– Kár, hogy kerek arca volt. Az nagyon rendben van, hogy kékek a szemei és szőke a haja, de kár, hogy kerek arca volt.

– Nem értem – mondta zavartan Bresztovszky, és a többiek sem értették.

És akkor megmagyarázta Baras.

– Az igazán szép nő szőke hajú kell legyen, fehér bőrű, kék szemű, kissé beesett, átszellemült arccal, hogy finoman kirajzolódjon az álla,

és halk, tiszta hangon kell beszélnie. Az ujjai pedig legyenek hoszszúk és fehérek.

– Ilyen nő nincs is – mondta Bresztovszky, akit idegesített Baras nagyképűsége.

De Barasnak nem lehetett ellentmondani. Még csak a hangját sem emelte feljebb, így szólt:

– Van ilyen nő, de még mennyire, hogy van. Minden este látom egy rácsos ablakon keresztül, amint ül egy nagy szalonban, ahol rengeteg kép van, és zongorázik.

– Merre van ez? – kérdezte Angeli, és a szája szélét rágta.

– Mindegy. Arra, ahol valamikor száz évvel ezelőtt nagy kertészházak épültek. Arra járok haza esténként, és az egyik súlyos kőházból mindig zongorázást hallok. Ha kocka alakú ház ez, csapott tetővel, a cserepek már megbarnultak, és fönn, egészen a tető alatt, hosszú, keskeny egy-szárnas ablakok sorakoznak. Sötét, komoly ablakok ezek, bizonyára hűvös vastag falú szobákból nyílnak, ahol súlyos ajtók és súlyos bútorok vannak. Mikor hallgatom a zongorázást, mindig arra gondolok, hogy valamikor régen titokzatos gyilkosságok történhettek a komoly ablakok mögött. Erről bizonyára senki sem tud semmit, mert azokban a szobákban, ott közvetlenül a tető alatt, nagyon kevés ember járhatott. Lehet, hogy ha kibontanák a vastag falakat, elferdült nyakú csontvázakat találnának ott, a súlyos bútorokon pedig vastagon áll a por, úgy-hogy az ember mindenféle titkos jeleket rajzolhatna rájuk az ujjával.

– Emlékszem – mondta Bresztovszky –, régen kereszteteket véstünk bicskával az eperfákra, és akinek a háza előtt keresztet véstünk a fába, az szökött előlünk, mert ha megfogtuk, akkor meg kellett halnia, és legalább tíz percig szétvetett karokkal kellett feküdnie a földön, még akkor is, ha tél volt, és esett a hó. Lakott az utcánkban egy görbe lábú, kék szemű utálatos fiú, olyan ronda vékony orra volt, mint Angelinek, egyszer szét is lapítottam az orrát, szóval ezt az utálatos fiút egyszer legalább negyed óráig fektettük a havon, amikor már olvadt a hó, de azért hideg szél fújt. Olyan tüdőgyulladást kapott, hogy majdnem belehalt.

– Szörnyen hülye egy játék – mondta Angeli. – Sohasem hallottam ilyesmiről, hogy a gyerekek keresztet véssnek az eperfára, és akkor valakinek szétárt karokkal a hóra kell feküdnie.

– Kár, hogy nem laktál az én utcámban, annak a mocskos falunak a legszélén. Legalább fél óráig hevertettünk volna a hideg hóban, ott, ahol már a hó is bemocskolódott – mondta Bresztovszky, és látszott rajta, őszintén sajnálja, hogy gyerekkorában nem okozhatott valami súlyos tüdőgyulladást Angelinek.

Baras fagyosan hallgatta az ostoba vitatkozást, aztán mintha félbe sem szakították volna, így folytatta:

– De nem lehet felmenni az emeletre, azokba a titokzatos szobákba, ahol bizonyára még csontvázakat is lehetne találni, mert a házat erős vaskerítés veszi körül, hegyes vaslándzsákból van a kerítés, egy méter magas kőfal tetejébe szurkálták a lándzsákat, és a lándzsák felfelé meredező hegye is alighanem kőből van, mert fehér, és még a gyerekek sem mernek felkapaszkodni rájuk, csak úgy a szálak között bámulnak a nagy házra, amikor hallatszik a zongorázás, de nem látnak semmit, mert minden ajtó be van csukva, az ablakokon fehér függöny lóg, ezenkívül még egy nagy farkaskutya szaladgál a kertben. Akkor ez a kutya, mint egy borjú, vicsorítja a fogát, ha valaki megáll a kerítés mellett. Nagyon félelmetes dög, sűrű, szürkésbarna szőre van. Lehetetlen megközelíteni a házat.

– Akkor honnan tudod, hogy egy szép szőke nő zongorázik, akinek átszellemült vagy milyen az arca? – kérdezte Rozmajer.

– Egyszer késő este mentem arra, vittem fél kiló májat, s a vaslándzsák között behajítottam a kutyanak.

– Te jószág úristen – mondta Bresztovszky –, ha nekem annyi pénzem lenne, hogy csak úgy fél kiló májat vegyek...

– De még így is vicsorogni kezdett rám, amikor megpróbáltam átmászni a kerítésen. Hosszú fehér fogai vannak, és nagyon gyorsan megette a májat, amire egyébként elköltöttem két vacsorám árát. Másnap este megint vittem fél kiló májat, és akkor már be is másztam a kerítésen, a kutya nem morgott tovább, de még így is nagyon veszélyes oda bemászni, mert nagyon hegyes a lándzsák vége. Szép nagy kert van a ház körül, mindenféle virággal és szép zöld fűvel. Megkerültem a házat, nagyon halkan lépkedtem, és odamentem ahhoz az ablakhoz, ahonnan a zongorázás hallatszott. Az ablakon erős vasrács van. Ha benyújtottam volna a kezem, elérhettem volna a

Zongorázó Nőt, mert ott ült közvetlenül az ablaknál, és a szobában világos volt. Óriási szoba, valami szalonféle, és a zongora is nagyon nagy, a falon meg mindenféle képek függnek, az ablakkal szemben van egy kép, ami egy félmeztelen nőt ábrázol, a szája egészen kicsi és szív alakú. De a Zongorázó Nő sokkal szebb, mert hosszú szőke haja van, kék szemei, és az arca nagyon fehér és tiszta, a kezei is fehérek és tiszták, és az ujjai hosszúk. És csak zongorázik, néz maga elé, olyan, mint egy nagyon fehér szobor. Legtöbbször egészen hajnalig zongorázik, de én nem merem olyan sokáig nézni, inkább leülök a földre, és onnan hallgatom, a kutya is mindig mellém ül, mert azóta minden éjjel bejárom oda az ablakhoz, és mindig viszek valami ennivalót a kutyának.

– Elmennék egyszer veled, hogy lássam a Zongorázó Nőt – mondta Fábián. – Vinnék fél kiló májat a kutyának.

Baras először látszott dühösnek ezen az összejöveten; megvetően nézett Fábiánra, és így szólt:

– A Zongorázó Nő csak az enyém, mert nagyon szép, és a nagyon szép dolgokon nem akarok osztozkodni.

– Felőlem nyugodtan megtarthatod – mondta Bresztovszky –, mert én nem vágyódom túlságosan a finom arcú és finom kezű nők után, mert azok hamar megöregszenek, és beesett lesz az arcuk meg ráncos a szemük.

És mégis, valamennyiük közül éppen Bresztovszky vett el feleségül egy finom arcú és finom kezű nőt, akire nagyon büszke volt, mert amikor Fábián eljött a Kisvárosba felvenni a havi fizetését, Bresztovszky ragyogó arccal mondta neki, írja meg Barasnak, hogy ő, Bresztovszky, végre megtalálta az igazán szép nőt, aki szőke és kék szemű és átszellemült, tiszta arca van, olyan szép, hogy nem lehet osztozkodni rajta. Fábián akkor megígérte, hogy megírja majd Barasnak, de alig tudta visszatartani a röhögését, mert hallotta ő már, hogy komoly bajok voltak ott az osztozkodás körül, és hogy Bresztovszky nagy hülyeséget csinált, jóformán semmit sem tud a feleségéről, ki csak timsó segítségével igazolta lányságát, és ezt Fábián nagyon mulatságosnak találta, és amikor elváltak, azt mondta Bresztovszkynak:

– Üdvözlöm Khloét, a feleségedet.

Fábián abban az időben sokat olvasott, hogy gazdagítsa a szókincsét, mert nagy újságíró akart lenni, Bresztovszky ellenben sohasem hallott Khloéről, amit Fábián megint csak roppant nevetségesnek tartott, és még egy hülye viccet is fabrikált arról, hogy Bresztovszky annyit tud valójában a feleségéről, mint Khloéről.

Bresztovszky csakugyan keveset tudott Khloéről, a feleségéről. Az edzőteremben találkozott vele először, a bokszolók ütötték a zsákokat, ő pedig egy széken ült, és figyelte őket. Khloé szűk, krémszínű ruhában jelent meg az edzőteremben, és a mindig rosszkedvű, vékonydongájú öccsét kereste. A bokszolók nagy szemeket meresztettek, letörölték arcukról az izzadságot, és Bresztovszky is elámult Khloé „aranszőke haján, nagy kerek szemén, mely mint a kisborjúé, meg a kecskéé tejénél is fehérebb arcán. Bámulta, mintha csak most nyiladoznék a szeme, s addig vak lett volna”.

A mindig rosszkedvű, vékonydongájú fiú azonban szemmel láthatóan még rosszkedvűbb lett, nagyon barátságtalanul morgott valamit a nővérenek, hiába mosolygott az és simogatta a karját, gyorsan otthagya, és dühösen bokszolni kezdte az egyik nehézkesen ingadozó zsákot, amely ha erősen meglendült, úgy vágta mellbe az öröké rosszkedvű, vékonydongájú fiút, hogy szinte recsegték a bordái. Khloé tejfehér arca egy pillanatra rózsaszínűvé változott, mintha a lemenő nap sugarai aranyozták volna be, és ez elegendő volt Bresztovszkynak, hogy hozzálépjen; okvetlenül mondani akart neki valami szépet és vigasztalót, s ezért esetlenül az öccsét kezdte dicsérni, hogy milyen szerény és fejlődőképes fiú.

– Ő, az öcsém meglehetősen barátságtalan természetű – mondta nevetve Khloé, miközben meleg pillantásokat vetett Bresztovszkyra, és az arca ismét egészen tejfehér lett. – Úgy látszik, neheztel rám valamiért, mert nem tetszik neki, hogy a fővárosból ismét visszaköltözöm a szülői házba.

Aztán szomorú-nedves szemekkel még azt is elpanaszolta Khloé, hogy ilyen fogadtatás után nehéz lesz neki újra beilleszkedni a kisvárosi környezetbe, mire Bresztovszky természetesen felajánlotta segítségét, és még akkor este együtt mentek moziba. Azután már

többször is eljárt Khloé az edzésekre, érdeklődött az ökölvívás iránt, de önmagáról keveset beszélt, és ezért Bresztovszky néhányszor a rosszkedvű, vékonydongájú fiúnál érdeklődött, hogy mit is csinált a nővére évekig a fővárosban, de az csak rövid, furcsa feleleteket adott, hogy „nem volt állandó munkahelye”, vagy pedig éppen viszontkérdezett, hogy „nem tapasztaltad még?”, és végül, amikor Bresztovszky váratlanul feleségül vette Khloét, a vékonydongájú fiú lepődött meg legjobban, és többé nem tett kétértelmű megjegyzéseket.

De Fábián, ki tudja honnan, értesült róla, hogy mi rejlik a kétértelmű megjegyzések mögött, s nagy élvezettel el is mesélte Barasnak, miután közölte vele Bresztovszky üzenetét. Mert Baras jóval az ostoba meghívólevél után meglátogatta Fábiánt. Fábián a vasútállomáson várta, tél volt, korán sötétedett; görbe, szűk utcákon mentek végig, ahol sűrű volt a hó, és az emberek nagyon siettek. Fábián alaposan meghízott és megkopaszkodott, ezt akkor látta Baras, amikor végre megérkeztek Fábián szoba-konyhás udvari lakásába, ahol kellemesen melegített a falba épített cserépkályha.

– Ne vesd meg szerény hajlékomat – mondta Fábián nagyon válsztékosan –, hamarosan tisztességesebb lakásban üdvözölhetlek majd.

Azután bemutatta feleségét, egy riadt szemű, rövidre nyírt hajú, fürgé kis asszonyt, akinek kellemetlenül izzadt a tenyere; már jó előre italt meg poharakat készített az asztalra, és állandóan ugrásra készen figyelte Fábián minden mozdulatát.

– Tölts – mondta Fábián anélkül, hogy ránézett volna, és az asszony gyorsan megtöltötte a poharakat.

Azután elzáratta vele Fábián a kályhát, amely a falba volt építve, hogy egyszerre melegítse a konyhát és a szobát.

– Vacsorát – mondta később Fábián, és az asszony vacsorát hozott az asztalra.

– Bort – mondta később Fábián, és az asszony bort hozott az asztalra, meg poharakat.

Baras sajnálta a riadt szemű kis asszonyt, rosszkedvű volt, és keveset beszélt, nézte az elhízott és megkopaszkodott Fábiánt, és arra gondolt, hogy kár volt akkor régen a műhelyben megpofozni miatta

Bresztovszkyt. Nem ártott volna, ha leharap egy darabot a nyelvéből, amikor a beolajozott vasdarabot reszelte, merthogy Fábián rengeteg beszélt, és nagyokat röhögött, ilyenkor nemcsak a fogai, hanem ronda rózsaszínű foghúsa is kilátszott.

– Nem tartozom többé az intelligencia szeméttelépéhez – mondta nagy hangon Fábián, és ravaszkan hunyorgott hozzá.

Baras nem értette, mire gondol, erre Fábián elmagyarázta, hogy az intelligencia szeméttelépén az újságírókat érti. A kifejezést a fővárosi televízió munkatársától hallotta, akivel négy hónappal ezelőtt részt vett valami jubileumi ünnepségen, egy húsz kilométerre levő emlékműnél. A Szocialista Szövetség valamelyik funkcionáriusa tartott ott beszédet, és katonazenekar játszott. Fábián szorgalmasan jegyzetelt, a televízió munkatársa pedig futkározott az emlékmű körül a kamerájával. Azután a kisebb-nagyobb funkcionáriusok autóbába ültek, és elhajtattak, az újságírókat meg hosszas rábeszélés után felvette egy katonai teherautó, amely a hangszereket szállította, és valahogy visszazötyögtek a Kisvárosnál is kisebb városba. Nyelték a port és káromkodtak a teherautón, és akkor a televízió munkatársa azt mondta, hogy az újságírók tulajdonképpen az értelmiségiek szeméttelépét képezik.

Fábián sokat gondolkozott ezen, és rájött, hogy igaza van a televízió munkatársának. Így hát, amikor hívták a községi szakszervezetbe, hogy legyen a vendéglátóipari munkások helyzetével és problémáival foglalkozó bizottság elnöke, kapva kopott az alkalmon, s otthagya az újságírást.

– Szakszervezeti funkcionárius vagyok – dobantott lábával Fábián. – Akkor kapok kicsit, amikor akarok, nagy irodám van, és tavaszra kétszobás összkomfortos lakást kapok, központi fűtéssel.

– Nagyon érdekes – mondta Baras. – Ezek után módfelett tisztelni fogom a vendéglátóipari dolgozókat. Bár eddig is nagyon tiszteltem őket.

De Fábián nem is figyelt rá, csillogtak a szemei, kicsit már részeg is volt. Más élet ez, egészen más, mint az újságírás, bizonygatta, nincs öneki most már semmi köze ahhoz a vacak Kisvároshoz, ahol csupa Bresztovszky-félék élnek. Nagyon gyorsan beszélt, időnként átha-

jolt az asztal fölött, és megveregette Baras vállát. Kész csoda, hogy nem döntötte fel a poharakat. Azután felállt, csípőre tette a bal kezét, jobbát pedig a magasba emelte, valahova messzire nézett, és ugyanolyan fejhangon, mint ahogy Baras egykori híres beszédét elmondta, így szólt:

– Én vagyok a Zöld Lovag. Ha levágják a fejemet, hónom alá veszem, és amikor senki sem látja, visszahelyezem a nyakamra. Zöld a hajam és zöld a szakállam...

– Gyűjtsd fel a zöld lámpát – mondta dühösen a feleségének.

Az asszony ugrott, és felgyújtotta a zöld ernyőjű állólámpát. Zöld lett az egész konyha, még az üres borosüvegek is.

– Íme, én vagyok a Zöld Lovag – mondta ismét Fábián. – Zöld a szakállam, hónom alá veszem a fejemet, és ha nevetek, messzire elhallatszik...

Hirtelen elhallgatott, és leült. Egy ideig maga elé nézett az asztalra, aztán átküldte feleségét a szobába, hogy feküdjön le.

Az asszony halkan köszönt Barasnak, Fábián utána nézett, és amikor becsukta az ajtót, azt mondta:

– Kiváló asszonyka. Olyan hűséges és szolgáatkész, mint a kutyá. Ágyamba hozza a reggelit, és egyáltalán mindent megcsinál itthon. Én vagyok az istene. Egyszóval kiváló feleség – mondta komolyan Fábián –, és ha szépen felöltözik, bármilyen társaságba el lehet vezetni. Nem is hinnéd, milyen jól mutat, ha szépen felöltözik.

– De elhiszem – mondta unottan Baras, és jóformán nem is hallgatott oda –, miért ne hinném el. De még mennyire, hogy elhiszem.

Fábián, akármennyire részeg volt is, észrevette, hogy szörnyen untatja Barast, ezért rekedten elnevette magát, és témát változtatott.

– Nekem szerencsém volt. Nem úgy, mint annak az idióta Bresztovszkynak. Te jó ég, hogy az milyen idióta. Elvett egy fővárosi izét... szóval egy gyanús nőt. És meg van győződve, hogy szűz lányt kapott. Hát nem röhejes? – Fábián röhögött.

– Én Khloénak nevezem a feleségét. Az az idióta Bresztovszky meg nem is tudja, hogy ki volt az a Khloé. Kész röhej. Még azt sem tudja, hogy manapság az örömlányok szoktak ilyen álneveket felvenni.

Ez csak igazán kész röhej. És Bresztovszkynak fogalma sincs róla, hogy ki volt Khloé.

Elhallgatott. Baras mozdulatlanul figyelte, és furcsán ráncolta a homlokát. Fábián kissé kínosan érezte magát, ezért megint röhögni kezdett.

– Mondd, el tudod képzelni Bresztovszkyt mint Daphniszt?

– El tudom képzelni – mondta Baras. – Miért ne tudnám elképzelni?

És arra gondolt, hogy Fábián bizonyára a mitológiát tanulmányozta az utóbbi időben. Az ördög tudja, hogy minek kell neki a mitológia.

– Tényleg el tudod képzelni? – kérdezte hitetlenkedve Fábián.

– Persze hogy el tudom képzelni – mondta Baras –, téged is el tudlak képzelni mint Zöld Lovagot. Zöld szakállal és fejed a hónod alatt, meg azt is el tudom képzelni, hogy üstökön ragadod magad, és viszszaragasztod a fejedet a nyakadra, miközben az üstököd is zöld.

– Az más – mondta Fábián. – És ez egyáltalán nem nevetséges. Véleményem szerint az a lényeges, hogy az ember minél jobban éljen. Miért lenne ez nevetséges?

– Persze hogy nem nevetséges – bólogatott Baras.

– Az a lényeges, hogy az ember fejlődjék, és csiszolja az álláspontját. Az egyáltalán nem nevetséges, ha esetleg megváltoztatja valamiről a véleményét. Észrevehetted, hogy a nőkről is megváltozott a véleményem.

– Észrevettem – mondta Baras, és megint bólogatott.

Mert Fábián az Egyesületben még Barast is túllícitálta.

– Igaza van Barasnak – mondta nagyon lelkesen. – A szóke, kék szemű és átszellemült arcú nők érnek valamit, mert csak arra valók, hogy nézze őket az ember, mint a... mint az angyalokat. Szerintem az angyalokat is hosszú szóke hajjal, átszellemült arccal kellene ábrázolni. Nagy hiba, hogy a templomokban az angyalok általában pufókák és piros arcúak.

– Nofene – mondta Bresztovszky. – Mi mindent meg nem tud az ember.

– Még gyerekkoromban jártam templomba – szabadkozott Fábián –, de emlékszem, hogy az angyalok mindig pufókak és piros arcúak voltak.

– Ez engem jóformán még annyira sem érdekel, mint a brit világbirodalom – mondta Bresztovszky az elnöki lépcsőfokról, és Angelire nézett. Angeli észrevette, de nem szólt semmit, elfordította a fejét.

Fábián várt egy ideig, hogy hátha Baras válaszol Bresztovszkynak, de Baras már megint a körmeit piszkálta, és úgy látszott, egyáltalán oda sem figyel.

– Nem baj – mondta végül Fábián. – Nem baj, ha nem érdekelnek a fehér arcú szőke nők. De az mindenesetre biztos, hogy ők az igazán haszon nélkül valók, mert nagyon kevesen vannak és nagyon szépek, és én egy ilyen nőt szeretnék feleségül venni, és még azt is szeretném, ha zongorázni is tudna.

És akkor, szerencsétlenségére, megszólalt a Szegény Kis Rahmánovics.

– Én nem tudom – mondta félénken –, de nálunk, ott a hegyekben, többnyire csak fekete és barna hajú nők vannak, és fekete kendővel kötik be a fejüket, az arcuk is barna meg csontos, de azért szépek, és rengeteget dolgoznak.

Ekkor így szólt Baras:

– Marha! Mi most a haszon nélkül való és igazán szép nőkről beszélünk. Azok pedig semmi esetre sem lehetnek csontos arcúak, és lehetőleg ne dolgozzák agyon magukat.

– Én azt hiszem – mondta Angeli –, hogy Fábiánnak igaza van. Még az angyalokat is átszellemült és fehér arccal kellene ábrázolni.

– Mondd csak, te Szegény Kis Rahmánovics – kérdezte Fábián –, volt neked már egyáltalán dolgod nővel?

– Hagyjátok már azt a Szegény Kis Rahmánovicsot – mondta boszúsan Bresztovszky. – Lassan fejezzük be inkább a beszélgetést.

– Dehogyan hagyom a Szegény Kis Rahmánovicsot – mondta Fábián. – Akarom, hogy feleljen, volt-e már dolga nővel. Érdekel, hogy megmondja-e az igazat.

A Szegény Kis Rahmánovics nem szólt semmit, ijedten forgatta fejét, és segélykérően nézett Bresztovszkyra, de az már fáradt volt, az

elnökséget is unta már nagyon, és nem védelmezte tovább a Szegény Kis Rahmánovicsot, akit végül is Salamon sajnált meg.

– Az ilyen dolgokról, azt hiszem, ízléstelenség beszélni, és tulajdonképpen senkinek semmi köze hozzá – mondta. – Egyedül csak annak van értelme, ha valami szépről beszélünk, és megállapítjuk, hogy haszon nélkül való.

– Arról van szó, Szegény Kis Rahmánovics – mondta gúnyosan Fábián, és oda sem figyelt Salamonra –, arról van szó, hogy ha akarod, még ma éjjel bevezetlek a javítóintézetbe. Szégyen és gyalázat, hogy tagja vagy az Egyesületnek, beszélsz a nőkről, és még egyáltalán nem jártál a javítóintézetben, ahol igaz, nincsenek fehér arcú, szőke nők, de ideiglenesen megfelelnek, és ha valami nem tetszik, még meg is pofozhatod egyiket-másikat. Hidd el, mindjárt nagyon jól érzed magad, amint megpofozhatsz valakit.

– És amellet nagyon engedelmesek – folytatta meglepő élenkséggel Rozmajer. – Egész éjjel dirigálhatsz nekik, mindent megtesznek, amit csak akarsz, és ha megunod őket, nem szaladgálnak utánad, nyugton hagynak.

– Kár, hogy nincs közöttük szőke, kék szemű és fehér arcú. De azért szívesen elevezetem hozzájuk a Szegény Kis Rahmánovicsot – mondta Fábián.

– A Szegény Kis Rahmánovics nem pofozkodós természetű, és nem hiszem, hogy szeret parancsolgatni – mondta Bresztovszky. – Ezenkívül, azt hiszem, mindenkinek joga van azt tartani szépnek, amit éppen akar. És hagyjatok békében már a fehér arcú nőkkel, tulajdonképpen csak marháskodtam, amikor azt ajánlottam, hogy a nőkről beszéljünk. És vegyétek tudomásul, hogy tovább egy percre sem vagyok hajlandó elnök lenni.

Baras állt fel először. Gondosan megvizsgálta a körmeit, és mielőtt kilépett volna az utcára, így szólt:

– Mégiscsak a szőke, fehér arcú nők szépek teljes egészében, és állítom, hogy nem szabadna hasznosnak lenniük, és csak akkor szabadna megjelenniük, ha szépen süt a nap, de az arcukat még akkor is óvják a naptól. Nem szeretném, ha a Zongorázó Nő arcát felégetné a nap.

– Lehet, hogy így van – mondta keservesen Bresztovszky –, de engem egyáltalán nem érdekel a Zongorázó Nő. És pocskékul érzem magam.

Ilyen közönséges módon fejezte be Bresztovszky a negyedik összejeövetelt. Baras éppen ezért nagyon csodálkozott, amikor Bresztovszky évekkel később a vonatban, a négy csontos arcú bokszoló előtt félszegen mosolyogva megkérdezte:

– Találkoztál mostanában Fábiánnal?

– Még a télen – mondta Baras. – Helyi jellegű politikus lett belőle. Nem akar többé újságíró lenni, mert az újságírók egy közönséges szemétdombot képeznek az értelmiségi ranglétra legeslegeljén.

– Hihetetlen – szörnyűlködött őszintén Bresztovszky. – Még csak pontosan ez hiányzott. Angeli után Fábián is...

Azután megint félszegen elmosolyodott.

– De az üzenetemet átadta? – kérdezte.

– Igen, átadta az üzenetedet – mondta Baras.

– És?

– Nem izgalmas – mondta Baras. – Mostanában a hosszú lábú, fekete hajú és éjfekete szemű nők tetszenek. Mióta menesztettek a filmtől, imádom az éjfekete szemeket.

– Igen, hallottam – mondta alig titkolt kárörömmel Bresztovszky –, hallottam, hogy abbahagyta a filmezést, és valami mást csinál.

– A szeméttelen dolgozom – mondta Baras –, vagyis egy hetilap szerkesztőségében. Nagy példányszámú lap, és hosszú riportokat írok. Ezt nem mondtam meg Fábiánnak.

– Itt jobb, mint a filmnél? – kérdezte Bresztovszky.

– De még mennyire – mondta Baras. – Még politikus is lehetek, ha tanulok egyet s mászt Fábiántól.

– Akkor milyen szemeket fogsz imádni?

– Nem tudom még, egyelőre azonban imádom az Éjfekete Szemet. Látnád csak, milyen izgalmas egy ilyen Éjfekete Szem. Fantasztikus mélységek vannak benne. Mindent elnyel, amit csak mondasz neki.

Az Éjfekete Szem harminc év körüli elvált asszony volt. Majdnem mindennap eljárt Baras lakására, ami tulajdonképpen egy egészen kis szoba volt egy ódon bérkaszánya kapubejárata alatt. Szekrény,

ágy, asztal és két szék volt benne, a padlót pedig Baras rendszerint teleszórta könyvekkel, újságokkal és cigarettahamuval. Az Éjfekete Szem rendszerint feltisztította a padlót, miközben banális dolgokat mondott Barasnak, amire Baras csak nagy ritkán figyelt, és ezért az Éjfekete Szem legtöbbször a fáradtság és a betegség jeleit vélte felfedezni Barason, és emiatt naphosszat aggódott.

– Fáradtnak látszol – mondta gondterhelten, amikor Baras visszatért Fábiánnál tett látogatásáról. – És mintha lesóványodtál volna.

Baras pedig a villanymelegítő elé ült, és így szólt:

– Lehet, mivelhogy teljes szépségében dühöng a tél odakint, és szegény, éhes farkasok lesnek a magányos vándorra. Ezenkívül régi barátom, a Zöld Lovag többször egymás után a nyakcsigolyámra helyezte félelmetes szekercéjét.

– Furcsa vagy, biztosan nagyon kifáradtál – mondta az Éjfekete Szem –, ha fáradt vagy, akkor mindig ilyen érthetetlenül beszélsz. A Zöld Lovag az a bokszoló?

Baras erre így szólt:

– Te egy óriási éjfekete barlang vagy, aki titokzatos mélységeket rejtegetsz magadban, és az égvilágon mindent elrejtessz. Én mindig imádtam a barlangokat, és igyekeztem még titokzatosabb dolgokkal megtölteni őket. Egyébként a bokszoló nem a Zöld Lovag. Ő a Daphnisz. Ő nem zöld, hanem fekete; bőre alól időnként zsíros koromszemcsék bújnak elő, mert egy ideig a vasúti fűtőházban dolgozott, ami nagyon ronda hely, és én, ha ránéztem, mindig viszketni kezdett a bőröm, még a hajszálaim gyökerei is viszkettek. Az igazi Daphnisz különben előkelő származású állattenyésztő volt, aki egy szép napon rádöbben, hogy a kecsketejfehér bőrű nők nagyon szépek. Ami egész biztosan nem igaz, mert az éjfekete szemű nők a szépek, különösen ha még el is tudják helyezni az embert valamilyen szerkesztőségben.

– De hát ki akkor a Zöld Lovag? – kérdezte aggódva az Éjfekete Szem.

– Ő, a Zöld Lovag az csuda rendes lovag. Zöld a szakálla és a haja, és ha levágják a fejét, üstökön ragadja magát, és miközben a fejbe épített száj szörnyű átkokat mormol szerteszéjjel, a Zöld Lovag vissza-

ragasztja saját tulajdon fejét a nyakán, és hahotázva elvágta, maga mögött hagyva a rémülettől sóbálvánnyá vált hallgatóságot. Ilyen mókákat visz végbe a Zöld Lovag.

– És te nem lehetsz Zöld Lovag? – kérdezte bűgő hangon az Éjfekete Szem.

– Nem lehetek Zöld Lovag, mert én nem vagyok elég módszeres ahhoz, sohasem fogom megtanulni a varázsszerek célszerű felhasználását; nekem csak jó tippjeim vannak, és még azokat is egészen olcsón eladom. Ezenkívül a szeméttelenen dolgozom, és te tudod, hogy az mit jelent, mert még a főszerkesztő is nagyon jó ismerősöd és régi barátod. Ezek szerint nem lehetek Zöld Lovag. Csak Sir Gawain lehetek esetleg. De ezt is csak azért mondom, mert nagyon jól hangzik.

– Az ki, az a Sir Gawain?

– Ő is csuda rendes lovag volt, csak nem tudott célszerűen bánni a varázsszerekkel, levágta a Zöld Lovagnak a fejét, de az még rendesebb lovag volt, és visszaragasztotta a fejét a nyakára, ami módfelett gondolkodóba ejtette a derék Sir Gawaint, aki még ennek ellenére is csuda rendes lovag volt, mert teljes három napig nem hagyta, hogy egy szép asszony ágyba csalja.

– Mégis jobb szeretném, ha Zöld Lovag lennél – mondta az Éjfekete Szem.

– Nem lehet, én vagyok a derék Sir Gawain, vagy ha akarod, lehetek Sir Lancelot vagy Sir Eric, akik szintén csuda rendes lovagok voltak... És nyáron majd elmegyek a tengerpartra, és megírom, hogy a munkásnyaralókban nem is munkások nyaralnak.

– Ó, szegénykém, ezt már az elmúlt nyáron rengetegszer megírták – mondta szánakozva az Éjfekete Szem.

– De én majd nevetek is leírok.

– Ó, szegénykém, majd a szerkesztőségéből is kirúgnak, mint a filmtől, amiért azt a toprongyos alakot az ünnepi felvonuláskor a kamerába ásíttattad.

– Fenét rúgnak ki – mondta Sir Gawain-Lancelot-Eric-Baras. – Régi barátom a főszerkesztő, meg aztán a filmtől tulajdonképpen azért rúgtak ki, mert megpofoztam valakit. Az ilyesmit utólag mindig megbánom, de hát olyan jólesik időnként megpofozni valakit.

– Mégsem hiszem, hogy megírod a nyaralókat.

– Lehet – mondta elgondolkozva Sir Gawain-Lancelat-Baras. – Nem is érdemes megírni. Háttha tényleg munkások nyaralnak már akkor a munkásnyaralókban. Majd nagyon lírai, olvasmányos beszámolókat írok a tengerparti fehér városokról, ahol valamikor hosszú szakállú, harcias kereskedők imbolyogtak a kikövezett utcákon. Aki sokat van tengeren, az állítólag imbolyogva jár még a kikövezett utcákon is.

– Engem is elviszel magaddal? – kérdezte felderült arccal az Éjfekete Szem.

– Lehet – mondta Sir Gawain-Baras. – Most pedig vetközz le, és heveredj a medvebőrre. Elhatároztam, hogy hagyom magam elcsábítani.

– Teát akartam főzni – mondta az Éjfekete Szem, de Baras türelmetlenül intett, és így szólt:

– Nem kell tea. Pocsékul érzem magamat, és le akarok feküdni.

Az Éjfekete Szem bocsánatkérően nézett rá, aztán kikapcsolta a harisnyáját. Szép, hosszú lába volt. Különösen a combja szép hosszú, és a bokája nagyon karcsú, gondolta meglegedetten Baras, és így szólt:

– Mondtam már, hogy neked nagyon hosszú ruhákban kellene járnod, amiből csak a bokád látszana ki nagy ritkán?

– Mondtad már – felelte az Éjfekete Szem –, ha fáradt vagy, mindig ilyen nevetséges, érthetetlen dolgokat mondasz. Erről tudom, hogy fáradt vagy.

Aztán gyorsan levetkőzött, és vacogva az ágyba bújt, amely természetesen nem medvebőrrel volt letakarva.

Az ötödik napon a Szegény Kis Rahmánovics már este tíz órakor elment a klubhelyiségbe. Kávét főzött magának – Jónás, az éjjeliőr most is vahahol a gyárudvarban ödöngött, puskával a vállán –, leült az elnöki lépcsőfokra, és mint öt nappal korábban Rozmajer, ő is szépen felírta a napirendi pontot fehér hammerpapírra:

„Beszélgetés azokról a legyekről, amelyek Hornyák tanár úr arcára szálltak, miután felakasztotta magát. (Összesen kilenc zöld légy, közülük ötöt a helyszínen megöltem.)” Ezt írta fel a Szegény Kis Rahmánovics fekete tussal a fehér hammerpapírra, és még csak fél tizenegy volt, nem jöttek az Egyesület tagjai. A Szegény Kis Rahmánovicsnak volt hát ideje gondolkodni, és gondolkodott is egy darabig, azután odaírta a napirendi pont alá: Rahmánovics Hasszán, elnök.

Meg volt elégedve vele. Szép, egyforma betűkkel írta fel a napirendi pontot, és a szavakat is szépen elrendezte. Így:

BESZÉLGETÉS
AZOKRÓL A LEGYEKRŐL,
AMELYEK HORNYÁK TANÁR ÚR
ARCÁRA SZÁLLTAK, MIUTÁN
FELAKASZTOTTA MAGÁT.

(Összesen kilenc zöld légy, közülük ötöt a helyszínen megöltem.)

Rahmánovics Hasszán
elnök

A Szegény Kis Rahmánovics az ajtóra tűzte a napirendi pontot, ismét leült a lépcsőre, és elpityeredett. Mert nagyon szerette ő Hornyák tanár urat, aki két hónappal ezelőtt, áprilisban felakasztotta magát az internátus udvarán, a pirosra festett tűztólólétrára.

Hornyák tanár úr a magyar irodalmat tanította. Magas, hajlott hátú ember volt, rendkívül domború homlokkal, pontosan a homloka közepén vastag ér dudorodott, onnan indult, ahol a két szem-

öldöke összeért, és a hajában veszett el, mintha ketté akarta volna szelni a koponyáját. Ha ideges volt Hornyák tanár úr, akkor ez a vastag ér furcsán le-föl mozgott. Mielőtt felakasztotta magát, heteken át nagyon ideges volt, ráncolta a homlokát, a tarkóját simogatta, néha meg az asztal lapjára fektette a fejét, mert akkor már nem tartott előadást, nem is feleltetett, Barassal olvastatott fel a jegyzetéből. A jegyzeteket Hornyák tanár úr írta két évvel korábban, sokszorosította; és az iskolában mindenki megkaphatta ingyen. Baras szépen és gyorsan olvasott, az unalmasabb részeket kihagyta, mert Hornyák tanár úr nem is figyelt oda, behunyta a szemét, a fejét simogatta, csak ritkán szólalt meg, és ilyenkor legtöbbször furcsa dolgokat mondott. Látszott rajta, hogy inkább csak magának mondja a furcsa dolgokat, és ezért ők ilyenkor úgy tettek, mintha nem is figyelnének oda. Kinéztek az ablakon, vagy a falakat nézték. A falakat nemrég festették, mindegyiket más színűre. Hátározottan modern iskola volt; a falak mellett ízléses vitrinekben fogaskerek, csapágyak, tengelyek és kulcsok: ezt három év alatt ők csinálták a műhelyben.

Egy alkalommal azonban mégiscsak felfigyeltek, mégpedig akkor, amikor Hornyák tanár úr éppen a Szegény Kis Rahmánovicsot kezdte furcsa dolgokkal kínozni. Kinyitotta a szemét, ráncolni kezdte a homlokát, a Szegény Kis Rahmánovicsra nézett, és megkérdezte tőle, hogy muzulmán-e. Baras abbahagyta az olvasást, és ő is a Szegény Kis Rahmánovicsra nézett.

- Igen – mondta a Szegény Kis Rahmánovics, és talpra ugrott.
- Az apád is muzulmán?
- Igen.
- Az anyád is muzulmán?
- Igen.
- Az öregapád is muzulmán volt?
- Igen.

Hornyák tanár úr kidülledt szemekkel nézte, kicsit mintha csodálkozott volna valamin. Most már mindenki Hornyák tanár úr felé fordult, nem értették, mire jó ez a kérdezősködés, ő pedig folytatta.

– Hol születél?

A Szegény Kis Rahmánovics egy isten háta mögötti hegyi falu nevét mondta, amiről még sohasem hallottak.

- Anyanyelved?

- Szerbhorvát.

- Rahmánovics Hasszán, miért jársz te magyar osztályba? - kérdezte Hornyák tanár úr, és még jobban kimeresztette a szemét.

- Arról van szó - dadogott a Szegény Kis Rahmánovics -, arról van szó, hogy még kisgyerek voltam, amikor H.-ra költöztünk, ahol akkor még csak magyar iskola volt, mert az tiszta magyar falu. Meg aztán olyan mindegy...

- Fenét mindegy - mondta dühösen Hornyák tanár úr. Vagy két percig nézte szótlanul a Szegény Kis Rahmánovicsot, aki zavartan forgatta a fejét, nem tudta, leüljön-e, vagy továbbra is állva maradjon. Hornyák tanár úr most már szinte rosszállóan nézte, és egyszer csak azt mondta:

- Fogadok, hogy őseid között sohasem voltak sem bégek, sem agák.

- Nem, nem voltak közöttük sem bégek, sem agák. Az apám mesélte, hogy éppen csak áttértek a mohamedán vallásra, és a törökök kivonultak...

- Mindjárt gondoltam - mondta Hornyák tanár úr -, már ők sem értették az idők szavát. Igaz?

- Igaz - mondta a Szegény Kis Rahmánovics.

- És te sem érted az idők szavát. Igaz? - kérdezte Hornyák tanár úr.

- Nem tudom - mondta a Szegény Kis Rahmánovics, aki most már félni kezdett Hornyák tanár úrtól.

- Elhiszed, hogy belőled sem lesz soha bég vagy aga?

- Elhiszem.

- Elhiszed, hogy sohasem lesz belőled semmi?

A Szegény Kis Rahmánovics most már nagyon félt, nem tudott felelni, csak halálra váltan tátozott. De Hornyák tanár úr még nem hagyta abba.

- Elhiszed, Szegény Kis Rahmánovics, hogy én nagyon sajnálom, hogy nem lesz belőled semmi?

- Elhiszem - nyögte keservesen a Szegény Kis Rahmánovics, és végre leülhetett.

Óra után izgatottan tárgyalták, hogy mi eshetett Hornyák tanár úrba, hogy ilyen hülyeségeket beszélt össze-vissza.

- Nem értem, mi a fene haja van a bégekkel meg az agákkal - morgott Bresztovszky. - Szegény Kis Rahmánovics...

- Üldözési mániában szenved - mondta fontoskodva Angeli. - És ha nagyon elfogja az üldözési mánia, akkor mindenkit megkérdez, hogy milyen nemzetiségű. Az apám jól ismeri, azelőtt sokszor járt hozzánk.

- Nem vettem észre, hogy túlságosan kedvelne - mondta epésen Bresztovszky.

- Nem hát - mondta Angeli -, mert nem tetszik neki, hogy az apám sokkal jobban él, mint ő. Éveken át osztálytársak voltak, az apám igazán nem tehet róla...

Ekkor így szólt Baras:

- Jó volna szabadságra küldeni. Már hetek óta látom rajta, hogy nagyon ideges. Ha tovább is ilyen ideges lesz, beszélek az igazgatóval, hogy küldje el szabadságra.

- Ez nagyon jó lenne - mondta Salamon -, én nagyon sajnálom Hornyák tanár urat.

- Tényleg nagyon jó lesz - mondta Fábián is -, nem szeretném, ha egyszer nekem is azt mondaná, hogy nem lesz belőlem soha semmi.

A többiek is elismerték, hogy igaza van Barasnak. Szerették Hornyák tanár urat, csak őt szólították tanár úrnak, a többi tanárt csak tanár elvtársnak.

Hornyák tanár úr nem változott meg. A következő óráján, amikor a Szegény Kis Rahmánovicsnak megfájdult a feje, és belázasodott, Hornyák tanár úr megint rákezdte:

- Mondtam ugye, te Szegény Kis Rahmánovics, hogy sohasem lesz belőled semmi. Aki ilyen hirtelen belázasodik, abból nem lesz soha semmi.

- De kérem - tiltakozott erőtlenül a Szegény Kis Rahmánovics -, az internátusban, abban a szobában, ahol alszom, már mindenki grip-pás. Csak még Baras nem grip-pás.

- Az más - mondta Hornyák tanár úr. - Baras egészen más. Ő okos, erős, egészséges és ötletdús. És eljön majd hamarosan az az idő, ami-

kor csak az ilyen embereket engedik szaporodni. És akkor majd csupa egészséges, okos, erős, és ötletdús gyerekek születnek.

Ragyogó arccal mondta ezt Hornyák tanár úr, a következő pillanatban azonban megint rosszkedvű lett.

– Nem is igaz – legyintett. – Nem biztos, hogy csak Baras fog szaporodni. Sőt, több mint valószínű, hogy Angeli fog szaporodni. Vezetik majd Angelit házról házra, mint a bakkecskét, mert Angeli be fogja bizonyítani, hogy ő erős, egészséges, okos és ötletdús. Közben pedig középserű, alattomos csecsemőket fog nemzeni, akik eladják egymást a hetipiacon. Angeli, mennyiért adnád el Rozmajert?

Angeli nem szólt semmit, ült, és sértődötten nézett maga elé.

– Angeli, állj fel – mondta Hornyák tanár úr. Angeli felállt, összeszorította a száját, és továbbra is maga elé bámult.

– Mennyiért adnád el a Szegény Kis Rahmánovicsot?

– Én csak a tananyagból készülök – mondta sértődötten és önértékesen Angeli. – Tessék a tananyagból kérdezni.

– Látnod, nem akarja megmondani – fordult szomorúan a Szegény Kis Rahmánovics felé Hornyák tanár úr. – Pedig egész biztos, hogy gyalázatosan olcsón eladna a hetipiacon, mert ő is meg van győződve róla, hogy sohasem lesz belőled semmi. Elhiszed, hogy nagyon sajnálom, hogy sohasem lesz belőled semmi?

– Elhiszem – mondta a Szegény Kis Rahmánovics.

– Tudod, hogy miért mondom olyan sokszor, hogy nem lesz belőled semmi?

– Nem tudom.

– Azért mondom, mert a hangos jóvendölések tönkreteszik önmagukat. Legtöbbször nem válnak valóra. Próbáld meg sokszor elmondani valamit, és borzasztó nagy esélyed van rá, hogy ne váljék valóra. Nem próbáltad még?

– Nem próbáltam – mondta a Szegény Kis Rahmánovics.

– Próbáld meg okvetlenül – mondta Hornyák tanár úr. – Most pedig menj el az orvoshoz.

Két nap múlva kényszerszünetet rendeltek el a nátha miatt, Barasnak tehát nem kellett az igazgatóhoz menni, hogy Hornyák tanár úr szabadságoltatását kérje. Hornyák tanár úr kipihenhetette ma-

gát. Másnap azonban már kora hajnalban bejött az internátus udvarába, és felakasztotta magát a konyha és az ebédlő között levő tűztőlólétrára.

A Szegény Kis Rahmánovics látta Hornyák tanár urat, amikor jött az internátus felé: a háta még görbébb volt, mint egyébként, gesztikulált; mintha magyarázott volna valakinek. Bement az internátus udvarára, a Szegény Kis Rahmánovics még az ablaknál maradt egy ideig, várta, hátha ismét kijön az utcára Hornyák tanár úr, végül felöltözött, és ő is lement az udvarra. Hát ott volt Hornyák tanár úr. Ott állt a sarokban, mint egy kisdiák, hátát a pirosra festett tűztőlólétrának támasztotta, sápadt arcát kicsit felemelte, és amikor közelebb ment hozzá, a Szegény Kis Rahmánovics látta, hogy a szemei éppen úgy kidülledtek, mint amikor az agákról és a bégekről beszélt. Aztán a kötelet is meglátta a nyakán, és hirtelen úgy érezte, hogy menten megfullad ő is. Felszaladt az emeletre, de nem ment vissza a betegszobába, egyenesen Barashoz rohant. Felrázta és a fülébe súgta, hogy Hornyák tanár úr felakasztotta magát az udvarban, és akkor hangosan sírni kezdett a Szegény Kis Rahmánovics. Baras néhány pillanatig a plafont nézte, azután kiugrott az ágyból, és öltözködni kezdett. Nem szólt semmit, csak nagyon dühös arcot vágott, mintha mérges lett volna, amiért ilyen korán felébresztették.

Lementek az udvarra. Hornyák tanár úr még mindig ott állt a tűztőlólétrának támaszkodva, és kidülledt szemekkel nézte az eget. Barason most látszott először, hogy ideges, az arca is sápadtabb lett.

– Menj az irodába, törd be az ajtót, ha zárva van, és telefonálj a rendőrségre – mondta a Szegény Kis Rahmánovicsnak, és úgy látszott, hogy a saját hangjától megnyugodott.

– Én inkább itt maradnék – mondta szípgova a Szegény Kis Rahmánovics, mert észrevette, hogy egy zöld hasú légy mászik Hornyák tanár úr arcán.

Baras ekkor dühösen elrohant. Vállával benyomta az iroda ajtaját, és hívta a rendőrséget. A Szegény Kis Rahmánovics elzavarta a zöld hasú legyet, és továbbra is ott maradt Hornyák tanár úr mellett, még akkor is, amikor már megérkeztek a rendőrök, mert ahogy világosodott, egyre több légy szállt Hornyák tanár úr arcára. Ezekről a legyek-

ről akart beszélgetni a Szegény Kis Rahmánovics az Egyesületben, de amíg a többiek nem érkeztek meg, alaposan kibőgte magát.

Salamon és Bresztovszky jöttek elsőnek. Bresztovszky ma kivételesen cipőt húzott a lábára. Elolvasták a napirendi pontot, látták, hogy a Szegény Kis Rahmánovicsnak vörösek a szemei, de nem szóltak semmit. Aztán Rozmajer, Baras és Fábián jött, végül pedig Angeli, pontosan tizenegy órakor. Mindannyian szokatlanul hallgatók voltak, és ez megzavarta a Szegény Kis Rahmánovicsot, sehogy sem tudta elkezdni a beszélgetést. Baras, hogy elunta a csendet, így szólt:

– Halljuk hát akkor a mesét a zöld legyekről, Szegény Kis Rahmánovics. Vagy másfél óráig ott álltál Hornyák tanár úr mellett és zavartad róla a legyeket. Mit akarsz most mondani a legyekről?

– Hány órakor akasztotta fel magát a Hornyák tanár úr? – kérdezte Angeli.

– Öt óra lehetett – mondta a Szegény Kis Rahmánovics. – Én az ablaknál álltam, mert nem bírtam aludni. Két napja feküdtem már akkor a betegszobában. A szobának mind a két ablaka az utcára nyílik, és láttam Hornyák tanár urat, amint jött az internátus felé, nagyon fáradtnak meg betegnek látszott, ő járt csak az utcán, még a szakácsnők sem jöttek a reggelit készíteni. Azért gondolom, hogy öt óra körül lehetett.

– Akkor legalább két és fél óra hosszáig hajtotta a legyeket a Szegény Kis Rahmánovics – mondta Angeli.

– Hornyákné fél hétkor telefonált az apámnak, hogy férje felakasztotta magát, én hét óra húsz perckor értem az internátusba, és a Szegény Kis Rahmánovics akkor még ott állt a Hornyák tanár úr mellett, és fogdosta legyeket. Közben minden oldalról fényképezték a holttestet.

– Rengeteget fényképezték – mondta Fábián. – Nem értem, hogy miért kellett olyan sokat fényképezni. Elég kellemetlen volt, hogy olyan sokáig ott tartották, éppen a konyha és az ebédlő között. Emlékszem, csak valamikor tíz óra után reggelizhettünk.

– De legalább telezabáltad magad – mondta Bresztovszky. – Sem én, sem Baras, sem Salamon nem bírtunk enni. Neked adtuk a kávéit is, meg a vajás kenyeret is. Baras még az internátusból is elköltözött.

Baras rosszkedvűen megvonta a vállát, és így szólt:

– Nem szeretem bámulni azokat a helyeket, ahol értékes emberek haltak meg. Az ilyen helyeket csak ritkán szabad meglátogatni, és lehetőleg olyankor, amikor nincs ott senki. Hát azért költöztem el olyan gyorsan, mert Hornyák tanár úr nagyon értékes ember volt.

– Ahogy vesszük – kezdte fanyalogva Angeli, de Bresztovszky leterkolta.

– Kuss! – mondta, és valami nagy gorombaságon törte a fejét, de ekkor megszólalt Salamon.

– Olyan volt, mintha élt volna – mondta csendesen –, mintha csak úgy véletlenül nekitámaszkodott volna a tűzoltólétrának. Mindig azt vártam, hogy mikor mozdul már meg.

– Én is azt vártam, hogy megmozduljon – mondta a Szegény Kis Rahmánovics. – Arról van szó, hogy már amikor először megláttam, ahogy ott állt a tűzoltólétrának támaszkodva, már akkor azt hittem, hogy él, és a legyeket is azért hajtottam el folyton az arcáról, mert azt hittem, hogy egyszer csak megmozdul.

– Nagyon idegesített az a sok helye ember, aki ott szaladgált körülötte – mondta Bresztovszky. – Fényképeztek, meg krétával rajzoltak valamit a falon meg a földön, és aztán mérték a távolságot. Láttam, hogy nagyon haragszanak a Szegény Kis Rahmánovicsra, amiért nem akart elmozdulni Hornyák tanár úr mellől.

– Ahogy világosodott, egyre több légy szállt Hornyák tanár úr arcára – mondta a Szegény Kis Rahmánovics. – Ronda, nagy, zöld legyek.

– Tavasszal az ebédlő is tele volt mindig ronda, zöld legyekkel – mondta Fábián. – Emlékszem, egyszer halalevest ettünk vacsorára, és annyi volt a zöld légy, hogy behullottak a tányérba.

– Azért, mert közel a szemétdomb. Az ételhulladékokra jönnek össze a zöld legyek – mondta Angeli.

– Nem láttatok ti még sok legyet – mondta Bresztovszky. – Ott, azokban a disznóólakban, ahol az a két szőke lány dolgozott, akikről már meséltem nektek, ott annyi volt a légy, hogy direkt kiverték az ember szemét.

– Zöld legyek voltak? – kérdezte izgatottan a Szegény Kis Rahmánovics.

– Nem – mondta Bresztovszky. Apró, fekete legyek voltak. De anyyi volt belőlük, hogy kiverték az ember szemét.

A Szegény Kis Rahmánovics elgondolkozva mondta:

– Hornyák tanár úr arcára nagy, ronda, zöld legyek szálltak. Összesen kilenc zöld légy. Először csak egy szállt az arcára. Azt elzavartam, de visszajött, és nemsokára jött még három, aztán még kettő, aztán megint újabb három. Akkor már egészen világos volt, és fényképezték Hornyák tanár urat. Megszámoltam a legyeket. Három a homlokán, kettő az állán, kettő az arca jobb, kettő pedig az arca bal felén. Összesen kilenc. Elzavartam őket, de minduntalan visszajöttek. És mindig csak kilenc zöld légy. Akkor már világos volt, és úgy láttam, hogy nagyon sok ember gyűlt össze.

– Emlékszem a feleségére – mondta Fábián. – Rettenetesen sírt. Az orra olyan volt, mint egy hervadt paprika. De azért látszott rajta, hogy jóvágású nő. Hallottam, hogy csalta a férjét, akivel csak bírta. Lehet, hogy azért is lett öngyilkos Hornyák tanár úr. Meg azért is volt olyan ideges az utóbbi időben.

– Üldözési mániában szenvedett – mondta Angeli. – Már évek óta, üldözési mániában szenvedett. Még csak a tanítóképzőt végezte el, amikor apám közbenjárására máris felvették tanárnak a gimnáziumba. És ahelyett, hogy hálás lett volna, eljárt hozzánk, és rettenetesen káromkodott, azt mondta, hogy azok a piszkos öreg tanárok a nyakába sózták a magyar irodalmat, mert senki sem merete abban az időben a magyar irodalmat tanítani. És, hogy őt attól kezdve állandóan berángatják a rendőrségre, kérdezzeték, hogyan is tanítja ő azt a magyar irodalmat, és hogy jó lesz, ha vigyáz. Azt mondta, hogy egyszer meg is verték, mert a Partizán–Honvéd mérkőzésen a Honvédnak szurkolt. Akkor részegen jött hozzánk, azt mondta, ezek a pofonok már régóta a levegőben lógtak, a mérkőzés csak jó ürügy volt arra, hogy megpofozzák, nem is igaz, hogy ő bármelyik csapatnak is szurkolt, de most csak azért is elvállalja a magyar irodalom tanítását az Ipariskolában is, ahol már hónapok óta hiába keresnek tanárt. Soviniszta bandának nevezte az egész rendőrséget, az apámat meg piszkos besúgónak. És azt mondta, hogy a pártba is csak azért nem

fog belépni, mert ott is csupa piszkos nacionalisták vannak. Aztán legalább fél évig nem jött hozzánk.

Baras nagyon unta már Angelit. Alig várta, hogy egy kis szünetet tartson. Így szólt:

– Mindig mondtam én, hogy Hornyák tanár úr okos ember volt. Nagyon okosan tette, hogy fél évig nem ment hozzátok. Akkor lett volna igazán nagyon okos, ha egyáltalán nem ment volna hozzátok. Most pedig, halljuk, Angeli: az egészből mennyi az igazság, és mennyi a költészet.

– Baras, hagyd abba ezt az állandó sértegetést. Amit mondtam, az szóról szóra igaz – erősködött Angeli.

– Ekkora szemtelenséget – hüledezett Bresztovszky. – Hát tudd meg, te marha, hogy Hornyák tanár úr párttag volt!

– Mi? – ámult el Angeli.

Baras pedig így szólt:

– Igen, igen. Meghosszá régi párttag volt. Amikor Bresztovszkyt és engem vettek fel a pártba, ő volt az, aki fél óráig faggatott bennünket, hogy tudjuk-e, mi a különbség a kapitalizmus és a szocializmus között, és hogy értjük-e a testvériség–egység lényegét. A többiek már mentek volna haza, és felvettek volna bennünket minden kérdés-kérdés nélkül, de Hornyák tanár úr, akármennyire kedvelt is bennünket, még egyszer meg akart bizonyosodni, hogy tényleg a pártba valóok vagyunk-e. Ilyesmire csak egy régi párttag képes.

– Ezt nem tudtam – mondta zavartan Angeli –, ezt tényleg nem tudtam. De azért nem hazudtam. Saját fülemmel hallottam, amikor az apámat piszkos besúgónak nevezte.

– Ezt az egyet el is hiszem – mondta Bresztovszky. – Különösen, ha az apád csak egy kicsit olyan, mint te. Márpedig Hornyák tanár úr jó emberismerő volt.

– Az apámat, légy szíves, hagyd békén – mondta Angeli, és remegett a szája.

Baras eközben lehunyta szemmel gondolkozott. Valami nagyon gyanús volt neki. Egyszer csak felkiáltott:

– Megvan! Angeli, mikor voltál az Őrnagynál?

– Semmi közöd hozzá – mondta Angeli elutasítóan, de látszott rajta, hogy meghökkent egy kicsit.

Baras nem hagyta annyiban a dolgot. Szigorúan így szólt:

– Alattomos kisfiú, most szépen elmondod nekünk, hogy mit is mesélt neked mostanában az a rossz bácsi, az Őrnagy, aki egy javíthatatlan káros elem, és téged is rosszra csábít.

– Ha azt hiszed, hogy félek tőled, akkor nagyon tévedsz – mondta gyűlölködve Angeli. – És ha tudni akarod, az Őrnagy is azt mondja, hogy ez a szocializmus már nem maradhat meg sokáig, mert amerre csak nézel, mindenütt sovínisztákat látsz. Lentről fölig és föntől leig.

– Ahá, tehát erről van szó – mondta megnyugodva Bresztovszky. Most már tudta, hogy Angelitől nem kell tartaniuk. Az Őrnagyot egyszer már végleg diszkvalifikálta az Egyesület.

Baras is megnyugodott. Tudta, hogy naivan blöffölt, de hát Angelinek ez is elég volt. Gúnyosan méregette Angelit, és így szólt:

– Angeli fiam, adok neked egy nagyszerű tippet, jól figyelj, mert egészen ingyen adom. Az ellenszenves emberek tegyenek erőszakot magukon, ha célt akarnak érni. Ajánlom, hogy a jövőben ehhez tartsd magad, Angeli fiam. Mert te annyira ellenszenves vagy, hogy ha most például szidni kezdenéd a katolikus egyházat, fél óra múlva valamennyien kolostorba vonulnánk.

– Igaz, Szegény Kis Rahmánovics?

– Igaz!

– Igaz, Fábián?

– Igaz!

– Igaz, Salamon?

– Igaz!

– Igaz, Rozmajer?

– Igaz!

– Igaz, Bresztovszky?

– Igaz, igaz!

– Megmondtam, ugye? Most pedig, Angeli fiam, adok neked még egy jó tippet, ezt is teljesen ingyen adom. Ha valamit állítasz, akkor nyisd kerekre a szemedet, mintha te lennél a világ legjámborabb em-

bere, nagyon ártatlanul nézzél arra, akihez beszélsz, néha zavartan simítsd végig az arcodat. Az sem árt, ha időnként elpirulsz, különösen olyankor, ha a legnagyobb disznóságokat akarod csinálni. Ezt csak azért mondtam, hogy jobban megértsd az első nagyszerű tippet.

– Az üldözési mániával pedig hagyjál fel – mondta Bresztovszky. – Még mindig jobb, ha elhisszük ezt, amit Fábián mondott, hogy Hornyák tanár úr azért lett öngyilkos, mert csalta a felesége.

Baras így szólt:

– Éppen azt akartam ajánlani, hogy egyezzünk meg egyszer s mindenkorra abban, hogy Hornyák tanár úr a felesége miatt lett öngyilkos.

– Valami mégis lehet abban, amit Angeli mesél – mondta Salamon. – Találkoztam egyszer Hornyák tanár úrral az Ejtőernyős Klub büféjében. Azt mondta, hogy ugráljak én csak nyugodtan a repülőgépből, az még a legveszélytelenebb sport. Ő sokkal veszélyesebb sporttal foglalkozik. Azt mondta, nem is sejtem, hogy ő milyen veszélyes sporttal foglalkozik. Évekkel ezelőtt még meg is pofozták, mondta, és közben semmi esélye sem volt, hogy országos bajnokságot vagy valami hasonlót nyerjen. Most már nem pofozzák, mondta, de most már végképp biztos benne, hogy abszolút semmiféle bajnokságot nem fog nyerni. Részeg volt egy kicsit.

– Angelinek felderült az arca, és fölényesen végigmérte az Egyesület többi tagját. Baras nagyon szomorú lett, és így szólt:

– Kár, ez nagy kár. Ezt nem kellett volna elmondanod, Salamon. Te nagyon szimpatikus vagy, Salamon, és ezért kénytelenek vagyunk hinni neked. De akkor kénytelenek leszünk, legalább bizonyos mértékig, Angelinek is hinni. Annak pedig csúnya következményei lehetnek. Igazán kár volt ezt elmondanod, Salamon.

Salamon nem értette, mi baja Barasnak, csak azt látta, hogy nagyon szomorú. Ezért bocsánatkérően mondta:

– De hát így volt. Esküszöm neked, hogy találkoztam Hornyák tanár úrral az Ejtőernyős Klub büféjében, és panaszkodott, hogy ő milyen veszélyes és divatjamúlt sportággal foglalkozik.

Baras türelmetlenül szólt:

– Próbáld megérteni végre: én most nagyon szépen megkérlek, Salamon, vond vissza, amit mondtál. Tényleg nagyon szépen kérlek.

Salamon még mindig nem értette egészen, hogy miért idegeskedik Baras, de végül beleegyezett:

– Hát jól van – mondta. – Nem is igaz, hogy beszéltem Hornyák tanár úrral. Nem is jártam soha az Ejtőernyős Klub büféjében. Az ejtőernyősöknek egyáltalán nem ajánlatos alkoholt fogyasztaniuk... Ezt megkérdezhetitek akárkitől, aki csak egy kicsit is ért az ejtőernyőzéshez.

Baras jókedvűen a térdére csapott, és így szólt:

– Isteni, isteni, ha mondom. Éljenek az ejtőernyősök, akik sohasem isznak alkoholt. Mi pedig most tényleg végérvényesen leszögezzük, hogy Hornyák tanár úr nem szenvedett üldözési mániában. A fele-sége egy közönséges kurva.

– Úgy van – harsogták lelkesen a többiek, és Angeli megsemmisülten hallgatott. Porig volt sújtva.

– Engedjétek már meg végre, hogy folytassam, amit a legyekről akartam mondani – könyörgött a Szegény Kis Rahmánovics.

– Folytasd, persze hogy folytasd – sürgette jóindulatúan Bresztovszky, akit nagyon lehangolt az előbb Salamon. Nem szerette az ilyen zavaros dolgokat.

A Szegény Kis Rahmánovics folytatta:

– Mondtam már, hogy összesen kilenc légy mászott Hornyák tanár úr arcán, és amikor láttam, hogy nem tudom őket elzavarni, elhatároztam, hogy összefogdosom őket, és letépem a fejüket. Behajlítottam az ujjaimat, és feléjük kaptam. Egyszerre két ronda, zöld légy is az ujjaim közé szorult. Mind a kettőnek letéptem a fejét, ledobtam őket a földre, de még ott is mozogtak egy ideig, fej nélkül. A másik hét légy addig visszaszállt Hornyák tanár úr arcára. Az álla körül gyűltek össze, és mászni kezdtek a homloka felé. Ismét megfogtam egyet, és lecsupáltam a fejét. De utána már ravaszabak lettek a ronda, zöld legyek. Ha fölemeltem a kezem, rögtön elrepültek, ha leengedtem, akkor meg mindjárt visszaszálltak Hornyák tanár úr arcára.

Messziről láttam, hogy a Szegény Kis Rahmánovics idétlenül kapkod Hornyák tanár úr orra előtt. De akkor még nem tudtam, hogy a legyeket fogdossa, mert azok a hülye zsaruk nem engedtek bennünket közelebb – mondta Fábián.

– Aztán megint megfogtam egyszerre kettőt. Ezeknek először csak a szárnyát téptem ki, és úgy dobtam le őket a földre. Nem figyeltem rájuk, de egyszer csak látom, hogy már mind a kettő Hornyák tanár úr lábán mászik. Mert Hornyák tanár úr a földön állt.

– Igen – mondta Bresztovszky –, ez nagyon furcsa volt. Nem tudom, hogyan fulladhatott meg, ha a földön állt.

– Csak a létra legalsó fokáról ugrott le – mondta Angeli –, és amikor megfulladt, annyira kinyúlt, hogy a lába elérte a földet. Minden akasztott ember kinyúlik.

A Szegény Kis Rahmánovics kifejezéstelenül bámult a levegőbe, még csak nem is pislogott, úgy folytatta:

– Leszedtem a lábáról a két csonka szárnyú legyet, és letéptem a fejüket. A másik négyet azonban már nem tudtam megfogni. Hiába kapkodtam, folyton elrepültek. Meg akkor már a fényképezést is befejezték, és leakasztották a kötélről Hornyák tanár urat. És az arcát is letakarták valami lepedővel, úgyhogy nem tudom, mi lett azzal a négy ronda, zöld légyvel, amit nem tudtam megölni.

– Nagy a gyanúm – mondta Bresztovszky –, hogy csak azért fényképezték olyan sokáig, hogy időközben megrendelhesék a koporsót és a sírhelyet, mert haza sem vitték Hornyák tanár urat, hanem mindjárt kivitték a kápolnába.

– Dehogyanis a kápolnába vitték – mondta Angeli. Előbb a kórházba. Felboncolták, és csak akkor vitték a kápolnába. Minden öngyilkost felboncolnak, mielőtt eltemetnék.

– Fene nagy eszed van – mondta Bresztovszky Angelinek. – Ki nem állhatom az ilyen nagyeszűeket. És mindig feldühödök, ha eszembe jut, hogy az igazgató milyen süket dumát vágott le a sírnál. Az igazgatónak is fene nagy esze van.

Erre már Baras is felfigyelt, és így szólt:

– Sohasem láttam még olyan unott pozával gyászbeszédet mondani. És milyen hülye frázisokat mondott. Hogy „lelkiismeretes dolgozó volt”, meg hogy mindenekelőtt a hivatásának élt”. Nagyon vacak gyászbeszéd volt.

– De azért szép temetés volt – mondta a Szegény Kis Rahmánovics. – Sok ember gyűlt össze, és sokan sírtak.

Valóban sok ember elment Hornyák tanár úr temetésére. A helyi lap gyászkeretben hozta a fényképét, és megírta azt is, hogy öngyilkos lett. Az öngyilkosok temetése mindig érdekli az embereket. Körülállták a kápolnát, és fél szemmel belestek az ajtón, hogy vajon sír-e a felesége a koporsó mellett. Az asszony ott ült a koporsónál, fekete ruhában, fekete kendőben, és úgy sírt, hogy már-már bedagadtak a szemei. Mellette egy öregasszony ült, fekete ruhában, ő is sírt, és valami ostoba szöveget gajdolt: jóindulatúan korholta Hornyák tanár urat, amiért elhagyta családját ezekben a gyalázatos, nehéz időkben. Ismeretlen fekete ruhás öregasszonyok jöttek, pusmogva a koporsóhoz léptek, keresztet vetettek, felemelték a szemfedőt, hogy megnézzék Hornyák tanár úr arcát, és pusmogva kihátráltak a kápolnából. Az ajtóban a sírásó állt: vékony kis ember, várta, hogy mikor viszik már a halottat. A közelében állóknak többször is elmondta, hogy a kápolnát az előző héten renoválták, és hogy csak a festés több mint százezer dinárba került.

Délután öt órakor kivitték a koporsót a kápolnából, az iskolaigazgató elmondta lapos gyászbeszédét, sokan sírtak, aztán elindultak hazafelé. Baras Salamonnal és Fábiánnal ment, és a temető kapujában hallották, amikor az egyik öregasszony azt mondta, hogy ezek a kommunista temetések nagyon siralmasak, és nem érnek semmit.

– Úgy temették el, mint egy kutyát – mondta az öregasszony méltatlankodva. Látszott rajta, hogy ért a dologhoz, bizonyára eljárt minden temetésre.

– Vén hülye – mondta neki gorombán Baras, pedig ő sem volt megelégedve a temetéssel, főleg az igazgató beszédével nem.

Ezért aztán az Egyesületben a Szegény Kis Rahmánovicson töltötte ki a mérgét. Így szólt:

– Nyugodt lehetsz, hogy nem az igazgató sótalan beszéde rikkant meg az embereket. Azok sírtak, akik ismerték Hornyák tanár urat, és tudták, hogy milyen értékes ember volt. Az igazgatót pedig, ha rajtam múlik, még a koporsó közelébe sem engedtem volna. A szimpla emberek ne járjanak temetésre. A szimpla emberek menjenek házassági évfordulókra.

Baras egyébként is nagyon dühös volt az igazgatóra. Főleg a tabló-ügy miatt. A tablójukat ugyanis a könyvkereskedés kirakatába tették. Az igazgató már másnap üzent az Osztályfőnökkel, hogy vigyék el onnan a tablót, és tegyék valamelyik vaskereskedés kirakatába. Baras erre megmondta az Osztályfőnöknek, hogy az igazgató törődjön csak a maga dolgával, és ne avatkozzon olyasmibe, amihez semmi köze. Másnap aztán kitört a botrány. Az igazgató megnézte közelebbről a tablót, és meglátta, hogy azt írták rá: „A Fémfeldolgozó Középiskola végzett növendékei.” Beroht az osztályba a vacogó Osztályfőnökkel együtt, és megkérdezte, hogy ki volt az az idióta, aki ilyen lehetetlen nevet adott az iskolának. Baras felállt, és halálos nyugalommal azt mondta, hogy ő találta ki ezt a nevet, és hogy nagyon büszke rá, és hogy ez a vacak iskola is büszke lehetne, hogy ilyen szép nevet kapott. De ilyen nevű iskola nincs az egész tartományban, sőt, nincs az egész országban, háborgott az igazgató. Nem baj, mondta Baras, most van, ő kitalálta, és most van. És nagyon téved az igazgató, ha azt hiszi, hogy ők majd mindannyian a Fűtőházban, vagy valamilyen mocskos javítóműhelyben fognak megrohadni, csak azért, mert három évvel ezelőtt véletlenül ebbe a vacak iskolába iratkoztak. Ő, Baras, személy szerint például okvetlenül az egyetemre fog menni, mert utálja, hogy munkaidő után mosóporral kell dörzsölnie a kezét, és utálja, ha minden hülye parancsolhat neki, csak azért, mert azt hiszik, hogy ő többre nem képes, mint nyolc órán keresztül egy vasdarabot reszelni. Az igazgató erre azt mondta, nem érti, hogy Baras miért viselkedik ilyen hülyén, és miért csinál ilyen nagy ügyet abból az egyetemből. Az életben vannak sokkal fontosabb problémák, mint az egyetemre iratkozás, ami nem más, mint Barasnak egy banális és nevetséges rögeszméje. Baras erre nagyképpen magyarázni kezdte, hogy örülhet az igazgató, hogy őnéki ez a legnagyobb problémája, és hogy boldog az az ország, ahol az embereknek az a legnagyobb problémája, hogy piszkos vagy kevésbé piszkos munkát végezzenek-e, meg hogy ez az ország addig lesz boldog, amíg az embereknek csak banális rögeszméik lesznek. Egyébként is minden ember hülye egy kicsit,

és mindegyiknek van rögeszméje. Ezért az igazgató jól tenné, ha olyan hülyéket nevelne a társadalomnak, akiknek csak nevetséges és banális rögeszméik vannak, és akkor még tanügyi tanácsos is lehetne az igazgatóból, legalább köztársasági szinten. Az igazgató megpróbált hangot változtatni. Szigorúan megfeddte Barast, hogy egy párttag nem beszélhet ilyen felelőtlenül. Baras erre azt mondta, hogy amennyiben a státútum is előírja, hogy a párttagoknak tilos gondolkodni, ő mindent visszavon, és egy óriási vörös zászlóval naponta végigsétál a főutcán. Ez aztán végképp kihozta sodrából az igazgatót, és azt mondta, hogy azonnal írja fel a tablóra, hogy „Az ipari tanulók iskolájának végzett növendékei” – minden „középiskolás” nagyképűség nélkül –, vagy pedig az Ő fényképét vegyék le a tablóról. Ő becsületes munkásokat akar nevelni ebben az iskolában, nem álmodozó sznobokat. Baras elrohant a könyvkereskedésbe, kért egy piros ceruzát, átkiszelte az igazgató fényképét, és ráírta: „nem érvényes”. Amikor visszajött, a vácogó Osztályfőnök azt mondta, ha nem változtatta meg a feliratot, akkor Baras az ő fényképét is távolítsa el. Baras visszarohant a könyvkereskedésbe, és az Osztályfőnök fényképét is áthúzta piros ceruzával, és ráírta: „nem érvényes”. Az egész Kisváros az igazgatón meg az Osztályfőnökön röhögött. A többi tanár valószínűleg ezért nem tiltakozott az iskola átkeresztelése ellen. Az igazgató ettől kezdve tüntetőleg nem vett tudomást Barasról, ha találkoztak, elfordította a fejét, de ez nem izgatta túlságosan Barast, alig egy hét volt még az iskolaév végéig, az igazgató úgysem tehetett semmit.

A Szegény Kis Rahmánovics jól tudta, hogy Baras utálja az igazgatót, ezért sietve mentegődött:

– Én nem is mondtam, hogy az igazgató beszéde miatt sírtak az emberek. Én is azért sírtam, mert szerettem Hornyák tanár urat. Mióta meghalt, minden legyet megölök, ahányat csak meg tudok fogni. Abban a kis szobában, ahol most lakom, van egy ólomkristály hamutartó. Mély hamutartó, és nagyon sima az oldala. Mikor megfogok egy legyet, kitépem a szárnyát, és beledobom abba a hamutartóba; egész nap mászkálhat benne, nem tud kijönni. Mikor már sokat belehajigáltam a hamutartóba, akkor kicsupálom a fejü-

ket. A nyakuk egészen hosszúra és vékonyra nyúlik, de még úgy, kókadtt fejjel is mozognak, néha még fél óráig, sőt még tovább is mozgatják a lábaikat.

– Sokkal jobban tennéd, ha a pókoknak adnád őket – mondta Angeli. – Ha már megölted a legyeket, dobáld be őket a pókhálóba. A pókok úgy kiszívják a vérüket, hogy csak apró, száraz pihék maradnak a legyekből. Amikor még szép, nagy kertés házunk volt, az eresz alatt rengeteg pók tanyázott, és én légycsapóval agyonvertem a legyeket, és a pókhálóba hajigáltam őket. Amint megrezdült a háló, a pók odarohant, és kiszívta a vérüket.

– Jó – mondta a Szegény Kis Rahmánovics –, majd a pókhálóba hajigálom a megölt legyeket.

Mivel ezután már senki sem szólt semmit a legyekről, a Szegény Kis Rahmánovics még várt egy ideig, és azt mondta:

– Ajánlom, hogy a zöld legyeket, amelyek Hornyák tanár úr arcára szálltak, miután felakasztotta magát a tűzoltólétrára, és amelyek közül én ötöt a helyszínen megöltem, vegyük fel az Egyesület gyűjteményébe mint minden haszon nélkül való dolgokat.

– Rendben van – mondta Bresztovszky. A többiek csak bólintottak.

– És még azt is szeretném, ha egyperces hallgatással adóznánk Hornyák tanár úr emlékének – mondta a Szegény Kis Rahmánovics.

– Megérdemli – mondta Salamon. – Rendes ember volt. Kár, hogy olyan ronda neve volt.

Baras elgondolkozva így szólt:

– Sok minden nincs rendben a vezetéknevekkel. Ha jobban meg gondolom, talán még a vezetéknevek is haszon nélkül valók. Hornyák tanár úrnak tényleg ronda neve volt. De ez semmit sem von le érdemeiből.

Ezután egyperces hallgatással adóztak Hornyák tanár úr emlékének.

Elégedetten hagyták el a klubhelyiséget. Salamon valami divatos táncdalt dúdolt. Bresztovszky göröngyöket rugdosott a kocsiúton. A többiek hallgatták a göröngyök koppanásait. Mindannyian elégedettek voltak, kivéve Angelit, aki már kezdte sokallni a sértegetéseket és kudarcokat. Ezen az estén azonban még ő is elégtételt nyert.

Bresztovszky egyszer csak megállt a kocsiút közepén, és a fejéhez kapott.

– Ó, én marha – mondta panaszosan –, elfejtettem kipucoltatni Angelivel a cipőmet. Pedig ma éppen miatta húztam fel egyetlen pár cipőmet.

Angeli olyan fölényesen mosolygott, mintha csak tudta volna, hogy ő már soha többet nem fogja kipucolni Bresztovszky cipőjét. Nem szólt semmit, csak mosolygott.

– Angeli – mondta szinte könnyörögve Bresztovszky –, ha van bened egy szemernyi becsület, akkor most kipucolod a cipőmet. Esküszöm, hogy csak miattad húztam fel, igazán rendjén lenne, hogy kipucold.

– Nem – mondta Angeli fagyosan, és egyszerre nagyon jókedvű lett. – Az ülést berekesztettük. Nagyon sajnálom, de várnod kell addig, amíg ismét a Szegény Kis Rahmánovics lesz az elnök.

A kilenc nagy, ronda, zöld légy begyűjtése után még csak egy szabályos összejevetelt tartott az Egyesület hét rendes tagja. Meleg volt azon az éjszakán, ki kellett nyitni az utcai ajtót, hogy friss levegő jöjjön be a sötétből. Az ajtóval szemben egy gömbölyű koronájú fa nőtt, szoforafának hívják errefelé, dereszöld, vastag, zsíros kis levelei vannak, rengeteg apró fehér virág nyílik rajta; ebben az időben már hullottak a virágok, fehér volt a föld a fa körül, és néhány döglött méh is hevert ott a virágok között. Mert rászálltak a méhek a földre hullott virágokra is, a járókelők pedig agyontaposták őket.

Fábián elnökölt, és Baras nagy meglepődésére azt kívánta, hogy a vezetéknevek haszontalanságáról beszéljenek. Elmondta, hogy ő már régóta gyanakszik, hogy a vezetéknevek körül valami nincs rendben, azt mondta, hogy ő már sokat töprengett ezen, és többször is elismételte, hogy a vezetéknevek körül bizonyára sok minden nincs rendben, mert ő akiket csak ismert eddig, azoknál mindig észrevette, hogy sok minden nem stimmel a vezetéknev és viselője között, ezért ő úgy gondolja, hogy az Egyesületnek ezt okvetlenül meg kell vitatni, és hogy ha ők ma este együttesen megállapítják, hogy a vezetéknevek tényleg haszon nélküli dolgok, akkor a vezetékneveket is okvetlenül be kell iktatni az Egyesület gyűjteményébe.

Fábián ezt nagyon hosszan, akadozva és unalmasan mondta el, úgyhogy már Baras is türelmetlenkedni kezdett, éppen azon gondolkodott, hogy megdicséri Fábiánt a kiváló ötletért, és utána érthetően megmagyarázza, hogy mi is a baj a vezetéknevekkel, de amikor Fábián már ki tudja hanyadszor ismét ott kezdte, hogy ő mennyit töprengett ezen a problémán, Bresztovszky rászólt, hogy hagyja már abba, mert ha még fél percig beszél, ő, Bresztovszky holtbiztosan rosszul lesz, ezért hát ajánlja, hogy vitassák meg röviden és értelmesen a vezetéknevek haszontalanságát, bár őszintén szólva, ő nem érti, mi itt a baj, neki például soha semmi baja nem volt a vezetéknevével, és másoknak sem ajánlja, hogy kifogásolják az ő vezetéknevét.

A nehézfejú Bresztovszky tehát ezúttal is tönkretette volna a tartalmas és tanulságos beszélgetést, csak hogy ismét Barassal találta szemben magát, akinek tetszett az ötlet, tulajdonképpen az ő ötlete volt, és meg mert volna esküdni, hogy Fábiánnak eszébe se jutottak volna a vezetéknevek soha, ha ő nem említi véletlenül Hornyák tanár úrral kapcsolatban. Nagyon rossz véleménye volt Barasnak Fábiánról, és általában mindenkiről rossz véleménye volt, amit később őszintén meg is írt rövid önvallomásában. Mert végül mindannyian rövid vallomást írtak. Bresztovszkyt ugyanis nehezebben lehetett meggyőzni, mint Baras gondolta. Pedig Baras részletesen ki akarta fejteni véleményét, és úgy megmagyarázni a vezetéknevek használatát, hogy még Bresztovszky is megértse. Így szólt:

– Az embereknek egyáltalán nem szabadna hogy vezetéknevük legyen, mert a vezetékneveknek hangulata, jelleme és főleg dohos szaga van. Minden vezetéknevnél szilárd jelleme van, éppen ezért dohos és fölösleges, mivel hogy az embereknek egyáltalán nincs szilárd jellemük. Ha történetesen most egy tizedmásodpercig a jobb kezemen tarthatnék egy emberi jellemet, aztán elengedném, egész biztosan meglátszana rajta a jobb kezem mind az öt ujjának a helye. Ha bal kezembe fognám, akkor meg a bal kezem mind az öt ujjának a helye látszana meg rajta. Ha ledobnám a földre, akkor szétmállana, és egészen lapos lenne. Ha megfognám egyik végét, és elkezdeném húzni fölfelé, kinyúlna egészen a plafonig, és olyan lenne, mint egy kocsonyás kúp: fönny olyan vékony, hogy szabad szemmel alig látható, lent vastagabb, a földön maradt része pedig ormóttanul szétterülne, és állandóan remegne.

A vezetéknevek ezzel szemben ostobán megmerevedtek, nem lehet őket formálni, a maguk módján szabályos alakot öltöttek, olyan szabályosat, hogy normális embernek lehetetlen hozzájuk alkalmazkodni. A vezetéknevek tehát ostobák.

– Nono – mondta Bresztovszky, aki érthetetlenül érzékeny volt a vezetéknevére. Baras ügyet sem vetett rá. Folytatta:

– Már ez is éppen elég nyomós ok arra, hogy a vezetékneveket teljesen haszon nélkül valóknak minősítsük. De ezt csak példaként említettem. Kezdjük a legelején.

– Inkább ne – mondta Bresztovszky, aki már Fábián bevezetőjét is unta. – Engem úgysem tudsz meggyőzni holmi zavaros mesékkel. A vezetéknevekre igenis szükségük van az embereknek. Ha most hirtelen eltörölnéd a vezetékneveket, akkor örült nagy zűrzavar keletkezne.

Barast bosszantotta Bresztovszky korlátoltsága, de kénytelen volt válaszolni neki. Így szólt:

– Egyáltalán nem keletkezne zűrzavar. Sőt, akkor lenne csak igazán rend. Akkor lenne csak minden igazán egyszerű. Mert az emberek tulajdonképpen egyformák. Csupán a helyzetek különbözők, és ezért úgy tűnik, hogy az emberek is különbözők. Tekintetbe véve azonban azt a tényt, hogy a helyzetek is egyre jobban kezdenek hasonlítani egymáshoz, lassan még ez a hízog látszat is megszűnik, az emberek tehát mindjobban terhükre van a saját ostoba vezetéknevük.

– Ilyet nekem ne mondj – tiltakozott felháborodva Bresztovszky. – Igenis vannak különbségek az emberek között: Én...

– De ezek egyáltalán nem lényeges különbségek. Azért nem lényegesek, mert senkit sem érdekelnek. Az, hogy te különbözöl Rozmajertől vagy Angelitől, az fontos lehet esetleg neked, de az égvilágon senki mást nem érdekel. Számomra és. mások számára te éppen olyan szürke kis fajankó vagy, mint Rozmajer vagy Angeli. Engem csupán az érdekel, hogy hasznos vagy-e vagy sem. A helyzetektől függően tehát a legjobb esetben hasznos vagy haszontalan fajankó lehetsz. Mivel pedig élni akarsz, te hasznos leszel, hasznos fajankó. Nekem ennyi pontosan elég, és füttyölök az egyéniségedre.

– De nekem van egyéniségem – mondta nevetséges elszántsággal Bresztovszky.

Baras pedig így szólt:

– Ezt most kivételesen, de csak nagyon rövid időre tudomásul veszem. Csupán azért, hogy elmondhassam, még az általad olyan nagyra becsült egyéniségednek sem felel meg a vezetékneved, tehát mindenképpen fölöslegesen cipeled magaddal, ezenkívül pedig a környezetedet is csak fölöslegesen terheled azzal, hogy megkívanod tőle, jegyezze meg a vezetéknevedet, holott a környezetedet még a nagyra becsült egyéniséged sem érdekli, a haszontalan vezetékneved pedig éppenséggel zavarja.

Mivel azonban az emberek, íme Bresztovszky; szeretik elhíttetni magukkal, hogy van egyéniségük, az akaratuk ellen rájuk kényszerített dohos vezetéknevek helyett jelekkel határoznák meg egyéniségüket. Számtalan jelet ki lehet gondolni, az egyenes és görbe vonalaktól kezdve a legfurcsább ábrákig. Az egyéniségének legmegfelelőbb jelet mindenki a testének legeldugottabb részére tetoválná. Ott kedvére ápolgathatná és gyönyörködhetne benne, anélkül, hogy embertársainak terhére lenne vele. Legjobb lenne, ha az emberek a fenekükre tetováltatnák egyéniség-jelüket. Így állandóan rejtve lenne a külvilág elől, az illető pedig szabad idejében félrevonulna, letolná a nadrágját, és egy zsebtükör segítségével kedvére gyönyörködhetne az egyéniségében. Bár megjegyzem, a tetoválás eléggé fájdalmas művelet, sokan inkább lemondanának egyéniségükről, csak hogy elkerüljék a kellemetlen szurkálásokat. Ezek színes ceruzával vagy olajfestékkel rajzolhatnának jelet a fenekükre, aminek még az az előnye is megvolna, hogy ha lekopik, új, még szebb jelet lehetne a helyére rajzolni.

Az emberek boldogok lennének. Egyéniségük a legmegfelelőbb formában és mindenki elől rejtve maradna, a haszontalan vezetéknevek nyűgétől megszabadulnának és megszabadítanának másokat – a vezetéknevek után a keresztnevek már maguktól is elhullanának, hiszen csak a vezetéknevek tartják fenn őket –, arcuk kisimulna, és olyan lenne, mint a szabályos mértani idomok.

Mondanom sem kell, hogy ez mennyire megkönnyítene mindenféle ügyvitelt. Nem kellene többé a nevekkal bajlódni, külön mindenkit bejegyezni a választók, a lakásigénylők, a fizetésemelést érdemlők, a munkanélküliek, a hasznosak és a haszontalanok listájára, elegendő lenne néhány egyszerű, kisebb-nagyobb mennyiséget jelölő szám csupán. Kivételt csak azok képeznének, akik raboltak, gyilkoltak vagy karriert csináltak: ezeknek külön lefényképeznék az egyéniségjelüket, de a fényképeket a szigorúan bizalmas akták között őriznék, és olyan titoktartás övezné őket, mint a nemi betegségeket.

Baras itt egy kis szünetet tartott. Elégedetten nézett körül. Eredetileg sokkal részletesebben és módszeresebben akarta kifejezni véleményét a vezetéknevek haszontalanságáról, Bresztovszky aka-

dékoskodása azonban arra kényszerítette, hogy minél gyorsabban, egy-két kiragadott, erőteljesebb bizonyítékkal törje meg az oktalan ellenállást. Ezek után szólni akart még a tartalom és a forma szükségzerű egységéről, ami mindenképpen megköveteli a vezetékneveknek mint elavult formáknak az eltörlését, bár egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy máris sikerült Bresztovszkyt meggyőznie. De csalódott.

– Ez mind szép – mondta elgondolkozva a nehézfejű Bresztovszky –, az pedig, hogy az emberek a fenekükre rajzolnának mindenfélét, határozottan jó vicc. Az utóbbi időben nem is hallottam ilyen jó viccet. De még mindig nem értem, hogy miért nem felel meg egyéniségemnek a vezetéknevem.

– Ez részletkérdés – mondta Fábián. – A probléma sokkal összetettebb, nem lehet leegyszerűsíteni egyetlen vacak vezeték névre.

– Köpök az összetett problémára – mondta Bresztovszky –, azt akarom hallani, hogy mi a baj az én vezetéknevemmel vagy a Szegény Kis Rahmánovicséval. Ha bebizonyítjátok, hogy tényleg nem felelnek meg, akkor elhiszem, hogy haszon nélkül valók a vezetéknevek.

Baras megvetően vállat vont, és így szólt:

– Ezt könnyű bebizonyítani, de azzal csak ellaposítjuk a témát, és nem tudjuk megvitatni a lényegbevágó tényeket.

– Nem érdekelnék a lényegbevágó tények – mondta dühösen Bresztovszky.

Barast elkedvetlenítette ez az önfejűség. A többiekre nézett, azok zavartan hallgattak, látta, hogy egyelőre csak Fábián támogatására számíthat. Ezért megadóan így szólt:

– Van mindenkinek valamilyen írószerszám?

– Van – mondták. Délután mindannyian számtanórán voltak, ahol a felvételi vizsgára készültek.

Fábián, adja! mindenkinek papírt, és fél óra alatt írjatok egy rövid önvallomást.

– Miféle önvallomást? – kérdezte értetlenül Rozmajer.

– Írd meg, hogy milyen vagy, milyen voltál, mit csinálsz, mit gondolsz, mit akarsz csinálni, ki az apád... Szóval írd, amit akarsz. De teljes őszinteséget kérek, mert anélkül nem ér az egész semmit. Én

pedig majd a neveteket fogom elemezni. Az összehasonlítás majd megmutatja, hogy haszontalanok-e a vezetéknevek vagy sem.

– Te nem fogsz önvallomást írni? – kérdezte Angeli.

– De igen. És a saját nevemről is véleményt mondok.

Fábián szétszította a papírlapokat, ceruzát vettek elő, és írni kezdtek. Az ajtón keresztül néha kinéztek a szoforafára, a levelei sötétén összehúzódtak, és még a rengeteg apró fehér virágot is eltakarták. Csak a föld volt fehér a fa körül, néhány apró, fehér virág egészen az utcára nyíló ajtó elé hullott. Fél óráig csönd volt a lépcsőkön. Pontosan fél óra múlva Baras felemelte a fejét és megkérdezte:

– Ki olvassa fel először a vallomását?

– Olvassa fel Fábián – mondta Angeli. – Ő az elnök.

– Jól van, majd én olvasom fel először – mondta Fábián és kisimította térdén a papírlapot.

Fábián önvallomása: Apám pincér egy a Kisvárosonál is kisebb városban. Korán kopaszodó, tokás ember, esténként, ha hazajött, mindig hideg vízben áztatta a lábát. A sok talpalástól vastagra dagadnak a lábai, a szemei pedig mindig véresek. Szoba-konyhás házunk van, a konyha földes, apám a konyhában szokta áztatni a lábait, és szidja a disznó vendégeket, és mindig elmondja, hogy aznap hányat dobott ki a kocsmából. Tulajdonképpen bárnak nevezik azt a kocsmát, ahol dolgozik, de az egyáltalán nem bár, valamikor voltak ott ugyan függönyvel elválasztott szeparék, de csakhamar leszerelték a függönyöket, és az egész egy nagy füstös kocsmá lett, tele asztalokkal és székekkel. A kocsmá egyik sarkában zenekar játszik, és énekesnő is van. A falakra kék vizet, zöld füvet, nyulakat és halakat, meg puskával és horgászbottal felszerelt embereket festettek. Egy jól öltözött idegen egyszer azt mondta, hogy a képekről ítélve ezen a tájon halászáttal és vadászattal foglalkozó, jól táplált, jámbor emberek élnek. Ők a nép egyszerű és romlatlan fiai. Öröm rájuk nézni. Valamelyik nagyobb városból jött az idegen, szomorú volt, és nagyon intelligensen beszélt az apámmal. Igazi úriember volt. Apám hajlongott előtte, és általában mindenki előtt hajlongott. Ha valaki szólt hozzá, odaszaladt az asztalához és hajlongott. Én akkor

mentem először abba a nagy kocsmába. Két barátommal voltam, és az apám a mi asztalunknál is hajlongott. Akkor már tudtam, hogy sohasem dobott ki egyetlen vendéget sem.

Azóta nem is jártam ott, és azóta utálok minden pincért. Szeretném, ha sok pénzem lenne, akkor rengeteg pincért magam köré gyűjtenék, és nézném, amint ijedten hajlonganak. És egyáltalán szeretném, ha félnének tőlem az emberek, és hajlongásának előttem. Szeretném, ha naponta legalább egy-két ember hajlongana előttem.

Amikor beiratkoztam ebbe a vacak Ipariskolába, már három nap múlva láttam, hogy nagy marhaságot csináltam. Annak a vasdarabnak a felülete, amit reszeltem, sehogy sem akart egyenes lenni. Nem tehetek róla, nem tudom egyenesen tartani a reszelőt. Ezért mindig félttem Vujovics művezetőtől, és ha megmaradok olyanok között, egész életemben félnem kell a művezetőktől. Okvetlenül valami olyat kell majd csinálnom, hogy tőlem féljenek az emberek.

Baras véleménye a Fábián vezetéknevről: Tisztességes és jól szituált. Tiszteletreméltó, pofaszakállas, terménykereskedő ősök sorakoznak mögötte. Szilárdan és higgadtan jár, az emberek szívesen köszönnek neki. Vastag falú tágas szobákban lakik. Reggel hét órakor kel, és este tíz órakor aludni megy.

Baras felnézett és megkérdezte:

– Van-e valakinek valami hozzászólása?

Mindannyian hallgattak. Még nem értették egészen ezt az összehasonlító játékot. Végül Bresztovszky szólalt meg:

– Talán Fábiánnak kellene mondani valamit.

– Nincs semmi mondanivalóm – szakította félbe Fábián. – Elismerem, hogy a vezetéknevem teljesen haszon nélkül való.

Baras pedig így szólt:

– Rendben van, akkor hát folytassuk. Most én következem.

Baras önvallomása: Tavasz: egy öregember fogja a kezemet, és vezet a folyó mellett. Rozoga fahídon jöttünk keresztül, az öregember

beleköpött a vízbe. Nem messze a folyótól temető van. A temető szélén rozsdás pléh Krisztus, a tövében egy elhanyagolt sír. Lapos földbucka, benőtte a gaz, a fejfát valaki biztosan feltűzelte. Megkérdezem az öregembert, hogy kié ez a sír.

– Itt egy nagyon okos ember fekszik – mondja. – Egy nagyon okos nazarénus. Kinn lakott a falu végén egy nagy domb tövében. Felállt a domb tetejére, és nézett bennünket, ahogy dolgozunk a földéken. Néha megcsóválta a fejét és mosolygott. Én abban az időben rengeteget dolgoztam, majd megőrültem, úgy fáj ez a kacska kezem – az öregembernek nem hajlott a jobb keze, a könyöke szét volt roncsova –, még az ebédet is csak állva ettem meg, és rohantam dolgozni. A nazarénus pedig csóválta a fejét ott a domb tetején, és árulta a dombot. Emberek jöttek szekerekkel, faragták a földet, és minden szekér agyagos földért fizettek a nazarénusnak. Óriási domb volt ott, de a nazarénus az egészet eladta, és akkor meghalt. Kilencvenéves korában halt meg. Nagyon okos ember volt.

Nyár: hűvös, sötét szoba, olyan, mint egy jó hűvös barlang. Az öregember felöltözve fekszik az ágyon, és ha beleszív a cigarettába, látszik nagy, horgas orra.

– Mutasd a kezedet – mondja.

Megmutatom.

– Szép fehér kezed van – mondja –, és egyenesek az ujjaid. Vigyázz rájuk. Az én ujjaim még mindig görbék, pedig már hat éve egyenesítem őket. Előbb kellett volna kezdenem.

Ősz: hosszú terem, tele padokkal, a padló bűzlik az olajtól. A padokban izzadságszagú emberek ülnek. Az öregember beszél, fehér ing van rajta. Sokáig beszél, az emberek sokáig tapsolnak neki.

– Azelőtt egy hónap alatt nem beszéltem ennyit, mint most egyetlen gyűlésen – mondja nekem később. – Sohasem hittem volna, hogy ilyen sokat ér az, ha az ember folyékonyan és sokáig tud beszélni. Okvetlenül tanulj meg folyékonyan beszélni.

Tél: betegen fekszem, lázam van. Körülöttem kisírt szemű asszonyok tördelik a kezüket. Az öregember előbújik a barlangjából, fölem hajol, és hosszan szemlélget.

– Kár bögni – mondja rekedten. – Nem hal meg, mert nagyon akar élni. Mindenki nagyon akar élni. Igaz?

– Igaz – mondom.

– Persze hogy nem hal meg – mondja. – Nagy disznóság lenne, ha meghalna.

Aztán kimegy az utcára, lassan ballag a házak előtt, némelyik ablaknál megáll és bekopog. Figyelmezteti az embereket, hogy tisztítsák el a havat a járdáról. Vékony vasbottal jár, az emberek nagyokat köszönnek neki. Egyszer azt is megfigyeltem, hogy a kabátja zsebében pisztolyt hord.

Nyár (évekkel később): vasárnap délelőtt a futballpálya mellett megyek az unokaöcsémrel és még egy fiúval. A kapukra már felszerelték a hálót.

– Korán felszerelték a hálókat – mondja az unokaöcsém.

– Képzeldsz – mondom neki –, nincs ott semmiféle háló.

– Ne hülyéskedj – mondja –, látom, hogy ott a háló.

– Káprázik a szemed – mondom.

– Én is látom a hálót – mondja a másik fiú. Ha már elkezdtem, folytatom ezt a hülye vitatkozást.

– Képzeldtök mindketten. Odaképzeltétek a hálót a kapufákra, és most ostobán ragaszkodtok ehhez az agyémhez. Pedig csak a fény vibrál, és ti azt látjátok hálónak.

Higgadtan magyarázok nekik, érzem, hogy kezdek belejönni a folyékony beszédbe. Gyanakodva néznek hol énram, hol a kapuk felé.

– Hát, fogadjunk, hogy háló – mondják végül.

– Fuss neki teljes erőből – mondom az unokaöcsémnek –, és majd meglátod, hogy csak a szemed káprázott, nincs ott semmiféle háló.

Nekirugaszkodik, amikor a kapuhoz ér, megáll. Alig egy méterre a hálótól.

– Megmondtam, ugye, hogy háló? – kiabálja.

– Fuss neki! – kiáltok vissza.

Megfogja a hálót, megrázza.

– Érzem a kezemmel, hogy háló!

– Nem háló!

Unokaöcsém jó fiú, tisztel engem, de most szörnyen feldühödik. Hátrál vagy tíz métert, aztán fejfelé nekirohan a hálónak, hogy a földre huppan. Fölkel, odajön hozzám.

– No látod, hogy háló – mondja diadalmasan.

– Nem háló – mondom. – Egyszerűen csak a fejedbe vetted, hogy ott háló van, és most már nem tudsz szabadulni ettől a káprázattól. Ha szilárd hittel és eltökéltséggel rohantál volna neki, egész biztosan nem akadtál volna bele. Az egész csak az igazi hiten és meggyőződésen múlik.

Beszélek, beszélek. Komolyan, meggyőződéssel, egyre folyékonyabban. Bámulnak rám, s amikor befejeztem, egyikük sem mondja, hogy elvesztettem a fogadást.

Rájövök, hogy legkésszólóbban és legmeggyőzőbben éppen azt az igazságot lehet védelmezni, amit magam sem hiszek. Nagy a gyanúm, hogy a híres szónokok kicsit mindig meggyőződésük ellenére beszéltek. Azért tudtak olyan folyékonyan beszélni, és azért tudtak műfajt teremteni. Tulajdonképpen a műfaj a fontos.

Tavas (évekkel később): a kellemes sötét barlangban csönd van. Az öregembernek megkeskenyedett az arca, haldoklik. A falon egy tányér alakú óra, nagyon régi óra, egészen sárga már a számlapja.

– Megállt az az átkozott óra – mondja időnként az öregember.

Megnyugtatták, hogy nem állt meg, de ő nem hiszi el.

Azt mondják, hogy nagyon várt engem. Szeretett volna beszélni velem, mert tudta, hogy meghal. Nem mertem elmenni hozzá, mert én is tudtam, hogy meghal. Gyomorrákja volt. Megnyugtattam magam, hogy jobb is, hogy nem mentem el hozzá. Ez persze nem igaz, de amíg én akarom és elhiszem, addig igaz. Tőlem függ, hogy meddig tart egy igazság.

Általában minden igazság csak rövid ideig tart. Gyorsan megunom mindegyiket, és akkor keresek egy másik, izgalmasabb igazságot. Ezért léptem be tulajdonképpen a pártba is. Csakhogy az emberek módszeresen irtják mindenütt az izgalmas igazságokat. Abban igazán nincs semmi izgalmas, hogy összejön egy csomó ember, egyformán megmerevítik az arcizmaikat, és szavakat mondanak, aztán

hazamennek, az arcizmaikat másként merevítik meg, és vacsora közben jóízűen röhögnek ugyanazokon a szavakon.

Szeretném őket meglesni, amikor éppen meglazul az arcuk. Egy nagy, sötét barlangból leselkednék, és gyorsan lerajzolnám őket a barlang falára. És közben nagyon vigyáznék, hogy az ujjaim meg ne görbüljenek.

Az egyetemre iratkozást egyébként csak véletlenül találtam ki. Fűtyülök én az egyetemre. Azt csak nektek találtam ki, hiszen ha egyszerűen azt mondtam volna, hogy utálom a tartós igazságokat, mert előbb-utóbb úgymint bepiszkolódik mindegyik, hogy nem akarok folyton merev arccal járni, irtózom a piszoktól, és tisztán akarom tartani a kezeimet, egész biztosan kiröhögtek volna. Mivelhogy egy árva szót nem értetek az egészből.

Baras véleménye a Baras vezetéknévről: Jelentéktelen és érdes. Otromba kreatúra, amelynek még múltja sincs. Teljesen haszontalan.

A többiek nem szóltak rá semmit.

Salamon később olvasásai közben rábukkant egy Baras nevű francia politikusra, aki nagy szerepet játszott a forradalomban, ezt meg is mondta Barasnak, amikor az másodszor meglátogatta; naivan bizonygatta, hogy a különbség ellenére, úgy látszik, Baras vezetéknévnek mégiscsak van múltja, nem is akármilyen.

– Miféle ember volt? – kérdezte Baras.

– A lehető legaljasabb – mondta őszintén Salamon. – Az égvilágon mindent és mindenkit elárult, ha a bőrét kellett mentenie.

Baras gondolkodott egy darabig, aztán elnevette magát.

– Mégiscsak haszontalan a vezetéknévem – mondta, és többet nem beszéltek erről.

Baras ekkor már újságíró volt. Noteszt és golyóstollat hordott a zsebében, meg egy kivágott újságcikk volt nála, ebből egy mondat aláhúzva: „A falu gazdasági fellendülésével, anyagi jólétének növekedésével egyidőben kulturális téren megdöbbentő visszaesés tapasztalható; az igénytelenség, a primitivizmus olyan méreteket öl-

tött, hogy kultúréletről alig beszélhetünk.” Idézet volt ez valamelyik társadalmi szervezet vezetőségi beszámolójából, és Barasnak ennek igazolására riportot kellett írnia. Elhatározta, hogy bejár néhány falut, és a helyszínen fogja tanulmányozni a kultúréletet, ezért látogatta meg Salamont egy szombat délután, de nem mondta meg neki, hogy miért is jött tulajdonképpen. Beszélgettek az egykori Egyesület többi tagjáról, Baras elmondta Salamonnak, hogy Bresztovszky edzősködik és elégedetlen, hogy Rozmajer csöndes kis mérnököcske, tisztességes fizetéssel, és elégedett, hogy Fábián helyi jellegű politikus lett, és erre nagyon büszke, hogy valószínűleg Angeli is politikus lesz, csak magasabb szinten, nemrégén képviselőnek jelölték.

– Mégiscsak nagykutya lesz belőle – mondta szomorúan Salamon. – El kellene mondanunk háromszor, hogy „Angeliből nagykutya lesz”, hátha akkor nem választják meg.

– Nem bánom – mondta Baras. Bár a pszichológusok cáfolják Hornyák tanár úr receptjét.

És elmondták háromszor: Angeliből nagykutya lesz, Angeliből nagykutya lesz, Angeliből nagykutya lesz. Aztán megkérdezte Baras:

– Énekelsz még a vendéglőben?

– Énekelek – mondta Salamon. – Gyere el ma este, és hallgasd meg. Jólesne, ha eljönnél, hiszen olyan ritkán látogatsz meg.

– A Zongorázó Nőt meg téged csak nagyon ritkán látogatlak meg – mondta Baras. – Meg azt a vörösre festett tűzoltólétrát is ritkán látogatom meg, legszívesebben magamat is csak ritkán látogatnám meg. Mindjárt sokkal többre becsülném magamat.

A vendéglőben Salamon, divatos táncdalokat énekelt. Közel hajolt a mikrofonhoz, és ütemesen pattogtatta az ujjait. Minden számot megtapsoltak.

Baras elővette noteszét, és bejegyezte: „Füst és bűz. A pódiumon igénytelen kerek fejű énekes vonaglik. Belebújik a mikrofonba, erőlködik. A táncolók is erőlködnek. Szeretnék elhitetni magukkal, hogy jól szórakoznak!”

Rozmajer önvallomása: Apámat nem ismertem, mert meghalt tüdőgyulladásban, amikor én még egészen kicsi voltam. Házmaster

volt, és azt mondják, egyszer munka közben nagyon kimelegedett, átment a kocsmába, és megivott egy üveg hideg sört, tüdőgyulladást kapott, és nemsokára meg is halt. Egy sötétszürke, keskeny karimájú kalapja maradt, kis színes madártoll van melléje tűzve. Biztos valami érdekes erdei madárnak a tolla, mert a kéktől kezdve a pirosig mindenféle szín megtalálható rajta.

Mióta az apám meghalt, az anyám végzi a házmesteri munkát. Tud vízcsapot javítani, biztosítékot kicserélni, és ha valamelyik lakó otthon felejt a kapukulcsát, becsönget hozzánk, és az anyám ki nyitja a kaput.

Szeretnék egy nagyon magas ház legfelső emeletén lakni, ahova sohasem jönne senki, és sohasem csöngetnének.

Egyszobás pincelakásban lakunk, a falak mellett halványkék csövek vannak, mert abban az épületben, ahol az anyám házmester, már régen bevezették a központi fűtést. A csövek télen nagyon forrók, és ezért el kell húzni a közelükből a bútorokat. Télen nagyon szűknek látszik a lakásunk, mert a bútorok összezsúfolódnak, de nyáron ismét visszahúzzáljuk őket a falak mellé.

Az anyám akarta, hogy szakmát tanuljak – az apám is géplakatos volt –, mert így segíthetek neki, és később én is házmester lehetek. Mindig lenne lakásom.

Szeretnék teljesen egyedül dolgozni valamilyen irodában, ahová soha nem jönne senki. A fölvételi vizsgát az egyetemen okvetlenül le kell tennem.

Baras véleménye a Rozmajer vezetéknévéről: Idegen, tehát jólétet sejtet. Az idegenek csak akkor honosodnak meg ezen a tájon, ha esélyük van a megtollasodásra. Kedélyeskedő, hangos, de nem könnyelmű. pocakos, tokás, rózsaszínú bőrű név.

Salamon önvallomása: Gyerekkoromban sokszor maradtam egyedül éjszakára is, és a szomszéd gyerekek is egyedül maradtak, mert szüleik kint dolgoztak a földeken. Mi féltünk nagyon éjszaka, mert arrafelé sok embert megöltek a háborúban, és később is láttunk hullákat a folyóban úszni, ezért mindannyian eljöttek hozzám, mert nálunk dupla ajtó volt, és ha bezártuk mind a két

ajtót, akkor úgy éreztük, hogy már senki sem bánthat bennünket. Felkutattunk mindenféle régi könyvet, és én olvastam a többi gyerekek fennhangon. Egy könyvet különösen megszerettem, arról volt benne szó, hogy egy svéd vagy norvég fiú egészen picire zsugorodott, és vadludak hátán bejárta a hegyeket, erdőket és a sziklás tengerpartot. Izgalmas röpködés volt, és sok szépet látott a vadludak hátáról. Tetszett nagyon a könyv mindannyiunknak, többször is elolvastuk, és közben figyeltünk a folyó felé, ahol hullák úsztak néha, de a vadludak is sokszor leszálltak.

Biztosan valami ócska könyv volt, mert most már tudom, hogy fentről a magasból tulajdonképpen nagyon keveset lát az ember, a részletek elmosódnak, a házak téglalap alakúak, amikor meg lejebb ereszkedik, akkor folyton arra kell ügyelni, hogy esés közben ki ne törje a bokáját, és nem ér rá nézelődni. De mióta ezt tudom, éppenséggel kedvelem az ócska szövegeket, ezért kedvelem a táncdalokat is. Egyszerű ütemű, ostoba táncdalokat szeretnék énekelni állandóan.

Akinek semmi tehetsége sincs a matematika, fizika és hasonló dolgok iránt, az legjobb, ha állandóan ostoba táncdalokat énekel, még ha nincs is valami kiváló hangja, a lényeg az, hogy mégiscsak hallja a saját hangját, és hogy azt higgye, a saját hangja szabályozza a mozdulatait.

Baras véleménye a Salamon vezetéknévről: Vezetéknévként nagyon érdekes. Magával hozott valamit a régi arányérzéből és sokoldalúságból. Harcias, fekete szakálla van, és markáns arcvonásai.

– Én ismerek egy Salamon nevű bádogost – mondta Bresztovszky, aki már a felolvasásokat is unta –, kis, szemüveges ember, a felesége időnként elveri.

Baras így szólt:

– Annál rosszabb neki. Ő is mondjon le sürgősen a vezetéknévről.

Angeli önvallomása: Nagy, kertes házban laktunk valamikor, az ablakokon súlyos, puha függönyök lógtak, és a szobák tágasak vol-

tak. De ezt a házat elvették tőlünk, és akkor az apám azt mondta, hogy ő addig nem nyugszik, amíg vissza nem szerzi azt a házat, vagy ahhoz hasonló. Azt mondta, hogy ez nem is lesz olyan nehéz, mert ő már sokféle katonaságot látott, de ilyen pocsékul felszerelt hadsereget, mint amilyen ebben az országban megnyerte a háborút, még csak el sem tudott képzelni. Ilyen pocsék kinézésű hadsereg pedig nem tudja sokáig fenntartani a rendszert.

A vezető emberekkel azért most is jó barátságban van az apám, de nem akarja elkötelezni magát. A helyzet még mindig nem tisztázódott le, és az ember maradjon óvatos addig, amíg nem látja tisztán a helyzetet.

Az a fontos, hogy az ember ne kötelezze el túl korán magát. Tudni kell várni, mert én ismerek embereket, akik nem tudtak várni, és ezért kicsupálták a körmeiket, összetörték a bordáikat, és még sokkal szörnyűbb dolgokat is műveltek velük.

Az apám azért is akarta, hogy én szakmát tanuljak, mert az mindenkor jól jöhet, de azt is mondta, hogy ha befejezem, akkor mindenképpen tovább taníttat. Tehát Baras nélkül is az egyetemre iratkoztam volna.

Én mindent hosszú távra tervezek, szép óvatosan és módszeresen el fogok érni mindent, amit csak akarok, mert én tudok várni, ha kell, nagyon sokáig, és az én körmeimet nem fogják kicsupálni.

Baras véleménye az Angeli vezetéknévről: Könnyű, dallamos név, olaszos. Komolytalan, mozgékony, fekete szemei vannak, szereti, ha szép idő van, és szeret gondtalanul, egy szál ingben járni. Szép név.

– Lehet, hogy szép név, de Angeli annál rondább – mondta mérgeesen Bresztovszky. – És még fölényeskedik és szemtelenkedik is. Hogy ő mindent el fog érni, mert módszeres, és tud várni.

Baras halkan így szólt:

– Sajnos, alighanem teljesen igaza van Angelinek. Bizonyos tekintetben tulajdonképpen ő a legokosabb közöttünk, mert ő már tud olyan dolgokat, amit mi csak sejtünk. Pocsék élet az, amit ő választ magának, de alighanem a legcélravezetőbb.

- Szóval te is azt hiszed, hogy Angeliből valamikor még nagykutya lesz?

- Azt hiszem.

- Szép kis távlatok, mondhatom - dűnnyögött Bresztovszky -, de ha rajtam fog múlani, esküszöm, hogy örök életében egészen „kis-kutya” marad.

- Meg kellene próbálkozni Hornyák tanár úr receptjével - javasolta bátortalanul Salamon.

- Ó, te kis naiv Salamon - mondta röhögve Angeli.

- Isteni ötleteid vannak. - Hangosan nevetett, ami nála csak ritkán fordult elő.

De így szólt Baras:

- Akármennyire naiv is az ötlet, ennél többet egyelőre nem tehetünk. Semmit sem veszünk vele, ha kipróbáljuk Hornyák tanár úr receptjét.

- Nagyszerű - lelkesedett Bresztovszky. - Okvetlenül próbáljuk ki.

Angeli gúnyosan mosolygott, de Bresztovszky ekkor már tűzbe jött. Felállt, felemelte mind a két karját, és amikor intett, hatan mondták egyszerre:

- Angeliből nagykutya lesz!

- Mondjuk el háromszor egymás után - ajánlotta Bresztovszky.

Háromszor egymás után elmondták:

- Angeliből nagykutya lesz, Angeliből nagykutya lesz, Angeliből nagykutya lesz!

Bresztovszky elégedetten ült vissza, Angeli pedig még mindig nevetett.

Bresztovszky önvallomása: A falu szélén laktunk egy nagy, lapos legelő mellett, ahol a fű között mindenféle tüskés kőrő nő, a talpam mindig tele volt apró tüskékkel, mert mi sokan voltunk testvérek, és csak akkor nem jártunk mezítláb, ha már nagyon hideg volt. Apánk mégis nevetett mindig, szeretett sokat nevetni. Mindenhez értett; disznókat ölt, birkát nyírt és vetőgépeket javított, és ezt akkor sem hagyta abba, amikor földet kapott. Én is sok mindent megtanultam tőle, és én is szeretek sokat nevetni.

Bokszolni is azért tanultam meg, hogy nyugodtan nevethessek, amikor éppen jólesik. Nagy kezeim vannak, és a nagy kezű emberek jól tudnak verekedni és dolgozni. Ezt már eddig is bebizonyítottam, sohasem volt szükségem mély ütésekre, és utálok mindenkit, aki szabálytalanul verekszik, vagy bármit szabálytalanul csinál.

Ha nem sikerül a fölvételi vizsga, akkor megyek a Fűtőházba mozdonyt javítani.

Baras véleménye a Bresztovszky vezetéknévéről: Sápadt, finom idegzetű név. Hosszúka, fehér arca van, kissé már degenerálódott, védtelen, s ezért minden aljasságra kapható. Ő valamikor még megtehetette azt, hogy barlangba vonult, ha megcsömörlött az emberektől. De most már jó ideje kénytelen a szabadban tartózkodni, és ez nem tesz jót neki. Utálok, de a múltját irigylem tőle.

Bresztovszkynak fehér lett az arca.

- Azt azért nem kellett volna mondanod, hogy minden aljasságra kapható.

Baras így szólt:

- Én őszintén megmondtam a véleményemet, mint ahogyan a többiek vezetéknévéről is. Különben olvastam egy Bresztovszky nevű lezüllött zugújságíróról, aki éveken át mocskos pamfletekkel és zsarolással kereste a kenyerét.

- Ez biztos?

- Egész biztos.

- Akkor ezennel elismerem, hogy a vezetéknévnek teljesen haszon nélkül valók. A Szegény Kis Rahmánovics akár ne is olvassa fel a vallomását.

De Baras így szólt:

- Olvassa csak fel. Az ő vezetéknévéről is megírtam a véleményemet.

A Szegény Kis Rahmánovics önvallomása: Amikor eljöttünk a hegyek közül, akkor még nagyon jól ment nekünk, mert az apám valami igazgatóféle volt, sokat utazgatott, és felszólalt a gyűléseken.

Egyszer még Olaszországba is elutazott egy harcosküldöttséggel, de ott aztán mindent elrontott. Már első nap, amikor egy fényes teremben ebédet adtak nekik, a nehéz vörös bor megártott az apámnak, és mikor az olaszok, akik az ebédet adták, megkérdezték, ízlettek-e az olasz ételek, az apám azt mondta, hogy ízlettek, mert evett ő már azelőtt is ilyen olaszos ételeket, amikor a háborúban elfoglalták az olasz tábori konyhát, és megöltek egy csomó olasz katonát. Kérte, hogy ezt a tolmács fordítsa le. A tolmács ijedten pislogott, a küldöttség tagjai odasúgtak neki valamit, mire a tolmács azt fordította, hogy az apám nagyon szereti a halat. De az apám tud valamennyit olaszul, és most csak azért is kérte a tolmácsot, hogy mondja meg, ő személyesen száz olaszt megölt a háborúban. A tolmács azt fordította, hogy az apám különösen a tengeri halakat szereti. Az apám ekkor feldühödött, és tolmács nélkül megmagyarázta az olaszoknak, hogy ő saját kezűleg százhusz olaszt megölt a háborúban. A hangulat nagyon fagyos lett, az apámat többet nem vitték külföldre, gyűlésekre is kevesebbet járt, és nemsokára nyugdíjazták is. Jobb is így, mert a fél lába béna, és nem neki való már az állandó utazgatás. Ő azonban nagyon mérges, azt állítja, hogy az olaszországi út miatt nyugdíjazták, iszik is azóta, visszament a hegyek közé, ahová később az anyámat is elvitte.

Én itt maradtam, nem szeretek a hegyek között, gorombák ott az emberek, és éjszaka hideg van, én pedig nem bírom a hideget, és nem tudok goromba lenni. Lehet, hogy ez baj, és talán Hornyák tanár úr is ezért mondta, hogy nem lesz belőlem soha semmi.

Baras véleménye a Rahmánovics vezetéknévéről: Hideg és kíméletlen. Halványkék színű, ilyen színű lehetett a janicsárok nevetséges, görbe kardja. Ha megfakul, primitív lesz és bizalmatlan. Lehetetlen meghajlítani.

A Szegény Kis Rahmánovics figyelmesen meghallgatta Baras véleményét, és azt mondta:

– Az apám többször is mondta már nekem, hogy mi tulajdonképpen a janicsárok leszármazottjai vagyunk. Igaza lehet Barasnak...

Baras már fáradt volt, és ezért gorombán így szólt:

– Nagy marha vagy te, Szegény Kis Rahmánovics. A janicsároknak egyáltalán nincsenek leszármazottjaik. Egész életükben csak verekedtek a nevetséges, görbe kardjukkal, és ezért nem lehetnek leszármazottjaik.

Másnap, június 29-én 13 óra 43 perckor a Szegény Kis Rahmánovics vízbe fulladt. Úszott a zavaros, szürke vízben, alig mozgott, olyan lassan úszott, és egyszer csak elmerült, mintha valaki valahonnan a mélyből a lábába kapaszkodott volna.

A többiek kint ültek a parton a homokban, látták, amint a Szegény Kis Rahmánovics eltűnt a vízben, de azt hitték, hogy szándékosan merült el. Csak Salamon állt fel gyanakodva, és egyre jobban előrehajolt.

– Mi baj van? – kérdezte Baras. Lustán nyújtózkodott, a hátán apró homokszemek csillogtak.

Salamon ekkor már rohant a vízbe. Baras utánafutott, ők ketten voltak a legjobb úszók, és a víz alatt is ők bírták legtovább. Most almerültek, ott, ahol a Szegény Kis Rahmánovicsot utoljára látták. Ha felbukkantak, köpködték a szürke vizet, aztán megint elmerültek, talpukat az ég felé fordították.

Salamon találta meg a Szegény Kis Rahmánovicsot, a hajába markolt, és úgy húzta maga után. Rövidre nyírt, barna haja volt a Szegény Kis Rahmánovicsnak, úgy a fejéhez tapadt, hogy Salamon alig tudott belekapaszkodni.

Aztán barna bőrű emberek álltak körül a Szegény Kis Rahmánovicsot, aki ott feküdt a homokban, egészen közel a vízhez, fehér volt az arca nagyon, a tenyerén annyira kitágult a bőr, hogy mély barázdák húzódtak az ujjaitól a csuklójáig. Az ujjai kicsit meggyűrődtek, mindkét tenyerét az ég felé fordította. A feje körül apró fekete legyek kezdtek gyülekezni. Ilyen ostobán halt meg a Szegény Kis Rahmánovics.

Gyöngé volt a szíve, így mondta egy fehér kabátos orvos a kórházban, azért merült el olyan hirtelen a vízben, mert egyszer csak megállt a szíve. Az orvosnak is fehér volt az arca és vizes, izzadt nagyon.

Ők hatan egy hosszú, földszintes épület előtt álltak, ide vitték be a Szegény Kis Rahmánovicsot. Ezen az épületen mindössze két ajtó

volt, szálkás, hússzínű ajtó. Sokáig álltak ott, miközben fehér kabátos orvosok jöttek, és anélkül, hogy rájuk néztek volna, eltűntek az egyik ajtó mögött.

– Alighanem fel fogják boncolni a Szegény Kis Rahmánovicsot – mondta halkán Baras.

– Egész biztosan fel fogják boncolni – mondta Angeli. – Okvetlenül fel fogják boncolni.

Aztán megint hallgattak sokáig, szótlánul álltak ott a hosszú, földszintes épület előtt. Alacsony, sárga falú épület volt ez, Salamon egy ággal, ki tudja miért, óriási E betűt rajzolt a falra. Ott, ahol végighúzta az ágat, lepergett a sárga festék, és az óriási E betű hófehérnek látszott. Később az E betű felső és alsó szárát függőleges vonallal összekötötte, óriási téglalap lett az E betűből, fehér téglalap, mert Salamon a belterületéről gondosan lekaparta a sárga festéket.

– Ez egy ház – mondta Salamon, pedig senki sem kérdezett tőle semmit.

A többiek nézték és hallgattak. Baras türelmetlenül járkált a fal mellett és cigarettázott. Nemrégén kezdett el cigarettázni, de máris rengeteget szívott. Több mint negyven darabot naponta. Jobb kezén a mutatóujja egészen sötétbarna volt, a szemei pedig véresek, mert ő, amikor a víz alá merül, akkor is nyitva tartja a szemét, aznap délután pedig sokszor a víz alá merült, amíg a Szegény Kis Rahmánovicsot kereste. Olyanok voltak a szemei, mint az ajtó az alacsony földszintes épületen.

– Maguk a vízbefúlt hozzátartozói? – kérdezte a fehér kabátos orvos, aki egyszer csak ott állt előttük, észre sem vették, mikor jött ki a hússzínű ajtón.

Zavartan néztek egymásra, és Bresztovszky azt mondta:

– A barátai vagyunk.

– Hol vannak a hozzátartozói? – kérdezte az orvos. Még mindig izzadt, az arcáról csöpögött a víz, néha furcsán oldalra rántotta a fejét, ilyenkor az állát a fehér köpeny gallérjába törölte.

– Árva gyerek volt – mondta Baras. – A szülei meghaltak a háborúban, sőt, még a nagyszülei is meghaltak a háborúban. Teljesen árva gyerek volt.

– Gyöngye volt a szíve. Nem lett volna szabad sokat úsznia. Az erőfeszítéstől a szíve felmondta a szolgálatot – magyarázta az izzadt arcú orvos, és mindannyiuknak részvétét fejezte ki, miközben mosolygott, mintha csak gratulált volna valamihez.

– Mikor temethetjük el? – kérdezte Baras.

– Akár mindjárt elvihetik – mondta az orvos. – Jó lenne, ha minél előbb eltemetnék.

– Holnap szeretnénk eltemetni – mondta Baras.

– Jól van – mondta az orvos. – Holnapig itt maradhat. De holnap okvetlenül vigyék el.

Kinn az utcán Baras így szólt Angelihez:

– Estére hozol otthonról egy rakás pénzt. Biztosan van otthon elég pénzetek. Kell koporsóra meg a temetésre. A Szegény Kis Rahmánovicsnak az apja majd visszafizeti neked a pénzt, de ilyen hirtelen nem tudjuk előkeríteni az apját. Azt sem tudjuk, merre van az a rohadt falu, ahova elment, amikor nyugdíjazták. Eltelik egy hét is, mire előkerítjük, de akkor biztosan visszafizet neked mindent.

– Ki áll jól neked azért, hogy a Szegény Kis Rahmánovics apja egy héten belül visszafizeti a pénzt? – kérdezte Angeli.

– Én jótállok érte – mondta dühösen Bresztovszky.

– Egy hét múlva én fogom neked visszafizetni, ha addig nem találjuk meg az apját.

– Nem tetszik nekem ez az egész – vonakodott Angeli. – Nem hiszem, hogy tudsz annyi pénzt szerezni egy hét alatt.

Bresztovszky nagyon sápadt volt, vizes volt a tenyere, állandóan a nadrágjához dörzsölte. Ilyen sápadt és ideges volt, amióta a Szegény Kis Rahmánovicsot kihúzták a vízből. Egészen halkan azt mondta Angelinek:

– Akkor most addig foglak verni, amíg el nem hiszed, hogy egy hét alatt tudok annyi pénzt szerezni, hogy neked mindent visszafizessék. Hosszú távon és módszeresen foglak verni.

– Jól van – mondta ijedten Angeli –, ha írást adsz róla, hogy tartozol nekem annyi pénzzel, amennyit a Szegény Kis Rahmánovics temetésére és koporsójára adok, és hogy az egészet visszafizeted hét napon belül, akkor a ma esti összejövetelre hozok pénzt.

– Adok írást – mondta Bresztovszky –, ha akarod, mindjárt adok írást, az összeget te majd bejegyzed később. Én már most aláírom, hogy tartozom neked.

– Két tanú is írja alá – mondta Angeli.

– Angeli, fiam... – kezdte megint nagyon halkan Bresztovszky, de akkor így szólt Baras:

– Rendben van, Fábián és én leszünk a tanúk. Mi is aláírunk.

– Nem bánom – mondta Fábián –, de valami olcsó koporsót vásároljunk meg lehetőleg olcsó sírhelyet. Halottvivők sem kellene, mi hatan kivihetjük a koporsót a kápolnától a sírig.

Baras így szólt:

– Ezeket a dolgokat majd én intézem. Ígérem, hogy mindenből a legolcsóbbat választom.

Ezután Bresztovszky írást adott Angelinek, és kötelezte magát, hogy egy héten belül minden költséget megtérít. Baras és Fábián is aláírták.

Este tizenegykor mind a hatan az Egyesület klubhelyiségében voltak. Angeli egy köteg papírpénzt adott át Barasnak. Csupa ezresek voltak. Baras meg sem számolta a pénzt, zsebre vágta, és úgy zsebre dugott kézzel állt a kávéfőzőasztal mellett. A többiek is ott álltak körülötte, hallgattak, és félszegen elnéztek egymás feje fölé.

– Koszorút is kellene vásárolni – mondta egyszer csak Rozmajer –, legalább egy koszorút, és ráírni a nevünket, meg valami olyasmit, hogy: „Utolsó üdvözlét.”

Baras így szólt:

– Lesz koszorú is. Egy hatalmas koszorút veszek, de nem írunk rá semmit. Egyébként a temetés holnap délután négy órakor lesz. Két órakor a kápolnánál találkozunk. A gyászbeszédet én fogom elmondani.

Kihúztá kezét a zsebéből, ellépett az asztaltól, és leült a legfelső lépcsőfokra. Azon az estén ő volt az elnök.

Megigazította zsebében a pénzköteget, aztán a térdére könyökölt, és várta, hogy a többiek is elfoglalják a helyüket.

Ekkor derült ki, hogy a Szegény Kis Rahmánovics halála tulajdonképpen végzetes volt az Egyesületre nézve. A többiek ugyanis anél-

kül, hogy ezt előzőleg megbeszélték volna, állva maradtak. Álltak ott az asztal mellett, elnéztek egymás feje fölé, még csak rá sem mertek nézni Barasra. Végül Bresztovszky szólalt meg:

– Nem szeretném, ha ma a haszon nélkül való dolgokról beszélénk – mondta, és körmével kopogott az asztal lapján. – Nem hiszem, hogy hamarosan kedvem lesz haszon nélkül való dolgokról beszélni. Túl-ságosan kevesen vagyunk hozzá.

Baras meglepetten bámulta az asztal körül ácsorgókat. Szánalmasan festettek, zavarban voltak, maguk sem tudták miért, ide-oda imbolyogtak, cserélgették a lábukat. És nem mertek egymásra nézni, nézték a falakat, néha alig észrevehetően megmozdították a fejüket. A falakon néhol felhólyagzott a festék, ott ronda, sötét foltok keletkeztek. Oda rakódott le a por meg a füst.

– Én is azt hiszem, hogy kevesen maradtunk – nyögte Rozmajer. – Tényleg azt hiszem, hogy kevesen maradtunk.

– És egyébként is, a Szegény Kis Rahmánovicsnak velem együtt kellett volna ülnie az alsó betonlapon. Ma még ő is alacsonyrendű tag volt – mondta Fábián. – Egyáltalán nem kellemes alacsonyrendű tagnak lenni. Ha többen vagyunk, akkor még elviselhető. Egyedül azonban nem vagyok hajlandó ott lenni és nézni a lépcsőzetes fejeket fölöttem.

Baras nem szólt semmit. Ha beszélni kezd, talán még megmenthette volna az Egyesületet, hiszen nagyon jól tudott ő beszélni, ha akart. De most nem szólt semmit. Gúnyosan mosolygott, csúnya volt az arca nagyon, egy vízszintes vonal kettéválasztotta az arcát.

– Holnap délután két órakor a kápolnánál leszek – mondta hirtelesen Bresztovszky. Lesietett a lépcsőn, és kilépett az utcára. Angeli, Rozmajer és Fábián sórtalanul utánaballagtak. Amikor elmentek a szoforafa mellett, hallatszott, ahogy a fehér virágok közé keveredett döglött méhek megroppannak a talpuk alatt. Salamon egy ideig még zsebre dugott kézzel állt az asztal mellett, aztán megkérdezte Barast:

– Te nem jössz?

– Még nem megyek – mondta Baras.

– Akkor szervusz – mondta Salamon.

– Szervusz – mondta Baras. ült a legfelső lépcsőfokon, és még mindig gúnyosan mosolygott. Az a vízszintes vonal, amely kettévágta az arcát, egészen a füleig ért.

Elővette apró zsebkését, amivel a körmeit szokta tisztogatni, kihúzta a pengéjét, és ki tudja miért, óriási O betűt rajzolt a falra. Aztán szabályos téglalapot rajzolt az O betű köré, a belterületéről lekaparta a fehér festéket, és a nagy, piszokszínű téglalap alá odaírta: „Ez egy ház.”

– Elmentek? – kérdezte a háta mögött Jónás, az éjjeliőr. Baras nem is hallotta, mikor jött be.

– Elmentek – mondta Baras. – Megijedtek, mert kevesen maradtak. Az emberek általában szeretnek sokan együtt lenni. Olyankor nem ijednek meg egykönnyen. A legnagyobb disznóságra is képesek, ha sokan együtt vannak. És hát persze rettenetesen megijednek, ha észreveszik, hogy kevesen maradtak. Szörnyen nevetséges, nem?

– Nem tudom – mondta Jónás, az éjjeliőr.

– Én azt hiszem, hogy szörnyen nevetséges – mondta Baras.

– Ma este maga lett volna az elnök? – kérdezte Jónás, az éjjeliőr.

– Igen – mondta Baras.

– És miről akart beszélgetni?

– Nem tudom – mondta Baras. – Valami majd csak eszembe jutott volna. Akármi jutott volna az eszembe, biztosan nagyon haszontalan dolog lett volna. Például egyperces hallgatással adózni a Szegény Kis Rahmánovics emlékének, és utána azt mondani: „Dicsőség a Nagy Harcos fiának.” És kész a beszélgetés.

– Jó fiú volt – mondta Jónás, az éjjeliőr. – Csöndes, jó fiú volt. Szeretnék elmenni a temetésére, de én délután mindig aludni szoktam, hogy éjszaka ébren tudjak maradni.

– Okvetlenül aludjon délután – mondta Baras. – Ha az ember egyszer rászokott, hogy délután alszik, akkor okvetlenül aludjon minden délután.

– Maga tartja a halotti beszédet? – kérdezte Jónás, az éjjeliőr.

– Igen – mondta Baras.

– Szép beszédet tartson – mondta Jónás, az éjjeliőr.

– Szép beszédet fogok tartani – mondta Baras. – Jó fiú volt a Szegény Kis Rahmánovics, és én szép beszédet fogok mondani. Nem szerettem ugyan túlságosan, de azért nagyon fogok igyekezni. Igaz, sokkal könnyebb dolgom lenne, ha mondjuk, Salamon halt volna meg. Őröla nagyon szép beszédet tudnék mondani, mert őt igen kedvelem. De azért majd így is nagyon fogok igyekezni.

EPILOGUS

A kápolna még zárva volt, amikor odaérkeztek. Meg kellett keresni a sírásót, hogy kinyitassák vele az ajtót. Mert a Szegény Kis Rahmánovics már ott feküdt a kápolnában. Dél körül koporsóba tették, és úgy hozták el a kórházból a temetkezési vállalat emberei, a kápolnában egy állványra helyezték, leemelték a koporsó fedelét és a falhoz támasztották. Fehér szemfedővel volt betakarva a Szegény Kis Rahmánovics. Baras akarta így, hogy tiszta fehér legyen a szemfedő; lelógott kétfelől a koporsó oldalán, a temetkezési vállalat emberei letakarták vele a Szegény Kis Rahmánovics arcát is. Így feküdt csendesen ott a félhomályban már dél óta, talán csak lábujjhegyen lett volna szabad bemenni hozzá, de a sírásó csattogva nyitotta ki az ajtót, mert álmos volt és rosszkedvű, éppen aludni készült, amikor hívták a kápolnához.

Bent kellemetlen, hideg, édeskés szag terjengett, a mennyezeten pufók angyalok nyújtogatták a kezüket, valamilyen színes fátyolt vittek a magasba. Ők egyenként léptek oda a koporsóhoz, és amikor már mindannyian ott álltak, Baras kitakarta a Szegény Kis Rahmánovics arcát. Homokszínű volt az arca, kicsit megvékonyodott és megnyúlt, a haja csomókba ragadt össze. Csöndben nézték, egyikük sem sírt, de azért szólni sem tudtak. Aztán Baras ismét betakarta a Szegény Kis Rahmánovics arcát, és azt mondta:

– Ketten maradjanak itt mellette.

A fal mellett székek voltak, Bresztovszky és Angeli leültek, tenyerükkel a térdükre támaszkodtak. A többiek kimentek a kápolna elé, a sírásó ott állt az ajtónál, most már nem volt álmos és rosszkedvű, még azt is elmondta nekik, hogy nemrég renoválták a kápolnát, és hogy csak a festés több mint százezer dinárba került. Meleg volt nagyon, egy fa alatt álltak, és hallgatták a sírásó fecsegését.

Úgy fél három körül két öregasszony jött a sírok között az úton, feketébe voltak öltözve, és megkérdezték a sírásót, hogy mikor lesz a temetés. A sírásó megmondta nekik, hogy négy órakor.

– Minden temetésen itt vannak – mondta, amikor továbbmentek –, nagyon rendes öregasszonyok.

A fekete ruhás öregasszonyok bementek a kápolnába, megálltak a koporsó mellett, és megkérdezték, hogy megnézhetik-e a Szegény Kis Rahmánovics arcát. Angeli vállat vont, de amikor fel akarták emelni a szemfedőt, Bresztovszky azt mondta:

– Kuss! – Fel sem emelte a fejét, maga elé nézett, az arcát alig lehetett látni.

– Csak meg akarjuk nézni az arcát – mondta meglepetten az egyik öregasszony. – Nincs abban semmi, ha megnézzük az arcát.

– Kuss! – mondta Bresztovszky.

– De hát olyan fiatalon halt meg – mondta az öregasszony. – Biztos, hogy szép az arca.

– Nagyon szép az arca – bólogatott Angeli.

– Kuss! – mondta Bresztovszky. Még jobban lehajtotta a fejét, csak a homlokát lehetett látni, kivörösödött a bőre, annyira ráncolta a homlokát.

A két öregasszony tanácstalanul nézett egymásra, néha rosszalóan Bresztovszkyra pillantottak, mormoltak valamit, aztán kimentek a kápolnából.

Három óra volt, amikor kinn a fa alatt Baras azt mondta a sírásónak:

– Öregem, hozza a műszereit. Temetünk.

A sírásó éppen arról mesélt, hogy mennyi pénzt keres ő régi márványsírkövek árusításával, amikor Baras félbeszakította.

– De hát még csak három óra – mondta megrökönyödve.

– Nem baj – mondta Baras. – Maga csak hozza a műszereit.

– De hát az újságban is úgy közöltettük, hogy négy órákor lesz a temetés – mondta Fábián.

– Nem baj – mondta Baras. – Mi három órákor fogunk temetni.

A sírásó széttárta a karját, aztán elment, hozott kalapácsot és szögeket, és leszögezte a koporsót. Ők hatan a vállukra vették, és kivitték a kápolnából. A sírásó előttük lépkedett, egy ásót vitt a kezében, az ásó végére művirágokból készült hatalmas koszorút akasztott, messze eltartotta magától, mert a művirágok csörögtek és szúrtak. Ezt a ko-

szorút vette Baras a Szegény Kis Rahmánovicsnak. A sírásó ügyesen kerülgette a sírokat, mutatta nekik, hogy merre menjenek. Még csak út sem volt itt a sírok között, mindent benőtt már a gaz. Botladozva vitték a koporsót, elég messzire kellett vinniük, mert a Szegény Kis Rahmánovicsnak az elhanyagolt temetőrészt legszélén ástak sírt.

– Nem is olyan mély a sír – mondta Fábián, amikor megérkeztek. – Pedig a sírok általában mélynek szoktak látszani.

A sírásó mondott valamit, nem tetszett neki Fábián megjegyzése, de nem lehetett érteni, hogy mit mond. Egy kapa és két vastag kötél hevert a sír mellett. Amikor letették a koporsót, a sírásó belerúgott a kötelekbe, és várakozóan nézett rájuk. A többiek Barasra néztek, ő pedig egy fehér papírlapot vett elő a zsebéből. Sötétszürke öltöny volt Barason, a többiek is sötét öltönyben jelentek meg, nyakkendőt is kötöttek, kivéve Bresztovszkyt, aki rövid ujjú fehér ingben jött el a temetésre. Baras széthajtogatta a papírlapot, látszott, hogy tele van írva mind a két oldala. Felnézett, és így szólt:

„Halotti beszéd a Szegény Kis Rahmánovics tiszteletére, vagyis elmélkedések a határozottan csöndes helyekről és a fehér ruhás halottakról, akik szeretnek egyedül lenni.”

Aztán olvasni kezdett:

„Nagyon csöndes helyre hoztuk mi el a Szegény Kis Rahmánovicsot, olyan helyre, ahol zöld és puha a fű, hangtalanul hullámszik még akkor is, ha erősen fúj a szél, vagy ha apró barna hátú bogarak mászkálnak a földön. És nem jár erre soha senki, mert az emberek egyre kevésbé szeretik a csöndes helyeket, és még halottaikat sem temetik csöndes helyekre. Ha tudnák, mennyire tévednek...

Mert mi is meglehetett volna azt, hogy a Szegény Kis Rahmánovicsot a főút mellé temetjük, oda, ahol nagy lombos fák vannak, és ott a sok járókelő mindig megnézhetné a Szegény Kis Rahmánovics sírját, néha biztosan még virágot is tennének rá, mert szégyenlenék, hogy nincs soha virág azon a síron ott a főút mellett.

Vagy akár azt is meglehetett volna, hogy egy nagy kriptába helyezzük el a Szegény Kis Rahmánovicsot, széles, vörös téglából épített nagy kriptába, rogyant koporsók közé, ahol jó hűvös van, és a kukacok és mindenféle férgek csak nehezen tudnának hozzáférköz-

ni. Ott nem lenne egyedül a Szegény Kis Rahmánovics, mert a nagy kriptákban mindig sok halott szokott lenni.

De mi tudjuk, hogy a halottnak egyedül kell maradnia egy határozottan csendes helyen, ahol zöld és puha a fű, mert tulajdonképpen nagyon jó egyedül lenni, ezt csak az élők nem tudják, mert az élők mindig kevesen vannak, és emiatt mindig félnek, hogy egyedül maradnak. Ahhoz, hogy valaki ne féljen a magánytól, egy kicsit meg kell hálnia, vagy pedig teljes egészében meg kell hálnia. A halottak sokan vannak, egy halott már önmagában is nagyon sok, nem félhet tehát a magánytól.

Ezért van jól ez így nagyon, hogy a Szegény Kis Rahmánovicsot ide temetjük, ahol teljesen egyedül lehet, annál is inkább jó ez így, mert neki rossz, gyöngé szíve van, és erre nagyon kell vigyázni, és nagyon jól el kell rejtőznie. Ha elrejtőzik, akkor majd beszélni fognak róla az emberek, rengeteg érdekes mesét kitalálnak róla, nagy lesz és erős lesz a Szegény Kis Rahmánovics, az emberek elfelejtik majd, hogy rossz, gyöngé szíve volt, és azt fogják mondani, hogy nem is igaz, hogy vízbe fulladt. Találgatják sokáig, hogy vajon hol is rejtőzhet a Szegény Kis Rahmánovics. Ezért nagyon jól rejtjük el őt.

Mi megtehettük volna azt is, hogy megőrizzük magunknak a Szegény Kis Rahmánovicsot. De hogyan lehet megőrizni valakit, akinek rossz, gyöngé szíve van, és mindenki tudja róla, hogy nem lesz belőle soha semmi? Talán be kellett volna őt göngyölnünk valami fehér, puha vattába, hogy olyan legyen, mint egy szomorú, piros szemű angóranyúl. Hallgatagon ült volna közöttünk, mi pedig mindennap szép tisztára fésültük volna meleg, fehér bundáját. Akkor talán megőrizhettük volna őt magunknak.

De mi csak haszontalan dolgokat őrzünk meg, mert tudjuk, hogy a haszon nélkül való dolgokban rejlenek az igazi értékek. A Szegény Kis Rahmánovics pedig mégiscsak hasznos volt: vele együtt többen voltunk egy helyen, és ezért nagyon hasznos volt. Igazán nem lehetett megőrizni.

Azt is megtehettük volna, hogy teljes egészében megvédjük őt a kukacoktól és mindenféle férgekől. Kemény, acélszürke koporsóba zártuk volna, olyan koporsóba, amely halványkéken csillog a sötét-

ben, és messzire elűzi a férgeket. Mert a férgek mindig messzire menekülnek a csillogó, kemény dolgoktól. Most majd nagy fejű, ronda kukacok fognak előbújni a földből; ő, nagyon jól tudjuk mi ezt, és fölfalják majd a Szegény Kis Rahmánovicsot, úgy felfalják, hogy csak a fehér csontjai maradnak meg.

És mégsem csak a csontjai fognak megmaradni! Mert mi fehér szemfedőt adtunk neki, olyan fehérret, mint a csontjai, és ha abba beburkolódik, senki sem fogja tudni, hogy teljesen felfalták őt a nagy fejű férgek. És két nagy zsebet is varrtunk a szemfedőre, olyanok ezek a zsebek, mint két óriási tarisznya, nagy fehér tarisznyák, ahová mindenféle holmit el lehet rejtetni. A Szegény Kis Rahmánovics még rossz, gyöngé szívét is elrejtetheti az egyik zsebébe. És a másikat is telerakhatja mindenfélével. Belerakhat a hegyekből egy darabot, csúszómászókat és néhány vaksi kétéltűt, szép nőket is adunk neki, nagy zöld hasú legyeket, melyeknek már félrefordult a feje, és vezetékneveket, rengeteg vezetéknevet adunk neki.

Ő mindezt elrejtí majd, betakarja még a fejét is, mert mi csuklyát is varrattunk a szemfedőre, és még csak nem is fogja sejteni senki, hogy ő mindenféle holmit őriz a zsebeiben. Mi jól elrejtjük őt, tiszta fehérbe öltöztettük, olyan fehérbe, mint a tiszta hó, vagy mint a holdfény, vagy mint a meleg, hosszú szőrű állatok lehelete, és ezért nem láthatja őt senki. És senki sem fog megjedni attól, hogy mennyire egyedül van a Szegény Kis Rahmánovics. Érdekes történeteket mesélnek majd róla, és azt fogják mondani, nem is igaz, hogy valaha is szegény volt, vagy hogy egyedül volt a Szegény Kis Rahmánovics.

Ő meg csak ül majd, puhán és féhéren betakarva, és olyan lesz, mint egy szomorú, piros szemű angóranyúl.

Egész biztosan hálás lesz majd nekünk, nagyon, mert ő jól tudja, hogy mi igazán mindent megtettünk érte.

Baras ekkor összehajtogatta a papírlapot, visszatette a zsebébe, és így szólt:

– Most pedig adózzunk egyperces hallgatással a Szegény Kis Rahmánovics emlékének.

Kihúzták magukat, az ujjukat megmerevítették, és valahova nagyon messzire néztek. Aztán így szólt Baras:

- Dicsőség a Nagy Harcos fiának.

- Dicsőség - harsogták.

Arcuk kipirult, csillogott a szemük. Körülöttük mindenütt csend volt, a puha zöld fűben nagyon óvatosan mászkáltak az apró, barna hátú bogarak.

Fábián később mégis azt mondta, hogy úgy temették el a Szegény Kis Rahmánovicsot, mint egy kutyát.

TESTVÉREM, JOÁB

Idának, nagyon későn, mert ő már meghalt.

I. RÉSZ

– Megjött a Fehér Ló – mondta Búr, és látszott az arcán, hogy őszintén örül ennek. – Dél körül jött meg.

– Láttad? – kérdeztem.

– Persze hogy láttam – mondta Búr. – Bejött az üzletbe. Dél körül megállt egy Opel Rekord az üzlet előtt, és mindjárt sejtettem, hogy a Fehér Ló érkezett meg. Aztán kiszállt a kocsiból, bezárta az ajtót, és szép lassan besétált az üzletbe.

– Opellal jött? – kérdeztem.

– Opellal – mondta Búr. – Elég jó állapotban van a kocsija. Egész biztosan ezt is el fogja adni.

– Egyedül jött? – kérdeztem.

– Egyedül – mondta Búr. – Tudod, hogy mindig azt mondta, a felesége szörnyen ronda, és ezért sohasem fogja magával hozni, mert nem akarja, hogy meglássuk.

– Miért nem jött a nyáron? – kérdeztem.

– Kórházban volt – mondta Búr. – Júliusban operálták. Elfakadt a vakbele, és azt operálták. Azt mondta, hogy különben olyan mind egy, nyáron is éppen ilyen pocsek idő volt, mint most. Meg azután a naptár szerint még most is nyár van.

Búrnak most már nem lehetett befogni a száját. Mesélt, mesélt a Fehér Lóról, az Opel Rekordról meg a vakbéloperációról. Belepusztult volna, ha nem mondhat el mindent részletesen. Búr egyébként mindennap két óra után megvár engem a városháza előtt, mert egy irányban lakunk, így hát együtt megyünk haza, és az úton mindig elmeséli, hogy aznap mi történt az önkiszolgálóban. Az önkiszolgáló a városházától számítva a második utcasarkon van, a folyó felé, Búr itt dolgozik, ő a főnök helyettese, reggel hattól délután két óráig dolgozik, és mindig tele van mesével, mert az önkiszolgálóban folyton történik valami; az emberek rengeteget lopnak, és ha a kereskedők észreveszik, Búr megpofozza őket, természetesen nem ott a helyszínen, mindenki szeme láttára, hanem bevezetik az illetőt az irodába, amit csak egy függöny választ el az üzlettől, és itt Búr vagy a főnö-

ke – de legtöbbször Búr, mert ő nagyon erős, barna bőrű fiú – megpofozza a tolvajt, hazafelé menet azután Búr részletesen elmeséli nekem, hogy kik loptak, és kiket pofozott meg, és sokat szokott még mesélni egy kereskedelmi utazóról, aki havonta kétszer-háromszor betér hozzájuk, valamikor tagja volt a labdarúgó válogatottnak, de most már csak kereskedelmi utazó, Búr azt mondja, hogy rettenetesen meghízott, és a haja teljesen megőszült. Én még sohasem láttam, de Búr már annyit mesélt róla, hogy egész biztosan megismerném, ha találkozónék vele az utcán.

Mindig történik valami az önkiszolgálóban, és úgy látszik, Búrnak szüksége van rá, hogy mindezt elfecsegye valakinek, és ezért vár meg engem mindennap a városháza előtt. Megvárt aznap is, amikor a Fehér Ló megjött Németországból, pedig én akkor jóval később érkeztem, mint máskor, mert Joáb I behívatott az irodájába, hogy közölje velem: végleg engem bíztak meg az építkezések ellenőrzésével, és Joáb I mindent nagyon lassan és fontoskodva adott elő, ezért kellett sokáig ott maradnom, Búr mégis türelmesen megvárt, mert belepusztult volna, ha nem ő mondja meg nekem először, hogy megjött a Fehér Ló.

A Fehér Lóval valamikor együtt jártunk iskolába Búr és én. Még elemibe. Aztán a Fehér Ló autószerelőnek tanult, de nem fejezte be, elment külföldre, azt sem tudtuk, hogy hova. Négy évvel ezelőtt jött haza először egy Volkswagennal. Alig ismertem meg, ráncos lett az arca és a homloka, és ha nevetett, rettenetesen megfeszült a bőr az állán. Halványkék vászoninget viselt, az ingre pedig a White Horse Whisky címkéje volt felvarrva, Búrnak meg nekem hozott egy-egy üveg White Horse Whisky. Azóta nevezzük őt Fehér Lónak. Főleg a White Horse címke miatt, amely az inge mellére volt felvarrva.

Több mint egy hónapig volt itthon azon a nyáron, megittuk a whisky, sokat fürödtünk a folyóban, sokat csónakáztunk és horgásztunk, és a Fehér Ló elmesélte, hogy felvette a nyugatnémet állampolgárságot, megnősült, egy istentelenül ronda nőt vett feleségül, de a nővel együtt kapott egy gépkocsijavító-műhelyt is, ahol tizenhét munkás dolgozik, és állandóan bővíti a műhelyt, úgyhogy minden évben több munkást alkalmaz, ő nem dolgozik semmit, de azért reggel mindig

korán kel, hogy ellenőrizze a munkásokat. Meg azt is mondta a Fehér Ló, hogy volt ő angol katona is valahol az Arábiai-félszigeten, azt hiszem, Jemenben. A nyugatnémet állampolgárságot csak később vette fel, amikor már leszerelt.

Jól szórakoztunk azon a nyáron, a Fehér Ló, Búr, a Kovács Pali meg én; mi négyen mindig együtt jártunk fürödni, és este a korzóra meg Joáb II kocsmájába. Egy napon aztán a Fehér Ló eladta a Volkswagent, és visszautazott Németországba. Nem írt nekünk soha még egy képeslapot sem, de attól kezdve minden nyáron hazajött, kocsival érkezett mindig, velünk volt egy ideig, aztán eladta a kocsit, és vonaton visszautazott. És mindig hozott nekünk White Horse Whisky, tavaly pedig egy-egy zsebrádiót is, nemcsak Búrnak meg nekem, hanem a Kovács Palinak is.

Az idén nyáron azonban hiába vártuk, és augusztus végén már biztosra vettem, hogy nem is fog jönni. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem örültem meg jöttének, a Fehér Lóval mindig jól szórakoztunk, és nemcsak azért, mert mindig sok pénze volt, hanem mert igazán rendes fiú, de mégis azt mondtam Búrnak, amikor egy pillanatra elhallgatott:

– Nem értem, miért jött haza ilyenkor. A helyében én az idén ott maradtam volna Németországban.

– A Fehér Ló azt mondja, hogy az idén még nem lesz háború – mondta Búr. – És egyébként is ő itt külföldi állampolgár, nyugodtan leléphet, ha valami balhé lesz. De azt hiszi, hogy az idén még nem lesz semmi komolyabb balhé.

– Az ő dolga – mondtam. – Én örülök, hogy megjött. Tényleg örülök neki.

– Estére ünnepelünk – mondta Búr.

– Joáb II-nél? – kérdeztem.

– Joáb II-nél – mondta Búr. – Természetesen. A Fehér Ló majd szól a Kovács Palinak is.

Ekkor már Búr utcájában jártunk, látszott a Bilka-féle kocsmacégtáblája, egy sárga malac van felnyársalva ezen a cégtáblán, a malac mellett pedig egy üveg vörös bor áll. Búr alig száz méterre lakik a Bilka-féle kocsmától, és én még el akartam neki mondani, hogy má-

tól kezdve végleg engem bíztak meg az építkezések ellenőrzésével. Szükségét éreztem, hogy ezt minél előbb elmondjam valakinek.

- Voltam ma Joáb I-nél - mondtam.

- Mindjárt gondoltam - mondta Búr. - Amint nem jöttél ki az irodából időben, mindjárt gondoltam, hogy Joáb I nyomorgat. Ő soha sem siet haza. Megjegyzem, az ő helyében én sem sietnék haza. A felesége tegnap is mindenfélét összelopkodott az önkiszolgálóban.

- Tudom - mondtam türelmetlenül. - Mesélted már.

- Persze - mondta Búr. - Egyáltalán nem csodálkozom rajta, hogy nem siet haza. Egy kleptomániás nőhöz én sem sietnék haza, az biztos. Elsején majd megint lesz neki mit fizetni. Szerencsére van miből fizetnie.

- Közölte velem, hogy végleg engem bíznak meg az építkezések ellenőrzésével - mondtam.

- Kosnik nem jön vissza? - kérdezte Búr.

- Nem - mondtam. - Nem akar visszajönni.

- Nagyszerű - mondta Búr. - Legalább nem kell naphosszat az irodában penészedned. Mindig utáltad az irodát. Ezt is meg kell ünnepelni.

- Okvetlenül meg fogjuk ünnepelni - mondtam.

Búrék háza elé értünk. Hosszú, halványzöldre festett épület ez, régi ház, de elég jó állapotban van még, csak a tető hajlott meg mind a két oldalon, és ezért a ház alacsonyabbnak látszik, mint amilyen valójában. Mondtam már Búrnak, hogy ki kellene cserélni a horogfákat, biztos korhadtak már, azért horpadt be a tető mindkét oldalon, és ha új horogfákkal cserélnék ki a régieket, mindjárt jobban mutatna a ház. Szeretem ezeket a nagy, régi házakat, és szeretném, ha minél szebbek lennének. Búr azonban azt mondta, hogy nincs pénzük megjavíttatni ezt a marha nagy épületet - négy szoba van itt, öt laknak benne, ő, a szülei, az öccse és a nagynyja; Búr az utcai szobában lakik, és sokszor panaszkodott már, hogy éjjelenként a részegek olyan ordítóást csapnak a Bilka-féle kocsmában, hogy nem tud tőlük aludni, minden idehallatszik, mert a Bilka-féle kocsmá alig száz méterre van Búrék házától -, csak ketten: az apja és ő dolgozik, nem

keresnek annyit, hogy megjavíttathatnák a házat, és így a tető évről évre soványodik.

- Akkor ma este Joáb II-nél megünnepeljük a Fehér Ló érkezését - mondta Búr, amikor a házuk elé értünk. Mindent ezerszer meg akart beszélni.

- Rendben van - mondtam. - Szervusz.

- Fél hétkor - mondta Búr.

- Rendben van - mondtam. - Ott leszek fél hétkor. Szervusz.

- Szervusz - mondta Búr, és végre bement.

Én továbbmentem a vásártér felé, és örültem, hogy egyedül maradtam. Szeretek egyedül járkálni az utcákon. Ha ülnöm vagy állnom kell valahol, akkor utálok egyedül lenni, olyankor bárkivel szóba állok, csak hogy ne legyek egyedül. De ha mozgok, lépkedek, akkor legjobban szeretek egyedül lenni. Emlékszem, már gyerekkoromban is néha órák hosszat járkáltam keresztül-kasul a vásártéren, teljesen egyedül, de amikor kifáradtam, mindjárt kerestem valakit, akivel leülhetek beszélgetni. Most is pontosan így vagyok ezzel. Évek óta mindig egy számmal nagyobb cipőt vásárolok magamnak: 41-es lábam van, de én mindig 42-es cipőt vásárolok, hogy kényelmesen tudjak járkálni. És sétálok is a városban rengeteget. Illetve nem is sétálok, mert nem szeretem, ha az emberek azt hiszik, hogy csak úgy, tétlenül, cél nélkül ödögök. Mindig úgy teszek, mintha mennék valahová. Kiválasztok egy hosszú utcát, végigsietek rajta, aztán a párhuzamos utcán visszajövök, majd ismét kiszemelek magamnak egy hosszú utcát, és ott is úgy teszek, mintha mennék valahová. Amikor már fájnak a lábszárcsontjaim, megállok vagy leülök valakivel beszélgetni. Bárkivel szóba állok, és hajlandó vagyok bármiről beszélgetni. Ezért az ismerőseim egy része azt hiszi, hogy én egy igazán barátságos fiú vagyok, mert csak úgy leállok velük fecsegni akármiről, mások viszont azt hiszik, hogy egy felfuvalkodott tökfey vagyok, mert az utcán elmegyek mellettük, és még csak nem is köszönök nekik, vagy pedig azt gondolják, hogy nagyon elfoglalt ember vagyok, és ezért sietek mindig valahova. Szeretem, hogyha azt hiszik rólam, hogy elfoglalt ember vagyok, és hogy mindig tudom, hova megyek.

Valójában ilyenkor tudok legjobban gondolkodni, hogyha lépkedek, és mozgatom a kezeimet.

És aznap, amikor a Fehér Ló megérkezett, úgy éreztem, csakugyan van miről gondolkodnom. Nem a Fehér Lóról. Mit nekem a Fehér Ló. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem örültem neki, a Fehér Ló nagyon rendes fiú, mindig jól szórakoztunk együtt, és sokat nevettünk, de engem most más foglalkoztatott. Arról akartam gondolkodni, amit Joáb I mondott. Hogy végleg engem bíznak meg az építkezések ellenőrzésével. Úgy éreztem, hogy ez komoly dolog. Az emberek építenek, meg kell nézni, hogy hogyan építenek. Vigyázni kell, hogy jól és szépen építsenek. Ez nagyon fontos. És nem kell többé folyton az irodában penészednem, és az utcákon sem kell csak úgy céltalanul járkálnom. Sokat járhatok az építőhelyekre, mindenféle emberrel találkozom, és – ezt már észrevettem – ezek a mindenféle emberek egy kicsit félnek tőlem. Valaki mindig rosszul épít valamit, és ezért fél tőlem, és az emberek sok mindent tesznek és mondanak, hogyha meg vannak ijedve. Sokat lehet tanulni a megjedte emberektől.

Akilev mondott nekem nemrégén ilyesmit. Azt mondta, hogy jó annak, akitől félnek az emberek. Azt mondta, az soha sincs egyedül, mert az emberek ragaszkodnak hozzá, és szívesen segítenek neki. Lehet, hogy furcsán hangzik, de Akilev mondta ezt. Ő a rendőrfőnök nálunk. Utálatos egy alak. Nagy, kerek feje van, hosszú, vastag karja, és mindig vigyorog. Különösen Búr utálja. Minden reggel bemegy az önkiszolgálóba, és tíz deka kenyeret kér, holott ezerszer megmagyarázták már neki, hogy negyed kilónál kevesebbet nem adhatnak. De Akilev csak vigyorog, és nem tágít, neki tíz deka kenyér kell. Végül mindig adnak neki negyed kilót, de ő csak tíz dekát hajlandó kifizetni.

Én Joáb II-nél találkoztam vele néhányszor, amíg Kosnikot helyettesítettem. Nagy garázs épül a folyó mellett, nem messze Joáb II kocsmájától. Ha a garázshoz mentem, mindig betértem Joáb II-höz, Akilev délelőttönként itt szokott üldögelni, ilyenkor néha beszélgettünk, és ő mondta, hogy sokra viszi az, akitől félnek az emberek. Bevallom őszintén, nem izgatott túlságosan, hogy mit mond Akilev, és valójá-

ban nem is tartottam fontosnak, hogy féljenek tőlem az emberek. Nem vagyok és nem is akarok rendőrfőnök lenni. De nem szeretek egyedül, és már régóta szeretnék valami komoly dolgot csinálni. És már régóta szeretem a szép, nagy épületeket. Örültem, hogy engem bíztak meg az építkezések ellenőrzésével.

Mikor Joáb I két órákor behívatott az irodájába, mindjárt tudtam, hogy ezt akarja közölni velem. Három hete helyettesítettem már Kosnikot.

Kosnik nem jön vissza – mondta Joáb I.

Tudtam én ezt nagyon jól. Néhány nappal előbb beszéltem Kosnikkal az autóbusszállomáson. Azt mondta, hogy ha lejár a szabadsága, nem jön vissza dolgozni, elmegy Szlovéniába vagy Boszniába, valószínűleg Boszniába, mert ilyen zűrös helyzetben nem szeret a területen tartózkodni. Ha lövöldözésre kerülne sor, ő jobban szeret a hegyek között lenni. Később aztán kiderült, hogy Kosnik nyakig benne volt néhány vesztegetési ügyben; a nagyobb építkezésekre befutott árajánlatokat kipofázta annak a vállalatnak, amelyik a legtöbbet fizetett neki. Így az a vállalat, amelyik megvesztegette Kosnikot, pontosan tudta, hogy mások milyen árajánlatokat nyújtottak be, valamivel, nem sokkal olcsóbb árat ajánlott, és természetesen megkapta a munkát. Ezt én akkor még nem tudtam, Joáb I sem mondta, pedig valószínűleg tudott róla, de hagyta eltussolni a dolgot. Nekem csak annyit mondott, hogy meg vannak elégedve a munkámmal, és mivel Kosnik nem jön vissza, végleg engem bíznak meg az építkezések ellenőrzésével.

Joáb I lassan és fontoskodva mondta ezt nekem. Mindig így beszél, lassan és fontoskodva, de mukkanás nélkül végig kell hallgatni, mert idegesíti, ha közbeszólnak. Ő a városelnök már két éve – fehér kezű és fehér arcú, sovány ember, azt mondják, hogy tüdőbeteg, meg hogy a nők ragadnak rá, mert állítólag a tüdőbetegek nagyon jó szeretők –, és az a szokása, hogy mindig pár perccel a munkaidő letelte előtt hívat be valakit az irodájába, és annak aztán hosszan és fontoskodva magyaráz, mint ahogy nekem is elmagyarázta, hogy mennyire meg voltak elégedve a munkámmal az alatt a három hét alatt, amíg Kosnikot helyettesítettem.

Meghiszem azt. Mindjárt első nap, amikor Kosnikot kezdtem helyettesíteni, észrevettem, hogy valami nincs rendben a garázs építése körül. Akkor falazták az alapokat. A terv szerint egysukkos falat kellett emelni a garázs két végén, és kétsukkos alapot rakni malterba. Én magam sem tartottam ezt szükségesnek – egészséges földbe egyáltalán nem szükséges a falnál szélesebb alapot csinálni –, de amikor észrevettem, hogy csak másfél sukcos alapot ástak, és malter helyett nyers földdel szórják meg a téglákat, az egészet felszedtettem, kiszélesítettem az alapot, és malterba rakattam a téglákat. A munkások nem szóltak semmit, csak jól megnéztek maguknak. Horgas, a munkavezető, hebegett-habogott, végül kijött Sztantics is, az igazgató, kért, hogy ne akadékoskodjak ilyen apróságok miatt, de amikor látta, hogy hajthatatlan vagyok, a sárga földig lehordta Horgast, és megparancsolta, hogy az alapot a terv szerint csinálják meg. Még egyszer közbe kellett avatkoznom, mégpedig a nagy fészernél, amit a kombájnoknak és traktoroknak építenek a folyó túlsó partján, nem messze a vasútállomástól. Az oszlopok ott már elkészültek, nem is volt velük semmi baj, de amikor a betongerendákat öntötték, észrevettem, hogy a vasakat nem vagdalták el szabály szerint négy és hat méter hosszúra, hanem csak úgy, egészben beleágyazták őket a betonba. Követeltem, hogy csinálják újra az egészet, Sztantics ismét kijött, azt mondta, lényegtelen, hogy összevagdalják-e a vasakat vagy sem, de én továbbra is követeltem, hogy csinálják újból az egészet. Sztantics azt mondta, hogy ez nekik legalább háromszázezer régi dinár kárt jelent, én pedig csak azt mondtam, hogy sajnálom. Sztantics erre azt mondta, hogy nagyon hálás lenne nekem, ha nem követelném, hogy újra öntsék a betongerendákat, én pedig megint csak azt mondtam, hogy sajnálom. Ekkor már láttam, hogy Sztantics is fél tőlem egy kicsit. Joáb I biztosan tudott erről a két esetről, és ez csak jó volt nekem, mert Joáb I és Sztantics nagyon nem bírják egymást.

A lakóházakkal nem volt baj, a Z. út mellett épültek, szép családi házak, három szobával és mellékhelyiségekkel, mindegyiket más vállalat vagy privát mester építette, és vigyáztak nagyon, mert a legtöbb ház a belügyeseknek készült, akik maguk is sokszor kijár-

tak oda, hogy ellenőrizték a munkát. Akilev is itt kapott lakást, az ő házat Gábielék építették, és akkor már majdnem teljesen elkészült. Azt mondják, hogy Gábiel a legjobb kőműves nálunk, és én ezt el is hiszem, Akilev házat is nagyon szépen megcsinálta, igaz, utána visszaadta az iparendélyét, és nem akart tovább dolgozni, de ezt akkor még nem tudtam.

Jókedvűen értem haza, és otthon is mindjárt elmondtam, hogy ezentúl én fogom ellenőrizni az építkezéseket, meg azt is elmondtam, hogy megjött a Fehér Ló. Otthon egyébként is igyekszem mindig jókedvű lenni, mert az apám és az anyám örülnek, ha jókedvű vagyok. Az apám is akkor jött haza, pálinkát volt főzni, negyvenkét liter pálinkája lett alig másfél hordó szőlőből, ami elég sok, igaz, hogy cukrot is öntött a szőlőhöz, de még így is elég sok a negyvenkét liter. Nem tudom, mit fog most csinálni az öreg, hogy a szőlőt is leszedte és kifőzte pálinkának. Amióta nyugdíjas, naphosszat a kertben matat a gyümölcsfák meg a szőlőtőkék között, de most már mindent lekopasztott, még csak a két diófáról kell leszedni a diót, de abból nagyon kevés van, azt ő fél nap alatt elintézi.

Ebéd után lefeküdtem. Még a télen szoktam rá, hogy minden délután alszom egy-két órát. Rettenetesen dühös vagyok ezért magamra, meg is híztam a délutáni alvásoktól, szerencsére nem túlságosan, és amikor felébredek, mindig szörnyen rosszkedvű vagyok. Ezerszer megfogadtam már, hogy többet nem fogok aludni délután, gondoltam, majd leszokom róla a nyáron, ha fürödni járok, de olyan pocsek nyár volt az idén, hogy alig lehetett fürödni, legfeljebb csónakázni, de azt is csak akkor, ha nem esett az eső. Így aztán még jobban rászoktam a délutáni alvásra.

Valamivel hat óra előtt ébredtem, kint már sötétedett. Ezt utálok legjobban. Amikor sötétben ébredek. Ha egyszer öngyilkos leszek, az holtbiztos olyan alkalommal lesz, amikor sötétben ébredek fel. Ezzel is csak azt akarom mondani, hogy szörnyen rosszkedvű vagyok a délutáni alvás után, egyébként még sohasem jutott eszembe, hogy öngyilkos legyek. Fehér inget húztam, a galambszürke öltönyömet vettem fel, és halványpiros nyakkendőt kötöttem. Ez a nyakkendő minden öltönyhöz illik. Sietnem kellett, mert pontosan fél hétkor

Joáb II-nél akartam lenni, és ahhoz legalább fél órát kell gyalogolni. Már évek óta Joáb II-höz járunk Búr, a Kovács Pali meg én, majdnem minden este, pedig mind a hármunknak sokat kell gyalogolni odáig, és útközben rengeteg más kocsmá is van. Nekem útba esik a Polyvás-féle kocsmá, a Bilka-féle kocsmá, az Ipartestület, ahol szintén mérnek italt, és ahol szombat és vasárnap este tánc van, Búrnak is útba esik a Bilka-féle kocsmá és az Ipartestület, a Kovács Pali pedig mindennap elmegy a Száraz kút nevű kocsmá mellett, amelynek egy Aranka nevű, negyven év körüli asszony a tulajdonosa, és egy fiatal pasas segédkezik neki, állítólag a szeretője is ez a fiatal pasas, és rengeteget lop, aztán el kell még mennie a Lakatos-féle kocsmá mellett, ahol cigányok játszanak, és a Jarac büfé mellett is. Ezenkívül a központban ott van még a Zagreb, a Balkan és a Korzo vendéglő, de mi mindig csak Joáb II-höz megyünk.

Joáb II-nek különben semmi köze Joáb I-hez, a városelnökhöz, és tulajdonképpen egyiket sem hívják Joábnak. De élt itt nálunk a háború előtt egy Vanski Joáb nevű földbirtokos, aki rettenetesen gazdag volt, azt mondják, hogy dadogott, mert gyerekkorában leesett a szekérről, és a küllők közé szorult a feje, azt mondják, hosszú forradás volt a homlokán, és dadogott, de ha beszélni kezdett, mindenkinek türelmesen végig kellett hallgatnia, akármilyen kínos volt is, nem szólhatott senki se közbe, mert Vanski Joáb volt a leggazdagabb ember a környéken. Most állítólag Joáb I és Joáb II a leggazdagabb. Azért is ragasztották rájuk ezt a nevet. Joáb I-nek persze nem szokták ezt a szemébe mondani, őt mindenki Milacski elvtársnak szólítja, de Joáb II-őt mindenki így hívja. Kezdetben haragudott ezért, de most már megszokta.

Joáb II vörös hajú és vörös bajuszú, idősebb ember, úgy ötvenéves lehet, eléggé barátságatlan, nemigen szokott a vendégekkel beszélgetni, de a kocsmáját nagyszerűen berendezte, két helyiségből áll: egy kisebbből és egy nagyobbból, a kisebb helyiségben gramofon is van lemezekkel, itt szoktunk mi ülni, hallgatjuk a zenét, legtöbbször a Green, green grass of home-ot hallgatjuk, amit Tom Jones énekel. Már több mint fél éve folyton ezt hallgatjuk. Az udvaron is vannak asztalok, Joáb II vagy Vörös Joáb, így is szoktuk nevezni vörös haja és hosszú, vörös bajusza miatt, kiaszfaltoztatta az udvart, és nádból

valami tetőszerkezetet készített; a nádfedél alatt vannak az asztalok. Mi azonban mindig a gramofonos helyiségbe járunk, kinn a nádfedél alatt az utóbbi időben én szoktam üldögelni, ha a garázsépítőket jöttem megnézni: szerettem itt üldögelni, különösen, ha esett az eső – majdnem minden délelőtt esett –, és vadul kopogott a vékony nádtetőn. Itt beszélgettem néhányszor Akilevvel, ha éppen nem volt ott Török Ádám, de ez csak ritkán történt meg, mert Török Ádám úgyszólván egész nap Joáb II-nél üldögel, ingyen eszik, napjában kétszer. Akkor még nem tudtam, hogy Joáb II miért eteti ingyen Török Ádámot, mert csak nemrég kezdtem megbarátkozni a Törökkel, sokat beszélgettünk, de azt még nem kérdeztem meg tőle, hogy tulajdonképpen miért ehet ő napjában kétszer is ingyen Joáb II-nél. Egy biztos: Joáb II nem fog tönkremenni azért, mert valakit ingyen etet. Mindig sok vendége van, különösen azóta, hogy kuglipályát is csináltatott az udvaron. Mi nem szoktunk kuglizni, én nem is próbáltam még soha. Ha már Joáb II-nél vagyok, akkor inkább a nádfedél alatt ülök vagy pedig a gramofonos teremben.

Pont fél hétkor értem oda, ahogyan megígértem. Búr és a Fehér Ló már vártak, hallgatták a zenét. A Fehér Ló felkelt az asztal mellől, megöleltük egymást, és én azt mondtam:

– Szervusz, Ló!

Ő pedig azt mondta:

– Szervusz, Tom!

Aztán leültünk, és egy ideig csak néztük egymást. A Fehér Ló nem változott sokat tavaly óta, csak sápadtabb lett valamivel, biztosan azért, mert a kórházban feküdt. Ahogy vigyorogva nézett engem, az állán most is rettenetesen megfeszült a bőr.

– Meghíztál – mondta a Fehér Ló. – Nem túlságosan, de azért meghíztál egy kicsit. Remélem, azért még mindig sikered van a nőknél.

– De még mennyire – mondta Búr. – Zsuzsa, a pénztárosnőnk csak azt várja, hogy füttyentsen neki.

– Láttam ma az önkiszolgálóban – mondta a Fehér Ló. – Isteni fenéke van annak a nőnek.

Nevetett, aztán hirtelen elkomolyodott az arca, és megkérdezte tőlem:

- Mária?

Láttam az arcáról, hogy már mindent tud. Búr egész biztosan mindent elmesélt neki. Ezért röviden csak ennyit mondtam:

- Kórházban van. Idegösszeroppanás.

- Szegény lány - mondta szomorúan a Fehér Ló, és most már egészen biztosan tudtam, hogy Búr elmesélt neki mindent. - Írsz neki?

- Írok - mondtam. Pedig nem írtam Máriának, amióta a kórházba vitték. Ő írt nekem háromszor. Először egy levelezőlapot. Betűi összevissza dülöngéltek, és olyanok voltak, mintha mindegyiket kétszer írta volna le, csak éppen nem tudta másodszor is ugyanazon a vonalon végighúzni a tollat. Könnyörgött, hogy hozzam ki a kórházból, mert neki nincs semmi baja, és hogy erőszakkal hurcolták oda. Elhatároztam, hogy írok neki. Napokig készülődtem, hogy írok neki levelet, de nem tudtam, hogy mit írjak, fogalmam sem volt, hogy mit kell írni egy lánynak, akinek idegösszeroppanása van. Akkor elhatároztam, hogy előbb írok a kezelőorvosainak, és megkérdezem tőlük, hogy mit is írhatok Máriának. Közben kaptam Máriától egy hosszú levelet. Itt már nem dülöngéltek annyira összevissza a betűk, de megint könnyörgött, hogy menjek el érte, és hozzam haza. Azt írta, hogy rettenetesen bánnak vele: injekciózzák, és a gerincéből is vettek valami váladékot. Akkor elhatároztam, hogy meglátogatom az anyját, de végül mégsem mentem el, mert tudtam, hogy az asszony sírni fog. Egész biztosan sírt volna. Mária apját, az öreg Buzsellát ötévi börtönre ítélték, amikor leégett az asztalosüzem egyik részlege. Az öreg Buzsella volt az asztalosüzem igazgatója, és azt mondták, hogy szándékos gyújtogatás történt, mivel a vállalat nagyon rosszul állt, és hogy az öreg Buzsella így akart felvakarni egy rakás pénzt a biztosító intézettől. Amikor az apját elítélték, Mária idegösszeroppanást kapott, és be kellett szállítani a kórházba. Tudtam, hogy egész biztosan sírt volna az anyja, ha meglát engem, így hát nem mentem el hozzá, és az orvosoknak sem írtam. Később még egy levelet kaptam Máriától, a boríték belsejére írt, mert állítólag elvették tőle a levélpapírt, panaszkodott, hogy a leveleimet nem adják oda neki, és reméli, hogy most már rövidesen hazaengedik, mert teljesen egészséges.

Kissé kellemetlenül éreztem magam Mária miatt, a Fehér Ló szerencsére nem kérdezett többet semmit róla, rumot rendeltek nekem is, mert vacsora előtt mindig rumot ittunk. Nem szeretem túlságosan a rumot, de valaki, azt hiszem, a Kovács Pali, egyszer azt mondta, hogy a tengerészek is rumot isznak, és a tengerészek az igazi férfiak, és azóta mi is mindig rumot iszunk vacsora előtt.

Háromnegyed hétkor megérkezett a Kovács Pali is. Megszoktuk már, hogy örökké késik, nem emlékszem, hogy valaha is idejében érkezett volna valahova. Ő volt a legidősebb közöttünk, a homloka kétoldalt már kopaszodott. Amikor én még technikumba jártam, a Kovács Pali már állatorvos volt a szövetkezetben. Valamelyik nyáron csatlakozott hozzám és Búrhoz, azt hiszem, a strandon, kártyázás közben, és azóta nagyon jó barátok vagyunk. Nem emlékszem pontosan, hogy ez melyik nyáron történt, de tudom, hogy már velünk volt, amikor a Fehér Ló először hazajött.

- Szervusztok - mondta, leült az asztalunkhoz a Fehér Lóval szemben, és azt mondta neki: - Szervusz, te rohadt kapitalista.

- Ezt már ma délután is elénekelted - mondta a Fehér Ló, és nevetett.

- Ám legyen - mondta a Kovács Pali. - Akkor most valld be, hogy nem is vagy rohadt kapitalista.

- Bevallom - mondta a Fehér Ló.

- Valld be, hogy híd alatt alszol, éjjel fázol, és lyukasak a cipőid - mondta a Kovács Pali.

- Bevallom - mondta a Fehér Ló.

- Valld be, hogy gyümölcsöt és zöldségfélét lopkodsza a piacokon, és eddig csak azért nem fordultál fel, mert a gyümölcsben és a zöldségfélékben sok a vitamin.

- Bevallom - mondta a Fehér Ló, és egyre jobban nevetett.

- Akkor rendben van - mondta a Kovács Pali. - Mi sem élünk itt isten tudja milyen fényesen, de azért most fizetünk neked néhány rumot és vacsorát, utána pedig vörös bort.

- Köszönöm - mondta a Fehér Ló.

- Ha pedig visszautazol, minden hónapban küldünk neked öt kiló kenyeret és egy oldal szalonnát. Az ember szervezetének nemcsak

vitaminokra, hanem zsírokra, fehérjékre és keményítőre is szüksége van – mondta a Kovács Pali.

– Köszönöm – mondta a Fehér Ló, és majd megfulladt a nevetéstől.

De a Kovács Pali még nem hagyta abba.

– Ha pedig a helyzetünk továbbra is ilyen rohamosan javul, amihez nem fér kétség, akkor havonta nyolc kiló kenyeret küldünk neked és másfél oldal szalonnát. Poste restante.

Mindig ilyen volt a Kovács Pali. Folyton gúnyolódik mindenkivel, és ezért sehol sem szeretik. Egyetlen munkahelyen sem tud megmaradni sokáig, néha hónapokig lődörög munka nélkül, pedig állítólag nagyon jó állatorvos, de nem tudja befogni a száját. Most legújabban a t.-i birtoknak vásárolja fel a hizlalt disznókat, de nagy kérdés, hogy meddig marad meg felvásárlónak. Mi már megszoktuk a gúnyolódását, egyáltalán nem zavar bennünket, legtöbbször határozottan jót mulatunk rajta.

– Tomot bízták meg az építkezések ellenőrzésével – mondta Búr.

– Ó – mondta a Kovács Pali. – És Kosnik?

– Nem jön vissza – mondtam. – Szlovéniába vagy Boszniába megy.

– Persze, persze – mondta a Kovács Pali. – Kosnik az okos és óvatos gyermek. Megszedte magát, és most lelép. Megkopasztotta az építővállalatokat meg a maszekokat is: éppen ideje, hogy lelépjen. Biztosan tudom, hogy csak Sztanticséktól felvakart legalább két milliót. De Gábiel is fizetett neki, és még mások is.

Ekkor hallottam először Kosnik vesztegetési ügyeiről. Kovács Pali részletesen elmagyarázta nekünk. Fogalmam sincs, hogy ő honnan tudott róla, és hogy miért nem szólt eddig.

– Azt mondta, hogy valami komolyabb balhé esetén jobban érzi magát a hegyekben – mondtam.

– Nem rossz – mondta a Kovács Pali. – Lehet, hogy ebben is iga-za van. Nem tudom, hogy a Fehér Ló miért tüntetett ki bennünket látogatásával ebben a zavaros időben. Nem hiszem, hogy annyira szeretne bennünket és a szülővárosát. Fehér Ló, tényleg annyira szeretsz bennünket?

– Nagyon szeretlek benneteket – mondta a Fehér Ló, és megint nevetett. – Én nem félek. Én külföldi állampolgár vagyok, és különben sem hiszem, hogy az idén valami komolyabb balhé lesz.

– Akkor jól van – mondta a Kovács Pali. – Köszönöm neked, te Fehér Ló, hogy megnyugtattál. Sohasem felejttem el ezt neked. Most pedig megünnepeljük a Fehér Ló irántunk táplált szeretetét.

Már a negyedik rumot ittuk, jókedvünk volt, és sokat beszélgettünk. Különösen Kovács Pali beszélt sokat. Csak mi négyen voltunk Joáb II kistermében, a többi vendég vagy a nagyobb teremben ült, vagy kint az udvaron kuglizott.

– Halljuk a Tom Jonesot – mondta egyszer csak a Kovács Pali. – Olyan régen hallgattuk már...

Búr odament a gramofonhoz, és ismét feltette a Green, green grass of home-ot.

– Ez a Vietnamban harcoló amerikai katonák kedvenc dala – mondta a Fehér Ló.

– Tudjuk – mondta a Kovács Pali. Aztán megkérdezte a Fehér Lótól: – Érted a szöveget?

– Értem – mondta a Fehér Ló.

– Elég giccses? – kérdezte a Kovács Pali.

– Elég giccses – mondta a Fehér Ló.

– Akkor jól van – mondta a Kovács Pali. – A lényeg az, hogy elég giccses legyen, és hogy megünnepeljük az irántunk táplált szeretettedet. És azt is megünnepeljük, hogy barátunkat bízták meg az építkezések ellenőrzésével.

– Szeretem a szép épületeket – mondtam. – Szeretem, ha szabályosak és szépek az épületek. Ezért örülök, hogy engem bíztak meg az építkezések ellenőrzésével.

– Főleg pedig azért örülsz, mert felvakarhatsz egy rakás pénzt – mondta a Fehér Ló. – Igyekezz felvakarni egy rakás pénzt. Ha az a Kosnik megtette, te is megteheted.

– Fenét – mondta a Kovács Pali. – A barátunknak nincs szerencséje. A kutya sem fog itt építkezni, amíg ilyen bizonytalan a helyzet. A jó isten sem mer ilyenkor szép, szabályos épületeket építeni. Ki a fene gondol ilyenkor a szép, szabályos épületekre? A szép, szabályos épületek helyett lesz egy rakás munkanélküli kőműves és ács.

– Kár – mondta a Fehér Ló. – Akkor majd a barátunkat kiviszem magammal Németországba, és felvakarunk neki valami gazdag nőt. Kár lenne, ha örök életében helyi jellegű szépfiú maradna.

– Ezt már tavaly is elénekelted néhányszor – mondtam a Fehér Lónak.

– Tényleg ronda a feleséged? – kérdezte a Kovács Pali a Fehér Lótól.

– Szörnyen ronda – mondta a Fehér Ló.

– De sok pénze van – mondta a Kovács Pali.

– Sok pénze van – mondta a Fehér Ló.

– De szörnyen ronda – mondta a Kovács Pali.

– Szörnyen ronda – mondta a Fehér Ló.

– Akkor jól van – mondta a Kovács Pali. – Akkor most vacsorázunk és ünnepeljük.

Hívtuk Opatot, a sánta pincért. Mindig ő szolgált ki bennünket a Kovács Pali határozott kívánságára. Opat állítólag a háborúban sebesült meg, és azóta sántít, a háború után rövid ideig ő volt nálunk a rendőrfőnök, később azonban nagyon lezüllött, a kocsmákban üldögélt, záróra után is ott maradt, és segített takarítani, aztán ott is aludt, összevissza csavargott a városban, amíg Joáb II vendéglőt nem nyitott, és odavette pincérnek. Kovács Pali viszont azt mondja, hogy Opat sohasem volt a háborúban, egy ló rúgta meg még fiatalkorában, attól sántít, és csak azért lett ő a háború után a rendőrfőnök, mert senki sem akarta vállalni, hogy kinyiffantson egy rakás embert. Opat azonban vállalta, így ő lett a rendőrfőnök, és ő meg a félszemű Kacsan – éppen összeillettek, mondja a Kovács Pali –, aki a segédje volt, rengeteg embert kinyiffantottak. (Búr szerint a Kovács Pali apját is akkor nyiffantották ki.) A félszemű Kacsan néhány évvel ezelőtt egyszer szörnyen berúgott, és főbe lőtte magát.

Kovács Pali azért követelte Joáb II-től, hogy Opat szolgáljon ki bennünket, hogy időnként kizsigerelje azok miatt a régi dolgok miatt. Tudtam, hogy most is zsigerelni fogja Opatot, a Kovács Palinak már olyan átlátszóak voltak a szemei, mint két üveggolyó, fejébe szállt a rum, és ilyenkor szokott csak igazán gúnyolódni.

Opat megállt az asztalunknál, és azt mondta:

– Tessék parancsolni.

– Sok a munkája? – kérdezte a Kovács Pali.

– Elég sok – mondta Opat.

– Nem fáradt még túlságosan? – kérdezte jóindulatúan a Kovács Pali.

– Nem – mondta Opat.

– Akkor jól van – mondta a Kovács Pali. – Már megijedtem, hogy esetleg túlságosan elfáradt. Nem jó az, ha az ember sebesült lábbal túlságosan sokat járkal. Márpedig, ha jól emlékszem, maga megsebesült a népfelszabadító háborúban. Igaz?

Opat nem szólt semmit, csak gyűlölködve nézte a Kovács Palit. Azt hiszem, rettenetesen utál mindannyiunkat, de kénytelen kiszolgálni bennünket, mert Joáb II megparancsolta neki.

– Nem mesélte el még nekem sohasem, hogy hogyan sebesült meg – mondta a Kovács Pali.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.

– Búr, neked elmesélte már Opat, hogy hogyan sebesült meg a lába? – kérdezte a Kovács Pali.

– Nem – mondta Búr.

– Tom, neked elmesélte már? – kérdezte tőlem a Kovács Pali.

– Nem – mondtam.

– Fehér Ló, neked sem mesélte még el? – kérdezte a Kovács Pali.

– Nem mesélte még sohasem – mondta a Fehér Ló. – Pedig azért jövök haza minden évben, hogy végre megtudjam, hogyan sebesült meg Opat.

– No látja – mondta a Kovács Pali Opatnak. – Miért nem meséli már el egyszer nekünk? Nem miattam, esküszöm, de a szegény Fehér Ló miatt.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.

– Az emberek azt mesélik, hogy magát egy ló rúgta meg – mondta a Kovács Pali. – Hogy nem is igaz, hogy volt a háborúban. Egész idő alatt egy tanyán lapított.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.

Kovács Pali most hozzánk fordult.

– Az emberek még azt is mesélik, hogy Opat sok magyart agyonvert a háború után. Ő meg a félszemű Kacsan – mondta.

– Ez nem igaz – mondta a Fehér Ló. – Vert ő agyon szerbeket is.

– De főleg magyarokat – mondta a Kovács Pali.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.
Kovács Pali továbbra is nekünk magyarázott.
– A félszemű Kacsan főbe lőtte magát – mondta. – Egy szép napon rettenetesen berúgott, és főbe lőtte magát.
– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.
Kovács Pali úgy nézett fel rá, mintha csak most vette volna észre.
– Maga még sohasem rúgott be úgy istenigazából? – kérdezte.
– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.
– Próbáljon meg egyszer rettenetesen berúgni – mondta a Kovács Pali.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.
– Halat – mondta a Kovács Pali, és mosolygott.
– Ponty van és harcsa – mondta Opat.
– Harcsát – mondta a Kovács Pali. – Abban kevesebb a szálka.
– Tehát négy adag harcsát – mondta Opat.
– Négy adag harcsát – mondta a Kovács Pali. Izzadt a homloka, és nagyon kedvesen mosolygott Opatra.

Vacsora után vörös bort ittunk, hallgattuk a lemezeket, a Green, green grass of home-ot még legalább harmincszor meghallgattuk. Kint az udvaron már régen abbahagyták a kuglizást, nem hallatszott a dübörgés, és Búr, aki kiment a fejét szellőztetni, azt mondta, hogy már csak Török Ádám ül a nádfedél alatt, és ő is vörös bort iszik. Gondoltam, kimegyek hozzá beszélgetni egy kicsit, de aztán arra gondoltam, hogy Török Ádámot holnap délelőtt is megtalálom a nádfedél alatt, ezért csak szóltam Opatnak, hogy vigyen neki még egy pohár vörös bort.

Aztán bejött Joáb II, fáradtnak látszott, hosszú, vörös bajusza szomorúan lekonyult kétoldalt. A szomszéd asztalhoz ült, és számolni kezdett valamit. Vele ritkán beszélgettünk, mert nagyon hallgatos és barátságtalan ember. Néhány évig nem is volt a városunkban, valahol P. körül élt egy villában, ezt Búrtól tudom, aki gátat épített arrafelé, amikor olyan szörnyen kiöntött a Duna, és Búr azt mondta, hogy Joáb II villáját is elöntötte a víz, de Joáb II egyáltalán nem idegeskedett, csak a képeket és a szőnyegeteket hordatta ki a házból, nyugodtan nézte, hogy a víz elárasztja a szobákat, és azt mondta, hogy majd kap

ő másik házat, ha ez összedől. Nem sokkal az árvíz után jelent meg nálunk, házat vásárolt, és kocsmát nyitott. Azt hiszem, hogy rengeteg pénze van, mindig sok a vendég nála, akkor este is biztosan az aznapi bevételt számolta, mert nagyon hosszú számoszlopokat írt a papirosokra, és egyáltalán nem zavarta, hogy mi üvöltetjük a gramofont. Amikor befejezte a számolást, odajött az asztalunkhoz, és azt mondta egészen halkán:

– Nem kellene mindennap sértegetniük Opatot.
– Fizetünk – mondta a Kovács Pali.

A Fehér Ló fizetett mindent, csak azt a pohár vörös bort, amit Török Ádámnak küldtem, azt fizettem én. Akkor azt mondta a Kovács Pali Joáb II-nek.

– Majd megvigasztaljuk egy kicsit Opatot.
– Nem kellene mindennap sértegetniük – mondta Joáb II. – Teljesen elveszti a fejét, ha maguk elkezdik sértegetni.
– Majd megvigasztaljuk – mondta a Kovács Pali.

Opat a másik teremben hajtogatta az asztalterítőket, nehézkesen húzta a sánta lábát egyik asztaltól a másikig. Kovács Pali odament hozzá, megveregette a lábát, és azt mondta neki:

– Béküljünk ki.
Opat ránézett, és azt mondta:
– Jó, béküljünk ki.

– Akkor jól van – mondta a Kovács Pali. – Elismerem, hogy maga alapjában véve nagyon rendes ember. Egy csendes, jóindulatú ripók.

Kimentünk az udvarra, Török Ádám még mindig a nádfedél alatt ült, a pohár üres volt előtte.

– Miért mondtad Opatnak, hogy ripók? – kérdezte Búr a Kovács Palitól.

– Éppen ez a szó jutott eszembe – mondta a Kovács Pali. – És ő úgysem tudja, hogy mit jelent, így hát azt sem tudja, hogy marhaságot mondtam és sértegettem. Ő most azt hiszi, hogy minden rendben van.

Jókedvűen mentünk végig a korzón, rajtunk kívül nem is járt arra senki, csak a városházával szemben, a tejszarnok ajtajában aludt az

öreg mérleges, aki egész nap itt ácsorog a tejcsarnok előtt, húsz dinárért lehet nála méredzkedni, és sokszor megtörténik, hogy este elszundít a tejcsarnok ajtajában, és így ülve alszik reggelig. A mérleg ott volt most is a lába előtt, a Fehér Ló rálépett, és nagyot csattant a mérleg nyelve. Az öreg felriadt, éktelenül szidni kezdett bennünket, mi pedig szó nélkül továbbmentünk.

Később azt mondta a Fehér Ló:

– Én csak jót akartam neki. Felébresztettem, nehogy megfázzon az éjjel.

– Hidegek az éjszakák mostanában – mondta a Kovács Pali.

– Ledisznózott bennünket – mondta Búr. – Meg kellene fenyíteni, amiért ilyen hálátlan.

– Nem rossz – mondta a Fehér Ló, és megállt. – Meg kellene fenyíteni az öreget.

– Hagyjuk ezt holnapra – mondta a Kovács Pali. – Ma ünnepeltünk, és ez elég. Holnap is kell valaminek történni. Majd holnap megfenyítjük az öreg mérlegest.

Ha utazom valahová, mindig a városok és falvak legszélén levő első épületeket nézem meg magamnak legjobban. Tüzetesen vizsgálom őket, amint feltűnnek, és azután megpróbálom kitalálni, hogy vajon milyen város is van mögöttük. Régóta csinálom ezt, és állítom, hogy legtöbb esetben már jó előre kitalálom, hogy mekkora és milyen város az, amelyik utamba esik. Így szoktam szórakozni, és ezért minden városból, amelyben voltam, vagy csak átutaztam rajta, a peremrész épületeit ismerem legjobban.

Ha a mi városunkba érkezem valahonnan, akkor ugyanezt a játékot játszom, és megpróbálom az idegen szemével nézni az először feltűnedező épületeket.

Észak felől jövet mindig elégedetlen vagyok az első épületekkel. Nem messze egymástól lapos, vert falú tanyák terpeszkednek, az idegen azt is gondolhatja, hogy ezek a város első épületei. Szerencsére terebélyes nyárfák vannak kétoldalt az út mellett, és eltakarják kissé ezeket a csúf tanyákat. Azután újonnan épült kis családi házak következnek. Szép kis épületek ezek, csakhogy mind egyformák és bosszantóan csupaszok, nincs körülöttük még egy csenevész fa sem, márpedig kertek és gyümölcsfák nélkül az ilyen kis épületek nem mutatnak éppenséggel semmit. Önmagukban csak a nagy, szabályos, magas épületek mutatósak.

Városunk déli része már sokkal jobban tetszik nekem. Mindig szerettem dél felől érkezni haza. Baloldalt, a folyó közelében már messziről látszik a szeszgyár, keskeny, magas épület, magas kéménnyel, legtöbbször erős főttkukoricaszag terjeng körülötte, mögötte a nagy siló, tizennyolc egymáshoz ragasztott betonhenger, jobboldalt a vasútállomás, jelentéktelen sárga épület ugyan, de ott van a közelében a mészégető, amely nappal csak két füstölő, fehér kúp, de éjjel a kúpok tetejéről hosszú, sárga tűzlángok lobognak, és bevilágítják a környéket. Aztán a híd.

Szép ívelésű betonhíd a folyón át, a másik oldalon pedig már csupa emeletes épület áll, jobboldalt a bank, azután a mozi, az önkiszolgáló

és még több emeletes ház, köztük a városháza is, csupán baloldalt, a híd lábánál, szemben a szeszgyárral, ahol amúgy is alacsony a talaj, éktelenkedik a játékbábugyár. Alacsony, piszkos épület, ha rajtam múlna, már régen lebontattam volna. Még jó, hogy a ronda gyárépület mellett most új garázs épül, amely a folyó felé fordulva hatalmas vasajtókat mutat majd a dél felől érkezőknek. Szívügyem lett ez a garázs, legtöbbet itt tartózkodtam, és nagyon ügyeltem, hogy szabályosan, a terv szerint épüljön. Ezért ültem délelőttönként is olyan gyakran Joáb II udvarában, a nádfedél alatt, mert Joáb II kocsmája nem messze, a játékbábugyár felett van: a híd lábától hirtelen emelkedik az utca, és Joáb II kocsmája a dombon van, tehát nagyszerűen lelátok a garázusra, és látok mindent, ami a gyárudvaron történik, sőt még a zsákolókat is láthatom a folyó túlsó partján, ahogy a szeszgyár gabonátárolójába cipelik a kukoricát.

Innen már ellenkező irányból, a városban élő szemével nézem ezeket az épületeket, és háttal a városnak teljesen különálló résznek tekintem őket. Ehhez, a várostól elvágott részhez tartozik még a bank, azután a folyó túloldalán, Joáb II-től messze balra a mészégető és a vasútállomás, a homokkal megrakott két uszály, amely már vagy fél éve a mészégető és a híd között horgonyozik a folyón, természetesen a híd, és végül a hídtól, a szeszgyártól és a betonhengerektől jobbra a régi strand, ugyancsak a folyó túlsó partján.

Szép kis homokos strand volt ez valamikor, sokat fürödtünk és futballoztunk itt, csakhamar kiderült azonban, hogy a lehető legrosszabb helyre építették, éppen oda, ahol a folyó könyökszerűen kanyarodik, és itt rakódik le minden mocskos hordalék. Néhányszor megtisztították kotrógépekkel, de végül már senki sem törődött vele, fürödni sem járt oda többet senki, az iszapból nád nőtt ki, a kabinokba pedig nyáron és ősszel boszniai idénymunkások költöztek be, akik kukoricatörés után bezárták a kabinokat és hazamentek. Ebben az évben azonban még az idénymunkások sem jöttek. A régi strandon most csak egy tizennégy-tizenöt éves fiú lakik, nem emlékszem, mikor költözött oda, de biztosan tudom, hogy a telet is valamelyik kabinban vészelte át, minden reggel átgyalogol a hídon, az önkiszolgálóban negyed kiló kenyeret vásárol és egy kis darab

szalonnát, a szalonnát apró darabokra szeletelteti, mert nincs kése. Esténként szájharmonikázni szokott, vagy ha éppen nem dolgozik valahol, akkor nappal is kiül a folyó partjára, a nád közé, és akkor is szájharmonikázik.

Egyszer már mondtam Joáb I-nek, hogy új strandot kellene építeni a folyó város felőli partján, ahol mindig tiszta a víz, és különben is itt fürdik mindenki, a régi kabinokat lebonthatnánk, és a téglát fel lehetne használni újak építésére, Joáb I akkor hümmögött valamit rosszkedvűen, hogy majd megbeszéli még a dolgokat, de azóta sem történt semmi. Pedig határozottan szép strandot lehetne építeni.

Miután megünnepeltük a Fehér Ló hazajövetelét, másnap reggel mindjárt a garázshoz mentem. Hideg, borús idő volt, de nem esett az eső, és Horgasék nagyon igyekeztek. Két csoportra oszlottak, az egyik csoport falazott, a másik pedig a földet hordta a garázs elé. Traktorral hordták a földet valahonnan a mészégető mögül, rengeteg föld kellett ide, mivel a garázs körül egyenetlen volt a talaj, fel kellett tölteni egészen a hídig, mert a hídtól bekötőutat kell majd építeni, és a garázs előtt is több mint száz négyzetméternyi területet betonnal kell bevonni. A földhordók sárosak voltak, mint a disznók, rájuk ragadt a nedves föld, de azért nagyon gyorsan dolgoztak, igyekeztek kihasználni az időt, amíg újból esni nem kezd az eső.

Aztán mégiscsak esni kezdett, nem nagyon, éppen csak hogy szemerkélt, a kőművesek behúzták a nyakukat, tovább falaztak, és a másik csoport sem hagyta abba a munkát, hordták a fekete földet, nagykotát szuszogtak és káromkodtak, a lapátokat meg folyton a traktor oldalához csapkodták, hogy lehulljon róluk a ragacsos, nedves föld. Én fölmentem a dombra, Joáb II udvarába, a nádfedél alá, és rumot meg feketekávéval rendeltem. Első vendég voltam aznap, Joáb II szolgált ki, mert a pincérek még nem érkeztek meg. Háttal ültem a városnak, ittam a rumot és a feketét, láttam a fiút a folyó másik partján, ahogy előbújik az egyik kabinból, lemegy a folyóhoz, megmosdik: a kezét jól megmosta, sokáig dörzsölte, aztán csak a szemét simította végig vizes kezeivel, visszament a kabinba, néhány perc múlva pedig elindult a híd felé, egész biztosan az önkiszolgálóba ment, hogy megvásárolja a napi kenyér- és szalonnaadagját.

Apró szemű eső esett, a nádfedél meg sem zörrent, csak egészen halk suhogás hallatszott a fejem felett. Az épülő garázs előtt kicsire zsugorodtak a földbuckák, amelyeket a traktorok pótkocsijáról túrtak le, a fekete föld szürke lett, és általában minden megszürkült a folyó körül. Török Ádám leászott a játékbábugyár padlásáról, és a borbélyhoz indult. Török Ádám minden reggel borotválkozott. Tudtam, hogy a borbélytól ő is Joáb II-höz fog jönni, elhatároztam, hogy megvárom, és végre megkérdezem tőle, hogy miért ehet ő ingyen napjában kétszer is Joáb II-nél.

Török Ádámról akkor még keveset tudtam. Mondták, hogy a háború után nagy ember volt a városunkban, de én már csak onnan emlékszem rá, amikor parkőr volt, és a szemetet meg a leveleket söprögette a parkban. Már akkor is a játékbábugyár padlásán lakott. Keskeny vaslétrán járt le-fel, mindenki tudta, hogy ott lakik, de sohasem szóltak neki semmit, legalábbis én nem tudok róla. Később valamennyi nyugdíjat kapott, nem dolgozott többé semmit, minden reggel beült a borbélyhoz, elolvasta az újságokat, aztán a folyó mellett sétált, vagy valamelyik vendéglőben ült, és ott is újságot olvasott, de mióta Joáb II visszajött a városunkba, Török Ádám csak őhöz jár, és ingyen eszik nála napjában kétszer is. Sejtettem én már akkor is, hogy régebből ismerhetik egymást. Török Ádám és Joáb II. Joáb II privát vendéglős, Joáb II-nek igazán nem mondhatta Török Ádám csak úgy egyszerűen, hogy neki joga van mindenre, és bármit elvehet, amit akar. Mert szokott ilyesmit mondani Török Ádám. És ha esetleg figyelmeztették is valamikor, hogy nem szabad a játékbábugyár padlásán aludnia, bizonyára azt felelte, hogy neki arra is joga van. Ilyesmit szokott mondani az önkiszolgálóban is. Búr mesélte, hogy Török Ádám beállít néha az önkiszolgálóba, a polcokról leszed egy-két húskonzervet, egy-két üveg bort, egy-két tábla csokoládét vagy valami mást, amire éppen szüksége van, aztán nem akar fizetni, hanem azt mondja, hogy neki joga van mindezt elvinni, mert ő megdolgozott és megszenvedett ezért, és egyébként is ő úgy gondolja, hogy mindenkinek meg kell adni azt, amire szüksége van. Ilyenkor vitatkozni szoktak Török Ádámval az önkiszolgálóban, néha megengedik neki, hogy egy-két olcsóbb dolgot magával vigyen anélkül, hogy kifizetné, de a drágább holmit elve-

szik tőle, vagy megfizettetik vele. Búr ilyenkor mindig nagyon dühös szokott lenni, de Török Ádámot még egyszer sem pofozta meg; másokat, ha elvettek valamit és nem fizettek, kíméletlenül megpofozott, de Török Ádámot nem bántotta sohasem, csak nagyon dühös volt rá mindig, és meg-megmondogatta neki, hogy elmúltak már azok az idők, amikor a Török Ádámok csak úgy simán elvihették a szajrét.

Ezt azért mondta neki, mert tudta, hogy ezzel vérig sérti Török Ádámot, hisz a nagybátyjára emlékezteti, akit szintén Török Ádám-nak hívtak, és rablógyilkos volt, de ezt a Török Ádámot mi sohasem ismertük, csak mindenféle történeteket hallottunk róla. Az apám is mesélte, hogy az egész környéken rettegtek tőle, erős és vakmerő ember volt, rabolt, sőt azt mondják, gyilkolt is, és sokat ült börtönben. Utoljára Joáb I-nek az apját fosztotta ki, amikor bejöttek a magyarok. Joáb I-nek már az apja is elég gazdag ember volt, és állítólag közvetlenül a háború előtt éppen ő juttatta börtönbe Török Ádámot, a rablógyilkost. Aztán amikor bejöttek a magyarok, Török Ádám kikerült a börtönből, szerzett valahonnan egy lovat, és kilovagolt Joáb I apjának a tanyájára, megállt az udvaron, le sem szállt a lóról, csak bekiahlalt az ajtón:

– Ivan, gyere ki egy pillanatra!

Milački Ivan, Joáb I-nek az apja pedig nagyon megijedt, és nagyon szívélyesen megpróbálta behívni a házba Török Ádámot, de az csak ült a lovon, és azt mondta:

– Gyere ki!

Akkor kijött a házból Joáb I-nek az apja, és megállt az ajtó előtt, remegtek a lábai, a munkások pedig, akik ott dolgoztak a tanyán, szótlanul figyelték, ahogy azok ketten nézik egymást. A rablógyilkos Török Ádám fehér arccal ült a lovon, és nagyon öregnek látszott, jóval öregebbnek, mint Joáb I-nek az apja, holott körülbelül egyidősek voltak, csak hogy Joáb I-nek az apja sohasem ült börtönben, de akkor neki is fehér volt az arca, és remegtek a lábai. Abban az időben jó néhány szerbet kinyiffantottak a városban, és Milački Ivan is szörnyen meg volt ijedve. De Török Ádám nem nyiffantotta ki Milački Ivant, állítólag semmiféle fegyver nem volt nála, csak ült a lovon és hallgatott. Aztán Joáb I-nek az apja megkérdezte:

– Mennyivel tartozom?

– Három évvel – mondta a rablógyilkos Török Ádám.

– Tízezer pengőm van – mondta Joáb I-nek az apja.

Török Ádám nem szólt semmit, csak ült a lovon, és nézte Joáb I-nek az apját. Joáb I-nek az apja pedig előhúzott egy rakás pénzt a zsebéből, és odavitte Török Ádámhoz. Az sokáig nézte a pénzt meg Joáb I-nek az apját, ahogy remegő kézzel nyújtja felé a tízezer pengőt, aztán végignézett a báméskodó munkásokon is, végül elvette a pénzt, a zsebébe gyúrta, és kilovagolt a tanyáról. Néhány héttel később egy kocsmai verekezésben valaki hátulról leszúrta a rablógyilkos Török Ádámot. Azt mondják, hogy valamelyik Rajda volt. A Rajda testvérek abban az időben Joáb I apjának a tanyáján dolgoztak, és ők is mind a hárman ott báméskodtak az udvaron, amikor Török Ádám kirabolta Joáb I-nek az apját.

A mi Török Ádámunk mindig vérig sértődött, ha a rablógyilkos nagybátyjával hasonlították össze, mindig azt mondta, hogy ő nem tolvaj, neki joga van elvenni azt, amire szüksége van, mert ő megszenvedett és megdolgozott ezért. A társadalom sokkal tartozik neki, sokkal többel, mint az a vacak nyugdíj, amit kap, és ami éppen csak arra elég, hogy minden reggel megborotváltassa magát a borbélynál. Csakhogy Joáb II-nek nem mondhatott ilyesmit, ezért is határozta el, hogy megkérdezem tőle, miért ehet ő napjában kétszer teljesen ingyen Joáb II-nél.

Már a második rumot is megrendeltem, amikor Török Ádám felérkezett a dombra. Frissen volt borotválva, sima és szinte kék volt az arca. Kopott, szürke felöltőjét kigombolta, a felöltő alatt báránybőr bekecsét hordott, ha mellém ült, mindjárt éreztem a bőr szagát, pedig nem volt új a bekecs, évek óta hordta már Török Ádám, az is lehet, hogy éppen ezért bűzlött annyira. Rendeltem neki is egy pohár rumot, és tovább néztem a garázsépítőket. A földet most már nemcsak traktorokkal, hanem nagyteherautókon is hordták. Török Ádám is a garázs felé nézett, és azt mondta:

– Nem kellene nekik ilyen esőben is dolgozni.

– Nem esik túlságosan – mondtam. – Szeretnék minél előbb befejezni a munkát.

– Rohadt idő van – mondta Török Ádám. – Ilyen rohadt nyár után illene, hogy szép ősz legyen. Tavaly nagyon szép őszünk volt.

– Illene, hogy szép ősz legyen – mondtam én is. – Sok szép épület lehetne még csinálni.

– Szeretted a szép házakat? – kérdezte Török Ádám.

– Igen – mondtam. – De azt hiszem, hogy az idén már nem sokat építünk.

– Lehet, hogy mégis szép őszünk lesz – mondta Török Ádám.

– Nem sokat ér – mondtam. – Nem nagyon lesz itt már építkezés az idén. Nagyon rohadt a hangulat. Ilyen rohadt hangulatban senki sem akar építeni.

– Majd elmúlik – mondta Török Ádám. – Voltak az emberek már rohadtabb hangulatban is, és túléltek, elmúlt. A legrohadtabb hangulatban is akad legalább egyetlenegy szép dolog, és ez éppen elegendő, hogy az ember belekapaszkodjék, és túléljen mindent. A lényeg az, hogy az ember megtalálja azt az egyetlenegy szép dolgot, amibe élete végéig kapaszkodhat.

– Szeretem a szép épületeket – mondtam.

Török Ádám rám meresztette a szemét, aztán ivott a poharából, és a folyó felé nézett. A másik oldalon a fiú már ment vissza a kabinok felé, vitte az aznapi kenyér- és szalonnaadagját. Nem lehetett pontosan megállapítani, hogy visz-e valamit, de én biztos voltam benne, hogy papirosba csomagolva ott szorongatja a kezében a kenyeret és azt a néhány szelet szalonnát.

– Az sem rossz – mondta Török Ádám, és megint rám nézett. – A szép házak. Rengeteg szép ház. Mindenkinek egy szép ház.

– Meg minden, amire szüksége van – mondtam. Akaratlanul szaladt ki a számon, meg is bántam mindjárt. Igazán nem akartam megsérteni. Nem szerettem volna, ha megharagszik rám.

Török Ádám nem szólt semmit. A fiút nézte, aki a folyó túlsó partján már a kabinokhoz ért.

– Remélem, szájharmonikázni fog ma reggel – mondtam.

– Előbb eszik – mondtam. – Azután esetleg szájharmonikázik.

– Az sem rossz – mondta Török Ádám. – Ha valaki szájharmonikázik. Különösen itt, a folyó mellett. Itt messzire hallatszanak a hangok.

A kabinokat nézte, és elgondolkozva beszélt. Úgy beszélt, mint aki nem is hallja a saját hangját. Joáb II is kijött az udvarra, megállt nem messze tőlünk, és ő is a folyó felé nézett. Egészen halkan azt mondtam Török Ádámnak:

– Meg az sem rossz, ha kocsmája van az embernek.

Török Ádám hirtelen Joáb II felé fordította a fejét, aztán hangosan azt mondta nekem:

– Kocsmája és lelkiismeret-furdalása. De az sem rossz. Napi két ingyen ételadaggal azt is el lehet intézni.

Joáb II nem nézett felénk, de tudtam, hogy nagyon jól hallotta, amit Török Ádám mondott. Lassan megfordult, és bement a konyhába. Alig vártam már, hogy elkotródják a közelünkből.

– Régóta ismerik egymást? – kérdeztem.

Török Ádám mosolygott.

– Gondoltam, hogy nem bírod ki sokáig, és egyszer meg fogod kérdezni – mondta.

– Nem muszáj válaszolnia – mondtam.

– Régóta ismerjük egymást – mondta Török Ádám. – Abban az időben még hosszú szakállunk volt. Neki hosszú, vörös szakáll, nekem pedig hosszú, fekete szakállam volt. Állítom neked, hogy a fekete szakáll sokkal szebb, mint a vörös. Ezt bárki láthatta akkor, amikor cellatársak voltunk.

– Mikor? – kérdeztem.

– A háború alatt – mondta Török Ádám.

– Azelőtt nem ismerték egymást? – kérdeztem.

– De igen – mondta Török Ádám. – Együtt tartóztattak le bennünket, ifjúkommunistákat. És aztán cellatársak voltunk, és víz folyt a lábunk alatt, amíg véget nem ért a háború. Hárman voltunk cellatársak, annak a harmadiknak ronda, szalmaszínű szakáll volt. Neki volt a legrondább szakáll a hárunk közül. Most már ő is rendszerezen borotválkozik, és gépkocsin jár.

Egyszer eljött Belgrádból autóval, és megtalált engem a parkban. Akkor hullottak éppen a levelek, és ő rettenetesen csodálkozott, hogy én a leveleket gyűjtögetem. Tudniillik, mikor végre leborotválhattam a hosszú, fekete szakállamat, akkor nem száraz levelek gyűjtögetésével bíztak meg.

– Hallottam, hogy nagy ember volt a háború után – mondtam.

Török Ádám megint elmosolyodott. Az arca még mindig kék volt, látszott, hogy frissen van borotválva.

– Igen – mondta. – Nagy ember voltam. Nagy emberek voltunk. Joáb II meg én.

– Meg Opat is – mondtam.

– Meg Opat is – mondta Török Ádám. – De főleg Joáb II meg én. Mi voltunk csak igazán nagy emberek. Földet osztottunk és házakat. A német házakból a városháza udvarába hordtuk a szép bútorokat, szőnyeget meg a képeket. A nép nevében. Éjjel-nappal dolgoztunk a nép nevében. Rengeteget dolgoztunk éjjel. Alig aludtunk valamit. Aztán egy éjszaka el kellett rohannom Joáb II-höz. És akkor láttam, hogy a szőnyegek és a képek ott állnak a szobájában. Sok szép szőnyeg és sok szép kép. Azt hiszem, akkor nagyon lármáztam, és többet nem gyűjtöttem semmit a városháza udvarára. A földosztás is befejeződött már akkorra. Aztán a száraz leveleket gyűjtöttem a parkban. Elég sokáig. Csodálkozott is az egykori cellatársam nagyon. Most viszont ingyen ehetek Joáb II-nél napjában kétszer. Ezt akartad tudni, igaz?

– Igaz – mondtam.

– Nem is olyan rossz az, ha az ember napjában kétszer is ingyen ehet – mondta Török Ádám.

– És a padláson alszik évek óta – mondtam.

Török Ádám mosolygott, fölemelte a poharát, és akart valamit mondani, de akkor a fiú, aki a folyó túlsó partján, a régi kabinokban lakik, szájharmonikázni kezdett. Valami unalmas, egyhangú népdalt játszott, ezerszer hallottam már a rádióban, és Török Ádám is ezerszer hallhatta már, de most mind a ketten úgy figyeltünk, mintha még sohasem hallottuk volna. Pedig a fiú mindennap eljátssza, többször is. Tavaly, amikor itt voltak az idénymunkások, azok is sokszor énekelték.

– Mondom, hogy ez sem rossz – mondta Török Ádám. – Ha valaki szájharmonikázik a folyó mellett.

Aztán megitta a rumot, és azt mondta:

– Nem olyan borzalmas az a padlás. Attól még nem lesz az embernek rohadt hangulata, ha padláson lakik. Persze csak akkor nem,

ha kiválasztott magának valami szép dolgot, amibe egész életében kapaszkodik.

- Nem szeretnék padláson lakni - mondtam.

- Egyáltalán nem borzalmas - mondta Török Ádám. - Gyere egyszer fel hozzám, majd meglátod, hogy nem is olyan borzalmas.

- Jó - mondtam. - Majd felmegyek egyszer. De most el kell mennem. Meg akarom nézni még a fészert, ott a vasútállomás mellett.

- Esik az eső - mondta Török Ádám.

- Nem esik túlságosan - mondtam, és felálltam. - Jót tesz majd egy kis gyaloglás.

Bementem a konyhába Joáb II-höz, és kifizettem neki a három rumot meg a feketekávéét. Aztán intettem Török Ádámnak, és le-siettem a dombról. Keresztülmentem a hídon, balra fordultam, a mészégető felé, a két fehér kúp most is füstölgött, a lángok ilyenkor nem látszanak, a füst lustán szétterült a mészégető környékén, körülfonta a környező fák törzseit, de az ágakig már nem emelkedett fel; messziről úgy látszott, mintha a fák koronái a levegőben lebegnének. Kisebbfajta akácfaerdő van a mészégető mögött a T. út mellett, azelőtt itt szoktunk majálisozni május elsején. Az erdőtől jobbra, nem messze a vasúti töltéstől épült a fészert. Az ácsok akkor már elkészültek a tetővel, a kőművesek pedig piros cseréppel be is fedték egy részét. A kőművesek most a fedett rész alatt pepesceltek, az oszlopok sarkait javígtatták. Határozottan szép épület ez, kár, hogy ilyen messze épült a várostól, és a nemzetközi útról nem lehet látni, csak a vonaton utazók láthatják majd. Megnéztem az oszlopokat, a gerendákat, a kőműveseket megkérdeztem, hogy mikor fogják becserepezni az egész tetőt. Azt mondták, hogy egy hét alatt kész lesz minden, a cserepezést már holnap befejezik, azután már csak az apróbb javítások maradnak, úgyhogy egy hét alatt teljesen elkészül az épület.

Nem maradtam ott sokáig, mert féltem, hogy jobban megered az eső, és bőrig ázok, amíg visszaérek a városba. A cipőm már így is átázott, fázott a lábam, gyorsan lépkedtem a lebegő akácfaágak alatt. Amikor átmentem a hídon, gondoltam, betérek egy kicsit az önkiszolgálóba, hogy néhány szép szót szóljak Zsuzsához; napok óta nem

beszéltem már vele, de aztán mégsem mentem be, mert egész biztosan nyavalyogni kezdett volna, hogy este menjünk el valahová kettesben, amihez nekem ilyen pocsék időben semmi kedvem sem volt, és különben is megbeszéltük Búrral és a Kovács Palival, hogy aznap este a Fehér Lóhoz megyünk, és White Horse Whiskyt fogunk inni.

– Röhögnöm kell – mondta a Kovács Pali, miközben egy kis kék fedelű könyvvel csapkodta az asztalt, és röhögött is. – Légvédelmi tudnivalók! Ezen tényleg csak röhögni lehet. Két hónappal ezelőtt a légvédelmi tanfolyamon még azt magyarázták nekünk, hogy ha netalán megtámadna valaki bennünket, ki kell tartanunk, mert nem fogunk egyedül maradni. Most aztán újra a szarban vagyunk. Nagy hirtelen könyvet adunk ki a légvédelemről, és osztogatjuk az embereknek, hogy felvilágosítsuk őket, mi a teendő a testvéri szocialista segítség esetén. Nagyon szeretnék most találkozni azzal az ezredessel, aki a légvédelmi tanfolyamon a szovjet barátságról és segítségről beszélt.

– Én még nem néztem át a könyvet – mondtam. – De az apám azt mondja, hogy ha megtámadnak bennünket, az öregeket és a gyerekeket rögtön T-re szállítják, hogy ne legyenek a főútvonal közelében.

– Igen, azt írja itt – mondta a Kovács Pali. – Ha lesz még annyi idő, hogy elszállítsák az öregeket és a gyerekeket.

– Lehet, hogy mégsem lesz komolyabb balhé – mondtam.

– Lehet – mondta a Kovács Pali. – A te szép, szabályos épületeidnek azonban mindenesetre befellegzett.

– Nem egészen – mondtam. – Az idén még megkezdjük egy négyemeletes lakóház építését a Zagrebbal szemben, és egy mázsaházat is csinálunk a vasútállomás mellett. Ha szép idő lesz, a mázsaház még az idén elkészülhet.

Kovács Pali letette maga elé a Légvédelmi tudnivalókat, és csodálkozva nézett rám a nagy, barna íróasztal mögül. Hatalmas iroda ez, a háború előtt itt volt a Schank-féle vaskereskedés, néhány bútordarab még abból az időből maradt itt, a nagy, barna íróasztal és a pánceszekrény egész biztosan még a Schank testvéreké volt. Igazán nem tudom, hogy a Kovács Palinak miért van szüksége ekkora irodára, én mindig rosszul érzem magam ebben a nagy, hűvös helyiségben, és akkor csak azért mentem be, hogy elmondjam a Kovács Palinak, mégiscsak építeni fogunk, még ilyen rohadat hangulatban is. Kovács

Pali kinyújtotta a lábát, és előrecsúszott a széken, csak a feje látszott, mögötte a pánceszekrény zárjának a fogantyúi meredeztek – vaske-rek kifordított küllőkkel, kicsinyített hajókormány –, az egész olyan volt, mintha súlyos vaskoszorú lenne a Kovács Pali fején.

– Biztos vagy benne? – kérdezte.

– Egész biztos – mondtam. – Láttam a terveket. Hamarosan befutnak az árajánlatok is.

– Érdekes – mondta a Kovács Pali, de még mindig gyanakodva nézett a szemembe. – Úgy látszik, mégiscsak bátor emberek vagyunk mi.

– Néha te is rosszul tippelsz – mondtam.

Felemelkedett a székről, a hátával most teljesen eltakarta a pánceszekrény fogantyúit, az asztalra támaszkodott, és azt mondta:

– Ez most nem fontos. Sokkal fontosabb, hogy te most okos legyél. Remélem, lesz annyi eszed, mint Kosniknak, és most felvakarsz egy rakás pénzt. Ez a két épület még mindig nagyon kevés egy ekkora városban, tehát sokan fognak rajtolni rájuk. Egész biztosan rengeteg árajánlatot kaptok, mert az építővállalatoknak nincs munkájuk. Ne add el olcsón a lelkedet. Az építsen, aki legtöbbet fizet.

– Nekem az a fontos, hogy építkezzünk – mondtam. – Szeretem a szép épületeket.

Kovács Pali visszaült a székre, és gúnyosan mosolygott.

– Hagyjuk a meséket – mondta. – Azok az idők elmúltak. Te csak vakarj fel egy rakás pénzt, aztán majd csapunk egy nagy murit. A Fehér Ló is megmondta már, hogy az a legfontosabb, hogy felvakarj egy rakás pénzt.

– Nem tudod elhinni, hogy valaki szeretheti a szép épületeket? – kérdeztem.

– Hagyjuk a meséket – mondta a Kovács Pali. – Vakarj fel egy rakás pénzt, aztán szeress, amit akarsz. De mindenekelőtt vakarj fel egy rakás pénzt. Még hozzá minél gyorsabban. Addig, amíg vannak bátor emberek, akik ilyenkor is építeni mernek.

– Kimásztak az emberek már rohadtabb helyzetből is – mondtam.

Kovács Pali csak legyintett, nem szólt semmit. Maga elé húzta a Légvédelmi tudnivalókat, és lapozni kezdett benne.

– Röhögöm kell, ha rá gondolok, hogy miket magyaráztak nekünk még két hónappal ezelőtt – mondta.

– Szervusz – mondtam.

– Szervusz – mondta, és fel sem nézett a könyvből.

A piactéren mentem keresztül, üres volt, csak néhány gyerek kerékpározott körbe-körbe. Három napig zuhogott az eső, még az éjjel is esett, de most végre szép, napos idő volt, és a bicikliző gyerekek nagyokat nevettek. Fölmentem a járdára, lassan ballagtam, néztem a gyerekeket, ahogy kerékpároznak és visongnak. Rosszkedvűen jöttem ki a Kovács Palitól, utáltam azt a marha nagy irodáját, meg aztán bármennyire megszoktam is a modorát, néha mégis idegesített azzal, hogy mindenben kételkedett, és mindenén gúnyolódott. A piactéren mindjárt jobb kedvem lett, és örültem, hogy a gyerekek olyan jókedvűen bicikliznek körbe-körbe. Végso ideje volt, hogy benéztek az önkiszolgálóba, és néhány szép szót mondjak Zsuzsának. Már legalább egy hete nem beszéltem vele, pedig tudtam, hogy mindennap várt, de nem volt kedvem bemenni hozzá, mert azt is tudtam, hogy akkor rám ragad, és azt akarja majd, hogy este menjünk el valahová, amihez pláne nem volt semmi kedvem: esténként nagyon jól elszórakoztunk a Fehér Lóval, Búrral és a Kovács Palival. De aznap szép idő volt, és én jókedvűen néztem a bicikliző gyerekeket, és éreztem, hogy formában vagyok, elhatároztam hát, hogy mondok néhány szép szót Zsuzsának.

Háttal ült az ajtónak, fekete haját kontyba tűzte a feje búbján, halványzöld pulóver volt rajta és kockás szoknya. Szerettem ezt a halványzöld pulóvert, szűk volt, és ahogy Zsuzsa ráhajolt a számológépre, a pulóver alatt szépen látszott a melltartó pántja. Szép mellei vannak Zsuzsának, legalábbis úgy tetszik a szűk pulóverben, nagy a gyanúm azonban, hogy melltartó nélkül nem mutatnának ilyen jól, ezt arról is gondolom, hogy Zsuzsa még mikor ágyban feküdtünk, és mindent levett magáról, még akkor sem engedte, egy istenért se, hogy levegyem róla a melltartót.

– Üdvözöllek, ó, Zsuzsánna – mondtam, és a vállára tettem a kezem.

Hátrakapta a fejét, felnézett rám, és megfogta a kezemet. Búr a hűtőszekrény mögött állt, intettem neki a fejemmel, és ő már jött is a kasszához, hogy felváltsa Zsuzsát.

– Szép vagy, amikor süt a nap – mondtam Zsuzsának. – És én nagyon örülök, hogy szép vagy.

– Régen láttalak – mondta.

– Vártam, hogy kisüssön a nap – mondtam. – Tudom, hogy ilyenkor nagyon szép vagy.

– A raktárban nincs most senki – mondta Búr.

– Szeretném látni a raktárt – mondtam.

Belekaroltam Zsuzsába, végimentünk a megrakott polcok között, az üzlethelyiség végében van a raktár, bementünk, és én bezártam az ajtót. Zsuzsa itt feküdt le velem először, nem sokkal azután, hogy Máriát a kórházba vitték. Akkor is Búr küldött ide bennünket, először csak csókolóztunk, és emlékszem, hogy mennyire zavart Zsuzsa széles arca, ki nem állom a széles arcú nőket, már-már azt hittem, hogy a csókolódzáson kívül képtelen leszek bármire, amit nagyon szégyeltem volna, mert Zsuzsának egyébként kitűnő alakja van, de akkor lehunytam a szemem, hogy ne lássam az arcát, és addig mímeltem a szerelmet, amíg el nem hittem magammal, hogy rettenetesen kívánom Zsuzsát, és még a széles arcáról is megfedkeztem. Később is, amikor együtt voltunk, mindig keservesen megkínlódtam, mire ki tudtam súrolni az agyamból az arcát, bár az utóbbi időben már kezdtem megszokni.

Akkor azonban, amikor olyan szépen süttött kint a nap, tényleg csak csókolóztam vele a raktárban, mert este akartam együtt lenni vele.

– Nagyon jólesett, hogy bejöttél, és a vállamra tetted a kezed – mondta. – És szeretem, ha Zsuzsánának szólítasz.

– Ezután mindig Zsuzsánának foglak szólítani – mondtam, és megcsókoltam.

– Szeretsz? – kérdezte.

– Persze – mondtam. – Persze hogy szeretlek.

– Napokig felém sem néztél – mondta Zsuzsa.

– Vártam, hogy kisüssön a nap – mondtam. – Nagyon szép vagy, ha süt a nap.

– Biztos vagy benne, hogy szeretsz? – kérdezte Zsuzsa.

– Biztos vagyok benne – mondtam.

– Én nagyon szeretlek – mondta Zsuzsa.

- Akkor jól van - mondtam. - Ezután majd gyakrabban leszünk együtt, és mindig Zsuzsánnának foglak szólítani.

- És Mária? - kérdezte Zsuzsa.

- Mária beteg - mondtam.

- És ha meggyógyul? - kérdezte Zsuzsa.

- Az a fontos, hogy te meg én szeretjük egymást - mondtam, és megcsókoltam az arcát.

Körülbelül húsz percig voltunk a raktárban, és megbeszéltük, hogy estére moziba megyünk. Visszamentünk az üzletbe, Zsuzsa ismét a kasszához ült, piros volt az arca, a szemei még mindig csillogtak, és folyton felém tekingetett.

Búr a frigidaire-re támaszkodott, és azt mondta:

- Ma nem adtam Akilevnek kenyeret.

- Megint piszkoskodott? - kérdeztem.

- Mindennap piszkoskodik - mondta Búr. - Elviszi a negyed kiló kenyeret, de csak tíz dekát hajlandó fizetni. Ma megmondtam neki, hogy vagy kifizeti a negyed kiló kenyeret, vagy nem kap egy falatot sem. Tudja jól, hogy negyed kilónál kisebb darabot nem adhatunk, de ő folyton piszkoskodik, és azt hajtogatja, hogy neki elég tíz deka is, és ő nem hajlandó többet vásárolni. Ma azután nem kapott egy falatot sem.

- Dühös volt? - kérdeztem.

- Nagyon dühös volt - mondta Búr. - Fenyegetőzött, hogy elmegy az igazgatóhoz.

- Dögöljön meg - mondtam.

- Dögöljön meg - mondta Búr is. - Azt hiszi, ha ő a rendőrfőnök, akkor azt tehet mindenütt, amit akar.

Egyetlen vevő sem volt az üzletben, így hát nyugodtan beszélgethettünk Búrral. Az előző hetekben óriási fölfordulás volt az önkiszolgálóban, az emberek zsákszámba vásárolták a cukrot meg a sót, később azonban már nem rohamozták annyira az üzleteket, és most csendes volt az önkiszolgáló. Nyugodtan beszélgethettünk Búrral, és nyugodtan szidhattuk Akilevet.

Később Joáb II jött be, egy papírdarabot adott át Búrnak, arra írta fel, hogy mire van szüksége. Joáb II mindennap rengeteg kávé, cukrot és kenyeret vásárol az önkiszolgálóban. Felírja egy papírdarabra,

hogy mennyi kenyérre, kávéra és cukorra van szüksége, szó nélkül átadja Búrnak, és várja, hogy mindent becsomagoljanak neki. Az italt meg a húst máshonnan szerzi be.

Amíg Búr a listát böngészte, Joáb II odajött hozzám, és csendesen azt mondta:

- Úgy látom, nagyon megbarátkozott Török Ádámmal.

Kissé csodálkoztam, hogy Joáb II beszélgetésbe elegyedett velem, nemigen szoktunk mi beszélgetni, mert Joáb II nagyon szófukar és barátságtalan ember.

- Meghívott, hogy látogassam meg a játékbábugyár padlásán - mondtam. - A napokban meg is fogom látogatni.

- A múltkor rólam beszélgettek - mondta Joáb II.

- Igen - mondtam. - Megtudtam, hogy magának valamikor hosszú, vörös szakálla volt.

Joáb II félszemmel Búrt figyelte, aki a kenyereket szedte le a polcra, és azt mondta.

- Rohadt dolog az, ha az embernek hosszúra nő a szakálla.

- Azt is ki lehet bírni - mondtam -, ha az ember talál valami szép dolgot, amibe belekapaszkodik.

- Ismerem ezt a mesét - mondta Joáb II. - Csakhogy nagyon kockázatos csupán egyetlen dologba kapaszkodni. Higgye el nekem, Tamás, ostobaság egyetlen lapra tenni fel mindent.

- Török Ádám másként gondolja - mondtam.

- Török Ádám gyűlöl engem - mondta Joáb II.

- Török Ádámnak is hosszú volt valamikor a szakálla - mondtam.

- Mégsem okult belőle - mondta Joáb II. - Javíthatatlan idealista maradt.

- Azt hiszem, holnap meg fogom látogatni a játékbábugyár padlásán - mondtam.

Aztán odamentem Zsuzsához, és a fülébe súgtam:

- Zsuzsánnám, este hétkor találkozunk.

- Igen - mondta Zsuzsa, és megint kipirult az arca.

Zsuzsa eléggé unalmas teremtés - sokat beszél, nagyokat nevet mindenféle ostobaságon, de mindig hajlandó együtt lenni velem,

nem csinál bonyodalmakat, és nincsenek különösebb követelményei –, ezért is vittem moziba, ott legalább nem kell beszélgetnem vele, csak a kezét fogni. Mozi után pedig siettünk haza. A korzón mentünk végig, az öreg mérleges most is a tejcsarnok ajtajában aludt, és én örültem, hogy ezúttal Zsuzsával lehetek, mert amióta a Fehér Ló ráugrott a mérlegre, és az öreg ledisznózott bennünket, minden éjjel kerestük, hogy megfenyítsük, csakhogy azóta folyton esett az eső, és az öreg nem aludt a tejcsarnok ajtajában. Reméltem, hogy azon az éjszakán a Fehér Ló, Búr és a Kovács Pali meg fogják verni az öreget. Én sajnáltam volna megütni. De akkor ők sem bántották, mert ragaszkodtak hozzá, hogy a fenyítésnél én is jelen legyek.

Azt az éjszakát Zsuzsánál töltöttem. Egy udvari szobában lakik, a katolikus templom mögött, nagyon csöndes hely ez, csak a toronyóra kongása hallatszik szabályos időközökben. Zsuzsa azt mondja, hogy szereti hallgatni a toronyóra kongását, és már évek óta minden reggel akkor kel fel az ágyból, amikor a toronyóra ötöt kondít. Még vasárnap is mindig pontosan öt órakor kel fel az ágyból.

A játékbábugyár udvarán mindenféle táblák álltak, amelyekre azt írták, hogy idegeneknek tilos a belépés, és hogy tilos a dohányzás. Mégis nyugodtan végigmehettem az udvaron, mellettem munkások cipeltek valami ládákat, ügyet sem vetettek rám; megfigyeltem, hogy mindegyikük arca furcsán sárga és elkínzott, pedig reggel volt még, éppen csak hogy dolgozni kezdtek. Lassan mentem az udvaron, rugdaltam a gumidarabokat, műanyag hulladék kupacokat kerülgettem, a munkások szó nélkül mentek el mellettem, talán még akkor sem vettek volna észre, ha égő fáklyát forgatok a fejem fölött.

Rosszul állt a gyár nagyon. Több mint egy hónapja kényszerigazgatás alatt volt. Emlékszem, Joáb I napokig nyomorgatta Kovalik Pistát, hogy vegye át a gyárat, de Kovalik nem adta be a derekát. Korábban az ő nyakába varrták az asztalosüzemet, amelynek leégett egy része. Amiatt csukták le Mária apját, az öreg Buzsellát. Kovalik azt mondta, örül, hogy úgyahogy egyenesbe hozhatta az asztalosüzemet, esze ágában sincs most otthagyni és átmenni ehhez a döglődő gyárhoz. Mikor Joáb I látta, hogy Kovalik semmiképp nem adja be a derekát, Rimecet nevezték ki a játékbábugyár igazgatójának. Rimec, mikor igazgató lett, elbocsátotta a munkások egyharmadát, a többieknek meg azt mondta, hogy ha azt akarják, hogy talpra álljon a gyár, akkor egy ideig napi tizenkét órát kell dolgozniuk, és egyelőre csak minimális személyi jövedelmet kaphatnak még ennyi munkáért is. A munkások beleegyeztek, örültek, hogy nem bocsátották el őket is, napi tizenkét órát dolgoztak már több mint egy hónapja, nem is csoda, hogy olyan viaszszárga és elkínzott volt az arcuk, és hogy ügyet sem vetettek rám, amikor végimentem az udvaron.

Miki egereket, Donald kacsákat meg mindenféle rajzfilmalakokat gyártottak itt gumiból meg műanyagból. Szigetelőszalagokat is csináltak, de főleg mindenféle rajzfilmalakokat. A padlás azonban teljesen üres volt, csak az egyik végében, ahol Török Ádám fekhelyet rendezett be magának, állt egy Pinokkio, egy Miki egér és egy Donald kacsá. Ha ezek nincsenek ott, senki nem mondta volna, hogy ez

a játékbábugyár padlása. Mert Török Ádám birkabőrből és báránybőrből készített magának fekhelyet. Rengeteg volt itt a birkabőr és a báránybőr. Török Ádám bőrökön aludt és bőrökkel takarózott, őt fekete báránynak a bőre pedig a horogfák között volt kifeszítve, és mint valami szakadozott, fekete függöny, elválasztotta Török Ádám fekhelyét a padlás többi részétől. A báránybőr függöny előtt állt a három rajzfilmfigura: Miki egér ravaszskásan mosolygott, és széttárta a karjait, Pinokkio is mosolygott naivan és jóindulatúan, a Donald kacsa pedig csípőre rakta a kezét, és magasba emelte a csőrét, fején kék tengerészsapka volt.

Török Ádám feküdt és olvasott, amikor felmentem hozzá. Hasára tette a könyvet, és integetett, hogy menjek oda, de nem kelt fel, csak a feje és a két keze látszott ki a bőrök közül. Aznap reggel még nem borotválkozott, mérges, fekete tüskök nőttek az arcán. Nagyon erős szakállá van Török Ádámnak, azért is olyan kék az arca borotválkozás után.

- Örülök, hogy eljöttél - mondta. - Nézz jól körül, és azután valld be, hogy nem is olyan borzalmas ez a padlás.

Fekhelye körül is báránybőrök heverték, leültem az egyikre, és nézelődni kezdtem. Török Ádám a tűzfalat is báránybőrrel fedte be; szögeket vert a téglarésekbe, és ezekhez erősítette a bőröket. A tető egy sor cseréppel volt befedve, régi épület ez, a cserepek bemohosodtak, és a moha már néhány helyen kezdte szétfeszíteni őket.

- Alaposan át kellene rázni a tetőt - mondtam -, és jól megtisztítani a mohától a cserepeket. Tavaszra már olyan rések lesznek a feje fölött, hogy becsurog az eső.

- Most még nem csurog a fejemre az eső - mondta Török Ádám.

Megkínált cigarettával, rágyújtottunk, a füst megállt a báránybőrök között, tisztán látható füsttrétegek sorakoztak a bemohosodott cserepek alatt. Én továbbra is a tetőt vizsgáltam, és megint azt mondtam:

- Minél előbb meg kellene tisztítani a cserepeket.

Török Ádám úgy tett, mintha nem is hallaná.

- Valld be, hogy nem is olyan borzalmas hely ez, mint ahogy az emberek elképzelik - mondta Török Ádám.

- Nem borzalmas - mondtam. - Egyáltalán nem borzalmas hely. Aztán megkérdeztem tőle:

- Honnan ez a sok birkabőr?

- A Szlimáktól kaptam őket - mondta Török Ádám. - Neki nincs rájuk szüksége, keres eleget a húsukon is. És tudja, hogy én gyűlölöm a birkákat. Legszívesebben az egész padlást birkabőrrel bélelném ki.

- Nem értem - mondtam.

- Egyetlen élőlényt sem gyűlölök annyira, mint a birkát - mondta Török Ádám.

- Nem értem - mondtam.

Török Ádám dühösen forgatta a fejét, úgy nézte a bőröket, mintha legalábbis én laknék itt, és ő jött volna hozzám először látogatóba. Jó ideig nem szólt semmit, csak a fejét forgatta. Aztán idegesen összecuska a könyvet, amely eddig a hasán feküdt, és a tűzfal mellé dobta. A könyv ismét szétnyílt, ő pedig megkérdezte tőlem:

- Láttál már birkákat vágóhídon?

- Nem - mondtam. - Nem láttam még.

- Egy hang nélkül hagyják magukat leszúrni - mondta Török Ádám. - Meg sem nyikkannak, amikor elfolyik a vérük. Minden más állat küzd az életéért, vagy legalábbis teli torokból ordít. A kecske például úgy ordít, hogy majd megszakad az ember szíve, ha hallja. A birka azonban meg sem nyikkan. Egyszer majd elvezetlek Szlimákhöz, ha birkákat vág. És hozok tőle megint néhány birkabőrt. Birkabőrrel fogom kibélelni az egész padlást.

- Nem értem - mondtam. - Még mindig nem értem egészen. De azért elmehetünk egyszer Szlimákhöz.

Török Ádám összefonta a kezét a mellén, és a cserepeket bámulta. Ismét nyugodt volt.

- Láttam én már embereket is vágóhídon - mondta. - Volt, aki énekel, volt, aki sírt, volt, aki kapálódzott, azokat mind becsültem. De voltak olyanok is, akik csak álltak és hallgattak, mint a birkák. Ezeket gyűlöltem, pedig tudtam, hogy a következő percben meg fognak halni.

- Egyszer majd elmegyünk Szlimákhöz - mondtam. - Majd ha birkákat vág.

– Mindennap vág – mondta Török Ádám. – Bármikor elmehetünk hozzá.

– Jó – mondtam. – Egyszer majd elmegyünk hozzá.

Most én kínáltam meg őt cigarettával. Hallgattunk, elszívtuk a cigarettánkat, és akkor Török Ádám megkérdezte tőlem:

– Nem is olyan borzalmas hely ez, igaz?

– Egyáltalán nem borzalmas hely – mondtam.

Akkor elkezdte ledobálni magáról a birkabőröket. Én is felálltam.

– Megy a borbélyhoz? – kérdeztem.

– Igen – mondta Török Ádám. – El kell mennem a borbélyhoz. Úgy érzem, mintha a térdemig érne már a szakállam.

– Beszéltem tegnap Joáb II-vel – mondtam. Azt mondja, hogy maga gyűlöli őt.

Török Ádám elnevette magát. Most nevetett először, amióta itt ültem a padláson.

– Nem gyűlölöm – mondta. – Ő nem tartozik a birkák közé. Egyszerűen csak utálok, mert gyöngé ember.

– Kocsmája van – mondtam. – És sok pénze. Azt mondja, hogy ostobaság egyetlen lapra játszani.

– Minden gyenge ember ezt mondja – mondta Török Ádám.

Lemásztunk a keskeny vaslétrán; én mentem elől, a fejem felett úgy lebegett Török Ádám kigombolt, piszkos felöltője, mint egy nagy, csúnya madár szárnyai. Egymás mellett mentünk végig a gyárudvaron, a munkások még mindig hordták a ládákat, és most sem vettek észre bennünket. A híd lábánál megálltunk, és én azt mondtam:

– Megiszom Joáb II-nél egy rumot meg egy kávét. Aztán lemegyek a garázshoz.

– Meg kell borotválkoznom – mondta Török Ádám. – Úgy érzem, mintha már a térdemig érne a szakállam. Aztán én is lemegyek Joáb II-höz.

– Le kell mennem a garázshoz – mondtam.

– A napokban majd elmegyünk Szlimákhoz – mondta Török Ádám.

– El fogunk menni – mondtam.

– Bármikor elmehetünk – mondta Török Ádám, és akkor elváltunk.

Felmentem a dombra, kigomboltam a felöltőmet, zsebre dugtam a kezemet, és úgy mentem be Joáb II-höz. A nádfedél alatt már ültek néhányan, és ott ült Akilev is az egyik asztalnál egyedül. Mosolyogva bólintott felém, én a kezemmel intettem neki, de nem ültem az asztalához, semmi kedvem sem volt beszélgetni vele. Úgy helyezkedtem, hogy lássak mindent, ami a garázs körül történik.

Sztantics is ott volt a garáznál, láttam, hogy mutogat a földhordó munkásoknak. Nagy ütemben dolgoztak, Sztantics, úgy látszik, még a kőműveseket is átállította földhordásra. Két nappal ezelőtt még víz állt a garázs előtt elszórt földkupacok között, most pedig a jobb oldali rész már teljesen fel volt töltve, állandóan érkeztek a teherautók földdel megpakolva, Sztantics hadonászott a kezével, a nehéz teherkocsikat a friss földrétegre irányította; a kerekek mélyen lesüppedtek, a gépkocsi alig vánszorgott, de azért mindegyik végigment és visszahátrált néhányszor a garázs előtt a töltésen, és csak azután túrták le róla a földet. A dolog kezdett nekem nagyon nem tetszeni. Nagy ütemben dolgoznak, több mint egy méter magasra töltik fel a talajt, és egyáltalán nem döngölik le a friss földet. Ehelyett Sztantics a megrakott teherautókat járattja rajta. Nem rossz ötlet, csak hogy két nappal ezelőtt itt még víz állt, sok víz.

Fizettem, és fölkeltem az asztaltól. Egy ideig figyeltem még a bögő teherkocsikat és a hadonászó Sztanticsot, aztán elindultam a garázs felé.

– A garázshoz megy? – kérdezte Akilev.

– Igen – mondtam. – Valami kezd nem tetszeni nekem. Akilev vigyorgott, apró szemei még jobban összeszűkültek, és kedélyesen mondta:

– Ijessen rájuk egy kicsit. Sohasem árt, ha az emberek félnek egy kicsit.

Nem bírom ennek az Akilevnek a pofáját. Folyton vigyorog, és úgy tesz, mintha ő találta volna fel a spanyolviaszt... Mindig bölcselkedik meg tanácsokat osztogat. És vigyorog. Örültem, hogy Búr végre nem hajlandó neki kenyeret adni.

– Nekem nincs szükségem arra, hogy féljenek tőlem az emberek – mondtam. – Én nem tíz dekánként vásárolok a kenyeret.

Akilev egy pillanatra elkomolyodott, de aztán megint vigyorgni kezdett, és azt mondta:

– A barátja nagyon önfejű, és ez nem jó. Higgye el nekem, nem jó az, ha az ember nagyon önfejű.

– Nekem tetszik, hogy olyan önfejű a barátom – mondtam.

– Nem jó az, higgye el – mondta kedélyesen Akilev. – Maga csak hallgasson rám, és ijessze meg azokat ott lent. Meglátja, haszna lehet még abból, ha félnek magától az emberek.

– Maga nagyon okos, ugye? – kérdeztem pimaszul. Szerettem volna, ha megsértődik.

– Igen – mondta Akilev, és vigyorgott. – Én nagyon okos vagyok.

– Miért ilyen nagyon okos? – kérdeztem.

– Mert meg tudom ijeszteni az embereket – mondta Akilev, és tovább vigyorgott.

– Csodálom, hogy nem nyugdíjazták két évvel ezelőtt – mondtam.

– Ha jól emlékszem, akkor sok ilyen okos embert nyugdíjaztak.

– A nagyon okos embereket sohasem nyugdíjazták – mondta Akilev.

– Huszonvalahány évvel ezelőtt Opat is nagyon okos volt – mondtam. – Most az asztalok között futkos a rossz lábával.

– Opat ostoba volt – mondta Akilev. – Akik féltek tőle, azok meghaltak. Az okos ember élve hagyja azokat, akik félnek tőle.

– Lemegyek a garázshoz – mondtam. Szörnyen elegem volt Aki-levből.

– Ijessen rájuk egy kicsit – mondta vigyorgva Akilev. – Még magából is lehet okos ember.

– Viszontlátásra – mondtam.

– Viszontlátásra – mondta Akilev. – Ijessen rájuk egy kicsit.

Gyorsan leértem a garázshoz, Sztantics mosolyogva fogadott, és kezét rázott velem. Újabb teherautó jött a híd felől, Sztantics intett Horgasnak, hogy irányítsa a kocsit, ő pedig belém karolt, és az épülethez vezetett, a falakat akarta megmutatni. De engem most nem a falak érdekeltek. Megálltam, és a teherautót figyeltem. Sztantics elengedte a karomat, aztán megint idegesen belém karolt, de én nem mozdultam. A teherautó elkezdte sétáját a garázs előtt, most Horgas hadonászott előtte.

Jól sejtettem, hogy itt valami nincs rendben. A kerekek alatt kemény, vékony földréteg maradt, a keréknyomok mellett azonban víz szivárgott elő. Közelebb mentem, és láttam, hogy mindenütt latyakos csikok maradtak kétoldalt a keréknyomok mellett.

– Nem dögölték le a földet – mondtam.

Sztantics idegesen intett Horgasnak, hogy állítsa meg a bömbölő kamiont, aztán hozzám fordult, és azt mondta:

– Többet ér ez minden dögölésnél, higgye el. Ha teherautókkal hengereljük le a földet.

– Lehet – mondtam –, csakhogy két nappal ezelőtt itt még víz állt.

– Mi nem tehetünk arról, hogy napokig zuhogott az eső – mondta Sztantics.

– Azt elhiszem – mondtam. – De várniuk kellett volna, amíg valamennyire megszárad a föld. Ilyen alapra nem lehet betont önteni.

– Dehogynem – mondta Sztantics. – Higgye el, elég szilárd alap ez.

– Elhiszem – mondtam. – Fél évig egészen szilárd alap lesz. Azután a föld lesüpped, és a beton megrepedezik. Fel kell majd szagatni az egészet.

Kigomboltam a felöltőmet, rágyújtottam, zsebre dugtam a kezem, és úgy, cigarettával a számban azt mondtam:

– Várjanak néhány napig, hogy valamennyire megszáradjon a talaj. Aztán dögöljék le, és csak azután betonozzanak.

– És ha holnap is esni fog? – kérdezte dühösen Sztantics.

– Arról én nem tehetek – mondtam, és otthagytam. Még száz métert sem mentem, amikor hallottam, hogy valaki siet utánam. Tudtam, hogy Sztantics jön utánam, azt hittem, tovább akar vitatkozni velem, de ő azt mondta:

– Rendben van. Úgy lesz, ahogy maga mondja. Mi tisztességes munkát akarunk csinálni.

– Ebben én egyáltalán nem kételkedem – mondtam.

Sztantics most már magához tért, az arca vörös volt még, de azért kedvesen mosolygott.

– Szeretnék magával beszélni az újabb építkezésekről – mondta.

– Adjanak árajánlatot – mondtam. – A pályázat két hét múlva zárul.

– Előbb szeretnék magával beszélni – mondta. Fürkészően nézett rám, és hozzátette: – Kosnikkal mi nagyon jól megértettük egymást.

- Hallottam róla – mondtam gúnyosan.
- Talán magával is megérthetnénk egymást – mondta.
- Adjának árajánlatot – mondtam.

Sztantics tanácstalanul állt előttem, és látszott rajta, hogy még a szagomat is utálja. Aztán mégis megemberelte magát, és azt mondta:

- A napokban majd felkeresem magát.
- Ahogy akarja – mondtam neki, és elindultam a híd felé. A hídon újabb teherautó jött földdel megrakva. Az utolsó volt azon a napon, mert Sztantics a beszélgetésünk után egy időre megszüntette a földhordást.

Máriát szombaton engedték ki a kórházból, este érkezett haza az anyjával, aki érte ment, de én csak vasárnap délután találkoztam vele, mert szombaton este megint a Fehér Lóval, Búrral és a Kovács Pálival ittunk Joáb II-nél, később pedig elmentem Zsuzsához, aludt már, de azért látszott rajta, hogy úgy álmosan is örül nekem, reggel ötig maradtam nála, akkor felkelt az ágyból, mert ha a katolikus templom órája a reggeli öt órát jelzi, Zsuzsa még vasárnap is felkel az ágyból; kávéfőzőt nekem, aztán én is felkeltem, és hazamentem, és akkor mondta az anyám, hogy Mária kijött a kórházból, és hogy nálunk fog ebédelni. Délben azonban még nem találkozhattunk, mert engem Joáb I meghívott ebédre, mégpedig ki a tanyájára, és oda okvetlenül el akartam menni.

Sohasem gondoltam volna, hogy Joáb I valaha is meghív engem ebédre. Jól megvoltunk egymással mindig, de elég ritkán beszélgettünk, és akkor is csak hivatalos ügyekről. Nagyon csodálkoztam, hogy meghívott ebédre, fogalmam sem volt, hogy mit akarhat tőlem. Szombaton este a Kovács Paliéknak is megmondtam, hogy vasárnap Joáb I-nél fogok ebédelni, és hogy fogalmam sincs, hogy mit akarhat tőlem. Kovács Pali szokása szerint először gúnyolódott, hogy íme, milyen fontos személyiség lettem én, Joábokkal ebédelek, de aztán gondolkodott egy kicsit, és nagyon komolyan azt mondta, hogy Joáb I bizonyára valami szívességet akar kérni tőlem, egyelőre még ő sem sejti, hogy miféle szívességet, de azt biztosan tudja, hogy Joáb I szörnyen be van rezelve, amióta némely jóakarónk megint gondba esett miattunk; az összes pénzét kivette a bankból, mint legtöbben, kiknek pénzük volt a bankban. Kovács Pali még azt is mondta, hogy legyenek résen és ingyen ne tegyek semmiféle szívességet Joáb I-nek. Fogalmam sincs, hogy a Kovács Pali honnan szerzi az értesüléseit, de megszoktam már, hogy mindent előbb megtud, mint mi, és hogy szeret tanácsokat osztogatni.

Joáb I-gyel úgy beszéltek meg, hogy délelőtt tíz órakor találkozzunk a városházán, és a kocsiján fog kivinni a tanyájára. Krémszínű

Austinja van, nagy, kényelmes kocsi, mindennap láttam a városháza udvarán, de akkor ültem benne először, amikor meghívott ebédre. A sötétbarna öltönyömet vettem fel, barna nyakkendőt kötöttem, ünnepélyes alkalmakra tartogatom ezt az öltönyömet, ezért nagyon vigyázva ültem be Joáb I mellé a kocsiba, hogy lehetőleg ne gyűrjem össze, amíg kiérünk a tanyájára.

Odafelé alig beszélünk valamit. A nemzetközi úton nagy volt a forgalom, Joáb I óvatosan vezetett, megkérdezte tőlem, elkészül-e elsejéig a garázs, mondtam neki, hogy valószínűleg még előbb kész lesz, mert Sztantics azokat a munkásokat is a garázshoz küldte, akik a nagy fészert építették. Elhagytuk a csúnya, vert falú tanyákat, Joáb I letért a nemzetközi útról egy keskeny, rázós kövesútra, ahol még óvatosabban kellett vezetnie, mert a kocsi úgy imbolygott, ringott, mint egy hintaszék. Ezen a rázós úton körülbelül négy kilométert mentünk Joáb I tanyájáig. Három épület van itt, a legnagyobbat már Joáb I építette, hasonlított valamennyire a városzéli családi házakra, csak hogy jóval nagyobb azoknál, és nem olyan csupasz; vagy két holdnyi gyümölcsösfélén áll, a gyümölcsfákon már sárgultak a levelek, és a vörös téglalából készült ház színté hozzászórt a fák ágaihoz. Joáb I egészen közel hajtott a házhoz, itt kiszálltunk a kocsiból, és felmentünk a tornácra, ahol már várt bennünket a felesége. Azt mondják, valamikor a városunk legszebb asszonya volt, most már jóval túl van a negyvenen, az arca még mindig szép, csak a szeme körül ráncosodott meg a bőr, és a keze lett csontos, az ujjai megvékonyodtak: kemények és szárazak.

Kezet nyújtott nekem, Joáb I pedig szertartásosan bemutatott bennünket egymásnak.

– A feleségem – mondta, aztán meg: – S. Tamás. Ő ellenőrzi az építkezéseket a városban.

– Hallottam már magáról – mondta Joáb I felesége, és még mindig a tornácon álltunk, a hátunk mögött szőlőindák kúsztak, amelyeken fáradtan meggömbültek a szív alakú levelek.

– Örülök, hogy eljött – mondta Joáb I felesége, aztán bevezetett bennünket egy tágas szobába, ahol csupa meggyszínű bútor volt, és az ablakokból a hervadozó gyümölcsfákat lehetett látni.

– Igyanak meg ebéd előtt valamit – mondta Joáb I felesége, és én rumot kértem.

– A tengerészek is mindig rumot isznak – mondtam. – A tengerészek igazi férfiak. És én szeretem utánózni az igazi férfiakat.

Így próbáltam szellemeskedni, mire Joáb I hangosan felnevetett, ő is rumot kért, és azt mondta:

– Én is szeretem utánózni az igazi férfiakat.

Joáb I felesége is nevetett, és mindkettőnknek rumot töltött. Megint a kezét néztem, esküszöm, ha az ujjaira nem száradt volna rá a bőr, még ma is határozottan szép asszonynak lehetne nevezni. Egész biztosan nagyon szép volt, amikor Joáb I elvette feleségül, az utóbbi időben azonban csak baja van vele, az asszony mindenfélét összelopkod az üzletekben, Joáb I pedig minden elsején kifizeti, amit a felesége az előző hónapban összelopkodott. A kereskedők már jól ismerik az asszonyt, tudják róla, hogy kleptomániás, nem szólnak neki semmit, amikor eldugdossa az összelopkodott holmit, csak szépen felírják az ellopott dolgok árát, és elsején átadják a számlát Joáb I-nek, aki szó nélkül fizet.

Megittuk a rumot, és akkor Joáb I azt mondta, hogy menjünk ki a levegőre, majd megmutatja nekem az udvart és a gyümölcsöset. Az egész udvar ki van kövezve, kopogott a cipőnk, ahogy lassan lépkedtünk egymás mellett; én néhányszor hátrafordultam, és azt mondtam:

– Nagyon szép épület. Különösen így összel szép, amikor mögötte már sárgulnak a gyümölcsfák levelei.

Joáb I pedig azt mondta:

– Ha nyugdíjaznak, végleg ide fogok költözni. Szeretek itt kint a tanyán.

Aztán a másik épülethez vezetett: hosszú, alacsony, vert falú épület ez, olyan, mint azok a csúf tanyák ott a város szélén.

– Az apám még itt lakott – mondta Joáb I. – Én a borjúkat tartom itt. Kidöntettem a közfalakat, és borjúistállót csináltam belőle. Egy szobát és konyhát hagytam meg. A jószággondozó lakik ott a családjával.

Aztán a harmadik épület felé mutatott, és azt mondta:

– Ott vannak a disznók és a baromfi. Azt is az apám építette.

De én csak a borjúistállót néztem. Megpróbáltam elképzelni, hol is állhatott annak idején a rablógyilkos Török Ádám, és vajon melyik ajtón jött ki akkor remegő lábakkal Joáb I-nek az apja. Mert most négy ajtó van az épületen, akkor bizonyára csak egy volt, legfeljebb kettő, ha a tanyán dolgozó munkások már akkor is ebben az épületben laktak. Nem bírtam ki, hogy ne mondjam meg Joáb I-nek:

– Török Ádámra gondolok. A rablógyilkosra. Aki kirabolta az édesapját.

– Én akkor Belgrádban voltam – mondta Joáb I. – Aztán négy évig a hegyekben harcoltam. Mikor hazajöttem, az apám már meghalt, meg a rablógyilkos Török Ádám is. Ezt a másik Török Ádámot találtam csak a városban. Nagy ember volt még akkor.

– Később a parkban gyűjtögette a leveleket – mondtam. – És ő sem szereti, ha a nagybátyját emlegetik.

– Használhatatlanná vált – mondta Joáb I. – De azért jó ember. Egy időben félttem, hogy sok bajunk lesz vele. Kezdetben lármázott is visszaélésekről meg hasonlókról, de aztán megnyugodott.

– Azt mondja, hogy az ember mindent kibír, ha talál valami szép dolgot, amibe belekapaszkodhat – mondtam.

– Ismerem ezt a mesét – mondta Joáb I. – Javíthatatlan idealista. Visszajára fordított humanizmust prédikál. Valamikor sokat vitakoztam vele. Nem tudja megérteni, hogy a mi korunkban, és különösen itt nálunk, senki se lehet egyistenhívő, hisz az ember sohasem tudja, hogy holnap ki ül a nyakára. Több támasztékot kell keresni, mert az ember nem tudhatja, hogy holnap melyik dől össze alatta. Vészkijáratokat kell teremteni, ha nem akarod, hogy egy szép napon egérfogóba kerülj. Minél több vészkijáratot teremtesz, annál biztosabban érzed magad, és annál szabadabbnak.

Joáb I elgondolkozva nézelődött a kikövezett udvaron. Végigjáratta tekintetét mind a három épületen, aztán a gyümölcsfákat nézte, végül megint felém fordult, és azt mondta:

– Negyvennyolcban csapatokat vontunk össze keleten és északon. Később Horvátországban és Szlovéniában egyenruhát és fegyvert osztogattunk a lakosságnak, most megint itt nálunk készülődünk egy esetleges partizánháborúra. Az ember egyébként is mindjában ki

van szolgáltatva mindenféle ostoba tényezőknek. És akkor még folyton a nyakadat fűrészelik ilyen piszkos fenyegetések is. A kiszolgált ember kénytelen vészkijáratokat teremteni magának, ha remélni akarja, hogy legalább valamennyire szabadon fogja leélni az életét.

– Nem építhetünk egész életünkben csak vészkijáratokat – mondtam.

Joáb I hallgatott egy ideig, ismét az épületeket és a gyümölcsfákat nézte, aztán azt kérdezte tőlem:

– Maga szeretne a Szovjetunió valamelyik köztársaságában élni?

– Nem – mondtam. – Nem szeretnék.

– Én sem – mondta Joáb I. – Jöjjön, megmutatom a gyümölcsfákat.

– Nem hiszem, hogy az idén valami komolyabb balhé lesz – mondtam, miközben a gyümölcsös felé mentünk.

– Lehet – mondta Joáb I kurtán, és rosszkedvűen ráncolta a homlokát. – Lehet, hogy nem lesz semmiféle balhé. De vészkijáratokra mindig szükség lesz.

– Az emberek már rohadtabb helyzeteket is túléltek – mondtam.

– Tudom – mondta Joáb I. – Magyarázta ezt nekem is Török Ádám. Még negyvennyolcban. Tudom én ezt Török Ádám nélkül is. Többet voltam én egérfogóban, mint ő. Nem szeretnék ismét évekig bujkálni a hegyekben, és a világközvélemény erkölcsi támogatását élvezni. Élvezze más az erkölcsi támogatást. Ha mást nem, néhány vészkijáratot igazán megérdemlek.

A gyümölcsfák között lépkedtünk, és láttam, hogy Joáb I nagyon rosszkedvű. Szerettem volna még vitatkozni vele, de amikor láttam, hogy nagyon rosszkedvű, inkább nem szóltam semmit. Eszembe jutott a Kovács Pali tanácsa, hogy legyek résen, mert Joáb I biztosan valami szívésséget akar kérni tőlem, elhatároztam hát, hogy megvárom, amíg Joáb I kiköpi, hogy miért is hívott meg ebédre.

Sokáig járkáltunk a gyümölcsösben, és én megint azt mondtam, hogy a vörös téglából épített ház nagyon szépen illik a sárga levelű fákhoz. Azt mondtam, hogy olyan, mintha összenőtt volna a gyümölcsfákkal, és hogy ha egyszer nyugdíjaznak, én is ilyen helyen szeretnék élni. Joáb I bólogatott, elmondta, hogy mennyi alma, körte, szilva és mindenféle más gyümölcs termett az idén, és lassanként is-

mét jókedvű lett. Magyarázott nekem, mutogatta a fákat, némelyikről még azt is megmondta, hogy hány éves. Már azt gondoltam, hogy a Kovács Palinak ezúttal talán nem is volt igaza, és Joáb I nem is akart tőlem semmiféle szívességet kérni, egyszerűen csak meghívott ebédre, mert jólesik neki beszélgetni egy kicsit valakivel. Örültem, hogy jókedvű, érdeklődtem a gyümölcsfák iránt, nagyon figyeltem arra, amit mond, az emberek tulajdonképpen ezért is szeretnek velem beszélgetni, mert én mindig úgy teszek, mintha nagyon érdekelné az, amit mesélnek nekem.

Ebéd után azonban kiderült, hogy a Kovács Palinak ezúttal is igaza volt. Kávét ittunk a meggyszínű bútorok között, és mindenféléről beszélgettünk, Joáb I felesége még jósolt is nekem a csészealjából, azt mondta, hogy küzdelmes, de szép eredményekkel kecsegtető napoknak nézek elébe, esküszöm, pontosan így mondta, vannak ellenségeim, de van egy önzetlen jóakaróm is, aki minden bajban megsegít engem, meg azt is mondta, hogy két nőalakot lát, az egyik fekete, a másik szőke, mindkettő ragaszkodik hozzám, de én még tanácstalan vagyok, nem tudom, hogy melyiket válasszam. Én közben mereven az asszony arcába néztem, úgy tettem, mintha teljesen megfeledeztem volna magamról; jól tudom, hogy az olyasmi szörnyen tetszik az öregedő szépasszonyoknak, ha egy fiatalember rajtuk felejt a szemét. Gondoltam, miért ne okozzak egy kis örömet Joáb I feleségének is, ha már meghívtak ebédre, és ilyen kedvesek hozzám.

– A barátja meddig marad itthon? – kérdezte egyszer csak Joáb I.

Annyira elbámészkodtam, hogy hirtelen nem is értettem, mit akar.

– Melyik barátom? – kérdeztem.

– A Pazaver – mondta Joáb I.

Még mindig értetlenül bámultam rá, aztán eszembe jutott, hogy a Pazaver tulajdonképpen a Fehér Ló.

– Á, a Fehér Ló! – mondtam. – Nem tudom. Őnála sohasem lehet tudni, hogy meddig marad. Nem mondta még, hogy mikor akar visszautazni Németországba.

– Neki csak anyja van? – kérdezte Joáb I.

– Igen – mondtam. – Nem tudja, hogy ki az apja. Emlékszem, az iskolában rettenetesen szégyellte magát, hogy nincs apja.

– Bizonyára nagyon szereti az anyját – mondta Joáb I.

– Azt hiszem, hogy nagyon szereti – mondtam. – Sok pénzt küld neki, házat is épített az anyjának, és rengeteg ajándékot hoz neki mindig, ha hazajön.

– És minden évben elad egy autót – mondta Joáb I.

A dolog kezdett nekem gyanús lenni. Nem szeretem, ha így fagatnak, ilyen hivatalos hangon, ilyen jól értesülten, és semmiképpen sem akartam volna a Fehér Lót bajba keverni. Ezért óvatosan csak ennyit mondtam:

– Lehet, hogy el szokta adni az autóját. Nekem nem beszél ilyesmiről.

Joáb I ekkor intett a feleségének, hogy menjen ki a szobából, ő pedig felkelt, az ablakhoz ment, és a gyümölcsfákat nézte. Mikor a felesége becsukta az ajtót, felém fordult, és azt mondta:

– Bizonyára szüksége van dinárra, azért szokta eladni az autókat.

– Nem tudom – mondtam. – A Fehér Ló nem szokott nekem beszélni ilyesmiről.

Ekkor Joáb I megint leült az asztalhoz, közel hajolt hozzám, és azt mondta:

– Engem nem érdekel, hogy a barátjának miért van szüksége milliókra, de bizonyára jól fel tudja használni.

Elhallgatott, a meggyszínű asztalra rakta a kezét, és a körmeivel kopogtatta az asztal lapját. Hosszú, hegyes körmei vannak, idegesítően kopogott velük az asztalon. Végre aztán kibökte:

– Én tudnék neki adni pénzt, amennyire csak szüksége van. Az ellenértékét azután ő elhelyezné valamelyik német bankban. Dinárt márkáért. Nem ragaszkodom a hivatalos árfolyamhoz.

Erről van tehát szó – gondoltam. Mégiscsak igaza lett ismét annak a nagypofájú Kovács Palinak. Szent isten, hogy meg fog lepődni a Fehér Ló, ha ezt elmondom neki. Én is előrehajoltam, és önkéntelenül dobolni kezdtem az asztal lapján.

– Beszélni kellene a Fehér Lóval – mondtam lassan, és úgy tettem, mintha nagyon gondolkodnék a dolgon, pedig csak vártam, hogyan fogja folytatni Joáb I.

– Gondolja, hogy lehet vele értelmesen beszélni? – kérdezte Joáb I.

– A Fehér Ló nagyon értelmes fiú – mondtam.

- Megpróbálna beszélni vele? - kérdezte Joáb I.
- Megpróbálhatok - mondtam.
- Nem ragaszkodom a hivatalos árfolyamhoz - mondta Joáb I.
- Majd megpróbálok beszélni a Fehér Lóval - mondtam. Egyelőre még nem akartam semmi biztosat ígérni.
- Természetesen csak négyszemközt - mondta Joáb I.
- Természetesen - mondtam.
- Jó volna, ha minél előbb beszélne vele - mondta Joáb I.
- A napokban megpróbálok beszélni a Fehér Lóval - mondtam.
- Esténként mindig otthon vagyok - mondta Joáb I.
- Rendben van - mondtam.

Joáb I akkor felállt az asztal mellől, és a bárszekrényhez ment.

- Megiszunk még egy pohár bort - mondta.
- Rendben van - mondtam, és hátradőltem a széken, mintha befejezettnek tartanám a beszélgetést, holott tudtam, hogy Joáb I-nek még lesz mondanivalója külön az én számomra is.

Az ebédnél már ittunk bort, Joáb I most újabb poharakat szedett elő a bárszekrényből, és töltött mind a kettőnknek. Még úgy állva, ahogyan a bort öntötte a poharakba, megkérdezte tőlem:

- Érkezik már az árajánlatok?
- Igen - mondtam. - Sokat kaptunk már.
- Elsősorban magától függ, hogy ki kapja a munkákat - mondta Joáb I. - Maga állandó tagja a pályázati bizottságnak. Egyetlen szakember.
- Tudom - mondtam.
- Én tökéletesen megbízom magában - mondta Joáb I.
- Köszönöm - mondtam.
- Jelentse majd nekem, ha beszélt a barátjával - mondta Joáb I.
- Biztos lehet benne, hogy jelenteni fogom - mondtam.
- Aztán megittuk a bort, elbúcsúztam Joáb I feleségétől, és a rázós kövesúton elindultunk a város felé. Joáb I jókedvű volt, látszott rajta, hogy jókedve van, fehér arca kicsit kipirult, és amikor kiértünk a nemzetközi útra, azt mondta:
- Hallottam, hogy Mária hazajött a kórházból.
- Igen - mondtam. - Hazajött.

- Sajnálom szegény lányt - mondta Joáb I. - Az apja jó barátom volt. Még most sem hiszem, hogy bele volt keverve abba a tűzhistóriába.
- Én sem hiszem - mondtam.
- Nem lehetett rajta segíteni - mondta Joáb I. - Máriát, úgy látszik, nagyon feldúlta az eset.
- Mária nagyon érzékeny - mondtam.
- Gyöngék az idegei - mondta Joáb I.
- Igen - mondtam.
- Maga sokáig udvarolt neki - mondta Joáb I.
- Igen - mondtam.

Joáb I összeszorította az ajkát, a homlokát ráncolta, aztán egy pillanatra felém fordította a fejét, és azt mondta:

- Legyen óvatos. Vigyázzon, hogy mit csinál.
- Erre nem szóltam semmit. Tudtam, hogy mire céloz Joáb I, de nem szóltam semmit, mert egyszerűen nem tudtam volna mit mondani.
- Maga még fiatal - mondta Joáb I. - Ráér még nősülni. Ha jól tudom, a barátai sem nősültek még meg.
- A Fehér Ló megnősült Németországban. Állítólag szörnyen ronda a felesége, de nagyon gazdag.
- Az én feleségem valamikor nagyon szép volt - mondta Joáb I.
- Még most is szép - mondtam.
- Jobban szeretném, ha csúnyább lenne és egészséges - mondta Joáb I.

Erre megint nem szóltam semmit. Már a csupasz családi házak között voltunk, az első utcasarkon Joáb I megállította a kocsit, elbúcsúztunk egymástól, ő visszafordult, én pedig elindultam balra, a vásártér felé. Gyorsan mentem, tudtam, hogy Mária ott van nálunk; most, hogy előbújtam Joáb I Austinjából, egyszerre nagyon fontosnak éreztem, hogy minél előbb találkozzak vele. Nem tudtam még, hogy mit fogok neki mondani, fogalmam sem volt, hogy mit kellene neki mondani, de ezen most hiába is gondolkoztam. Biztos voltam benne, hogy sírni fog, ha meglát, és akkor én vigasztalni fogom, és közben kitalálom, hogy mit is mondjak neki. Mária azelőtt is sokszor sírt, és ilyenkor mindig nagyon szomorú és szép volt az arca. Azt hiszem, ő az egyetlen lány, aki megszépül akkor, amikor sír. Egyáltalán nem

torzulnak el a vonásai, csak nagyon szomorú lesz az arca, és folynak a könnyei. Biztos voltam benne, hogy most is sírni fog.

Már messziről láttam, hogy az apám kint áll a házunk előtt az utcán. Hátával az egyik eperfának támaszkodott és cigarettázott. Tudtam, hogy engem vár, és örültem, hogy beszélhetek vele, még mielőtt Máriával találkoznék.

- Mária? - kérdeztem mindjárt, amikor odaértem.

- A konyhában van anyáddal - mondta az apám.

- Megváltozott? - kérdeztem.

- Nem - mondta az apám. - Nem nagyon. Néha furcsán néz maga elé, és nem hallja, ha szólnak hozzá.

- Nem sírt? - kérdeztem.

- Nagyon vár téged - mondta az apám. Rosszkezdű volt, és egy istenért sem mozdult volna el az eperfától.

- Nem hiszem, hogy kiengedték volna a kórházból, ha nem gyógyult meg teljesen - mondtam, és várakozóan figyeltem az apámat.

Ő rosszkezdűen megvonta a vállát, és azt mondta:

- Mindenesetre legyél kedves hozzá.

- Kedves leszek hozzá - mondtam.

- A konyhában van - mondta az apám.

Bementem a konyhába, Mária és az anyám az asztalnál ültek és beszélgettek. Mária sírva fakadt, és hozzám futott, az anyám pedig felállt, és kiment a konyhából. Mária átölelte a nyakamat, és a vállamhoz szorította a fejét, nagyon erősen szorította a vállamhoz a fejét, nem tudtam az arcába nézni.

- Ne sírjál - mondtam neki, és a haját simogattam. A kórházban megnőtt a haja, szép volt így hosszú, barna hajjal.

- Nem adták nekem a leveleidet - mondta, de nem emelte fel az arcát.

- A disznók - mondtam. - Ne sírjál.

- Nem akarták átadni a leveleidet - mondta.

- Ne sírjál - mondtam, és megpróbáltam az arcába nézni, de ő nagyon erősen szorította a fejét a vállamhoz.

- Csókolj meg - mondta.

Ekkor felemelte az arcát, és én megcsókoltam. Nézett rám, és folyt a könnyei. Szép volt az arca.

- Szörnyen bántak velem - mondta.

- Felejsd el - mondtam.

- Ugye nem fogod engedni, hogy még egyszer bevigyenek? - kérdezte.

- Nem fogom engedni - mondtam.

- Ezután mindig együtt maradunk? - kérdezte.

- Mindig - mondtam. - Ne sírjál.

De ő csak nézett rám és sírt, mintha könnyörögne valamiért, mint ha a szemeivel könnyörögne. Azelőtt nem voltak ilyenek a szemei, ha sírt, csak az arca volt mindig nagyon szomorú.

- Ne sírjál - mondtam. - Gyerünk ki, sétálunk egyet és beszélgetünk.

A kabátja az előszobában lógott a fogason, a vállára terítettem és kivezettem az utcára. Ott az utcán bújt a kabátjába, begombolta, kétoldalt végigsimította, és belém karolt. A vásártérre mentünk, itt most nem volt senki, csak mi ketten a nagy füves téren, szorosan egymás mellett. Mária magához szorította a karomat és sírt.

- Ne sírjál - mondtam neki. - Most már ne sírjál.

- Szeretsz? - kérdezte.

- Szeretlek - mondtam.

- Szeressél - mondta.

- Szeretlek - mondtam. - Ne sírjál.

- Hiányoztam neked? - kérdezte.

- Hiányoztál - mondtam.

- Te nagyon hiányoztál nekem - mondta.

- Ne sírjál - mondtam. - Ha nem sírsz, akkor mesélek neked arról, akit szeretek.

- Az jó lesz - mondta Mária. - Nagyon jó lesz. Meséljél nekem arról, akit szeretsz.

- Ígérd meg, hogy nem fogsz sírni - mondtam.

- Már nem is sírok - mondta Mária, és mosolygott. Ezt a játékot ő találta ki még régen, és most nagyon örült, hogy ismét mesélni fogok neki arról, akit szeretek. Tényleg nem sírt tovább.

- Rendben van - mondtam. - Mit meséljek róla?
- Mindent - mondta Mária.
- Kérdezz - mondtam.
- Hogy hívják azt, akit szeretsz? - kérdezte Mária.
- Máriának hívják - mondtam.
- Szép név - mondta Mária. - Neked is tetszik?
- Nagyon tetszik - mondtam. - Nagyon szép név.
- És ő is szép? - kérdezte Mária.
- Kicsoda? - kérdeztem.
- Mária - mondta.
- Nagyon szép lány - mondtam. - Nekem ő a legszebb, mert szeretem.
- És ha nem szeretnéd? - kérdezte.
- Akkor is ő volna a legszebb - mondtam.
- Hogy néz ki? - kérdezte Mária.
- Hosszú, barna haja van - mondtam -, nagy, zöld szemei, szép arca, a bőre fehér és nagyon sima, és az alakja is szép.
- Régóta szereted? - kérdezte Mária.
- Már több mint egy éve - mondtam.
- Mindig fogod szeretni? - kérdezte.
- Mindig - mondtam.
- Lefeküdt már veled? - kérdezte Mária.
- Ne beszélj így róla - mondtam. - Szerettük egymást.
- Nem ábrándultál ki belőle, amiért lefeküdt veled? - kérdezte Mária.
- Megtiltom, hogy így beszélj róla. - Mi szeretjük egymást, és mindig fogjuk szeretni egymást.
- Biztos? - kérdezte.
- Biztos - mondtam.
- Meg mernél esküdni rá? - kérdezte.
- Esküszöm - mondtam.
- Nagyon szereted? - kérdezte.
- Nagyon - mondtam.
- Ő is szeret téged? - kérdezte Mária.
- Igen - mondtam. - Nagyon szeret engem.

- Jó kislány? - kérdezte.
- Jó kislány - mondtam. - Csak sokat sír.
- Biztosan csúnya, amikor sír - mondta Mária.
- Nem csúnya - mondtam. - Ő mindig szép. Akkor is szép, amikor sír. De én nem akarom, hogy sokat sírjon.
- Miért nem akarsz, hogy sokat sírjon? - kérdezte Mária.
- Azt akarom, hogy boldog legyen - mondtam. - Nem akarom, hogy sokat sírjon az, akit szeretek.
- De azért akkor is szereted, ha sír? - kérdezte.
- Akkor is szeretem - mondtam. - De nem akarom, hogy sokat sírjon.
- Sokszor találkoztok? - kérdezte.
- Sokszor - mondtam. - Az utóbbi két hónapban nem találkoztunk.
- Miért? - kérdezte Mária.
- Beteg volt - mondtam.
- De te azért szereted? - kérdezte.
- Szeretem - mondtam. - És nem engedem, hogy még egyszer beteg legyen. Soha többé nem lesz beteg.
- Mária nem bírta tovább, megint sírni kezdett. Nézett rám, és azt mondta:
- Szeressél.
- Szeretlek - mondtam. - Ne sírjál. Nem akarom, hogy sírjál.
- Nem fogok többet sírni - mondta Mária.
- Megcsókoltuk egymást, és én azt mondtam:
- Rendben van. Most hazakísérlek, te pedig megígéred, hogy pihenni fogsz, és nem fogsz sírni.
- Megígérem - mondta Mária.
- Ígérd meg, hogy sokat fogsz pihenni - mondtam.
- Megígérem - mondta Mária.
- Ígérd meg, hogy nem fogsz többet sírni - mondtam.
- Megígérem - mondta Mária.
- Rendben van - mondtam. - Most hazakísérlek, és pihend ki magad. Én is aludni fogok ma délután.

A birkák ott álltak az udvar egyik sarkában, az akolban, tizenegyen voltak, és kukoricaszárat rágsáltak. Szlimák és két segédje egy nagy betonasztal előtt forgolódott az udvar közepén; piszkos, fehér köpeny volt rajtuk, és mindenféle alakú késeket raktak az ötször három méteres betonasztalra. Az asztal mellett egy futballkapura hasonlító szerkezet tele volt tűzdelve nagy vaskampókkal. A hentesek fázósan dörzsölgették a kezüket, és csörögtek a késekkel.

Szlimákról, ha nincs rajta a piszkos, fehér köpeny, senki sem mondaná meg, hogy hentes. Alacsony, sovány ember, nagy, vörös orral; olyan, mint egy borkereskedő. Sohasem láttam még borkereskedőt, de valahogy ilyennek képzelem el őket. A két segédje már sokkal inkább hentes kinézésű. Jóval fiatalabbak Szlimáknál, jóval magasabbak is, széles, vörös kezeik vannak, és az arcuk is széles és vörös, olyanok, mintha ikrek volnának. Még a mozdulataik is azonosak. Szépen, vigyázva egymás mellé rakták a késeket, összedörzsölték a kezüket, megint a késeket igazgatták, nagyon óvatosan, de a kések még így is megcsörrentek a betonasztalon.

Aztán elindultak az akol felé, a birkák egy pillanatra felemelték a fejüket, aztán megint egykedvűen rágsáltak a kukoricaszárat. Szlimák két segédje kinyitotta az akol ajtaját, megragadták az egyik birka szőrét, és kivonszolták a többi közül. Egyikük becsukta az ajtót, a másik addig tartotta a birkát. Aztán kétoldalt megragadták a nyakán a gypjút, és az udvar közepe felé vezették. A birka egy pillanatig csodálkozva megvetette a lábait, de azután engedelmesen ment közöttük, még mindig valami száraz kukoricalevelet rágott. Szlimák a betonasztalnál állt, és egy hosszú, vékony pengéjű kést tartott a kezében. Esküszöm, mindenki borkereskedőnek nézte volna, ha nincs rajta a piszkos, fehér köpeny, és ha nincs a hosszú kés a kezében. A két segédje megragadta a birka lábait, az egyik a két mellső lábát, a másik a két hátsót, és nagyot rántottak rajta. A birka oldalra dőlt, de meg sem nyikkant, csak az orrából tört elő valami könnyű, fehér pára. Levegőbe emelték, feltették az asztalra, a feje

nagyot koppant a betonon, Szlimák pedig a füle mögé szúrta a hosszú késsel. A birka meg sem nyikkant, csak a füle mögül, ahonnan most vér csurgott, és az orrából jött a könnyű, fehér pára. Szlimák segédjei egy ideig még szorították a birka lábait, aztán az asztal másik végére tolták, és mentek a következő birkáért. Az is engedelmesen jött az asztalhoz, és Szlimák a füle mögé szúrta a kést. Az ikrek a harmadik birkát is az asztalhoz vezették, és Szlimák annak is a füle mögé szúrta a kést. Akkor a leszúrt birkákat felakasztották a futballkapura, felhasították a bőrt a lábaikon, és nyúzni kezdték őket. Nyolc birka maradt az akolban, azok egykedvűen rágták a száraz kukoricalevelet.

- Megvárjuk, amíg a többit is megölik? - kérdezte Török Ádám.

- Ne várjuk meg - mondtam. - Nagyon ronda látvány.

- Egy nyikkanás nélkül hagyják magukat leszúrni - mondta Török Ádám.

- Igen - mondtam. - Egy nyikkanás nélkül. Nem is próbálnak védekezni vagy megszökni. Legalább megpróbálnának megszökni.

- A többi meg nyugodtan rágsálja a száraz kukoricaszárat - mondta Török Ádám.

- Még a fejüket is alig emelték fel - mondtam.

- Birkabőrrel fogom kibélelni az egész padlást - mondta Török Ádám.

- Menjünk innen - mondtam.

- Mindjárt - mondta Török Ádám. - Mindjárt megyünk, csak előbb kérek még néhány birkabőrt a Szlimáktól.

Frissen lenyúzott bőroket kapott Török Ádám, néhány nappal ezelőtt nyúzhatták le őket, és még erős birkaszaguk volt. Török Ádám összegöngyölve vitte a birkabőroket a vállán, csipőre tette a jobb kezét, és úgy lépkedett, mint a szeszgyár zsákolói a folyó túlsó partján.

- Ronda látvány volt - mondtam.

- Minden más állat védekezik - mondta Török Ádám. - Vagy legalábbis ordít.

- Legalább megpróbáltak volna megszökni - mondtam.

- Nincs hova szökniük, de azért megpróbálhatnak - mondta Török Ádám.

– Ronda látvány volt – mondtam megint.
 – Még rondább látvány, amikor a bárányokat ölik – mondta Török Ádám.
 – Az szomorú látvány is.
 – A bárányok sem védekeznek? – kérdeztem.
 – Nem védekeznek – mondta Török Ádám.
 – Ronda látvány lehet – mondtam.
 – Nagyon szomorú látvány – mondta Török Ádám. – Különösen, amikor a fehér szőrű bárányokat ölik.

Török Ádám hangosan szuszogott a nyers birkabőrök alatt, de csipőre tett kézzel, tempósan lépkedett, mint a zsákolók a folyó túlsó partján. Joáb II kocsmája előtt megálltunk, de Török Ádám akkor sem vette le válláról az összegöngyölt birkabőröket, pedig nehezek lehetnek ezek a nyers bőrök, és már elég hosszú ideje cipelte őket. Fejével Joáb II kocsmája felé intett, és azt kérdezte:

– Esténként nem jársz már ide?
 – Megjött Mária – mondtam. – Vele voltam néhány este.
 – Szegény lány – mondta Török Ádám. – Nagyon sajnálom. Aztán meg azt mondta:

– Vigyázz rá.
 – Vigyázok rá – mondtam.
 – Elveszed feleségül? – kérdezte Török Ádám.
 – Nem tudom – mondtam. – Beteg volt.
 – Kiengedték a kórházból – mondta Török Ádám.
 – Nem tudom – mondtam. – Néha olyan mereven néz maga elé, és nem hallja, ha szólnak hozzá.

– Szereted? – kérdezte Török Ádám.
 – Másfél éve együtt vagyunk – mondtam.
 – Vigyázz rá – mondta Török Ádám.
 – Vigyázok rá – mondtam. – De magamra is vigyáznom kell.
 Török Ádám váltogatta a lábait, és gyanakodva vizsgálgatott. Végül azt mondta:

– Felviszem a padlásra a birkabőröket.
 – Bélelje ki az egész padlást birkabőrrel – mondtam.
 Török Ádám nem szólt semmit, elindult lefelé a dombról. Láttam, ahogy végigmegy a játékbábugyár udvarán, kerülgeti a műanyag ku-

pacokat, aztán felvitte a birkabőröket a keskeny vaslétrán. Esküszöm, úgy lépkedett, akár a szeszgyár zsákolói a folyó túlsó partján.

Mária aznap este is eljött hozzánk. Negyedik este, amióta kiengedték a kórházból. Fél kilenc után jött, amikor már az apám és az anyám lefeküdtek, kopogott a szobám ablakán, aztán halkán bejött a kapun, és az előszobán keresztül besurrant hozzám. Nem akarta, hogy az anyámék tudják, hogy esténként a szobámban van. Azelőtt is mindig így osont be hozzám, és én nem akartam megmondani neki, hogy az anyámék nagyon is jól tudják, hogy ott van nálam sokszor éjfélig is. Nem mondtam meg neki, mert Mária mindig szégyenkezik, amikor este bejön a szobámba, tördeli a kezét, és bizonygatja, hogy ő igazán nem azért jött, hogy lefeküdjön velem, néha fél óráig ül felöltözve az egyik széken, én pedig kérlelem, hogy üljön le az ágy szélére, végül odaül mellém, megcsókoljuk egymást, simogatom a haját és az arcát, és megint kérlelem, hogy feküdjön mellém. Végül beleegyeznek, de el kell oltani a villanyt, mert csak sötétben hajlandó levetkőzni. Mikor már mellettem van, akkor már nem szégyelli magát, és úgy látszik, hogy nagyon boldog.

Megszoktam már ezt az előjátékot, régebben tetszett is – azt hiszem, Zsuzsával azért voltam sokáig olyan lagymatag, mert nála sohasem volt szükség ilyen hosszadalmas mesékre –, mostanában azonban már idegesített, hülyeségnek tartottam, és őszintén szólva, untam is.

– Alszanak már? – kérdezte Mária, amikor halkán bejött a szobámba. Minden alkalommal ezt kérdezi először.

– Alszanak – mondtam. – Vesd le a kabátodat.
 Mária leült az egyik székre, világosbarna kabát volt rajta, nagyon jól állt neki; amikor leült, a térdére húzogatta a kabát széléit. Én az ágyban feküdtem, azelőtt fel szoktam kelni, ha bejött, és megcsókoltam az ajtóban, de most csak az ágyból figyeltem, és bosszankodtam, hogy még a kabátját sem akarja levenni, pedig meleg volt a szobában, délután tüzeltem a cserépkályhában.

– Vesd le a kabátodat. Meleg van itt benn.
 Mária riadtan nézett rám, megint a térdét takargatta, és engem rettenetesen bosszantott, hogy úgy viselkedik, mintha most volna itt először.

- Szeretsz? - kérdezte.

- Igen - mondtam.

- Nem csókoltál meg - mondta.

Felkeltem az ágyból, a kezeim közé fogtam az arcát, és szájon csókoltam. Néztam az arcát, a szemei kitágultak, és nézett bele a levegőbe, rajtam is keresztülnézett meg a szoba falán is.

- Nézz rám - mondtam.

Meg sem mozdult, nagy, zöld szemei még jobban kitágultak, és csak nézett bele a levegőbe, keresztül mindenben, ami előtte volt.

- Nem szeretem, ha így nézel - mondtam. Most mondtam neki ezt először, de ő nem hallott semmit.

Visszafeküdtem az ágyba, és onnan figyeltem Máriát. Egy ideig még kitágult szemekkel nézett maga elé, aztán kissé összeszűkültek a szemei, felkelt a székről, levetette a kabátját, és a fogasra akasztotta a kályha mellé. Odajött hozzám, és leült az ágy szélére. Úgy mozgott, mint egy alvajáró, még mindig furcsák voltak a szemei, valószínűleg nem is tudta pontosan, hogy mit csinál, különben nem ült volna az ágy szélére minden rábeszélés nélkül. Megfogtam a kezét, az ujjai puhák és melegek voltak.

- Nem szeretem, ha így nézel - mondtam, de Mária most sem hallotta.

Barna köves, széles aranygyűrű volt az ujján, forgattam, nézegettem, és azt mondtam:

- Szép gyűrűd van. Nem láttam eddig.

Mária most rám nézett, a szemei tiszták és szépek voltak.

- Az anyám adta - mondta. - Mikor kijöttem a kórházból.

- Szép gyűrű - mondtam.

- Tetszik? - kérdezte.

- Tetszik - mondtam. - Tetszik ez a barna kő.

- Topáz - mondta Mária. - Nem igazi topáz, csak füsttopáz.

- Milyen az igazi topáz? - kérdeztem.

- Nem ilyen barna - mondta Mária. - Aranyszínű. És értékeesebb, mint a füsttopáz.

- Nekem a füsttopáz is nagyon tetszik - mondtam.

- Akarod, hogy neked adjam? - kérdezte Mária.

- Nem - mondtam. - Csak legyen az ujjadon.

- Neked adom, ha akarod - mondta Mária.

- Nem kell - mondtam. - Így is az enyém. Te is az enyém vagy.

- Tiéd vagyok? - kérdezte Mária.

- Igen - mondtam. - Szeretném, ha idejönnél mellém.

- Nem akarom, hogy azt gondold... - kezdte Mária, de én türelmetlenül közbevágtam:

- Nem gondolok semmit. Szeretném, ha idejönnél mellém.

- Eloltom a villanyt - mondta Mária.

- Jó - mondtam. - Oltsd el a villanyt.

Hallottam, hogy suhognak a ruhái a sötétben, amikor vetkőzött, aztán bebújt az ágyba, és szerettük egymást. Mária valószínűleg boldog volt, mert mosolygott, a sötétben néha elővillantak a fogai.

- Mindig így fogsz szeretni? - kérdezte többször is, én meg azt mondtam:

- Mindig, persze hogy mindig így foglak szeretni.

- Szeressél - mondta többször is, én meg ilyenkor mindig azt mondtam:

- Nagyon szeretlek.

Simogattam a haját, és később azt mondtam neki:

- Olyan vagy, mint egy kisbárány. Mint egy kis fehér szőrű bárány.

- Szereted a fehér szőrű bárányokat? - kérdezte Mária.

- Nem - mondtam. - Nem szeretem, csak sajnálom őket. De téged szeretlek.

Szorosan egymáshoz bújunk, és sokáig hallgattunk, már azt hittem, hogy Mária talán elaludt, de egyszer csak azt kérdezte tőlem:

- Meg tudnál ölni egy fehér szőrű bárányt?

- Nem - mondtam. - Nem tudnám megölni, mert sajnálom.

- Meg tudnád ölni azt, akit szeretsz? - kérdezte Mária.

Megpróbáltam elhúzódnai tőle, hogy akár így a sötétben is a szemébe nézzek, de Mária nagyon erősen átölelt, és nem engedett el magától.

- Miféle hülyeség ez? - kérdeztem idegesen. - Miféle újabb hülyeség ez?

- Nem gondoltál még arra, hogy én esetleg megöllek egyszer téged? - kérdezte Mária.

Megragadtam a vállát, és eltoltam magamtól. A szemei szépen és tisztán csillogtak, az arcomat figyelte.

- Miféle újabb hülyeség ez? - kérdeztem. - Nem akarom, hogy ilyen hülyeségeket beszélj.

Mária behunyta a szemét, hallgatott egy ideig, aztán halkán azt mondta:

- Ne haragudj, ideges vagyok.

- Nem szeretem, ha hülyeségeket beszélsz - mondtam.

- Ideges vagyok - mondta Mária. Felnyitotta a szemét, és mosolyogva nézett rám.

- Már nem vagyok ideges - mondta.

- Pihenned kell - mondtam. - Sokat kell pihenned.

- Nem haragszol rám? - kérdezte Mária.

- Nem haragszom - mondtam. - Sokat kell pihenned.

- Nem vagyok beteg - mondta Mária. - Hidd el, nem vagyok beteg. Állandóan veled szeretnék lenni.

- Tudom, hogy nem vagy beteg - mondtam. - De sokat kell pihenned.

- Nem haragszol rám? - kérdezte.

- Nem haragszom - mondtam. - De most már haza kell menned.

Felkeltünk az ágyból, a sötétben felöltöztünk, és csak azután gyújtottam fel a villanyt. Tudtam, hogy most következik az, amit legjobban rüheltem. Mária, amikor csak lefeküdt velem, utána, ha már felöltöztünk, mindig sírt, nyűgösködött, azt mondta, hogy piszkosnak érzi magát, és elkeseredetten bizonygatta, hogy ő nem azért jött, hogy lefeküdjön velem, végül pedig könyörgött, hogy maradjunk mindig együtt; akkor nem érezné piszkosnak magát, ha nem kellene tőlem elmennie. Ilyenkor a legnehezebb megvigasztalni, és mondom, nagyon rühellem a dolognak ezt a részét.

Amint ráadtam a kabátját, Mária mindjárt sírni kezdett.

- Most is szeretsz, hogy lefeküdtem veled? - kérdezte.

- Persze hogy szeretlek. De most légy csöndben, mert felébrednek apámék.

Ezzel legalább elértem, hogy nem nyomorgatott, amíg ki nem mentünk az utcára. Ott természetesen újra rákezdte:

- Félek, hogy emiatt nem fogsz szeretni - mondta.

- Szeretni foglak - mondtam. - De most siessünk, mert hideg van, és nem akarom, hogy megfázzál.

- Le fogom magamat mosni forró vízzel - mondta Mária.

- Hideg van - mondtam. - Jobb, ha nem fürdesz ma éjjel.

- Muszáj fürödnöm - mondta Mária. - Te is tudod, hogy muszáj megfürödnöm. Le fogom magam súrolni forró vízzel.

- Siessünk - mondtam. - Hideg van, és nem akarom, hogy megfázzál.

Húztam magammal Máriát, de ő folyton megállt és kérdezgetett:

- Miért nem maradhatok állandóan veled?

- Majd arra is sor kerül - mondtam ilyenkor, és siettem vele haza.

- Nem szeretsz már? - kérdezte.

- Szeretlek - mondtam. - Siessünk.

- Látom, hogy nem szeretsz már - mondta Mária.

Esküszöm, a fene majd megevett, amikor így nyomorgatott. Nyirkos, ködös éjszaka volt, alig vártam már, hogy hazaérjek vele.

- Ideges vagy - mondtam neki. - Pihend ki magad, és minden rendben lesz. Sokat kell pihenned.

- Holnap is eljöhetek hozzád? - kérdezte Mária.

- Holnap a Fehér Lóval kell beszélnem - mondtam. - És sok munkám lesz ezekben a napokban. Át kell tanulmányoznom az árajánlatokat.

- Nem szeretsz már? - kérdezte Mária isten tudja hanyadszor aznap este.

- Szeretlek - mondtam. - De neked sokat kell pihenned. Megígéreted, hogy sokat fogsz pihenni.

- Mindig fogsz szeretni? - kérdezte kétségbeesetten.

- Mindig - mondtam. - Mindig foglak szeretni. De ígérd meg, hogy sokat fogsz pihenni.

- Megígérem - mondta Mária.

Rettenetesen fáztak a lábaim, alig vártam már, hogy hazaérjek vele.

II. RÉSZ

– Mikor próbál meg úgy istenigazából berúgni? – kérdezte a Kovács Pali Opatot, aki már öt perce állt az asztalunk mellett, és folyton azt hajtogatta:

– Mit parancsolnak vacsorára?

– Próbáljon meg úgy istenigazából berúgni – mondta a Kovács Pali. – Majd meglátja, jót tesz magának. A félszemű Kacsannak is jót tett.

– Miért akarod mindenáron berúgatni? – kérdezte Gábiel, aki a szomszéd asztalnál ült Ráczcal.

– Ez a mi titkunk – mondta a Kovács Pali. – Nem áruljuk el senkinek, igaz, Opat?

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.

– Mondd már meg neki, hogy mit parancsoltok vacsorára – mondta Gábiel –, aztán engedd át nekünk egy kicsit.

– Rendben van – mondta a Kovács Pali –, de csak akkor, ha megpróbálsz rábeszélni, hogy rúgjon be úgy istenigazából.

– Megpróbálok rábeszélni – mondta Gábiel. – Csak engedd már ide, hadd rendeljünk mi is valamit.

– Fáradjon a szomszéd asztalhoz – mondta Kovács Pali mosolyogva Opatnak. – Gábiel kőművesmester úr asztalához.

– Nem vagyok kőművesmester – mondta Gábiel. – Három nappal ezelőtt visszaadtam az iparengedélyt, és most háztartási alkalmazott vagyok Rácznál.

– Gábiel kőművesmester részeg – jelentette ki ünnepélyesen a Kovács Pali.

– Minden járulékot én fizetek – mondta Gábiel. – A lényeg az, hogy valamiképpen elérjem a nyugdíjhoz szükséges éveket. Igenis háztartási alkalmazott vagyok, és egyáltalán nem vagyok részeg.

– Miért adta vissza az iparengedélyét? – kérdeztem.

– Kevés a munka, fiú – mondta Gábiel. – Mi pedig sokan vagyunk. Senki sem mer építkezni. A patkányok mind ráültek a pénzükre, és

várják, hogy mi lesz. Nagyon kevesen építkeznek mostanában, és azok is cigánykodnak velünk, mert tudják, hogy sokan vagyunk.

– Maga a legjobb kőműves a városban – mondtam.

– Éppen ezért nem vagyok hajlandó egy köbméter falat kétezer dinárért felrakni – mondta Gábiel. – Inkább bejelentettem magam a biztosítónál Rácz háztartási alkalmazottjaként. Mit tegyek, ha minden patkány ül a pénzén és vár.

– Félnék a vagyonellenőrzéstől is – mondta Rácz. – Most kellene kirabolni néhány zsíros patkányt. Biztos vagyok benne, hogy még feljelentést sem mernének tenni, mert félnék a vagyonellenőrzéstől.

– És építeni sem mer senki – mondta Gábiel.

– No látja – mondta a Kovács Pali Opatnak. – Az emberek meg vannak ijedve, és nem mernek építeni. Jobban tenné, ha úgy istenigazából berúgna, még mielőtt valami felfordulás lenne.

– Az idén még nem lesz komolyabb balhé – mondta a Fehér Ló.

– Azt sohasem lehet tudni – mondta a Kovács Pali. – Lehet, hogy szocialista jóakaróink csak arra várnak, hogy letörjük a kukoricát és betakarítsuk a termést. Akkor aztán nem tudunk hova bújni előlük, és honnan lövöldözni rájuk. A termés pedig betakarítva várja őket. Maga, Opat, fontolja csak meg jól ezt a berúgási javaslatot.

Opat zavartan topogott közöttünk, hol minket nézett, hol Gábielét. A többi asztalnál hangosan beszélgettek, a gramofon bömbölt, nekünk is hangosan kellett beszélnünk. Ezúttal a kisterem is tele volt Joáb II-nél. Hideg volt már, ilyenkor nem lehetett kint ülni az udvaron, a nádfedél alatt, így hát Joáb II-nél tele volt vendéggel mind a két terem. Mi négyen a törzsasztalunknál ültünk, közel a gramofonhoz, és néhányszor már leforgattuk a Green, green grass of homeot. A körülöttünk beszélgető vendégekre nem is figyeltünk, senkit sem ismertünk közülük, csak Gábielt és Ráczot, akik a szomszéd asztalnál ültek.

Gábielt már régóta ismerem, ő a legjobb kőműves a városunkban; mindig rengeteg munkája volt, pedig a legdrágábban dolgozott a privát mesterek között, de aki építésre szánta magát, az igyekezett Gábielt megkaparintani, mert tudta, hogy ő becsületes munkát fog végezni. Akilevnek, a rendőrfőnöknek a házáat is ő építette, és állí-

tom, hogy ma Akilevnek van a legjobban megépített háza a Z. úton. Nekem mindig tetszett Gábiel. Alacsony, vastag nyakú, barna arcú ember, mindenhova a piszkos munkaruhájában jár, még vasárnap is legtöbbször a munkaruhájában lehet látni, folyton tréfálkozik az emberekkel, a munkásaival is mindig jókedvűen beszélget, de egy görbén elhelyezett téglá vagy rosszul megkevert malter már elég neki ahhoz, hogy kirúgjon valakit. Az utóbbi időben Rácz is nála dolgozott. Rácz sokkal vékonyabb, mint Gábiel, de ő is szeret nagyokat nevetni és sokat beszélni. Rácz fűtő volt az asztalosüzemben, amíg ott Mária apja volt az igazgató, mikor az üzem egyik része leégett, az öreg Buzsellával együtt őt is letartóztatták, Buzsellát elítélték őt évre, őt pedig néhány hét múlva kiengedték, de Kovalik, az új igazgató nem vette fel ismét fűtőnek, így hát elment Gábielhez napszámosnak, most pedig ő lett Gábiel névleges munkaadója, és három napja már együtt ittak.

– Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat Gábielt és Ráczot.

– Mondd neki, hogy rúgjon be úgy istenigazából – mondta a Kovács Pali Gábielnek. – Rúgjon be rettenetesen, még mielőtt letörik a kukoricát itt nálunk.

Joáb II már vagy tíz perce állt az ajtóban, és figyelte, hogy nyomorgatjuk Opatot. Nem bírta már tovább, odajött az asztalunkhoz, és azt mondta:

– Ne bántsák folyton Opatot. Hagyják dolgozni.

– Maga nem gondolja, hogy rettenetesen be kellene neki rúgni, még mielőtt letörik a kukoricát itt nálunk? – kérdezte a Kovács Pali.

– Nemcsak kukoricaföldekből áll ez az ország – mondta Joáb II.

– Tudom – mondta a Kovács Pali. – Hosszan tartó háború és hasonlók.

– Itt az emberek nem adják meg könnyen magukat, mert mindenkinek van veszténivalója – mondta Joáb II.

Kovács Pali nyájasan rámosolygott Joáb II-re, és azt mondta:

– Kedves Joáb úr, magából a kispolgár beszél. Én elhiszem, hogy magának van veszténivalója, de miért nem kérdezi meg például Ráczot, hogy neki mi a veszténivalója.

Kovács Pali nem várta, hogy mit válaszol Joáb II, hanem átszólt a szomszéd asztalhoz:

- Rác, neked van vesztenivalód?
- Mit akarsz tőlem? - kérdezte Rác.
- Dolgozol valahol? - kérdezte a Kovács Pali.
- Nem - mondta Rác.
- Van pénzed? - kérdezte a Kovács Pali.
- Nincs - mondta Rác.
- Van vesztenivalód? - kérdezte a Kovács Pali.
- Nem értem, hogy mit akarsz tőlem - mondta Rác.
- Szeretné, ha a lágerhez csatolnának bennünket? - kérdeztem most én Ráctól.

- Értem már - mondta Rác. - Nem szeretném. Egyáltalán nem szeretnék a lágerban élni.

- Miért? - kérdezte a Kovács Pali. - Nincs semmi vesztenivalód.

- Az igaz - mondta Rác. - De ott nem engedik az embernek, hogy kedvére pofázzon. Én meg nagyon szeretek pofázni.

Kovács Pali csodálkozva nézte Ráczot, szokása szerint megpróbált nyájasan mosolyogni, látszott rajta, hogy valami gúnyos válaszon töri a fejét, de egyelőre csak azt dünnyögte maga elé:

- Én is szeretek sokat pofázni.

- No, látja - mondta Joáb II. - Ha megszorítják az embereinket, és választaniuk kell, mindenki rájön, hogy igenis van vesztenivalója.

- Maga hallgasson, Joáb úr - mondta a Kovács Pali. - Maga itt közönséges statiszta, aki csak arra való, hogy bölcs beszélgetésekre ingereljen bennünket. A véleménye nem mérvadó. Nincs itt senki, akinek mérvadó lehetne a véleménye. Rác egy lecsúszott egzisztencia, Gábiel egy közönséges számító mesterember, a Fehér Ló rohadt kapitalista, vagy esetleg csőlakó, vagy mittudom én, hogy micsoda, Búrnak nincs véleménye, ő csak pofozkodni szeret, Tom... Tom, ő még hisz a mesékben, és mindenáron szép házakat akar építeni, tehát egyik sem jó. Egy pozitív hős kell most nekünk, aki véleményt mond. Van itt a teremben pozitív hős?

- Nem tudom - mondta Joáb II. - Nem nagyon ismerem ezeket. Sokat járnak mostanában hozzám, akiket azelőtt sohasem láttam.

- A nagyteremben sincs pozitív hős? - kérdezte a Kovács Pali.
- Török Ádám jó lesz? - kérdezte Joáb II.
- Török Ádám? Nem - mondta a Kovács Pali. - Török Ádám nem lesz jó. Ő túlságosan egyoldalúan pozitív hős, akinek el kell pusztulni. Egy sokoldalú pozitív hős kell nekünk.
- Kovalik Pista jó lesz? - kérdezte Joáb II.
- Kovalik itt van? - kérdezte csodálkozva a Kovács Pali.
- A nagyteremben ül - mondta Joáb II.
- Nagyszerű - mondta a Kovács Pali. - Őt kell idehívni. Kovalikot. Aztán sorolni kezdte Kovalik érdemeit:
- Helyreporozott egy leégett asztalosüzemet, hároméves kiviteli szerződést kötött, igaz, hogy most három évig csak éjjeliszekrényt fognak gyártani az üzemben, de ezt legalább vásárolják külföldön, ezenkívül a munkásokat teljesítmény szerint fizeti, a tisztviselők viszont csak nyolcvanszázalékos fizetést kapnak, a hiányzó részt esetleg az év végi elszámoláskor kapják meg... szóval, ő egy nekünk való pozitív hős.

- Idehívjam? - kérdezte Joáb II.

- Hívja ide - mondta a Kovács Pali.

- Megpróbálom idehívni - mondta Joáb II, és kiment.

- Opat, amíg a következő jelenet el nem kezdődik, legyen szíves, hozzon nekünk négy adag sült halat - mondta a Kovács Pali.

Opat még nem érkezett meg a sült hallal, amikor Kovalik megjelent az ajtóban. Nagydarab, szeplős ember - egyidős a Kovács Pálival, együtt jártak iskolába -, a szempillái olyan fehérek, hogy alig látszanak, sárga pulóver és csíkos, barna nadrág volt rajta, hunyorogva nézett szét a gramofonos teremben, rebegtette kopasz szemhéjait, és én is csak akkor vettem észre, hogy milyen sűrű füst van a teremben; még a szomszéd asztalnál ülőket is alig lehetett felismerni, olyan sűrű volt a cigarettafüst.

Kovalik végre észrevett bennünket, és odajött az asztalunkhoz.

- Joáb II azt mondja, hogy kérdezni akartok tőlem valamit.

- Így igaz - mondta a Kovács Pali. - Színházat játszunk, és szükségünk van egy pozitív hősrre. Téged választottunk, mert te egy sokoldalú pozitív hős vagy, és kérdezni akarunk tőled valamit.

– Sokat ittál – mondta Kovalik. – És sokat beszélsz.
– Én mindig sokat beszélek – mondta a Kovács Pali. – Jót tesz nekem, ha sokat beszélek. Mindenkinek jót tesz, ha sokat beszél. Rác is ezt mondta az előbb, csakhogy az ő véleménye nem mérvadó. Te nem szoktál sokat beszélni?

– Ezért hívtál? – kérdezte Kovalik.
Kovács Pali felemelte a kezét, izzadt a homloka, és a szemei olyan átlátszóak voltak, mint két üveggolyó.

– Álljunk meg egy pillanatra – mondta. – Búr, légy szíves, menj oda az ajtóhoz, és ne engedd be Opatot, amíg a jelenet véget nem ér. Nem akarom, hogy bárki is zavarjon most bennünket.

Búr felkelt, az ajtóhoz ment, nekidőlt az ajtófélfának, és onnan figyelt bennünket. Kovács Pali pedig azt kérdezte Kovaliktól:

– Neked van vesztenivalód?
– Ezért hívtál? – kérdezte Kovalik. – Persze hogy van veszténivalóm.

– Akkor hát te is félsz jóakaróinktól, akár Joáb II – mondta a Kovács Pali.

– Hülyeség – mondta Kovalik. – Éjjeliszekevényeket szívesen eladok bárkinek, ha jól megfizetik. Különben nem érdekelnek. Ezért hívtál?

– Többet vártam tőled – mondta a Kovács Pali. – Te egy sokoldalú pozitív hős vagy, és én többet vártam tőled.

– Sokat ittál – mondta Kovalik. – Különben sem miattad jöttem ide. Tommal akarok beszélni.

Csodálkozva néztem Kovalikra. Ismertük egymást, az utcán köszöntünk is egymásnak, de ha jól emlékszem, még sohasem beszélgettem vele. Idegesített a rekedt hangja, meg a láthatatlan fehér szempillái is idegesítettek.

– Akkor hát beszélj vele – mondta mérgesen a Kovács Pali. – Búr, szólj Opatnak, hogy most már beléphet. Hozza a sült halat.

Opat egy nagy tálcán hozta a négy adag sült halat, a tálcát gyorsan az asztal közepére tette, és otthagyt bennünket.

– Tom, szeretném, ha kijönnél velem egy kicsit az udvarra – mondta Kovalik, és még mindig hunyorgott kopasz szemhéjaival.

– Elmondhatod itt is – mondtam.

– Szeretném, ha kijönnél velem az udvarra egy kicsit – mondta Kovalik.

– Menj ki vele az udvarra egy kicsit – mondta a Kovács Pali. – Vacsorázni akarok.

Kovaliknak pedig megint azt mondta:

– Többet vártam tőled.

Felálltam az asztal mellől, rá se néztem Kovalikra, kimentem az udvarra. A nádfedél alatt még ott voltak az asztalok egymás mellé állítva, a székeket azonban már elvitte valahová Joáb II. A folyó felől hideg szél fújt, fázósan dörzsöltem a kezeimet, és úgy tetszett, mintha szájharmonikázást hallanék. Az egyik asztalra támaszkodtam, úgy figyeltem a folyó felé, fölöttem a szél zörgette a vékony nádfedelet, de időnként tisztán lehetett hallani, hogy a fiú, aki a régi strand kabinjaiban lakik, szájharmonikázik a folyó túlsó partján. Nem tudom, meddig figyelhettem így, előrehajolva, Kovalik a hátam mögött állt, egy ideig nem szólt semmit, várta talán, hogy megforduljak; egész biztosan azt hitte, hogy rosszul vagyok, és azért támaszkodom az asztalra.

Aztán megint fájni kezdtem, felegyenesedtem, és összedörzsöltem a kezeimet. Akkor azt mondta Kovalik:

– Voltam ma Buzselláéknál.

Szembefordultam vele, de nem szóltam semmit. Tudtam, hogy eljárt Máriaékhoz, azt hiszem, rokona is az anyjának, és különösen sokszor eljárt hozzájuk, amióta az öreg Buzsellát lecsukták, és ő került a helyére. Gondoltam, lehet, hogy Mária üzent nekem valamit, ezért hát kíváncsian vártam, hogy folytassa.

– Mária állandóan sír – mondta Kovalik.

– Mindig sokat sír – mondtam.

– Most állandóan sír – mondta Kovalik.

– Úgy látszik, még nem gyógyult meg teljesen – mondtam.

– Többet kellene együtt lennetek – mondta Kovalik.

– Felhívás táncra? – kérdeztem gúnyosan.

– Az anyjának azt mondták az orvosok, hogy minél előbb férjhez kellene adnia Máriát. Akkor meggyógyulna.

– Tehát mégiscsak felhívás táncra – mondtam.

– Mária nagyon szeret téged – mondta Kovalik.
 – Neked van már feleséged? – kérdeztem.
 – Persze hogy van – mondta Kovalik. – Te is tudod, hogy van feleségem.

– Szeret? – kérdeztem.
 – Persze hogy szeret – mondta Kovalik. – Hiszen a feleségem.
 – Mondta már neked, hogy meg tudna ölni? – kérdeztem. Kovalik nem szólt semmit. Most ő támaszkodott az egyik asztalra, és úgy tett, mintha a szájharmonikázást hallgatná, pedig a fiú ott a folyó másik oldalán már abbahagyta a szájharmonikázást, és csak a vékony nád-fedél zörgött a fejünk felett.

– Segíthetnél Márián – mondta halkan. – Ő igazán nagyon szeret téged.
 – A szerelemtől csak a közvetlenül érdekelttel vagyok hajlandó beszélgetni – mondtam. – Azzal is csak négy szemközt.

Kovalik felegyenesedett, zavartan állt előttem, és azt mondta:
 – Ne haragudj.
 – Nem haragszom – mondtam. – Megyek vacsorázni.
 – Ne haragudj – mondta megint Kovalik.
 – Nem haragszom – mondtam. – Végső ideje már, hogy megvacsorázzak.

Az ajtóban megálltam, és hunyorogni kezdtem, úgy tettem, mintha keresnék valakit. A gramofon most nem szólt, a Kovács Paliék vacsoráztak, és nem tettek fel újabb lemezt. Sűrű cigarettafüst volt a teremben, és csak álltam az ajtóban, hunyorogtam, forgattam a fejem, és úgy tettem, mintha keresnék valakit. A Fehér Ló vett észre először, intett a kezével, hogy menjek már oda.

– Mit akart tőled a pozitív hős? – kérdezte, amikor az asztalhoz mentem.

Álltam az asztal mellett, sűrűn pislogtam a Fehér Lóra, és Kovalik hangját utánozva, rekedten azt mondtam neki:

– Szeretném, ha kijönnél velem az udvarra egy kicsit.
 A Fehér Ló majd megfulladt a sült haltól, úgy elkezdett nevetni, de aztán elkomolyodott, és az én hangomat utánozva azt mondta:
 – Elmondhatod itt is.

– Szeretném, ha kijönnél velem az udvarra egy kicsit – mondtam megint Kovalik hangját utánozva.

A Fehér Ló felállt a székről, akkor abbahagyta a komédiázást, intettem neki, hogy üljön le, én is leültem, és azt mondtam:

– Majd vacsora után.
 – Tényleg beszélgetni akarsz velem kint az udvaron? – kérdezte a Fehér Ló.

– Tényleg – mondtam.
 – Roppant titokzatosak vagytok ma este – mondta a Kovács Pali.
 – Rendeltetek már vörös bort? – kérdeztem.
 – Rendeltünk – mondta Búr.
 – Akkor hagyjatok vacsorázni – mondtam, és enni kezdtem.

Vacsora után kimentünk a Fehér Lóval az udvarra. Nagy kedvem lett volna újra kezdeni a komédiázást, gondoltam, megkérem, hogy támaszkodjék az egyik asztalra, és tegyen úgy, mintha feszülten figyelne a folyó felé, és a szájharmonikázást hallgatná, de a szél most talán még jobban fúj, mint az előbb, amikor Kovalikkal álltunk itt, ezért mindjárt megmondtam a Fehér Lónak, hogy miért hívtam ki az udvarra:

– Joáb I pénzt kínál neked. Dinárt márkáért.
 Azt vártam, hogy a Fehér Ló meglepődik, de nem lepődött meg, mosolygott, a fejét csóválta, és azt mondta:
 – Ő már az ötödik, aki pénzt kínál.

Én lepődtem meg, erre igazán nem számítottam.
 – Nem ragaszkodik a hivatalos árfolyamhoz – mondtam.
 – Tudom – mondta a Fehér Ló. – A többiek sem ragaszkodnak a hivatalos árfolyamhoz. Tudtam én ezt már Németországban is. Főleg ezért is jöttem az idén.

– A kocsit nem adod el az idén? – kérdeztem.
 – Nem hiszem – mondta a Fehér Ló. – Szerezhetek dinárt nagyon olcsón, amennyit akarok.

– Sok pénzre van szükséged? – kérdeztem.
 – Sokat fel tudnék használni – mondta a Fehér Ló.
 – Joáb I-től annyit kaphatsz, amennyit akarsz – mondtam. A Fehér Ló gondolkodott egy ideig, járkálni kezdett a nád-fedél alatt,

a kezét végighúzta az asztalok szélén, aztán megállt előttem, és megkérdezte:

- Neked lenne belőle valami hasznod, ha Joáb I-gyel üzletelnék?
- Valószínűleg – mondtam. – Nagy szüksége van vészkijáratokra.
- Ő már az ötödik, aki pénzt kínál nekem – mondta a Fehér Ló.
- Az anyád felől is érdeklődött – mondtam.

A Fehér Ló mosolyogva nézett rám, és azt mondta:

– Tehetséges gyerek vagy. Majd megemlítem Joáb I-nek, hogy te beszéltél rá az üzletre.

– Minden este otthon találhatod – mondtam.

– Szólj neki, hogy vasárnap este elmegyek hozzá – mondta a Fehér Ló. Aztán a vállamra tette a kezét, és lassan visszamentünk a gramofonos terembe.

A viaszsárga arcú munkások szótlánul álltak a játékbábugyár udvarán, hátukat a falnak támasztották, és nem mozdultak onnan. Hallgattak, maguk elé néztek, és az arcuk csúnyán világított. Délelőtt ketten megőrültek. Két munkás azok közül, akik a szigetelőszalagokat gyártják. A benzingőztől örültek meg, mert a szigetelőszalagokat benzinnel locsolják, amikor a meleg hengerek között préselik, a benzin gőzölög, és a két munkás egyszer csak elkezdett üvöltözni, csapkodtak maguk körül, aztán a földre vetették magukat, rángatództak, fehérré hab jött a szájukon, a többiek alig tudták lefogni őket. Aztán jött a mentőkocsi, a két örült munkást elszállították a kórházba, a többiek azonban nem voltak hajlandók tovább dolgozni, kiálltak az udvarra, szépen egymás mellé, a hátukat a gyár falának támasztották, és hallgattak. Rimec, az igazgató szaladt Joáb I-hez, hívta, hogy próbáljon beszélni a munkásokkal, de Joáb I nem akart elmenni a gyárudvarba, azt mondta, hogy Rimecet azért nevezték ki teljhatalmú igazgatónak, hogy rendet csináljon a gyárban, beszéljen hát ő a munkásokkal. Rimec akkor visszament a gyárudvarba, beszélni akart a munkásokkal, de azok előreléptek a faltól, és szép lassan megindultak Rimec felé, és akkor Rimec szörnyen megijedt, és a keskeny vaslétrán felmenekült a padlásra Török Ádámhoz. Szenzációs látvány lehetett: a kis gömbölyű Rimec, amint ijedten menekül a keskeny vaslétrán Török Ádámhoz.

Minderről semmit sem tudtam, amíg dél körül be nem rontott hozzám az irodába Búr és a Kovács Pali; hívtak, hogy menjek azonnal velük, elmesélték, hogy két munkás megőrült délelőtt, a többiek pedig a gyárudvaron állnak, Rimec a padlásra menekült, Török Ádám pedig a vaslétrán ül a piszkos szürke felöltőjében, és cigarettázik. Búr és a Kovács Pali azt mondták, hogy okvetlenül el kell mennünk a gyárudvarba, mert biztosan lesz ott még cirkusz délután is.

Mások is bejöttek a gyárudvarba, bárméskodtunk, és vártuk, hogy lesz-e még valami cirkusz, de a munkások nem mozdultak el a fal mellől, csúnya, viaszsárga arccal álltak ott, esküszöm, egy árva szót

sem szóltak, még egymással sem beszéltek, bennünket talán észre sem vettek, mereven néztek maguk elé, és az arcuk csúnyán világított. Török Ádám is mozdulatlanul ült a vaslétrán, cigarettázott; intettem neki a kezemmel, mikor bementünk a gyáruvarba, de ő akkor sem mozdult meg, úgy tett, mintha nem is látna bennünket. Olyan volt, mint egy nagy, hűséges házőrző kutya, akit valamikor megtanítottak cigarettázni.

- Ez a Rimec nem normális - mondta a Kovács Pali, ki tudja, hányadszor már, és egy hosszú, kemény gumiszalagot megpróbált körbehajlítani. - Napi tizenkét óra hosszát dolgoztatni ezeket a szerencsétleneket a benzingőzben. Mondom, hogy nem normális.

- Nincs egyetlen szellőztetőnyílás sem - mondta Búr. - Rimec most alaposan meg fogja ütni a bokáját.

- Nem hiszem, hogy attól túlságosan megvigasztalódnának azok a sárga arcúak - mondta gúnyosan a Kovács Pali, miközben egy nyolcast próbált formálni a hosszú gumiszalagból. - Különösen azt a kettőt lesz nehéz megvigasztalni, akit megkötözve szállítottak a kórházba.

- Valakinek beszélni kellene a munkásokkal - mondtam. - Nincs semmi értelme, hogy órákon át itt állnak a fal mellett.

- Ki a fene mer most beszélni velük - legyintett a Kovács Pali. - Néhány szellőztetőnyílást kellett volna csak vágni a falba, és ventilátorokkal kipucolni az üzemből a benzingőzt. Akkor most nem lenne ilyen sárga az arcuk.

- Fizetést is alig kaptak - mondta Búr. - Nem tudják eladni a bábuikat. Az utóbbi időben senki sem akar játékbábut vásárolni. Nálunk is a polcokon porosodnak a Miki egerek már hónapok óta.

- Szörnyen sárga az arcuk - mondtam. - Nem tudom megérteni, hogyan állhatnak órákon át mozdulatlanul a fal mellett. Engem a fene megenne, ha ilyen sokáig mozdulatlanul kellene állnom.

- Volt egy festő barátom - mondta a Kovács Pali -, az azt állította, hogy még a legedzettebb modell sem tud másfél óránál tovább állni. Ezek meg itt már legalább három órája állnak mozdulatlanul. Alkalmazni kellene őket festőmodellnek.

- Akkor valószínűleg nem szívnanak benzingőzt a tüdejükre - mondtam.

- Még egyetlen modelltől sem hallottam, hogy megőrült volna a benzingőztől - mondta a Kovács Pali.

Kezdetben csak halkan beszélgettünk, nem akartuk, hogy a munkások meghalljanak bennünket, de amikor láttuk, hogy még csak ránk sem néznek, egészen közel mentünk hozzájuk, és hangosan beszélgettünk egymással. Ők meg csak álltak ott, mint valami rosszszul sikerült viaszfigurák: volt, aki összefonta mellén a karját, volt, aki zsebre dugta a kezét, volt, aki esetlenül a combjához szorította a tenyerét, és egyik sem mozdult, nem is szóltak semmit. Az ég szürke volt, a nap bujkált a felhők között, és ha néha bevilágított a játékbábугyár udvarába, a mozdulatlan arcok még sárgábbak lettek.

Délután három óra körül Török Ádám integetni kezdett nekem a létráról. Odamentem hozzá, és ő azt mondta, hogy beszélni akar a munkásoknak. Az ő arca is sápadt volt, és idegesen szívta a cigarettát.

- Mit akar nekik mondani? - kérdeztem. - Nem nagyon ajánlatos ilyenkor beszélni nekik.

- Nem bírom már nézni, hogy ilyen mozdulatlanul állnak ott a fal mellett - mondta Török Ádám. - Majd valami szépet mondok nekik. Valamikor sokat beszéltem az embereknek.

- Nem ajánlatos ilyenkor beszélni nekik - mondtam. - Rimec is a padlásra menekült.

- Rimecet gyűlölik - mondta Török Ádám. - Engem nem gyűlölnék. Nem bírom már tovább nézni, ahogy órákon át mozdulatlanul állnak.

Megvontam a vállamat, és azt mondtam:

- Próbálja meg. Én is elég kellemetlenül érzem magam, ahogy így elnézem őket.

- Segítsetek nekem - mondta Török Ádám.

- Hogyan segítsünk? - kérdeztem. - Én nem merek nekik beszélni, sem Búr, sem a Kovács Pali.

- Én fogok beszélni - mondta Török Ádám. - Ti menjetek be a gyárba, és hozzatok ki sok játékbábut, és rakjátok őket le a munkások elé. Aztán majd én beszélek nekik.

- Miért kellene a bábuk? - kérdeztem.

– Kellenek – mondta Török Ádám. – Majd meglátod, hogy miért kellenek. Ti csak hordjátok ki őket az udvarra.

– Nem tudom, hogy beengednek-e bennünket a gyárba – mondtam. – Az ajtó mellett is állnak.

– Azt hiszem, hogy be fognak engedni benneteket – mondta Török Ádám. – Lehet, hogy észre sem veszik majd, amikor bementek az ajtón.

A munkások felé néztem, és megint megkérdeztem Török Ádám-tól:

– Okvetlenül szüksége van magának a játékbábukra? Nélkülük nem tud beszélni?

– Szükségem van a bábukra – mondta Török Ádám. – Kigondoltam egy szép beszédet, és ahhoz szükségem van a bábukra.

– Ha okvetlenül szüksége van rájuk, akkor megpróbálhatjuk kihordani őket az udvarra – mondtam. – Majd szólok Búrnak és a Kovács Palinak.

Visszamentem hozzájuk, és mondtam nekik, hogy mire kért meg bennünket Török Ádám. Kovács Palinak szörnyen nem tetszett a dolog, azt mondta, hogy Török Ádám biztosan megint valami hülyeséget talált ki, amiből csak baj származik, de Búr azt mondta, hogy már ő sem bírja nézni ezt a sok mozdulatlan embert, bejön velem a gyárba, és ha a munkások nem szólnak semmit, segít nekem kihordani a bábukat az udvarra. Akkor a Kovács Pali gondolkozni kezdett, és végül azt mondta, hogy nem bánja, ő is velünk jön, végső fokon azért jöttünk ide, hogy valami izgalmas cirkuszt lássunk, próbáljunk hát segíteni Török Ádámnak, hátha lesz még valami izgalmas cirkusz.

Óvatosan indultunk a gyáépület felé, félszemmel állandóan a sárga arcú munkásokat figyeltük, de azok csak álltak és néztek mereven maguk elé, és akkor sem mozdultak meg, amikor bementünk a gyárba. Bent a gépek között rengeteg játékbábu hevert, mi gyorsan összeszedtünk belőlük, amennyi csak a kezünkbe fért, kivittük az udvarra, és leraktuk őket a mozdulatlan munkások lába elé. Még háromszor mentünk vissza a gépek közé, sok bábút kihordtunk az udvarra, a munkások nem mozdultak, mi pedig mindegyik elé tettünk néhány játékbábút.

Akkor Török Ádám eldobta a cigarettát, felállt, és lemászott a létrán. Felöltöje most is ki volt gombolva, látszott alatta a bűdös bárányszerű bekecs, az arca pedig sápadt volt, és már apró fekete tüskök borították, mert még reggel borotválkozott, most meg már délután volt, és nagyon gyorsan nőtt a szakálla. Lassan végigment a munkások sorfala előtt, mindegyiknek az arcába nézett, aztán visszafordult, megállt kissé távolabb tőlük, úgy tizenöt méterre a gyáépülettől, megköszönte a torkát, és beszélni kezdett:

– Nem jó az, ha az ember sokáig áll mozdulatlanul, és tragikus dolgokon gondolkozik, és én sem fogok most nektek a mai tragédiáról beszélni. Mert ha az emberek a tragikus, csúnya dolgokról beszélnek, azzal csak szaporítják a csúnya dolgokat, és még jobban szaporítják őket, ha gondolkodnak róluk.

Ezért én most a szép dolgokról fogok nektek beszélni. A szép dolgokról kell beszélni, és a szép dolgokra kell gondolni. Még akkor is kell beszélni róluk, ha nincsenek; az álmokról is kell beszélni, és meséket kell mondani egészen addig, amíg az emberek el nem hiszik az álmokat és a meséket.

Itt vannak előttem az álmok és a mesék. Nézzétek meg a Miki egeret: a Miki egér, ha bezárt ajtó elé ér, póznát formál a farkából, felmászik rajta a kulcslyukig, aztán kulccsá változik, bebújik a zárba, és kinyitja az ajtót. Nézzétek meg a Donald kacsát: a Donald kacsá beül egy üveggömbbe, és római katona lesz belőle, taréjos sisakkal a fején és fényes karddal az oldalán. Nézzétek meg a három kismalacot: a három kismalac csapdát állít a gonosz farkasnak, és amikor a gonosz farkas meg akarja főzni őket vacsorára, csapdába akad a lába, és fejével lefelé lóg a levegőben. Nézzétek meg Pinokkiót: Pinokkiónak számfűle nő, és megnyúlik az orra, de aztán megjavul, és igazi kisfiú lesz belőle.

És az emberek örülnek, ha a Miki egér kinyitja a bezárt ajtót, örülnek, ha a Donald kacsá taréjos sisakkal lép ki az üveggömbből, örülnek, ha csapdába esik a gonosz farkas, és örülnek, ha a fabábuból igazi kisfiú lesz. Annyira örülnek, hogy végül is elhiszik a meséket és az álmokat, és nagyon szeretik a Miki egeret, a Donald kacsát, Pinokkiót és a többieket.

Rengeteg Miki egeret, Donald kacsát és Pinokkiót kell gyártani, bármekkora árat fizetünk is érte, mert az embereknek szükségük van rájuk, mert szeretik őket, és nagyon szegények lennének, ha senki sem gyártana Miki egereket.

Az álmok szép dolgok, és ha az álmok gyártói mozdulatlanlana merevednek...

Ekkor hozzáváltak egy Miki egeret. A kék nadrágos, fehér kabátos, zöld kalapos, mosolygó Miki egér nagyot csattant Török Ádám báránybőr bekecsén. Aztán még két Miki egeret vágak hozzá, az egyik az arcába csapódott, és Török Ádámnak vér szivárgott az orrából. Aztán Pinokkiókat, gonosz farkasokat és rózsaszínű kismalacokat dobáltak feléje. Rengeteg rózsaszínű kismalac koppant Török Ádám fején és testén. Röpültek a rózsaszínű kismalacok, Török Ádám meg csak állt ott az udvar közepén, véres volt az arca, de még csak a kezét sem emelte maga elé. A munkások pedig dühösen dobálták feléje a gumi- és műanyag bábukat.

Aztán elfogytak a Miki egerek, a Donald kacsák, a Pinokkiók, a gonosz farkasok és a rózsaszínű kismalacok; a sápadt arcú munkások egymásra néztek, és lassan elindultak kifelé az udvarból. Nem szóltak egy szót sem, még egymással sem beszélgettek. A bábák is utánuk ballagtak, néha még hátrafordultak, és Török Ádámot nézték, aki egyedül állt az udvar közepén, és rengeteg játék-bábu hevert körülötte. Később Rimec is lejött a padlásról, behúzza a nyakát, és kigurult a gyárudvarból, Török Ádám pedig még mindig ott állt, és nem mozdult.

Akkor odamentünk hozzá mi hárman: Búr, a Kovács Pali meg én; Búr megfogta a bal karját, én meg a jobb karját, és elindultunk vele az önkiszolgáló felé, ahol egy artézi kút van. Török Ádám engedelmesen lépkedett közöttünk, úgy lépkedett, mintha aludna, a Kovács Pali pedig mögöttünk jött. A kútnál megmostuk az arcát, és akkor végre felébredt Török Ádám.

„A szerencsétlenek vigasza, hogy szenvedéseikben társaik vannak” – mondta komoran és ünnepélyesen Török Ádám. – Az ember örül, ha látja, hogy társai és testvérei vannak.

– Akar a kutya a maga testvére lenni – mondta a Kovács Pali, aki még most sem tudta tartani a pofáját. – A mesékből ma már nem lehet megélni, erről igazán meggyőződhetett. Leszünk inkább annak a testvérei, aki naponta legalább kétszer megetet bennünket. Akár a Joábok testvérei is.

– Ez nem lehet igaz – mondta Török Ádám. Kétségbeesetten nézett rám, és az orrából vékony csíkban szivárgott a vér.

Búr és én zavartan hallgattunk, a földet néztük, de a Kovács Palinak még most sem állt be a szája.

– Ez így igaz – mondta. – Ígért volna nekik napi két ingyen étkezést, egész biztosan nem vágta volna a pofájába a Miki egereket.

– Én sokkal többet akartam adni nekik – mondta Török Ádám.

– Enni adjon nekik – mondta a Kovács Pali.

– Honnan adjak nekik enni? – kérdezte Török Ádám.

– Honnan ad magának Joáb II? – kérdezte a Kovács Pali.

– Neki lelkiismeret-furdalása van – mondta Török Ádám.

– Ezen már igazán ne múljon – mondta gúnyosan a Kovács Pali.

– Legyen magának is lelkiismeret-furdalása.

Akkor Török Ádám zsebkendőt vett elő, megtörölte az arcát, és elindult fel a dombra, Joáb II kocsmája felé. A nap előbújt a felhők mögül, és barátságosan világított: fényes délután volt még.

Apámmal a gyümölcsfákat vizsgálgtuk a kertünkben vasárnap dél előtt. Kopogtattuk a törzsüket, forgolódtunk körülöttük, a férgeket kerestük, hogy megöljük őket. Ebben az évben nagyon elszaporodtak a férgek: ronda, kövér kukacok, mélyen befúrták magukat a fák törzsébe, ott aztán még jobban meghíztak, és egyre mélyebbre fúrták magukat. Csúf, fehér testük megduzzadt, és napról napra nagyobb üreget követelt magának a gyümölcsfák törzsében. Átkozottul veszelősek ezek a kukacok, és nagyon gyorsan növekszenek.

A gyümölcsfák nálunk egyébként sem éltek tíz-tizenöt évnél tovább, akárhogy gondozta is őket az apám; rossz, alacsony itt a talaj, gyakran feltör a talajvíz, rohasztja a gyökereket, úgyhogy tíz-tizenöt év után újabb facsemetéket kell ültetni a kipusztult régi fák helyébe. Ebben az évben pedig még a férgek is nagyon elszaporodtak, és a fiatal fákat is megtámadták. Apám szörnyen dühös volt, egy hosszú dróttal kaparta a fák kérgét, és ha féregvájatokat találtunk, a hosszú drótot bedugta a lyukba, és megpróbálta kipiszkálni a kukacot. Türelmesen kaparászott a fa törzsében, és ha végül sikerült neki kiszedni a ronda, kövér kukacot, a földre dobta, nagyokat káromkodott, és diadalmasan eltaposta a lustán tekerődő férget. Nagyokat dobbantott a lábával, és addig taposta, amíg végül csak egy csúnya, nedves folt maradt a földön a cipője sarka alatt. Legtöbbször azonban nem sikerült kiszedni őket a fák törzséből. Mély, kanyargós lyukakat fúrtak a kukacok, lehetetlen volt egy szál dróttal előkaparni őket, ilyenkor az apám dühösen szurkált a vájatokba, és addig nem tágitott, amíg nedves nem lett a drót vége. A drót végére ragadt, nyúlós váladékból megállapította, hogy megölte a férget a fa törzsében. Ilyenkor is káromkodott, de nem olyan diadalmas arccal, mint amikor sikerült előkaparnia a kukacot a napvilágra, és agyontaposni a földön. A körtefákkal volt a legtöbb bajunk, még a vastagabb ágaikban is lyukakat fedeztünk fel. Némelyik körtefa körül fél órát foglalatoskodtunk, mire sikerült megtisztítanunk a férgektől. Az apám káromkodott és köpködött, az arca kivörösödött, de azért látszott

rajta, hogy élvezi a féregirtást. Én undorodom ezektől a fákat zabáló kukacoktól, de azért szorgalmasan kutattam a rejtekhelyeiket, fehér krétával jelöltem meg a vájatok bejáratát, aztán kissé hátrább léptem, és néztem az apámat, ahogy a hosszú dróttal döfködi a kukacfészkeket. Ilyenkor én is köpködtem.

Kis kertünk van, nincs benne sok gyümölcsfa, úgyhogy akármilyen lassan dolgoztunk, tíz óráig már megöltünk minden férget, még csak a két diófát kellett volna megvizsgálni, bár ezt mindketten feleslegesnek tartottuk, mert tudtuk, hogy a diófákat csak ritkán támadják meg a kukacok, nehezen tudják magukat befúrni a keményfába, mégis elhatároztuk, hogy a diófákat is alaposan megvizsgáljuk. De ekkor megérkezett Sztantics.

Kinyitotta a kaput, csak a fejét dugta be, és hallózni kezdett. Én a kert végéből, a fák közül figyeltem, nem szóltam semmit, gondoltam, nem baj, ha egy kicsit megvárakoztatom. Tudtam, hogy miért jött, tudtam, hogy mit akar tőlem kérni, és azt is tudtam, hogy én mit fogok neki válaszolni. Éppen ezért hagytam, hogy hallózzon egy ideig és várakozzon, az ilyen várakozás megpuhítja az embert, és könnyebb szót érteni vele. Hallgattam hát és figyeltem a kert végéből. Ő tanácstalanul forgatta a fejét, aztán belépett a kapun, és megint hallózott. Előrebukott vállal, fehér arccal állt ott a bejáratnál, és várta, hogy kijöjjön valaki a házból.

Így messziről nézve úgy tetszett nekem, hogy Sztantics nagyon hasonlít Joáb I-hez. Fehér az arca, fehérek a kezei, magas és sovány, akár Joáb I, csak az ő vállai előrebuknak, mintha állandóan fáradt volna. Most is nagyon fáradtnak látszott, és egyre tanácstalanabbul forgolódott.

Megsajnáltam egy kicsit, és végre előléptem a fák közül. Mikor meglátott, mindjárt mosolyogni kezdett. Ha mosolyog, ravasz ráncok képződnek az orra körül, szemei pedig mélyen a homloka alá húzódnak; most már nem sajnáltam: ha tudná, hogy mennyire viszolygok tőle, amikor mosolyog, egész biztosan mindig csak komoly arccal beszélgetne velem. Különösen, ha kérni akar tőlem valamit, mint akkor is, vasárnap délelőtt.

– Megígérted, hogy meglátogatom – mondta, és kezét fogott velem. – Nem zavarom?

- A férgeket irtottam - mondtam. - Nagyon elszaporodtak az idén.

- Szeretnék beszélni magával - mondta Sztantics most már komoly arccal.

Így már sokkal jobb volt: komoly arccal. Így már el tudom viselni. Általában szeretem, ha az emberek jókedvűek és nevetnek, de Sztantictól viszolygok, ha mosolyogni kezd. Sokszor éppen ezért igyekszem olyanokat mondani neki, hogy kisimuljanak az orra körül a ráncok. Még jó, hogy fél tőlem egy kicsit, és így mondhatok neki, amit akarok. (Akilev jutott eszembe és az ő bölcselkedései a megijedt emberekről. Mellesleg, Akilevet is utálok, ha vigyorog. Az ő számára is ki kellene már találnom néhány olyan dolgot, ami lelohasztaná időnként a jókedvét. Akilev azonban nem fél tőlem: ő nem építővállalati igazgató, és nem fél attól, hogy nem lesz munkája.)

- Rendben van - mondtam. - Majd leülünk valahová, és akkor beszélgetünk.

Bevezettem Sztanticsot a szobámba. Mielőtt belépett volna, gondosan megtörölte cipőjét a lábtörlőn. A kis, keskeny szobában egy ágy, egy asztal, két szék és egy cserépkálya van, más bútordarab nem is férne el itt. Még így is túl zsúfolt a szoba, Sztanticsot alig tudtam az asztalhoz irányítani. Leültünk a székekre, és én azt mondtam neki:

- Tessék, kezdje, ha már annyira szeretne beszélni velem.

Igyekeztem minél barátságosabban lenni, nehogy újból mosolyogni próbáljon. Mert attól mindjárt kiborulok, és a kiborulástól most óvakodni akartam, nagyon higgadtan és okosan akartam tárgyalni Sztanticcsal, és főleg gyorsan végezni vele, de ehhez előbb ki kellett simítanom a ráncokat az orra körül.

Sztanticsnak azonban most esze ágában sem volt mosolyogni, most, hogy egyedül voltunk a szobában. Csak a szemei ugrottak be mélyen a homloka alá, néhány pillanatig úgy éreztem, mintha két sötét üregből vizsgálgatnának, de igyekeztem leküzdeni ezt a kellemetlen érzést, és fölényesen néztem a fehér arcába. Sztantics azt mondta:

- Tudja maga jól, hogy miről akarok beszélgetni.

- Lehet - mondtam. - Lehet, hogy tudom. De maga azért csak mondja meg.

- Három nap múlva zárul a pályázat - mondta Sztantics.

- Úgy van - mondtam. - És rengeteg árajánlatot kaptunk már.

- Mi még nem adtunk be árajánlatot - mondta Sztantics.

- Még van idejük - mondtam. - Három nap.

Sztantics nem köntörfalazott. Azt mondta:

- Szeretnék, ha a mi árajánlatunkat maga készítené el.

- Ó - mondtam. - Miért pont én?

- Ne adja a naivat - mondta Sztantics idegesen. - Tudja nagyon jól, hogy miért pont maga... Kosnik a munkadíjak egy százalékát kapta.

Sejtettem, hogy egy százalékot fog felajánlani. Szép pénz ez az egy százalék, hiszen a munkadíjak a mázsaház és a négyemeletes lakóház felépítésénél tízmilliókra rúgnak. Bárki szép pénzt kaphatna egy komoly árajánlat elkészítéséért, sokat kell piszmogni vele, és sokat kell számolni. Nem könnyű egy komoly árajánlatot elkészíteni. Csakhogy az én esetemben egészen másról volt szó. Nekem csak elő kell venni a már befutott árajánlatokat (ilyen nagy építkezésekre privát mesterek nem jelentkeztek, csak vállalatok rajtoltak), és ahol a végösszeg a legkevesebb, azt lemásolni, egy-két jelentéktelenebb tételt csökkenteni, és ezzel együtt valamennyivel a végösszeget is. Gyerekjáték megcsinálni, és a siker biztosítva: holtbiztos, hogy az én vállalatom kapja meg a munkát. Sztantics is jól tudta, hogy gyerekjáték megcsinálni, és hogy az egy százalék igazán szép pénz néhány óras másolásért. Én viszont tudtam, hogy ettől a másolástól függ, hogy ki kapja meg a munkát. Ezért azt mondtam:

- Nem gyerekjáték egy árajánlat elkészítése.

- Maga mindent készen kap - mondta Sztantics. - Csak néhány kisebb tételt kell megváltoztatnia. A lényeg az, hogy mi legyünk a legolcsóbbak.

- Rengeteg árajánlat futott be - mondtam.

Sztantics gyűlölködve nézett rám; pontosan úgy, mint tíz nappal ezelőtt a garázsnál, amikor leállítottam a földhordást. Nem bántam, még ez is sokkal jobb volt, mintha mosolyogni kezdett volna.

- Értem - mondta. - Mások is voltak már itt. Másoknak is eszébe jutott megkörménykezni magát.

- Rengeteg árajánlatot kaptunk – mondtam, és elfordítottam a fejem.

Az ablakon keresztül az utcát figyeltem, mert már az előbb észrevettem Máriát, amint aprókat lépkedve közeledik a házunk felé. Most is a barna kabát volt rajta, hosszú, puha haját összekuszálta a szél, magas sarkú cipő volt a lábán: azért is lépkedett olyan óvatosan a rossz, foghíjas járdán. Ebédre jött hozzánk azon a vasárnapon is. Figyeltem Máriát, mert tudtam, hogy alaposan megpuhítom Sztanticsot, ha szórakozottan bámulok ki az ablakon, és úgy teszek, mintha nem érdekelne túlságosan ez az egész megvesztegetési ügy.

Egyelőre azonban még harciaskodott.

- Nagy az önbizalma, fiatalember – mondta. – Nem gondol arra, hogy a mi technikusaink is elkészíthetnek egy egészen szolid és elfogadható árajánlatot. Meg aztán a mi építővállalatunk a legerősebb a városban. Nekünk van a legkorszerűbb felszerelésünk.

- Csinálják meg a maga technikusai az árajánlatot – mondtam egykedvűen, és továbbra is Máriát néztem.

- Ha a helyzet még sokáig ilyen marad, bedöglenek az építkezések, és maga esetleg sajnálni fogja, hogy nem használta ki ezt a jó alkalmat pénzszerzésre – mondta Sztantics. Kapaszkodott az utolsó szalmaszálba.

- Nem baj – mondtam. – Ha bedöglenek az építkezések, a munka nélküli ácsok és kőművesek nem engem zavarhatnak majd fel a padlásra. A játékbábugyár munkásai sem engem zavartak fel a padlásra, hanem Rimcet, az igazgatót.

- Szép pénz az az egy százalék – mondta Sztantics barátságos, rábeszélő hangon. – Hiszen négyemeletes lakóházról és egy hatalmas mázsaházról van szó.

- Ennyi éppen elegendő ahhoz, hogy egy építővállalat igazgatójának még legalább fél évig ne kelljen a munkásai előtt padlásra menekülnie – mondtam. – Sokat jelent ez ilyen rohadt helyzetben.

- Másfél százalék? – kérdezte Sztantics.

- Mikor kapom a pénzt? – kérdeztem.

- Amint a bizottság elfogadja az árajánlatunkat – mondta Sztantics.

- Rendben van – mondtam és felálltam. – Holnap kérem az úrlapokat, pecséttel és aláírással ellátva.

Sztantics is felállt, most ismét mosolygott, de az orra körül ezúttal nem ravaszul, hanem szomorúan gyülekeztek a ráncok. Felőlem most már mosolyoghatott. Sikerült gyorsan végezni vele. Gyorsabban, mint hittem volna.

- Nehéz ember maga – mondta Sztantics fejcsóválva. – De az a fontos, hogy végül mégiscsak szót értettünk.

- Igen – mondtam. – Ez a fontos.

Sztantics mosolygott, kezét fogott velem, és fáradt vállait előretolva kiment az ajtón. Kikísértem az utcára, becsuktam mögötte a kaput, az apám előjött a fák közül, és azt mondta, hogy a diófákat nem támadták meg a kukacok. A drót még mindig a kezében volt, néha a levegőbe csapott vele, jókedvű volt az apám, látszott rajta, örül, hogy megöltük a férgeket. Nekem is jókedvem volt.

Az apám meg sem kérdezte tőlem, hogy mit akart Sztantics, látta, hogy jókedvem van, és nem kérdezett tőlem semmit. Azt mondta, hogy jó volna megtisztítani és megolajozni a bicikli csapágait, több mint egy hónapja nem olajozta már őket. Szívesen beleegyeztem, hogy segíték neki szétszedni a biciklit, nem akartam még bemenni a konyhába, csak az ablakot kopogtattam meg, és intettem Máriának, mutattam, hogy dolgom van még kint, ő megkérdezte, akarom-e, hogy kijöjjön ő is, de én megint csak intettem neki, hogy maradjon a konyhában anyámmal, aztán szóltam apámnak, hogyolja ki a biciklit a ház elé. Régi, rossz női biciklijé van az apámnak, a festék már régen lepattogott róla, a váz és a kormány megrozsdásodott, mindenfelé barna rozsdafoltok borítják, hiába törölgeti az apám hente többször is petróleumos és olajos ronggyal. A ház előtt a téglajárdán felfordítottam a biciklit, hogy a kerekei legyenek felfelé, az apám kulcsokat hozott meg egy régi tálat, amelybe gépolajat öntött, aztán leszereltük a kerekeket, kihúztuk a két tengelyt, és beledobtuk az olajba, meg a csapágakat is az olajba raktuk. Akkor elszívtunk egy cigarettát, aztán megtöröltgettük a rozsdás vázat, a csapágakat és a tengelyeket kiszedtük az olajból, és visszaszereltük a kerekeket. Zsíros és bűdös lett a kezünk az olajtól, sokáig mostuk szappannal

meg mosóporral, de legalább elmúlt az idő, és délig nem kellett bemennem a konyhába.

Csöndben ebédeltünk, Mária velem szemben ült, egész idő alatt az asztalt nézte, a szemhéjai vörösek voltak, egész biztosan sírt itt bent, amíg mi az apámmal a biciklit olajoztuk. Ebéd közben nem szóltunk egymáshoz egy szót sem, de utána Mária felemelte a fejét, és láttam, hogy könnybe lábad a szeme, tudtam, hogy mindjárt sírni fog, ezért gyorsan megkérdeztem tőle:

- Mi baj van már megint?
- Semmi – mondta Mária. – Nincs semmi baj.
- Akkor jól van – mondtam. – Azt hittem, hogy már megint sírdogálni készülsz.
- Nincs semmi baj – mondta Mária, és én láttam, hogy mindjárt sírni fog.
- Két férfi leszólitotta ma reggel, amikor hozzánk jött – mondta az anyám.
- Mit csináltak vele? – kérdeztem.
- Belekötöttek – mondta az anyám. – Disznó megjegyzéseket tettek.
- No és? – mondtam. – Az ilyesmit minden helyes lánynak meg kell szoknia.
- Én nem akarom megszokni – mondta Mária, és sírni kezdett. – Én az ilyesmit nem akarom megszokni.
- Tudtam, hogy nem ússzuk meg könnyek nélkül a mai napot – mondtam epésen. Gondoltam, ezzel talán sikerül elapasztanom a könnyeit.
- Az emberek teljesen megőrültek – mondta Mária. – Mindenütt úgy bámulnak rám, mintha százlábú lennék. A férfiak pedig folyton belém kötnek és disznólkodnak.
- Az apámra néztem, ő félrehúzta a száját, és tanácstalanul megvonta a vállát. Az anyám felállt az asztal mellől, és úgy tett, mintha a mosogatóhoz készülődne. Szörnyen dühös lettem, de igyekeztem türtőztetni magam. Nem akartam cirkuszt csinálni itt az apámék előtt.
- Ne sírj – mondtam Máriának. – Öltözz fel, sétálunk egyet a vásártéren.

Engedelmesen felállt, és már ment is a kabátjáért. Aztán kísértünk a vásártérre. Mária aprókat lépkedett az ázott, barna fűvön, cipőjének sarka a megpuhult fűszálak közé fúródott, a kis, négyszögletes lyukakból víz szivárgott: az egész füves tér olyan volt, mint egy nagy, bűzös ingovány. Fogtuk egymás kezét, lassan lépkedtünk, és én azt mondtam:

- A mai nagy jelenetedtől igazán megkímélhető volna bennünket.
- Milyen nagy jelenettől? – kérdezte Mária.
- A szapora könnyhullatástól – mondtam.
- Mária csodálkozva nézett rám, a szeme most tiszta volt, és a szemhéjai sem voltak már olyan duzzadtak és vörösek, mint ebéd közben. Megállt, és halkán azt mondta:
- Ne haragudj.
- Nem haragszom – mondtam. – De az ilyen jelenetektől igazán megkímélhetnél.
- Idegesít, hogyha sírok? – kérdezte Mária.
- Idegesít – mondtam.
- Mindig azt mondtad, hogy akkor is szép vagyok, hogyha sírok – mondta Mária.
- Szép vagy – mondtam türelmetlenül –, de idegesít, ha sírsz.
- Nem fogok többet sírni – mondta Mária.
- Ezt már ezerszer hallottam – mondtam.
- Nem szeretsz már? – kérdezte Mária.
- Szeretlek – mondtam. – De idegesít, hogyha sírsz. Sokat kell pihenned.
- Miért mondd nekem folyton, hogy sokat kell pihennem? – kérdezte Mária.
- Mert tényleg sokat kell pihenned. – Ideges vagy, és mindig sírsz.
- Veled szeretnék lenni – mondta Mária. – Ha mindig együtt volnánk, akkor nem lennék ideges, és nem sírnék.
- Neked pihenni kell – mondtam. – Sokat kell pihenned.
- Miért nem szeretsz már? – kérdezte Mária.
- Szeretlek – mondtam.
- Akkor miért jársz Zsuzsához? – kérdezte.
- Tessék?

- Tudom, hogy jársz Zsuzsához – mondta Mária.
Így is jó, gondoltam. Igaz, jobban szerettem volna, ha még nem tudja meg, de ha már tud Zsuzsáról, így is jó. Azt mondtam:
– Nemcsak kenyéren él az ember.
– Én miért nem vagyok jó neked? – kérdezte Mária.
– Pihenned kell – mondtam. – Azt akarom, hogy teljesen meggyógyulj, és hogy ne rendezz több nagy jelenetet.
– Nem vagyok beteg – mondta Mária. – Hidd el nekem, az emberek megőrültek. Úgy néznek rám, mintha százlábú lennék. A férfiak pedig disznólkodnak. Nemcsak velem disznólkodnak. Minden helyesebb nővel. Esküszöm neked, olyanok, mintha megőrültek volna.
– Ne járkálj el hazulról. Feküdjél otthon minél többet, és pihend ki magad.
– Azt akarod, hogy ne jöjjek hozzád többet? – kérdezte Mária.
– Sok dolgom lesz – mondtam. – Hamarosan újabb építkezések kezdődnek, és nekem rengeteg dolgom lesz.
– Mikor jöhetek el hozzád? – kérdezte Mária.
– Majd szólok – mondtam. – Majd hívni foglak. Azt akarom, hogy sokat pihenj, és hogy meggyógyulj.
– Mikor fogsz hívni? – kérdezte Mária.
– Nem tudom – mondtam. – Most sok dolgom van, de majd hívni foglak, egész biztosan hívni foglak.
Lassan lépkedtünk a vásártéren, hideg szél fúj, felborzolta és összekuszálta Mária hosszú, barna haját.
– Akarod, hogy neked adjam a gyűrűmet? – kérdezte. – Legyen nálad, amíg nem találkozunk.
– Hagyd a gyűrűt – mondtam. – Maradjon csak az ujjadon.
– Szívesen neked adom – mondta Mária. – Szép gyűrű. Te is mondtad, hogy szép gyűrű. Azt mondtad, hogy tetszik neked.
– Szép gyűrű – mondtam. – De maradjon csak nálad. No, gondoltam, ha eddig nem sírt, most egész biztosan sírni fog. Ezt még ki kell bírni. De Mária nem sírt. Megállt, elengedte a kezemet, nyugodt tiszta szemekkel nézett rám, és azt mondta:
– Haza kell mennem.
– Elkísérlek – mondtam.

- Nem – mondta Mária. – Egyedül szeretnék hazamenni. Jobb lesz, ha egyedül megyek.
– Pihenni fogsz? – kérdeztem.
– Persze – mondta Mária. – Pihenni fogok.
– Tényleg nem akarod, hogy elkísérjelek? – kérdeztem.
– Egyedül szeretnék hazamenni – mondta Mária.
– Rendben van – mondtam, és megsimogattam a haját. – Sokat pihenjél. Én is aludni fogok ma délután.
Fél ötkor ébredtem fel, és örültem, hogy még nem kezdett sötétedni. Mindig lerohasztanak a délutáni alvások, különösen, ha sötétben ébredek, de akkor vasárnap határozottan jókedvűen ébredtem, talán azért, mert még világos volt, és a nap besütött az ablakon. Megmosakodtam és megborotválkoztam, tiszta inget vettem fel, előkerestem a sötétbarna öltönyömet, amelyet ünnepélyes alkalmakra tartogatok. Legutóbb akkor volt rajtam, amikor Joáb I tanyáján ebédeltem. Most is abban akartam elmenni Joáb I-hez, ezúttal a városi lakására, hogy megmondjam neki, ma este meglátogatja a Fehér Ló.
Joáb I a városházával szemben, a tejsarnok fölött lakik, az első emeleten, lakásának ablakai a korzóra néznek. Vasárnap délután mindig sokan sétálnak a korzón, én sem mentem fel mindjárt Joáb I-hez, előbb lassan elsétáltam az önkiszolgálóig, többnyire jó lábú, fiatal lányok voltak a korzón, rövid szoknyában, rövid felöltőben és kabátban sétálgattak, meg sok katona is sétált a korzón, lustán emelgették a nehéz csizmájukat, és a rövid szoknyás lányokat bámulták. Én is a lányokat néztem, legtöbbszörnek formás lába volt, egymásba karolva sétálgattak, és nagyokat nevettek. Arra gondoltam, hogy jó volna már egy ilyen fiatal lányt is felvakarni, de akkor csak néztem őket, visszaballagtam a tejsarnokig, felmentem az első emeletre, és becsöngettem Joáb I-hez.
A felesége nyitott ajtót. Mosolyogva tessékelt be az előszobába, hiába szabadkoztam, levettette velem a felöltőmet, és gondosan a fogasra akasztotta. Aztán bevezetett Joáb I dolgozószobájába.
Joáb I az íróasztalnál ült, és valami jegyzeteket lapozgatott, felállt, elébem jött, kezét fogott velem, aztán a szoba másik végében álló alacsony asztalhoz és fotelekhez vezetett, és itt ültünk le a fotelekbe.

Szép, nagy dolgozószobája van Joáb I-nek, a szoba erkélye pontosan a tejcarnok ajtaja fölé nyúlik, ennek az erkélynek az oltalmában szokott néha az öreg mérleges aludni éjszakánként. Joáb I felesége megkérdezte, hogy mit iszunk, én rumot kértem, és most is azt mondtam, hogy az igazi férfiak rumot isznak, és én szeretem utánozni az igazi férfiakat; Joáb I most is nevetett, és azt mondta, hogy ő is szívesen utánozza az igazi férfiakat, és ő is rumot kér. Nem akartam sokáig maradni, ezért mindjárt azt mondtam:

- Beszéltem a Fehér Lóval.

Joáb I intett a feleségének, hogy menjen ki a szobából, és főzzön nekünk kávé, aztán előrehajolt a fotelben, és megkérdezte tőlem:

- Beleegyezett?

- Nehezen - mondtam. - Sokan ajánlottak neki hasonló üzletet.

- Ő - mondta Joáb I. - És mit mondott a Fehér Ló?

- Sokáig szabódott - mondtam. - De végül is beleegyezett, hogy először magával fog beszélni. Azt hiszem, minden rendben lesz.

- Tudja, hogy esténként mindig itthon talál? - kérdezte Joáb I.

- Tudja - mondtam. - Ma este el fog jönni.

- Ő - mondta Joáb I. - Nagyszerű. Ez igazán nagyszerű.

Aztán átnyújtotta a kezét az alacsony asztal fölé, megveregette a vállamat, és azt mondta:

- Nagyszerű ember maga, Tamás.

Megittam a rumot, és felálltam.

- Máris menni akar? - kérdezte Joáb I. Sietnem kell - mondtam.

- Várja meg a kávé - mondta Joáb I.

- Sietnem kell - mondtam.

- Legalább igyon meg még egy rumot - mondta Joáb I.

- Nem bánom - mondtam, és visszaültem a fotelbe.

Joáb I töltött nekem rumot, aztán félretolta az üveget, és megkérdezte tőlem:

- Áttanulmányozta már az árajánlatokat?

- Nagyjából - mondtam. - Sok van belőlük.

- Határozott már, hogy kinek adjuk a munkát? - kérdezte Joáb I.

- Még nem - mondtam. - Holnap majd tüzetesen átnézem az árajánlatokat.

- Én tökéletesen megbízom magában - mondta Joáb I.

- Köszönöm - mondtam, megittam a második rumot is és felálltam.

De akkor Joáb I felesége behozta a kávé, én ismét visszaültem a fotelbe, és még a kávé is megittam. Felfordítottam a csészét, mert az asszony azt mondta, hogy jósolni akar nekem. Közben Joáb I-gyel az új építkezésekről beszélgettünk, azt mondtam neki, hogy a mázsaház és a négyemeletes lakóház építését komoly vállalatra kell bízni, jól felszerelt vállalatra, ahol van elegendő munkás is, hogy három műszakban dolgozzanak, éjszaka, reflektorfényénél is építsenek. Gyorsan kell építeni, mondtam, jó volna, ha a mázsaház még ebben az évben elkészülne. Joáb I megint azt mondta, hogy ő tökéletesen megbízik bennem, kizárólag tőlem függ, hogy melyik építővállalat kapja a munkát. Aztán Joáb I felesége a csészealjat nézte, nem emlékszem, hogy mit mondott, mert én kitágult szemekkel néztem az arcát, tudtam, hogy jólesik neki, ha rajta felejttem a szememet.

Mindketten kikísértek az előszobába, ahol kovácsolt vasból készült fekete fogas és egy nagy tükör van. Megnéztem magam a tükörben, jól állt rajtam a sötétbarna öltöny, általában jól állnak nekem a sötét színű öltönyök, egy fokkal sápadtabb és érdekesebb lesz az arcom; el is határoztam akkor, hogy hamarosan csináltatok magamnak még néhány sötét színű öltönyt.

Aztán bebújtam a felöltőmbé, elbúcsúztam Joáb I-től és a feleségétől, és ismét lementem a korzóra. A higanylámpák kigyulladtak már, ronda, hideg fénnel világítottak, de a rövid szoknyás fiatal lányok még így is nagyon helyesek voltak. Okvetlenül fel kell vakarnom majd egy ilyen jó lábú fiatal lányt.

A gramofonos teremből kihallatszott a Kovács Pali hangja: most is Opatot nyomorgatta, magyarázta neki, hogy milyen örült nagy hiba volt Opat részéről, hogy az agyonvert emberek családtagjait élve hagyta. Bizonygatta neki, hogy az lett volna a helyes eljárás, ha a hozzátartozóikat is kiirtja, ez a művelet abban az időben, közvetlenül a háború után, amikor még Opat volt a rendőrfőnök, igazán nem ütközött volna komolyabb nehézségekbe. Most már késő, mondta a Kovács Pali, és Opatnak ez a mulasztása még piszokul megbosszulhatja magát, ha valami felfordulás lesz. És folyton azt javasolgatta Opatnak, hogy rúgjon be istenigazából, minél előbb.

Joáb II kihívott engem a gramofonos teremből, bevezetett a konyhába, de még itt is hallottam a Kovács Pali hangját és a Fehér Ló nevetését. Tudtam, hogy Opat még mindig a törzsasztalunk mellett áll, és gépiesen ismételteti, hogy „mit parancsolnak vacsorára”, de az ő hangját nem hallottam, mert ő sokkal halkabban beszélt, mint a Kovács Pali. A konyhában erős halszag és hagymaszag érződött, a tűzhelyeken zsír sercegett, három idősebb asszony forgolódott a konyhában, halszeleteket és véres húsdarabokat dobáltak a sercegő zsírba.

Joáb II a konyha egyik csendesebb sarkába vezetett engem, látszott rajta, hogy nagyon ideges, kezével többször is végigsimított vörös bajuszán és vörös haján, rágta az ajkait; sohasem láttam még ilyen idegesnek Joáb II-öt. Már percek óta topogott előttem ott a konyha sarkában, és sehogyan sem tudta elkezdeni a mondókáját. Én a tűzhelyek körül forgolódó asszonyokat néztem, egy szóval sem kérdeztem Joáb II-től, hogy miért hívott ki a gramofonos teremből, hagytam, hogy kínlódjon, jól tesz neki egy kis idegeskedés, a barátságatlan és fölényes pofájának igazán nem árt egy kis idegeskedés. Hallgattam hát az asszonyokat, és a füstölő serpenyőket néztem, Joáb II pedig tanácstalanul toporgott előttem, és rágta az ajkait.

Végül is azt kérdezte tőlem:

– Maga jó barátja Török Ádámnak, igaz?

Rekedt volt a hangja, összeszorult a torka: a hangja most szörnyen hasonlított Kovalik hangjához. Kovalik szokott ilyen rekedt hangon beszélni mindig, akkor is, ha nem ideges.

– Ahogy vesszük – mondtam, és a tűzhely körül foglalatostkodó asszonyokat néztem. – Miért kérdi?

– Volt fenn nála a padlás – mondta Joáb II.

– Igen – mondtam. – Tíz nappal vagy két héttel ezelőtt. Nem emlékszem már pontosan.

– Hogy néz ki az a padlás? – kérdezte Joáb II.

– Miért érdekli ez magát? – kérdeztem.

Joáb II most megint idegesen simogatta a haját, tátogott, mint a partra vetett hal, a bajuszát rágta, és azt mondta:

– Török Ádám kirabolt engem.

– Tessék?

– Kirabolt – mondta Joáb II.

– Ez nem igaz – mondtam. – Maga álmodik, kedves Joáb úr. Török Ádám még senkit sem rabolt ki. Maga összetéveszti őt a nagybátyjával, akit szintén Török Ádámnak hívtak, és akinek szokása volt kirabolni az embereket. De az a Török Ádám már meghalt. Leszúrták hátulról egy kocsmában.

– Ne gúnyolódjon velem – mondta kétségbeesetten Joáb II. – Tudom biztosan, hogy ő volt.

– Miért rabolta volna ki magát? – kérdeztem. – Hiszen maga naponta kétszer megeteti őt, teljesen ingyen.

– Kirabolt – mondta Joáb II. – Amikor a játékbábugyár munkásai beverték az orrát a Miki egerekkel.

– Mit lopott el? – kérdeztem.

– Hatmilliót – mondta Joáb II. – Elvitt hatmillió dinárt. Fogalmam sincs, hogyan osont be a lakásba, de biztosan tudom, hogy ő vitte el a hatmilliót.

– Honnan tudja olyan biztosan, hogy ő volt? – kérdeztem.

– Fehér papírba volt csomagolva a hatmillió – mondta Joáb II. – És Gábel láta, hogy Török Ádám azon az éjszakán egy kis, négyszögletes fehér csomagot vitt fel a padlására.

- Mit csinált Gábiel éjszaka a játékbábugyár körül? - kérdeztem.
- Szellőztetőnyílásokat - mondta idegesen Joáb II. - Ott, ahol az a két munkás megbolondult. Rimec kétszázezer dinárt fizetett Gábielnek, hogy még akkor éjjel csináljon három szellőztető-nyílást. Gábiel és Rác egész éjszaka dolgoztak, és Gábiel látta, hogy Török Ádám egy kis, fehér csomagot visz fel a padlásra.

- Na nézd csak - mondtam. - Ki hitte volna arról a gömbölyű Rimecről, hogy ilyen villámgyorsan gondolkodik. Az ellenőrzés megtörtént már?

- Igen - mondta Joáb II. - De ez most nem fontos...

- És Rimec még szabadlábon van? - kérdeztem.

- Igen - mondta Joáb II. - Megmaradt igazgatónak. Gábiel nagyon ügyesen csinálta meg a szellőztetőnyílásokat. Egyáltalán nem látszik rajtuk, hogy most lettek kivágva. De ez most nem fontos.

- Meghíszem azt - mondtam. - Magának a hatmillió a fontos.

- Nézze, Tamás - kezdte Joáb II -, maga járt már azon a padláson...

- Ha olyan holtbiztosan tudja, hogy Török Ádám vitte el a pénzt, miért nem szól Akilevnek? - kérdeztem gúnyosan. - Miért nekem mondja?

- Nem akarom a rendőrséget belekeverní - mondta Joáb II. - Még azon is sokáig gondolkoztam, hogy magának szóljak-e.

- Értem - mondtam. - Vagyonellenőrzés meg hasonló. Csodálom, hogy Török Ádám csak hatmilliót vitt el. Nagy a gyanúm, hogy találhatott volna többet is, ha jobban szétnéz a lakásban. Az ő helyében én jobban szétnéztem volna.

Joáb II kétségbeesetten nézett rám, és azt mondta:

- Maga járt már Török Ádám nál, és tudja, hogy milyen az a padlás.

- Tudom - mondtam. - De nem értem, miért van annyira begyuladva. Az a hatmillió magát igazán nem teszi tönkre, Török Ádámnak pedig jól jön.

- Ne gúnyolódjon - mondta Joáb II. - Én megdolgoztam azért a pénzért.

- Ez a három asszony is megdolgozott érte - mondtam. - Meg Opat is a sánta lábával. Csodálom, hogy a börtönben, amikor hosszúra nőtt a szakáll, nem tanulmányozta a marxi tanokat. A börtönviselt kommunisták állítólag falták az ilyesmit, amíg a szakálluk nőtt. Csodálom, hogy maga ennyire hiányos elméleti ismeretekkel rendelkezik.

- Ne gúnyolódjon velem - mondta Joáb II majdnem sírva. - Szíveséget akarok kérni magától. Nem kérem ingyen.

- Lehet, hogy Török Ádám már elköltötte a pénzt - mondtam.

- Nem költötte még el - mondta Joáb II. - Biztosan a játékbábugyár munkásai között akarja elosztani. Ettől félek legjobban. A rendőrség mindjárt érdeklődni kezdene, hogy honnan van Török Ádámnak hatmilliója.

- Nem is olyan rossz ötlet - mondtam. - Nem osztotta még el a pénzt?

- Nem - mondta Joáb II. - Biztosan tudom, hogy még nem osztotta el a pénzt a munkások között.

Eleget nyomorgattam már Joáb II-öt, ezért azt mondtam neki:

- Rendben van, beszéljünk emberhez méltóan. Én mennyit kapok?

Joáb II-nek felderült az arca, és gyorsan rávágta:

- Egymilliót!

Nem számítottam ennyire. Joáb II-nek, úgy látszik, rengeteg pénze van, ha csak így simán hajlandó átpasszolni nekem egymilliót. Hát igen, ő csak nyerhet az üzleten, de én is.

- Kettő - mondtam, és az ujjammal is mutattam: - Kettő.

Churchill emelgette így a magasba a kezét, V betűt formálva a mutatóujjából és a középujjából az angol választópolgárok előtt a második világháború idején. Láttam egy dokumentumfilmben.

- Nem elég az egymillió? - kérdezte kétségbeesetten Joáb II.

- Kettő - mondtam.

- Magának csak a padlást kell átkutatni - mondta Joáb II.

- Kettő - mondtam, és megint az orra alá dugtam az ujjaimat -, kettő.

- Ez zsarolás - mondta Joáb II. Most már dühösen nézett rám.

– Szóljon Akilevnek – mondtam. – Ő visszahozza magának a hatmilliót.

Joáb II-nek rögtön elpárolgott a dühe. Azt mondta:

– Rendben van. De ez zsarolás.

– Ha továbbra is sérteget – mondtam –, esküszöm, hogy segítek Török Ádámnak elosztani a pénzt a játékbábugyár munkásai között. Igazán jól jönne nekik egy kis pénz. Szörnyen soványak, és sárga az arcuk.

– Rendben van – mondta megadóan Joáb II. – Legyen kétmillió.

– No látja – mondtam nyájasan Joáb II-nek. – Végül mégiscsak szót értettünk. Okos emberekhez méltóan.

Úgy beszéltem vele, olyan hangon, mint ahogy a Kovács Pali szokott Opattal beszélni. Joáb II-nek szörnyen izzadt a homloka meg az arca, vörös haja zsírosan lapult a fején, és még a bajusza is vizes volt.

– Jó volna, ha most mindjárt átkutatná a padlást – mondta.

– Török Ádám hol van? – kérdeztem.

– Bent ül a nagyteremben – mondta Joáb II. – Jó ideig ott fog még ülni, mert még nem vacsorázott. Megvárom, amíg maga felmegy a padlásra, és csak azután vitetem ki neki a vacsorát. Sokáig tart átkutatni a padlást?

Már nyitottam a számat, hogy válaszoljak neki, amikor hirtelen úgy éreztem, mintha valami pattant volna az agyamban: szörnyen melegen lett egyszerre, izzadni kezdett az arcom és a homlokom. Te jó úristen, ha Joáb II tudná . . . Ő azt hiszi, hogy az a nyomorult padlás dugig van tömve mindenféle kacattal, és hogy ezereg helyre el lehet rejtteni a hatmilliót. Olyan ember kell neki, aki ott kiismeri magát, ezért választott engem. Ha tudná, hogy az egész nyomorult padlás üres, és hogy egy rakás birkabőrön kívül nincs ott az égvilágon semmi, egész biztosan már felmászott volna ő maga, és fél óra alatt megtalálta volna a pénzét. Én meg olyan hidegvérrel dobáldozom itt a milliókkal, mintha fél kiló avas dióról lenne szó. Szörnyen melegen lett egyszerre...

– Mi történt magával? – kérdezte Joáb II. – Rosszul van?

– Semmi – mondtam. – Nincs semmi baj.

– Sápadt, mint a halál – mondta Joáb II. – Fél?

– Nem félek – mondtam. – Van egy zseblámpája?

– Van – mondta Joáb II. – Mindjárt hozom. Sokáig marad a padláson?

– Valószínűleg – mondtam. – Török Ádámot ne engedje addig el, amíg én vissza nem jövök.

– Rendben van – mondta Joáb II. – Mindjárt hozom a zseblámpát. Várjon meg az udvaron.

Végre magamra hagyott. Kimentem az udvarra, most is hideg szél fújt a folyó felől, felszippantotta az arcomról a verítéket, a homlokomon megfeszült a bőr, fázni kezdtem, de legalább helyre rázódtam egy kicsit és megnyugodtam. A folyó felé fordítottam az arcomat, a szél olyan erővel fújt, hogy fájni kezdtek az arccsontjaim. Joáb II előbukkant valahonnan a sötétből, kezembe nyomta a zseblámpát, és azt mondta:

– Siessen!

A zseblámpát szorongatva lesiettem a dombról, és elmentem egészen a hídoszlopokig. Fentről, a hídról a higanylámpák bevilágítottak a gyárudvarra, és kifényesítették a mohos cserepeket az alacsony gyárepület tetején. (Utálom ezeket a higanylámpákat a ronda, penészzöld fényük miatt. Az ember úgy néz ki alattuk, mint egy kriptaszökevény. Két évvel ezelőtt szerelték fel őket a főutcán és a hídon, amikor Joáb I lett a városelnök.) A hídoszlopok árnyékából alaposan körülnéztem, senki sem volt a közelben, megkerültem az épületet, bementem az udvarra, és a fal mellett, egészen keskeny árnyéktól takarva, a vaslétrához futottam. Itt ismét körülnéztem, mindenütt csönd volt, csak fentről, a hídról hallatszott a gépkocsi zúgása. Akkor felmentem a padlásra.

Gondosan becsuktam magam után a padlásajtót, és a zseblámpával a birkabőrök felé világítottam. A horogfák közé kifeszített fekete báránybőrök előtt mozdulatlanul állt a három rajzfilmfigura: a Miki egér és a Pinokkio barátságosan rám mosolyogtak, csak a Donald kacsa emelte fel dühösen a csőrét. Átléptem őket, bebújtam a báránybőr függöny mögé, először a tűzfalra világítottam, aztán Török Ádám fekhelyére, de nem nyúltam még semmihez. A tűzfal mellett néhány könyv hevert, és ott voltak összegöngyölve a frissen lenyúzott

birkabőrök is, amelyeket Török Ádám akkor hozott el Szlimáktól, amikor együtt néztük végig a három birka leölését. Odaléptem a büdös birkabőrökhöz, széthajtogattam őket, és kiemeltem közülük a kis, négyszögletes, fehér csomagot. Aztán összegöngyöltem a bőroket, nyugodtan leültem Török Ádám fekhelyére, és kibontottam a csomagot. A hatmillió ott volt előttem: vörös színű, új százdinárosok, félmilliók kötegekben. Sohasem tartottam még ennyi pénzt a kezemben. A zseblámpát a földre helyeztem, a keskeny fénysugár a cserepekbe ütközött, és visszaverődött a birkabőrökre, a vörös százasokra. Négy pénzköteget a zsebeimbe raktam, a másik nyolcat visszacsomagoltam a fehér papírba, aztán egyik kezemben a zseblámpával, a másikban a kis, fehér csomaggal kiléptem a báránybőr függöny mögül. Amikor a padlásajtóhoz értem, megálltam, visszafordultam, még egyszer rávilágítottam a Miki egérre, a Pinokkióra és a Donald kacsára, és azt mondtam nekik:

– Bocsánat, uraim.

Utána rögtön eloltottam a zseblámpát.

Joáb II a nádfedél alatt sétálgatott, és szörnyen meglepődött, amikor meglátott.

– Ilyen gyorsan megtalálta? – kérdezte.

– Amint látni tetszik – mondtam, és a kezébe nyomtam a kis, négyszögletes csomagot meg a zseblámpát.

– A kétmilliót elvette? – kérdezte Joáb II.

– Természetesen – mondtam. – Megdolgoztam érte.

– Húsz percig dolgozott érte – mondta sötét arccal Joáb II.

– Nézze, kedves Joáb úr – mondtam neki nyájasan –, ez alatt a húsz perc alatt én akár hatmilliót is felvakarhattam volna, maga pedig most kínjában lerághatná tövig a bajuszát. De én szavatartó ember vagyok, és maga adjon hálát a sorsnak, hogy ilyen szavatartó emberrel került össze. Disznó szerencséje van magának, Joáb úr.

Úgy beszéltem vele, mint ahogy a Kovács Pali szokott Opattal beszélni. Most már megtehettem, a pénz a zsebemben volt. Most kezdem csak igazán örülni neki.

– Lehet, hogy igaza van – mondta csendesen Joáb II. – Ne veszedjünk.

– No látja – mondtam. – A végén mi ketten mindig szót értünk egymással. Most pedig vigyen Török Ádámnak fél liter vörös bort. Én fizetem. Megérdemli.

Török Ádám másnap óriási botrányt csinált az önkiszolgálóban. Korán reggel megállt az üzlet előtt egy fiákerrel, a jó isten tudja, hogy honnan szerezte a fiákert, bement az önkiszolgálóba, és felszólította a kereskedőket, hogy segítsenek neki megpakolni a fiákert élelmiszerekkel. Az irodából előjött az üzletvezető, Búr főnöke, és megkérdezte Török Ádámot, hogy ki tudja-e fizetni ezt a rengeteg élelmiszert. Török Ádám azt mondta, hogy ő régen kifizette már mindezt, és hogy a játékbábugyár munkásainak szükségük van élelmiszere, és megint felszólította a kereskedőket, hogy segítsenek neki megpakolni a fiákert. De a kereskedők csak álltak, a fejüket csóválták, és nevettek. Török Ádám akkor leszedett a polcra vagy tizenöt húskonzervet, és elindult velük a kijárat felé. Az üzletvezető elébe állt, Török Ádám félrelökte, néhány húskonzerv kiesett a kezéből, megpróbálta felszedni őket a földről, de akkor Búr és az üzletvezető megragadták kétoldalt, bevonszolták a függöny mögé, az irodába, ott elszedték tőle a húskonzerveket, és Búr megpofozta Török Ádámot. Török Ádám rángatta a karjait, piszkos felöltőjének az ujjja felhasadt, nagy nehezen kiszabadította magát, kirohant az irodából, felragadott egy borosüveget, és a többi üveg közé vágta. Aztán egy konyakosüveget vágott a polcokon álló többi üveg közé. Üvegszilánkok röpültek mindenfelé, a sok ital szétfolyt a polcokon, és lecsurgott a földre. Török Ádám meg ordított, hogy tolvajok és gazemberek élnek körülötte, és törte az üvegeket, mintha megőrült volna. Aztán a kereskedőknek sikerült lefogniuk, az üzletvezető pedig telefonált a rendőrségre. Mire a rendőrök megérkeztek, Török Ádám már megnyugodott, engedelmesen lépkedett a két rendőr között, lehajtott fejjel lépkedett, az arcát fekete tüskök borították, mert aznap reggel még a borbélyhoz sem ment el.

Mindezt Búr mesélte el nekem délután két órakor.

Akilev kényelmesen terpeszkedett a széken, és vigyorogva mondta:

- Fáradjon beljebb, és érezze otthon magát.
- Minek köszönhetem a megtiszteltetést? – kérdeztem.
- Erre jártam, és gondoltam, benézek magához, hátha van kedve egy kis beszélgetésre – mondta Akilev. – Olyan régen beszélgettünk már. – Fáradjon beljebb.
- Maga igazán nagyon kedves – mondtam. – Elárulná nekem, hogyan jött be az irodámba?
- Én olyan vagyok, mint a Miki egér – mondta Akilev. – Kulcsa változom, és kinyílik előttem minden bezárt ajtó.
- Nekem a Miki egér sokkal szimpatikusabb – mondtam. – Nagyon elfáradt?
- Bocsánat – mondta Akilev. – Tessék, foglalja el a helyét a székén.
- Így már sokkal jobb – mondtam. – Nem szeretek vigyázzban állni a rendőrfőnökök előtt.
- A rendőrfőnökök is emberek – mondta Akilev.
- Időnként pedig Miki egerek – mondtam.
- Csak olyankor, ha zárt ajtók elé kerülnek – mondta Akilev.
- Nem szeretem, ha a rendőrfőnök az én ajtóm előtt változik Miki egérré – mondtam.
- Ma Török Ádám ajtaja előtt is Miki egérré változtam – mondta Akilev.
- Kiengedték Török Ádámot? – kérdeztem.
- Igen – mondta Akilev. – Két nap alatt teljesen lehiggadt. Tudja, nálunk a pincében meglehetősen hűvös van, és az ilyen hűvös helyeken hamar lehiggadnak az emberek.
- Török Ádám is? – kérdeztem.
- Török Ádám is – mondta Akilev.
- Ki fogja akkor táplálni a játékbábugyár munkásait? – kérdeztem.
- A játékbábugyár munkásai nem kérnek Török Ádám kenyeréből – mondta Akilev. – Ma kilakoltatták a padlásról.

- Tessék?
- Kilakoltatták a padlásról – mondta Akilev.
- Nem értem – mondtam. – Miért? Mi bajuk van Török Ádám-mal?
- Én sem értem egészen – mondta Akilev. – Úgy látszik, orrolnak rá a miatt a beszéd miatt, vagy az ördög tudja, hogy mi a bajuk vele. Tegnap, amikor ismét elkezdtek dolgozni, néhányan közülük felmentek a padlásra, és ledobálták az udvarra az összes báránybőröket, birkabőröket meg a könyveket is. Aztán egy nagy lakattal lezárták a padlásajtót. Én tudtam ezt már tegnap, de nem akartam szólni Török Ádám-nak, amikor ma kiengedtük.
- Mit csinált Török Ádám, amikor meglátta az udvaron a birkabőröket? – kérdeztem.
- Nagyon rendesen viselkedett – mondta Akilev. – Amikor kiengedtük, először elment a borbélyhoz, megborotválkozott, és csak azután ment a játékbábugyár udvarába. Én messziről követtem, mert akármennyire lehiggadt is két nap alatt ott a pincében, attól tartottam, hogy megint dührohamot kap, ha meglátja, hogy kilakoltatták. De nagyon rendesen viselkedett. Megállt az udvaron, nézte a bőröket, aztán felnézett a padlásajtóra, megint a birkabőröket nézte, felvett egy könyvet a földről, lapozgatott benne, aztán ledobta a könyvet, összegöngyölt néhány birkabőrt, a vállára vette, és elvitte őket a régi strandra. Később azzal a fiatal fiúval jöttek vissza, aki ott lakik a kabinokban, és az összes birkabőrt meg a könyveket is áthordták a strandra. Most majd Török Ádám is ott fog lakni valamelyik kabinban.
- Sajnálom Török Ádámot – mondtam.
- Nem rosszabb hely az sem, mint a játékbábugyár padlása – mondta Akilev.
- Török Ádám megszokta a padlást – mondtam. – Jól érezte ott magát.
- Nem rossz a kabin sem – mondta Akilev. – Talán még jobb, mint a padlás. A kabint zárni lehet.
- Miért vigyorog maga folyton? – kérdeztem.
- Jókedvem van – mondta Akilev. – Mindig jókedvem van, ha magával beszélgetek.

- Kár - mondtam. - Idegesít, ha folyton vigyorog.
- Mit gondol, be fogja zárni a kabinját? - kérdezte Akilev.
- Nem tudom - mondtam. - Honnan tudjam?
- Én biztos vagyok benne, hogy Török Ádám mindig be fogja zárni az ajtót - mondta Akilev. - És nem hiszem, hogy fogad majd vendégeket.
- Maga nagyon okos, igaz? - kérdeztem.
- Igen - mondta Akilev. - Én nagyon okos vagyok.
- És mindent tud - mondtam.
- Mindent tudok - mondta Akilev.
- Azt is tudja, hogy két munkás megőrült a játékbábugyárban? - kérdeztem.
- Azt is tudom - mondta Akilev.
- Azt is tudja, hogy nem volt egyetlen szellőztetőnyílás sem? - kérdeztem.
- Azt is tudom - mondta Akilev.
- Azt is tudja, hogy most három szellőztetőnyílás is van? - kérdeztem.
- Azt is tudom - mondta Akilev.
- És hogy Rimec továbbra is megmarad igazgatónak? - kérdeztem.
- Azt is tudom - mondta Akilev.
- Maga csakugyan nagyon okos - mondtam.
- Nagyon okos vagyok - mondta Akilev.
- És mindent tud - mondtam.
- Mindent tudok - mondta Akilev. - Azt is tudom, hogy maga több mint egy évig udvarolt a Buzsella lánynak.
- Máriának hívják - mondtam.
- Tudom - mondta Akilev. - Ma éjjel beszállították a kórházba.
- Tessék?
- Kórházba szállították - mondta Akilev. - Ismét idegösszeroppadás. Azt mondják, hogy nagyon szereti magát.
- Én is szeretem Máriát - mondtam.
- Csak éppen találkozni nem szeretett vele az utóbbi időben - mondta Akilev. - Elhiszi most már, hogy én mindent tudok?

- Sokat tud - mondtam. - És úgy látszik, szeret búvárkodni az emberek magánéletében is.
- Érdekelnek az emberek - mondta Akilev. - Például a maga barátja is érdekel engem.
- Melyik barátom? - kérdeztem.
- Maguk Fehér Lónak hívják - mondta Akilev.
- Ó - mondtam. - Talán üzletelni akar vele?
- Nem - mondta Akilev. - Az üzletei érdekelnek, de én nem akarok üzletelni vele. Szeretném tudni, hogy mit csinál itt minden évben.
- Rumot iszik, és sült halat eszik - mondtam. - Ha jó idő van, akkor fürdik is.
- Az idén egész biztosan nem fürödni jött - mondta Akilev.
- Az üzleteiről nem szokott beszélni nekünk - mondtam.
- Talán elmondana egyet-mást, ha megkérdezné tőle - mondta Akilev.
- Miért nem kérdezi meg tőle maga? - mondtam. - Maga a rendőrfőnök.
- Én nem szoktam rumot inni vele és vörös bort - mondta Akilev.
- Pedig az emberek olyankor a legbeszédesebbek, ha isznak.
- Én szoktam rumot inni és vörös bort a Fehér Lóval, viszont nem vagyok rendőrfőnök, még kevésbé rendőrspicli.
- Tudom - mondta Akilev. - Maga szereti a szép, nagy, szabályos házakat, és nagyon lelkiismeretesen ellenőrzi az építkezéseket.
- Maga igazán mindent tud - mondtam.
- Mindent tudok - mondta Akilev. - Azt is tudom, hogy magától függ elsősorban, hogy melyik vállalatot bízzák meg az új házak építésével.
- Az árajánlatoktól függ - mondtam.
- A négyemeletes lakóházat, ott a Zagrebbel szemben, és a mázsa-házat Sztanticsék kapták.
- Igen - mondtam. - Ők építenek legolcsóbban, legtöbb munkásuk van, és legkorszerűbb a felszerelésük.
- Az utolsó napon futott be az árajánlatuk - mondta Akilev.
- Az nem lényeges - mondtam.
- Sztanticskal is rumot szoktak inni vasárnap délelőtt, ha véletlenül meglátogatja magát? - kérdezte Akilev.

- Igen - mondtam. - És a gyümölcsfákról beszélgetünk meg a férgekről.

- Három nappal a pályázat lezárása előtt? - kérdezte Akilev.

- Ez nem lényeges - mondtam.

- Sohasem kérdezte még a Fehér Ló nevezetű barátjától, hogy milyen üzleteket bonyolít le itt nálunk? - kérdezte Akilev.

- Nem szoktam ilyesmit kérdezni - mondtam. - Nem érdekelnek a barátaim üzleti ügyei.

- Pedig lehet, hogy nagyon érdekesek - mondta Akilev.

- Nem vagyok rendőrfőnök - mondtam -, még kevésbé rendőrspicli. És nem szoktam tíz deka kenyérért veszekedni az önkiszolgálóban.

- Az a Búr nevezetű barátja nem is olyan önfejű, mint ahogy azt maga gondolta. Az utóbbi időben már hajlandó ismét kenyeret adni nekem.

- Az ő dolga - mondtam.

- Az a másik barátja, a Kovács Pali nevezetű, már sokkal önfejűbb - mondta Akilev. - Nagyon furcsa dolgokat szokott mondani Opatnak. Szaknyelven úgy is mondhatnánk, hogy nemzeti gyűlöletet szít. Az pedig nemcsak az ő dolga, hanem az egész asztaltársaságáé.

- Kovács Pali szeret gúnyolódni és tréfálkozni - mondtam.

- Manapság nem tanácsos ilyen kényes dolgokkal tréfálkozni - mondta Akilev. - Valaki esetleg komolyan veszi. Mindig akadnak emberek, akiknek nincs humorérzékük.

- Magának van humorérzéke? - kérdeztem.

- A humortól függ - mondta Akilev. - Meg attól, hogy kiről van szó.

- Tegyük fel, hogy rólam van szó - mondtam.

- Maga nagyon szimpatikus nekem - mondta Akilev. - Szeretem a humorát. Azért is adok magának annyi jó tanácsot. Mert én jót akarok magának, higgye el.

- Elhiszem - mondtam.

- Jó volna, ha mégis érdeklődni kezdene a barátja üzletei iránt - mondta Akilev.

- Nem hiszem, hogy a Fehér Ló szívesen beszélne ilyesmiről - mondtam.

- Meg kell próbálni - mondta Akilev. - Ő szeptember 25-én már itthon volt, igaz?

- Igen - mondtam. - Miért?

- Akkor történt az a robbanás a belgrádi vasútállomáson - mondta Akilev.

- Mi köze annak az én Fehér Ló nevezetű barátomhoz? - kérdeztem.

- Semmi, csak úgy megemlítettem - mondta Akilev. - Nem árt, ha az ember behatóbban érdeklődik barátai üzletei iránt. Ezt is fogadja el jó tanácsként. Nyugodtabban fog aludni, ha megszívleli egy-két jó tanácsomat.

- A Fehér Ló csak pénzügyekkel foglalkozik - mondtam. - Nincs semmi köze a politikai dolgokhoz.

- Én is így gondolom - mondta Akilev. - De a pénzügyek is érdekesek lehetnek. Próbáljon egy-két részletet megtudni.

- Majd kérdezek egyet s mást a Fehér Lótól - mondtam.

- Nagyszerű - mondta Akilev. - Maga nagyon értelmes fiatalember, és én örülök, hogy időnként elbeszélgethetünk így négy szemközt.

- Láttá valaki, amikor bejött az irodámba? - kérdeztem.

- Mondom, hogy maga nagyon értelmes fiatalember - mondta Akilev. - Nem látott senki sem. És most sem fog meglátni senki, ha kimegyek.

- Akkor jól van - mondtam.

- Vizszontlátásra - mondta Akilev.

- Vizszontlátásra - mondtam.

Istentelenül kikészített ez a beszélgetés. Majd megfulladtam az iroda négy fala között. Régóta tudom már, hogy az emberek megváltoznak a falakkal körülhatárolt helyiségekben. Minél kisebb a helyiség, annál jobban megváltoznak. Kinn az utcán, a szabad ég alatt mindenki valami régen kigondolt szerepet játszik, aztán ahogy fogynak a négyzetméterek körülöttük, elmegy a kedvük a játéktól, rémítően ellustulnak, a bőrük pedig szinte teljesen átlátszó lesz.

Akilevvel beszélgettem én már azelőtt is néhányszor Joáb II udvarában, a nád fedél alatt, utáltam a vigyorát, ezt különben megmondtam neki itt az irodában is, de Joáb II udvarában Akilevnek is kedve volt játszani, és nem lehetett a bőre alá látni; nem félttem tőle, ha-

bár folyton azzal dicsekedett, hogy félnek tőle az emberek, és ezért soha sincs egyedül. Itt bent az irodában azonban elment a kedve a játéktól, a bőre megvékonyodott, lustábban vigyorgott, mint egyébként, és megijesztett. Észrevettem rajta a változást mindjárt, amint beléptem az ajtón, azért is akartam leülni, hogy állandóan szemmel tarthassam: így akartam védekezni a meglepetésektől. De Akilevet egyáltalán nem zavarta, hogy talpon állva kellett beszélgetnie velem. Megállt az íróasztal mellett, hosszú karjai mozdulatlanul lógtak kétoldalt, lustán vigyorgott, álmosító, monoton hangon faggatott és magyarázott; szavai olyan színtelenek és puhák voltak, hogy majdnem megfulladtam tőlük. És hiába vigyáztam, mindig meglepett azzal, amit mondott. Kezdetben megpróbáltam játszani még itt a négy fal között is, de aztán én is ellustultam, éreztem, hogy Akilev átlát a bőrömön, akárcsak én az övén.

Török Ádámot tehát kilakoltatták a játékbábugyár padlásáról. Akilevnek azt mondtam, hogy sajnálom Török Ádámot, de tulajdonképpen én is azt hiszem, hogy a kabinokban sem lesz neki rosszabb, mint a padláson a bemohosodott cserepek alatt. Igaz, hogy a padlást már megszokta, de végső fokon a régi kabinokat is kibélelheti birkabőrökkel.

Mikor Máriát említette, akkor is játszottam még egy kicsit. Úgy tettem, mintha tőle hallanám először, hogy az éjjel beszállították a kórházba, az igazság azonban az, hogy Kovalik már korán reggel eljött hozzánk, és megmondta nekem, hogy Mária az éjjel sikoltozni kezdett, egyre csak azt állította, hogy valami ismeretlen férfi megakarta erőszakolni, összeveissza beszélt, úgyhogy ismét be kellett szállítani a kórházba. Kovalik burkoltan még azt is a tudomra adta, hogy segíthettem volna Márián, ha többet lettem volna vele, hiszen Mária folyton miattam sírt. Akkor megkérdeztem tőle, hogy ő miért nem mentette meg a játékbábugyár két munkását, aki megőrült a benzingőztől, hiszen Joáb I napokig nyomorgatta, hogy vegye át a gyárat, de ő nem adta be a derekát. Kovalik azt mondta, hogy a két esetet nem lehet összehasonlítani, én pedig akkor elküldtem a fészkes fenébe.

Amikor Akilev elment, én is kirohantam az irodából, oda-vissza végigsiettem néhány hosszú, párhuzamos utcán, régen nem csinál-

tam már ezt, most azonban éreztem, hogy szükségem van végigsietni néhány hosszú utcán, és megjátszani, mintha mennék valahová. Útközben megpróbáltam Máriára gondolni, de sehogy sem sikerült. Nem kívántam már együtt lenni vele, az igazság az, hogy szerettem volna, ha elutazik valahová, természetesen jobb lett volna, ha nem a kórházba megy, hanem valami más helyre, mondjuk, valami hegyi üdülőbe vagy a tengerpartra.

A Fehér Ló. A Fehér Ló valószínűleg hamarosan elutazik. Addig majd megpróbálok kiszedni belőle valamit az üzleteiről, de ha lehet, majd igyekszem minél később közölni Akilevvel, majd csak akkor, amikor a Fehér Ló már nem lesz az országban.

Több mint egy óra hosszat bolyongtam az utcákon, az embereket észre sem vettem, az ismerőseim, ha láttak, egész biztosan azt hitték, hogy megyek valahová, én azonban nem láttam senkit, még az épületeket sem figyeltem. Egyszer csak a Zagreb vendéglő elé értem, és akkor eszembe jutott, hogy aznap még nem néztem meg, hogyan halad az építkezés. Előző nap voltam itt, amikor elkezdték az alapokat ásni, és zöld bádopalánkkal körülkerítették az építőhelyet. Sztanticsék gyorsan dolgoztak, három váltásban, feltételeztem, hogy helyenként már biztosan feltöltötték az alapokat. Átgyalogoltam az úttesten, hogy bemenjek az építőhelyre, de akkor észrevettem, hogy a gyerekek – egész biztosan gyerekek voltak – fehér krétával mindenfelét ráfirkáltak a zöld bádogkerítésre. „Szamár, aki elolvassa” – ezt írta fel az egyik gyerek a kerítésre. Egy másik gyerek pedig még aláírta, hogy „hülye”, „hülyék”. Egy harmadik gyerek pedig azt írta rá a kerítésre: „Hülyék vagytok mindannyian.”

Nem mentem be az építőhelyre. A városháza felé indultam. A városháza előtt szép, nagy park van, tavasszal és nyáron rengeteg itt a virág, a park közepén áll az elesett hősök emlékműve.

Hosszú, fehér tartóoszlop tetején egy nő magához szorítja egy sebesült férfi fejét, a tartóoszlop oldalára harci jelenetek vannak faragva, és itt áll márványba vésve az elesett hősök névsora is. Százhuszonhárom név van a márványtáblán; azt hiszem, hogy ekkora városban, mint a miénk, ez elég kevés.

– Holnap elutazik a Fehér Ló – mondta Búr. – Estére búcsúestet rendezünk Joáb II-nél. Nagy murit csapunk, legalább olyat, mint amikor a megérkezését ünnepeltük.

– Volt bent az üzletben ma délelőtt? – kérdeztem.

– Kicsoda? – kérdezte Búr.

– A Fehér Ló – mondtam.

– Igen – mondta Búr. – Bejött az üzletbe, és azt mondta, hogy holnap elutazik.

– Mindig ilyen hirtelen szokott elutazni – mondtam. – Nem szól semmit, aztán egy szép napon bejelenti, hogy holnap elutazik.

– Igen – mondta Búr. – Mindig így csinálja.

– A kocsiját nem adta el? – kérdeztem.

– Nem – mondta Búr. – Azzal utazik vissza Németországba. Csohádom, hogy nem adta el; amikor megérkezett, meg mertem volna esküdni, hogy el fogja adni a kocsiját.

– Biztos nincs szüksége pénzre – mondtam.

– Biztos – mondta Búr.

Hazafelé mentünk, két óra után, szép, napos idő volt, de a nap csak hidegen világított, és Búr meg én zsebre dugott kézzel ballagtunk egymás mellett. Az utóbbi napokban nem történt semmi említésre méltó az önkiszolgálóban, és Búr nem tudott miről beszélni nekem. Török Ádám, amióta azt a nagy botrányt csinálta, be sem nézett hozzájuk, Joáb I felesége is ritkábban járt vásárolni, az egykori híres futballista pedig már több mint három hete nem jelentkezett.

Egy évvel ezelőtt Búr főleg az idénymunkásokkal volt elkeveredve, azok ilyenkor készülődtek hazautazni, sokat loptak az önkiszolgálóban, Búr nagy élvezettel pofozta őket, és sokat mesélt róluk. Ebben az évben azonban nem jöttek az idénymunkások, és Búr nem tudott miről beszélni nekem, így hát örült, hogy a Fehér Ló elutazását elsőnek közölheti velem. Én is örültem, hogy végre van miről beszélgetnünk.

– Szép napot választott a búcsúestre – mondtam.

– A Fehér Ló? – kérdezte Búr.

– A Fehér Ló – mondtam.

– Egész biztosan szép, csillagos éjszaka lesz, és jól fogjuk érezni magunkat – mondta Búr.

– Mindig így szokott elutazni – mondtam. – Egy szép napon csak bejelenti, hogy holnap utazik.

– Ma reggel Akilev behívatta a rendőrségre – mondta Búr. – Két óra hosszáig nyomorgatta.

– A Fehér Lovat? – kérdeztem.

– A Fehér Lovat – mondta Búr.

– Mit akart tőle? – kérdeztem.

– Érdeklődött, hogy milyen üzleteket csinál itt nálunk. Meg hogy hallott-e arról a robbanásról a belgrádi vasútállomáson.

– És mit mondott a Fehér Ló? – kérdeztem.

– Nem tudom – mondta Búr. – Nagyon dühös volt, amikor bejött az üzletbe. Azt mondta, hogy két óra hosszáig nyomorgatta Akilev, és hogy ő holnap visszautazik Németországba.

– És ma este nagy murit rendezünk – mondtam.

– Igen – mondta Búr. – A Fehér Ló nagy búcsúestet akar rendezni.

– Minden évben így csinálja – mondtam.

– Akkor ma este fél hétkor találkozunk Joáb II-nél – mondta Búr.

– Rendben van – mondtam. – Ott leszek pontosan fél hétkor.

– A Fehér Ló majd szól a Kovács Palinak is – mondta Búr.

– Kovács Pali egész biztosan el fog késni – mondtam. – Nem emlékszem, hogy valamikor is idejében érkezett volna valahova. Búrék háza elé értünk, megálltunk a kapu előtt, és ő azt mondta:

– Nagy murit rendezünk estére.

Látott az arcán, hogy őszintén örül ennek.

– Természetesen – mondtam. – Szervusz.

– Akkor fél hétkor Joáb II-nél – mondta Búr.

– Rendben van – mondtam. – Szervusz.

– Szervusz – mondta Búr, és bement a kapun.

Zsebre dugott kézzel lépkedtem tovább a vásártér felé, és arra gondoltam, hogy tulajdonképpen jó is ez így, hogy a Fehér Ló ilyen hirtelen elutazik, legalább nem lesz időm kikérdezni az üzletei felől, és

Akilev sem nyomorgat majd miatta. Ha nem utazna el ilyen gyorsan, egész biztosan kifaggattam volna mindenféléről, és kénytelen lettem volna mindent elmondani Akilevnek. Egyszóval örültem, hogy holnap elutazik a Fehér Ló, és a búcsúestnek is örültem. Jókedvűen értem haza, és ebéd közben megmondtam az apáméknak, hogy holnap elutazik a Fehér Ló.

Ebéd után lefeküdtem aludni, és öt órákor ébredtem fel, amikor már sötétedni kezdett. Nagyon megrövidültek a nappalok, öt órákor már sötétedni kezdett; ha ilyenkor kinéztem az ablakon, csak a gyümölcsfák vaskos, egymásba fonódó, csupasz ágait láttam, a kert mögött, a vásártér beleolvadt valami közönyös sötétszürke gomolyagba, ami még az életkedvemet is magába szívta, ezért most elhatároztam, hogy holnaptól kezdve mindig felgyújtom a villanyt, mielőtt elaludnék, így azután, ha felébredek, világos lesz a szobámban, és akkor talán nem rohasztanak le annyira ezek a délutáni alvások.

Felgyújtottam a villanyt, azután visszafeküdtem még az ágyba, lehunytam a szememet, a szemhéjaimon keresztül is éreztem a sárga villanyfényt: színes karikák forogtak a villanygő körül, de még ez is sokkal jobb volt, mintha abban az átkozott félhomályban ébrednék, amikor csak az ablak körvonalai látszanak, és az ablaküvegen keresztül a gyümölcsfák furcsa, kopasz ágai.

Fél hatkor felkeltem, megborotválkoztam és megmosakodtam, tiszta fehér inget húztam fel és a sötétbarna öltönyömet: annyit igazán megérdemel a Fehér Ló, hogy az ünnepi alkalmakra tartogatott öltönyömben menjek el a búcsúestre. Igaz, akkor már elhatároztam, hogy hamarosan csináltatok magamnak még két-három sötét színű öltönyt, úgyhogy a meglevő sötétbarna ruhámat most már hordhatam kevésbé ünnepélyes alkalmakkor is.

Pontosan hatkor indultam hazulról, és pontosan fél hétkor érkeztem Joáb II-höz, amint meg is ígértem. Búr és a Fehér Ló már ott ültek a gramofonos teremben a törzsasztalunknál, a Kovács Pali pedig ezúttal is késett, mint mindig.

Kezet fogtam a Fehér Lóval, mintha isten tudja mióta nem láttuk volna egymást, és azt mondtam neki:

- Szervusz, Ló.

Ő pedig azt mondta:

- Szervusz, Tom.

Rumot ittak, és nekem is rumot rendeltek. Leültem és megkérdeztem a Fehér Lótól:

- Holnap utazol?

- Igen - mondta a Fehér Ló. - Elutazom holnap.

- Akkor ezt megünnepeljük - mondtam, és felemeltem a poharamat.

- Természetesen - mondta a Fehér Ló. - Minden évben meg szoktuk ünnepelni.

- Kihallgatáson voltál ma Akilevnél? - kérdeztem.

- Igen - mondta a Fehér Ló. - Két óra hosszáig nyomorgatott az az állat.

- Mit akart tőled? - kérdeztem.

- A fene tudja - mondta a Fehér Ló. - Egész idő alatt csak ült egy széken és vigyorgott. Kérdezgetett, hogy mennyi pénzt szoktam elkölteni itthon, és hogy mire költöm el a pénzt. Meg a belgrádi bombarobbanást is emlegette, és megkérdezte, hogy vannak-e jugoszláv ismerőseim Németországban. És állandóan vigyorgott, és mozdulatlanul ült a széken. Én meg csak álltam előtte, mint a hülye, és nem tudtam, mit kezdjek a kezeimmel meg a lábaimmal.

- Biztosan rohadtul érezted magad - mondtam.

- Nagyon rohadtul - mondta a Fehér Ló. - Első áldozós koromban éreztem magam ilyen rohadtul.

- Első áldozós korodban? - kérdezte csodálkozva Búr.

- Igen - mondta a Fehér Ló. - Emlékeztek még arra, amikor első áldozók voltunk?

- Emlékszem - mondtam. - De arra már nem emlékszem, hogy hogyan éreztem magam.

- Csak arra emlékszem, hogy sokan voltak a templomban - mondta Búr.

- Ez az - mondta a Fehér Ló. - Rengetegen voltak a templomban, és a hátunk mögött álltak, és nekünk nem volt szabad hátrafordulni. Csak a papot nézhettük, aki buzgón tevékenykedett ott előttünk. Közben az a rengeteg ember alattomosan felemésztette az összes

levegőt a templomban. A hátunk mögött álltak, nem láttuk őket, de én éreztem, hogy szép lassan felemészti előlünk az összes levegőt. Mi tátoztunk, emlékszem, örült hányingerem volt, a kis Hodonicki Oszkár pedig összeszarta magát ott mellettem. Esküszöm nektek, összeszarta magát. Nem emlékeztek erre?

- Nem emlékszem - mondtam.

- Én sem emlékszem - mondta Búr.

- Pedig pontosan így volt, esküszöm nektek - mondta a Fehér Ló.

- Soha életemben nem fogom elfelejteni. Azt hittem akkor, hogy egész biztosan el fogok ott pusztulni.

- Mi köze ennek Akilevhez? - kérdezte Búr.

- Pontosán ilyen rohadtul éreztem magam ma délelőtt Akilevnél - mondta a Fehér Ló. - Álltam ott előtte mozdulatlanul, és úgy éreztem, hogy rengeteg ember áll a hátam mögött, akik szép lassan felemészti előlem az összes levegőt. Pedig csak mi ketten voltunk ott, Akilev meg én. Ő ült a széken mozdulatlanul és vigyorgott, én meg álltam előtte, és nagyon rohadtul éreztem magam.

Ekkor megérkezett a Kovács Pali, és rögtön elmesélt egy viccet az új párttagok tömeges felvételéről. Búr meg én nevettünk, és a Fehér Ló is velünk nevetett.

Kovács Palinak is rumot rendeltünk, és akkor ő azt mondta:

- Legalább harminc teherautó ment az előbb keresztül a városon. Katonákat vittek észak felé. Figyelmeztetni kellene Opatot, hogy rugjon be úgy istenigazából.

- Hagyd a fenébe Opatot - mondtam. - Nem muszáj minden este nyomorgatni.

- Az idén még nem lesz komolyabb balhé - mondta a Fehér Ló. - Hallottam én már odakint, hogy ti tulajdonképpen ügyesen tevékenykedtek. Hatalmas kölcsönök Nyugaton. Komoly összegek. Így kell ezt csinálni. Ha az egyik oldalon fenyegetnek, gyorsan adósodj el a másik oldalon, és a hiteleződ majd vigyáz rád, hogy élve maradj. Manapság csakis így lehet megélni.

- Nagyon lesújtóan hangzik - mondta a Kovács Pali. - A leglesújtóbb azonban mégis az, hogy ezúttal igaza van ennek a rohadt kapitalistának. Vagy nem vagy rohadt kapitalista?

- Nem - mondta a Fehér Ló. - Nem vagyok rohadt kapitalista.

- Hid alatt alszol és lyukasak a cipőid? - kérdezte a Kovács Pali.

- Igen - mondta a Fehér Ló.

- Akkor jól van - mondta a Kovács Pali. - Majd küldünk neked minden hónapban szalonnát és kenyeret. Poste restante.

- Köszönöm - mondta a Fehér Ló, és nevetett.

- Ünnepeljünk - mondta a Kovács Pali. - Végre megszabadulunk ettől a rohadt csőlakótól.

Rumot ittunk, hallgattuk a lemezeket, legtöbbet Tom Jonesot, a Kovács Pali vicceket mesélt, mi nevettünk, különösen a Fehér Ló nevetett sokat. Joáb II is bejött a gramofonos terembe, végigment az asztalok között, mosolyogva köszönt nekem; az utóbbi időben nagyon barátságosan viselkedik velem. Azóta, hogy Török Ádámtól visszaloptam neki a pénzét. Most is tele volt vendéggel Joáb II kocsmája, a teremben rétegekben úszott a cigarettafüst, de mi észre sem vettük, hangosan beszélgettünk, és jókedvünk volt. Sok rumot megittunk akkor este.

Kilenc óra körül az asztalunkhoz hívtuk Opatot, hogy vacsorát rendeljünk. Kovács Pali most sem bírta ki, hogy ne nyomorgassa meg egy kicsit.

- A Fehér Ló holnap elutazik - mondta Opatnak. - És maga még mindig nem árulta el neki, hogy hogyan is sebesült meg a lába.

- Ez a szomorú igazság - mondta a Fehér Ló. - Pedig azért jöttem, hogy végre megtudjam, hogyan is sebesült meg Opat a háborúban.

- Mit parancsolnak vacsorára? - kérdezte Opat.

- Lehet, hogy nem is volt a háborúban - mondta a Kovács Pali a Fehér Lónak.

- Lehet - mondta a Fehér Ló.

- De a háború után mégis rendőrfőnök lett - mondta a Kovács Pali.

- Mit parancsolnak vacsorára? - kérdezte Opat.

- Opat semmit sem akar nekünk elárulni - mondta a Fehér Ló.

- Szörnyen titokzatos ember - mondta a Kovács Pali.

- Mit parancsolnak vacsorára? - kérdezte Opat.

- Magának nincs szíve - mondta neki a Kovács Pali. - A Fehér Ló holnap elutazik, és maga még nem árult el neki semmit.

– Ez a szomorú igazság – mondta a Fehér Ló. – Úgy látszik, kénytelen leszek jövőre is eljönni ide, hátha akkor megkönnyörik rajtam ez a titokzatos ember.

- Mit parancsolnak vacsorára? – kérdezte Opat.
- Halat – mondta a Kovács Pali, és Opatra mosolygott.
- Négy adag sült halat? – kérdezte Opat.
- Igen – mondta kedvesen mosolyogva a Kovács Pali.

Vacsora után vörös bort ittunk, a Fehér Ló mesélt a gépkocsijavító műhelyéről, azt mondta, hogy az idén már huszonöt munkása van, és hogy jövőre valószínűleg már harminc munkással fog dolgozni. Aztán az elutazásáról beszélgettünk, azt mondta, hogy Zágrábon keresztül utazik, és lehet, hogy holnap Zágrábban marad, és csak holnapután megy tovább. Elhatároztam, hogy ezt megmondom Aki-levnek. Majd azt fogom neki mondani, hogy egész este faggattam a Fehér Lovat, de ő csak annyit volt hajlandó elárulni, hogy a holnapi napot Zágrábban tölti.

Éjfélig maradtunk Joáb II-nél. Akkor a Fehér Ló kifizette a vacsorát meg a rumot, meg a vörös bort, aztán elbúcsúzott Joáb II-től és Opattól.

Opatnak azt mondta:

– Ígérje meg nekem, hogy jövőre nem lesz ilyen titokzatos, mint az idén.

- Kocsival utazik? – kérdezte Opat.
- Igen – mondta a Fehér Ló.
- Szerencsés utat – mondta Opat.
- Köszönöm – mondta a Fehér Ló. – Ígérje meg, hogy jövőre nem lesz ilyen titokzatos.

– Szerencsés utat – mondta megint Opat.

– Köszönöm – mondta a Fehér Ló, és akkor kimentünk az udvarra.

Szép, csillagos éjszaka volt. A szél most nem fújt, a folyó simán és mozdulatlanul állt a két part között, mintha egy pillanatra megkapaszkodott volna a saját medrében. A folyó vize is tele volt csillagokkal. Tiszta és átlátszó volt a levegő, úgy éreztem, hogy most nagyon messzire el tudnék látni, ha nem lennének körülöttem a házak és a gyárépületek.

– Szép estét választottál a búcsúzásra – mondtam halkán a Fehér Lónak, aki mellettem állt, és a folyóba szórt csillagokat nézte.

– Igen – mondta szórakozottan a Fehér Ló. – Szép estét választottam.

Búr és a Kovács Pali távolabb álltak tőlünk, feléjük néztem, aztán megfogtam a Fehér Ló karját, és megkérdeztem tőle:

– Voltál Joáb I-nél?

A Fehér Ló rám nézett, és azt mondta:

– Voltam.

– Sikerült üzletet kötni? – kérdeztem.

– Sikerült – mondta a Fehér Ló. – Azt mondtam Joáb I-nek, hogy te beszéltél rá az üzletre. Nagyon jó véleménnyel van rólad. És a feleisége is azt mondta, hogy kedves fiú vagy.

– Az a fontos, hogy sikerült üzletet kötnötök – mondtam.

– Igen, az a fontos – mondta a Fehér Ló.

– Mennyi pénz kell egy komoly vészkijáratához? – kérdeztem.

– Te is vészkijáratot akarsz építeni magadnak? – kérdezte a Fehér Ló.

– Mindenkinek szüksége lehet vészkijáratokra – mondtam.

– Sok pénz kell hozzá – mondta a Fehér Ló. – Igyekezz minél több pénzt felvakarni.

– Igyekszem – mondtam.

Ekkor a fiú szájharmonikázni kezdett a folyó túlsó partján. Csodálkozva néztünk a régi strand felé, és a Kovács Pali azt mondta:

– Mi baja van ennek a fiúnak? Azelőtt nem szokott ilyen későn szájharmonikázni.

– Török Ádám szereti hallgatni – mondtam. – Lehet, hogy ő kérte meg a fiút, hogy szájharmonikázzon.

– Napok óta nem láttam Török Ádámot – mondta a Fehér Ló.

– Nem jár többé Joáb II-höz – mondta Búr. – Amióta elzavarták a padlásról, nem jár Joáb II-höz, sem az önkiszolgálóba. A fiú visz neki is minden reggel kenyeret és szalonnát.

– A borbélyhoz jár? – kérdezte a Kovács Pali.

– A borbélyhoz elmegy minden reggel – mondta Búr.

– Meg fognak gebedni a télen azokban a kabinokban – mondta a Fehér Ló.

– Lehet, hogy nem is olyan rossz hely az – mondtam. – Török Ádám rengeteg birkabőrt meg báránybőrt vitt oda, azzal melegekedhetnek a télen.

– A fiú már kihúzott egy telet valamelyik kabinban – mondta Búr.

– Lehet, hogy nem is olyan rossz az, ha az ember kabinokban lakik – mondta a Kovács Pali.

– Én nem szeretnék ott lakni – mondta Búr.

– Lehet, hogy nem is olyan rossz az – mondta a Kovács Pali.

– Szépen szájharmonikázik a fiú – mondta a Fehér Ló.

– Az sem rossz – mondtam. – Ha az ember szépen szájharmonikázik.

– Az sem rossz – mondta a Kovács Pali.

– Különösen itt a folyó mellett – mondtam. – Itt messzire elhallatszanak a hangok.

Egymás mellett álltunk Joáb II udvarában, Búr, a Kovács Pali, a Fehér Ló meg én, és hallgattuk a szájharmonikázást. Néztünk a régi strand felé, ahol már sűrű nád nőtt a víz fölé, és most eltakarta előlünk a szájharmonikázó fiút és Török Ádámot.

Aztán egyszerre csak abbamaradt a szájharmonikázás. Mi azonban még mindig a régi strand felé néztünk, nem mozdultunk, és nem szóltunk egymáshoz egy szót sem. Sokáig álltunk így csendben, ott Joáb II udvarában, tiszta és átlátszó volt a levegő, nagyon messzire el lehetett volna látni, ha nincsenek körülöttünk a házak meg a gyárépületek, meg a sűrű nád a folyó túlsó partján.

– Verjük meg az öreg mérleget – mondtam.

Mind a hárman egyszerre fordultak felém, úgy néztek rám, mint-ha mély álomból ébresztettem volna fel őket.

– Az öreg mérleget? – kérdezte Búr.

– Az öreg mérleget – mondtam. – Ledisznózott bennünket, amikor a Fehér Ló megérkezését ünnepeltük.

Most már magukhoz tértek.

– Így igaz – mondta a Fehér Ló. – Ledisznózott bennünket, pedig mi jót akartunk neki.

– Meg kell fenyíteni az öreget – mondta a Kovács Pali. – Okvetlenül meg kell fenyíteni.

– Okvetlenül meg kell fenyíteni – mondta Búr is, és izgatottan összedörzsölte nagy, barna kezeit. – Hogy ez nekem nem jutott eszembe.

– Remélem, hogy ott találjuk a tejsarnok ajtajában – mondta a Kovács Pali.

– Ha csak egy kis szerencsénk van, akkor ott találjuk – mondta Búr.

Kimentünk Joáb II kocsmájának az udvarából, siettünk le a dombról, alig vártuk már, hogy a korzóra érjünk. A korzó sarkán megálltunk, és a tejsarnok felé néztünk.

Az öreg mérleges ott aludt a tejsarnok ajtajában, Joáb I dolgozószobájának az erkélye alatt.

BÖRTÖNRŐL
ÁLMODOM
MOSTANÁBAN

I.

Mostanában ismét börtönről álmodom. Egyelőre még nem az igazi, nagy börtönről, amelyben rengeteg fáradt és unott ember csoszog, vakaródzik és átkozódik, hanem egy ócska falusi kócerájáról, ami úgy néz ki kívülről, mint egy rogyadozó lomtár, csak az ajtaja emlékeztet börtönre, mert az ajtó vasból van és nagyot dörren, amikor becsukódik. Bent hideg van, nyirkos hideg, vacogok álmomban, de azt nagyjából természetesnek is tartom, nem tartom viszont természetesnek, hogy az ágyam szélén ott ül a szemüveges pszichiáter, és minduntalan azt kérdezetgi, hogy érzésem szerint a megérdemelt büntetést kaptam-e, vagy esetleg súlyosabbat érdemeltem volna. A lehető legkomolyabban faggat, én meg legszívesebben a pofájába röhögnék, de azért türtőztetem magam, ezzel a pszichiáterrel nem lehet viccelni, mély meggyőződéssel ismételvegetem neki tehát, hogy dehogyis kaptam én kevesebbet, mint amennyit megérdemeltem; sőt tulajdonképpen súlyosabb büntetést róttak ki rám a megérdemelnél, közben pedig kissé nyugtalanul azon töröm a fejem, hogy mit keres az ágyam szélén a pszichiáter, hiszen ő abban az igazi, nagy börtönben rendel, semmi keresnivalója sincs itt, ebben a vacak falusi fészkerben, és egyáltalán nem segít rajtam, holott segíthetne, ha akarna, kinyithatná egy pillanatra a vasajtót, tudom, hogy ott kint a vasajtó előtt Hegedűs Marcella néni üldögél, kukoricát főz egy nagy kondérban, szívesen adna nekem egy cső főtt kukoricát, és nekem most nagyon jólesne a meleg kukorica. Hideglelősen ébredek, és egyáltalán nem tetszik, hogy ismét börtönről álmodom, még ha arról a falusiról is.

Mert én néha hiszek az álmoknak. Nem mindig, de néha hiszek, és azt biztosan tudom, hogy börtönről álmodni nem jó dolog. Amikor először álmodtam börtönről, egy igazi börtönről, ahol karvastagságú rácsok vettek körül, minden oldalról emberek bámultak rám, én meg rángattam a rácsokat, szerettem volna kiszabadulni, mert rengeteg halaszthatatlan ügyet kellett volna elintéznem, a rácsok azonban meg sem mozdultak, a halaszthatatlan ügyek csak halmozódtak; szóval amikor először álmodtam börtönről, meghalt Hegedűs

Marcella néni. A házuk előtt ült egy október végi estén, kukoricát főzött egy kondérban és árulta a főtt kukoricát, aztán egyszer csak szó nélkül lefordult a kisszékről. Nevelt fia, Istenfélő Dániel talált rá, az öregasszony mellére hajtotta a fejét, és minthogy annak már nem dobogott a szíve, Istenfélő Dániel megette a kondérból a maradék főtt kukoricát, majd ölbe kapta a kis töpörödött Hegedűs Marcella nénit és bevitte a házba, és ott elbőgte magát. Mindenszentek napján temettük el Hegedűs Marcella nénit, gyertyák égtek mindenfelé a temetőben, virágok borították a sírokat, az egész utca ott volt a temetésen, eljött még Kucsuk is, a török cukrász, hozta magával számtalan unokaöccsét, a Lírikusok bandája pedig szomorú Ady-verseket szavalt Istenfélő Dániel vezényletével. Vagyis szépen elbúcsúztunk Hegedűs Marcella nénitől, igaz, hogy a Lírikusok bandája aznap este kissé harsányan ülte meg a halotti tort az Avala nevű kocsmában, és valamikor éjfél tájt összeverekedett a Mágnaók bandájával, előkerültek a bicikliláncok, néhány fejet befakasztottak, és csak az utolsó pillanatban sikerült elmenekülniük a kiszálló rendőrség elől. Én meg ekkor éjjel is börtönről álmodtam, és ekkor kezdtem megsejteni, hogy az ilyesféle álom rosszat jelez.

Így is történt. Reggel beállított hozzánk Istenfélő Dániel, a homlokán ronda vörös csík húzódott, az éjszakai verekezés nyoma, nagyon szomorú volt és a zsebei tele voltak gyertyával.

– Halottak napja van – mondta. – Menjünk a temetőbe, és gyűjtsünk százezer gyertyát Marcella néni sírján. Azután majd megiszunk valamit. Törkölypálinkát iszunk, Marcella néni is azt szeretete. Köténye zsebében mindig volt egy kis lapos üvegben törkölypálinka.

– A temetőbe kimehetünk – mondtam óvatosan. – De utána jöjjünk haza.

– Miért?

– Börtönről álmodom mostanában.

– Na és?

– Ez rosszat jelent.

– Nem jelent az semmit – mondta Dániel. – Egyszer majd belülről is megnézünk egy börtönt. És ekkor majd meglátod, hogy nem is olyan szörnyű hely.

– Voltál már börtönben? – kérdeztem.

– Nem voltam. De Marcella nénit nagyon szerettem.

Kelletlenül, de öltözködni kezdtem, mert tudtam, hogy Istenfélő Dániel tényleg nagyon szerette Hegedűs Marcella nénit. Az öregasszony csecsemőkorában talált rá Istenfélő Dánielre egy elhagyott csángó házban. A háború végén a csángók hanyatt-homlok menekültek észak felé, Hegedűs Marcella néni pedig a nyomukban járt, szedte össze, amit azok hátrahagytak. Nem ő volt az egyetlen. Az egyik üres faluban egy visító csecsemőt talált, mellette egy kecskét. Hegedűs Marcella néni karjába vette a gyereket, madzagot kötött a kecske nyakára, és hazatért velük a külvárosi kis házába. Napokig az volt a legfőbb gondja, hogy milyen nevet adjon a gyereknek. Átjárt hozzánk a szomszédba és hosszasan magyarázta, hogy a csángók kis falvainak Istensegíts, Istenhózzád és hasonló istenes nevük volt, a talált csángó gyereknek is ennek megfelelő nevet kell adni, és végül is az Istenfélő Dániel mellett döntött. És Istenfélő Dániel szépen növekedett a kecsketejen, persze Hegedűs Marcella néni egyéb tápláló ételmet is beszerzett neki, akkoriban még igen mozgékony asszony volt, járta a falvakat, csereberélt, üzletelt, ebből élt. Később még a határon túlra is elment üzletelni, napokat, éjszakákat utazott fapados vonatfülkékben, de megérte, mert a legszükségesebbeket mindig előteremtette. Ha elutazott, Istenfélő Dánielt és a kecskét áthozta mihozzánk, mi hatan voltunk testvérek, hetediknek elfért ott Istenfélő Dániel is, a kecske tejéből pedig mi is ittunk. Így növekedett Istenfélő Dániel egyre nagyobbra, iskolába kezdett járni, ahol mindenki röhögött a nevé egészen addig, amíg Istenfélő Dániel legalább fél fejjel magasabbra nem nőtt, mint mi. És erős lett, mint a bika. Hegedűs Marcella néni kiadósan táplálta. De Istenfélő Dániel nem volt goromba természetű, a költészetet szerette, a borongós, szép verseket, tagja lett az önképzőkörnek, később pedig a szavaló szakcsoportot irányította a Kultúrkörben. Szavalgatott ő is békésen, amíg egy este meg nem verte őket a Mágnaók bandája. Ez egy igen verekedős társaság volt, terrorizálták az egész környéket, a kocsmaokban, táncmulatságokon, sőt még a cukrászdában is rettegtek tőlük az emberek, a Herceg vezette őket, akinek hályog volt a jobb szemén, és aki szintén talált gyerek volt, mint Istenfélő Dániel, csak hogy őt valahol

Boszniaiban találták, egy felperzselt faluban. Szóval a Mágánások egy este ott ténferegtek a Kultúrkör előtt, és amikor a szavaló szakcsoport tagjai próba után hazaindultak, a Mágánások csak úgy szórakozásból felkérték őket. A sokadik pofon után Istenfő Dániel visszaüött, és azt hiszem, akkor döbbsent rá az erejére. Hullottak körülötte a Mágánások, a Gróf, a Báró, a Márki meg a többi, és ettől vérszemet kapott a többi versbarát is, parázs verekedés lett a dologból, csak hogy akkor a Mágánások elővették a bicikliláncokat és szétverték a szavalókórust. Istenfő Dániel másnap összehívta a szavaló szakcsoport tagjait, és bicikliláncokat osztott ki közöttük. Néhány hét alatt kiszorították a Mágánásokat a Kultúrkör környékéről, megszállták a Diófa és a Daruvár nevű kocsmát, a főhadiszállásukat pedig Kucsuk Sztambul nevű cukrászdájában ütték fel. Ezután kezdtek itallal és cigarettával megnejloneggekkel üzérkedni, és egyre kevesebbet szavalgattak. Hegedűs Marcella néninek nem tetszett, hogy nevelt fia egyre inkább elhanyagolja a költészetet, nagyszájú kis asszony volt, addig lármázott, amíg Istenfő Dániel be nem iratkozott az egyetemre, az irodalom szakra. Csak hogy addigra már Hegedűs Marcella néni sem volt az a régi, fúrge asszonyka, a lába megdagadt, nem bírta az utazásokat, de azért nem hagyta magát, szövetkezett Kucsuk cukrásszal, az szerzett neki szelídgesztenyét és csemegekukoricát, és Hegedűs Marcella néni a háza előtt üldögélve sütögette a gesztenyét vagy főzte a kukoricát. Amíg egy őszi estén le nem fordult a küsszékről.

Mi meg gyertyákat gyújtottunk a sírján halottak napján, temérdek gyertyát. Álltunk ott jó ideig, néztük az égő és fogyatkozó gyertyákat, aztán lógó fejfel elindultunk, hogy törkölypálinkát igyunk Hegedűs Marcella néni emlékére. Először végigjártuk a környező kocsmákat, később átmerészkedtünk a Mágánások területére is, a Mágánásokkal azonban nem találkoztunk, bizonyára az előző éjszakai verekedés fáradalmait pihenték ki. Valamikor délután már az autóbusszállomáson lődörögtünk, a trafikok, az újságos- és cukrászkioszkok között. Kucsuknak is volt itt egy kioszkja, két unokaöccse vezette, az egyik bent üldögélt és édességeket árult, a másik pedig, akit Hasszánnak hívtak, a kioszk mellett csemegekukoricát főzött, akárcsak nemrégén még Hegedűs Marcella néni. A különbség csupán az volt, hogy Hege-

dűs Marcella néni fával tüzelt a kondér alá, Hasszán pedig gázrezsón forralta a vizet. Hasszán adott nekünk egy-egy cső főtt kukoricát, és ez megint csak Hegedűs Marcella néni juttatta eszünkbe, úgy hogy ismét elszomorodtunk.

– Hazaviszlek benneteket triciklin, ha akarjátok – mondta Hasszán jóindulatúan.

Istenfő Dániel nagyon dühös lett.

– Ez a török azt hiszi, hogy részegek vagyunk – mondta.

– Nem vagytok részegek – mondta Hasszán. – De azért szívesen hazaviszlek benneteket.

Két lány jött arra, Istenfő Dániel ráförmedt Hasszánra:

– Adjál nekik is főtt kukoricát!

Hasszán adott a lányoknak is főtt kukoricát, azok vihogva elfogadták.

– Hová mentek, lányok? – kérdeztem.

– Haza – mondták, és ették a főtt kukoricát.

– Szívesen hazaviszünk benneteket triciklin – mondta Dániel.

– Falura megyünk – vihogtak. – Mi falusi lányok vagyunk.

– Mi meg városi fiúk vagyunk – mondtam –, és elviszünk benneteket triciklin egészen a falutokba.

– Van már buszjegyük – mondták a lányok.

– Mikor indul a buszotok? – kérdeztem.

– Tíz perc múlva.

– Veletek megyünk – mondta Dániel.

Így hát felszálltunk mi is az autóbusszra, leültünk a két lány mögé és mindenféle szellemességeket suttoztunk a fülükbe, ők meg nevettek. Közben elindult az autóbussz, zötyögött és melegített, lassan abbahagytuk az udvarlást és elaludtunk. Akkor ébredtünk fel, amikor az autóbussz megállt a falusi piactér mellett. A piactéren nem járt senki, kezdett alkonyodni és eléggé lehűlt a levegő, az árusok nyilván régen elkotródtak, viszont elég sok lezárt kerékpár volt ott szépen egymás mellé állítva. A két lány leszállt az autóbusszról, leszálltunk mi is. A lányok kiválasztottak egy-egy kerékpárt, kinyitották a zárat, felpattantak az ülésre és elkarikáztak. Nevettek és integettek nekünk.

Tátott szájjal álltunk ott Istenfélő Dániellel, és én bánatosan megjegyeztem:

– Ebben a faluban, úgy látszik, az a szokás, hogy akinek dolga van a városban, az elbiciklizik a piacra, itthagyja a biciklijét, és amikor dolga végeztével visszatér, ismét biciklire ül és hazakarikázik.

– Nagyon jó szokás – mondta Dániel.

– Mit gondolsz, visszajönnek a lányok? – kérdeztem.

– Meg fogják bánni, ha nem jönnek vissza – mondta Dániel.

– Nem hiszem, hogy visszajönnek – mondtam csüggedten.

– Egész életükben bánni fogják – mondta Dániel. – Van itt kocsmá közelben?

Volt. Bementünk, és szembe találtuk magunkat egy halálfejú pincérrel, aki olyan sovány volt, hogy csak a fehér pincérkabát és a fekete nadrág tartotta össze a csontjait. Tényleg nagyon sovány volt ez a pincér, én még életemben nem láttam ilyen sovány embert, keskeny vállakkal, horpadt mellel, mélabúsan álldogált ott pipaszár lábain az ajtó mellett, és én arra gondoltam, hogy talán meg sem tud mozdulni, mert ha megmozdulna, eltörne a lába. De megmozdult, és nem tört el a lába, hozott nekünk két törkölypálinkát, és nagyon udvarias volt, bár egy szót sem szólt hozzánk.

– Ez a pincér hamarosan meg fog halni – állapította meg Dániel.

– Kár érte, mert csendes, jóra való ember. Nem szeretem a fecsegő pincéreket.

– Alighanem tüdőbajos – mondtam.

– Akkor nem lehetne pincér – mondta Dániel. – Szigorú előírások szabályozzák az ilyesmit. Lehet, hogy a szerelem sorvasztja el.

– Lehet, hogy az ő orra előtt is elbiciklizett egy szép falusi lány.

– Mi is elsorvadunk egyszer – sóhajtotta Dániel.

– Elbicikliznek előlünk a lányok – sóhajtottam én is.

Így hablatyoltunk ott vég nélkül, miközben a sovány pincért bámultuk és még gyakrabban rendeltünk törkölypálinkát. A kocsmá megtelt hangoskodó falusiakkal, egyre nagyobb lett a zivaj, különösen egy öttagú társaság lármázott az egyik asztalnál, nagy iramban rendelték a borokat. A leghangosabb közöttük egy köpcös, vastag karú fickó volt, akit a többiek Bogyónak szólítottak. Leginkább

ez a Bogyó rendelte ordítózza a borokat, és amikor a kehes pincér az asztalukhoz hozta, Bogyó hatalmasat csapott a vállára, amitől a pincér szemmel láthatóan megrogyant, és tényleg azt lehetett várni, hogy összetörnek a csontjai. Bogyó meg elégedetten szemlélte, és azt mondta ilyenkor:

– Jól van, Józsikám! Élni fogsz még egy darabig.

Nekem nagyon nem tetszett, hogy az a Bogyó így kínozza a nyiszlett pincért, rosszalló pillantásokat vetettem arrafelé, és Bogyó ezt a borosüvegek mögül is észrevette. Felállt, odajött hozzánk, megállt az asztalunknál és megkérdezte:

– Valami baj van?

– Nincs semmi baj – mondta Dániel.

– A barátod nagyon szemrehányóan néz bennünket – mondta Bogyó.

– Ő már ilyen kíváncsi természetű – mondta Dániel. – De majd megszokik róla.

– Szóval nincs semmi baj? – kérdezte Bogyó ismét.

– Nincs – rázta a fejét Dániel.

– Akkor jó – mondta Bogyó, és Istenfélő Dániel vállára csapott.

Istenfélő Dániel meg sem mozdult. Bogyó elismerően bólogatott, aztán hirtelen az én vállamra csapott. Majdnem lebuktam a székről, súlyos keze volt ennek a falusi tahónak.

– Ti még sokáig fogtok élni – mondta Bogyó, és otthagyt bennünket.

Az egész kocsmá rajtunk röhögött. Szégyelltem magam és mélységesen csalódtam Istenfélő Dánielben. Meg is mondtam neki.

– Úgy tudom, hogy te vagy a Lírikusok bandavezére. Orrba verhetted volna ezt a tahót.

– Öten vannak – mondta Dániel. – Ez még nekem is sok egy kicsit.

– Én is itt vagyok – mondtam harciasan.

– Te már elpuhultál – legyintett Dániel. – Amióta abban a portásfülkében üldögélsz és klasszikusokat olvasol naphosszat, elpuhultak az izmaid.

– Készülnöm kell a vizsgákra – mentegetőztem. – Meg aztán szeretem is az irodalmat, akárcsak te.

- Titokban verseket is írok - súgta Dániel. - De ezt ne mondd el senkinek.

- Értem már - mondtam. - Ezért nem verted orrba Bogyót.

- Az irodalom elpuhítja az embert - mondta Dániel. - Mostanában azért szavalgatunk olyan keveset a Lírikusokkal. De azért remélem, hogy egyszer még találkozom ezzel a Bogyóval.

Más érdemleges dolog nem is történt már abban a kocsmában. Éjfélkor Józsi, a sovány pincér kikísért bennünket a kocsmajóig, mert záróra volt.

- Megy ilyenkor autóbusz a városba? - kérdezte tőle Dániel.

- Nem megy.

- Hogyan jutunk akkor haza? - kérdeztem.

- Gyalog.

- Van-e szálloda ebben a koszos faluban? - kérdezte Dániel.

- Nincs - mondta a pincér, és otthagytott bennünket az ajtó előtt, a piactéren.

Ekkor már nagyon hideg volt, a szél is elkezdett fújni és az eső is szemerkezt. Csúnya novemberi éjszaka volt, és mi ott álldogáltunk tanácstalanul egy ismeretlen falu közepén.

- Szeretem a szűkszavú pincéreket - mondta Dániel. - Márpedig ez a Józsi pontosan ilyen. Kár, hogy meg fog halni hamarosan. Elsorvasztja a szerelem, vagy valami más veszélyes kór.

- Mi pedig meg fogunk gebedni ebben az istenverte hidegben - mondtam.

- Menjünk ki az országútra - indítványozta Dániel. - Elkapunk egy kocsit.

Az országúton még jobban fújt a szél, még jobban fáztunk, kocsit ellenben nem jött egy szál sem. A sötét falusi házak barátságtalanul meredtek ránk. Lehet, hogy ezek a házak belülről kellemesek és lakályosak, kívülről azonban, így, sötét éjszakán, módfelett ridegek és elutasítóak.

- Én figyelmeztettelek, hogy maradjunk otthon - emlékeztettem Dánielt. - Mostanában börtönről álmodom.

Istenfélő Dániel nem válaszolt, hosszasan gondolkozott, később megkérdezte tőlem:

- Mit gondolsz, van-e ebben a tetves faluban börtön?

- Biztosan van - mondtam. - Minden faluban kell, hogy legyen börtön. Így kívánja az illem.

- A börtönben fogunk éjszakázni - jelentette ki Dániel.

- Nem akarok börtönbe menni - tiltakoztam.

- Remek hely a börtön - mondta Dániel. - Masszív falai vannak, nem ázik be, és tűz duruzsol benne egy cserépkályhában. Éjszakára mindig kitakarítják.

- Azt sem tudjuk, merre van.

- Majd bevisznek bennünket - nyugtatott meg Dániel. - Ellopunk egy biciklit, megjelennek a rendőrök és bevisznek bennünket a jó meleg börtönbe. Ilyen egyszerű az egész.

- Egyáltalán nem láttam itt rendőrt.

- Majd megjelennek - mondta Dániel. - Ismerem őket. Mihelyt ellopjuk a biciklit, itt lesznek a nyakunkon.

Visszamentünk a piactérre, és még három kerékpárt találtunk ott. Kettő le volt lakatolva, a harmadikon nem volt semmilyen zár. Amikor közelebbről megnéztük, rájöttünk, hogy miért. Régi, ócska, rozsdás kerékpár volt, lámpák nélkül, nem kellett azt bezárni, senkinek sem jutott volna eszébe ellopni. Istenfélő Dániel azonban meg volt vele elégedve. Intett, hogy üljek fel a csomagtartóra, ő elhelyezkedett az ülésen, és kigördültünk az országútra, vagyis a falu főutcájára. Nyikorgott alattunk az ócska kerékpár, de azért vitt bennünket, Istenfélő Dániel taposta a pedált, a fejünket meg áztatta a csöndes őszi eső. A rendőrök meg még mindig nem jelentkeztek.

Elég sokáig kerékpároztunk ott, furcsa, hosszú falu volt ez, hosszúra nyúlt a főutcája, messzire eltávolodtunk már a piactértől, amikor észrevettük, hogy három ember ül az út közepén, a hideg betonon. Megálltunk, Istenfélő Dániel lefektette a kerékpárt, és közelebb mentünk az úton üldögélőkhöz. Rájuk ismertünk. Bogyó ült ott két cimborájával és borosüvegeket szopogattak.

- Nicsak, nicsak! - kedélyeskedett Dániel. - Vállveregetős Bogyó és a kedves barátai.

- Már csak hárman vannak - mondtam.

- És milyen könnyelműen viselkednek - mondta Dániel. - Leülnek a hideg betonra. Felfázhatnak. De ez a kisebbik baj. A nagyobb baj, hogy akadályozzák a forgalmat. Eltaposhattuk volna őket.

– Aztán száz évig magyarázkodhattunk volna a rendőrségen, hogy mi ártatlanok vagyunk – mondtam.

Ekkor már felálltak Bogyóék és elindultak felénk. Istenfélő Dániel teljes erőből állon vágta Bogyót. Az hátratántorodott, hadonászott a kezével, szeretett volna megkapaszkodni a levegőben. Istenfélő Dániel még egyszer állon vágta, Bogyó lehempereedett az útszéli árokba, Istenfélő Dániel oda is utánament.

Én viszont ott maradtam az út közepén két ádáz képű falusi vagánnyal. Az egyiknek még behúztam egyet, de ekkor elkaptak kétoldaltól és a kemény betonra csaptak. És elkezdtek módszeresen rugdosni.

– Dániel! – ordítottam. – Dániel, hülye vagy!

Istenfélő Dániel röhögve bújt elő az árokból, odajött hozzánk és szétcsapott az engem rugdosó tahók között. Az egyik jobbra, a másik balra szédelgett el, aztán gyorsan eliszkoltak a sötétbe. Én meg feküdtem az úton és levegő után kapkodtam.

– Kemény legény ez a Bogyó – mondta Dániel. – Ott lent az árokban orrba vágott egyszer.

Akkor láttam, hogy csöpög az orrából a vér.

– Összetörték a bordáimat – nyöszörögtem.

Istenfélő Dániel felrángatott, talpra állított és megpróbált vigasztalni.

– Ne izgulj, nem törik el olyan könnyen az ember csontja. Arról van szó, hogy elpuhultál az utóbbi időben abban a portásfülkében. Ez az ülő foglalkozás átka.

– Galádul magamra hagytál – mondtam az oldalamat tapogatva. – Kiszolgáltattál ezeknek a gyilkosoknak.

– De visszatértem még idejekorán – mondta Dániel. – És miattad Bogyó végleg kicsúszott a kezeim közül. Pedig szerettem volna még egyszer-kétszer vállon veregetni. Gyerünk, biciklizzünk vissza a piactér felé!

– Mozdulni sem tudok – mondtam. – Fájnak a bordáim.

– Majd én viszlek – mondta Dániel. – Aztán meg visznek a rendőrök. Most már itt lesznek hamarosan, majd meglátod.

Felültünk ismét a biciklire, és elindultunk a piactér felé. Ezúttal igaza lett Istenfélő Dánielnek. Talán még száz métert sem tettünk meg, amikor megállt előttünk egy rendőrautó. Megálltunk mi is. Az autóból két fiatal, esőkabátos rendőr szállt ki, az arcunkba világítottak. Főleg Istenfélő Dániel vérző orrát nézték.

– Mi történt? – kérdezték.

– Leestünk a bicikliről – mondta Dániel. – A barátom megütötte a bordáit.

– Ezen a kerékpáron nincs lámpa – mondták szigorúan a rendőrök.

– Nincs – hagyta rájuk Dániel.

– Ez szabályellenes – mondták szigorúan.

– Nem tehetünk róla – mondta Dániel. – Nem a miénk a kerékpár.

– Hát kié?

– A piactérről vettük el – mondta Dániel.

– Szóval elloptátok.

– Csak kölcsönvettük – mondta Dániel. – Fáztunk, és ezért bicikliztünk egy kicsit.

– Üljetek be a kocsiba!

– Rendben van – mondta Dániel. – De előbb visszavihetnénk a kerékpárt a piactérre. Biztosan valami becsületes parasztemberé, aki holnap kétségbeesetten fogja keresni.

– Ne aggódj te a becsületes parasztemberért! – mondták a rendőrök. – A kerékpárt is bevisszük a rendőrségre.

Beültünk hát az autóba, a rendőrök berakták a kerékpárt a csomagtartóba, a kerékpár első kereke és a kormányja kilógott, úgy tűnt, hogy minden pillanatban kiesik, de nem esett ki.

A rendőrállomás a főutca másik végén volt, egy koszlott, sárgára meszelt épület, inkább falusi vasútállomásra hasonlított, mint rendőrállomásra. Egyetlen ablaka világított csupán, ott nyilván az ügyeletes gubbasztott a telefon mellett. De minket nem oda vezettek be, hanem egy másik irodába, ahol két íróasztal volt és egy vaskályha, és én már akkor kételkedni kezdtem abban, hogy a börtönben cserépkályha van.

A rendőrök levetették az esőkabátjukat, leültek az íróasztalok mögé, az egyik papírt és golyóstollat vett elő, a papírt az asztalra fektette, és megkérdezte nevünket és lakcímünket. Mi ácsorogtunk az iroda közepén, és bemondtuk nevünket és a lakcímünket. Akkor a rendőrnek hirtelen eszébe jutott, hogy elkérje a személyazonossági igazolványunkat. Odaadtuk neki. Ellenőrizte az adatokat, és megjegyezte:

- Szóval ti amolyan városi strigók vagytok? Kerékpártolvajok.

- Nem vagyunk tolvajok - mondta Dániel. - Csak kölcsönvettük a kerékpárt.

- Ismerjük mi az ilyen városi striciket - mondta a rendőr. - Szombaton este eljönnek ide a faluba, ellopják a kerékpárokat, behajtják a városba, és vasárnap reggel eladják az ócskapiacra.

- Nem is a város felé mentünk, amikor leállítottak bennünket - jegyeztem meg csöndesen.

A rendőr ettől kissé zavarba jött, ezért durván rám förmedt.

- Neked sunyi képed van! Akkor beszélj, ha kérdezek!

Fogta a papírlapot és az igazolványainkat, és átment a szomszéd irodába. Kisvártatva írógépkopogást hallottunk. A másik rendőr, aki eddig nem szólt és nem csinált semmit, cigarettára gyújtott és figyelt bennünket. Istenfélő Dániel időnként megdörzsölte az orrát, én meg az oldalamat tapogattam. Vártunk.

Jó félóra múlva jött vissza a kérdezősködő rendőr, hozta a legépelt jegyzőkönyvet. Az íróasztalra tette és odaintett bennünket.

- Olvassátok el és írjátok alá!

Rövid jegyzőkönyv volt, és az állt benne, tetten értek bennünket kerékpárlopáson. A kerékpárt a városba akartuk hajtani eladás céljából. És az is benne volt még a jegyzőkönyvben, hogy részegek voltunk.

- Ezt mi nem írhatjuk alá - mondta Dániel.

- Miért?

- Túl sok benne a valótlanosság.

- Ahhoz képest, hogy milyen ócska stricik vagytok - mondta a rendőr -, ahhoz képest még egészen enyhén fogalmaztam.

- Számunkra nem elég enyhe - mondta Dániel.

- Ne vacakolj velük! - mondta most a másik rendőr, aki eddig nem szólt semmit. - Zárd be őket a börtönbe, reggel behívjuk a vizsgálóbíró, akkor majd aláírják a jegyzőkönyvet.

- Helyes - bólogatott Dániel. - Majd a vizsgálóbíróval megbeszéljük a dolgot. Bizonyára intelligens ember. Mi, intelligens emberek könnyen szót értünk egymással.

- Kifelé! - mondta ingerülten a rendőr, akinek nem akartuk aláírni a jegyzőkönyvet.

Kituszkolt bennünket az irodából és kivezetett bennünket az udvarra. Az udvaron villanyt gyújtott. Az eső még mindig esett és mi azt kémleltük, hol is van a börtön. Az udvar másik végében egy rogyadozó kis épület állt, a tető előrecsúszott rajta. Dűledező fészerre vagy lomtárra emlékeztetett. Istenfélő Dániel felháborodva megkérdezte:

- Ez a kajla bodega lenne a börtön?

- Prima vasajtaja van - mondta büszkén a rendőr.

- Remélem, van bent cserépkályha - mondtam.

- Cserépkályha, az nincs - mondta a rendőr. - Márványkandalló van bent.

- Remélem, ég már a tűz benne - mondta Dániel.

- Természetesen - mondta a rendőr.

Kitárta az ajtót, villanyt gyújtott, aztán ránk csapta a vasajtót. Akkorát döndült, hogy a falusi kutyák mind hideglelősen felugattak ott a környéken.

Körülnéztünk ebben a szánalmas suf niban, mert szánalmas volt belülről is, akárcsak kívülről. Három sodronyos ágy állt ott a falak mellett, matrac nem volt rajtuk, csak egy-egy kopott pokróc, a pokrócok nyirkosak voltak, és nyirkos, hideg volt a levegő is.

- Nincsen sem cserépkályha, sem kandalló - jegyeztem meg.

- Másodszor csalódtam ebben a faluban - mondta kiábrándultan Dániel. - Ez már sok. Soha többet nem jövök ide. Nyugodtan nevezd jellemtelen, hazug gazembernek, ha én még egyszer beteszem a lábam ebbe a tetves faluba.

- Itt is éppen olyan hideg van, mint kint - mondtam.

- De legalább nem ázunk.

– Ez igaz.

Tébláboltunk ott a sodronyos ágyak között, csapkodtunk a karjainkkal, egyre jobban fáztam, és a bordáim is fájtak nagyon. Fejünk felett egy gyöngye villanyégő sápadozott, mintha az is megdermedt volna a hidegben.

– Szeretném, ha Marcella néni még mindig főzné a kukoricát a házunk előtt – mondta Dániel később.

– Mi is megmelegedhetnénk a tűz mellett – mondtam.

– Amikor eladta az utolsó főtt kukoricát is, letette a kondért a földre és nagy tüzet rakott – mélázott Dániel. – Nagy tüzet rakott, csak úgy magának. Az utóbbi időben fázós volt már szegény. Tüzelt, tüzelt ott a ház előtt, nézte a lángokat, a tűz pedig bevilágította a fél utcát. És akárki megmelegedhetett annál a tűznél.

– Én is melegedtem ott néha – mondtam.

Istenfélő Dániel odament a vasajtóhoz és ököllel dörömbölni kezdett. A kutyák ismét felugattak, aztán lépések zaja hallatszott, kinyílt az ajtó és a jegyzőkönyves rendőr dugta be a fejét.

– Mi van?

– Fára lenne szükségünk – mondta Dániel. – Szeretnénk tüzet gyújtani itt, a cella közepén.

– Itt tilos tüzet gyújtani – mondta a rendőr. – Leéghet a börtön.

– Nem lenne kár érte – mondta Dániel. – De azért majd vigyázunk rá. Meg egyébként is földes a padlója, nem éghet le itt semmi.

– Tilos tüzet gyújtani – ismételte a rendőr. – Ez az egyetlen börtönünk van, és mi nagyon szeretjük. Óvjuk tüztől és víztől.

Azzal ismét ránt az ajtót és otthagyt bennünket.

Istenfélő Dániel csüggedten leült az egyik ágyra, beburkolózott a nyirkos pokrócba, és merőn nézte a cella közepét.

– Elképzelem, hogy itt most tűz gyullad fel és magasra csapnak a lángok – motyogta maga elé.

Leültem én is a másik ágyra, beburkolóztam a másik nyirkos pokrócba, és én is megpróbáltam elképzelni, hogy magasra csapnak a lángok. Sokáig csak a hideg földet láttam, dehogy is csaptak magasra a lángok, később azonban elbóbiskoltam. És akkor izzani kezdett a föld ott, a falusi börtöncella közepén. Sötétvörös pont jelent meg,

egyre nagyobbodott, egy halom parázs bukkant elő valahonnan a föld mélyéből, aztán egyszer csak a cella közepére csoszogott Hegedűs Marcella néni és száraz gallyakat dobott a parázsra. Lassan, nagyon lassan tüzet fogtak a száraz gallyak, Hegedűs Marcella néni meg türelmesen táplálta a tüzet. Fellobbant a tűz, megvilágította az öregasszony arcát, csakhogy ekkor a tűz már nem a börtönben égett, hanem ott, abban a külvárosi utcában, Hegedűs Marcella néni háza előtt.

Nem aludtam, csak bóbiskoltam vacogva a sodronyos ágy szélén, tudtam, hogy félig ébren álmodom, de így is jólesett látnom, hogyan növekszik a tűz ott a mi utcánkban. Sötét éjszaka volt, a tűz egyre szebben világított, az utca végén felbukkant egy tricikli, Kucsuk cukrász két unokaöccse jött haza az autóbuszállomás melletti kioszkból, éjfél-tájt szoktak hazajönni, egyikük hajtotta a triciklit, a másik pedig ült benne. Most Hasszán hajtotta a triciklit és Ali üldögélt kényelmesen elől, mindenféle üres edények között, amelyeket majd reggel megtöltenek mindenféle édességgel és viszik árulni a kioszkba. Hasszán és Ali is szerették a tüzet, őszi estéken gyakran lekuporodtak Hegedűs Marcella néni mellé, most is megálltak, odamentek a tűzhöz, kezüket a lángok fölé tartották, a tenyerük olyan rózsaszínű volt, mint a négerké. Hegedűs Marcella néni egy kis üveget vett elő köténye zsebéből, kortyolt az üvegből, aztán megkínálta törkölypálinkával a két törököt is, de azok tiltakozóan magasra lendítették karjukat, ők csak az édességet szerették, szeszes italt sohasem fogyasztottak.

Egy pillanatra felriadtam, mintha telefoncsörgést, kiabálást, ajtócsapkodást hallottam volna a rendőrállomás felől, de aztán megnyugodtak a rendőrök, és én minden eddig látottnál nagyobb tüzet képzeltem magam elé. És magasra is nőtt a tűz, az egész utcát bevilágította. Hasszán és Ali eltűntek, nyilván lepihentek már Kucsuk házában, a cukrászda mögött, Hegedűs Marcella néni azonban a tűznél maradt, már vastag akácfahasábokat dobált a lángok közé, egyre fürgébben mozgott és egyre fiatalabb lett, olyan fiatal, mint amikor még járta az országot és a világot és adta-vette a különféle szajrét, igaz, abban az időben még nem gyújtott tüzet a háza előtt, de engem most egyáltalán nem zavart, hogy fiatalon ugrál a tűz előtt, sőt

örültem is neki, mert éreztem, hogy a tűz engem is megvilágít, bár egyáltalán nem melegített, hiszen én a börtönben voltam, az agyam egyik felével azért ezt is tudtam.

Felébredtem. Megvirradt, az ajtó felett magasan egy kis koszos ablak volt, tompán beszűrődött a reggeli fény. Istenfélő Dániel a szemközti ágy szélén ült, lógatta a fejét, mint egy szomorú ló, ő is felébredt már, de nem mondta el, hogy ő mit álmodott.

Ideje sem lett volna, hogy elmondja, mert már jött a mi rendőrünk, kinyitotta a vasajtót, és fáradt hangon ránk szólt:

– Gyertek! Megérkezett a vizsgálóbíró.

A fiatal rendőrnek nyüzögött volt az arca, a két szeme bedagadt, olyan volt, mintha végigkorhelykedte volna az éjszakát. Feltápáskodtunk a sodronyos ágyakról, vacogtunk, mert fáztunk nagyon, és Istenfélő Dániel csöndesen megjegyezte:

– Miféle vizsgálóbíró! Legfeljebb nyeszlett szabálysértési bíró lesz az.

Pedig az illető mégis inkább vizsgálóbíróra emlékeztetett. Szétvetett lábakkal állt az őrszoba közepén, hatalmas ember, olyasféle, mint Istenfélő Dániel, csak hogy a bírónak még fenyegetően meredező harcsabajusza is volt, és szúrós szemekkel méregetett bennünket. Kétoldalt mellette a padlóra helyezve hatalmas bevásárlószatyrok heverték tele gyümölcscsel és zöldségfélével, megnéztük a szatyrokat, és ettől kezdve a vizsgálóbíró már nem volt annyira félelmetes.

– Az embert még vasárnap reggel sem hagyják nyugodtan bevásárolni – mondta panaszosan a bajuszos ember. Leült az egyik íróasztal mögé, intett a rendőrnek, az kerített még két széket, és minket is leültettek. Közben csöndesen bejött a másik éjszakai rendőr is, és a két rendőr megállt a hátunk mögött.

– A jegyzőkönyvet nem írjuk alá – mondta Dániel, aki kezdett magához térni a meleg irodában. – Valótlanságokat tartalmaz.

– Hagyjuk most a jegyzőkönyvet – legyintett a vizsgálóbíró. – Meséljétek el, hogyan kerültetek a faluba és mi mindent csináltatok itt!

Készségesen elkezdtek mesélni. Elmondtuk, hogy két falusi lánnyal autóbusszoztunk idáig, aztán a lányok faképnél hagytak bennünket, mi pedig beültünk a kocsmába és megittunk néhány tör-

kölypálinkát. Szegény Hegedűs Marcella nénit is emlegettük, de ez nem érdekelte a vizsgálóbíró.

– Kivel ismerkedtetek meg a kocsmában? – kérdezte.

– Senkivel – mondtam. – Békésen iszogattunk ott és figyeltük, hogy mennyire szenved Józsi, az a kehes pincér.

– Aztán megismerkedtetek Bogyóval – mondta a vizsgálóbíró.

Egymásra néztünk Istenfélő Dániellel, és nem értettük, hogy az miért fontos.

– Odajött az asztalunkhoz és vállon veregetett bennünket – mondta Dániel. – Azt mondta, hogy még sokáig fogunk élni.

– Ez volt minden?

– Ez.

– Hát jó – hagyta ránk a vizsgálóbíró. – Szép békésen berúgtatok, éjjelkor pedig kiraktak benneteket az utcára. Meséljétek tovább!

Elmondtuk, hogy nagyon fáztunk, elcsaptunk egy gazdátlan biciklit, karikáztunk vele a főutcán, hogy kimelegedjünk egy kicsit, végül jöttek a rendőrök és behoztak bennünket. Hozzá tettük még, hogy a börtönben nagyon csalódtunk. Egy rendes falunak lehetne rendesebb börtöne is.

– És Bogyó? – kérdezte a vizsgálóbíró.

– Mi van Bogyóval? – kérdeztem vissza.

– Úgy értesültem, hogy akkor éjjel még találkozottatok vele.

Istenfélő Dániel idegesen rám nézett és azt mondta:

– Úgy látszik, erről is tudnak!

– Mi mindenről tudunk – mondta a bíró. – Ez a dolgunk.

– Bogyóék az út közepén üldögéltek – mondtam. – Ez szabályellenes.

– Erre ti megvertétek őket.

– Nekem összerugdosták a bordáimat – mondtam.

– Ezért aztán kicsit megfenyítettük őket – mondta Dániel. – Nem volt az komoly verekedés.

– Akkor még nem – mondta a vizsgálóbíró és hátradőlt a székén.

– Bogyót az éjjel halva találták a háza előtt. Valaki leszúrta hátulról.

Síri csönd lett az őrszobában. Néztam a vizsgálóbíróra, és egyszer csak nem láttam, eltűnt előlem és csak a mögöttem lévő sárga falat lát-

tam, de azt is elmosódva, nagyon messziről. Mögöttem fenyegetően szuszogott a két fáradt, fiatal rendőr, az volt az érzésem, hogy kétoldalt a fülemhez hajolnak és egyre hangosabban szuszognak. Percekig hallgattunk, a bíró lassanként ismét megjelent előttem és mintha kajánul vigyorgott volna harcsabajsza alatt. Nagy sokára tudtam csak megszólalni, a hangom olyan rekedt volt, mintha vattát tömtek volna a számba.

– De hát mi a börtönben voltunk – krákogtam.

– Persze hogy a börtönben voltatok – mondta jószágosan a vizsgálóbíró. – Előbb azonban berúgtatok, és megvertétek Bogyókat. Bogyó két cimborája már vallott. Aztán, amikor azok elszaladtak, ti követtétek Bogyót és leszúrtátok. Nem tagadom, izgága, haszontalan ember volt, de mégis ember volt. Nem kellett volna megölni.

– Sohasem öltünk embert – mondta sápadtan Dániel. – Verekedni verekedünk néha, de embert nem tudnék ölni. Egyébként is, itt voltunk a börtönben.

– Az orvosok már vizsgálják a hullát – mondta a bíró. – Hamarosan megtelefonálják az eredményt. Megtudjuk majd, hogy mikor halt meg Bogyó. Ti pedig addig meséljétek el részletesen még egyszer, hogy mit csináltatok a falunkban!

És mi egymás szavába vágva meséltünk újra és valóban részletesen. Az autóbusról, a kocsmáról, a piactérről, a biciklizésről, a verekedésről. A rendőrök szuszogása mind közelebből hallatszott, meleg lett nagyon a szobában, mindketten rettenetesen izzadtunk, valahol egyszer megszólalt egy telefon, de mi nem figyeltünk semmire, csak mondtuk a magunkét és bizonygattuk, hogy nem vagyunk gyilkosok.

Észre sem vettük, hogy mikor nyílt az ajtó és mikor jött be Józsi, a pincér. Egyszer csak ott állt mellettünk vékonyan és halálra ítélen, elegáns, sötétbarna felöltő tartotta össze a csontjait, ő meg benyúlt a belső zsebébe és egy hosszú kést húzott elő. A kést letette az íróasztalra.

– Ezzel a késsel szúrtam le Bogyót – közölte halkan.

Ismét nagyon nagy csend lett az őrszobában, most még a két rendőr szuszogása sem hallatszott.

– Józsikám, miket beszélsz? – hüledezett a vizsgálóbíró.

– Megöltem Bogyót.

– De hát miért?

– Gyakran veregette a vállamat.

– Ezért?

– Nem szeretem, ha veregetik a vállamat.

Istenfélő Dániel megpróbált felkelni a székről, de egy rendőr kéz visszanyomta. Beszélni azonban megint nem beszélt senki. Valamennyien Józsit néztük, ő meg a kést nézte az íróasztalon. Hallgattunk egészen addig, amíg be nem jött egy harmadik rendőr és valamit súgott a bíró fülébe.

– Bogyót éjjel két óra és négy óra között ölték meg – közölte a vizsgálóbíró.

– Ezt a két strigót nulla óra ötven perckor hoztuk be az őrszobára – mondta a hang a hátunk mögött.

Istenfélő Dániel most már szabadon felállhatott, felálltam én is. Istenfélő Dániel előzekenyen felajánlotta a székét Józsinak, a sovány pincérnek.

– Ülél le, Józsikám! – sóhajtott a vizsgálóbíró.

– A kerékpártolvajokkal mit csinálunk? – kérdezte a jegyzőkönyves rendőr.

– Írják alá a jegyzőkönyvet és menjenek haza! – mondta elkeseredetten a vizsgálóbíró, akinek egyáltalán nem tetszett, hogy így alakultak a dolgok.

Aláírtuk a jegyzőkönyvet. De még mennyire, hogy aláírtuk. Alig vártuk, hogy kikerüljünk a rendőrségről és hogy kikerüljünk ebből a faluból. Továbbra is esett a novemberi eső, de mi azt sem bántuk, rohantunk a piactérre és felkapaszkodtunk az első reggeli autóbuszra. Az autóbuszban szólalt csak meg Istenfélő Dániel:

– Józsi a börtönben fog meghalni.

– Bogyó szabadlábon halt meg – mondtam. – Neki szerencséje volt.

– Szegény Bogyó! – mondta erre Dániel.

– Szegény Józsi! – mondtam.

Ezúttal is elaludtunk ott a buszban, és én örültem, hogy nem álmodom börtönről. Mert akkor már biztosan tudtam, hogy az rossz szat jelent. És később is örültem, hogy még sokáig, hónapokig nem álmodom börtönről. Megjött a tél, és én egész télen messze elkerültem a börtönöket.

II.

Enyhe, mocskos és békés volt ez a tél. Időnként esett a hó, de gyorsan el is olvadt, vastag latyak állt az úton, és a teherautók összefröcsköltek piszkos vízzel a rosszkedvű járókelőket. Éjjelenként néha egy-egy külföldi teherautó megállt Kucsuk cukrászdája előtt, ilyenkor a gépkocsivezetők bementek a cukrászdába megenni valami édességet, Istenfélő Dániel pedig megjelent a Lírikusok bandájával, a teherautóból mindenféle ládákat és dobozokat pakoltak ki, bevitték valahová a cukrászda udvarába és közben villogtatták a szemüket, hogy látja-e valaki, amikor kirámolják a szajrét. Én meg ezalatt az út túloldalán, a Fogászati Műszerek Gyáranak portásfülkéjében gubbasztottam, figyeltem a Lírikusokat és készenlétben álltam, hogy jelezzem nekik, ha rendőrök tűnnének fel vagy ha a Mágánások bandája ólálkodna a közelben.

Vagyis éjjeli portás voltam, és örültem, hogy engem a portásfülkében nem fröcskölnék össze a teherautók, szívesen segítettem Istenfélő Dánieléknek, kedveltem a Lírikusokat, mindig megtapsoltam őket, amikor verseket szavaltak a Kultúrkörben, az már kevésbé tetszett, hogy csempészéssel is foglalkoztak, de hát tudtam, hogy szavalgatásból nem lehet megélni, és egyébként is, a külföldi teherautók nem álltak meg túl gyakran Kucsuk cukrászdája előtt. És ha nem jött teherautó, nyugodtan olvasgathattam a portásfülkében, a gépek békésen pihentek a gyáracsarnokban, éjjel nemigen járt ember a gyár közelében, abban az időben senki sem akart fogászati műszereket lopni, és én azon a télen Thomas Mann műveit olvastam, mert elhatároztam, hogy tavaszra Thomas Mannról írok dolgozatot az egyetemen. Thomas Mann-nal együtt szépen múltak az éjszakák, bár be kell vallanom, hogy idővel unni kezdtem a könyveit. Szerencsére majdnem minden éjjel bejött hozzám Simokovics úr, a festőművész, és vele hosszasan elbeszélgettünk a művészetről és egyéb dolgokról. A festőművész bizonyára jogának és kötelességének érezte, hogy engem rendszeresen meglátogasson, hiszen az ő segítségével kerültem

a portásfülkébe, meg aztán álmatlanságban szenvedett, jólesett beszélgetnie valakivel a hosszú téli éjszakákon.

Simokovics úr címfestő volt valamikor, és egy baleset után határozta el, hogy festőművész lesz. Akkor érte baleset, amikor felépült a Fogászati Műszerek Gyára. A homlokzata előtt még ott voltak a kőművesek állványai, Simokovics úr felkapaszkodott az állványzatra, a gyár homlokzatára kifüggesztette a cégtáblát és elégedetten nézegette. A cégtáblára egy hatalmas, egészséges, vigyorgó fogsort festett, ezenkívül egy félelmetes foghúzó fogót és egy fogfúró gépet. Simokovics úr elégedetten szemlélgette művét, de addig téblábolt ott, a magasban, mígnem rálépett az egyik deszka végére, a deszka megbillent, és Simokovics úr lebukfencezett az állványokról. Meghemperedett a földön, csodák csodájára nem történt semmi baja, ellenben utánaesett a vastag deszka is, és annak az éle szétzúzta a sarokcsontját. Simokovics urat kórházba vitték, megműtötték, később, amikor kisántikált a kórházból, nyugdíjba küldték. Akkor határozta el, hogy festőművész lesz, és attól kezdve álmatlanságban szenvedett. Éjjelenként elegánsan felöltözött, járta az utcákat, feltérképezte a várost, nappal pedig megjelent kopott, kék köpenyben, ecsetekkel, festékekkel és festőállvánnyal, és hangulatos utcarészleteket festett. Az ő házai előtt leginkább öreg diófák nőttek, és a képeken nagy, barna diók hullottak a földre.

Egy éjszakai körútja során találkoztam vele először, még gyermekkoromban. Én mindig rossz alvó voltam, talán azért, mert mindig másik ágyban kellett aludnom. Hatan voltunk testvérek, öt fiú és egy lány, közülük én voltam a legfiatalabb. A nővérem és a szüleim külön szobában aludtak, mi, fiúk egy másikban, ahol csak négy ágy fért el, így hát nekem minden este másik bátyám mellé kellett ágyba húzódnom, de mivel rossz alvó voltam, sokat moco-rogtam, mert sehogyan sem találtam a helyemet, testvéreim rengeteget szidtak, és igyekeztek kilökdösni az ágy legszélére. Így hát gyakran felkeltem, és fél éjszakákat kint ácsorogtam az utcán, ahol nem sok látnivaló volt, az emberek aludtak a házukban, és abban az időben még Hege-dűs Marcella néni sem szokott tüzet gyújtani a házuk előtt. Nos, egy

éjszaka bicegve feltűnt Simokovics úr. Elegáns öltözékben sántikált végig az utcánkon, úgy lépkedett, mint akinek rövidebb az egyik lába, de én tudtam, hogy csak az egyik sarka hiányzik. Odajött hozzám, és én elpanaszoltam neki, hogy milyen rossz alvó vagyok, mire ő elmondta, hogy amióta festőművész lett, ő is álmatlanságban szenved. Aztán még azt is elmondta, hogy szeretne Indiába utazni, mert meg akarja nézni és lefesteni a Tádzs Mahalt, előtérben esetleg két-három diófával, és hogy már gyűjt is a repülőre. Én megpróbáltam lebeszélni a repülőgépről, mert a repülőgépekkel kapcsolatban riasztó élményeim voltak. Kétszer is jelen voltam repülőbemutatókon, és mind a kétszer baleset történt. Az ócskapiac melletti legelőn szokták tartani a repülőbemutatókat, és amikor először kimentem megnézni egyet, a hangosbemondó közölte, hogy a vacak duplaszárnyú gépek mellett álldogáló, kezeslábasba öltözött bátor férfiak között van egy bátor nő is. Megtapsoltuk. Aztán mindenki bemászott a maga repülőgépébe és felszállt a levegőbe, a bátor nő egy bilikék színű géppel röppent a magasba, és mi a földről főleg őt figyeltük. Röpködtek ott a fejünk felett a bátor férfiak, különböző merész trükköket mutattak be, mereken zuhantak le és vágódtak fel, megperdültek a levegőben, sőt a bátor nő elhatározta, hogy elsuhan a távvezeték alatt. És el is suhan a távvezeték alatt, csak hogy a távvezetéken túl emelkedett a vasúti töltés, a repülőgép nekiütközött és felrobbant. Mire odafutottunk, a bátor nő szénné égett. Másodszor ejtőernyős bemutatót néztem végig. A kis, kerepelő repülőgépekből ejtőernyősök ugráltak ki és lebegve ereszkedtek le a legelőre, és akkor az egyik fickó túl korán nyitotta ki az ejtőernyőjét és az beleakadt a repülőgép szárnyába. Úszott a levegőben, a repülőgép húzta maga után, a többi gép nyomban leszállt és mindenki a földről nézte, hogy mi történik a szerencsétlennel ott fent. Kötelet dobta ki neki a repülőből, ő el is kapta a kötel végét, odavonszolta magát a gép ajtajához, de akkor elfogyott az ereje, visszahanyatlott, és megint a repülőgép szárnyára hurkolódva úszott a levegőben. Aztán megrepedt a tüdeje, vagy valami hasonló történt vele, mindenesetre mire a repülőnek elfogyott az üzemanyaga és földet ért, az ejtőernyős már halott volt. Elmeséltem mindezt Simokovics úrnak, és megpróbáltam lebeszélni az indiai repülőútról,

de ő nem ijedt meg, mindenképpen le akarta festeni a Tádzs Mahalt, és gyűjtötte tovább a pénzt. Évekig gyűjtötte a pénzt, de úgy látszik, nem gyűlt össze elegendő, mert nem utazott el Indiába, továbbra is a városunkban festett utcarészleteket zöldellő diófákkal. A testvéreim közben megházasodtak, elköltöztek tőlünk, kiválasztottam a legkényelmesebb ágyat magamnak, de igazán nyugodtan aludni ezentúl is csak ritkán tudtam, éjszakánként még mindig találkoztam néha Simokovics úrral. És elmondtam neki, hogy irodalmat szeretnék tanulni, akárcsak barátom, Istenfő Dániel, de csak távhallgatóként iratkozhatok be az egyetemre, valamiféle munkát kell találnom, az apám nem keres eleget ahhoz, hogy taníttathasson. Simokovics úr azonnal döntött. Kijelentette, hogy éjjeli portásnak kell szegődnöm, hiszen úgyis keveset alszom éjszakánként. Másnap elment a Fogászati Műszerek Gyárának igazgatójához, közölte vele, hogy ő az egészséget áldozta a gyárért, és beajánlotta engem portásnak. A kis, ványadt, szemüveges Antal Márton volt már akkor az igazgató, talán nem is tudott Simokovics úr balesetéről, lehet, hogy kicsit örültek is nézte Simokovics urat, de azért felvett engem éjjeli portásnak. És attól kezdve Simokovics úr rendszeresen meglátogatott a portásfülkében.

Az egyik téli éjszakán, amikor egy görög rendszámú tehergépkocsi állt meg Kucsuk cukrászdája előtt, Simokovics úr töprengő arccal nyitott be hozzám.

– El kell utaznom Üzbegisztánba – közölte velem csöndesen.

– Azt hittem, Indiába készül – mondtam, és fél szemmel a görög teherautót figyeltem. Körülötte már ott nyüzsögtek a Lirikusok.

– Érdekes dolgokat tudtam meg Leviathan-Lukić Simontól.

– Az kicsoda?

– Egy öreg zsidó ékszerész. Legalább százéves már. Üzbegisztánból származik. Buharából jött el, valamikor régen. Hallottál már Buharáról?

– Hallottam – mondtam bizonytalanul. – Üzbegisztán egyik városa.

– Buhara főterén egy hatalmas oszlop áll – mondta Simokovics úr.

– Valamikor a halálraítélt bűnözőket ennek az oszlopnak a tetejéről dobálták le a kikövezett térre. Látnom kell azt az oszlopot.

- Ezért akar Üzbegisztánba utazni?
- A Tádzs Mahalt üzbég kőfaragók építették.
- Honnan tudja?
- Leviathan-Lukić Simontól.
- Ő honnan tudja?

- Buharából jött. Az üzbégek közül. Azt mondja, hogy annak idején, pár száz évvel ezelőtt, rengeteg üzbég kőfaragó vándorolt el Indiába, és ők építették fel a Tádzs Mahalt. Meg kell látogatnom az üzbégeket, azután majd megnézem a Tádzs Mahalt is.

Ekkor nesztelenül kinyílt az ajtó, és mintha a semmiből lépnének elő, megjelent a portásfülkében a Mágnsok bandájának két tagja, a Gróf és a Márki.

- Telefonálnunk kell a mentőknek – mondta a Gróf.
 - Miért? – kérdeztem gyanakodva.
 - A Bárót megkéselték.
 - Hol?
 - Itt a közelben.
 - Nem hiszem.
 - Nálunk is van kés – mondta a Gróf fenyegetően.
 - Hát jó – mondtam. – Telefonálj, és tűnjetek innen!
- A Gróf tárcsázott, és csak ennyit mondott a telefonba:
- Baleset történt Kucsuk cukrászdájánál. Jöjjenek azonnal!
- Lecsapta a kagylót és elmentek.

Fogtam a telefont, felhívtam Kucsuk cukrászdáját. Istenfélő Dániel jelentkezett.

- Itt járt a Gróf és a Márki – mondtam. – A mentőket hívták. De lehet, hogy nem a mentőket.
- Értem – mondta Dániel.

Két perc múlva a Lírikusok eltűntek az utcáról és elfüstölt a görög teherautó is. Öt perc múlva három rendőrkocsi állt meg Kucsuk háza előtt, rendőrök mentek be a cukrászdába. Simokovics úrral csöndben figyeltünk a portásfülkéből.

Később elmentek a rendőrök. Akkor kisvártatva felbukkant Istenfélő Dániel, átbullagott az úton, bejött hozzám, hóna alatt egy üveg görög konyakot hozott.

- Megtalálták a szajrét? – kérdeztem.
- Nem. Mindent elrejtettünk – mondta Dániel.
- Gyorsan dolgoznak a szavalóid.
- Kucsuk unokaöccsei is segítettek. A törökök is gyorsan dolgoznak.
- Derék munkát végeztetek – mondtam.
- A Tádzs Mahalt üzbég kőfaragók építették fel – mondta Simokovics úr.
- Igazán? – kérdezte Dániel.
- Rengeteg üzbég kőfaragó ment annak idején Indiába – mondtam.
- Vándoroltak hegyen-völgyön át, és felépítették a Tádzs Mahalt, India építészeti remekművét.
- Derék munkát végeztek ők is – mondta Dániel. – Ígyunk az üzbég kőfaragók egészségére!

Elővettem három vizespoharat, az asztalra raktam őket, Istenfélő Dániel pedig görög konyakot töltött mindegyikbe. Félig töltötte a poharakat, és ittunk az üzbég kőfaragók és a török cukrászok egészségére. Részemről ez igen nagy óvatlanság és felelőtlenség volt, mert egy esetleges éjszakai ellenőrzés nem bocsátotta volna meg a konyakozást, szolgálatban szigorúan tiltották az italozást, akár ki is rúghattak volna az állásomból, ekkoriban azonban ritkán jártak éjszakánként az ellenőrök, és az átélt izgalmak után nagyon jólesett az olajos görög konyak. Vagy csak én éreztem olajosnak? Szóval iszogattunk ott hármasban elégedetten és kissé álmosan, kibámultunk a csöndes utcára, ezen az éjszakán már végképp eltűntek a rendőrök a környékről, eltűnt a Mágnsok bandája is, kocsik sem jártak az úton, csak két nagy kandúr macska jött át az úttesten, egy fehér és egy fekete. Kucsuk cukrászdájának a sarkánál bukkantak fel, ráéressen szétnéztek, aztán puha léptekkel átkocogtak az úttesten, elől a fehér, mögötte a fekete macska, eljöttek egészen a gyárkapuig, ott balra fordultak, a szeméttelp felé. A gyár mögött ugyanis szeméttelp volt. Azazhogy régebben ott egy szép kis völgy volt zöldellő nyárfákkal és bőven termő szederbokrokkal, gyermekkoromban még rengeteg vadszedret ettünk ott a völgyben, a nyárfák alatt, de egy szép napon valakinek eszébe jutott, hogy a völgyet fel kellene

tölteni, azután építeni lehetne oda valamit. Kivágták a nyárfákat és elkezdték feltölteni a völgyet szeméttel, mindenféle bűzös hulladék lepte be a szederbokrokat, a környékről mindenki oda hordta a szemetet és a városi szemeteskocsikat is odaürítették. A szemétkupacok között pedig megjelentek a kóbor macskák, élelem után kutattak és prüsszöltek egymásra, éjszakánként a portásfülkében sokszor hallottam a nyivákolásukat, látni azonban csak ezt a két macskát láttam, a fehér és a fekete kandúrt, amint minden éjjel átszaladnak az úttesten, az év legnagyobb részében selymesen sima volt a szőrük és barátságos egyetértésben osontak egymás után, tél végén és kora tavasszal azonban, amikor eljött a párzás ideje és a nőstény macskákat kezdték kerülgetni, fülsértő nyávogással estek egymásnak, tépett és borzas lett a szőrük, véresre harapták egymás fülét, bár az úttesten még ilyenkor is verekedés nélkül keltek át.

– Buharában vajon milyenek a macskák? – kérdezte Simokovics úr elmélázva a konyakospohár fölött.

– Fehérek és feketék – mondtam. – Esetleg cirmosak.

– Sárgák – mondta határozottan Dániel. – Buharában főleg sárga szőrű macskák élnek.

– Miért éppen sárgák? – kérdeztem.

– Én még nem felejtettem el a földrajzot – mondta nagyképűen Dániel, és újabb adag görög konyakot töltött a poharunkba. – Buhara egy nagy sivatag közepén van. A sivatagban pedig rengeteg sivatagi róka szaladgál. Ezek módfelett ravasz és módfelett vérengző állatok, megtámadnak minden náluknál kisebb élőlényt, tehát a macskákat is. Csakhogy a buharai macskáknak halványsárga szőrük van, és ha meglapulnak a halványsárga homokdűnék között, olyanok lesznek, mint a kaméleonok, egybeolvadnak a környezettel, és a sivatagi rókák nem veszik észre őket. Szimatolva, támadásra készen bolyonganak a sivatagban, és nem veszik észre, hogy a macskák ott lapulnak a homokban. Merthogy a buharai macskák sárgák.

Hosszasan eltöprengettünk ezen, Simokovics úr később azt mondta, igen gondterhelten:

– Ebben lehet valami igazság. Mármint, hogy a buharai macskák sárga szőrűek. De mi van akkor a kőfaragókkal? Az üzbég kőfaragókkal?

– Mi kellene, hogy legyen velük? – kérdeztem.

– Ha arrafelé mindenütt sivatag van – mondta, még mindig gondterhelten, Simokovics úr –, akkor hol tanulta ki a szakmát az a rengeteg üzbég kőfaragó, akik aztán felépítették a Tádzs Mahalt. A sivatagban csak homok van, kő nincs.

– Nagyon ráunhattak a sivatagra és a sok homokra – morfondírozott Dániel. – Ezért aztán nekivágtak a nagyvilágnak, elindultak India felé. Bizonyára hatalmas, sziklás hegyeket kellett megmászniuk, ezeket útközben megfaragták, kitanulták a szakmát, és már mint képzett kőfaragók érkeztek Indiába, és itt, fáradságos munkával bár, de felépítették a gyönyörű Tádzs Mahalt. Ez az egyetlen magyarázat.

– Lehet – mondta elgondolkozva Simokovics úr. – Bár az is lehet, hogy a sivatagban is vannak hegyek. Kopár, sziklás hegyek. Akkor viszont már otthon megtanulhatták a kőfaragást. Ennek mindenképpen utánanézek. Okvetlenül el kell utaznom Buharába. Beszélni akarok az üzbégekkel.

– Engem most inkább a törökök érdekelnek – mondtam. – A török cukrászok. Szeretnék tőlük kérdezni valamit.

– Mit? – nézett rám Dániel.

– Azt, hogy hova rejtették el olyan villámgyorsan azt a rengeteg italt a rendőrök elől.

– Nem fogják megmondani.

– Lehet, hogy én megtalálnám a rejtékhelyet.

– A rendőrök sem találták meg.

– De én esetleg megtalálom.

– Rendben van – mondta Dániel. – Átmegyünk Kucsukhoz, ha megtalálod a rejtékhelyet, kapsz ajándékba egy üveg görög konyakot. Ez az üveg úgyis kiürült már.

– Mit kapok én, ha megtalálom? – kérdezte Simokovics úr.

– Szintén egy üveg konyakot – mondta Dániel.

– Nem kell a konyak – mondta Simokovics úr. – Tíz baklavát kérek. Nagyon ráéheztem az édességre. Mostanában nemigen futja rá a nyugdíjamból. És így, télidőben a képeimből is igen keveset tudok eladni.

– Rendben, meglesz a tíz baklava – mondta Dániel. – De maga sem találja meg az italokat.

- Ti ketten menjetek át Kucsukhoz - mondtam. - Hamarosan én is utánatok megyek. Mindjárt itt lesz a váltás. És a portásfülkében rajtam kívül nem tartózkodhat senki. Szeszies italt pedig szigorúan tilos fogyasztani.

- Ki vált fel? - kérdezte Dániel.

- Az öreg Šarić - mondtam.

- Nagy piás volt az öreg valamikor - mondta Simokovics úr. - De amikor már fel akart robbanni a mája, hirtelen áttért a tejsre és a teára.

- Az alkohol szagát még most is megérzi száz méterről - mondtam. - No, tűnés innen!

Simokovics úr és Istenfő Dániel elmentek a kiürült üveggel, átbállagtak az úttesten, bezörgettek, azután bementek a cukrászdába. Szürküllött már, jelentkezett a homokszínné téli hajnal. Kiszellőztettem a portásfülkét, elmostam és elraktam a poharakat, beleszimatoltam a levegőbe, nem éreztem a konyak szagát.

Megjött az öreg Šarić, ő viszont mindjárt gyanút fogott.

- Kocsmaszag van itt - mondta. - Mi a fenét csináltál az éjszaka?

- Két macskát figyeltem, ahogy átkelnek az úton - mondtam. - Egy fehérét és egy feketét.

Šarić csontos, morózus öregember volt, veszekedett mindenki-vel, de azért időnként tudott rendesen is viselkedni, mert most azt mondta:

- Menjél haza gyorsan! Jönnek a munkások is már, észreveszik, hogy tökrészeg vagy. Nehogy valamelyiknek a pofájába szuszogj!

Leszegttem a fejem, úgy mentem ki a gyárból, a munkásoknak hangulag intettem, ők ügyet se vetettek rám, ők is leszegték a fejüket és behúzták a nyakukat, mert fáztak. Megzörgöttem a cukrászda ajtaját, Kucsuk kinyitotta, előbb a homlokát ráncolta, aztán gúnyosan elvigyorodott, nyilván már tudta, hogy miért jövök. Beengedett, aztán bezárta mögöttem az ajtót.

A cukrászda közepes nagyságú, négyzet alakú, padlós terem volt, négyzet alakú asztalok álltak benne négyes, katonás sorban, az egyik asztalnál Simokovics úr és Istenfő Dániel ült, kigombolták kabátjukat, mert Kucsuk már begyűjtött a cserépkályhába, egy másik asztal-

nál Kaposy Tamás bóbiskolt, a Lírikusok egyik alapító tagja, előtte félíg kiürült görög konyakosüveg, ő bizonyára itt töltötte az éjszakát arra az eshetőségre, ha a rendőrök visszajönnének, akkor nyilván riasztotta volna Kucsukot és annak számtalan unokaöccsét, vagy az ördög tudja, hogy mit kellett volna csinálnia, mostanra minden- esetre már nem sok haszon lett volna belőle, a görög konyak meg- tette a magáét, Kaposy Tamás meglehetősen elernyed, bár felkapta a fejét, amikor a közelébe értem, rám meresztette véres szemeit és megkérdezte:

- Te sem akarod, hogy elszavaljam Az eltévedt lovast?

- Dehogynem - mondtam. - Imádom Az eltévedt lovast. Majd később elszavalod.

- Jó - mondta Kaposy Tamás és tovább bóbiskolt.

Megálltam a terem közepén, körülnéztem. Nem láttam semmi különöset, főleg nem olyan rejtekhelyet, ahová italosládákat lehetne elrejtteni. A falakon képek függtek: tájképek és egy középkori csatajelenet ábrázoló olajfestmény, ami nem nagyon illett egy békés cukrászdába. Végigmentem a falak mellett, itt-ott fontoskodva megkopogattam a falat, még a csatajelenet mögé is benéztem, de ott is csak a sima falat láttam. Akkor az üvegezett pult mögé mentem, ott nézelődtem, a nagy üveglap alatt békésen várakoztak a török cukrászsütemények, ez volt minden. Megtapogattam a cserépkályhát is, a tűz biztatón duruzsolt benne, a falai már átmelegedtek.

- Kimennék a raktárba - mondtam.

- Tessék! - mondta Kucsuk, és kinyitotta a hátsó ajtót.

Az udvarra léptem ki, itt Ali és Hasszán tüsténkedett, a triciklijukat rakták meg frissen sült kiflivel, süteményekkel és diós cukorral.

- Meggebedtek a hidegtől, mire kikarikáztok az állomásra - mondtam nekik.

Savanyúan rám mosolyogtak, nyilván tudták, hogy igazam van.

Az udvar végében hatalmas raktár állt. Odamentem, benyitottam, felgyújtottam a villanyt. Hát itt már el lehetett volna rejteni ezt-azt. A nagy hodályban lisztes- és cukroszsákok voltak felhalmozva, dióbelet és mákot is láttam zsákszámba, aztán volt itt még két fagyaltoskocsi, rengeteg kisebb-nagyobb edény, egy csomó szerkentyű, amely-

nek nem ismertem rendeltetését, a fal mellett pedig mézesbödönök. Kerülgettem a zsákokat, a fagyaltoskocsikat és az edényeket, szeszes italt azonban nem találtam, pedig kerestem elég sokáig. Biztos vagyok benne, hogy az éjjel a rendőrök is itt kutattak legtovább.

Mire kiléptem a raktárból, Ali és Hasszán már elmentek a triciklivel. Keresztülvágтам az udvaron és benyitottam a konyhába. Édeskés, meleg levegő csapott az arcomba, a gyomromban megmozdult a görög konyak, összeszorítottam a fogamat és megpróbáltam éber maradni. Kucsuk további négy-öt unokaöccse végezte itt a munkáját, tésztát dagasztottak, kiflit sütöttek, cukrot olvasztottak és mákot daráltak. Nem szóltak hozzám semmit, az egyikük, akit Szulejmánnak, vagy Szelim-nek hívtak, egy frissen sült kiflit nyomott a kezembe, ami tulajdonképpen pékáru volt és nem cukrászsütemény, de Kucsukék rájöttek, hogy kiflit sok ember vásárol, különösen az állomás melletti kioszkban, így hát belevágtak a kiflisütésbe is. Lassan majszoltam a kiflit, és megpróbáltam továbbra is éber maradni a cukorillatú, meleg konyhában, kerestem a rejtett zugot, amelyet még a rendőrök sem találtak meg. Én sem találtam meg.

Visszamentem hát a cukrászdába, leültem Simokovics úr és Isten-félfő Dániel asztalához, és azt mondtam:

– Eleget ittam ma éjszaka. Tulajdonképpen nem is szeretem a görög konyakot. Émelyeg tőle a gyomrom.

– Nem is való az mindenkinek – mondta Dániel.

– Vicc volt az egész – mondtam.

– Persze, hogy vicc volt – mondta Dániel.

– Szeretném, ha valaki elszavalná Az eltévedt lovast – mondtam.

Kapossy Tamás felállt a másik asztaltól, meghajolt felénk, kissé megtántorodott, de aztán mégis kiegyenesedett, és elkezdte szavalni Az eltévedt lovast:

*Vak ügését hallani
Eltévedt, hajdani lovasnak,
Volt erdők és ó-nádasok
Láncolt lelkei riadoznak.*

*Hol foltokban imitt-amott
Ős sűrűből bozót rekedt meg,
Most hirtelen téli mesék
Rémei kielevenednek.*

*Itt van a sűrű, a bozót,
Itt van a régi, tompa nóta,
Mely a süket ködben lapult
Vitéz, bús nagyapánk óta.*

Hibátlanul végigmondta a verset és visszazötytyent a székére. Akkor fölkelte Simokovics úr, levetette télikabátját és megkérdezte:

– Kezddetem én?

– Mit? – kérdezte Dániel.

– A kutatást.

– Természetesen – mondta Dániel.

Simokovics úr a pult mögé sétált, rátámaszkodott az üveglapra és magyarázni kezdett:

– A háború alatt itt rőfösüzlet volt. A Sröder féle rőfösüzlet. Akkor is ezen a helyen állt a pult, persze egy másik pult, amely fából készült és nagyon masszívnak látszott, de az aljába ravasz kis görgők voltak beépítve.

Kucsuk a cserépkályha mellett állt, sötét bőrű, kopaszodó emberke volt, sötét bőre most lassanként kezdett elhalványodni.

– No, lássuk csak! – mondta Simokovics úr. Nekidőlt a pultnak, és az meglepően könnyedén előrecsúszott.

Felugrottam az asztal mellől és a pult mögé siettem. A pult helyén poros volt a padló, és semmi gyanúsat nem láttam. Simokovics úr azonban türelmesen tapogatta lábával a poros padlót, és egyszer csak hangtalanul felnyílt egy csapóajtó. Alatta sötét üreg tátongott.

– Kérek egy gyertyát! – mondta Simokovics úr.

– Van ott egy villanykapcsoló – krákgotja falfehéren Kucsuk.

Simokovics úr lehajolt, kitapogatta a villanykapcsolót és felkattintotta a villanyt. Egy létra bukkant elő, Simokovics úr lemászott

a létrán a mélybe. Utánamentem. Tágas pincébe jutottunk, a falak mellett pedáns rendben egymásra rakva álltak a rácsos ládák megpakolva görög konyakkal, skót whiskyvel és más külföldi italokkal, az egyik sarokban kartondobozokban külföldi cigaretták lapultak. Lehet, hogy az éjszaka ezeket a ládákat és dobozokat rendezte Kaposy Tamás, bár nem egészen értettem, miért kellett mindezt ilyen szépen rendbe rakni, hiszen az italok is, a cigaretták is hamarosan úgylis átvándorolnak innen a környező kocsmákba, amelyek a Lírikusok területén vannak.

Felmentünk a létrán a cukrászdába, Simokovics úr eloltotta a vilányt, lecsukta a csapóajtót, visszatolta helyére a pultot és leült a székére.

– Tíz baklavát kérek – mondta.

Kucsuk egy nagy tányérra kirakott tíz baklavát és odatette Simokovics úr elé. Simokovics úr élvezettel szemlélgette az édességet, megkóstolta, elégedetten bólintott és teli szájjal mesélni kezdett:

– A háború alatt kommunisták rejtőzködtek a pincében, a rendőrség sohasem bukkant rá a rejtekhelyre, pedig keresték nagyon, mert tudták, hogy a környéken valahol sokszor igen fontos beosztású párttagok bujkálnak. Egyszer egy eléggé ismert elvtárs és elvtársnő is itt rejtőzködtek heteken át, kettesben.

– Nofene! – mondta Dániel. – Legalább nem unatkoztak.

– Tisztességes, szüzi életet éltek – mondta rendreutasítóan Simokovics úr. – Sohasem szólták meg őket, soha semmiféle rágalom vagy pletyka nem hangzott el. Pedig az emberek elég rosszindulatúak.

– Hogy hívták őket? – kérdeztem.

– Ne mondjunk neveket – legyintett Simokovics úr. – Nevezzük őket csak Elvtársnak és Elvtársnőnek. Szóval itt éltek sokáig, olyan sokáig, hogy az Elvtárs a végén klausztrofóbiás lett. Ez is csak azt bizonyítja, hogy tisztességes életet éltek. Meg aztán a háború előtt az Elvtárs néptanító volt, főleg a tanyasi iskolákban tanított, megszokta a tágasságot maga körül. Főleg büntetésből helyezték ki a tanyavilágba. Kommunistagyanús volt, magyar volt, tanító volt, ebből már egy dolog is elegendő lett volna ahhoz, hogy megbízhatatlanná válják a hatalom szemében, persze hogy az osztatlan tagozatú sá-

ros, poros tanyasi iskolákat varrták a nyakába, csak hogy az Elvtárs szerette ezeket az iskolákat és a tanyasi gyerekeket, és megszerette a nagy tágasságot. Nem csoda, hogy klausztrofóbiás lett a pincében, a mi pincénk ugyan elég tágas, de hol van ez a szabad tanyavilágtól! Az Elvtársat hát sürgősen kiszöktették az erdőbe, és ő ott a szabadban végigharcolta a háborút, de a klausztrofóbiája még így is megmaradt. Nem akart visszajönni a városba, a szűk utcákba, a kőfalak közé, ezért megint a tanyavilágba küldték, hogy szervezze meg a beszoolgáltatást. És ő buzgón szervezte a beszoolgáltatást, olyan buzgón, hogy egyszer felpofozott egy fiatal parasztot, egykori tanítványát, mert az nem tudott leszállítani két disznót. Az egykori tanítvány elsírta magát, mire elsírta magát az Elvtárs is, és klausztrofóbiája ellenére visszajött a városba. Itt ismét találkozott az Elvtársnővel és összeházasodtak. Az Elvtársnő, aki nem lett klausztrofóbiás, állítólag azt szerette volna, hogy a pincében töltsék az első éjszakát. De ez valószínűleg csak amolyan pletyka. Mindenesetre eljöttek még egyszer megnézni a pincét, lementek, de gyorsan fel is jöttek, mert az Elvtárs borzongott odalent, és aztán, mint minden rendes ember, akinek pénze van, elmentek a tengerre nászútra. Az Elvtárs élvezte a tengert, messzire beúszott, ott nem voltak körülötte pincefalak, tágasság volt mindenfelé, olyan messzire beúszott, hogy már nem tudott visszaúszni, elmerült a vízben. A holttestét napok múlva vetette partra a tenger.

– Honnan tudja maga mindezt? – kérdeztem.

– Sokat kószálok éjjelenként – mondta Simokovics úr. – És vannak még hozzám hasonló, álmatlanságban szenvedő öregemberek, ők is kószálnak éjjelenként. Találkozunk néha és beszélgetünk mindenféléről.

– Ezek szerint mások is tudnak a rejtekhelyről? – rebegte Kucsuk.

– Nem kell megijedni – csitította Simokovics úr. – Mi csak egymással beszélgetünk, mi, éjjeli öregemberek. Mások meg sem hallgatnának bennünket.

– Jobb is, ha erről nem beszél senkinek – mondta Kucsuk.

Simokovics úr széttekintett a cukrászdában, és csendesen azt mondta Kucsuknak:

- Vezetne már tőlem egy képet és kiakaszthatná a falra.
- Ez igaz - helyesletem. - Annak a csatajelenetnek a helyére sokkal jobban illene Simokovics úr egy utcarészlete diófával.
- Holnap hozhatja a képet - mondta Kucsuk.
- Akkor hát szépen megegyeztünk - mondta Dániel. - Miután Simokovics úr megette a tíz baklavát, ami igazán tiszteletreméltó teljesítmény, akár haza is mehetünk.
- Nagyon kívántam már az édességet - mondta Simokovics úr és felállt.

Kucsuk elvette Kapossy Tamás elől a félig kiürült konyakosüveget, Kapossy Tamás is felállt. Kimentünk a cukrászdából, világos volt már az utcán, Kucsuk nem zárta be utánunk az ajtót. Elbúcsúztunk Simokovics úrtól, Istenfő Dániellel hazatámogattuk Kapossy Tamást, aztán mi is hazamentünk.

Otthon hallottam, hogy anyám a konyhában matat, bizonyára nekem készítette a reggelit, de nem volt kedvem reggelizni, besurran- tam a szobámba, levetkőztem és gyorsan ágyba bújtam.

Az volt az érzésem, hogy alig aludtam egy keveset, amikor valaki megrázta a vállamat. Nehezen nyitottam ki a szemem, Istenfő Dániel magasodott fölöttem, kezében két fehér borítékot tartott.

- Hány óra van? - kérdeztem.
- Dél van. Felkelhetsz ebédelni. Álmodtál valami szépet?
Álmosan elgondolkodtam.
- Két macskáról álmodtam. Az úttesten mentek.
- Fehér és fekete macska?
- Nem. Két sárga macska.
- Sivatagi rókák nem voltak a közelben?
- Nem. A két sárga macska egy teherautó előtt menekült.
- Jól van - mondta Dániel. - Az a fontos, hogy börtönről nem álmodtál mostanában.

- Miért? Mi történt?
- Péntekre beidéztek bennünket a bíróságra - mondta Dániel, és kezembe nyomta az egyik levelet. - A kerékpárlopás miatt. Péntekig lehetőleg ne álmoldj börtönről, maradj a sárga macskáknál, remélem, sikerült elmenekülniük a teherautó előtt.

III.

Péntekig nem álmodtam semmiről, így hát börtönről sem, nem izgultam túlságosan a bírósági idézés miatt, hiszen csak egy lepusztult kerékpár eltulajdonításáért vádoltak bennünket, tulajdonképpen ebben is majdhogynem ártatlanok voltunk, Istenfő Dániel azonban gondterheltnak látszott, és furcsamód akkor derült fel az arca, amikor beléptünk a bíróság épületébe. Mert ez a bírósági épület maga is derűs volt, ami, azt hiszem, elég ritka eset az efféle intézményeknél, ez azonban határozottan derűs volt, tágas előcsarnokkal, széles folyosókkal, hatalmas ablakokkal, melyeken keresztül még a halvány téli napfény is majdnem ragyogónak látszott. Egy széles folyosón ballagtunk végig, az ablakok előtt faládákba ültetett, magas pálmafák álltak, a pálmafák levelei tisztán és fényesen zöldelltek, ami szintén ritkaság az ilyen, folyosókra rakott növényeknél. Később megtudtam, hogy éppen ebben az időben a bíróság két új takarítónőt vett fel próbaidőre, és ezek nagyon igyekeztek a munkával, hetente háromszor lemosták a pálmafák leveleit és egyáltalán mindent tisztán tartottak, aztán, amikor felvették őket rendes munkaviszonyba, gyorsan elkanászkodtak, nem törődtek többé a pálmafákkal, amiről én is megbizonyosodtam, mert hónapok múltán, amikor ismét a bíróságra kerültem, a pálmalevelek éppen olyan porosak voltak, mint mindenütt, a világ összes folyosóján. De ekkor még nem tudhattam, hogy ez lesz a pálmafák sorsa, majdnem vidáman lépkedtem a nagy tisztaságban, a folyosó jobb oldalán, a pálmafákkal szemben csontszínű ajtók sorakoztak, az ajtók mellett néhol ideges emberek üldögéltek a kirakott székeken, és várták, hogy beszélítsák őket az ajtók mögé, ahol majd elintézik ügyes-bajos dolgukat.

- Keress egy becsületes képű parasztembert! - mondta Istenfő Dániel. - Bizonyára lelógó, ősz bajusza van és fekete kalapot visel. Ő az, akinek a biciklijét kölcsönvettük, és most mereven ül az egyik széken, kicsit dühös, mert ilyen jelentéktelen ügy miatt elrángatták a télutói mezei munkáktól, de azért miránk nem haragszik igazából.

Istenfélő Dániel tehát megnyugodott, amint ilyen magabiztosan jellemezte felperesünket, becsületes képű parasztembert viszont sehol sem láttam, így hát a tizennyolcas ajtót kerestem, mert ebbe a szobába szolt az idézésünk. A tizennyolcas ajtó mellett sem becsületes képű parasztember ült, hanem két nő; egy gyomorbajos kinézésű, fonnyadt arcú és nagyon rosszkedvű középkorú asszony szűk télikabátban, mellette pedig egy szép fiatal lány, aki kíváncsian ránk nézett, de aztán gyorsan félrefordította a fejét. Megálltunk az ajtó előtt, aztán én leültem egyik felől a kíváncsi és szégyenlős lány mellé, aki mintha el is pirult volna egy kicsit, Istenfélő Dániel pedig a másik oldalon a gyomorbajos asszony mellé ült, aki nem pirult el, csak egy árnyalattal rosszkedvűbb lett.

– Először van itt? – kérdeztem a fiatal lányt.

– Először – mondta, és most szemmeláthatóan elpirult.

– Többször el kellene ide jönnünk – mondtam. – Kellemes, derűs hely ez a bíróság. Különösen a pálmafák szépek. Maga is szereti a pálmafákat?

– A diófákat jobban szeretem – mondta a lány.

– Van egy festő barátom – mondtam –, állandóan diófákat fest. Gyönyörű diófákat. Ha akarja, egyszer elvezetem hozzá, és megnézzük a képeit.

A rosszkedvű asszony rám villantotta a szemét, és szigorúan azt mondta:

– A lányom nem jár senkivel sem képeket nézni!

– Kár – mondtam. – A barátom nagyon tehetséges festő.

Ezután elhallgatott mindenki, de én nem hagytam elbátortalanítani magam, megkérdeztem a lánytól:

– Maga miért van itt?

A lány helyett az anyja válaszolt:

– Mi károsultak vagyunk, kérem. Valami városi tekergők ellopták a lányom biciklijét, és most a tárgyalásra jöttünk.

Nyeltem egyet, Istenfélő Dániel meg csöndesen azt mondta:

– Attól tartok, hogy mi voltunk azok a városi tekergők. De higgye el, nem rossz szándékkal tettük!

Az asszony felugrott a székről és felrántotta mellőlem a lányát is.

– Szóval maguk miatt hurcolnak meg bennünket! – kiáltotta, és összeráncolta az egész arcát.

– Visszakapták a biciklit, vagy nem? – kérdeztem.

– Visszakaptuk, de... meghurcolnak bennünket.

Istenfélő Dániel sóhajtott, és kétségbeesetten széttárta a karját.

– Miért van az, hogy egyes falusi asszonyok állandóan úgy járnak a világban, mintha valami förtelmes bűz facsarná az orrukat? Talán a sok háziállattól?

– A piaci kofák is megsavanyodnak néha – mondtam. – Amikor nem kelendő a portékájuk.

– Ne állj velük szóba! – mondta az asszony a lányának, és hátat fordított nekünk.

Amúgy sem szellemeskedhattunk volna tovább, mert kinyílt a tizennyolcas szoba ajtaja, és egy kerek arcú nő beszólította Istenfélő Dánielt és engem.

Mentünk a nő után, aki kellemesen kövérkés volt, megítélésem szerint legalább két gyereket szült már, de lehet, hogy szándékában áll megszülni a harmadikat is.

Bent, egy széles asztalnál egy másik nő ült, ő volt a bírónő, aki pedig behívott bennünket, a gépírónő.

– Úgy látszik, ma egész nap nőkkel leszünk körülvéve – mondta csöndesen Dániel.

– Zavarja ez magát? – kérdezte a bírónő.

– Nem – mondta Dániel. – Maga egyáltalán nem zavar. És a tisztára mosott pálmalevelek is nagyon szépek.

Nem csodálkoztam, hogy Istenfélő Dániel ilyen szabadszájúan beszélt. A bírónő szemüveges, sötét hajú nő volt, olyan volt, mint egy jóságos tanítónő, akihez szeretnek iskolába járni a gyerekek.

– Vicces kedvében van – mondta a bírónő Dánielnek. – Pedig fél órán belül akár hat hónap börtönt is kaphatnak.

– Miért? – kérdeztem bambán. Aztán gyorsan befogtam a számat, és kissé riadtan szénéztem az irodában. Afféle kisebb tárgyalóterem volt ez, bírói és gépírói asztallal és két sor székekkel. Ilyen helyen tényleg elítélhetik az embert akár hat hónapra is. Istenfélő Dániel is elhallgatott.

– Maguk kerékpárt loptak – mondta a bírónő igen hivatalosan, de én még mindig bíztam a jóságában. – Aláírták a jegyzőkönyvet.

– Engedje meg, hogy megmagyarázzuk – kérte Dániel, mert ő sem szeretett volna fél évig börtönben ülni.

– Üljenek le! – mondta a bírónő.

Leültünk az első sorba és őszintén elmondtuk, hogy mi történt a halottak napját követő éjjelen abban a tetves faluban. Áztunk és fázunk, nem tudtunk hazautazni, meglovasítottunk egy kerékpárt és furikáztunk vele, azt akartuk, hogy a rendőrök bevigyenek bennünket a börtönbe, hogy megmelegedjünk egy kicsit, be is vittek bennünket a börtönbe, ahol ugyan hideg volt, de legalább nem áztunk, ellenben majdnem a nyakunkba varrtak egy gyilkosságot, és természetesen ijedtünkben aláírtuk a jegyzőkönyvet a kerékpárlopásról.

Úgy láttam, a bírónő megértett bennünket és együttérez velünk, de azért megint azt mondta:

– Hat hónapot kaphatnak. Attól függ, mennyit ér a kerékpár. Ha a tulajdonos azt állítja, hogy a kerékpár értéke meghaladja a harmincezer dinárt, kénytelen leszek hat hónapra ítélni magukat.

– Egy rokonszenves fiatal lány a tulajdonos – mondta Dániel. – Ő nem fog bezáratni bennünket. De az anyját ne engedje be, mert akkor végünk van. Állandóan büzt szimatol a levegőben.

Beszólitották a fiatal lányt, a rosszkedvű, ráncos falusi asszony kint maradt. A lányt Kovács Júliának hívták, ezt most tudtuk meg, és megint kipirult az arca, ahogy megállt mellettünk a bírónővel szemben. A bírónő őt is leültette, én meg a fülébe súgtam:

– Huszonötezer dinárt mondjon.

A lány nem értette, hogy mit akarok, nem is volt ideje gondolkozni, mert a bírónő megkérdezte tőle:

– Maga a piactéren tartja a kerékpárját?

– Csak amikor a városba jövök. Otthagynom a buszmegálló közelében, és amikor visszautazom a busszal, kerékpáron megyek haza. Mások is így csinálják.

Oldalba böktem Istenfő Dánielt, majdnem büszke voltam magamra, én ezt már akkor megmondtam, amikor az a két falusi lány kerékpárra pattant és otthagyt bennünket a piactéren.

– November elsején a kerékpár éjjel is a piactéren állt – mondta a bírónő.

– Akkor késő estig dolgoztam, és a városban aludtam az egyik barátomnál.

– Hol dolgozik?

– Kormányos Ferenc ékszerésznél.

– Rendes munkaviszonyban van?

A lány egyszerre nagyon megijedt, láttam az arcán.

– Nem – hebegte. – Hetente háromszor járok be az üzletbe takarítani és néha csiszolom az ékszereket.

– Be van jelentve?

– Nem. Nem vagyok bejelentve.

– Ez szabályellenes – mondta a jóságos bírónő, a lány pedig szenvedett.

– Dolgoznom kell valamit – mondta keservesen. – Remélem, nem lesz baja az ékszerésznek, mert akkor én...

– Mennyit ér az a kerékpár? – kérdezte a bírónő.

A lány rám nézett, és akkor kapcsolt.

– Huszonötezer dinárt – mondta.

– Megkezdhetjük a tárgyalást – mondta a bírónő, és mintha ránk mosolygott volna. A gépirónőhöz fordult: – Hívja be az ügyészt!

A kellemesen kövérkés gépirónő elment és behívta az ügyészt, egy zaklatott külsejű férfit, aki egy halom papírral érkezett és jóformán semmivel sem vádolt bennünket, a papírjait lapozgatta, a bírónő pedig megismételte a korábban feltett kérdéseket. Istenfő Dániel és én azt mondtuk, hogy a kerékpárt csak kölcsönvettük és hajkurásztuk ott a falusi főutcán, hogy kicsit kimelegedjünk. Egy-egy hónap börtönbüntetést kaptunk, fél évre felfüggesztve.

Amikor kimentünk a bíróság épületéből, azt mondtam Istenfő Dánielnek:

– Kovács Júlia megmentett bennünket. Meg kell hálálnunk neki valamivel.

– A bírónőnek is hálásak lehetünk – mondta Dániel.

– Kovács Júlia vallomásán múltott minden – mondtam. – Jóravaló, becsületes falusi lány. Ha kitavaszodik, felkeresem, szerelmet vallok neki, és megajándékozom egy Simokovics-féle diófával.

- Szavalóestet is rendezhetnénk a tiszteletére - mondta Dániel.
- Egy este Kucsuk cukrászdájában. A Lírikusok csak Kovács Júliának szavalnának.

- Nem bánom - mondtam -, rendezünk szavalóestet is.

Akkor azonban elkezdett esni a hó, sűrű pelyhekben, és úgy látszott, hogy még messze van a tavasz.

Készt is eleget abban az évben. A tél, mintha csak arra várt volna, hogy mi túlessünk a bírósági tárgyaláson, akkor lendült neki teljes erővel, szórta a havat, hozta a hideg szeleket, a szelek meg hófúvásokat emeltek, a görög és egyéb teherautók megrekedtek valahol a hegyekben, nem érkeztek a titkos szállítmányok Kucsuk cukrászdája elé, a Lírikusok unatkoztak, unalmukban több szavalóestet rendeztek a Kultúrkörben, szép sikerük volt, mert szépen szavaltak, de ennek sem tudtak igazán örülni, a teherautókat várták, azt hiszem, kifogyott már az ital- és cigarettakészletük, így hát elfogyott a pénzük is, és ezt csak részben pótolta a költészet szépsége. Én viszont elégedetten üldögéltem éjjelenként a portásfülkében, a nagy fehérségben jóformán semmi sem mozgott körülöttem, olvastam Thomas Mann műveit, nem állítom, hogy kiválóan szórakoztam közben, de mégis jó könyveket olvastam, és addig nem keveredem bele semmiféle gyanús üzemekbe, ami miatt esetleg a kerékpártolvajlásért kirótt egy hónapot le kellene ülnöm. Thomas Mann vasikos kötetei mellett még a fehér és a fekete kandúr foglalkoztatott éjszakánként, ők a havas, szeles időben is puha léptekkel átsurran-tak az úttesten minden éjjel, mentek szemétrakások felé, bár nem tudom, hogy mit találhattak ott ilyenkor, hiszen a szemétkupacokat is betemette a hó, a két kandúr azonban oda járt rendületlenül, és minden bizsonnyal oda jártak a nőstény macskák is, most, amikor eljött a párzás ideje, hangos nyávogást hallottam, és a kandúrok is egyre borzasabbak lettek.

Körülbelül a kandúrokkal egyidejűleg szokott megjelenni Simokovics úr is, a szerelmes macskákkal együtt dacolt az ítéletidővel, végezte az éjjeli terepszemléit, és amit nem egészen értettem, Simokovics úr sohasem festett téli tájakat, mindig tavaszi és nyári utcarészleteket festett dús lombú diófákkal, de télen sem tudott megjelenni az éjjeli

kódorgások nélkül, néha szinte kékre fagyva bicegett be hozzám a portásfülkébe, ilyenkor én teát főztem neki, ő pedig, amikor felmelegedett, leginkább az üzbég kőfaragókról beszélt, akik kifaragták a Tádzs Mahalt és akikről rendszeresen gyűjtötte információit Leviathan-Lukić Simontól, a Buharából elszármazott zsidó ékszerésztől. Feltételezem, hogy Leviathan-Lukić Simonhoz is kéken-zölden bukdácsolt be naponta Simokovics úr, és lehet, hogy az öreg ékszerész is forró teával kínálta meg.

Aztán megjött a tavasz első hírnöke, egy görög teherautó, megállt Kucsuk cukrászdája mellett, a Lírikusok vidáman rámosták ki belőle a csempészárut, én éberem figyeltem a környéket a portásfülkéből, és eszembe jutott, hogy kedveskednem kellene valamivel Kovács Júliának. De vártam még egy ideig. Újabb teherautók érkeztek, görög, török, német és holland rendszámúak, fellendült a Lírikusok üzlete, a Kultúrkörnek már a tájékára sem mentek, és a fák is kizöldültek.

Akkor egy napon, egy szép tavaszi délután elmentem Kormányos Ferenc üzlete elé, a Posta utcába. Ténferegtem ott egy ideig, néztem a kirakatban sorakozó ékszereket, majd merészen benyitottam az ajtón és szembe találtam magam egy rossz képű öregasszonnyal, akinek boszorkányorra volt.

- Kormányos Ferenc mestert keresem - mondtam zavartan.

- Nincs itt - mondta a nagyorrú asszony. - Én a felesége vagyok.

- Tulajdonképpen Kovács Júliát keresem.

Az asszony gyanakodva nézett rám, aztán valahová hátra kiáltott: - Júlia!

Hátulról, a függöny mögül előbújt Kovács Júlia, megkerülte az ékszerespultot és odajött hozzánk. Elég kicsi volt az ékszerüzlet, közel álltunk egymáshoz Júliával.

- Beszélni szeretnék magával - mondtam.

- Nem ismerem magát - mondta Kovács Júlia és elpirult, akár ott a bíróságon, és én láttam rajta, hogy igenis megismert.

- A faluból jövök - mondtam. - Üzenetet hoztam az édesanyjától. Menjünk talán ki az utcára!

Az ékszerészné továbbra is gyanakodva nézett rám, mi pedig kiementünk az utcára és megálltunk a kirakat előtt.

- Miért jött ide? - kérdezte szomorúan Kovács Júlia. - Így is elég bajt csinált már nekem.

- De hát a bicikliügy lezárult - mondtam meglepetten.

- Nem zárult le - mondta egyre szomorúbban. - Kormányosék megtudták, hogy ők is szóba kerültek a bíróságon. Hogy törvénytellenesen dolgoztatnak. Felmondtak. A jövő hónapban már nincs munkám...

- Örüljön, hogy megszabadul ettől a vasorrú bábától - mutattam a kirakat mögé és megpróbáltam jókedvű lenni.

- Mi szegények vagyunk - mondta Kovács Júlia. - Dolgoznom kell.

Gyorsan járt az agyam, eszembe jutott Simokovics úr diófás festménye és Istenfélő Dánielék szavalóestje, aztán eszembe jutott Leviathan-Lukić Simon is.

- Hallott már a Tádzs Mahalról? - kérdeztem.

- Nem - rázta meg a fejét.

- Menjen be a könyvtárba és nézzen utána egy lexikonban! Indiában van, és nagyon szép épület. Üzbég kőfaragók építették. Az üzbégeknek is nézzen utánuk a lexikonban!

Kinyílt az ékszerészüzlet ajtaja, az ékszerészné kidugta a fejét, végignézett az utcán, jobbra és balra, és minket is megnézett.

- Mindjárt megyek - mondta Kovács Júlia.

A boszorkányszerű vénasszony visszahúzódott, én pedig megkérdeztem Kovács Júliától:

- Mikor találkozhatunk?

- Holnapután dolgozom ismét. Este hat óráig.

- Hatkor várom az utcasarkon. Addig olvasson a Tádzs Mahalról és az üzbégekről.

Kovács Júlia bement az üzletbe, én meg hazaballagtam. Este tíz óra előtt, amikor dolgozni indultam, betértem Kucsuk cukrászdájába, Istenfélő Dániel a Lírikusokkal ott üldögélt, közeledett a záróra, már csak ők tartózkodtak a cukrászdában, ők záróra után is ott maradtak, arra az éjszakára is vártak külföldi rendszámú teherautót. Megígértem nekik, hogy ezúttal is éberen fogok figyelni, és kértem tőlük egy üveg jófajta italt. Istenfélő Dániel egy üveg jamaicai rumot adott.

Azon az éjszakán nem teával, hanem jamaicai rummal vártam Simokovics urat. Szemmeláthatólag megörült neki, azt hiszem, unta

már a teát, meg aztán felmelegedett az idő, már nem kékre fagyva jött be a portásfülkébe, nyilván nem is kívánta túlságosan a forró teát. Így hát rumozgattunk ott csendesen, Simokovics úr arról mesélt, hogy hamarosan kilombosodnak a diófák, és ő rengeteg képet fog festeni, és ha sikerül eladnia a képeket, elutazik Buharába, hogy megnézze az üzbég kőfaragókat. Hagytam, hogy beszéljen, és amikor már megfogyatkozott a rum, azt mondtam:

- Leviathan-Lukić Simon bizonyára nagyon magányos öregember.

- Legalább százéves már - mondta Simokovics úr elmélázva. - Gyermekai, unokái már régen szétszéledtek szerte a világban. Sőt még a dédunokái is. De azért jól tartja magát az öreg, és az üzlete is jól megy. Bár még így is néha visszavágyik Buharába.

- Szüksége lenne valakire, aki a gondját viseli.

- Buharára lenne szüksége - mondta Simokovics úr és kortyolt a rumból. - Ott volt fiatal, a főtéren mindennap megnézte azt a magas oszlopot, melynek a tetejéről a halálra ítélt bűnözőket dobálták le a kikövezett térre.

- Ismerek egy tisztességes, fiatal falusi lányt - mondtam. - Mos, főz, takarít és ékszereket csiszol, ha kell. Érdeklődik a Tádzs Mahal és az üzbég kőfaragók iránt. Szívesen gondját viselné Leviathan-Lukić Simonnak.

- Nem hiszem, hogy a tisztességes, fiatal falusi lányokat különösen érdekelné az üzbég kőfaragók - mondta Simokovics úr, aki még nem volt annyira részeg, mint ahogyan én gondoltam.

- A börtöntől mentett meg engem és Istenfélő Dánielt.

Simokovics úr hosszasan elgondolkozott ezen. Töltöttem neki a rumból, ő pedig később megkérdezte.

- Istenfélő Dániel küldi ezt az italt?

- Igen.

Kucsuk cukrászdája elé megérkezett a Lírikusok által várt teherautó, megmozdult a szavalókórus, gyorsan pakolták ki a szajrét, én pedig most az utcára figyeltem, ahogyan megígértem, és kevésbé figyeltem Simokovics úrra.

- Holnap majd beszélek az öreg üzbéggel - mondta.

- Holnapután este elvezetem hozzá a lányt - mondtam.

- A Nagypiacon van az üzlete. A börtönnel szemben.
- Ott csupa ócska bodega van - mondtam. - Szegény kézművesek tengődnek bennük.

- Ne tévesszen meg a látszat - mondta Simokovics úr. - Háromszáz méterrel odébb szép nagy háza van az öreg Simonnak. És szép nagy műhelye.

- A lány mindent rendben tartana - mondtam. - Még az öreg Simon is.

Simokovics úr kiürítette poharát és elindult, hogy folytassa a terepszemlét. Kereste az újabb diófákat a külvárosi utcában. Kissé imbolygott, és mintha jobban sántított volna, mint máskor, de én bíztam benne, hogy nem feledkezik meg ígéretéről. A Lírikusok közben kipakolták a nekik szánt árut, és a teherautó is elment.

Elmúlt két nap, és én a megbeszélt időben találkoztam Kovács Júliával. Azt mondta, hogy elolvasta, mi áll a lexikonban a Tádzs Mahalról, de nem tudott meg túl sokat, az üzbégekről pedig még kevesebbet, ebből kifolyólag nem nagyon bízott látogatásunkban Leviathan-Lukić Simonnál. Én viszont bíztam Simokovics úrban, és vidáman vezettem Júliát a Nagypiac felé. A piactér üres volt, csak a kézművesek szálnalmas sufnijai világítottak a piactér mellett. Megtaláltuk az öreg Simon ékszerboltját, jóval szegényesebb volt, mint a Kormányos Ferencé ott a Posta utcában. Bementünk és udvariasan köszöntünk. Leviathan-Lukić Simon apró pult mögött üldögélt, ő maga is apró öregember volt, lehetett akár százéves is, a fején fekete, szögletes sapkát viselt, vizenyős szemmel nézett ránk, de azért még vizenyősen is jó szeme lehetett, mert nem hordott szemüveget.

- Simokovics úr küldött bennünket - mondtam, és Júliára mutatam. - Ő Kovács Júlia, az a lány, akit nagyon érdekelnek az üzbég kőfaragók.

Leviathan-Lukić Simon bólintott, de nem szólt semmit.

- Üzbég sapka az, vagy zsidó sapka, ami a fején van? - kérdeztem.

- Üzbég sapka - mondta az öreg Simon. - Mostanában gyakran visszavágyódom Buharába. De én csak a lányt vártam, magát nem.

- Majd kimegyek a piactérre - mondtam, elköszöntem és kimentem az ékszerboltból. Nézelődtem a piacon, de nem sok látnivaló akadt,

szemben, a piactér másik oldalán halványan világítottak a börtön ablakai, de azok mögött sem láttam semmit.

Kovács Júlia jó negyedóra múlva jött ki Leviathan-Lukić Simonról és ragyogott az arca.

- Felvettek! - mondta. - Felvett ez a jóságos öregember. Végre lesz állandó munkahelyem. Ezt magának köszönhetem.

- Semmiség az egész - mondtam, és átöleltem a vállát. Nem tiltakozott, ezért a kezemet a vállán hagytam.

Így mentünk végig a piactéren, és elindultunk az autóbuszállomás felé, mert Júliának haza kellett utazni a falujába.

- Milyen az a kóser étel? - kérdezte izgatottan.

- Bizonyára disznózsír nélküli - mondtam.

- Ilyen ételeket kell főznöm az öregembernek. És segítek majd ékszereket csiszolni. Nagy háza van itt a közelben, azt is rendben kell tartanom.

- Mikor kezd dolgozni?

- Amikor akarok. Majd megbeszélem az anyámmal.

- A Tádzs Mahalról nem beszélgettek?

- Azt mondta, hogy majd mesél nekem sokat a Tádzs Mahalról és az üzbég kőfaragókról. Nagyon kedves öregember.

- Szereti a művészeket és a művészetet. Bizonyára a verseket is szereti.

- Nem tudom - mondta Júlia. - Erről nem beszélgettünk.

- Maga szereti a verseket?

- Szeretem, de nincs időm olvasni.

- És szereti hallgatni, ha mások mondják a verseket?

- Ha szépen mondják.

- Szombaton rendezünk magának egy szavalóestet.

- Kicsoda? És hol?

- Majd megtud mindent. Istenfélő Dániel és én meg akarjuk hálálni, hogy olyan rendesen viselkedett a bíróságon.

- Meghálálta már - mondta Júlia. - Szerzett nekem munkát. És ez a legfontosabb.

- De azért jöjjön be szombaton este a városba! Majd megvárom az autóbuszállomáson. Azon az éjszakán nem dolgozom, és pazar szavalóestet rendezünk. Csak magának.

Egy ideig még szabódott, szigorú édesanyjára hivatkozott, végül mégis megígérte, hogy eljön szombaton. Lassan sétáltunk a sötét utcákon, időnként megsimogattam Júlia haját. Kellemes, langyos tavaszi este volt, akármilyen lassan mentünk, az volt az érzésem, hogy nagyon gyorsan odaértünk az autóbusszállomásra. Júlia felszállt az autóbuszra, integetett nekem, én visszaintegettem.

Ha már itt voltam, benéztem Alihoz és Hasszánhoz a cukrászbódéba. Ott álltak mind a ketten, és vigyorogva néztek rám, módfelett boldogok voltak valamiért.

- Felcsíptem egy szép falusi lányt - hengegtem.

- Láttuk - mondták vigyorogva. - Mi pedig kaptunk Kucsuktól egy motoros triciklit.

- Hol van?

- Gyere a kioszk mögé! - intettek.

Odamentünk, tényleg ott állt a motoros tricikli, nem sokban különbözött a régi járgányuktól: három keréken egy ormótlan láda és egy ülés, csakhogy erre egy kis motort is rászereltek.

- Nem kell többé pedáloznunk - mondta Hasszán. - Nagyon untuk már.

- Nagyon rendes ez az izé - mondtam. - Hazavihetnétek rajta. Sohasem ültem még triciklin, és ma már eleget sétáltam.

- Majd én hazaviszlek - ajánlkozott lelkesen Ali. - Legalább bejárom egy kicsit. Üljetek bele a ládába!

Beleültem a ládába, ettől aztán egészen kicsi lettem, Ali messze fölem magasodott, felpattant az ülésre és begyújtotta a motort. A kis motor élesen berregett, kikanyarodtunk a kioszkok mögül, és hangerősen végigberregtünk a csöndesedő városi utcákon. Kucsuk cukrászdája előtt megkértem Alit, hogy álljon meg, kikászálódtam az alacsony ládából, és bementem Kucsuk cukrászdájába.

Néhány vendég ült a négyzet alakú asztaloknál, a Lírikusok még nem voltak itt, ők majd később jönnek, de Istenfélő Dániel itt volt, Kucsukkal beszélgetett, talán az éjszakai szállítmányok sorsáról. Oda mentem hozzájuk és azt mondtam halkan:

- Szombat éjjelre függesszék fel a csempészt és az egyéb sötét üzemeket. Szavalóestet kell rendezni Kovács Júliának.

- Nem vagyunk csempészek és sohasem foglalkoztunk sötét üzletekkel - mondta sértődötten Dániel. - És szombaton egyébként sem várunk teherautót.

- Tehát rendben van?

- Rendben van - mondta Dániel. - Szép szerelmes verseket fogok összeválogatni.

- Én pedig megrendelem a képet Simokovics úrtól. Azt a képet, amelyiken a legnagyobb diófa van.

- Mást is kell csinálnod - figyelmeztetett Dániel.

- Mit?

- Szerelmet kell vallanod Júliádnak.

- Meglesz - mondtam magabiztosan. - Viszlát!

- Viszlát, Rómeó! - röhögött utánam Kucsuk.

Azon az éjszakán a szokottnál vidámabban olvastam Thomas Mannt, Simokovics urat is majdnem a keblemre öleltem, megköszöntem neki, hogy intézkedett Leviathan-Lukić Simonnál, megrendeltem tőle a diófás képet és sokáig beszélgettünk. A két kandúr akkor éjjel sima szőrzettel és békésen kelt át az útesten, elmúlt a párzás ideje. Reggel vidáman mentem haza, ágyba dőltem és nyugodtan elszenderedtem, de csakhamar rémülten felriadtam. Ismét börtönről álmodtam. Azt álmodtam, hogy este van, engem megbilincsel a kézzel vezetnek a börtön felé, a börtönablakok halványan világítanak, és a fények egyre halványodnak, ahogy közeledünk. Mire beléptünk a börtönbe, a fények teljesen kialudtak, engem pedig belöktek egy töksötét cellába, és még a bilincseket sem vették le a kezemről.

Rossz érzéssel aludtam el ismét. És ettől kezdve szombatig mindennap börtönről álmodtam, és mindig ugyanazt. Nem szóltam senkinek erről, még Istenfélő Dánielnek sem, bár tudtam, hogy ez bajt jelent, de ébren nem tapasztaltam semmi bajnak az előjelét.

Megvártam Júliát az autóbussznál, és nem vette észre rosszkedveimet, mert ő jókedvű volt. Meglepően sokat beszélt, szinte végigbeszélte az utat Kucsuk cukrászdájáig, elmondta, hogy nagyon izgul a szavalóest miatt, de azért örül neki, és annak még jobban örül, hogy hétfőtől már az öreg Simonnál fog dolgozni, és hogy a gyomorba-

jos édesanyja sincs már olyan rossz véleménnyel rólam és Istenfélő Dánielről, mint régen.

Kucsuk cukrászdájában már vártak ránk a Lírikusok. Istenfélő Dániel kezét csókolt Júliának, a többiek csak meghajoltak, úgy üdvözölték. Júlia most is elpirult, talán még pirosabb lett az arca, mint ott a bíróságon. Leültünk és limonádét rendeltünk, azt iszogattuk és vártuk, hogy elérkezzen a záróra. Záróra előtt megjelent Simokovics úr, egy bekeretezett és papírba csomagolt képet hozott, és baklavát rendelt, mert volt pénze, ugyanis kifizettem neki a képet.

Tíz órakor Kucsuk bezárta az ajtót, Júlia akkor már majdnem elájult az izgalomtól. A Lírikusok felsorakoztak, nyolcan voltak, Istenfélő Dániel, a kilencedik, érces hangon bejelentette.

– Júliának, aki tiszteli a tisztességet!

És megkezdődött a szavalóest. Istenfélő Dániel vezényletével gyönyörűen szavaltak, csupa szerelmes verset, Adytól, József Attilától, Radnótitól. Júlia megfogta a kezemet az asztal alatt, idegesen szorongatta, azt hiszem, nem tudta, hogy mit csinál, talán azt sem tudta pontosan, hogy mi történik, mindenestre nagyon élvezte az egészet, és én örültem neki, közben teljesen megfeledkeztem baljós álmaimról, tulajdonképpen én is élveztem a Lírikusok szavalását. Végezetül Istenfélő Dániel egyedül elszavalta egy ismeretlen költő szerelmes versét, a többiek meg zümmögtek hozzá. A versről sohasem hallottam azelőtt, négy sorát azonban akkor megjegyeztem.

*Diófalevelek sötétzöldje
Betakar, ha pihenni térsz.
A döglegyek messze elkerülnek
Mert te újhold fényében élsz.*

Hát nem bántam volna, ha Istenfélő Dániel nem kotorja elő az ismeretlen költő versét. De azért megtapsoltuk: Júlia, Simokovics úr, Kucsuk és én, sőt még Kucsuk néhány unokaöccse is bejött a konyhából, és ők is tapsoltak.

Akkor felállt Simokovics úr, lehámozta a képről a csomagolópapírt, és odahozta Júliának, a képen természetesen utcarészlet volt diófával,

de az utcának igen kicsiny részlete látszott, mert nagy volt a diófa. Júliának tetszett a kép, letette maga elé az asztalra és gyönyörködött benne, a Lírikusok meg lassan körülvettek bennünket és kaján arccal engem figyeltek. Megértettem, hogy mire várnak.

Felálltam és hangosan közöltem:

– Fontos dolgot akarok mondani Júliának. De a pincében szeretném elmondani neki.

Kucsuk erre szétlökdöste a Lírikusokat, engem karon fogott és félrevonszolt.

– Ide figyelj, Rómeó! – sziszegte. – Ennyi hülyeség mára éppen elég volt. Nem mutathatjuk meg idegennek a rejtekhelyet.

– Ez az lány szívvel-lélekkel az enyém – mondtam. – Lehet, hogy egyszer majd elveszem feleségül.

– Ha bajt csinálsz, miszlikbe váglak! – mondta Kucsuk.

– Júlia megmentette Dánielt és engem a börtöntől – mondtam. – Jelenleg pedig azt sem tudja, hogy hol van. Nem látja, hogy majd elájul a gyönyörűségtől?

– Jól van, menjetek le! – mondta rosszkedvűen Kucsuk.

A pult mögé ment, előretolta az édességekkel megrakott pultot, felnyitotta a csapóajtót és felkattintotta a villanyt.

– Mi ez? – kérdezte riadtan Júlia.

– Jöjjen csak utánam – mondtam, és elindultam a pincenyílás felé. – Valami fontosat akarok mondani.

Lementünk a pincébe, Júlia borzongva nézte a felhalmozott italosládákat és cigarettásdobozokat. Most nem volt piros az arca, és mintha félni kezdett volna.

– Mi ez? – kérdezte még egyszer.

– Ez itt a törökméz alapanyaga – mutattam körül a pincében.

– Mit akart nekem mondani?

– Szeretem magát.

A Lírikusok odafönt a csapóajtó mellett vihogni kezdtek, Júlia pedig azt mondta:

– Ne gúnyolódjon velem! Menjünk fel innen!

– Tényleg szeretem magát.

– Nem is ismerjük egymást.

– A háború alatt itt egy férfi és egy nő rejtőzködött heteken át. Itt ismerkedtek meg, és aztán összeházasodtak.

– Nem szeretnék hetekig itt élni – mondta Júlia. – Máris fulladok.

– Klausztrofóbia! – állapítottam meg. – A maga kedvéért azonban hajlandó vagyok falura költözni, vagy akár tanyára is. Tanyára eljönne velem?

– Lehet.

– Akkor menjünk el! – mondtam.

Odafönt a Lírikusok már nem limonádét ittak. Whisky, rum és konyak került az asztalokra. Megtapsoltak bennünket, amikor előmásztunk a pincéből, Kucsuk pedig a helyére tolta a pultot. Görög konyakot töltöttem magamnak, bár úgy emlékeztem, hogy a múltkor kissé olajosnak és ragacsosnak éreztem a görög konyakot, de azért jócskán felhajtottam belőle most is. Kínáltam Júliának, de ő nem kért, Simokovics úr diófáját nézegette és kissé ijedtnak látszott, mi viszont ittunk tovább.

– Haza kell mennem – mondta később Júlia. – Nincs már autóbuszom.

Körülnéztem, láttam, hogy Ali és Hasszán bejöttek a cukrászdába. Odaszóltam Kucsuknak.

– Kölcsönvenném a motoros triciklit. Haza kell vinnem Júliát. Szép, meleg tavaszi esténk van, kellemes utunk lesz.

– Viheted – mondta Kucsuk.

– Megtöltöm benzinnel a motort – mondta szolgálatkészén Ali, és kitolom a triciklit az útra. Öt perc múlva jöhetnek.

Elbúcsúztunk a Lírikusoktól, Istenfélő Dániel ismét kezét csókolt Júliának, de Júlia akkor már nagyon félt, mint aki rosszat sejt, és nem pirult el. Öt perc múlva az út mellett voltunk, Ali és a tricikli várt bennünket. Júliát beültettem a ládába, kezébe nyomtam Simokovics úr festményét, én felültem az ülésre, Ali meg begyújtotta a kis motort. Elindultunk, és ekkor jöttem rá, hogy elég nehéz irányítani ezt az átkozott triciklit. Egy keresztbe erősített vasrúddal kellett kormányozni, de az első két kerék állandóan félrefordult, nyiklett-nyaklott az egész járgány, kóvályogtam az úttesten, szerencsére vagy kétszáz méter után rájöttem, hogyan kell fognom a vasrudat, és ekkor már

nyílegyenesen mentünk ki a városból. Bátorítóan rámosolyogtam Júliára.

Kiértünk a városból a nyílt útra, és ekkor azt mondtam Júliának:

– Alapjában véve kellemes esténk volt, és most kellemes utunk lesz.

Júlia bólintott, most már mintha nem félt volna, bár a szoknyáját állandóan a térdére huzigálta, ezt még a sötétben is láttam, és arra gondoltam, hogy egyszer talán tényleg szerelmes leszek belé. De azért nem gondoltam ezt túl komolyan.

Ennek ellenére elkezdtem mesélni Júliának. Azt meséltem, hogy az egyetem befejezése után elveszem őt feleségül, elmegyünk valami tanyasi iskolába, nagy tágasság lesz körülöttünk, kopasz fejű tanyasi gyerekeknek fogok beszélni az irodalomról, ő, Júlia pedig ekkorra már kitanulja az ékszerésmesterséget, gyönyörű arany- és ezüstholmikat készít, havonta egyszer majd behozza Leviathan-Lukić Simonnak, aki eladja a gyönyörű holmikat, és majd sok pénzt keresünk. A kis motor hangosan berregett, Júlia a felét sem értette annak, amit meséltem, de mintha mégis felderült volna az arca, és lelkesen bólogatott.

Rajtunk kívül senki sem járt az úton, abban az időben még kevés volt a kocsis mifelénk, egy rendőrautóval találkoztunk csupán, az út szélén vesztegelt, két rendőr állt mellette, megijedtem, hogy leállítanak és majd mindenfelét kérdezik, de nem állítottak le, csak gyanakodva néztek rám, ezt viszont már megszoktam, a rendőröknek az a dolguk, hogy gyanakodva nézzenek az emberekre, és akkor az jutott eszembe, hogy Kormányos Ferenc boszorkaorrú felesége teljesen indokolatlanul nézett rám gyanakodva. De most nem törődtem a csúnya ékszerésznel, továbbra is a tanyasi iskoláról beszéltem Júliának, megígértem, hogy szavalókórust alakítok a tanyasi gyerekekből és gyönyörű verseket fogok szavalatni velük.

Nem vettem észre, hogy előttünk egy pótkocsis traktor halad. Talán azért nem vettem észre, mert leszegett fejjel meséltem a ládában kuporgó Júliának és csak fél szemmel figyeltem az utat, közben már arról beszéltem, hogy lehet, hogy magam is verseket fogok írni, és azokat tanítom be a tanyasi gyerekekkel. A traktor pótkocsija már

az orrom előtt volt, amikor észrevettem. Meg akartam előzni, hiszen senki más nem járt az úton, de ahogy az lenni szokott, ezúttal szembe jött valami, láttam a fényeket, ekkor jobbra rántottam a vasrudat, és lebukfenceztünk az útszéli árokba.

Hallottam, hogy Júlia élesen felsikolt, aztán percekig nem hallottam semmit. Nem ájultam el, de rettentően zúgott a fejem és sötét volt körülöttem. Később felültem ott az árokban és arra gondoltam, vajon mi lett Simokovics úr diófájával. Láttam, hogy az út szélén ott áll a pótkocsis traktor, mellettem pedig az égnek mered a tricikli három kereke. Aztán ott állt előttem az a becsületes képű parasztember, akiről Istenfélő Dániel beszélt a bíróság folyosóján. Fekete kalap volt a fején és lekonyuló ősz bajuszát az arcomhoz nyomta.

- Kiss Lajos vagyok - mutatkoztam be kábultan.

Fölegyenesedett és ő is bemutatkozott:

- Szabó Pál vagyok.

Azután adott egy hatalmas pofont.

Meginogtam, de azért igyekeztem egyenesen tartani magam.

- A lány meghalt - mondta a becsületes képű parasztember. - Kitérte a nyakát. Térj magadhoz, fiam!

- Hogyhogy meghalt? - kérdeztem.

Erre kaptam még egy hatalmas pofont a másik oldalról.

- Bajban vagy, fiam! - mondta a parasztember. - Érződik a leheleteden, hogy ittál. Hívnunk kell a rendőrséget.

Kimászott az út menti árokból, a traktorhoz ment és rátenyerelt a traktor dudájára. Éles, visító hang hallatszott a csendes tavaszi éjszakában, talán száz kilométerre is elhallatszott. Hamarosan megérkeztek a rendőrök.

IV.

Két napon és három éjjelen át Leviathan-Lukić Simon ékszerész üzletét néztem a piactér szélén, a börtönablakon keresztül. Egyedül voltam a cellában, és szombaton éjjel majdnem úgy vittek be, mint ahogyan azt azon a héten többször is megálmodtam, igaz, nem bilincseltek meg, de durván belöktek a sötét cellába, szerencsére később meggyújtották a villanyt, aminek nagyon örültem, mert nem merem elaludni. Reggel felé ugyan megpróbáltam elaludni, de mindjárt álmodni kezdtem, nem börtönről, hiszen börtönben voltam, hanem felborult tricikliről, a kis motor berregését is hallottam, riadtan ugrottam fel az ágyról, az ablakhoz szaladtam és kibámultam a piactérre, ahol már nyüzsgöttek az emberek, adtak és vettek, nem történt semmi rendkívüli, így hát elkezdtem figyelni Leviathan-Lukić Simon üzletét, tulajdonképpen már éjszaka, elalvás előtt is ezt csináltam, de akkor minden csendes volt, mozdulatlan, most viszont elég nagy volt a mozgás, sokan benyitottak az ékszerüzletbe, és én elégedetten nyugtáztam, hogy ilyen nagy a forgalom Leviathan-Lukić Simonnál, jól keres tehát az öreg buharai üzbégzsidó, szép kis havi fizetést adhatna Kovács Júliának, kár, hogy nem adhat havi fizetést neki és kár, hogy én nem tudok aludni, mert attól féltem, hogy Kovács Júlia is megjelenik álmomban, de azért mégis örültem, hogy Leviathan-Lukić Simonnak jól megy az üzlet.

Aztán valami tumultus támadt a piactéren, akkor arra figyeltem, de nem sokat láttam, csak a kofaasszonyok sikoltozását hallottam, tolongtak az emberek egy rakáson, később két rendőr elvezetett egy megtépázott ruhájú férfit, és a kofák az öklüket rázták feléje. Másnap tudtam meg, hogy az illető bérkocsis, és megerőszakolt egy szlovák kofaasszonyt. Ott, a piactér kellős közepén, fényes nappal. Az egyik börtönőr mesélte el, ez volt az egyetlen börtönőr, aki szóba állt velem, nem tudom, hogy hívták, hallottam, hogy a többiek Bundásnak szólították, nyilván ez volt a gúnyneve, mivelhogy tökkopasz volt. Nos, Bundás elmesélte, hogy az egész erőszakolási ügy úgy történt, hogy a bérkocsis ott téblábolt a piacon, a kofaasszony meg hajlongott

az áruja fölött, miközben a sok szlovák szoknya ringott a fenekén. A bérkocsisnak feltűnt ez a ringás, begerjedt, felemelte a rengeteg szoknyát, és hátulról megerőszakolta a kofaasszonyt. Persze nagy lett a sikoltozás és a lárma, a kofák nekiestek a bérkocsisnak, agyafőbe verték és alaposan megtépázták, talán agyon is verték volna, ha nem jelennek meg időben a rendőrök és nem vezetik el a magáról megfélemedezett bérkocsist. Hát ezt láttam én a börtönablakból, és most, hogy megtudtam, mi történt, sajnáltam a kofaasszonyt, és sajnáltam kicsit a bérkocsist is, gondoltam, ezt el is mondom neki, ha találkozunk a börtönben, de nem találkoztunk, így aztán Bundásnak mondtam el, hogy sajnálom az esetet, ő nem nyilvánított véleményt, de az arcáról úgy láttam, hogy helyteleníti az erőszakolást, bár nem beszélt tovább róla, hanem megkérdezte tőlem:

- Vastagodik már a bőr a tenyereden?

- Nem - mondtam. - Miért kellene, hogy megvastagodjon a bőr a tenyeren?

- Mindenkinek megvastagodik a bőre a börtönben - mondta Bundás. - Előbb a tenyerén vastagodik meg a bőr, aztán mindenütt, a fegyencek szervezete így védekezik az időjárás viszontagságai ellen, merthogy az időjárás viszontagságai a börtönben jobban érződnek, mint a szabad világban. Ugyanakkor érdekes módon a fegyencek körme és haja lassabban nő, mint odakint.

- Én még csak most kerültem be - mondtam.

- Jó néhány évet fogsz kapni - mondta Bundás, majdnem sajnálkozva.

- Részeg voltál, amikor kitörted annak a szegény lánynak a nyakát.

- Nem voltam részeg.

- Ittál. Vért vettek tőled, mielőtt behoztak volna.

- Igen.

- Megállapították, hogy elég sokat ittál. Jó néhány évet fogsz kapni.

- Nem szeretném, ha megvastagodna a bőr a tenyeren - mondtam.

- Készülj fel rá! - mondta Bundás és rám csukta a cellaajtót.

Én meg visszamentem a rácsos ablakhoz, néztem a Nagypiacot, de aznap senki sem erőszakolt meg senkit, délutánra megriktultak

a vásárlók, estére szétszéledtek az árusok is, akkor már csak Leviathan-Lukić Simon szánalmas, de forgalmas üzletét figyeltem, igaz, estefelé már az sem volt forgalmas. Felbukkant ellenben Simokovics úr, végigbicegett a piactéren, és betért az öreg Simonhoz, bizonyára teázta, jó sokáig teázta, mert Simokovics úr elég későn bűjt elő, azt hiszem, az én esetemet tárgyalták meg, Leviathan-Lukić Simon akkor értesülhetett Kovács Júlia haláláról, és én reménykedtem, hogy ennek ellenére nem formál túlságosan kedvezőtlen véleményt rólam, valahogy fontosnak tartottam a buharai öregember véleményét, bár tudtam, hogy ez után az eset után már sohasem fog túlságosan megkedvelni. Aztán eltűnt Simokovics úr is, én pedig arra gondoltam, hogy ideje lenne megírnom dolgozatomat Thomas Mannról.

Odakint időközben egyéb dolgok is történtek, melyekről én később értesültem. Vasárnap közös ebédre gyűlt össze népes családunk, áthívták Istenfélő Dánielt is, mert ő jóformán családtagnak számított. Ebéd után anyám a menyével átvonult a konyhába, a férfiak pedig megbeszélést tartottak az ügyemről. Nővérem nem vett részt az ebéden, ő messze volt tőlünk, messze délre, a hegyek közé ment férjhez, apámék egy napig utaztak vonaton az esküvőre és egy napig utaztak vissza, apámat akkor láttam először könnyezni, azt mondta, hogy igen furcsa emberek közé került a lánya, olyan emberek közé, akik nem hajlandók jegyet váltani a vonatra, majdnem mindegyik ingyen akar utazni és rengeteget veszekszenek a kalauzokkal. Apám harmincöt évig dolgozott a vasúton, megértettük, hogy ennyire szívére vette az efféle léhaságot, igaz, anyám is sírdogált, de ő nem azért, mert a hegylakók nem hajlandók vonatjegyet váltani. Nővérem tehát nem vett részt a szomorú családi ebéden, de ha részt vett volna rajta, akkor sem hiszem, hogy a férfiak bevonták volna a megbeszélésbe, nyilván úgy gondolták, hogy a börtönügyek elsősorban férfiakra tartoznak. Szóval összedugták fejüket, apám, a négy bátyám és Istenfélő Dániel, és gyorsan megegyeztek, hogy a lehető legjobb ügyvédet kell felkérni védelmemre, ami persze sokba fog kerülni, apám akkor már nyugdíjas volt, a bátyáim kétkezi munkások, senki sem volt gazdag közülük, de elhatározták, hogy megszerzik a pénzt, akármennyi legyen is az. Tanakodtak egy ideig, hogy ki a legjobb

ügyvéd a városban, elsőnek Szabó Antal neve merült fel, szép szál, dörgő hangú ember volt, nagy színélőadásokat rendezett a tárgyalásokon, patetikusan dicsérte védeceit, gorombán lepocskondiázta a szembenálló feleket, általában eredményesen, ebből kifolyólag állítólag naponként kapja a hálálkodó és fenyegető leveleket, Istenfélő Dániel azonban mégis inkább egy öreg szerb ügyvédet javasolt, név szerint Ilija Kuzmanovot, aki korántsem olyan attraktív, mint Szabó Antal, leginkább csöndesen bóbiskol a tárgyalásokon, de Istenfélő Dániel szerint mégis sikeresebben megvédi ügyfeleit, mint Szabó Antal, egyszerűen azért, mert jó kapcsolatai vannak. Végül is Kuzmanovra szavaztak, Istenfélő Dániel megígérte, hogy a Lírikusok is beszállnak a perköltségekbe, felajánlanak két láda skót whiskyt Kuzmanovnak, bizonyára elfogadja, köztudott, hogy szeret nagyokat enni és inni, részben talán innen erednek kitűnő kapcsolatai.

Istenfélő Dániel még aznap este elszállt az ügyvéd lakására, két Lírikus, Kapossy Tamás és Sendula Feri egy láda whiskyt vitt utána. Ilija Kuzmanov elvállalta az ügyemet, a láda whiskyt elfogadta előlegként, és hétfőn már intézkedett is.

Kedden reggel Bundás kitérte cellám ajtaját, és csak annyit mondott:

– Hazamehetsz.

– Még nem kezdett vastagodni a bőr a tenyeremen – mondtam.

– Sor kerül arra is hamarosan – nyugtatott meg Bundás. – Nem maradsz kint sokáig.

A börtön előtt Istenfélő Dániel várt rám. Végigmért, nem szólt semmit, elindultunk hazafelé, akkor menet közben megjegyezte:

– Piros a szemed.

– Három éjjel nem aludtam. Ha lehunyom a szemem, mindjárt a felborult tricikli kerekeit látom.

– Talpra állították azt már Hasszánék régen – mondta Dániel. – Nem történt semmi baja, vígan berregnek vele a városban.

– A lányt már senki sem fogja talpra állítani – mondtam.

– Legalább boldog volt még azon az utolsó éjszakáján – mondta Dániel. – Igazán szép szavalóestet rendeztünk, no meg te is szerelmet vallottál neki.

– Félt ott lent a pincében – mondtam. – Talán megérzett valamit.

– Boldog volt – hajtogatta Dániel. – Halála előtt boldog volt, és az is valami.

Aztán hallgattunk egy sort, később pedig Istenfélő Dániel elmesélte a vasárnapi ebédet és a többi.

Otthon anyám csöndesen sírdogált, akárcsak nővérem esküvője után, apám szemrehányóan vagy inkább dühösen nézett rám, de nem mondott egy rossz szót sem, én pedig gyorsan bementem a szobámba, levetköztem és végigdőltem az ágyon. Ezúttal nem álmodtam az átkozott tricikliről, jó ideig nem álmodtam semmiről. Jóval később meghallottam a piaci kofaasszonyok ricsajozását, aztán elém tárult a Nagypiac. A kofák lármáztak, mint akkor is, amikor a börtön ablakából néztem őket, a két rendőr zordan vezette a bérkocsist, a kiabálás egyre hangosabb lett, de furcsamód ezúttal mintha vidámabban hangzott volna, mint akkor, a valóságban, és aztán már láttam is, hogy nem is olyan dühösek a kofák, sőt egyáltalán nem voltak dühösek, nevettek és vigasztalták a szegény, elvetemült bérkocsist, és ki tudja, milyen kedélyváltozások történtek volna még, ha tovább álmodhatom, de akkor apám felrázott.

Este kilenc óra volt, és Simokovics úr bicegett be hozzánk, hogy figyelmeztessen, hogy ma éjjel ismét szolgálatban vagyok. Nem értettem, azt hittem, a történetek után menten kirúgnak a gyárból, meg aztán azt is szerettem volna tudni, hogy miként alakulnak az események a piacon, de apám addig rázogatózott, amíg feltápáskodtam, úgy, kábán megmosdottam, felöltöztem és csak akkor kérdeztem meg Simokovics úrtól, hogy mi a helyzet tulajdonképpen. Röviden azt válaszolta, hogy minden rendben van, dolgozhatok tovább, sejtette azt is, hogy ismét szólt érdekemben az ijedt, kis gyárigazgatónál, de ezt nem mondta ki nyíltan.

Elindultam hát a gyár felé, Simokovics úr jött velem, ott sántikált mellettem végig az utcán, elhagytuk Kucsuk cukrászdáját, átmentünk az úttesten, mint ahogy az a két éjszakai kandúr szokott, és bementünk a portásfülkébe. Az öreg Šarić szöszmötölt bent, készült hazafelé, hangosan üdvözölt, úgy tett, mintha mi sem történt volna, Simokovics úr jelenléte sem zavarta, pedig tudta jól, hogy idegenek-

nek tilos a portásfülkében tartózkodni, hazament szépen, és akkor én arra gondoltam, hogy nagyon rendes ember az az öreg Šarić, tulajdonképpen minden öregember nagyon rendes, sőt nem csak az öregemberek, mindenki rendesen viselkedik velem, én vagyok az, aki folyton bajba keveredik az utóbbi időben. Aztán gyorsan megpróbáltam másra gondolni.

Šarić után csakhamar kiözönlött a második váltás is a gyárból, a munkások szintén látták Simokovics urat benn a portásfülkében, de ők nem szóltak semmit, Simokovics urat majdnem belső embernek tekintették, hiszen itt, a gyár előtt nyomorodott meg, és persze az a hiedelem is keringett róla, hogy jó barátja az igazgatónak.

Elcsöndesedett a gyár, egyedül maradtunk Simokovics úrral, és akkor ő megkérdezte tőlem.

– El akarod mesélni, hogy mi történt?

El akartam mesélni. Elmondtam neki részletesen az egész utat a triciklin, a balesetet, a börtönnapokat, az álmatlan éjszakákat, azt is, hogy miket láttam a piactéren, a felháborodott kofákat, és azt is elmondtam, hogy őt, Simokovics urat is láttam bemenni Leviathan-Lukić Simonhoz.

Simokovics úr elgondolkozva hallgatott, néha bólogatott, és amikor befejeztem az elég hosszú nyúlt mesét, megkérdezte:

– Kinek adjam a képet?

– Milyen képet?

– Amelyiket Kovács Júliának ajándékoztam. Hasszánék visszahozták a triciklivel.

– Nekem nem kell – mondtam.

– Nem is gondoltam rád – mondta Simokovics úr. – A lány anyjának kellene adnom, esetleg Leviathan-Lukić Simonnak.

– Talán az öreg Simonnak kellene odaadni. Nagyon rendesen viselkedett Kovács Júliával.

– Gyorsan megkedvelte Kovács Júliát – mondta Simokovics úr. – Lehangotha a lány halála.

– Engem persze megutált, igaz?

– Inkább sajnál – mondta töprengve Simokovics úr. – Legjobb lenne, ha eljőnnél velünk Buharába.

– Kikkel?

– Velem és az öreg Simonnal.

– Leviathan-Lukić Simon is Buharába akar utazni?

– Igen.

– Értem. Ezért hord üzbég sapkát a fején.

– Az utóbbi időben igencsak lehangolt – magyarázta Simokovics úr. – Amikor megkérdeztem tőle, hogy sárgák-e a macskák Buharában, nem tudott válaszolni, nem emlékszik már a buharai macskákra. A sivatagi rókákra sem emlékszik. Ettől aztán lehangolódott nagyon. Hiába vigasztaltam, hogy eljött onnan még gyerekkorában, nem emlékezhet mindenre, ő lehangolódott, és üzbég sapkát kezdett hordani. Aztán még bejött Kovács Júlia halála. Ettől teljesen lehangolódott. El akar menni Buharába, hogy még egyszer lássa az üzbég lányokat.

– Az üzbég lányokat? Kicsit későn jutott eszébe, nem?

– Az üzbég lányok imádják az aranyfogakat. Erre még emlékszik Leviathan-Lukić Simon. Ha tehetik, telerakják a szájukat aranyfogakkal, az öreg Simon magával akar vinni egy marék aranyat, és ha az üzbég lányok még mindig szeretik az aranyfogakat, szétosztja közöttük.

– Mikor mennek? – kérdeztem.

– Őszre – mondta Simokovics úr. – Nyáron nagyon meleg van Buharában. Öregek vagyunk már, nehezen bíránk a sivatagi hőséget.

– Őszre én már börtönben leszek – mondtam.

– Jó ügyvéd van.

– Nincs olyan ügyvéd a világon, aki megmenthetne a börtöntől.

– Igaz – hagyta rám Simokovics úr. – Részegen törted ki annak a szegény lánynak a nyakát. Kapsz legalább három-négy évet. De majd küldök neked képeslapot Buharából.

– Köszönöm. Pénze van már az útra?

– Kölcsönöz Leviathan-Lukić Simon. Őszre találkozni fogok az üzbég kőfaragókkal. Aztán majd elkezdlek spórolni a Tádzs Mahalra. Főzhetnél egy jó teát.

– Én is erre gondoltam. Feltettem hát a rezsóra a tevizet és mire forni kezdett, megérkezett Istenfélő Dániel. Kucsuk cukrászdájából egy üveg jamaicai rumot hozott magával. Tekintettel az elmúlt

napok eseményeire ez nem volt túlságosan tapintatos tőle, de azért nem bántam, hogy áthozta a rumot.

– Kérsz teát? – kérdeztem Dánieltől.

– Nem. Tisztán iszom a rumot. Nektek meg majd töltök a teába.

Megfőztem a teát, csészékbe öntöttem, Istenfélő Dániel hozzátöltött egy kevés rumot, maga elé pedig poharat tett.

– Később majd nekihasalunk az üvegnek, de előbb beszéljünk komolyan – nézett rám Dániel.

– Mit akarsz?

– Képes vagy továbbra is figyelni a teherautókat?

– Azt hiszem, igen. Holnap megkezdem a dolgozatom írását Thomas Mannról, de majd az utca felé fordulva írok, és közben figyelem a teherautókat.

– Elég sok jön majd ezekben a napsütéses hónapokban – figyelmeztetett Dániel.

– Bízál bennem! – mondtam. – Rohadtul érzem magam, de még nem törtem össze teljesen.

– Jó író az a Thomas Mann? – kérdezte Simokovics úr. – Elolvassam a könyveit?

– Nagy író – mondtam. – Dolgozatomban be fogom bizonyítani. Elolvastam minden könyvét. A vége felé már untam egy kicsit, de azért ráéreztem, hogy jó író.

– Te vagy az első, aki ráértett – mondta gúnyosan Dániel. – Mellesleg buzi hajlamai voltak.

– Akkor nem érdekel – mondta Simokovics úr.

– Lehet, hogy voltak ilyen hajlamai, de én ettől eltekintek, és azt fogom bebizonyítani, hogy milyen nagy író volt – mondtam.

– Rendben van – mondta Dániel. – Tehát figyeled továbbra is a teherautókat?

– Természetesen.

– Akkor igyátok ki a teátokat, és térjünk át a rumra!

Áttértünk a jamaicai rumra, és amikor már az üveg vége felé járunk, megkérdeztem Dánielt:

– Elmondjam, hogy mi minden történt velem?

– Mondjad!

És én elmondtam ismét mindent részletesen, Istenfélő Dániel érdeklődve hallgatta, Simokovics úr ellenben csöndesen unatkozott, hiszen ő már másodszor hallotta. Azután kiürítettük a rumosüveget, Istenfélő Dániel és Simokovics úr hazamentek, ott maradtam egyedül az éjszakában, bámultam ki a portásfülke ablakán és azon gondolkodtam, hogy kinek mesélhetném még el a tragikus eseményt részletesen, mivelhogy már az, hogy kétszer elmeséltem, könnyebbített a lelkemen.

El is meséltem a történetemet később apámnak, mind a négy bátyámnak külön-külön és végül Ilija Kuzmanovnak, az ügyvédeknek is; aki behívott az irodájába egy délelőtt és whiskyvel kínált, azt mondta, hogy igazi skót whisky, én elhittem neki, hogyne hittem volna, és ekkor már úgy meséltem Kovács Júlia haláláról, mint egy távoli szemlélő. Fel is írtam magamnak ezek után egy ellentmondásos aforizmát, amely körülbelül úgy hangzik, hogy ha valamit el akarunk felejteni, beszéljünk róla minél többet. Elhatároztam, hogy ezt a bölcs mondást beépítem a Thomas Mannról szóló dolgozatomba, de aztán mégsem építettem be.

Mert közben írtam a dolgozatomat Thomas Mannról, éjszakánként a portásfülkében írtam, a buzi vonatkozásokat gondosan elkerültem, kizárólag azt bizonygattam, hogy milyen nagy író volt a nagy német író, közben pedig figyeltem a külföldi teherautókat, sok jött azokban a hetekben Kucsuk cukrászdája elé, a Lírikusok zavartalanul kirámolták a szajrét, a Mágánások bandája abban az időben távol tartotta magát környékünkötől, és a rendőrség sem okvetetlenkedett. Arattak tehát a Lírikusok, én meg befejeztem a dolgozatomat, beadtam az egyetemre, ott megdicsérték, és ennek köszönhetően később simán levizsgáztam a huszadik század világirodalmából.

De ez már jóval később történt.

Június elején behívtak a bírósági tárgyalásra. A testvéreim jöttek velem, és persze a Lírikusok Istenfélő Dániel vezetésével. Végimentünk a derűs hatású folyosón, de ez most már nem volt annyira derűs látvány, mint első látogatásomkor, a pálmafák levelei ugyanis porosak voltak, az egykori szorgalmas, próbaidős takarítónők elkanászkodtak már, nem mosták le a pálmaleveleket, és a tárgyalóterem

is jóval igénytelenebb volt, mint a tizenhármas szoba, ahol a kerékpárlopási ügyünket intézték. A huszonhármas szobában bonyolódott le a tárgyalás, ez tényleg csak szoba volt, egy egyszerű iroda három asztallal, az egyiknél a bíró ült két ülnökkel, a másiknál az ügyész, a harmadiknál a gépirónő, velük szemben, a fal mellett állt a vádlottak padja, olyasféle pad, mint amelyeket a falusi utcáskörökön lehet látni, erre ültünk én és a védőügyvédem, testvéreim és a Lírikusok pedig a fal mellett ácsorogtak, egy külön széket hoztak be Kovács Júlia régen megkeseredett anyjának.

Ilija Kuzmanov békésen szunyókált mellettem a vádlottak padján, az egész tárgyalás álmosító és unalmas volt, mintha ő rendezte volna meg. Az ügyész nem buzgolkodott túlságosan, de azért megvádolt gondatlanságból elkövetett gyilkossággal, Kovács Júlia anyja kijelentette, hogy kezdettől fogva ellenszenves voltam neki, el is tiltotta a lányát tőlem, mert sunyi képem van és látszott rajtam, hogy nincsenek tisztességes szándékaim, Ilija Kuzmanov viszont, aki előzőleg azt tanácsolta, hogy ne szóljak semmit, unottan fiatal koromra és büntetlen előéletemre hivatkozott.

Két évet kaptam, és akkor még hozzácsapták a kerékpárlopásért járó egy hónapot. Azt mondták, hogy majd értesítenek, mikor kell bevonulnom az M.-i börtönbe. Azzal mehettünk is haza, a Lírikusok gratuláltak, szerintük megúszom az ügyet, dicsérték Ilija Kuzmanovot, és még akkor éjjel elvitték neki a második láda skót whiskyt is. Testvéreim kifizették az ügyvédet, sohasem tudtam meg, hogy mennyibe kerültem nekik, nem is érdeklődtem felőle, akkor, hazafelé menet, azon töprengtem, miért mondják rám, hogy sunyi képem van, ezt mondta az a falusi rendőr is, most meg Kovács Júlia édesanyja. Otthon megnéztem magam a tükörben, és megállapítottam, hogy egyáltalán nincs sunyi képem.

Júniusban Istenfő Dániel az éjjeli csempészés közben is lerakott öt vizsgát az egyetemen, én viszont egyet sem. Én csak ültem a portásfülkében és vigyáztam a teherautók kirámolására. Lelkiismeretfurdalásom támadt, és elkezdtem tanulni az őszi vizsgaidényre, továbbra is ügyeltem a teherautókra, Simokovics úrral is elbeszélgettem éjjelenként, megtudtam tőle, hogy a Kovács Juliának szánt festményt

végül is Leviathan-Lukić Simonnak ajándékozta, de azért tanultam rendszeresen éjjelenként, egészen augusztus végéig, amikor ismét börtönről álmodtam. A piactéri börtöncellában voltam, heverésztem a kemény ágyon, felettem pedig Bundás állt, kopasz feje nagyra nőtt, majdnem a plafonig ért, és azt magyarázta nekem, hogy a férfiember akkor igazán férfi, ha türtőztetni tudja magát, és nem erőszakolja meg az asszonyokat fényes nappal a piactéren.

Akkor abbahagytam a tanulást, és majdnem egy hétig a börtönről és Bundásról álmodtam. Egy pénteki napon írásos felszólítást kaptam, hogy hétfőn vonuljak be az M.-i börtönbe.

Vasárnap éjjel még a portásfülkében ültem és elbúcsúztam Simokovics úrtól és Istenfő Dánieltől. Istenfő Dániel ezúttal whiskyt ivott, skót whiskyvel búcsúzkodtunk, és akkor azt mondta Istenfő Dániel:

– Elmúlik gyorsan ez a két év. Álmodjál szép, békés dolgokról, felejtsd el Kovács Júlia esetét! Vagy ha mégsem tudod elfelejteni, gondold rá, hogy milyen boldog volt azon az utolsó éjszakán! Szavalóestet rendeztünk neki. És akinek a Lírikusok szavalóestet rendeznek, igazán boldog lehet.

V.

Az idézésben az állt, hogy ha úgy kívánom, elvisznek ingyen rabszállító kocsival a börtönbe, a rabszállító kocsi a bíróság elől indul reggel hat órakor, de mehetek a saját költségemen is, vonaton vagy autóbuszon, az a lényeg, hogy délelőtt tíz óráig jelentkezzem a börtönben. Az autóbust választottam. Hétfőn felkeltem kora hajnalban, felhúztam egy ronda, kockás nadrágot, amelyet valamelyik bátyámtól örököltem és mindig utáltam, felhúztam egy kockás inget, ezt én magam vásároltam és nem utáltam, de illett a nadrághoz, aztán belebújtam egy vérvörös színű pulóverbe, amit szintén utáltam és emellett még túlságosan melegített is, nyár vége felé jártunk, meleg volt még a nappalok, a vérvörös színű, vastag pulóverben már hajnalban is izzadni kezdtem, de akkor, reggel, szilárdan eltökéltem, hogy az elkövetkező két évben szenvedni fogok Kovács Júlia haláláért. Nagyon komolyan gondoltam ezt, ezért elballagtam Kucsuk cukrászdájához, bementem az udvarba, ahol Ali és Hasszán a süteményeket és a kifliket pakolták a triciklibe.

– Indulok a börtönbe – mondtam nekik mélabúsan. – Kivinnétek az autóbuszállomásra?

Egymásra néztek, aztán szótlánul bólogattak. Hasszánnal beültünk a tricikli ládjába, Hasszán négy tálca pékkiflit rakott a térdére, én meg négy tálca diós és mákos cukrot tartottam az ölemben, Ali felpattant az ülésre, begyújtotta a motort, és kiberregtünk az utcára. Elég nagy lármával érkeztünk az autóbuszállomásra, ott Hasszánék a kiflit és az édességet behordták a bódéjukba, én meg közben elég nagy feltűnést keltettem kockás nadrágommal és a vérvörös pulóveremmel. De aztán Hasszánék bezárták a kioszkot, két oldalról mellém álltak, akkor már nem voltam olyan feltűnő az öltözékemmel. Megjött az autóbusz, felszálltam és elindultam a börtön felé. Hasszán és Ali szomorúan integetett utánam.

Az úton nem történt semmi különös, bámultam ki az ablakon, közben egyre jobban izzadtam a vastag pulóverben, szenvedtem is emiatt egy kicsit, de ez így volt rendjén. Terebélyes kanadai nyár-

fák zöldelltek az út két oldalán, vastag árnyékot vetettek az autóbuszra, örültem a nyárfáknak, mert nélkülük még jobban izzadtam volna, ezt tapasztalhattam is vagy két kilométeres távon, egy hosszú kanyarban, itt ugyanis évekkal ezelőtt egy vezető politikusunk gépkocsijával lerepült az útról, nekiütközött egy nyárfának és szörnyethalt, ezek után ott kivágták a szép kanadai nyárfákat, nehogy más is szörnyethaljon esetleg, ami lehet, hogy bölcs dolog volt, viszont itt most zavartalanul sütött a nap, és már elég nagyon szenvedtem Kovács Júlia miatt. Talán ezért jutott eszembe, hogy miket is meséltem én szegény Kovács Juliának azon a végzetes utunkon, amelynek a végén kitörte a nyakát. Azt ígértem neki, hogy elviszem a nagy tágasságba, ki, a tanyavilágba, tanyasi gyerekeket fogok okítani hasznos dolgokra, ő meg majd ékszereket csiszol, én közben verseket is írok, és a tanyasi gyerekek majd elszavalják a verseimet. Megpróbáltam megfogalmazni egy verset a kiirtott nyárfasorról. Így kezdődött volna:

*Foghíjas országúton
Elhervadnak az árnyak
Szárnyak
És szárnyak
Merevednek...*

Itt elcsüggedtem. Úgy éreztem, hogy túl sok a közhely ebben az öt sorban, és azt hiszem, igazam volt. Kovács Júlia ennél jobbat érdemelne, jól tudtam, de a kivágott kanadai nyárfák témájára csak ennyire tellett. Így hát egy ideig elfordultam az ablaktól, nem néztem a tájat, az utasok feje búbját szemlélgettem az ülések támlája felett és arra gondoltam, hogy két évig rengeteg fejet fogok látni magam körül, bizonyára kopaszra nyírt fejeiket, mert a filmekben láttam, hogy a fegyenceket leginkább kopaszra nyírják. Ismét kibámultam az ablakon, kis falvakon robogtunk keresztül, az egyik faluban rengeteg rácsos vaskerítést láttam, minden vaskerítés kékre volt festve, ekkor nagyon megsajnáltam magam, és ismét verset kezdtem fogalmazni, valahogy így:

*Kékre dagadt rácsok futnak
Kopaszra nyírt fejek felett
Felfelé kell nézni rájuk
Mert azt mondják
Gyönyörűek a kék rácsok...*

Abbahagytam. Ennél még én is jobb verset érdemelnék. Vagyis teljesen elanyátlanodtam, mire megérkeztünk M. városába.

Az autóbusz egy útkereszteződésnél állt meg, a város központjában, leszálltam, és továbbra is el voltam anyátlanodva, tétován forgolódtam, nem tudtam, hogy merre induljak. Volt ott a közelben egy újságosbódé, odamentem és bedugtam a fejem. Fiatal lány ült bent, kombinéban.

Ezen annyira meglepődtem, hogy nem tudtam megszólalni, csak bámultam a lányt.

– Nagyon meleg van itt bent – mondta mosolyogva a lány.

– Nekem is melegem van – mondtam. – Izzadok.

– Miért nem veti le azt a ronda pulóvert?

– Szeretek szenvedni – mondtam. – Merre van itt a börtön?

– Hány évet kapott? – kérdezte a lány.

– A sógoromat jöttem meglátogatni – mondtam.

– Mindenki a sógorát jön meglátogatni – mosolygott a lány. – Aztán itt maradnak néhány évig. Menjen jobbra, amerre a vasútállomást mutatja az útjelző tábla, az állomás előtt majd meglát egy hatalmas, szürke épületet, tulajdonképpen több hatalmas, szürke épületet. Az a börtön. Ha továbbmegy, talál egy szállodát is, ott meghálhat, ha tényleg a sógorát jött meglátogatni.

Valaki megveregette a vállamat, kihúztam a fejem a kioszkból, borostás arcú, fekete fiatalember állt mögöttem. Kezét nyújtotta és bemutatkozott:

– Radoman vagyok. Téged miért ítéltek el?

– Gyilkosságért – szaladt ki a számon, és kissé bambán én is bemutatkoztam.

– Ó, gyilkosságért! – mondta szinte elismerően Radoman. – Hány évet kaptál?

– Kettőt.

– Akkor az nem volt gyilkosság.

– Kitértem egy lánynak a nyakát. Tulajdonképpen közlekedési baleset volt.

Radoman csalódott arcot vágott.

– Odabent jobb, ha nem magyarázkodsz sokat. A közlekedésieket általában pipogya embereknek tartják. Mindenkinek csak annyit mondjal, hogy gyilkosságért ítéltek el.

– Miért?

– A gyilkosoknak tekintélyük van odabent. Kemény legényeknek tartják őket. Ezért aztán minden csirketolvaj azzal dicsekszik, hogy gyilkosságért ül. Ezeket nem kell komolyan venni. Az igazi gyilkosok nem dicsekszenek.

Megborzongtam kicsit, és megkérdeztem Radomantól:

– Te honnan tudod ezt?

– Kétszer már bent voltam. Most megyek harmadszor. Velem tartatsz, ha akarsz. Én ismerem az utat, elhiheted.

Vele tartottam hát. Befordultunk a jobb oldali utcába, és mentünk arra, amerre a vasútállomást mutatta az útjelző tábla.

– Miért voltál már kétszer börtönben? – kérdeztem Radomantól.

– Bankrablásért.

– És most?

– Természetesen bankrablásért. Négy évet kaptam. De megérte.

– Miért?

– Mert fejlődöm. Határozottan fejlődöm. Az első esetben jóformán még a pisztolyomat sem tudtam elővenni, máris lekapcsoltak. Másodszor a kezemben volt a pénz, akkor ért a hátam mögé az űr. Harmadszor eljutottam a kijáratig a pénzzel, de a portás elgáncsolt, hátracsavarta a kezem és megbilincselte. Mindez alig fél perc alatt. Értette a munkáját a fickó, biztosan rendőr volt valamikor. Ha kiszabadulok, felkeresem, és megkérem, hogy tanítson meg néhány jó fogásra. Azt akarom, hogy a negyedik bankrablásom már sikerüljön.

– Majd megint börtönbe kerülsz – mondtam kishitűen, mert még mindig izzadtam és el voltam anyátlanodva.

- Én árva gyerek vagyok - sóhajtotta Radoman. - Egész életemben árva gyerek voltam. Kicsi koromban árván jöttem el Crna Gorából, és azóta egyre árvább vagyok.

Nem egészen értettem, hogy az árvaságnak mi köze van a sorozatos bankrabláshoz, de nem kérdeztem semmit, mert megérkeztünk a börtön elé. Egyenruhás őr állt a kapuban. Középkorú ember volt, rávigyorgott Radomanra és azt mondta:

- Már megint nem borotválkoztál meg.

Radoman megnézte az óráját és hozzám fordult.

- Fél tíz van. Menjünk el a szállodába és igyunk meg valamit!

A szálloda a börtön mellett volt, nyilván itt szálltak meg a fegyverek látogatói, nekem is azt javasolta a kombinés lány, hogy itt vegyek ki szobát. Bementünk hát Radomannal, és leültünk az étteremben. Jóformán mi voltunk az egyetlen vendégek, a hétfő nem volt látogatási nap, pangott a szálloda. Egy sokfogú pincér jött az asztalunkhoz, amikor ránk mosolygott és megkérdezte, hogy mit rendelünk, akkor láttuk, hogy milyen sok foga van, szinte egymásra zsúfolódtak a szájaiban, de ezzel együtt rokonszenves volt.

- Jó kisüsti házi pálinka kellene most nekünk - mondta Radoman.

- Igazi kisüstit ma már sehol sem lehet kapni - mondta a pincér. - Mindenütt cukrozzák a pálinkát.

- Talán mégsem mindenütt - mondta Radoman.

- Halálfejű a börtönben állítólag még cukormentes pálinkát főz. De csak a Villa lakóinak és az igazgatóság tagjainak ad belőle. A raboknak már ő is cukrozott pálinkát árul, majd kipróbálhatják maguk is, ha lesz rá pénzük.

- Ki az a Halálfejű? - kérdezte Radoman.

- Új fickó. Tavaly ősszel jött a börtönbe. Gyilkos. Gyorsan felfutott, ő a Villa gondnoka, a Villa pincéjében főzi a pálinkát.

- Okvetlenül beszélnem kell ezzel a Halálfejűvel - mondta Radoman.

- Nehéz lesz - mondta a pincér. - Kint lakik a Villában, és nagy hatalma van. Ő irányítja a börtönben az egész szeszforgalmat, testőrök kíséretik, ha bemegy a börtönbe, és elhessegetik mellőle a toladókat.

- Hozzon két törkölypálinkát! - mondtam a pincérnek kissé idegesen, mert már majdnem tíz óra volt.

A pincér elment, és akkor megkérdeztem Radomant:

- Honnan tudta a pincér, hogy a börtönbe készülünk?

- Az öltözkédről. Ilyen ronda öltözkédben csak börtönbe mehet az ember. Én is ezért szúrta ki a trafiknál.

A pincér megjött a pálinkával, letette az asztalra és azt mondta:

- Ha mégis beszélne a Halálfejűvel, mondják meg neki, hogy a cukormentes pálinkájából bármikor átveszek bármekkora mennyiséget. Jól megfizetném.

Kiürítettük a poharunkat, és mentünk, én meg Radoman. Pontban tíz órakor a börtön előtt álltunk. Az utcán posztoló őr kinyitotta a kaput, odabent két másik, egyenruhás őr vett át bennünket, az egyik bekísért egy közeli irodába. Civil ruhás tisztviselő ült az íróasztal mögött, megnézte a papírjainkat, egy könyvbe bejegyezte az adatainkat, és miután kiforgattuk a zsebeinket, intett az őrnek.

- Vezesd őket a Karanténba!

Ismét az udvaron voltunk, kikövezett, nagy udvaron, hátunk mögött az igazgatóság épülete, baloldalt egy parkféleség, jobboldalt három hatalmas, ormótlan, szürke falú épület, a távolban, szemben egy kisebb, de szintén elég ormótlan, szürke épület.

- Mi az a Karantén? - kérdeztem Radomantól.

- Az a kis épület ott a falnál. Ott fogjuk kivárni, hogy végleg fegyencek legyünk. Néhány napig unatkozunk, aztán beszélget velünk a pszichiáter, és a jelentése alapján beosztanak bennünket, vagy a szabadosokhoz, az első nagy házba, vagy a melósokhoz, a második nagy házba, vagy a naplopókhoz, a harmadik nagy házba.

- Mi az hogy szabadosok, melósok és naplopók?

- A szabadosok kapják a könnyebb munkákat, mert ők a legmegbízhatóbbak. Örök jóformán alig vigyáznak rájuk, valamennyi fizetést is kapnak a munkájukért, néha még a városba is kimehetnek. Általában ők a munkavezetők. A melósok természetesen melóznak. A tehén- és a disznófarmokon meg a gyümölcsösben és a szőlősben. Majdnem önellátó ez a mi börtönünk, van néhány szép mezőgazdasági birtokunk. A naplopók főleg politikai elítéltek, ezek nem dol-

goznak semmit, de hozzájuk csapják be azokat a köztörvényeseket is, akik nem hajlandók dolgozni. Ezek csak az udvarra és a parkba járnak ki, szigorú felügyelet alatt, és nem kapnak semmilyen fizetést.

– Szenvedni jöttem ide – mondtam –, de azért nem akarok túlságosan szenvedni. Legjobb lenne a szabadosok közé kerülni.

– Majdnem mind besúgó – mondta Radoman. – A többi rab utálja őket. Próbálj a melósokhoz kerülni. Ott is kapsz egy kis fizetést, és nem utálnak a többiek. Ezért vigyázz, hogy hogyan beszélsz a pszichiáterrel! Légy udvarias, de ne legyél túlságosan szolgálatkész.

Végigmentünk az udvaron, mögöttünk a börtönőr hangosan csatogtatta bakancsait. A Karantén előtt két egyenruhás őr állt, az egyik beirányított bennünket az épületbe. Most hosszú folyosón baktattunk végig, a folyosó mindkét oldalán súlyos faajtók voltak, az egyiket kinyitotta az őr, és mi bementünk Radomannal egy tágas cellába, ahol húsz ágy volt és velünk együtt tizenhét ember. Aztán becsukódott mögöttünk az ajtó. Odabent a tizenöt ember közül három álmosan megbámult bennünket, a többi aludt.

Egyszerre én is álmos lettem. Végigdőltem az egyik ágyon, és szinte nyomban elaludtam. És ettől kezdve főleg aludtam, éjjel is, nappal is. Időnként beszélgettem Radomannal, tőle tudtam meg, hogy tizenöt társunk közül hat gyilkosnak vallja magát, de Radoman szerint csak egyetlen igazi gyilkos van köztünk, a többiek pedig már nem először kerültek börtönbe és tudják, hogy mivel kell henegegni. Kétszer megborotváltak bennünket a Karanténban, egyszer megfürödtünk, ilyenkor felébredtem valamennyire, aztán még álmosabb voltam, néha arra gondoltam, hogy talán altatót raknak az ételbe, mert a többiek is mindig álmosak voltak, de ez sem érdekelt túlságosan. Két dolog zavart csupán, az egyik, hogy sohasem álmodtam semmit, kábultan és süketen aludtam, a másik, hogy úgy éreztem, nem szenvedek eléggé Kovács Júlia halála miatt, de azért majdnem belenyugodtam volna, hogy végigalszom a kétévi börtönbüntetést.

A hatodik vagy a hetedik napon azonban elvezettek a pszichiáterhez. Egy őr kíséretében álmosan visszagyalogoltam az igazgatósági épületbe, ott felmentünk az első emeletre, én pedig bementem a psi-

chiáter irodájába. A pszichiáter éppen olyan volt, mint amilyennek én a pszichiátereket elképzelem, meghatározatlan korú, szemüveges férfiú, aki mérhetetlen jóindulattal és megértéssel nézett rám a szemüvege mögül, és leültetett egy kényelmes székre. Megkért, hogy meséljek az életemről.

Mesélni kezdtem az életemről, arról, hogy sokan voltunk testvérek, én éjszakánként mindig az ágy szélére szorultam, ezért nagyon rossz alvó vagyok, és amikor idáig értem az elbeszélésben, hirtelen nagyon éber lettem, és ettől kezdve már ügyeltem arra, hogy mit beszélek. Istenfélő Dánielről is meséltem, meg a Lírikusokról, de csak annyit mondtam, hogy a Lírikusok remek szavalókórossá kovácsolódtak össze, azt nem mondtam el, hogy főállásban ital- és cigaretta- és cigarettacsempészéssel foglalkoznak, és hogy időnként nejloningeket is forgalmaznak. Aztán részletesen elmeséltem balesetünket Kovács Júliával, minek következtében szegény Kovács Júlia kitérte a nyakát. A pszichiáter kérdezgetett és jegyzetelt, a végén azt kérdezte, hogy viselkedésemmel hajlandó vagyok-e mindenben segítséget nyújtani a börtön igazgatóságának, tekintettel arra, hogy ők azt szeretnék, hogy lelki sérülések nélkül kerüljek ki innen, és tisztességesen fogjak viselkedni velem szemben. Erre azt válaszoltam, hogy én is tisztességesen fogok viselkedni, tőlem telhetően igyekszem majd a lehető legjobban elvégezni mindazt a munkát, amit kirónak rám, és nem fogok panaszkodni szenvedéseim miatt. Ezután a pszichiáter utolsó kérdése ez volt:

– Nem gondolod, hogy enyhébb büntetést kaptál, mint amit megérdemeltél volna?

– Nem gondolom – mondtam. – Pontosan annyit kaptam, amennyit megérdemeltem. A bíróság nagyon igazságos volt.

Ezzel befejeztük a pszichiáter elbocsátott, és én, most már nagyon éberen, visszamentem a Karanténba, ahol nem az álmosító cellába, hanem egyenesen a fertőtlenítőbe irányítottak. Itt megfürödttem, befújtak valamilyen porral, egy szabados rab pedig tisztára mosott, szürkés-kék rabruhát adott.

– A civil holmiból a bohócnadrágot és a bohócingedet nem tart-hatod meg.

- A nadrágot nem sajnálom - mondtam -, de az inget igen kedvelem.

- Ezt a vörös pulóvert megtarthatod.

- Nagyszerű - mondtam. - Vértörös pulcsiban akarok szenvedni.

- Miért ítélték el?

- Gyilkosságért.

A szabados rab mindjárt nagyobb tisztelettel adta át a vörös pulóvert, de azért megjegyezte:

- Szenvedsz te majd vörös pulóver nélkül is.

Kiültettek a folyosóra, egy hosszú padra, Radoman is ott ült már, és még hatan a mi álmos cellánkból, közöttük az igazi gyilkos is, de egyáltalán nem látszott gyilkosnak, lágy arcvonású, kissé zavart, szőke fiatalember volt, aki állítólag a legjobb barátját szúrta le egy kártyaparti után. Sokáig ültünk ott a padon, immár rabruhában valamennyien, most senki sem volt álmos közülünk, de nem volt kedvünk beszélgetni egymással, idegesen vártuk, hogy a pszichiáter jelentése alapján döntsenek a sorsunkról valakik, akiknek döntenünk kell. Estefelé döntöttek, kettőt a padon ülőkből a szabadosok épületébe vezettek, kissé meglepődtem, hogy az egyik éppen az igazi gyilkos volt, de aztán nem törődtem vele, minket, többieket a középső nagy épületbe, a melósokhoz kísértek be. Itt először az lepett meg, hogy nincsenek rácsos ajtók, ugyanolyan, súlyos faajtók nyíltak a folyosóra, mint a Karanténban, aztán az is meglepett, hogy nem a mozikban látottakhoz hasonló cellába tereltek be, hanem egy nagy terembe, ahol több mint száz ember volt és rengeteg emeletes vaságy. Radoman kiválasztott nekünk egy emeletes ágyat, ő felmászott a felső ágyra, én meg leültem az alsóra. Nagy volt a lárma ebben a nagy teremben, egyáltalán nem ilyennek képzeltem egy igazi börtönt, féltem, hogy rettentő horkolást csap majd éjjelenként ez a sok ember és én majd egyáltalán nem tudok aludni, hiszen amúgy is rossz alvó vagyok. Radoman megnyugtatóan, hogy biztosan el tudok majd aludni.

És tényleg meglepően gyorsan elaludtam lámpaoltás után, sőt amióta bejöttem, most először álmodtam is. Simokovics úrról álmodtam. Simokovics úr egy sziklát faragott, amit én egészen természetesnek

tartottam, holott jól tudtam, hogy Simokovics úr festő tulajdonképpen, de azért egyáltalán nem csodálkoztam, hogy ért a kőfaragáshoz is, feltételeztem, hogy szobrot akar csinálni, bár Simokovics úr egy szóval sem mondta, hogy mi lesz végül is a sziklából, de én tudtam, hogy szép szobor lesz majd belőle, csupán az idegesített, hogy az alaktalan kőszikla sehogyan sem akar értelmesen formálódni, megítésem szerint Simokovics úr túlságosan kényelmesen dolgozott, időnként nagyokat horkantott, mintha elaludt volna kőfaragás közben, bár továbbra is csapkodta a vésőt a kalapáccsal. Belenyugodtam, hogy ez a munka sokáig el fog tartani, és akkor felébresztettek bennünket.

Odakint sötét volt még, amikor átvezettek bennünket az udvaron reggelizni, megkerültük a parkot, a park mögött volt a menza, az is hatalmas, ormótlan épület, mi, melósok a szabadosokkal együtt befértünk az étterembe, több százan tolongtunk ott a pult mögött, pléh-tányért és kanalat kaptunk, a tányérba valami levesfélét lötytyintettek, kaptunk mellé egy darab kenyeret, akkor szétszéledtünk az asztalokhoz, gyorsan bekanalaztuk a levest, mert nagyon gyorsan felparancsoltak bennünket, visszavezényeltek az udvarra, ott fel kellett sorakoznunk. Akkor már virradt, és az új raboknak az örök egy papírról felolvasták, hogy hova mennek dolgozni. Engem a hármas számú birtokra osztottak be, Radomant a kettes számú birtokra. Radoman tudta, hogy ez mit jelent, a fülembé súgta, hogy ő a gyümölcsösbe került, és roppant elégedett volt, én viszont a tehenészetbe megyek, ami szintén nem rossz hely. Teherautók jöttek, a teherautókat szabados rabok vezették, mellettük pedig egy-egy őr ült, ezek kikiabáltak az ablakon, hogy melyik teherautó melyik birtokra megy. Felszálltam a hármas számú birtok teherautójára, összejöttünk ott vagy harmincan melósok a sátorponyva alatt, és a teherautó kigördült az udvarról, nem a főkapun, ahol mi valamikor egy héttel előbb bejöttünk, hanem egy hátsó kapun, a Karantén mögött. Kinéztem a ponyva résein, a naplopók akkor mentek reggelizni. Három-négy kilométert zötyöghettünk a rossz kövesúton, akkor megállt a teherautó. Leugráltunk és felsorakoztunk egy szép állattenyésztő farm kapuja előtt. A kaputól nem messze egy fehérre meszelt, takaros tanyaépület állt, amint ké-

sőbb megtudtam, ez volt az őrház. Beljebb, messze az őrháztól, három nagy istálló volt, az egyik a hasas teheneknek, a másik a növendék marháknak, a harmadik az elválasztott borjaknak. Minden istálló előtt karámokat kerítettek el hosszú szálfákkal, tavasztól télig napközben itt kérődztek a tehenek és borjak, és szénát ettek a farácsos jászlaktól. A borjak istállója mellett még egy épület állt, ez volt a Daráló, ahol a kukoricát, árpát és egyéb gabonafélét őrölték az állatok napi igényeinek megfelelően. Persze ezt is csak később tudtam meg, azon az első reggelen kissé bambán álltam a sorban, és vártam, hogy mi lesz velem. A börtönőr kiszállt a gépkocsivezető mellől, a tanyáról kijött egy másik börtönőr, ezek ketten beszélgettek valamit, akkor a tanyasi börtönőr megszámolt bennünket és megkérdezte, hogy van-e közöttünk új ember. Jelentkeztem. Azt mondta, hogy a Daráló előtt jelentkezzem egy Mitar nevű szabadosnál és a továbbiakban annak a szavára hallgassak. Aztán bebocsátott bennünket a kapun. A többiek tudták, hogy merre kell menni, én mentem utánuk. Ők csakhamar szétszéledtek az istállóknak és a Darálóban, előttem pedig egy kedélyes ember vigyorgott, aki kissé részeg volt. Ő volt Mitar. Tényleg részeg volt már most, kora reggel, talán ezért is kedélyeskedett velem. Mutatóujjával mellbe bökött, és azt mondta:

- Tetszik ez a vérvörös pulóvered.
- Nekem nem tetszik – mondtam.
- Akkor semmi akadálya, hogy nekem adjad.
- Nem adom.
- Miért nem? – csodálkozott. – Hiszen neked nem tetszik.
- Szenvedni akarok benne – mondtam.
- Sokféle helyre beoszthatlak – mondta. – A tehenekhez, a borjakhoz, az üszőkhöz, még istállósnak is beoszthatlak, akkor nem kellene visszamenned a börtönbe, itt alhatnál valamelyik istállóban, de beoszthatlak zsákolónak is a Darálóba.
- Szenvedni akarok – mondtam konokul.
- Zsákolnál már? – kérdezte Mitar.
- Nem.
- Itt az ideje, hogy elkezdj – mondta, és már egyáltalán nem volt kedélyes. – Maradj itt a Daráló előtt, mindjárt jön az első traktor, szép pót-

kocsin hozza a kukoricaszákokat, a pótkocsit itthagyja neked, mindössze annyi dolgod lesz, hogy leszeded a szákokat és beviszed a Darálóba. Aztán gyönyörködsz a tájban, és várod a következő pótkocsit.

Azzal otthagytam a Daráló előtt, én meg gyönyörködtem a tájban. Szép volt a táj. Az istállók mögött kukoricatáblák és szőlőskertek zöldelltek, azok mögött pedig vidám gyümölcsösök. Radoman valahol arra tevékenykedett, de akkor még nem tudtam, hogy neki mennyivel jobb dolga van, mint nekem. Csakhamar megtudtam, mert megérkezett az első traktor. Megállt a Daráló előtt, lekapcsolta a szákokkal megrakott pótkocsit és elpöfögött. Én pedig vállamra vettem az első zsákot. Azt hittem, hogy menten eltörik a gerincem. De azért hősiesen bevittem a zsákot a Darálóba és letettem a fal mellé. A Darálóban csendesen zümmögtek a fogaskerekek, néhány rabruhas ember téblábolt a korpászsákok között, Mitar az egyik sarokból mosolygott rám, de nem kedélyesen. A második zsák alatt úgy éreztem, hogy máris eltört a gerincem. De azért azt a zsákot is bevittem. És behordtam a többi zsákot is, akkor a Daráló előtt lerogyantam a fal mellé, de nem tudtam gyönyörködni a tájban, mert vörös karikák ugráltak a szemem előtt.

Aztán megjött a másik traktor is, lekapcsolta a megrakott pótkocsit, az üreset pedig elvontatta. Zsákoltam ismét, a Darálóban egyre hangosabb lett a zümmögés, a rabruhas emberek kevergették az örleményt, más rabruhas emberek pedig mindezt elhordták az istállók irányába, a tehenek és a borjak pedig a karámokban ácsorogtak, és mintha szomorúan néztek volna rám, de ezt inkább csak képzeltem, mert a cipekedéstől alig láttam valamit. Hát tényleg szenvedtem Kovács Júlia miatt.

Dél körül ebédet hoztak egy nagy kondérban, szabados rabok sűrű babfőzeléket osztogattak a pléhtányérokba, alig tudtam lenyelni néhány falatot, pedig éreztem, hogy nagy szükségem lenne a tápláló babfőzelékre.

Zsákoltam egészen estig, akkor teherautón visszavittek bennünket a börtönbe. Vacsorázni mentünk, ugyanúgy tolongtunk, mint reggel, és nagyjából ugyanazt a lötytyöt kaptuk vacsorára, mint reggelire. Később a hálóteremben Radoman vidáman mesélte, hogy egész nap

kényelmesen nyesegetett a gyümölcsösben, aztán kacsozott a szőlőskertekben, annyi szőlőt ehetett, amennyi belefért, meséje végén észrevette, hogy lenyúzódtott a bőr a jobb vállamról, akkor elszomorodott, és megígérte, hogy majd szerez valami gyógyító kenőcsöt, amivel esténként majd bekeni a vállamat, és javasolta, hogy időnként a bal vállamon is hordjam a zsákokat.

Azon az éjszakán hason fekve aludtam, és megint Simokovics úrról álmodtam, továbbra is a sziklát faragta, a szikla továbbra sem akart kifermődni, Simokovics úr most már időnként nemcsak horkantott, hanem szabályosan horkolt, de ez nem zavart volna engem, csak hogy a hátam mögött Hegedűs Marcella néni tüzet gyújtott, őt ugyan nem láttam, de tudtam, hogy ő gyújtotta a tüzet, és nem volt benne semmi rossz szándék, de a tűz egyre jobban égette a hátamat, főleg a jobb vállamat, a sziklatömb pedig egyáltalán nem akart értelmes szoborrá formálódni.

Több mint két hétig zsákkoltam, és minden éjjel Simokovics úrról és Hegedűs Marcella néniről álmodtam. Radoman esténként valamilyen halványsárga kenőccsel kenegette a vállamat, mind a kettőt, mert a zsákokat felváltva cipeltem a jobb és a bal vállamon. A kenőcs valamennyire lehűtötte kisebesedett vállamat, de azért néha már úgy éreztem, hogy a kelleténél jobban szenvedek Kovács Júlia miatt.

Egy délelőtt Radoman átszökött hozzám a gyümölcsösből, szőlőt és körtét hozott, amiből jóízűen ettem, tulajdonképpen ekkor ettem először jóízűen a börtönben, aminek talán örültem is volna, de ekkor, a szőlő szemeztetése közben vettem észre először, hogy vastagodik a bőr a tenyeremen. Bundás jutott eszembe, a tökkopasz börtönőr, aki hónapokkal ezelőtt megjósolta ezt, és aki nem helyeselte, hogy az a szerencsétlen bérkocsis megfélemedezett magáról és megérőszakolta hátulról a sokszoknyás kofaasszonyt. Abba is hagytam a szőlőevést.

– Ma eljön hozzánk a Halálfejtő – mondta Radoman.

– Mit akar? – kérdeztem kedvetlenül és érdektelenül.

– Nyersanyagot gyűjt a pálinkájához – mondta Radoman. – Megpróbálok beszélni vele. Megpróbálok jóféle kisüsti pálinkát szerezni tőle. Neked van pénz?

– Van.

– Beszélj vele te is! A lenyúzott bőrt a pálinka gyógyítja a legbiztosabban.

– Ide is eljön?

– Eljön hozzátok is. Mitar az ő embere. A tehenészeknek Mitar méri a pálinkát, természetesen a cukrozottat.

– Ő maga is sokat elfogyaszt belőle – mondtam.

– Próbáld cukormentes pálinkát szerezni a Halálfejtőtől! – mondta Radoman, aztán a tehenistállók között visszaiszkolt a békés szőlőskertekbe.

Megkerestem Mitart a Darálóban és azt mondtam neki:

– Hamarosan itt lesz a Halálfejtő.

– Tudom – mondta Mitar. – De neked mi közöd ehhez?

– Ismerem a Halálfejtőt. Beszélgetni fogok vele.

Mitar kissé elhalványodott, fürkészve vizsgálgatott, aztán mintha rájött volna, hogy blöffölök.

– Miért ítéltél el? – kérdezte.

– Gyilkosságért.

Ismét elhalványodott, de még mindig nem hitt nekem.

– Nem tudnál te gyilkolni. Túlságosan pipogya vagy hozzá. Zsákolni sem tudsz. A Halálfejtőnek nincsenek ilyen ismerősei. Különben is érkezik a traktor, menjél dolgozni!

Délután megjelent a Halálfejtő, és én lepődtem meg legjobban, hogy tényleg ismerem. A Halálfejtő Józsi volt, a falusi pincér. Az a Józsi, akit a Bogyó nevű vagány folyton vállon veregetett, és aki ezért leszúrta Bogyót egy hideg őszi éjszakán. Igen, Józsi volt a Halálfejtő, a szőlőskertek felől jött, két tagbaszakadt fegyenc kíséretében, és egyáltalán nem látszott olyan szájalmasnak, mint akkor régen, halottak napján, egy tetves kis falu tetves kis kocsmájában. Akkor pincér volt, fekete ruhában, aki szájalmasan és betegen szolgálta ki a ricsajozó vendégeket. Igaz, hogy később egyet megkéselt a vendégek közül, de még azután is elég szájalmas volt szegény ott, a falusi rendőrségen. Most viszont méltóságteljesen jött felém a rabruhájában, most is hihetetlenül sovány volt, mint régen, civilben, de most nem hajbókoló pincér volt, úgy nézett ki, mint egy rideg ítéletvégrehajtó, akit talán

még mindig halálos kór emészt, de éppen ezért nagyon kegyetlen és nagyon közömbös embertársaihoz.

És az ő emlékezetében is megmozdult valami, megismert engem. Odajött hozzám és magyarul mondta:

– Én téged ismerlek valahonnan.

– Egy nyomorult falusi kocsmából – mondtam. – De akkor még nem tegeztük egymást.

– Itt mindenki tegeződik – mondta Józsi. – Tudom már, hogy ki vagy. Te vagy az, aki egy éjszaka megverte Bogyót.

– A barátom verte meg Bogyót – mondtam. – Istenfélő Dánielnek hívják azt a barátomat. Persze én is megpróbáltam segíteni neki.

– Miért vagy itt?

– Megöltem egy faludbeli lányt. Triciklivel az árokba fordítottam és kitörte a nyakát.

– Hallottam róla – mondta Józsi. – Mit csinálsz itt?

– Zsákokat hordok. Lenyúzódt a bőr a vállamról.

– Én pálinkát főzök és árulok. Elég sok pénzt keresek vele.

– És a Villában laksz. Mi az a Villa?

– Gyönyörű, kétemeletes villa a szántóföldek közepén. Előkelő rabok laknak ott, egykori neves politikusok, volt vezérigazgatók, államügyészek meg ilyenek. Engem pincérnek vittek ki oda, nagyon udvariasan szolgáltam ki őket, megtettek gondnoknak, és megengedték, hogy pálinkát is főzzek a pincében. Az ellátás azóta zavartalan. Öt szabados rab sürgölődik a Villában, két ór vigyáz a házra, de azok nem avatkoznak a dolgainkba. Gyakori a vendégjárás. A börtön igazgatóságából is gyakran eljönnek oda esténként vendégségbe.

– Sok pálinkát főzöl?

– Amennyit akarok.

– A szállóában van egy sokfogú pincér. Akármennyit átvenne tőled. Persze cukormentes, rendes pálinkát.

– Honnan tudod?

– Beszéltem vele.

– Hallottam az illetőről. Ő is ült már börtönben, fajtalankodás miatt. Majd elküldök hozzá valakit. Neked hogy ízlik a zsákolás?

– Nem tudok beletanulni. Szenvedni akarok ugyan a lány halála miatt, de mostanában túl sokat szenvedek.

– Mit szeretnél csinálni?

– Azt mondják, hogy jó dolog istállósnek lenni.

Józsi odaszólt az egyik testőrének.

– Hívd ide Mitart!

Mitar fél perc alatt ott termett, és halotthalvány volt az arca.

– Ezt a fiút holnaptól oszd be istállósnek! – mondta neki unottan Józsi.

– Hova? – kérdezte.

Józsi rám nézett, én meg hirtelenében azt mondtam:

– A borjakhoz.

– Rendben van – mondta Mitar, és gyorsan elkotródott.

– Hamarosan rendbe jön a vállad – mondta Józsi, és végre elmosolyodott sovány, halálfejes arcával.

– A tenyeremen vastagodni kezdett a bőr – mondtam.

– Az én tenyeremen is vastagodik néha a bőr – mondta Józsi. – Menjünk a borjakhoz!

Odamentünk a borjak karámjához, Józsi benyújtotta a kezét a szálfák között. Percekig tartotta így a kezét, és nem tudtam, hogy ez mire jó. A borjak bután bámultak ránk, ők sem tudták, hogy mit akar Józsi, a Halálfejű. Aztán megmozdult az egyik borjú, lassan odajött hozzánk, és elkezdte nyalni Józsi tenyerét. Aztán odajött egy másik borjú is.

– Nyújtsd be a kezedet! – mondta Józsi.

Benyújtottam a jobb kezemet, a borjú meg elkezdte nyalni a tenyeremet. Érdes nyelve volt a borjúnak, úgy éreztem, mintha ráspollyal reszelnék a bőrömet, sohasem gondoltam volna, hogy a borjaknak ilyen érdes nyelvük van. Szegény lenyúzott, sebes vállamban enyhült a fájdalom. A tenyeremen pedig megpuhult lassan a bőr. Később benyújtottam a karámba a bal kezemet is.

VI.

A borjak jóra való, jámbor és kissé balga állatok, napközben békésen ténferegtek a karámban, ettek, ha enni kaptak, ittak, ha inni kaptak, este a rabok betelerelték őket az istállóba, ott is enni és inni kaptak, aztán a rabok teherautón visszamentek a börtönbe, én meg ott maradtam a hatalmas istállóban a sok borjúval, az volt a dolgom, hogy ügyeljek rájuk, ne történjen semmi baj éjszakánként, sohasem történt semmi baj, így aztán meg-megsimogattam a borjak fejét, azok meg békésen kérődztek, és ha úgy éreztem, hogy vastagodni kezd a tenyeremen a bőr, kinyújtottam a kezemet, és a borjak érdes nyelvével puhára nyalták a tenyeremet. Két viharlámpa volt az istállóban, ezeket meggyújtottam, az egyiket az ajtó fölé akasztottam, ez egész éjszaka égett, mert ez volt a szabály, a másikat az istálló végében egy falba vert szögére akasztottam, a fekhelyem fölé. Olvasmányaimból ugyan tudtam, hogy a béresek a jászolban szoktak aludni, de én inkább a földre vackoltam meg magamnak, az istálló végébe, szénakötegeket hordtam oda, vastagon szétterítettem a puha szénát, pokróccal letakartam, egy másik pokrócot összehajtogattam, ez volt a párnám, a harmadikkal pedig takaróztam. Volt ott még két pokróc, ezekkel is takarózhattam hidegebb éjszakákon. De kezdetben még nem voltak hidegek az éjszakák, egy pokróccal takaróztam, korán elfújtam a fejem fölött lógó viharlámpát, nagyokat aludtam, és ezúttal is Simokovics úrról álmodtam, rendületlenül faragta a kősziklát, most már azonban mintha megemberelte volna magát, nem aludt el munka közben, és a szikla is formálódni kezdett. Először egy gyönyörű női fej formálódott ki, a gyönyörű női fej vidáman kacagott, Simokovics úr pedig apró aranyfogakat rakott a szájába. Hegedűs Marcella néni is ott volt még a hátam mögött, de egyre távolabb húzódott tőlem, a tüzet már egyre távolabb gyújtotta meg, már nem égette, csak melegítette a hátamat, néhány éjszaka után pedig Hegedűs Marcella néni eltűnt a hátam mögül, lenyűzött vállaim meggyógyultak.

Reggelenként kiengedtem a borjakat a karámba, az istálló előtti vízcsapnál megmosdottam, aztán elballagtam a takaros tanyaépü-

lethez, az őrházhoz, az örök reggelijével együtt kihozták az istállósok reggelijét is, az öröknek megterítették benn, a házban, nekünk kiosztották az ételt az épület előtt, és ehettünk, ahol akartunk. Közben a borjakhoz beosztott rabok aljaztak és rendet csináltak az istállóban, szénát raktak a jászlakba és örleményt hordtak a Darálóból. Néha arra gondoltam, hogy talán illene segítenem nekik, de azután mégsem segítettem, részint azért, mert ez nem tartozott a munkámhoz, részint meg azért, mert nem akartam barátkozni ezekkel a fickókkal, többnyire szabadosok voltak, és Radoman még annak idején figyelmeztetett, hogy sok közöttük a besúgó, bár rólam, igazán nem tudom, hogy mit súghattak volna be. Mindegy, nem barátkoztam velük, ők sem törődtek velem, nem volt nehéz a munkájuk, azt is gyorsan elvégezték, aztán szétszéledtek a gyümölcsösökben, szőlőt, körtét, almát és őszibarackot ettek, az örök nem szóltak rájuk. Ebédre valamennyien összegyűltünk a Darálónál, de akkor sem beszélgettem sokat a szabadosokkal, ők délután ismét megetették a borjakat, este visszamentek a börtönbe, én pedig az őrház előtt megkaptam a vacsorámat, megettem, visszamentem a borjaim közé, hallgattam békés szuszogásukat, és örültem, hogy itt lehetek az istállóban, nem kell a rabokkal tolonganom a börtönben, nem horkol senki körülöttem, majdnem úgy élek, mint a szabad emberek, a borjak jóra való, szelíd állatok, nem bántanak senkit, körülöttem nagy tágasság van, a kapunál ugyan őr állt, de az alig látszott a sötétben, és én arra gondoltam, hogy jó volna verseket írni, de nem volt se papírom, se tollam, meg nem is jutottak eszembe épkezláb verssorok.

Egyik nap mellém somfordált Mítar, a szabados főnök, most is bűzlött a pálinkától, valahonnan az ingéből elővett egy pálinkásüveget és a kezembe nyomta.

– A Halálfejú küldi – mondta bizalmasan, de azért tisztességtudóan. – Rejtsd el gyorsan és fogyaszd egészséggel!

A vörös pulóverem alá dugtam az üveget, besétáltam vele az istállóba és elrejtettem a pokrócok alá. Este lefeküdtem a viharlámpa alá, magamhoz vettem a pálinkásüveget és csendesen iszogattam. Elszoktam az italtól, talán egyharmadát ürítettem ki az üvegnek, amikor fejbe csapott és nyomban elaludtam. Akkor este nem álmodtam

Simokovics úrról, semmiről sem álmodtam. Még két éjszaka kiütöttem így magamat, és akkor sem álmodtam semmiről.

De ahogy elfogyott a pálinka, és Hegedűs Marcella néni is régóta felhagyott már a hátam mögött a tüzeléssel, hirtelen rám tört ismét a régi, egészséges álmatlanság. Nem tudtam már elaludni esténként a szelíd borjak mellett, forgolódtam a fekhelyemen, zörgött alattam a sok széna, úgyhogy már inkább kimentem az istálló elé, tébláboltam a karámban, mint a borjak napközben, és a csillagos eget bámultam. Kezdett hiányozni Simokovics úr, aki szabad ember koromban minden éjjel betért hozzám a portásfülkébe egy kis beszélgetésre, és hiányoztak a Lírikusok is, akik a külföldi szajrét rámolták ki éjszakánként a teherautókból. Vagyis egyre inkább unatkoztam, és azon méltatlankodtam, hogy miért csak a vizet vezették be az istállóba, miért nem az áramot is, mert akkor kivilágítanám éjszakánként az istállót, és egy faággal esetleg verseket írhatnék a falakra. Aztán időnként eszembe jutott, hogy megfogadtam, szenvedni fogok Kovács Júlia haláláért, ilyenkor megnyugodtam és unatkoztam tovább, később el is aludtam, ismét Simokovics úrról álmodtam, aki már az aranyfogú lány vállát faragta ki.

Közben kiderült, hogy a növendék marhákra ügyelő istállós is magyar. Morózus öregember volt, azt hiszem, jócskán elmúlt hatvanéves, Gereben Mihálynak hívták. Ezt az öröktől hallottam, mert ő nemigen beszélt senkivel, sokáig hozzám sem szólt egy szót sem. Aztán egyszer, vacsoraosztásnál, mégis megszólított:

– Te gyilkos vagy? – kérdezte.

– Tulajdonképpen igen – mondtam.

– Nagy tekintélyed van itt a telepen – mondta. – Azt mesélik, hogy jó barátja vagy a Halálfejűnek.

– Egyszer odakint megvédtem a Halálfejűt bizonyos kellemetlenkedő egyének zaklatásától – hencegtem az öregnek.

– Ezért kaptad a legjobb istállót – mondta.

– Az enyém a legjobb istálló!?

– Persze – bólogatott. – A borjak nyugodtak és szelídek, de amikor megnőnek és hozzám kerülnek, már nem tudnak mit kezdeni az erejükkel és igen gyakran tusakodnak egymással. Még éjszaka is

tusakodnak néha, ilyenkor közéjük kell csapnom. De a legnehezebb a hasas teheneknél és a szopós borjaknál. Ott állandóan ébernek kell lenni, ellenek a tehenek, a kisborjúk meg gyöngék az első napokban, mindenféle baleset történhet velük.

– Maga miért került ide? – kérdeztem.

– Itt mindenki tegeződik – nézett rám szigorúan.

– Hát jó. Te miért kerültél ide?

– Nemi erőszak miatt.

– Nemi erőszak miatt? Ilyen öregen?

– Ilyen öregen – mondta Gereben Mihály dühösen. – Ilyen öregen is szenvedélyes ember vagyok. Megerőszakoltam egy fiatalasszonyt. Hátulról.

– Nem vagy te civilben véletlenül bérkocsis? – kérdeztem.

– Miért lennék bérkocsis?

– Egy nap a pia téren láttam egy bérkocsist, hasonló módszerrel erőszakolt meg egy sokszoknyás kofaasszonyt.

– Nem vagyok bérkocsis – mondta Gereben Mihály. – Malomipari dolgozó voltam, de értek a vízvezeték-szereléshez is. A malomból kiléptem, mert egy tudatlan ficsúrt hoztak oda munkavezetőnek. Ismertem még inas korából, akkor sem ért semmit, később sem tanult meg semmit, de odahozták a nyakunkra, és ő olyan szorosra állította a hengereket, hogy füstölni kezdett a liszt, búzlótt az egész malom. Akkor elmentem onnan. Az a baja ennek az országnak, hogy tudatlanok a vezetők. Ezért mentem én el a malomból nyugdíjba, és aztán már csak vízvezeték-szereléssel foglalkoztam, és ekkor történt velem a baj.

– A nemi erőszak?

– Nem volt az egyáltalán erőszak. Egy fiatalasszony konyhájában javítottam a vízcsapot, az asszony az ebédet főzte, a tűzhely fölé hajolt és riszálta a fenekét. Mivel szenvedélyes ember vagyok, megsimogattam a szoknyáját, nem szólt semmit, erre ismét megsimogattam, még jobban riszálta a fenekét, akkor felhajtottam a szoknyáját, ő meg előrehajolt. Éppen a legnagyobb munkában voltunk, amikor egyszer csak azt látom, hogy két tagbaszakadt fiatalember áll a konyhaajtóban. A férj jött haza az egyik barátjával. Alaposan helybenhagytak,

az asszony meg sikoltozott, azt sikoltozta, hogy megerőszakoltam. Hívták a rendőrséget, az asszony a rendőröknek is azt sikoltozta, hogy megerőszakoltam, a bíróságon pedig vén szatírnak nevezett. Az a baja ennek az országnak, hogy tudatlanok a vezetői és hogy az asszonyok egyre erkölcselenebbek lesznek és hazudnak. Ezért kell nekem most barmok között élnem öreg napjaimra.

- Én elégedett vagyok a borjaimmal - mondtam.

- Én nem vagyok mindig elégedett a növendék marhákkal - mondta Gereben Mihály, és elindult az istállója felé. Annyit szólt még vissza: - Azt a szegény bérkocsist is sajnálom. Lehet, hogy ő is itt van valahol, a börtönben.

Az volt az érzésem, hogy most egy évre előre kibeszélte magát.

Néhány nap múlva vacsora után meglátogatott a másik istálló is, az, aki a hasas tehének felügyeletével volt megbízva. Szabados rab volt, mindennap találkoztam vele az étkezéseknél, mindenkivel barátságosan beszélt, és nem látszott besúgónak. Fiatalember volt még, de a szívélyes beszélgetések közben néha öregesen ráncolta a homlokát, mint akinek valami titkos baja van és ezen gyakran eltöpreng. Előtte is töprengő arccal állt meg, és azt mondta:

- Bora Vasić vagyok.

- Tudom - mondtam.

- Téged hogy hívnak? - kérdezte.

Megmondtam neki.

- Furcsa név - mondta. - Meg vagy elégedve vele?

- Szerintem elfogadható név - mondtam.

- Én nem vagyok megelégedve a nevemmel - mondta.

- Mi bajod van vele?

- A vezetéknevemmel nem vagyok megelégedve. Túlságosan rövid. Nem szeretem a rövid vezetékneveket.

- Válassz magadnak egy hosszabbat és változtass nevet! - tanácsoltam.

- Ezt akarom csinálni - mondta -, de nem találok megfelelő, hosszú vezetéknevet. Nincs valami jó ötleted?

Elgondolkoztam egy kicsit, aztán kivágtam:

- Héderváry.

Hosszasan hallgatott, még a sötétben is láttam, hogy ráncolja a homlokát.

- Mi az, hogy Héderváry? - kérdezte.

- Magyar név. Magyar nemesi név.

- Nem fogok magyar nemesi nevet felvenni - mondta.

- Hát jó - hagytam rá. - Akkor legyen Dimitrijević.

- Erre már én is gondoltam, de ez nem elég hosszú.

- Arandelović?

- Nem. Hosszabb nem jut eszedbe?

Kissé már kezdett idegesíteni a fiú, de azért megpróbálkoztam még egyszer:

- Karamemedović.

Ezen már komolyan eltöprengett. Mozgott a szája, ízlelgette a hosszú vezetéknevet, de a végén ez sem tetszett neki.

- Ez meg mintha törökös lenne - mondta.

- Tényleg törökös egy kicsit - hagytam rá -, de a vége szlávossítva van.

- Szó sem lehet róla, hogy törökös vezetéknevem legyen! - jelentette ki határozottan.

- Maradjunk akkor a Hédervárynál - sóhajtottam. - Szép név, patinás név, mi bajod van vele?

- Egyáltalán nem szép név - mondta, és mintha megsértődött volna. - Vissza kell mennem az istállóba, vigyáznom kell a hasas tehenekre, sok baj van velük.

Elment, és ezentúl napközben velem nem beszélgetett szívélyesen, és esténként sem jött el többé megkérdezni, hogy eszembe jutott-e egyik jó hosszú vezetéknev. Mellesleg nem jutott eszembe semmilyen valamirevaló hosszú vezetéknev, nem is gondolkodtam róla sokat, pedig egyre hosszabbak lettek az éjszakák, és én továbbra sem tudtam aludni, járkáltam az istálló előtt, a karámban, az eget sem volt már érdemes nézni, mert egyre borúsabb lett, megjött az ősz, és én szép verseket szerettem volna írni, de a szép verssorokkal is úgy voltam, mint a hosszú vezetéknevekkel, nem jutott eszembe semmi érdemleges, talán azért nem, mert tudtam, hogy a bejárat kapunál egyenruhás őr sétál, akit mintha láttam is volna, vagy inkább csak odaképzeltam a

sötét éjszakákba, mert elég messze volt tőlem az őrház meg a bejárat kapu is. Egyre kevesebbet aludtam éjjel, és ez azzal járt, hogy Simokovics úr ismét lelassult a szoborfaragásban, az aranyfogú lány kebleit kifaragta ugyan, szépen domborodtak egy népies hímzésű mellényke alatt, de itt mintha elbizonytalanodott volna Simokovics úr, a keblek alatt már csak pattogott a szikla, de nem akart kialakulni semmi.

Így hát rákaptam a nappali alvásra. Leginkább délelőtt aludtam, amikor a szabados rabok már nem tébláboltak az istállóban. Egy ilyen, csöndes délelőttön Radoman rohant be az istállóba. Felrázott és közölte, hogy a szőlőskertben most szüretelnek és ő szőlőt hozott nekem. Elégedettnek látszott, szépen lebarnult a bőre odakint a földeken.

- Hallottam, hogy jól vagy - mondta mosolyogva. - Nem cipeled már a zsákokat, úgy élsz, mint egy tanyasi gazda, és élvezed magad körül a nagy tágasságot.

- A kapunál éjjel-nappal ő áll - mondtam álmosan, és a szőlőt szemeztettem.

- Ne törődj az örökkel! - mondta Radoman. - Egyed a szőlőt, mert sok benne a vitamin, és aztán aludj nagyokat! Igaz, hogy a Halálfejű jó barátod?

- Igaz.

- Szerezhetnél tőle jófajta cukormentes pálinkát. A raboknak főzött vacak pálinkából iszom néha, de attól fáj a fejem.

- Majd szólok a Halálfejűnek, ha megint eljön ide - mondtam.

- Gondolj rám is! - mondta Radoman. - A Halálfejű most egyébként állandóan kint van nálunk a szőlőskertben, hordatja a szőlőt meg a seprűt is a Villába, bizonyára rengeteg pálinkát főznek most ott, a legtöbbjét megcukrozzák, de biztosan lesz ott jó pálinka is.

- Majd szerzek és gondolok rád - mondtam. - Kapsz te is a pálinkából. Hogy vagy egyébként?

- Nagyon jól - mondta Radoman. - Összejttem egy öreg, dörzsölt bankrablóval. Két bankot és három postát kirabolt már. Elmagyarázott néhány hasznos trükköt. Legközelebb nekem is sikerülni fog a bankrablás. Nem tartanál velem? Ketten könnyebben kirabolhatnánk egy bankot.

- Nem - mondtam. - Verseket szeretnék írni, de az sem megy.

- Nem érdemes verseket írni - mondta Radoman. - Komoly emberek úgysem olvasnak verseket.

- Tudom - mondtam. - De én nem tudnék egy bankot kirabolni.

- Húzódj meg csöndesen itt a borjak között! - mondta szánakozva Radoman. - Gyorsan elmúlik ez a két év. Aztán, ha semmi más nem megy, hát írd meg verseket! De azért beszélj a Halálfejűvel!

Radoman ezután elment, én meg arra gondoltam, hogy tényleg jó volna beszélni Halálfejű Józsiával, biztosan juttatna nekem rendes pálinkát. De Halálfejű Józsi nem jött az istállók tájékára, a szőlőskertben volt elfoglalva ez idő tájt, maradt Mitár, aki az ingéből bármikor elővette a pálinkásüveget.

Igaz, hogy ő nyilván a vacak, cukrozott pálinkát árulta, de már erre is rászomjaztam. Elhatároztam, hogy szóba állok Mitárral.

Éppen jókor érkezett apám látogatóba. Egy vasárnap reggel jött el a börtönbe, és másfél órát várakozott, amíg engem is bevittek az örök, akik az éjszakai váltás után mentek haza. A beszélőn apám nem sokat szólt, szomorúan nézte a vérvörös pulcsimat, amely már eléggé megkopott, és nem is volt olyan vérvörös, mint régen, apámat ez is elszomorította, elmondta, hogy otthon nagyjából mindenki jól van, adott valamennyi pénzt, nem túl sokat, de elegendőt néhány üveg pálinkára, aztán elbúcsúzott tőlem. Kimentem a börtönudvarra, sokáig ácsorogtam ott, vártam, hogy az örök visszavigyenek a tanyára, búbanatos, rosszkedvű rabok járkáltak körülöttem, és én alig vártam, hogy visszamenjek a borjaim közé.

Másnap bementem a Darálóba, szóltam Mitárnak, hogy van pénzem, vennék tőle egy üveg pálinkát. Udvariasan bólintott, öt perc múlva már hozta is a pálinkát. Ezúttal óvatosabban bántam az itallal. Esténként csak módjával kortyolgattam, éppen csak annyit ittam, hogy elálmosodjam tőle, de nem akartam fejbe csapni magam, nem akartam álomtanulni végigajulni az éjszakákat. És álmodtam is minden éjszaka, a pálinka Simokovics urat megmozgatta, ismét szorgalmasabban kezdett dolgozni, már a derekát faragta az aranyfogú lánynak. Közben beköszöntött az igazi ős. A szőlőskertben befejeződött a szüret, és hideg köd ereszkedett a földekre. Mi, rabok, téli

ruhát kaptunk, az örök is egyre melegebben öltözködtek, a borjaknak pedig felborzolódtott a szőrük, amikor reggelenként kitereltem őket az istállóból.

A második látogatóm Kucsuk volt, az egyik unokaöccsével jött, akit alighanem Juszufnak hívtak. Ők is vasárnap délelőtt érkeztek, ők is sokáig váraoztak rám, Kucsuk roppant dühös volt, azt hittem, a hosszú várakozás miatt. De nem azért volt dühös. Amint megérkeztem a beszélőre, rám förmedt:

– Fecsegtél valakinek a pincéről?

– Miféle pincéről?

– Tudod te jól, hogy miféle pincéről!

Ekkor eszembe jutott a pult alatti rejtékhely, és élénken tiltakoztam:

– Nem fecsegttem senkinek.

– Lehet, hogy kiverték belőled itt a börtönben.

– Egyáltalán nem vertek a börtönben – mondtam. – Igaz, hogy lenyúzódtott a vállamról a bőr, de már az is begyógyult, és most szelíd borjak fejét vakargatom, ők meg hálából nyalogatják a tenyeremet, nehogy megvastagodjon a bőröm. A pincéd felől egyébként sem érdeklődött senki.

– Valaki fecsegett – mondta Kucsuk még mindig dühösen. – A rendőrök mindennap bejönnek a cukrászdába, matatnak a pult körül. Sőt egy este bepofátlankodott a Báró is, és azt mondta, jól tudja ő, itt valahol a házamban egy titkos pince van. Pimaszkodott velem vagy fél óráig, de akkor bejött Istenfélő Dániel és kihajította az utcára.

– Én nem fecsegttem senkinek – mondtam. – Lehet, hogy az unokaöccsök közül valaki elszólta magát.

– Ezek a fiúk hallgatnak, mint a sír – mondta Kucsuk. Aztán elgondolkozott egy kicsit. – Esetleg a Lírikusok közül valaki...

– A Lírikusok verseket szavalnak – mondtam. – Üzleti titkokról nem beszélnek. Erről jut eszembe, hogy megy az üzlet?

– Elég jól – mondta Kucsuk, és kissé mintha megenyhült volna. – Csakhogy most már nagyon veszélyes a dolog. Nincs emberünk a portásfülkében, aki szemmel tartaná a környéket. De eddig még nem volt semmi baj.

– Kopogja le!

– Lekopogom.

Kucsuk a zsebébe nyúlt, egy csomó pénzt húzott elő, és a kezembe nyomta.

– Istenfélő Dániel küldi – mondta. – Ő is hamarosan meglátogat majd. Mi meg hoztunk neked egy kis édességet.

Juszuf, aki eddig csak hallgatott és mosolygott rám, most elébem tett egy kartondobozt.

– Az örök megnézték, nyugodtan elveheted – mondta. – Jó süteményeket hoztunk.

Kezembe vettem a kartondobozt, és egyszerre nagyon ráéreztem az édességre. A börtönkosztot nem az édesszájúaknak csinálják, és én alig álltam meg, hogy ott, mindjárt el ne kezdjem enni a török cukrászsüteményeket. De azért türtőztettem magam, és még megkérdeztem:

– Hogy van Simokovics úr?

– Nem tudom – mondta Kucsuk. – Elment valahová Ázsiába. Azaz az öreg zsidó ékszerésszel.

– Biztosan Buharába mentek – mondtam.

– Azt hiszem, oda – mondta Kucsuk. – Többször is emlegetett ilyen lehetetlen nevű várost.

– Üzbég kőfaragókkal akar találkozni.

– Kőfaragókkal itthon is találkozhat – mondta Kucsuk. – Ezért kár volt olyan messzire utaznia annak a két kelekótya öregembernek.

Ezután Kucsukék elmentek, én meg aznap a borjak között, az istállóban megettem a cukrászsüteményeket. Néha arra gondoltam, hogy megkínálhatnám az öreg Gereben Mihályt is, hátha akkor nem haragudna annyira a vezető emberekre és a kikapós menyecskékre, de aztán mégsem kínáltam meg édességgel, befaltam magam az egészet. Ebből kifolyólag egész éjszaka émelygett a gyomrom, egyáltalán nem tudtam elaludni, folyton a jéghideg vizet ittam az istálló előtti csapból.

Akkor már megfagyott a föld körülöttünk, a borjakat nem terelhettem ki reggel a karámba, végképpen beszorultunk az istállóba. Szeretetreméltó állatok a borjak, megre szuszogták az istállót, bár

éjszakánként most már két takaróval takaróztam, és pálinkát is állandóan tartottam a pokrócok alatt, a szénában, nem csak azért, hogy esténként elbágyasszam magam, hanem azért is, hogy melegítsen egy kicsit. És volt már olyan éjszaka is, amikor Simokovics úr sötét-kék télikabátban faragta az aranyfogú lány szobrát.

Aztán egy hideg vasárnap délután megjelent Simokovics úr a valószínűségben is. Még hozzá ott kint, a telepen. Nem akartam hinni a szememnek. Az istálló előtt toporogtam, Simokovics úr pedig az őrház felől bicegett felém, sötét-kék télikabátban és sötét-kék kalappal a fején, és integetett nekem. Álltam tátott szájjal, Simokovics úr meg odasántikált hozzám és azt mondta:

- Elég laza nálatok a fegyelem.
- Hogy kerül ide? - hebegtem.
- Kihozott az őrpáncsnok kocsival.
- Hogyhogy?
- Adtam neki egy kis alkalmi ajándékot.
- Diófás képet?

- Azt is - mondta kurtán Simokovics úr, és többet nem szólt az ajándékról, mert mindig szeretett titkoskodni.

- Menjünk be az istállóba! - mondtam. - Nézze meg belülről a börtönömet!

Bementünk, és Simokovics úr megnézte a borjakat. Azt mondta:

- Egyáltalán nem hasonlít börtönre. A fegyelem pedig igen laza. Civilek járkálnak ki-be a börtönbe, és rabokat is láttam kimenni a városba.

- Azok szabados rabok. Én melós rab vagyok, és időnként megvastagodik a bőr a tenyeremen. Ha nem vigyázok magamra, az egész testemen megvastagodik a bőr. Ez pedig azt jelentené, hogy az ember nagyon sötét rabságban él. Egy börtönőr mesélte ezt nekem, és ő bizonyára jól tudja.

- Hát akkor vigyázz a tenyeredre! - tanácsolta Simokovics úr és megkérdezte:

- Hogy érzed magad a borjak között?
- Szenvedek, de megérdemlem - mondtam.
- Meg fogsz fagyni itt a télen.

- Dehogyan! Befűjják a borjak az istállót.

- Én már most is majdnem fázom.

Az istálló végébe irányítottam Simokovics urat, leültem egy szé-nakötegre, elővettem a pokróc alól a pálinkásüveget és odanyújtottam neki.

- Mondom én, hogy laza itt a fegyelem - mondta rosszállóan harmadszor is Simokovics úr, de azért meghúzta az üveget.

- A szeszforgalom kitűnően meg van szervezve - mondtam.

- Elég rossz ez a pálinka - mondta. - De azért melegít. Buharában nem kellett pálinkát inni. Ott sört ittunk az öreg Simonnal. Mert ott ősszel is kellemes meleg van.

- Meséljen Buharáról! - kérleltem.

- Repülővel utaztunk, Moszkván keresztül. Azt ajánlom, hogy so-hase utazz Moszkvába ősszel, mert ott ilyenkor már hó esik és kés-nek a repülőgépek.

- Buharáról meséljen!

- Előbb Taskentba mentünk, onnan egy kis repülővel átszálltunk Buharába. Alacsonyan szálltunk, láttam a sivatagot, de sivatagi ró-kákat nem láttam.

- Biztosan elrejtőztek a homokbuckák között.

- Lehet - mondta Simokovics úr. - De sárga színű buharai macs-kákat sem láttam.

- Azok is bizonyára elrejtőztek a homokban. Mit látott egyál-talán?

- Láttam a főtéren azt a magas oszlopot, ahonnan valamikor a ha-lálra ítélt bűnözőket dobálták le a kikövezett térre. Szépen faragott, kemény kövek borítják a teret, azokon holtbiztosan szétmállott a ledobott ember, akár a meleg viasz. Soha életemben nem éreztem olyan kemény köveket a talpam alatt, mint ott, Buharában. És azo-kat is a régi üzbég kőfaragók faragták ki. Értették a mesterségüket. Lehet, hogy tényleg ők faragták ki a Tádzs Mahalt. Oda is elmegyek egyszer, ott még melegebb van, mint Buharában.

- Találkoztott üzbég kőfaragókkal?

- Hárommal találkoztam. De már csak sírköveket faragnak. Kaf-tánt viselnek és totyogva járnak a kemény köveken, mintha ágyék-

sérvük lenne, de azért ők is értik a mesterségüket. Persze a régiek különbek voltak.

– Maga nem próbálkozna meg kőfaragással? – kérdeztem. – Kifaraghatna egy szép szobrot.

– Milyen szobrot?

– Egy szép, kacagó lány szobrát. A lány szájába aranyfogakat rakhatna.

– Sok szép, aranyfogú lányt láttam Buharában – mondta elmélázva Simokovics úr. – És ezentúl még több lesz belőlük, mert az öreg Simon fogaranyat osztogatott a kacagó üzbég lányoknak. Az öreg Simon becsempészett valamennyi fogaranyat, és kerestük az üzbég lányokat, hogy megajándékozzuk őket. Az utcán nem akartuk leállítani őket, így hát bementünk egy könyvtárba, ahol ránk mosolygott a könyvtárolány, legalább hét aranyfog volt már a szájában. Az öreg Simon nagyon felvidult, és még legalább három fognak való aranyat adott neki. Aztán kimentünk a piacra. Az üzbég lányok sajtot árultak és nevettek felénk. Sok aranyfogot láttunk, én kis sajtgolyóbisokat vásároltam, majdnem olyan kicsik a sajtok, mint az üveggolyók, de fehérek és jóízűek, szóval én ezeket a kis golyóbisokat vásároltam, az öreg Simon meg aranyat osztogatott, végül már majdnem letartóztattak bennünket, de aztán mégsem bántottak, lehet, hogy kicsit hülyének néztek mindkettőnket, az üzbég lányok mindenesetre boldogan nevettek, az öreg Simon meg jókedvű volt és egészen megfiatalodott, és még ma is fiatalabb, mint amikor elindultunk Buharába.

– Kifaraghatná egy aranyfogú üzbég lánynak a szobrát – mondtam.

– Hagyjál békén! – mondta idegesen Simokovics úr. – Nem vagyok szobrász és nem vagyok kőfaragó. Én festőművész vagyok, és egyébként sem azért jöttem, hogy Buharáról meséljek. Buharáról beszélgethetünk éppen eleget, ha majd kijöttél a börtönből.

– Miről szeretne mesélni? – kérdeztem.

– Istenfélő Dánielről.

– Mi van vele?

– Börtönbe került. A Lírikusok egész bandája börtönbe került. Meg a Mágnások bandája is.

– Mi történt? – hüledeztem.

– Összeverekedtek – mondta Simokovics úr. – Egy éjszaka, amikor a Lírikusok egy német teherautót rámolttak ki, a Mágnások rájuk támadtak bicikliláncokkal és vasbotokkal. A Lírikusok nem voltak felszerelvek, így aztán a whiskysüvegekkel verték a Mágnások fejét. Sok üveg összetört és rengeteg drága ital elfolyt azon az éjszakán. Aztán előkerültek a kések. Győri Pistát leszúrták a Mágnások, viszont a Lírikusok is leszúrták a Márkit. Addigra megérkeztek a rendőrök is, és begyűjtötték az egész társaságot, Győri Pistát és a Márkit a hullaszállítók vitték el. A teherautó, persze, még időben elszelelt, de a két banda rács mögött van, ott a Nagypiac mellett.

– Nézhetik naphosszat a kofaasszonyokat meg Leviathan-Lukié Simon ékszerüzletét – mondtam, s magamban nagyon sajnáltam Istenfélő Dánielt és a Lírikusokat.

– Hamarosan bíróság elé kerülnek – mondta Simokovics úr. – Több vád is van ellenük, egyebek között a gyilkosság vádja is.

– Sokat fognak kapni – mondtam bánatosan.

– Nem biztos – mondta reménykedve Simokovics úr. – Mindenki verekedett mindenkivel, nehéz lesz egy emberre rábizonyítani a gyilkosságot.

– De azért elítélik őket néhány évre.

– Ezért vagyok most itt – mondta Simokovics úr. – Biztosan ide kerülnek majd, és Istenfélő Dániel nem akar készületlenül érkezni. – Ő küldte magát?

– Persze. Mondd el az összes tudnivalót erről a börtönről!

Ezúttal én is nagyot húztam a pálinkásüvegből, és végiggondoltam, hogy egyáltalán mit tudok a börtönünkről. Nem tudtam túl sokat, hiszen főleg a borjak között éltem. De aztán sorra vettem azt, amit Radoman mesélt, és elmondtam azt is, amit magam tapasztaltam a börtönben és itt kint, a telepen. Simokovics úr figyelmesen hallgatott, sötétkék kalapját feltolta a homlokán, és igyekezett mindezt megjegyezni. Azt üzentem Istenfélő Dánielnek, hogy igyekezzenek a melósok épületébe kerülni és próbálják meg kiügyeskedni magukat az én tanyám közelébe. Sokáig beszéltem, és én magam csodálkoztam legjobban, hogy ilyen sokat tudok mesélni a börtönről. Simokovics úr közben felszívta a vacak cukrozott pálinkámat.

Alkonyatkor autó túlkölt az őrház felől. Az őrparancsnok indult vissza a városba. Simokovics úr kezet rázott velem, és én kikísértem az istállóból. Odakint ekkor kezdett esni az első hó. Lusta hópelyhek szállingóztak a magasból, Simokovics úr bicegve ment az őrház irányába, és a sötétkék kalapja és a sötétkék télikabátja egyre fehérebb lett. Nézttem utána és nagyon szerencsétlennek éreztem magam. Éreztem, hogy a tenyeremen már megint vastagodni kezd a bőr.

VII.

Napokig esett a hó, és ettől világosak lettek az éjszakák a telepen, a környező szántóföldeken és gyümölcsösökben, a fehér falú őrház is belesimult a hóba éjszakánként, a kapunál posztoló őr viszont egyre jobban látszott a nagy fehérségben, sötéten és majdnem fenyegetően imbolygott a távolban, az volt az érzésem, hogy folyton engem néz, ha kiálltam az istálló elé és a megfehéredett tájban gyönyörködtem, így aztán leginkább rosszkedvűen mentem vissza az istállóba és a tenyeremet a borjaknak nyújtottam, hogy nyalják puhára a bőromet. Ahogy odakint kivilágosodtak az éjszakák, az istállóban egyre sötétebb lett, nemcsak éjszaka, hanem nappal is. Már napközben is égettem a viharlámpákat, és mind gyakrabban kezdett vastagodni a bőr a tenyeremen, sőt időnként úgy éreztem, hogy a hátamon és a mellemen is megráncosodik és vastagodik a bőr, a borjak azonban türelmesen nyalogatták a tenyeremet, és ilyenkor a hátamon meg a mellemen is kisimult a bőr. A nagy fehérséggel együtt nagy hideget hozott ez a tél, a borjak ugyan meleget fújtak az istállóba, de így is felöltözve aludtam és már három pokróccal takaróztam, meg Mitartól továbbra is vettem néha pálinkát és azzal is melegítettem magam. És ekkor már az álmaim is megbolydultak. Amióta meglátogattott, Simokovics úr többé nem jelent meg álmaimban, nem faragta tovább az aranyfogú üzbég lányt, ellenben szinte rendszeresen megjelent maga az üzbég lány, egy nagy víz partján mosolygott aranyfogával, fehér lepedőt tartott maga elé és engem várt, én meg úsztam felé a nagy vízben, ami lehetett akár tenger is, tó, vagy nagyon széles folyó, mindenesetre hideg volt a vize, és én szerettem volna minél előbb partra érni és beleburkolózni a fehér lepedőbe, de mire kievickéltem a partra, az üzbég lány lepedőstül együtt eltűnt, én ott álltam vizesen, meztelenül és egyedül, kerestem mindenfelé a lányt, később már azt sem bántam volna, ha helyette Hegedűs Marcella néni kerülne elő és szokása szerint tüzet gyújtana, amely mellett megmelegedhetnék, de ő sem került elő, a távolban néha mintha felbukkant volna Istenfőelő Dániel, az viszont csak képzelgés lehetett, mert érdekes módon

még álmomban is tudtam, hogy Istenfélő Dániel börtönben van. Általában rosszkedvűen ébredtem reggelenként, szótlánul figyeltem a borjakat etető és itató rabokat, utána meg csak a Daráló halk zúgását hallgattam, de az sem derített jobb kedvre. Nem bántam volna, ha történik valami izgalmas dolog körülöttem, ami felrázna egy kicsit, mert lassan már bűdösödtem, és a tenyeremen minduntalan vastagodott a bőr.

Aztán hirtelen történt valami. Egy szép téli napon, amikor már a nap is majdnem rásütött a tájra, három melós rab megszökött a Darálóból. A vasútállomásra hozták traktorral a takarmányt a Darálóba, és amikor a zsákokat rakták a pótkocsira, elindult egy tehervonat, ők meg felugrottak rá és elszakatoltak a tejfehér tájban. Órákkal később tört ki csak a riadalom a telepen, akkor jöttek rá, hogy a három melós rab megszökött, összevissza futkároztak az örök, ordító halálszösz a Daráló felől, Mitar halálsápadtan magyarázkodott, még a börtön igazgatója is kijött a telepre, de ő sem tehetett túl sokat. Az eseményről felvidítottak egy kicsit, kimentem az istálló elé, félmeztelenre vetkőztem és ledörzsöltem magam a fehér hóval, kivörösödött a bőröm, és már egyáltalán nem bűdösödtem. Akkor éjszaka az aranyfogú üzbég lány megvárta, amíg kimászok a víz partjára, és csak akkor tűnt el, amikor egészen a közelébe értem, de a fehér lepedőt otthagytam, beburkolóztam a lepedőbe, és végre nem fáztam. Az elkövetkező két napon a Daráló is másképpen duruzsolt, mint régebben, az egyhangú zúgás hol felgyorsult, hol köhögve akadozott, és én ennek is örülni tudtam.

Harmadik napon a még mindig halálsápadt Mitar jött be hozzám, szétnézett az istállóban, intett az ajtó felé és akkor bejött még három rab pálinkásüvegekkel megrakodva. Mitar a kabátja alá nyúlt és egy halom pénzt vett elő. A kezembe nyomta.

– Add át a Halálfejűnek! – mondta remegő szájjal. – Majd eljön érte.

– Miről van szó? – kérdeztem, és a pénz fele kicsúszott a kezemből és a földre szóródott.

Mitar újabb pénzköteget nyomott a kezembe, néhány bankjegy ebből is a földre hullott.

– Mindjárt itt lesz a Macedón – mondta. – Minket biztosan kirámol a Darálóból és a rács mögé küld egy időre. Én bizonyára magánzárkába kerülök, mert én jelöltem ki a traktorral azt a három szökevényt. Rejtsd el a pénzt és a pálinkát, a Halálfejű majd eljön érte!

– Ki az a Macedón? – kérdeztem.

– Az új őrparancsnok. Kegyetlen gazember. El fog bántani velünk. Lehet, hogy veled is.

– Velem? Miért?

– Azért, mert odafent nagyon dühöseks ránk – mondta Mitar. – De lehet, hogy téged nem fog bántani. Ezért hoztam ide a pénzt. Meg máshova már nem is vihetném.

A három rab közben lerakta a pálinkásüvegeket, aztán valamenynyien kisurrantak az istállóból. Én meg ottmaradtam egy rakás pénzzel és tizenkét üveg pálinkával. Először a pénzt szedtem össze, nekigombolkoztam és az ingembe rejtettem a sok papírpénzt, aztán rájuk húztam a megfakult vörös pulóveremet, arra meg visszagomboltam a kabátom. A bankjegyek néha mintha megzördültek volna a derekam körül. Akkor fogtam az üvegeket, és a borjak között behordtam őket a jászol alá, és ott szalmát kapartam rájuk. Mélyen bent a jászol alatt sem a borjak, sem az almozó rabok nem szokták bántani a szalmát.

Fél óra múlva jött be az istállóba a Macedón. Ősz hajú és ősz bajuszú ember volt, egyáltalán nem látszott kegyetlennek, és határozottan jól érezte magát az istállóban.

– Végre ismét kellemes istállóságot érzek – mondta elégedetten. – Szeretem az istállóságot. Gyermekkoromban sokat dolgoztam istállókban. – Hirtelen hozzám fordult: – Te szereted az istállóságot?

– Szeretem – mondtam.

– Miért? – kérdezte.

– Mert melegen áraszt – mondtam.

A Macedón elismerően bólogatott, továbbra is elégedettnek látszott, kényelmesen elsétált az istálló végéig, és ott hanyagul szétrugdosta a fekhelyemet.

– Nagy pálinkázások folytak erre felé – mondta. – Tudsz róla?

– Nem tudok – mondtam, és az összegyűrt bankjegyek szorították az oldalamat.

- De arról bizonyára tudsz, hogy három rab megszökött innen.
- Arról tudok.
- És arról tudsz-e, hogy máris elfogtuk őket?
- Erről eddig nem tudtam.
- Hát elfogtuk őket – mondta a Macedón büszkén, mintha ő fogta volna el mind a hármójukat. – Az elsőt egy szalmakazalban találták meg, már félig meg volt fagyva. A másik kissé messzebb jutott, egy asszony ágyából rángatták ki, mellesleg az asszony jelentette fel. A harmadik különféle tehervonatokon eljutott egészen az olasz határig. Az erdőben kapcsolták le a határőrök. No, mit szólsz hozzá!
- Ennek az országnak az a legnagyobb baja, hogy a nők megbízhatatlanok – mondtam, aztán mindjárt megbántam, megjedtem, hogy feldühítem a Macedónt a megbízhatatlan nőkkel.

Egy pillanatra dühösnek is látszott, de aztán elmosolyodott, és a szétrugdalt fekhelyemet vizsgálta.

- Sajnos nem ez a legnagyobb baja az országnak. Tényleg nem tudsz semmit a pálinkázásokról?

- Nem tudok róla – mondtam. – Én sohasem iszom.
- Viszont bármikor megszökhetnél innen. Senki sem őrzi az istállókat.

- Én csak a művészetekbe szököm, ha nagyon elfog a keserűség.
- Te afféle művészember vagy?
- Igen – mondtam nagyképpén.
- Festesz?

- Nem. Verseket írok. Azazhogy írtam, amikor volt papírom és ceruzám. Most csak kigondolom a verseket és elszavalom a borjaknak.

A Macedón gyanakodva nézett rám, mint aki nem tudja, hogy szánakozzék, vagy nevéssen rajtam. Végül jóindulatúan azt mondta:

- Szavalj el nekem is egy verset!

Összeszedtem magam és rögtönöztem neki néhány sort:

*Szűkülő réseken
hófehér függönyök ráncosodnak.
Rajtuk kanccsal borjúszermek.
Mögöttük az aprószeretek*

*az ég alatt kékiülnek
dobognak, zsákolnak.
Vagy menekülnek.*

Várákozva néztem a Macedónra, ő pedig megkérdezte tőlem:

- Ez törökül van?

- Nem. Magyarul.

- Nem hangzik túlságosan szépen.

- Nekem tetszik.

- Neked meg a borjaknak – mondta megvetően a Macedón, de aztán megenyhült. – Majd küldök neked ceruzát meg papírt. Menekülj a verseidbe, de onnan ne tovább! A pálinkázást pedig befejeztük ezen a telepen.

Elindult ki az istállóból, az ajtóban visszafordult, most kegyetlenkedő arcot vágott és megkérdezte:

- Tudod egyáltalán, hogy én ki vagyok?

- Tudom – mondtam. – Maga a Macedón.

- Szotirovszkinak hívnak – mondta, és kiment.

Megigazítottam a fekhelyemet, leültem és vártam. Aztán eldőltem és bóbiskoltam egy kicsit. Az egyik ór ébresztett fel, ceruzát meg egy kisvonalas füzetet hozott, olyan füzetet, mint amilyenekbe kisiskolás korunkban a nagy- és a kisbetűket tanultuk írni. Most már teljesen megnyugodtam, hogy a Macedón nem fog elkergetni a borjak mellől, megvártam, amíg elmegy az ór, akkor széthajtogattam a párnául szolgáló pokrócot, az ingemből előszedtem a papírpénzt, a pokrócra raktam, aztán a pokrócot ismét összecsavartam és visszatettem a helyére. Nem a legbiztonságosabb rejtékhely volt, de jobbat nem tudtam hirtelenében kitalálni, reméltem, hogy Halálfejú Józsi gyorsan eljön majd a pénzéért. A kisvonalas füzetet és a ceruzát a párna alá tettem és átballagtam a Darálóba. Hát Mitarékat tényleg gyorsan kirámolta a Macedón. Teljesen új emberek sürgölődtek a Darálóban és a Daráló körül, a zsákokat melós rabok cipelték, a könnyebb munkát és a szállítást alattomos képű szabadosok végezték, lehet, hogy nem voltak alattomos képűek, de én ilyennek láttam őket, ezért nyomban elhatároztam, hogy ezentúl a borjak közé viszem

az ebédemet és ott fogom megenni, minél távolabb az egyenletesen duruzsoló malomkerekektől, mert a néhány napos kihagyás után a Daráló ismét egyhangúan zúgott, és most már egy ór is ott sétálgatott állandóan a Daráló előtt, és nekem ez nem tetszett.

Visszamentem az istállóba, elővettem a füzetet és a ceruzát, úgy döntöttem, hogy leírom azt a hét sort, amit a Macedónnak rögtönöztem, és egyúttal be is fejezem a verset. Gyorsan elkészültem vele.

*Szüikülő réseken
hófehér függönyök ráncosodnak.
Rajtuk kancsal borjúszemek.
Mögöttük az aprószentek
az ég alatt kékülnek
dobognak, zsákolnak.
Vagy menekülnek.
Az egyiknek az arcát
kivérezte a szalmaszál.
A másinak a haját
asszonyok levágták.
A harmadik fenyőtobozokon hált
és eltörte bordáját.
Most mind az ezren sajnálják
hogy a tehervonatok
nem mennek elég messzire.*

Majdnem elégedett voltam a versikével, pedig tanulmányaim során okos irodalomtörténészekről megtanultam már, hogy az önelégültség a dilettánsokra jellemző, de sokáig nem volt kezemben papír és ceruza, most jöttem rá csak, hogy mennyire örülök, hogy egyáltalán írhatok valamit, még a Thomas Mannról szóló dolgozatomat is hajlandó lettem volna újraírni, de ehhez kevés volt a kisvonalas füzet. Szerettem volna felolvasni valakinek a verset, valakinek, aki meg is értené, Halálfejú Józsi jutott eszembe, és ettől kezdve még türelmetlenebbül vártam, hogy jöjjön mára pénzéért.

Halálfejú Józsi napok múlva jött el hozzám, szürkületkor érkezett, most is vele volt a két tagbaszakadt testőre, ezek megálltak az ajtóban, az egyik kifelé, a másik befelé nézegetett, Halálfejú Józsi meg egyenesen bement a borjak közé és előrenyújtotta mindkét kezét. A borjak lustán nyalták a tenyerét.

- Neked is vastagodik a bőröd? - kérdeztem.

- Mostanában igen - mondta. - Rossz idők járnak erre felétek, és ezt én is megérzem. Járt nálad a Macedón?

- Igen.

- Mit akart?

- Bemutatkozott. Szotirovszkinak hívják. Ezenkívül szétrugdalta az ágyamat. Pálinkát keresett.

- Talált?

- Nem.

- Mást sem talált?

- Nem - mondtam.

A fekhelyemhez mentem, szétgöngyölítettem a pokrócot, összedtem a pénzt és odavittem Halálfejú Józsihoz. Ő csak intett annak a pribéknek, aki befelé, az istállóba figyelt, az odajött hozzám és elvette a pénzt...

- Van itt még számodra tizenkét üveg pálinka is - mondtam Halálfejú Józsinak.

- Maradjon nálad! - mondta.

- Mit kezdjek vele? - kérdeztem kicsit hülyén.

- Fogyaszd egészséggel! Úgysem tudjuk eladni.

- Elég rossz pálinka - mondtam. - Agyon van cukrozva.

- A jó pálinkát megisszák a Villa vendégei. Meg a sokfogú pincérnek is juttatok néha. A raboknak a rossz pálinka jut. De nem ez a baj. A sok pénzt a rossz pálinkával lehet keresni, csak hogy nálatok, a telepen most befuccsolt a kereskedelem. Miért kellett annak a három hülyének megszöknie!

- Elfogták őket.

- Tehát kár volt megszökniük - mondta Halálfejú Józsi. - Most aztán a Macedón rendet csinál. Őt még a börtön igazgatója is respek-

tálja. Látod, egyből elzavarta innen Mitart. Mitar állandóan részeg volt ugyan, de nagyon jól üzletelt. Hamarosan itt a tavasz, rengetegen fognak nyüzsgögni a telepen meg a gyümölcsösökben. És a rabok szeretnek inni a kemény tél után. Annyi rossz pálinkát adhatnánk el, amennyit akarunk, de nincs olyan emberem, aki a Macedón mellett ezt megszervezné.

- Tavaszig lesz ilyen embered - mondtam.

- Kicsoda?

- Istenfélő Dániel.

- Ki az az Istenfélő Dániel?

- Beszéltem már neked róla. Ő az a barátom, aki megverte Bogyót.

- Ő, igen - emlékezett vissza Halálfejű Józsi. - Szép szál, erős fiú, testőrnek használhatnám, de már vannak testőreim.

- Istenfélő Dániel a legügyesebb szeszcsempész a városunkban - mondtam.

Halálfejű Józsi elhúzta a tenyerét a borjak szája elől és odajött hozzám.

- Hogy mondtad?

- Istenfélő Dániel a legügyesebb szeszcsempész. Játszva megszervezi a szeszkereskedelmet a Macedón mellett.

- Miért bukott le?

- Késelésért.

- Mikor jön ide hozzánk?

- Szerintem tavaszra itt lesz. Üzentem neki, hogy irányíttassa ki magát a közelembe.

Halálfejű Józsi az állát vakargatta, aztán kissé meglepő kérdést tett fel:

- Ért a barátod az állatokhoz?

- Nem hiszem. Viszont kecsketejen nevelkedett kiskorában.

- Ez is valami. Ő lesz az állatorvos segédje. Mozoghat az egész telepen, átmehet a disznófarmra meg a baromfitenyésztőbe is. Ismered az állatorvost?

- Járt itt néhányszor, amikor a megnőtt borjakat átterelték a növendék marhák istállójába, meg amikor új borjúkat hoztak ide.

- Amint megjön az Istenfélő barátod, jelentsd az állatorvosnak! Jóravaló polgári személy, szereti a pénzt, és ő majd értesít engem. A többi az én dolgom.

Halálfejű Józsi ezek után kezét rázott velem és elment a két testőrével. Téli öltözékében vastagabbnak látszott, mint egyébként, de még így is nagyon sovány volt. Besötétedett, mire eltűntek az istálló elől, és csak akkor jutott eszembe, hogy elfelejtettem felolvasni neki a versemet.

Ezért vacsora után, amikor a sötétben már csak a hó világított, elővettem a jászol alól egy üveg pálinkát, a kabátomba rejtettem, zsebre vágtam a kisvonalas füzetemet és átosontam az öreg Gereben Mihályhoz a növendék marhák istállójába. Gereben Mihály egy hosszú bottal a kezében ácsorgott az istálló közepén, a botra nyilván azért volt szüksége, hogy szétcsapjon a tusakodó barmok között, de azok most nem tusakodtak, békésen elfeküdtek az alájuk szórt szalmán vagy pedig álldogáltak és egykedvűen bámultak maguk elé, engem észre sem vettek, hogy bejöttem, a morózus öregember viszont észrevett mindjárt, de ő sem örült nekem.

- Éjszaka nem szabad a raboknak a telepen kószálniuk - mondta rosszallóan.

- Hoztam egy üveg pálinkát - mondtam engesztelően, és előhúztam a kabátom alól az üveget.

Ennek sem látszott örülni, bár egy pillanatra mintha felcsillant volna a szeme, mindenesetre dühösen azt mondta:

- Amióta börtönben vagyok, nem ittam szeszes italt. Kirúgnának az istállóból, ha észrevennék.

- Akkor legalább nem kell a barmok között töltened öreg napjaidat.

- Mi mást csinálhatnék itt a börtönben? Komolyabb munkára gyöngy vagyok már.

- Vissza is vihetem a pálinkát - mondtam, azzal kihúztam a dugót az üvegből, és ittam egy kortyot.

Gereben Mihály sóhajtva leült egy trágyahordó targoncára és azt mondta:

- Add ide az üveget!

Kezébe nyomtam az üveget, sokáig szagolgatta, végre felderült az arca, aztán ivott. Elállt a lélegzete, ezért megvártam, amíg ismét levegőhöz jut, és akkor mondtam meg, hogy tulajdonképpen miért is jöttem.

- Írtam egy verset a minap, szeretném felolvasni.

De Gereben Mihály most már főleg a pálinkával törődött.

- Már az ízet is elfelejtettem - mondta.

- Szerintem elég jól sikerült a vers - mondtam. - Tulajdonképpen a börtönről írtam.

- Három rab megszökött - mondta boldogan és a pálinkától kipirult arccal Gereben Mihály.

- Elfogták őket.

- Elfogták?

- El.

- Az bizony nagy kár - szomorodott el Gereben Mihály. - Sajnálom szegényeket.

- Felolvasnám a versemet - mondtam.

- Olvasd! - egyezett bele végre az üveget dajkálva.

Leakasztottam a viharlámpát az ajtó fölü, bal kézzel magasra emeltem, jobb kezemben a füzetet tartottam és felolvastam a verset. Aztán visszaakasztottam a lámpát a helyére, zsebre vágtam a füzetet és megálltam Gereben Mihály előtt.

- Mit szólsz hozzá?

- Ez nem vers - mondta határozottan.

Olyan határozottan mondta, hogy magam is rémülten rádöbben-tem, hogy az egész rögtönzött iromány tényleg nem vers, akár igaza is lehet a vén szatírnak. De azért nem hagytam magam.

- Miért nem vers?

- Azért, mert még címe sincs.

- Adhatok neki címet. Mondjuk azt, hogy Téli rege.

- Kinek a haját vágják le az asszonyok?

- Az egyik szökevény rabot azért fogták el, mert egy asszony föl-jelentette. Előbb ágyba feküdt vele, aztán följelentette.

- A haját is levágta?

- Levágta a haját is - mondtam összetörve.

- Az a baja ennek az országnak, hogy erkölcstelenek az asszonyai - mondta üvegesedő szemekkel Gereben Mihály.

- És tudatlanok a vezetői - mondtam ingerülten.

- Így van. Ez a Macedón is idejött és azt hiszi, hogy máris rendet csinált. Mi közben itt vigan isszuk a pálinkát.

Pedig csak ő itta a pálinkát, és már jócskán megártott neki. Tényleg elszokott a szeszes italtól. Belekezdett egy történetbe.

- Egyszer régen, egy éjszaka, amikor a malomból mentem hazafelé, hozzám csapódott egy cigánylány. Jólöltözött cigánylány volt, elég tiszta, nem érződött rajta a parázsló faszénnek a szaga, de szegény volt nagyon, ez panaszkolta el nekem ott az éjszakában, azt mondta, hogy tizenegyen vannak a családban, nincs mit enniük, és amikor egy kis, sötét parkba értünk, elkezdett vetkőzni. Akkor már éreztem a faszénnek a szagát... No, mindegy... Azt akarom mondani, hogy nagyon sajnálom azt a három fickót...

Még egyet kortyolt az üvegből, és majdnem leesett a targoncá-ról. Kivettem az üveget a kezéből, és megkérdeztem, hogy hol van a fekhelye.

- A jászol végében - motyogta.

Elvezettem a jászol végéhez, ott beemeltem a jászolba. Öregember volt, könnyű volt a csontja. Az üveget a feje alá tettem, volt még benne elég sok pálinka.

Csöndesen kimentem a növendék marhák istállójából, és kissé le-verten ballagtam a borjak felé. Tulajdonképpen ekkor jöttem rá, hogy én már régóta tudom, hogy sohasem fogok igazi verseket írni, sem rögtönözve, sem megfontolt alapossággal. De hát valakinek verseket is kell írnia a börtönben, még ha nem is igazán jókat, bizonygattam magamnak, és elhatároztam, hogy még a tél folyamán teleírom a kis-vonalas füzetet. Írtam is egy újabb verset még akkor éjjel.

A borjak istállójában ugyanis a Macedón várt rám. Szigorú arc-cal állt az istálló végében, a fekhelyemet már megint szétrugdosta, felvonta a szemöldökét, amikor beléptem az istállóba. Kissé meg-rettentem, zavaromban a füzetet kaptam elő a zsebemből, és feléje mutattam.

- Azt hittem, hogy megszököttél - mondta a Macedón.

- Az öreg Gerebennél voltam, a másik istállóban – mondtam és lobogtattam a füzetet. – A versemet olvastam fel neki, ő ért magyarul.
- A versekhez is ért? – kérdezte a Macedón.
- Nem. A versekhez nem ért.
- Akkor kár volt átmenned hozzá. A raboknak egyébként is tilos a telepen kószálniuk éjszaka idején.
- Az öreg Gereben is ezt mondta.
- Ő rendes öreg fegyenc, tiszteli az előírásokat. No, mutasd azt a füzetet!

Úgy járultam elébe, mint egy iskolás diák, az egész eddigi beszélgetésnek is olyan iskolás íze volt, átnyújtottam neki a füzetet.

Belelapozott, és felháborodottan meredt rám.

- Egyetlen verset írtál csupán?

- Csak olyankor írok, ha nagyon elfog a keserűség. Meg aztán nagyon vékony ez a füzet, gyorsan megtelne.

- Majd kapsz tőlem még füzeteket – mondta a Macedón. – Írjál egy verset.

- Most mindjárt?

- Most mindjárt!

Engedelmesen leültem feldúlt fekhelyemre, és a falon lógó pislákoló viharlámpa fényénél megírtam a verset.

*Érdemes hát verset írni
Lámpafénynél címét mérni
Mindenkitől számon kérni
Valamit.*

*Éjszaka a fénybe nézni
Fehér hóban megmártózni
Akárkitől megkérdezni
Akármit.*

*Bő szoknyákat simogatni
Aranyfogat berakatni
Három ujjal fenyegetni
Mindenkit.*

- Készen van – mondtam, és felálltam.

- Olvasd fel! – mondta a Macedón.

Felolvastam.

- Ez jobb, mint az első versed – mondta elismerően. – Ez legalább rímel. De miről szól?

- Az öreg Gereben Mihályról.

- Mit írtál az öreg Gereben Mihályról?

- Azt, hogy nem szereti és nem érti a verseket.

- Miről írtál még?

- Magáról.

- Rólam? Mit írtál rólam?

- Azt, hogy szereti és érti a verseket. Persze ezt eléggé áttételesen írtam meg.

- Hát ez nem sok – mondta a Macedón. – De azért menekülj nyugodtan továbbra is a versekbe, ha elfog a keserűség. Majd kapsz még tőlem füzeteket. Az az igazság, hogy én tényleg szeretem a verseket.

- Ennek nagyon örülök – mondtam udvariasan.

- Ma itt járt a Halálfejú – mondta ekkor a Macedón. – Hallottam, hogy neked jó barátod.

- Ismerjük egymást még régebből – válaszoltam óvatosan –, de nem vagyunk túlságosan jó barátok.

- Elkapatta magát a fiú az utóbbi időben. Ismét be akarja hozni a pálinkáját a telepre. Azt hiszi, hogy ha jóban van a fejesekkel, akkor azt tehet, amit akar. Márpedig az én körzetemben nem fog pálinkával üzerkedni.

- Talán nem is akar.

- Dehogynem! Meg fogja próbálni. Ami nagy bűn, mert a rabok, amint berúgnak, mindjárt a szabad életről kezdenek álmodozni.

- Attól tartok, hogy anélkül is álmodoznak a szabad életről – mondtam.

- Értesíthetnél engem, ha a Halálfejú megpróbálkozik valamivel – mondta a Macedón.

- Van itt éppen elég besúgó. Itt van ez a sok szabados rab.

- Azokról mindenki tudja, hogy besúgók – legyintett a Macedón.

- Nekem a Halálfejú barátai közül kell egy megbízható ember.

– Én gyilkos vagyok – mondtam.

– Egy frászt vagy gyilkos – mondta megvetően a Macedón. – Megnéztem az irataidat. Nyamvadt közlekedési vagy. És költő. Tőlem kapod a papírt és a ceruzát. És igen jó helyed van itt az istállóban. Ezt viszonzozni is kell valamivel. Esetleg előbb szabadulhatsz. Biztosan te is álmodsz a szabad életről.

– Hát jó – mondtam keservesen. – Ha meghallok valamit, majd jelentem.

– Bármilyen ürüggyel bejöhetsz hozzám az őrházba – mondta elégedetten a Macedón, és végre elindult az ajtó felé. Útközben megismogatta a borjakat, és mellesleg megkérdezte tőlem:

– Szereted a borjúhúst?

– Manapság ritkán jutok borjúhúshoz – mondtam.

– Én a bárányhúst szeretem – mondta a Macedón. – A hegyi bárány húsát. Láttál már bárányt több száz méter magasságban állni egy kősziklán?

– Nem láttam.

– A hegyi bárányok megállnak egy tenyérnyi kősziklán is és sohasem zuhannak le. Ezért olyan jó a húruk. Gyermekkoromban sok bárányhúst ettem.

Akkor elment a Macedón, én meg siettem a borjak közé, odanyújtottam az orruk elé mindkét tenyeremet, hogy nyalják puhára a bőrrömet.

Az elkövetkező napokban teleírtam a vékony füzetet versekkel. De a Macedón is betartotta a szavát, küldött nekem még három kisvonalas füzetet.

VIII.

Közeledett a tavasz, és ekkor megjött Istenfélő Dániel. Egy délelőtt, amikor a szép, fehér hótakaró szürke foltokban olvadozott a mezőkön, megláttam Istenfélő Dánielt, amint a zsákokat hordja be, a traktor pótkocsijáról a Darálóba. Ugyanazt csinálta, amit én börtönnapjaim kezdetén, és ugyanúgy kínlódott. Persze ő sokkal erősebb volt, mint én, a pótkocsiról könnyedén a vállára emelte a zsákot, de menet közben már ingott alatta, a zsákot tudni kell a vállon megfelelően elhelyezni, meg kell találni a legjobb súlyelosztást, de Istenfélő Dániel ezt még nem tanulta meg, így hát nehezek voltak a zsákok nagyon. Odarohantam hozzá, széttártam a karomat, ő imbolyogva megállt a zsákkal a vállán és hidegen végigmért.

– Köszönöm a hasznos tanácsaidat – mondta fagyosan. – Örök életemben arra vágytam, hogy minél nagyobb zsákokat cipeljek nap-hosszat, lehetőleg térdig érő sárban.

Dühösen bevitte a zsákot a Darálóba, de amikor kijött, elmosolyodott és összeölelkezünk.

– Hülye voltál örök életedben – mondta Dániel. – De én náladnál is hülyébb vagyok, mert tőled kértem tanácsot, hogy hova osztassam be magam. Most aztán kettétörik a derekam a zsákok alatt.

– Nem fogsz sokáig zsákolni – vigasztaltam. – Szereted az állatokot?

– Nem.

– Helyes. Akkor állatorvost fogunk csinálni belőled.

– Nem akarok állatorvos lenni! Az állatok bűdösek, és én nem értek hozzájuk.

– Kecsketejen nőttél fel, és ez éppen elég szakértelmet szavatol. Az ebédedet hozd be majd a borjúistállóba, és ebéd közben megbeszélünk mindent. Hány évet kaptál?

– Kettő és felet.

– Csak? – szaladt ki ostobán a számon.

– Hogyhogy csak! A többiek két évet kaptak, mert személy szerint senkire se tudták rábizonyítani az emberölést. A Herceg meg

én viszont két és fél évet kaptunk, mert azt be tudták bizonyítani, hogy mi vagyunk a bandavezérek, és a bíróság szerint elsősorban mi vagyunk a felelősek a tömegverekedésért, amelyben két ember meghalt.

Ekkor kijött a Darálóból a Mitar helyére kinevezett új munkavezető, akit Popovnak hívtak, és rászólt Istenfélő Dánielre, hogy hordja gyorsabban a zsákokat, mert odabent már üresben forognak a kerek. Istenfélő Dániel vállára lendítette a következő zsákot és morogva becipelte a Darálóba.

Én visszamentem a borjakhoz, és írtam egy verset az emberi szenvedésről, amely így kezdődött:

*Ha mázsás teher nyomja a vállát
és sárga agyag húzza a lábát...*

Délben megkaptuk az ebédünket, Istenfélő Dániel és én bevonultunk a pléhtányérok az istállóba. Istenfélő Dániel fintorogva ült le melém a fekhelyre, és kijelentette:

– Továbbra is állítom, hogy az állatok bűdösek. Tulajdonképpen te is bűdös vagy. Borjúszagod és enyhe trágyaszagod van.

– Reggelenként rendszeresen megmosdom, szombatoként bevisznek a börtönbe megfürödni, télen pedig többször is bedörzsöltem a felső testemet hóval.

– Ez nem elég.

– Viszont nem cipelem a zsákokat.

– Jól van – sóhajtott Dániel. – Valamit elkezdte mondani odakint.

– Egyél előbb!

– Nem vagyok éhes.

– Én sem voltam éhes első nap. De azért egyél!

Istenfélő Dániel kedvetlenül kopogtatta a pléhtányért, én gyorsan beanalizáltam az ebédet.

– Mi az, hogy állatorvost akartok csinálni belőlem? – kérdezte Dániel.

– Nem leszel éppen állatorvos, csak segíteni fogsz a börtön állatorvosának. Sokkal könnyebb munka, mint a zsákolás.

– Mit kell segítenem az állatorvosnak?

– Kihúzni a kisborjút az anyjából, kezelni a malacok vírusos hasmenését, gyógyítani a baromfipestist, meg ilyesmit. Tulajdonképpen én sem tudom pontosan.

– Okádni fogok, ha nekem kell kihúznom a borjút az anyjából.

– Majd megedződész. És emellett nagy lesz a mozgásterületed. Ez hasznos lesz a főállásod szempontjából.

– Miféle főállás?

– Te fogod megszervezni a szeszkereskedelmet itt a telepen meg esetleg a környező birtokon is.

Istenfélő Dániel eddig rosszkedvűen üldögélt az istálló sarkában, most egy pillanatra felcsillant a szeme, de aztán gyorsan kihuny a csillogás.

– A szeszkereskedelmet régen megszervezte a Halálfejű – mondta. – Ennyit már én is tudok erről a nyomorult börtönről.

– Láttad már a Halálfejűt?

– Nem láttam még, de annyit tudok, hogy ő itt a nagymenő, a Villában lakik, főzi és árulja a pálinkát, rengeteg pénze van és állandóan négy testőr kíséretti.

– Csak két testőr kíséreti, ezenkívül Józsinak hívják, valamikor pincér volt egy falusi kocsmában, ahol duhajkodó vendégek veregették a vállát.

Istenfélő Dánielnek szabályosan leesett az álla, eltátotta a száját, és csak annyit tudott kinyögni:

– Józsi?

– Igen.

– Az a kehes pincér? Hát nem halt még meg szerelmi bánatában?

– Nem halt meg. Ő a Halálfejű, és arra kér, hogy szervezd meg újra a pálinka árusítását, mert az utóbbi időben itt befuccsoltak a dolgok.

Ezután részletesen elmagyaráztam, hogy mi történt a három fegyenc balul sikerült szökése után. Szigorítottak minden vonalon, szomszúhozik az egész marhatenyésztő telep, és a környező birtokok is. A Macedónról is beszéltem, elmondtam, hogy Szotirovszkinak hívják, és hogy komolyan veszi a dolgot.

Most már tartósan csillogott Istenfélő Dániel szeme. Egyszerre megváltozott, olyan lett, mint régen, Kucsuk cukrászdájában. Egy csapásra otthon érezte magát, megfeledezett az istállóbúzról is, felugrott, járkálni kezdett és már vázolta is a terveit.

- Három fontos dolgot kell elintéznem nagyon gyorsan. Először fel kell térképeznem a felségterületemet és kijelölni az elosztási pontokat.

- Ezt megteheted az állatorvost kísérgetve.

- Azután a Lírikusokat el kell helyezni az elosztási pontokra. Mindannyian melós rabok. Te hajlandó vagy bekapcsolódni a munkába?

- Természetesen - mondtam. - Én leszek a besúgó.

- Miféle besúgó?

- A Macedón rám parancsolt, hogy értesítsem őt a Halálfejú Józsi húzásairól.

- És te megígérted neki?

- Megígérttem.

- Nagyszerű - mondta lelkesen Dániel.

- Miért nagyszerű? - kérdeztem értetlenül.

- Minden jól működő szervezetnek szüksége van egy megbízható besúgóra. Te leszel a mi megbízható besúgónk. Időnként majd elárulsz bennünket a Macedónnak, hadd legyen a hatalomnak is sikerélménye. Majd pontosan megmondjuk, hogy mikor árulj el, mi pedig végezzük továbbra is a munkánkat.

- Odakint is volt besúgó köztetek?

- Persze hogy volt.

- Kicsoda?

- Szegény Győri Pista. Időnként elárulta a rendőrségnek, hogy milyen akciókra készülünk. A rendőrök lesben álltak, mi pedig szépen eloldalogtunk, a rendőrök is látták, hogy észrevettük őket, kicsit bosszankodtak, de továbbra is megbíztak Győri Pistában, nem próbáltak mást beszervezni közülünk. Néha óvatlanul rejtettünk el egy-egy láda whiskyt, Győri Pista révén megtalálták a rendőrök, de semmit sem tudtak ránk bizonyítani. Szóval jó besúgó volt szegény Győri Pista. Sajnos utolérte a besúgók végzete.

- Örülök, hogy énram is ilyen rózsaszínű jövő vár. Vagy éppen vérvörös.

- Véletlen baleset volt. Abban a nagy verekezésben bárkit leszúrhattak volna közülünk a Mágánások.

- A Mágánások hol vannak most?

- Együtt jöttünk a börtönbe. A Herceg a melósokhoz került, mert mégis ő a legkülönb abban a bandában, a többiek benyalták magukat a szabadosok közé, de most nincsenek késeik.

- Szerezhetnek, ha akarnak.

- Majd mi is szerzünk magunknak, bízd csak rám! Neked nem eshet semmi bántódásod. De nézzük a további teendőket! Sürgősen össze kell állítani a lekenyerezendő személyek listáját.

- Azt hiszem, Halálfejú Józsinál máris megvan a lista. Kezdheted mindjárt a Macedónnal. Bár vele nehéz dolgod lesz. Okosabb, mint amilyennek mutatja magát.

- Majd kipuhatoljuk a gyöngéit.

- Szereti a verseket és a bárányhúst.

- Verssel annyival szolgálhatunk neki, amennyit csak akar, és bárányhúst is szerzünk neki.

- A Macedón a hegyi bárányok húsát szereti. Olyan bárány kell neki, amelyik több száz méter magasban is biztonságosan megáll a szikla peremén és sohasem zuhan le. A mi alföldi bárányaink képtelenek lennének ilyesmire.

Istenfélő Dánielt azonban nem lehetett leállítani és zavarba hozni. Gondolkozott egy kicsit, aztán kivágta:

- Kucsuk a hegyekből származik. Majd fölveszem vele a kapcsolatot. Kötéltáncos bárányt is szerzünk, ha kell. Most pedig megyek zsákolni.

Úgy ment ki az istállóból, mintha hirtelen megszerette volna a zsákolást. Kimentem én is, és a hólétól megpuhult telepen sétálgattam, napközben a rabok is szabadon kószálhattak az istállók és karámok között, nem szóltak rájuk az őrök. Benéztem a növendék marhák istállójába, Gereben Mihálynak csak a feje látszott ki a barmai közül, köszöntem neki, ő meg dühösen azt mondta:

- Többet ne hozz abból a moslák pálinkából! Egy hétig fáj tőle a fejem.

Valami szellemes válaszon gondolkoztam, de semmi sem jutott az eszembe, ezért továbbmentem, és hosszú vezetékneveken gondolkoztam, de hosszú vezetéknev sem jutott eszembe. Bora Vasić, a hasas tehének gondozója, aki nem szerette rövid vezetéknevét, idegesen topogott istállója előtt, és ő sem örült érkezésemnek.

- Stanivuković - mondtam neki, de nem hittem, hogy ezzel jobb kedvre derítem.

- Mi van vele? - kérdezte idegesen Bora Vasić.

- Szép hosszú név. Éppen megfelelne neked.

- Nem elég hosszú. Száz ilyen nevet fel tudnék sorolni. Nekem sokkal hosszabb kell.

- Odahaza az utcánkban lakik egy Stanivuković nevű ember - mondtam. - Ezeremster. Nekünk egy gyönyörű vaskaput csinált, de meg tudja javítani a villanyvezetékét meg az ereszcsonnát is.

- Nem érdekel.

- Három lánya van. Egyet férjhez adott közülük, három napig tartott a lakodalom. Három nap, három éjjel egyfolytában szólt a zene, senki sem tudott aludni az utcában. A másik két lánya azonban még hajadon.

- A lányai sem érdekelnek - mondta Bora Vasić.

- Tulajdonképpen az állatorvost keresem - mondtam.

- Minden pillanatban itt kell lennie - topogott továbbra is idegesen. - Már üzentem neki. Az egyik tehénnel baj van. Ezekkel a hasas és borjas tehennel folyton valami baj van.

És tényleg, csakhamar előbukkant az állatorvos, de ő egyáltalán nem látszott idegesnek. Gumicsizmában caplatott a sárban, cigarettát füstölt a szájában, nagy fekete táskával jött felénk, de nem sietett. Kis, gömbölyű polgári személy volt, a városból járt ki mindennap a börtön jószágait gyógyítani, azt hiszem, jól megfizették a munkáját, és bizonyára Halálfejű Józsi is juttatott neki a pálinka árából.

Elébe mentem és azt mondtam:

- A borjak gondozója vagyok és a Halálfejűnek szeretnék üzenni.

- Nem ismerek semmiféle Halálfejűt - mondta elutasítóan.

- Tudom, hogy nem ismer semmiféle Halálfejűt - mondtam türelmesen -, de azért közlöm, hogy megérkezett a barátom.

- Mi közöm a barátodhoz?

- Istenfélő Dánielnek hívják és imádja az állatokat.

- Ki sem tudom mondani ezt a lehetetlen nevet.

- Halálfejű már nagyon várta ezt a lehetetlen nevű Istenfélő Dánielt.

- Én tisztességes, családos ember vagyok - mondta az állatorvos, és félretolt az útjából.

Tovább dagasztotta a sarat a gumicsizmájával, aztán Bora Vasićtal együtt bement a hasas tehének istállójába. Én a tócsákat kerülgetve visszamentem a borjakhoz. Később elmentem a Darálóhoz. Istenfélő Dániel már nem imbolygott a nehéz zsákok alatt. Könnyedén dobta a vállára és könnyedén vitte a Darálóba a zsákokat. Hihetetlenül gyorsan kitanulta a zsákolás fortélyait, énám sem nézett már hidegen és szemrehányóan. Akkor este újabb verset írtam, az első vidám hangú verset, amióta börtönben voltam. A tavasz szépségeiről áradoztam.

Istenfélő Dániel még három napig hordta a zsákokat. Minden nap együtt ebédeltünk a borjúistállóban, Istenfélő Dániel mesélt nekem apámékról, Kucsukról és annak számtalan unokaöccséről meg Simokovics úrról, aki éjszakánként továbbra is rendületlenül járja az utcákat, de most bizonyára elhagyatottnak érzi magát nélkülünk. Én elmondtam, hogy igen gyakran megvastagodik a bőr a tenyeremen, ilyenkor a borjakhoz fordulok segítségért, hogy érdes nyelvükkel nyalják puhára a bőrömet, beszéltem az álmaimról is, főleg az aranyfogú úzbég lányról, aki a parton vár engem fehér lepedővel, én meg erős karcsapásokkal úszom a hideg vízben, bár mostanában már nem olyan hideg a víz, mint télen, de az aranyfogú lány még most is megszökik előlem, mire a partra érek. Azt is elmondtam, hogy hogyan lett Halálfejű Józsi nagy ember a börtönben.

A negyedik nap reggelén Istenfélő Dániel nem jelent meg a Darálónál, helyette egy másik melós rab zsákol kínkeservesen, én meg kiültem az istálló elé, és figyeltem, hogy mi történik a telepen. Valamikor tizenegy óra felé megláttam Istenfélő Dánielt a távolban, az állatorvos táskáját vitte, az állatorvos mögött gyalogolt a sárban, a kis,

kövérről állatorvos aprókat, Istenfélő Dániel hosszúkat lépett, olyanok voltak messziről, mint egy komikuspár a régi amerikai némafilmekben. De én tudtam, hogy a komikus látvány mögött komoly szervezőmunka folyik, és Istenfélő Dániel értett bizonyos dolgok szervezéséhez, amiről meg is bizonyosodhattam körülbelül egy hét múlva. Az ebédért álltam sorban, amikor valaki hátulról a fülemből súgta:

– Elszavaljam neked Az eltévedt lovast?

Megperdültem, Kapossy Tamás állt mögöttem vigyorogva.

– Szavald el! – mondtam.

Kapossy Tamás kilépett a sorból, egyik kezében a pléhtányért tartotta, a másikban az alumíniumkanalat és hibátlanul elszavalta Az eltévedt lovast. A rabok, akik egy szót sem értettek Ady verséből, csak azt látták, hogy valaki verset szaval, tágra nyitották a szemüket és előre engedtek bennünket a sorban. Még a Daráló előtt posztolóőr is kissé riadtan nézett ránk, nyilván azt hitte rólunk, hogy örültek vagyunk.

Állva kanalaztuk be az ebédünket, és Kapossy Tamás elmondta, hogy őt bízták meg a Daráló és a marhatenyésztő telep szeszellátásával.

– Odabent lapátolom a takarmányt, és már gyűjtöm az igényléseket. Hamarosan megérkezik az első küldemény. Te hány üveggel kérsz? Neked ingyen szállítok.

– Nem kérek semmit. Van még a téli tartalékból. Egyébként is moszlék pálinkát árultok.

– Te kaphatsz egy-két üveg jó pálinkát is. Olyant, amilyent az előkelőségek isznak a Villában.

– Majd szólok, ha kell – mondtam, aztán eszembe jutott valami és megkérdeztem.

– Melyiktek ügyködik a gyümölcsösben?

– Lakner Feri. Miért?

– Dolgozik ott egy Radoman nevű bankrabló. Lakner Feri adjon neki egy üveggel az én jó pálinkámból! De tényleg igazi, jó pálinka legyen. Az illető nagyon érzékeny az ilyesmire.

– Mióta érzékeny a bankrablók? – kérdezte Kapossy Tamás.

– Mindig is érzékenyek voltak – mondtam. – Kevesen vannak és mindig lebuknak. Te is vigyázz magadra!

– Én nem vagyok bankrabló – mondta Kapossy Tamás. – Én nem is vagyok túlságosan érzékeny, bár időnként szeretek verseket szavalni.

Kapossy Tamás nem hiába volt ennyire magabiztos, alig múlt el még egy hét, észrevettem, hogy a raboknak kipirul az arcuk és vidámabban dolgoznak, mint eddig. A szeszforgalom tehát megindult. És nem csak a mi telepünkön, hanem tágabb körzetben is, mert egy napon beviharzott hozzám Radoman, és sugárzó arccal azt mondta:

– Rendes dolog volt tőled, hogy nem feledkeztél meg rólam. Régen ittam ilyen jó pálinkát.

– Tehát megkaptad?

– Persze. Remekül dolgoznak ezek az új fiúk, gyorsan és pontosan szállítják az árut. Igaz, pontosan meg is fizettetik. Én miért kaptam ingyen azt a jó pálinkát?

– Hetekig kenegtetted a vállamat a gyógyító kenőccsel, pedig akkor még nem tudtad, hogy Halálfejú barátja vagyok.

– Örülök, hogy a Halálfejú barátja vagy. Érdemes barátkozni vele.

– Érdemes.

– Hanem van közöttünk egy rossz arcú fickó, az nagyon ágál ellenetek.

– Hogy hívják? – kérdeztem.

– Nem tudom. Az egyik szemén hályog van, de a másik szemével nagyon csúnyán tud nézni. Azt állítja magáról, hogy gyilkos, és én el is hiszem neki. Állandóan a szabadosokkal trafikál.

– Ismerem. Veszélyes bandája volt odakint. Most az egész banda itt van a börtönben.

– Egyszer még bajt csinálhat ez a hályogos szemű. Jó lesz odafigyelni rá.

– Majd szólok a Halálfejűnek.

– Elég jól élünk mostanában – mondta Radoman, és elbúcsúzott tőlem. – Hamarosan virágozni kezdenek a gyümölcsfák, nagyon szép lesz a világ, nem szeretném, ha valaki elrontaná a dolgot.

És tényleg csakhamar kivirágoztak a fák a gyümölcsösben, előbb a barackfák, a cseresznyefák és a meggyfák, aztán a többi is, méhek szálltak a fehér és rózsaszín virágokra, én meg reggelenként újra kiterelhettem a borjakat a karámba. A szelíd jószágok felélénkültek, meg-megiramodtak a karámban, néha már majdnem ugráltak is. Szóval megpezdült az élet mindenfelé, és akkor végre Istenfélő Dániel is meglátogatott. Nekitámaszkodott a karám korlátjának és megállapította:

– Tulajdonképpen szép és kedves állatok a borjak. Majdnem minden állat szép. Kezdem megszeretni őket. Pedig azt hittem, hogy hányni fogok tőlük.

– Nem hánytál?

– Nem. Milyen állapotban van a tenyered?

– Mostanában nem vastagodik a bőröm.

– Azelőtt is csak képzelődöttél. Nekem sohasem volt bajom a tenyereimmel.

– Lehet, hogy egyszer te is képzelődni fogsz.

– Lehet, de nem arról, hogy vastagodik a bőröm. Mi van az aranyfogú lánnyal?

– Egyre ritkábban jelentkezik, és továbbra sem vár meg a parton. De másról is álmodom az utóbbi időben. Az éjszaka Leviathan-Lukić Simonnal, az öreg ékszerésszel beszélgettem. Aranyat akart venni tőlem, rengeteg pénzt kínált, de nekem nem volt aranyam, amit nagyon sajnáltam, mert szükségem lett volna a sok pénzre.

– Szükséged van pénzre?

– Valójában nincs. Enni-inni kapok, és pálinkát is szerezhetek Kapossy Tamástól, ha éppen akarok.

– Feljavíthatnád a börtönkosztot. Elég pocsek ételeket adnak.

– Szenvedni akarok Kovács Júlia haláláért – mondtam.

– Én viszont nem akarok szenvedni a Márki haláláért – mondtá Dániel. – Ha meggondolod magad te is, csak szóljál. Van pénzünk.

– Jól megy az üzlet?

– Természetesen. Igaz, sokat kellett szaladgálnom, de most már minden rendben van, alig van dolgom, megy minden magától. Az emberek megszomjaztak a télen, meg aztán a Lírikusok is értik a

dolgukat, bárkit meggyőznek arról, hogy jobban teszi, ha pálinkát vesz, mint ha a kantinban csokoládéra, cukorkára, aszalt fügeire vagy egyéb haszontalanságokra költené összekuporgatott pénzét.

– A Herceg már megkezdte az áskálódást ellenetek – mondtam.

– Ez kezdettől fogva bele van számítva az üzletbe. Egyelőre azonban a Macedónnal van bajom. Tényleg kemény ember. Jó lenne, ha beszélne vele és kipuhatólnád, hogy mennyit tud a szeszforgalomról és hogy hogyan vélekedik róla.

– Mit súgjak be neki?

– Most még semmit.

– Anélkül nem mehetek be hozzá.

– Ne menj be hozzá, de ha alkalom adódik rá, beszélj vele!

Az alkalom előbb adódott, mint gondoltam volna. Másnap este, miután a borjak visszamentek az istállóba, én meg elballagtam a vacsorámért, a Macedón kijött az őrházból, félrevont az örök és az istállósok közeléből és azt mondta:

– A minap kaptam egy bárányt. Igazi hegyi bárányt.

– Bizonyára örült neki – mondtam.

– Nem tudom, hogy örüljek-e neki. Egy Kucsuk Szulejmanoglu nevű török küldte. Honnan tudta, hogy szeretem a hegyi bárányhúsát?

– Fogalmam sincs.

– Ti törökök összetartatok és mindenben összejátzatok.

– Én magyar vagyok.

– És nincs Kucsuk nevű ismerősöd?

– Olvasmányaim szerint minden második törököt Kucsuknak hívnak – válaszoltam óvatosan.

– A bárány mindenesetre nagyon jóízű volt – mondtá a Macedón.

– Igazi hegyi bárány volt, szinte illatozott. A telepen viszont egyre erősebb pálinkabűzt érzek.

– Én csak trágyaszagot érzek – mondtam. – De engem az sem zavar.

– Engem viszont zavar az erős pálinkabűz. Az enyhe pálinkaszagot még elviselném, de az erős pálinkabűz rontja a tekintélyemet. Azért helyeztek ide, hogy rendet teremtsék itt.

- Rend van - mondtam. - Senki sem akar megszökni.
- Továbbra is rendnek kell lennie. És le kell csapnom a pálinkára. Nehogy túlságosan elkapassa magát a Halálfejú. Meg hát időnként eredményeket kell felmutatnom.

- Majd szólok, ha megtudok valamit.
- Igyekezzél, de azért a versírást ne hanyagold el!

A Macedón otthagytam, visszament az órházba, én megettem a vacsorámat, azután fél éjszakát ácsorogtam a borjak istállója előtt, főleg az eget néztem, mert most érdemes volt az eget nézni, szép, tavaszi éjszaka volt, rengeteg apró csillag az égen. Sokáig nem álmosodtam el, gondoltam, előveszek egy üveg pálinkát a jászol alól, de aztán mégsem vettem elő, éjfél után aludtam el nagy nehezen, és álmomban a Macedónnal beszélgettem valamiről, de nem emlékszem, hogy miről.

Istenfélő Dánielnek most már tényleg kevés dolga volt a szesz-forgalom szervezése körül, az emberei szorgalmasan dolgoztak, azt hiszem, ő csak a pénzt gyűjtötte be és hurcolta az állatorvos táskáját, de ez nem vette túlságosan igénybe az idejét, mert első látogatása után jóformán mindennap eljött a borjakhoz, nézte őket a karámban, én pedig elmondtam neki, hogy miről beszélgettem a Macedónnal. Meghallgatott, és megkönnyebbülten lélegzett fel.

- Majd szerzünk neki sikerélményt - mondta. - Most azonban szellemi értékeink megőrzéséről, tudatosításáról és terjesztéséről gondolkodom. Az élet nem csupán pénzhajhászásból és rideg üzleti-ességből áll.

Nem tudtam, hogy mit akar mondani és mire gondol tulajdonképpen, hiszen napokon keresztül csak a borjakat bámulta, többször körüljárta a karámot, minden oldalról alaposan megsejmelte, és meglepően keveset beszélt. Közben körülöttünk a szántóföldeken kisarjadt a búza és napról napra zöldőbb lett. Aztán egy napon oda-jött a karámhoz Kapossy Tamás is a Darálóból, és akkor előadták az ötletüket szellemi értékeink megőrzéséről és tudatosításáról. Istenfélő Dániel kezdte, igen körülményesenkedve.

- Börtönben vagyunk - mondta. - Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy legfeljebb három dologgal foglalkozhatunk. Mezőgazdasággal, abból is

elsősorban jószágtenyésztéssel, továbbá szeszkereskedelemmel, és, ha még nem vetköztünk ki civilizált emberi mivoltunkból és igényeljük a szellemi értékeket, akkor művészettel. A jószágtenyésztést megszervezték mások a számunkra, a szeszforgalmat megszerveztük mi mások számára, a művészetek pártolóit viszont bűnösen elhanyagoltuk.

- Főleg a költészetet hanyagoltuk el - mondta Kapossy Tamás.

- Márpedig a költészet az, amely igazából éltet bennünket - folytatta Dániel. - Költészet nélkül elviselhetetlen a börtönélet. A költészet lényegében...

- Mi a fészkes fenét akartok? - vágtam közbe idegesen.

- Szavalóestet fogunk rendezni - mondta Kapossy Tamás. A Lírikusok szavalóestjét.

- Hol?

- Itt, a borjak karámban - mondta Kapossy Tamás.

- Szabadtéri színpadon szabadtéri szavalóestet rendezünk.

- Borjúszaros színpadon - mondtam.

Istenfélő Dániel széttárta a karját és azt mondta:

- Börtönben vagyunk. Börtönben csak borjúszaros színpad van.

- Mit fogtok szavalni?

- A régi, bevált repertoárunkból válogatunk - mondta Dániel.

- Más szóval azokat a verseket fogjuk elszavalni, amelyeket még nem felejtettünk el. Új versek betanulására egyelőre sajnos még nincs lehetőség, de talán majd erre is sor kerül. Vannak még ilyen ostoba kérdéseid?

- Vannak - mondtam, és egyre idegesebb lettem. - Kinek fogtok szavalni?

- A telep elnyomott népének, a raboknak - mondta Dániel. - De minden más művészetbarátot és érdeklődőt is szívesen látunk.

- Az emberek egy szót sem fognak érteni a versekből, tehát meg sem hallgatják őket - mondtam.

- A Lírikusok hírneve ide vonzza őket, és a Lírikusok művészete a színpad elé szögezi őket, szavaljanak a világ bármelyik nyelvén - mondta Dániel fellengzősen.

- Láttad te magad is, hogy milyen nagy sikerem volt Az eltévedt lovassal - mondta Kapossy Tamás.

Néztem, néztem őket egy darabig, aztán kijelentettem:

- Beteg ötlet ez nagyon.

- A Lírikusok valamennyi tagja lelkesedik az ötletért - mondta Kaposy Tamás. - Már memorizálják a verseket.

- Nem fog sikerülni a dolog - mondtam.

- Azt hittem, hogy szereted a költészetet - mondta Kaposy Tamás.

Istenfélő Dániel vállamra tette a kezét, és felhagyott a fellengzős beszéddel.

- Akkor hát térjünk át a szervezési dolgokra - mondta. - Elmész a Macedónhoz és elárulsz bennünket. Megsúgod neki, hogy nem meszsze innen, ott, ahol az út a disznóhizlalo felé kanyarodik, a zöld búzatábla szélében tíz üveg pálinka van félig a földbe ásva. Ezt onnan tudod, hogy véletlenül kihallgattál valakit, de nem láttad őket, így nem tudhatod, hogy kik voltak. A jó besúgót az különbözteti meg a rossz besúgótól, hogy a jó besúgó sohasem árul el embereket... Ezt követően elmondod neki, hogy van itt egy híres szavalókórus, s az szeretne műsoros estet rendezni a raboknak, de a rendezvényen szívesen látjuk az öröket is. Igazi költészetet ajándékozunk nekik, az igazi költészet nemesíti a lelket, a Macedónnak is könnyebb lesz nemeslelkű emberekkel dolgoznia, szóval ilyesféle szöveget adjál be neki, és azt is mondd meg, hogy estefelé szeretnénk fellépni, mind egy, hogy melyik napon, de legjobb lenne szombaton este. Műsorunk körülbelül háromnegyed óráig fog tartani.

Láttam, hogy hiába akadékoskodnék tovább, ezért csak boldogtalanul megjegyeztem:

- Módfelett örülök, hogy jó besúgó lehet belőlem, és hogy segíthetek egy trágyaszagú szavalóest megrendezésében.

Este nem voltam túlságosan boldog, amikor bementem az őrházba, a Macedón irodájába. Az íróasztala mögött ült, elvigyorodott, amikor meglátott és megkérdezte tőlem:

- Tudod-e, hogy én egyáltalán nem vagyok macedón?

- Nem tudtam eddig.

- A nevem miatt mindenki Macedónnak hív, pedig nem vagyok macedón. Egy régi ősöm macedón lehetett, de a családom sohasem

vallotta magát macedónnak, nem mintha szégyellném, ha az lennék, hiszen én is a hegyekből jöttem, bár nem a macedón hegyekből.

- Kapott újabb hegyi bárányt? - kérdeztem.

- Kaptam még egyet. Nyárson sütöttem meg, a szomszédokat is meghívtam, mindenkinek nagyon ízlett a húsa, és én sokat meséltem nekik a hegyi bárányokról, hogy hogyan ugrálnak a hegyormokon és sohasem esnek le. Rendes ember lehet ez a Kucsuk nevű török, csak nehogy a végén benyújtja nekem a számlát.

- Nem hiszem, hogy számlát fog benyújtani - mondtam. - Ellenben dolgozik itt a telepen és a környékén néhány barátom, akik gyönyörűen tudnak verseket szavalni. Valamelyik este szívesen elszavalnának a borjúkarámban néhány szép verset a raboknak és az őrszemélyzetnek.

- Törökül szavalnának?

- Nem, magyarul.

- Mindegy, azt sem érti senki.

- Az igazán szép vers mindenkor áttöri a nyelvi határokat - mondtam. Kezdtém úgy beszélni, mint Istenfélő Dániel.

- Kinek a verseit szavalnák?

- Magyar klasszikus költők verseit.

- Szidják a szocializmust?

- Nem szidják a szocializmust, hiszen nem éltek a szocializmusban.

- Gondolkoznom kell rajta - mondta a Macedón.

- Tegnap este valakik beszélgettek az istálló előtt, nem láttam őket, de hallottam, hogy miről beszélgettek - mondtam.

- Miről beszélgettek?

- Nem messze tőlünk, ahol az út a disznóhizlalo felé kanyarodik, a búzatábla szélében pálinkásüvegek vannak félig földbe ásva.

A Macedón gyanakodva nézett rám, aztán megint elvigyorodott.

- Szóval te csak hallottad ezt, de nem láttad, hogy kik beszélnek.

- Nem láttam őket.

- Hát akkor maradjunk ebben. Holnap kimegyek az útkanyarhoz, és ha legalább tíz üveg pálinkát találok, szavallhatnak a barátaid. Mikor akarnak szavalni?

– Szombaton, vacsora előtt. Háromnegyed órás lenne a műsor.
– Rendben van.

Elgondolkozva mentem ki az őrházból, majdnem csodáltam Istenfélő Dánielt, hogy ilyen jól felmérte a helyzetet, már-már magam is elképzelhetőnek tartottam, hogy esetleg sikerül a szavalóest. Másnap reggel a Macedón megtalálta a tíz üveg pálinkát, és ezután Istenfélő Dániel eltűnt, szombatig nem láttam. Szervezte a szavalóestet.

Jól megszervezte. Szombaton késő délután Istenfélő Dániel vezetésével megjelentek a Lírikusok. Heten voltak, Istenfélő Dániellel együtt nyolcan, szegény Győri Pista hiányzott csak közülük, őt leszúrták a Mágánások. Komoly arccal álltak meg a karámnál, mintha Győri Pistát gyászolnák. És be volt itt szervezve a nagyközönség is. A telepen dolgozó rabok valamennyien eljöttek, és megálltak a karám előtt, az őrházból odajött három őr, aztán odajött a Macedón is, végül pedig megjelent Halálfejű Józsi is a két testőrével, ők a háttérből várták a fejleményeket.

A Lírikusok ekkor bevonultak a karámba, a borjakat a karám végébe terelték, aztán felsorakoztak és meghajoltak a közönség előtt. Halálfejű Józsi tapsolni kezdett, mire tapsolni kezdett a két testőre is, utána pedig valamennyi rab. A Lírikusok gyertyákat vettek elő a zsebükből, meggyújtották a gyertyákat és a magasba emelték. Minden Lírikus egy-egy gyertyát tartott a jobb kezében, Istenfélő Dániel két gyertyát emelt a magasba a jobb és a bal kezében. Elkezdtek szavalni. Istenfélő Dániellel az élen előrejöttek a korlátig, aztán visszahátráltak a karám közepéig, mondták a verseket, a gyertyák lángja sápadtan vibrált a magasban, a borjak a háttérből nedves szemekkel bámultak, a rabok is síri csöndben álltak a karám előtt. Kezdetben nem értettem, hogy mire való a gyertyák. De ahogy múlt az idő, lassan bealkonyodott, a gyertyák egyre világosabbak lettek. Istenfélő Dániel ezt is jól kitervezte. A félhomályban az égő gyertyákkal a Lírikusok olyanok voltak, mint egy megátalkodott vallási szekta foglyai, akik valami lehetetlen csodáért esedeznek. Ady, József Attila és Radnóti verseit szavalták, és elmondtak még két Tóth Árpád- és Juhász Gyula-verset is. Sokféle vers elhangzott akkor este: istenes versek, szerelmes versek, osztályharcos versek és háborúk kínjait

idéző versek. Vagyis igen zagyva versválogatás volt ez, ezekre emlékeztek még a Lírikusok, ez azonban senkit sem zavart, a szöveget csak hárman értették, Halálfejű Józsi, az öreg Gereben Mihály és én. Háromnegyed óra múlva vége volt a szavalóestnek. A Lírikusok akkor meghajoltak és elfújták a gyertyákat. Hatalmas tapsot kaptak. A Lírikusok ismét meggyújtották a gyertyákat és ismét meghajoltak. Sokáig tapsolták őket, én meg szégyelltem nagyon, hogy valaha is kételkedtem a rendezvény sikerében.

Aztán Halálfejű Józsi eltűnt a két testőrével, a Macedón és a három őr visszavonult az őrházba, a rabok kimentek a kapuhoz, az út mellé, hogy felszálljanak a teherautókra, amelyek visszavitték őket a börtönbe. A karámnál csak az istállóok és a Lírikusok maradtak. A Lírikusok később segítettek nekem betereni a borjakat az istállóba.

IX.

A szavalóest utáni éjszakán furcsán álltak a csillagok, mintha félre-
csúsztak volna az égen, egyik sem volt a megszokott helyén, hiába
próbáltam elrendezni őket onnan letről, a marhatenyésztő telepről,
nem mentek a régi helyükre, és összevissza mutogatták a világtá-
jakat, ha azon az éjszakán el akartam volna szökni a börtönből, nem
tudtam volna, hogy melyik irányba induljak. Pedig megfordult a
fejemben, hogy jó lenne megszökni és megkeresni Simokovics urat,
hátha ezúttal rá tudnám beszélni, hogy keressen magának egy nagy
sziklát és faragja ki belőle az aranyfogú üzbég lány szobrát, egész
biztosan meg tudná csinálni, hiszen, íme, a börtönben, a borjúka-
rámban is lehet szavalóestet rendezni. Persze nem mozdultam se-
hová, a csillagok amúgy is tévesen mutatták az irányt, meg aztán
ki tudja, hogy Simokovics úr merre kóborolt akkor éjjel, nyilván a
sötét utcákat járta, kereste a diófáit, a diófák már bizonyára kilom-
bosodtak, Simokovics úr ilyenkor szerette őket legjobban, mindig
dús lombú diófákat festett a képeire. A marhatenyésztő telepen nem
volt egyetlen diófa sem, és én ezt akkor a megbolydult ég alatt na-
gyon hiányoltam. Sokáig rendezgettem a csillagokat, éreztem, hogy
már megint nem fogok tudni elaludni, bementem az istállóba, a
szendergő borjak között bebújtam a jászol alá, és megkerestem a
pálinkát. Két üveg pálinkám maradt még télről, az egyik üveget
magamhoz vettem és kimentem a karámhoz. A karám is megvál-
tozott egy kicsit, még így, trágyaszagúan is színpad lett belőle, ahol
nemrégén verseket szavaltak a Lírikusok. Többször végigsétáltam a
korlát mellett, nézegettem a karámot, akárcsak Istenfélő Dániel az
előző napokban, amikor elhatározta, hogy szavalóestet rendez, és
én is szavalóestről gondolkoztam, egy újabb szavalóestről, amikor
ismét szép verseket szavalnának a Lírikusok, akár az én verseim-
ből is elmondhatnának néhányat, de azt szerettem volna, hogy az
én verseimet valamilyen magaslatról mondják, eszembe jutott, hogy
berakhatnánk a karámba különböző nagyságú faládákat, azokra áll-
nának fel gyertyával a kezükben a Lírikusok, és lépcsőzetes gyer-

tyafénynél szavalnák a verseket. Közben iszogattam az üvegből, de
a pálinka most nem kábított el, tudtam, hogy nem is fog elkábítani,
mástól voltam kótyagos, hajnal előtt azonban mégis bementem az
istállóba és lefeküdtem.

Csak félig aludtam el, és félig-meddig azt álmodtam, amit akar-
tam. A nagy vízbe vettem magam és jókedvűen úsztam a part felé,
ahol biztosan vár az aranyfogú üzbég lány, messziről mintha láttam
is volna, és majdnem biztos voltam benne, hogy ezúttal tényleg meg-
vár, nem tűnik el előlem, amikor a partra lépek. Várt is az aranyfogú
üzbég lány, csak hogy mire a parthoz értem, nem ő állt ott, hanem
Kovács Júlia. Nem ezt akartam álmodni, riadtan nyitottam ki a sze-
mem, és belepislogtam az istálló ajtaja fölött világító viharlámpába.
A borjak olyan csöndesen aludtak, hogy a szuszogásukat is alig hal-
lottam; enyhe tavaszi éjszaka volt, nem volt már hideg az istálló-
ban, a borjaknak tehát nem kellett belehelniük körülöttem a levegőt.
Megembereltem magam, és ismét lehunytam a szemem. Kovács Júlia
még mindig ott állt a parton, és szomorúan várta, hogy hazavigyem
a falujába. Még mielőtt bármit is szólhattam volna, hangos berregés-
sel mellénk kanyarodott motoros triciklijével Ali, a török cukrászfiú,
ránk mosolygott, leugrott a tricikliről, és gyorsan eltűnt a sötétben.
Kovács Júlia beült a tricikli ládjába, én felpattantam az ülésre, és
elindultunk, bár tudtam, hogy rossz vége lesz ennek az utazásnak.
A víz partján mentünk, fölöttünk pálmák hajladoztak, sokkal na-
gyobb pálmák, mint amekkorát én a bírósági folyosón láttam, ezek
szerint a tenger mellett voltunk és én a tengerben úsztam éjszakán-
ként, de később a pálmákat fűzfák váltották fel, ágaik majdnem
a földig értek, így aztán megint nem tudtam, hogy tengerben vagy
egy nagy folyóban úsztam-e álmomban. Végül kikeveredtünk arra
az útra, amely Kovács Júlia falujába vezet. Rendőrkcscit most nem
láttam, ellenben távolról valami világított, és én sejtettem, hogy ott
lesz az a hely, ahol majd kitöröm Kovács Júlia nyakát. Lassan közele-
dünk a világosság felé, és ahogy a fény erősödött, a Lírikusok hang-
ját hallottam, tulajdonképpen ők világítottak, különböző nagyságú
faládakon álltak, gyertyát tartottak a kezükben, és folyton ugyanazt
a verset szavalták, méghozzá azt a gyanús eredetű verset, amelyet a

Kovács Júlia tiszteletére rendezett szavalóest végén mondott el Isten-félő Dániel Kucsuk cukrászdájában, és amely így kezdődött:

*Diófalevelek sötétzöldje
Betakar, ha pihenni térsz.
A döglegyek messze elkerülnek
Mert te újhold fényében élsz.*

Óvatosan lefékeztem a Lírikusok előtt, Kovács Júlia zavartan nézett hol énám, hol a Lírikusokra. Még egy ember hallgatta a gyertyafényes szavalást, távolabb állt, a sötétben, először azt hittem, hogy az öreg Gereben Mihály, de aztán láttam, hogy az a Szabó Pál nevű, becsületes képű parasztember, aki felpofozott, amikor kitörtem szegény Kovács Júlia nyakát. A Lírikusok közben gajdolták a diófás verset, az egész kezdett nagyon egyhangúvá válni, Kovács Júlia szép csöndesen elaludt a tricikli ládjájában. Akkor odajött a becsületes képű parasztember, ölbe kapta Kovács Júliát és elvitte a falu irányába.

Reggel rosszkedvűen és fáradtan ébredtem, lehangolt, hogy Kovács Júlia ismét megjelent álmaimban, bár annak örültem, hogy legalább álmomban életben maradt. Fáradtan és kialvatlanul ténferegtem az istállóban és a karám mellett, szerettem volna valakivel az álmaimról és a költészetről beszélni, tulajdonképpen Istenfélő Dánielt vártam. Nemsokára meg is jelent kipihenten, vidáman és tettekre készen.

- Íme a költészet hatalma! - harsogta. - Érezted a költészet hatalmát tegnap este?

- Éreztem - mondtam. - Zűrzavaros éjszakám volt. A csillagok összekeveredtek az égen, és Kovács Júliáról álmodtam, először, amióta a börtönben vagyok.

- Ez is a költészet hatalmát bizonyítja - mondta továbbra is lelkesen Dániel. - A költészet félremozdítja a csillagokat és feltámasztja a halottakat.

- Emlékszel még arra a versre, amit Kucsuk cukrászdájában Kovács Júliának szavaltál? - kérdeztem. - Diófalevelekről és döglegyekről van szó benne.

- Hogyne emlékeznék - mondta Dániel. - Egy ismeretlen költő gyönyörű verse.

- Ki ez az ismeretlen költő?

- Én - mondta Dániel.

- Gondolhattam volna mindjárt - mondtam. - Már első hallásra sem tetszett. Az éjjel álmomban is végighallgattam vagy háromszor. Most sem tetszett.

- Nem értesz a költészethez - fortyant fel Dániel. - Pedig tudom, hogy titokban te is írtál már verseket.

- Írtam verseket - mondtam. - És nagyon jó volt a tegnapi szavalóestetek. Folytatni kellene.

- Lehet, hogy mégis értesz a költészethez - mondta Dániel megenyhülten. - Természetesen folytatjuk a munkát. Állandó költészeti színpadot teremtünk. Igaz, hogy kissé borjúszaros ez a színpad, de fenéges versek hangzanak el róla. A költészet legyőzi a trágyabűzt.

- A Macedónnak azt mondtam, hogy a jó költészet a nyelvi határokat is lerombolja.

- Elhitte?

- Úgy tett, mintha elhitte volna.

- Küldünk neki még néhány hegyi bárányt. A hegyi bárányok már a sziklákon ugrálnak, sohasem zuhannak le a magasból, örülnek a tavasznak, a hegyoldalban legelik a szép, zöld fűvet, egyre ízletesebb a húruk, a Macedón boldog lesz. Mi pedig közben költészeti színpadot teremtünk, ahol ezentúl már nemcsak meglévő szellemi értékeinket tudatosítjuk, hanem újabb értékek megteremtését is serkentjük. Vagyis felkaroljuk és alkotásra ösztönözzük a helybeli tehetségeket. Börtönben is lehet maradandót alkotni.

- Természetesen - mondtam immár én is lelkesen.

- Következő szavalóestünkön börtönverseket adunk elő - mondta Dániel.

- Kinek a börtönverseit? - kérdeztem.

- Az enyémetek - mondta Dániel.

- Írtál verseket itt a börtönben? - kérdeztem.

- Még nem - mondta Dániel. - De mától kezdve írok. Én leszek az első helyi tehetség, akit a költészeti színpad alkotásra ösztönöz.

A te istállódban fogok alkotni, ez a legcsöndesebb hely az egész telepen.

– Sohasem akadályoztam a tehetségek kibontakozását – mondtam kissé kedvetlenül. – Írjál nyugodtan.

Istenfélő Dániel sima lapú, vaskos füzetet vett elő a zsebéből, megmutatta nekem.

– Amint teleírtam ezt a füzetet, megkezdjük az előkészületeket az újabb szavalóestre – mondta.

Bevonult a borjúistállóba és órákig nem mozdult ki onnan. Néha belestem az ajtón, Istenfélő Dániel a fekhelyemre terített pokrócon ült, két térdét majdnem az álláig felhúzta, a füzetet a térdére fektette, és töprengve bámulta az üres lapokat. Szemmel láthatóan nehezen indult meg az alkotó munka. De aztán mégis megindult, előbb tétován, később egyre magabiztosabban rótt a sorokat, és meg volt elégedve magával. Ettől kezdve mindennap megjelent az istállóban és írt szorgalmasan. Egyéb munkáit is elvégezte, továbbra is segédkezett az állatorvosnál a beteg jószágok körül, begyűjtötte a szeszforgalomból származó pénzt, néha majdnem egész napra eltűnt, ilyenkor alighanem a Villába ment, hogy elszámolja Halálfejú Józsinak a pálinkáért járó bevételt, de még ezeken a napokon is szakított magának időt az alkotásra, ilyenkor is beült az istállóba verset írni.

Én napközben főleg a karámok körül ólálkodtam, néztem a gyapodó állatállományt, a zöldellő búzatáblákat, simogattam a borjak hátát, és örültem, hogy már hónapok óta nem vastagodik a tenyere-men a bőr. Esténként pedig magam is rákaptam ismét a versírásra, a költészeti színpad engem is alkotásra ösztönzött. Volt még egy üres kisvonalas füzetem, ebbe írtam váltakozva szomorú és derűs hangú verseket, több szomorút, mint derűset, mert általában ugyan elégedett voltam az étellel, de azért jól tudtam, hogy börtönben vagyok.

Istenfélő Dániel három hét alatt teleírta a sima lapú füzetet, és akkor egy este, amikor a borjak bejöttek a karámból az istállóba, megjelentek a Lírikusok teljes összeállításban.

– Ezentúl minden este próbát tartunk itt – mondta Dániel. – Körülbelül félórányi időnk lesz minden alkalommal, akkor indul az utolsó teherautó a börtönbe. Tehát gyorsan és jól kell dolgoznunk. A börtön-

verseket sajnos lehetetlen sokszorosítani, így hát majd mindegyiket felolvasom néhányszor, aztán elmondjuk közösen. Igyekeztem minél több rímes verset írni, ezeket könnyebb megjegyezni.

– Szeretnék mondani valamit – szóltam közbe.

– Tessék – mondta Dániel udvariasan.

– Én is írtam verseket – mondtam.

– Ennek módfelett örülök – mondta Dániel. – Alkalomadtán majd megnézzük a verseidet, és lehet, hogy beiktatjuk a költészeti színpad műsorába. A költészeti színpadot azért alakítottuk meg, hogy felrázzuk szunnyadozó költőinket.

– Én már a télen is verseket írtam, amikor ti még itt sem voltatok.

– Mit akarsz ezzel mondani? – kérdezte Dániel.

– Azt, hogy ebben a börtönben én írtam az első verseket...

– Ezt is figyelembe vesszük alkalomadtán.

– ... lehet, hogy ezért az én alkotásaimmal kellene elindítani a börtönversek sorozatát. Az én verseim is vannak olyan jók, mint bárki máséi.

– Olvass fel egyet! – mondta ingerülten Dániel.

Elővettem a pokrócok alól az egyik kisvonalas füzetemet, belelapoztam, és felolvastam a Rosszul állnak a csillagok című verset.

*Északra kellene menni
de a Kis Medve
szétrakta lábait
hasra fekiúdt az árnyékban
számócát eszik
majd hátára fordul
az erdei ösvényen.
Talán nem is látja
hogy a Sarkcsillag
merre bolyong a Tejúton.
A Nagy Medve a semmibe mutat
orra régen elgörbült
a Földet szagolja
nyilván szimatot fogott*

*keresi Keletet Nyugatot,
ha egyszer megtalálja
vajon mitől fél?
Szemei sokfelé szállnak
sohasem fogja megtudni hogy
merre van Dél.*

- Nem rossz - mondta Dániel elgondolkozva. - De túlságosan elvont. Majd csiszolunk még rajta imitt-amott.
- Alkalomadtán? - kérdeztem.
- Alkalomadtán - mondta Dániel. - Majd ha több időnk lesz. Most be kell magolnunk a verseimet.
- A te verseiden nem kell csiszolni? - kérdeztem.
- Nem - mondta Dániel.
- Szeretném hallani őket.
- Hallhatod őket minden este, itt fogjuk a próbákat tartani. Hallgathatod a verseimet te is, meg a borjaid is.
- Olvass fel egyet! - követelöztem most én.
- Szívesen - mondta Dániel, és elővette a vaskos füzetet. - Tessék. Itt van például ez, amelynek az a címe, hogy Disznók a börtönben.

*Fehér gombolyagok gurulnak
Visítanak a padlón
Szalmában összeborultak
Benyálazzák a tarlót.*

*Farukat tűvel szíriják
Ettől dagad a hátuk
A betont hiába tűriják
Rövid marad a lábuk.*

*Úgyis vérüket ontják
Moslékot kaptak érte
Életük rövid útján
Röfögni megérte.*

- Szerinted ez jó vers? - kérdeztem elképedve.
- Börtönirodalmunk egyelőre ennyire képes - magyarázta Dániel.
- Lehet, hogy még nem szárnyalunk szédítő magasságokban, de a tartalmi lényegét már megragadtuk. A felolvasott versen kívül vannak itt még ilyenek, hogy: Szarvasmarhák a börtönben, Kakasok a börtönben, Emberek a börtönben és hasonlók. Szóval igazi börtönversek, amelyek tetszeni fognak az embereknek.
- Nem hiszem, hogy a döcögő kínrímek tetszeni fognak az embereknek - mondtam.
- A rímek miatt tettem bizonyos engedményeket - ismerte be Dániel -, de amint már említettem, az ilyen verseket könnyebb megtanulni, és emellett ne felejtsem el, hogy a hallgatóság zöme nem érti nyelvünket, nekik fontos a rím és a dallam, márpedig az én verseimnek tisztán követhető dallamuk van, ami az adott esetben egyáltalán nem elhanyagolható szempont.
- Jobb lenne az én verseimmel kezdeni a börtönversek sorozatát - mondtam.
- Az én verseimmel fogjuk kezdeni - mondta Dániel.
- Miért?
- Azért, mert az én verseim érthetőbbek és jobbak, és főleg azért, mert én így döntöttem - mondta Dániel.
- Mit szólnak ehhez a többiek? - kérdeztem reménykedve.
De a többiek nem nagyon szóltak semmit, a vállukat vonogatták. Végül Somogyi Jóska, aki a disznóhizlaldában üzérkedett a pálinkával, mégis megszólalt, és röviden ennyit mondott:
- Dániel már döntött.
- Kezdjük el a próbát! - mondta türelmetlenül Klemm Dezső, aki a baromfitelepen árulta a pálinkát.
- Hát akkor sok szerencsét! - mondtam.
- Ne búsulj! - veregetett vállon Dániel. - Ennek utána a te verseidet fogjuk előadni. Nyár elejéig betanuljuk azokat is és egy meleg hangú szavalóestet rendezünk neked.
Beleegyeztem, mást nemigen tehettem, csak annyit jegyeztem meg:

– Szeretném, ha az én verseimet valami magaslatról mondanátok el. Különböző nagyságú faládákat helyezhetnénk el a karámban, azokra felállnatok égő gyertyákkal, és úgy szavalnatok.

– A gyümölcsösből annyi faládát hozhatunk, amennyit akarunk – mondta Lakner Feri.

– Rendben van, majd magaslatokról szavaljuk el a verseidet – mondta Dániel. – Közelebb megyünk a csillagokhoz, ami rendjén való, hiszen te folyton a csillagokról írsz.

– Nem csak a csillagokról írok – mondtam, és elmentem vacsorázni.

A Lírikusok pedig szorgalmasan tanulták Istenfélő Dániel verseit. Minden este eljöttek a borjúistállóba, Istenfélő Dániel hangosan felolvasta a verseket, a többiek néhányszor utána mondták, aztán felmondták, egyre hangosabban mondták, visszhangzott az istálló a versektől, néha még az igazán béketűrő borjak is nyugtalankodni kezdtek. Jófejú szavalók voltak a Lírikusok, gyorsan és könnyen tanultak, rövid, félórás próbákkal is három hét után már hibátlanul felmondták a sima lapú füzet minden versét. Istenfélő Dániel elégedett lehetett, és elégedett is volt, mosolyogva nézett szét maga körül, és azt mondta nekem:

– Igazi alkotóműhelyt csináltunk a borjúistállóból. Időtálló értékeket teremtünk itt. Három hét alatt írtam egy kötetnyi verset, három hét alatt elkészítettük az előadást.

– Én is írtam a verseimet – mondtam fanyarul.

– Igazi alkotóműhely – ismételte Dániel. – Elmehetsz a Macedónhoz. A disznóhizlaldában, a raktár melletti fészerben, üres zsákok alatt talál húsz üveg pálinkát, mi pedig szombaton este fáklyás szavalóestet rendezünk.

– Milyen az a fáklyás szavalóest?

– Majd meglátod.

– Tehát az üres zsákok alatt lesz a pálinka.

– Már ott is van. És senki sincs a közelében.

– Persze – mondtam. – A jó besúgó sohasem árul el embereket.

– Így van – mondta Dániel.

Elindultam az őrházba, a Macedónhoz, az utóbbi hetekben csak messziről láttam, és messziről úgy tetszett, mintha meghízott volna

egy kicsit, Kucsuk bizonyára rendszeresen szállította neki a hegyi bárányokat, sőt lehet, hogy török cukrászsüteményeket is küldött neki időnként, mindenesetre a Macedón nem zavarta Istenfélő Dánielék szeszforgalmát, és én reméltem, hogy a szavalóest miatt sem fog akadékoskodni, hiszen az elsőt is engedélyezte. Ezúttal is az irodájában találtam, az ablaknál állt, az utat nézte, mintha várna valakit, és tényleg meghízott egy kicsit, amitől mindjárt kedélyesebbnek látszott. Kedélyesen fordult felém, széttárta a karját, mintha meg akarna ölelni, aztán mégsem ölelt meg, csak érdeklődően felvonta a szemöldökét.

– Hogy haladtok a próbákkal? – kérdezte.

– Maga tud a próbákról?

– Én mindenről tudok – mondta a Macedón. – Azért vagyok itt.

– Már kész az előadás. A Lírikusok szombaton este szeretnének színpadra lépni.

– Megint magyar klasszikus költők verseit akarják szavalni?

– Nem. Istenfélő Dániel verseit.

– Az meg kicsoda?

– Az állatorvos segédje. A Lírikusok vezetője.

– Az a nagyra nőtt fickó? Abból is költő lett? – csodálkozott a Macedón, majd így morfondírozott: – Mindenki költő lesz mostanában. Nem biztos, hogy ez jó lesz. A költőkből tulajdonképpen nincsen semmi hasznunk.

– A költők örökölték meg az emberi lélek rezdüléseit – mondtam. – Egyébként a disznóhizlaldában, a raktár melletti fészerben, az üres zsákok alatt valaki pálinkát rejteget. Véletlenül kihallgattam egy beszélgetést, de...

– ... de nem láttad, hogy kik beszélgetnek.

– Nem láttam.

– Ilyenek vagytok ti, költők. Kifinomul a hallásotok, közben megromlik a látásotok. Holott éppen fordítva kellene, hogy legyen. Még ha zenészek lennétek... Miről ír az a nagydarab fickó?

– Arról, hogy a borjak véresen születnek és pálcikalábakkal úsznak a semmiben, hogy a malacok fehéren és halálraítélten bújnak meg a szalmában és hogy a kakasok egészen halkán kukorékolnak hajnalonként. Szóval ilyesmiről...

– Hol vannak itt az emberi lélek rezdülései? – kérdezte a Macedón.

– A költő a saját lelkét tárja elénk az oktalan állatok sorsával példálózva – mondtam.

– Unalmas lelke lehet a költőnek. Félek, hogy a szombat esti szavalóest is unalmas lesz. Még jó, hogy egy szót sem fogok érteni belőle.

Ezek után tehát a Lírikusok megtarthatták szavalóestjüket. Kezdődhetett a közönségszervezés. Tudtam, hogy ezzel nem lesz baj, Istenfélő Dániel ismét a borjak karámjához fogja terelni az embereket, minden bizonnyal még nagyobb hévvel, mint az első szavalóestre.

Szombaton délután már kipirult arccal és nevetgélve járkáltak a rabok a marhatenyésztő telepen. Tavasz vége felé jártunk, szépen sütött a nap, zöldellt a határ, úgy látszott, hogy mindenki örül valaminek, azt hiszem, azon a napon Istenfélő Dániel ingyen osztogatta a pálinkát az embereknek. A piros arcú rabok alkonyatjázt valamennyien ott szorongtak a borjúkarám előtt, még mindig örültek a tavasznak és a költészetnek, az őrházból most is kijött a Macedón három egyenruhás őrrrel, és Halálfejű Józsi is megjött két tagbaszakadt testőrével. Vártuk a Lírikusokat, de előbb a Mágna-sok jelentek meg. Az ő arcuk nem pirult ki a tavaszi napsütéstől és az ingyen pálinkától, mogorván néztek maguk elé, és az első sorba, a korláthoz tolakodtak. Akkor Gereben Mihály istállója mögül előbukkantak a Lírikusok.

Égő fáklyákkal jöttek, libasorban, Istenfélő Dániel lépkedett elől, az ő fáklyája égett legnagyobb lánggal, de a többi fáklya is szépen lobogott, olyanok voltak a Lírikusok, mint a Hófehérkéről szóló rajzfilmben a törpék, amikor a bányából jöttek hazafelé lámpásokkal a kezükben és énekeltek. A Lírikusok nem énekeltek, ellenben hangosan dúdoltak valami egyhangú és szomorú melódiát, úgy hangzott a dúdolgatás, mint egy mesebeli Daráló malomköveinek a kissé idegesítő zúgása. A fáklyák is mesebeli szagot árasztottak. Nem tudom, hogy miből csinálták a fáklyákat, de mintha fáradt olajjal és mézzel átitatott kóccsomók égtek volna, édeskés olajbúzz terjengett a Lírikusok nyomában, ez még jobban elkábította a már amúgy is kissé kábult rabokat, harsányan megtapsolták a felvonuló Lírikusokat, a

borjak pedig engedelmesen visszahúzódtak a karám másik végébe. A Lírikusok bementek a karám közepére, megálltak és még mindig zümmögtek az egyhangú, szomorú melódiát, a közönség tapsolt. Aztán elhalkult a zümmögés, abbamaradt a taps, és akkor a Lírikusok elkezdték mondani a verseket.

Istenfélő Dániel csikorgó sorai meglepő hangerővel robbantak bele a szép, tavaszi estébe, az égő fáradt olaj és a méz összegegyült, édeskés bűze egyre súlyosabban feküdt rá a tájra, a fáklyák is megmozdultak a magasban, a Lírikusok feje fölött, előbb csak kis, fényes köröket rajzoltak a levegőben, aztán a körök egyre nagyobbak lettek, és égő kereszteteket is rajzoltak a lobogó fáklyák, titokzatos fényjeleket adtak egy távoli világból, amely lehetett akár mesevilág is. Hófehérke törpéi felnőttek, de azért továbbra is meséket mondtak, igaz, hogy talán még ők sem tudták, hogy jól végződnek-e ezek a mesék. Ropogtak Istenfélő Dániel rímes versei, valamiképpen rákapcsolódtak a kisé zúrzavaros fényjelekre, és már az én fülemnek sem hangzottak olyan rosszul, mint odabent az istállóban. Vagyis a borjúkarámból színpad lett ismét, a füstölő fáklyák szaga elnyomta a trágyabűzt a marhatenyésztő telepen. A közönség nyilván nem értette a meséket, mint ahogy én sem értettem egészen, de mindenkinek tetszett a harsogó szavalással kísért, furcsa fáklyatánc, többször is felharsant a taps, a Lírikusok pedig dörögtek tovább a rímes börtönverseket és tűzkeresztet rajzoltak az égre.

Egyszer csak a Mágna-sok elkezdtek ütemesen kiabálni:

– Nem értjük! Nem értjük!

Mindenki csodálkozva nézett rájuk, csak a Lírikusok nem csodálkoztak. Harsogták a verseket, lassan előrejöttek a korláthoz, az égő fáklyákat leengedték a magasból, előrenyújtották és a Mágna-sok arcába világítottak velük. Égetett a fáklyák lángja és bűdös füstöt árasztott, a Mágna-sok hátrahőköltek, de akkor már mögöttük állt Halálfejű Józsi két marcona testőre, semerre sem mozdulhattak, így hát nem kiabáltak tovább. A Lírikusok akkor visszahátráltak a karám közepére, és még hangosabban és dühödtebben szavalaltak, mint akik mindenáron azt akarják, hogy az a sok mese, amibe fénnel, szóval és bűzös füsttel belekezdtek, mindenképpen jól végződjön.

Akkor este jól végződtek a mesék. A Lírikusok ismét hatalmas tapsot kaptak a szavalóest végén, néhányan még meg is éljeneztek őket, csupán a Mágnsok nem tapsoltak, de őrájuk már senki sem figyelt.

Teljesen besötétedett már, mire az emberek szétszéledtek, a borjakat meg fáklyás menettel tereltük be az istállóba. Lelkesen gratuláltam Istenfélő Dánielnek:

– Remekül csináltátok! A fény és a hang tökéletesen összeillett. A bűz kissé erős, néha majdnem kénköves volt, mintha a pokolból mondanátok meséket, de alapjában véve minden jól sikerült. Holnap este már elkezdhetjük az én verseimnek a betanulását.

Istenfélő Dániel azonban nem lelkesedett annyira, mint én. Fáklyáját belenyomta a vizesvödörbe, a Lírikusok is eloltották fáklyáikat, akkor azt mondta Istenfélő Dániel:

– A Mágnsok maguktól nem jöttek volna ide. Valakik küldték őket. Ez azt jelenti, hogy támadás készül ellenünk.

– Sohasem féltetek a Mágnsoktól – mondtam.

– Most sem félünk tőlük – mondta Dániel. – Mások is benne vannak a játszmában.

Ezzel elmentek, én pedig megnéztem a csillagokat, hogy a helyükön maradtak-e ma este. A helyükön voltak, most nem csúsztak félre az égbolton, a csillagok talán jobban értenek a költészethez, mint mi. Ezért visszamentem az istállóba, elővettem a verseimet és a viharlámpa alatt javíthatni kezdtem őket. Megint bosszankodtam, amiért az istállóba nem vezették be a villanyt, de a viharlámpa fényénél is sokáig csiszolgattam a verseimet, későn feküdtem le, amikor már nagyon fájt a szemem.

Másnap sehol sem láttam Istenfélő Dánielt a telepen, és este sem jött el Lírikusaival a borjúistállóba. Eljött viszont a Macedón, kisé meghívva, de ezúttal egyáltalán nem kedélyesen. És mindjárt a tárgyra tért.

– Nem lesz több szavalóest – mondta, már az ajtóból. – A tegnapi botrány után nem szavalgatunk többé.

– Nem volt semmiféle botrány – mondtam.

– Az emberek tiltakoztak, mert egy szót sem értettek a barátaid handabandázásából.

– A Mágnsok bandája tiltakozott. Ők már évek óta gyilkolják egymást a Lírikusokkal. A többiek tapsoltak a verseknek.

– Beszélgetésre hívtak ma – mondta a Macedón. – Amolyan rossz ízű beszélgetésre. Elmagyarázták nekem, hogy nagy hibát követtem el, amikor megengedtem a raboknak, hogy színházat játsszanak, egyetlen nyelven, méghozzá olyan nyelven, amit alig ért valaki. Azt is megmagyarázták, hogy többnyelvű környezetben élünk és minden nemzetieskedés nyugtalanságot kelt.

– A Lírikusok csak verseket szavaltak, nem csináltak semmi más – magyaráztam kétségbeesetten. – Szavalhatnak mások is, közérthetőbb nyelveken, költészeti színpadunkat bárkinek a rendelkezésére bocsátjuk.

– A rabok nem azért vannak itt, hogy szavalgassanak – mondta a Macedón. – Azért vannak itt, hogy dolgozzanak és bűnhődjenek egy kicsit. Ha minden nyelven szavalóestet akarnánk szervezni, megállna az élet, hasznos dolgokkal egyáltalán nem foglalkozhatnánk. Megdöglénének a jószágok, a fákön megrohadna a gyümölcs. És mindezt miért? A költészetért? A költészet már önmagában haszontalan és káros dolog. Ábrándozóvá teszi és elpuhítja az embereket.

– Egyszer azt mondta nekem, hogy szereti a verseket.

– Írjad magadnak a verseidet és húzd meg magad békeességben – mondta a Macedón. – A költészeti színpad megszűnt.

Sarkon fordult és faképnél hagyott.

Leültem a heverőmre, elővettem a kisvonalas füzeimet, lapozgattam és néztem a verseket, de most nem javítottam és nem csiszolgattam rajtuk semmit. Kisvártatva ismét lépteket hallottam, azt hittem, a Macedón jött vissza, hogy esetleg valami vigasztaló szót is mondjon, de nem ő volt, három Mágns lépett be az istállóba, a Herceg, az Őrgróf és a Gróf.

Vigyorogva néztek szét az istállóban, lassan odajöttek hozzám, a Herceg és az Őrgróf megállt előttem, a Gróf a hátam mögé került. Ülve maradtam, a kisvonalas füzeteket letettem a térdemre, megpróbáltam nyugodtan viselkedni, de nem éreztem jól magam. A Herceg gonoszul rám meresztette ép bal szemét, és csöndesen azt mondta:

– Majdnem mindent tudunk a szeszforgalomról. Tudjuk, hogy a Villában főzik a pálinkát, valamennyit átadnak az igazgatóságnak a Halálfejük, de ennél sokkal többet eladnak suba alatt a börtönben a Lírikusok révén, és a városba is kicsempésznek belőle. Három dolog érdekel még bennünket: hogyan szállítják a pálinkát a telepekre, hol van a fő elosztóhely és kicsoda a külső ügynökük?

– A Lírikusokról csak annyit tudok, hogy pártfogolják a költészetet – mondtam. – Gyönyörűen szavalnak verseket.

A Gróf hátulról megragadta az üstökömet, hátrarántotta a fejemet és egy szépen fénylő kést villantott a szemem elé.

– Bármikor elvágthatjuk a torkodat – mondta, még mindig csendesen, a Herceg. – Lírikus barátaid messze vannak, mire ideérnek hideg leszel, mint egy ebihal.

– Én már régen elhatároztam, hogy költő leszek – mondtam hősiesen, de kissé elvékonyodott hangon. – Nem törődöm a mindennapi, alantas dolgokkal és nem iszom szeszes italt.

– Megértetted, hogy mi érdekel bennünket? – kérdezte a Herceg.

– Igen.

– Hamarosan ismét meglátogatunk – mondta a Herceg. – Addig gondolkozz a dolgon!

– Legközelebb többen gyertek! – mondtam. – Akkor még bátrabban leszel, mint most.

– Nagy a pofád – mondta a Herceg. – Pedig látszik rajtad, hogy meg vagy ijedve. Legközelebb még jobban meg leszel ijedve, biztósíthatlak róla.

Intett a Grófnak, az elengedte a hajamat és elrakta a szépen fénylő kést. Lassan kísértáltak az istállóból. Felálltam, de annyira remegett a lábam, hogy vissza kellett ülnöm. Kezembe vettem az egyik versesfüzetet, de a kezem is remegett, így hát félreraktam a verseket, és a borjakat meg az ajtó fölött világító viharlámpát bámultam. Később megszűnt a remegés, kimentem, és a csillagokat néztem, de azok se tudtak segíteni rajtam. Megnéztem a borjak karámját is, közönséges karám volt, egyáltalán nem hasonlított költészeti színpadra, és trágyaszaga volt.

Hosszúra nyúlt ez az éjszaka, mert egyáltalán nem tudtam elaludni, türelmetlenül vártam a reggelt, nagyon szerettem volna Istenfé-

lő Dániellel beszélni, tőle vártam valamiféle vigasztalást, de aztán eszembe jutott, hogy ő már a szavalóest után is aggodalmaskodott, bizonyára ő sem fog semmi jóval biztatni, a szavalóestekről szóló fáklyás mese mégis rosszul végződik, bár Istenfélő Dániel a Mágna-soktól talán meg tud védeni.

Végre elérkezett a reggel, Istenfélő Dánielt azonban hiába kerestem egész nap, nem volt a telepen. Este jelent meg a Lírikusokkal, gyászos arccal vonultak be a borjúistállóba, utánuk bejött Halálfejú Józsi is, a két testőr az ajtónál maradt, az egyik most is kifelé, a másik befelé figyelt. Az istálló végébe mentünk, leültünk a szénakötegekre, és ekkor Istenfélő Dániel rövid beszédet tartott. A tőle megszokott, kissé fellengzős modorban kezdte:

– Börtönben vagyunk. Ez azt jelenti, hogy legfeljebb három dologgal foglalkozhatunk. Jóságtenyésztéssel, szeszkereskedelemmel és költészettel. De a börtönben veszélyes és sokszor rossz szándékú erők irányítják az emberek sorsát, és még a három lehetséges tevékenységet is megnyirbálják. A jóságtenyésztés szükségességét senki sem vonja kétségbe, mert ez hozzájárul a börtönlakók jólétéhez, marad tehát a szeszkereskedelem és a költészet. Tegnap és ma hosszú beszélgetésen voltunk Józsisal, megtudtuk, hogy káros, sőt veszélyes cselekedet volt részünkről a szavalóestek megrendezése és a költészeti színpad megalakítása. Érthetetlen nyelven szavaltunk verseket és ezzel már-már nemzeti türelmetlenséget szítottunk és nyugtalanságot keltettünk a fegyencek körében. A költészeti színpadot tehát be kell zárni, és a továbbiakban, eredeti rendeltetésének megfelelően, kizárólag borjúkarámnak kell használni. A hosszú beszélgetés végén azonban sejtették velünk, hogy talán mégis meg lehetne menteni a költészeti színpadunkat, amennyiben elállunk a szeszkereskedelemtől, és ezt a területet átengedjük másoknak, akik minden bizonnyal nagyobb sápot ígértek, mint mi. Mai összejövetelünk célja tehát a következő: eldönteni, hogy ezentúl verseket szavalgatunk-e, avagy pálinkát árulunk.

– Természetesen a költészeti színpadot kell megmentenünk – mondtam lelkesen, és tényleg örültem, hogy maradt egy ilyen lehetőségünk. – Nagyszerűen sikerültek az eddigi szavalóestek, elindult a komoly

alkotó munka, egyedül a költészetben teremthetünk tartós értékeket. A pálinkával való üzérkedés viszont állandó veszéllyel jár, minden lebukásnak súlyos következményei lehetnek, azonkívül pálinkát mindenki tud árulni, de költészetet mi tudunk legjobban csinálni.

– Pálinkát is mi tudunk legjobban árulni – mondta Lakner Feri, aki a gyümölcsösben és a szőlőskertekben dolgozó rabok szeszellátásával volt megbízva.

– Vizsgáljuk meg a kérdést a maga összetettségében – mondta Istenfélé Dániel. – A szeszkereskedelem nem veszélytelen, de az egyetlen tevékenység, amely sok pénzt fiadzik, a pénz pedig még itt a börtönben is jólétet és hatalmat jelent. Ezzel szemben a költészet a szellemi élet ingoványos talajára terel bennünket, ahol bármikor gonoszkodó hüllők és csúszómászók marhatnak a lábikránkba, mint ezúttal is. Szóval a költészet szép és magasztos dolog, de az egyetlen sebezhető pontunk, mert minden belemagyarázható, ráadásul hosszú távon elpuhít és ábrándossá tesz bennünket.

– Akár a Macedónt hallgatnám – mondtam megvetően.

– A Macedón okos ember, ami abból is látszik, hogy a bárányhúsok közül a hegyi báránysok húsát szereti legjobban – mondta Dániel.

– Te alapítottad meg a költészeti színpadot – mondtam Dánielnek. – Te szónokoltál a költészet hatalmáról és szellemi értékeinek tudatosításáról.

– Börtönben legyen rugalmas az ember – mondta Dániel. – Időnként visszavonulunk, de ez még nem jelenti azt, hogy feladtuk elveinket. A szeszkereskedelemből még lehet egy újabb költészeti színpad, a költészetből viszont sohasem lesz jó üzlet.

– Márpedig én ragaszkodom hozzá, hogy nyár elején előadjatok a verseimet – mondtam harciasan.

– Én pedig ragaszkodom a pálinka főzéséhez és forgalmazásához – mondta ekkor Halálfejú Józsi, és álnokul hozzátette:

– Mindenki velünk együtt tudok működni, még a Mágánásokkal is, ha kell.

– Hagyjuk azt az aljas társaságot – legyintett Dániel. – A szeszforgalmat továbbra is mi irányítjuk, sőt kibővítjük az üzletet. Ezentúl több pálinkát fogunk piacra dobni a börtön falain kívül. Kucsuknak

megcsappant a jövedelme, amióta mi börtönbe kerültünk, unatkozik otthon, kotyvasztja a török édességeket és néha hegyi bárányt küld a Macedónnak, de ez nem elégíti ki az ambícióit. Bevonjuk az üzletbe, legyen egy kis haszna a barátságunkból. Bármilyen pocsek pálinkát el tud adni minden mennyiségben. Ez persze nem jelenti azt, hogy lemondunk a költészetéről. Aki elhivatottságot érez magában, írjon egyelőre az asztalfióknak. A világirodalom nagyjai is ezt csinálták rengetegszer.

– Az ilyen beszéd tetszik nekem – mondta Halálfejú Józsi.

– Nekem viszont az olyan beszéd tetszik... – kezdtem, de Kapossy Tamás gorombán rám förmedt:

– Ne akadékoskodj, az isten áldjon meg! Dániel már úgyis eldöntötte, hogy pálinkát fogunk árulni.

Sértődötten felálltam, végigmértém mindenkit, aztán én is mondtam egy rövid beszédet:

– Börtönkorszakom elején megismerkedtem egy börtönőrrel, akit Bundásnak hívtak, mert teljesen kopasz volt a feje. Ez a bundás elmondta nekem, hogy a börtönlakóknak előbb-utóbb megvastagodik a bőrük, ebből tudják igazán, hogy börtönbe zárták őket. A bőr először a tenyéren kezd vastagodni. Sokszor megvastagodott már a tenyeremen a bőr, amióta itt vagyok, ilyenkor a borjak közé mentem, és a borjak puhára nyalták a tenyeremet. Azután megjöttek ti, és azóta puha és vékony a bőröm. De most úgy érzem, hogy hirtelen nagyon vastag lett a bőr a tenyeremen. Megyek a borjak közé. Aki nek hasonlóan kellemetlen érzései vannak, velem tarthat.

Bementem a borjak közé, előrenyújtottam mindkét kezemet. Halálfejú Józsi jött elsőnek utánam, aztán Istenfélé Dániel, aztán a borjak közé jöttek a Lírikusok valamennyien.

Csak a két ór maradt az ajtóban, ők nem értették, hogy miről beszélünk, magyarul, az egyik boszniai muzulmán, a másik kelet-szerbiai bolgár volt.

A borjak lustán, de odaadón nyalták a tenyerünket, és akkor én hanyagul megjegyeztem.

– Az este nálam jártak hárman a Mágánások közül. Udvariasan viselkedtek, kést szorítottak a torkomra és a szeszforgalom titkairól érdeklődtek.

– Hallottunk róla – mondta Dániel. – A Mágánások röhögve mesélték, hogy rettenetesen berezeltél.

– Megijedtem egy kicsit, de igyekeztem leplezni.

– Rosszul leplezted – mondta Halálfejú Józsi. – Persze nekem sem lenne mindegy, ha kést nyomnának a torkomra.

– El kell menned innen – mondta Istenfélő Dániel. – Túlságosan magányos vagy itt éjszakánként. Mi meg tudjuk védeni magunkat, de belőled kiszurkálhatnak valamit, ami ártalmunkra lenne.

– Hová menjek? – kérdeztem.

– Elküldetünk a tengerpartra – mondta Halálfejú Józsi.

– A tengerpartra?

– A tengerparton nagyon sok szép szálloda van – mondta Dániel. – És ezek között különféle rejtélyes szállodák is vannak. Ilyes rejtélyes szállodákban pihennek és nyaralnak a kiemelkedő igazságügyi és belügyi dolgozók. A szállodai személyzet zöme rabokból áll. Az egyik szállodát a mi börtönünk látja el személyzettel, természetesen a legmegbízhatóbb rabokat küldik oda, márpedig te megbízható vagy, hiszen besúgással is foglalkoztál. Most éppen üresedés van, Józsi majd elintézi, hogy a gyönyörű tenger mellé kerülj.

– Mit fogok ott csinálni? – kérdeztem.

– Ámuldozol a tenger szépségein és gyönyörködsz a sirályok röpében. Ezenkívül előfordulhat, hogy még klozetot is kell pucolnod, de ha ügyes vagy, felverekedheted magad akár éjszakai portásnak. Szóval mindenképpen szép életed lesz.

– Megpróbálok minél gyorsabban elintézni a dolgot – mondta Halálfejú Józsi.

– Én meg addig beköltözöm hozzád ide, az istállóba – mondta Dániel. – Vackolj meg nekem a jászol végében! Nem leszel többé magányos éjszakánként.

– A Mágánások késekkel járnak – mondtam.

– Nekem is van késem – mondta Dániel. – Legalább olyan jó késem van, mint a Mágánásoknak. Te pedig lefekvéskor tegyél egy vasvillát az ágyad mellé!

X.

Két hétig vigyázott rám Istenfélő Dániel éjszakánként, késsel a feje alatt aludt a jászolban, és nyilván elővette volna a kést, ha ismét rám törnek a Mágánások, de a Mágánások hirtelen mintha megszélidültek volna, talán megtudták, hogy Istenfélő Dániel is a borjűistállóba költözött, de olyasmit is hallottam, hogy a börtönben egy este vacsora után egy csoport szabados rab megverte az Órgrótot és a Bárót. Ha így történt, bizonyára figyelmeztetésnek szánták a verést, tudtára akarták adni a Mágánásoknak, hogy Halálfejú Józsinak a szabadosok között is vannak emberei. Halálfejú Józsinak majdnem mindenütt voltak emberei, mindössze két hét alatt elintézte, hogy indulhassak a tengerpartra. Egy este közölték velem, hogy másnap hajnalban menjek ki a kapuhoz, az ott posztoló őr majd felrak egy teherautóra, amely füstölt sonkát és szalonnát szállít abba a szállodába, ahol a kiemelkedő igazságügyi és belügyi dolgozók üdülnek, és ahol én minden bizonnyal valamilyen alantas munkát fogok végezni.

Még virradat előtt elindultam a kapuhoz, Istenfélő Dániel elkísért, a tenger szépségeiről mesélt és azt mondta, hogy biztosan jót fog nekem tenni az egészséges tengeri levegő. Nem szóltam semmit, eddig csak egyszer jártam a tengeren, még általános iskolás koromban, egy kirándulócsoporttal, vonaton utaztunk két és fél napig, fapados fülkékbe zsúfoltak össze bennünket, sokat vesztegeltünk különféle álmásokon, de ott sem engedtek ki bennünket a fapados fülkékből, így hát nemigen tisztálkodtunk, lassan bűdösödni kezdtünk, főleg a lábaink bűdösödtek, mire a tengerre értünk, már szédelegtünk az erős lábszagtól. Megfürödtünk a tengerben, kiszellőztettük a fejünket és a lábunkat, de nekem a tengerről azóta is a lábszag jut először eszembe.

A kapunál köszöntünk az őrnak, ő meg szótlánul arrább sétált és vagy tíz méterről figyelt bennünket, ahogy a teherautóra várakozunk. Világosodni kezdett az ég, mire megjött a teherautó, hangosan zörögve és füstölt sonka szagát árasztva. Az őr egy lepecsételt borítékot nyújtott át a gépkocsivezetőnek, a borítékban bizonyára a rám vonatkozó tudnivalók lapultak. Istenfélő Dániel kezét fogott

velem, és egy köteg papírpénzt csúsztatott a zsebembe. Felléptem a sofőr mellé, aki domborodó sörpocakkal ült a kormánykerék mögött, olajos kék nadrág és kifakult kék ing volt rajta, az oldalán pisztolytáska lógott egy széles bőrövön, a széles öv szemmel láthatóan szorította a derekát. Rám mordult, hogy erősen csapjam be az ajtót, aztán olyasvalamit dűnnyögött, hogy meg kellene bilincselnie, azzal elindította a teherautót, és nem bilincsel meg. Végigszeltük a börtönhöz tartozó szántóföldeket, gyümölcsösöket és szőlőskerteket, kíváncsi voltam, vajon milyen érzés fog el, ha elhagyjuk a börtön területét, de nem fogott el semmilyen különös érzés, mert tulajdonképpen nem tudtam, hogy mikor hagytuk el a börtön területét, a búzatáblák mindenütt egyformán hajladoztak, és egyébként is fegyveres gépkocsivezető ült mellettem. Később falvakon robogtunk keresztül, ekkor már tudtam, hogy messze járunk a börtöntől, jólesett látni a takaros falusi házakat, de továbbra sem mámorosodtam meg az örömtől. A sofőr nem szólt hozzám, töprengő arccal vezetett, mint aki még mindig azon gondolkozik, hogy a kezemre rakja-e a bilincset, így hát én sem szóltam, hagytam zavartalanul töprengeni. Rákanyarodtunk egy szélesebb aszfaltútra, itt mintha valamelyest felderült volna a sofőr arca, bár időnként még ráncolta a homlokát, de amikor egy kopottas motel mellett mentünk el, kimutatott az ablakon, és végre megszólalt:

– Egyszer megálltam itt kávézni. Egy hozzád hasonló, jámbor képű rab volt velem, őt is a tengerpartra szállítottam, fizettem neki egy kávé. Hirtelen megvadult, az arcomba öntötte a forró kávé és futni kezdett. Megtöröltem az arcomat, utánamentem és rákiáltottam, hogy álljon meg. Nem állt meg. Akkor szétlöttem a lábikráját. Az orvosok sokáig foltozgatták, de örök életére sánta maradt.

– Nekem is van egy sánta ismerősöm – mondtam. – Címfestő volt, leesett az állványról, és szétroncsolta a sarkát. Azóta sántít, és festőművész lett belőle.

– Lecsúszott jó mélyre szegény – állapította meg a sofőr. – Haszon-talan ember lett belőle. Nem jó dolog sántának lenni.

– Én nem akarok megszökni – mondtam. – Szeretnék két lábon megérkezni a tengerre.

– Tulajdonképpen meg kellene, hogy bilincseljelek, ez a szabály – mondta a sofőr, de vezette tovább a teherautót, és most sem bilincsel meg.

Sokáig hallgattunk ismét, a nap egyre melegebben sütött, szerencsére a búzaföldeket lassan erdők váltották fel és az út menti fák beárnyékolnak bennünket. A fegyveres gépkocsivezető mintha megnyugodott volna, lehet, hogy elhitte, hogy nem akarok megszökni, majdnem derűs arccal figyelte az utat, pedig a széles bőröv még mindig szorította a derekát. Egy gyors vízű folyóhoz értünk, a folyón túl hegyek látszóttak. Rozoga fahídon zötyögünk át a folyón, és akkor a sofőr megint kimutatott az ablakon.

– A háború alatt sokszor volt vörös a víz ebben a folyóban – mondta. – Egyszer itt ütköztünk meg a csetnikekkel. Övig érő vízben gyilkoltuk egymást, késekkel. Én is kaptam két késszúrást, egyet a combomba, egyet az oldalamba. A legjobb barátom szúrta belém.

– A legjobb barátja?

– Igen. Még a háború legelején együtt szöktünk el az erdőbe az usz-tasák elől. A csetnikek fogadtak bennünket maguk közé, így hát mi is szakállat növesztettünk. Mire kinőtt a szakállunk, találkoztunk a partizánokkal, én rögtön átálltam hozzájuk és leborotváltam a szakállamat. Aztán ebben a folyóban találkoztam a legjobb barátommal, bozontos képpel állt előttem, nekem meg csupasz volt az arcom. Szó nélkül belém szúrta kétszer.

– Maga mit tett?

– Hasba szúrtam a legjobb barátomat. Gyerekkorunk óta ismer-tük egymást.

– Meghalt?

– Nem. Kivítem a partra, aztán magunkkal cipeltük a hegyekbe. Keménykötésű legény volt, meggyógyult. Akkor ő is leborotválta a szakállát, beállt közénk, igazi forradalmárt csináltunk belőle, gyű-lölte az osztályellenséget és irtotta kíméletlenül. A háború után is ő üldözte legnagyobb hévvel az ellenforradalmi bandákat. Azután rendőrfőnök lett egy határ menti városban. A Tájékoztató Irodás időkben rengeteg megtévelyedett elvtárs menekült arrafelé, át akar-tak szökni a határon. A barátom begyűjtötte őket, mint a fácáncsi-

béket. Akit nem sikerült elfognia, azt lelőtte. Sokat dolgozott abban az időben, és boldog volt. Később is boldog volt még egy ideig, vadászni járt, nemes vadakat ejtett el és megnősült. A békésebb idők azonban valahogy elrontották a jókedvét. Meg az emberek is pusmogtak mindenfélét a háta mögött, véres kezű pribékek nevezték. Áthelyezték egy másik városba, egy nagy folyó mellé, a folyó menti erdőkben sok vaddisznó tanyázott, egy ideig kedvtelve lövöldözött a vaddisznókra, aztán erre is ráunt, hallgatagon üldögélt otthon, és csak a két gyerekének tudott örülni, mert közben gyerekei is születtek. Egy napon a felesége is véres kezű pribékek nevezte és elköltözött a házából a két gyerekkel. Ezek után már nem volt minek örülnie, nyitott pisztolytáskával járta az utcákat és hangosan beszélgetett önmagával. Idegszanatóriumba küldték... Mit gondolsz, miért mesélem mindezt?

- Nem tudom - mondtam.

- Azért, hogy viselkedj vele tisztességesen, ha találkoznaatok.

- Nem hiszem, hogy találkozni fogunk valaha is.

- Egész biztosan találkoztok - mondta a sofőr. - A szanatóriumban helyrepofozták valamennyire, és elküldték pihenőre abba a szállodába, ahová most téged vislek. Eléggé rendbe jött már, úgy tudom, a pisztolyát is visszakapta. Viselkedj vele tisztességesen, megérdemli, sokat tett ezért az országért, igaz, hogy úgy kezdte, hogy kétszer is kést szúrt belém.

- Nemrégem nekem is kést szorítottak a torkomra - mondtam.

- Nagyon kellemetlen érzés volt. De a barátjával tisztességesen fogok viselkedni.

- Több mint fél éve lakik a szállodában, hamarosan teljesen meggyógyul. Minden fegyencnek, akit én szállítok a tengerpartra, megparancsolom, hogy viselkedjen vele tisztességesen.

A hegyek közé értünk, az út egyre kanyargósabbá vált, zörögve kapaszkodtunk a magasba, az erdőket hegyi legelők váltogatták, a legelőkön birkanyájak mozogtak lustán, és hegyi bárányokat is láttam ugrándozni a nyájak körül. A nap már felülről, az ég közepéről tűzött ránk, melegem volt, a teherautóból erős benzinszag és füstölt sonka szaga áradt be a sofőrfülkébe.

- Dél felé járhat az idő - mondtam. - Ha lenne itt valahol egy útszéli csárda, megállhatnánk ebédelni. Meghívnám egy báránysültre, ha megengedi. Azt mondják, hogy a hegyi bárány húsa a legjobb a világon, mert a hegyi bárányok biztosan megállnak a legmagasabb szikla peremén is.

- A hegyi bárányok inkább a hegyoldalban szeretnek ugrándozni - mondta a sofőr. - A húsuk azonban tényleg jó. Van pénzed?

- Van - mondtam, és elővettem a pénzköteget, amit Istenfélő Dániel csúsztatott a zsebembe.

- Megmutattam a sofőrnek, és ő ettől ismét töprengővé vált.

- Honnan kerül hozzád ennyi pénz? Egy fegyenc tisztességes úton nem juthat hozzá ilyen sok pénzhez.

- Divatszabó az apám - mondtam. - Mostanában az emberek boldogulnak a divatos ruhákért. Az apám annyit keres, amennyit akar, és nekem is jócskán küld belőle.

A sofőr ezen is eltöprengett, és egy jó óra hosszáig nem szólt hozzám. Akkor hirtelen letért egy keskeny mellékútra, néhány percnyi zötykölődés után egy faház előtt álltunk meg, három másik teherautó mellett. A faház kocsmá volt, udvarában egy borzas hajú suhanc hosszú rúdon két bárányt forgatott parázsló tűz fölött. Kiszálltunk a teherautóból, és akkor láttam, hogy a sofőr húzza a bal lábát.

- Ez a késszúrástól van? - kérdeztem.

- Attól. Nagyon rossz helyen szúrta meg a lábamat a legjobb barátom. Azóta sántítok. Nem is vittem sokra az életben. Füstölt sonkát és szalonnát, meg mindenféle élelmiszert szállítok egy tengerparti szállodába és fegyencet hordozgatok oda-vissza.

- Pisztoly van az oldalán - vigasztaltam. - Ez is valami a mai világban.

- Ez igaz - mondta a sofőr. - Pisztolyom van, és használni is tudom, ha kell.

- Nem lesz rá szüksége. Nézzük meg inkább a bárányokat!

Megnéztük közelről a hosszú rúdon forgó bárányokat, szépen megpirult már a húsuk, az ifjú hegylakó azt mondta, hogy mindjárt elkészül a sütéssel, üljünk asztalhoz. Bementünk a kocsmába, odabent teherautósofőrök hangoskodtak, megnézték bennünket, de minden

különösebb érdeklődés nélkül, és a továbbiakban nem törődtek velünk. Leültünk, két adag báránsültet rendeltünk a kocsmárostól.

Hozták is hamarosan a húsokat, talán egyenesen a parázsról szeltek a tányérjainkba, és én majdnem könnybe lábadt szemmel néztem magam elé, mert már attól is meghatódtam, hogy nem pléhtányérból, hanem rendes tányérból ehetem, késsel és villával. A bárányhús nagyon jó volt, puha és ízletes, élvezettel és sokáig ettem, és ezek után már minden kétkedés nélkül elhittem, hogy a hegyi bárányszilárdan meg tudnak állni a legmagasabb sziklák peremén is. Egy-egy üveg sört ittunk a bárányhússal, a fegyveres sofőr ennyit engedélyezett magának és nekem is. Aztán a sofőr megivott két kávé, én egy csésze kávé ittam meg, és ettől ismét meghatódtam, most ittam először feketekávé, amióta börtönbe kerültem. Kifizettem az ebédünket, fizetés után is sok pénzem maradt még, a sofőr mintha rosszalóan nézett volna rám ezért, holott neki is ízlett a hegyi bárányhús, láttam rajta.

Indultunk tovább. Zörgő teherautónkkal visszagurultunk a főútra és folytattuk a kapaszkodást fölfelé. Az erdő egyre sűrűbb lett körülöttünk, a sofőr azt mondta, hogy ő valamikor ezekben az erdőkben bujkált, és úgy vezette a teherautót, mint aki nagyon jól ismeri a járást. Időnként még előbukkant egy-egy füves tisztás, ezeken birkákat és bárányszilárdákat is láttam, de egyre kevesebbet. Később kopár sziklák tűntek fel a fák között, azután teljesen kopár hegyek a távolban, ezeket is megmásztuk, a sziklák fenyegetően meredeztek fölöttünk, a sziklák peremén nem álldogáltak hegyi bárányszilárdák, nem is lett volna sok értelme, hiszen tápláló, zöld fű sehol sem volt a közelben, legfeljebb bizonyíthatóan volna a hegyi bárányszilárdák, hogy meg tudnak állni a kopár magasságokban, de énezt most már újabb bizonyítékok nélkül is elhittem. Rettenetesen kanyargott az út a csupasz hegyoldalon, felkavarodott a gyomrom, nagyon szerettem volna már a tengerparton lenni.

Besötétedett, mire megéreztem a sós tengeri levegőt, egy pillanatra eszembe jutott gyermekkorom lábszága, de aztán mindjárt megfeledkeztem róla, mélyen beszívtam a sós levegőt, és örültem, hogy hamarosan vége lesz az utazásnak. Gyéren megvilágított tengerparti városkába vagy faluba érkeztünk, de nem álltunk meg, kimentünk

a házak közül egy nyílegyenes útra, amely fenyőerdőn át vezetett, ekkor már mintha a tenger hullámverését is hallottam volna, és a gyomrom teljesen megnyugodott. Csakhamar egy bekötő úthoz értünk, az út mellett egyenruhás őr állt, felemelte a kezét. Megálltunk, a sofőr előkotort egy papírlapot és az ablakon keresztül kinyújtotta az őrnek. Az zseblámpával a papírlapra világított, visszaadta, és intett, hogy mehetünk. Ráfördültünk a bekötő útra, még mindig fenyőfák között jártunk, de látszottak már a szálloda fényei. A fenyőfák közül egyenesen a szálloda elé jutottunk, ötemeletes kockaépület volt forgóajtós főbejárattal, a földszint ki volt világítva, az emeleteken is világított néhány ablak. A sofőr a hátsó bejárathoz hajtott, lefékezett, megkönnyebbülten felsőhajtott, nyújtózkodott, majd lecsatolta derekáról a széles bőrvet és az övvel együtt a pisztolytáskát is. Kikaszálódunk a teherautóból, egy fekete nadrágos, fehér inges, fekete nyakkendő fiatalember jött ki elénk.

– Hoztam neked füstölt sonkát, szalonnát és egy új embert, Damir – mondta a sofőr, és átadta a borítékot, amelyben bizonyára a rám vonatkozó tudnivalók voltak.

– Mihez értesz? – kérdezte tőlem Damir.

– Borjakat őriztem eddig és verseket írtam néha – mondtam.

– Tehát semmihez sem értesz – szögezte le. – De azért majd találunk számodra munkát. Holnap a reggelinél jelentkezz nálam. A rabok a konyhában étkeznek. Most elmehetsz a konyhába vacsorázni, azután lefekhetsz, pihend ki magad! A rabok a padlásszobákban laknak, tiéd lesz a hatvanhármas. Magad tartod rendben a szobádat. Van egy közös fürdőszobátok is ott a padláson.

A továbbiakban nem törődött velem, a sonkáról és a szalonnáról kezdett beszélgetni a sofőrrel. Eloldalogtam a közelükből, bementem a hátsó ajtón a szállodába, egy széles, ételszagú folyosón mentem végig, jobbról is, balról is ajtók voltak, jobbról edénycsörgés hallatszott, ott lehetett a konyha, bal felől keskeny lépcső vezetett fölfelé, feltehetőleg ez volt a személyzeti följáró. Nem voltam éhes, és amióta megnyugodott a gyomrom a serpentinek után, ismét éreztem a hegyi bárányszilárdák pompás ízét, kár lett volna elrontani, így hát nekivágtam a lépcsőknek. Fölmentem az ötödik emeletre, ott szu-

szogva végignéztam a folyosón, tarka szőnyeg borította és nagyon tiszta volt, nyilván ilyen tiszta volt a többi emelet is. Amikor kifújtam magam, felgyalogoltam a padlószobákhoz, itt a folyosót nem borította semmilyen szőnyeg. Benyitottam a hatvanhármas szobába és felgyújtottam a villanyt. Kis, ferde mennyezetű szoba volt egy ágygal, egy székkal, egy szekrénnel, egy mosdókagylóval, egy törülközővel és egy szappannal. Ismét meghatódtam, akárcsak ott, a hegyek között, amikor kést, villát és feketekávét raktak elé, most főleg attól hatódtam meg, hogy az ágy fehér lepedővel volt letakarva. Óvatosan leültem az ágyra, utána mindjárt fel is pattantam. Kimentem a folyosóra és megkerestem a fürdőszobát. Nagy fürdőszoba volt nyolc zuhanyozófülkével. Lezuhanyoztam, visszamentem a szobámba és akkor félmeztelenül végighevertem a fehér lepedős ágyon. Tíz perc alatt elöntött a veríték, csak most vettem észre, hogy rettenetesen meleg van a szobában. A nyár eleji nap felforrósította a tetőt a padlószobák fölött, és a tető éjszaka is sugározta a meleget. Kinyitottam az ablakot, de így sem lett sokkal hűvösebb a szobában, odakint állt a levegő, bár a tenger hullámozott, de én azt sem láttam, csak sejtettem, hogy merre mozog a nagy, sós víz, a szállodát fenyőfák vették körül, és ettől még sötétebb lett az éjszaka a kocka alakú épület körül, amelyben az igazságügy és a belügy arra érdemes dolgozói pihenték ki fáradalmaikat.

A nagy meleg kissé elkedvetlenített, nem tudtam, hogy mennyire örüljek annak, hogy ide kerültem, erre a gyönyörű helyre, végül úgy döntöttem, hogy a forró padlószoba ellenére is őszintén örülni fogok, és egyszer még meghálálom Halálfejú Józsinak, amiért elintézte, hogy a börtön vezetői a tengerpartra küldjenek. Visszaheveredtem az ágyra, lehunytam a szemem, akkor meg a kanyargós hegyi utat láttam magam előtt, megint mozogni kezdett a gyomrom és tovább izzadtam. Így hát kinyitottam a szemem, bámultam a ferde mennyezetet, és nagyon szerettem volna megfürödni a tengerben, de csak a mosdókagylóhoz mentem el, vizet engedtem a tenyerembe és lefröcsköltem magam, ismét ledőltem az ágyra, és összegyűrtem a simára vasalt fehér lepedőt. Az alattam levő emeletekről hangok halatszottak, úgy látszik, a nyaraló vendégek megették a vacsorájukat

és vonultak a szobájukba, ha arra gondoltam, hogy az ő szobáikban is olyan meleg van, mint nálam, majdnem sajnáltam őket, de hát az ő szobáik nem a padláson voltak, náluk bizonyára kellemesebb a levegő. Később a padlás is megélénkült, a személyzet tagjai, a rabok is jöttek lepihenni, őket már tényleg sajnáltam, mert tudtam, hogy melegük lesz. Éjfél körül elcsöndesedtek a folyosók, akkor elhatároztam, hogy nem szenvedek tovább.

Felöltöztem és kimentem a szobából. Leereszkedtem az ötödik emeletre, ott csöndesen végigcsontam a folyosón a főlépcsőig és óvatosan megindultam lefelé. Senkivel sem találkoztam, némelyik ajtó mögül hangok szűrődtek ki, de egyébként csönd volt a szállodában, a folyosókat minden emeleten tarka szőnyeg borította, a lépcsőkön is szőnyeg volt, és ahogy haladtam lefelé, a levegő egyre kellemesebb és hűvösebb lett körülöttem. Leértem a kivilágított előcsarnokba, itt kényelmes fotelek és alacsony asztalok álltak szépen elrendezve, szemben a forgóajtóval. A forgóajtótól balra, egy széles pult mögött fehér inges, fekete nyakkendő, szemüveges férfi ült és egy könyvet olvasott. Fél szemmel felnézett rám, és kissé szórakozottan azt mondta:

– A raboknak éjfél után tilos elhagyni a szobájukat. Ezt írja elő a szabályzat.

– Az este érkeztem – mondtam. – Tulajdonképpen a forgóajtót akartam megnézni közelebből.

A pult alá nyúlt, egy pisztolyt vett elő, a pultra tette, a könyv mellé, és még mindig a könyv fölé hajolva mondta:

– A szabályzat szerint akár le is lőhetlek, ha megpróbálsz kimenni a forgóajtón. A rabok még nappal is csak akkor hagyhatják el az épületet, ha erre külön utasítást kapnak.

– Nem tudtam, hogy ebben a szállodában a portások pisztolyt hordanak – mondtam. – A fehér inghez valahogy nem illik a pisztoly.

– A fekete nyakkendőhöz viszont illik – mondta a portás. – Akinek itt nyakkendője van, annak pisztolya is van. A pincérek például valamennyien fehér ingben járnak, de csak a főpincérnek van nyakkendője. A karbantartó munkások kék munkaruhában járnak, de közöttük is csak egynek van nyakkendője. Erről tudjuk, hogy ki kicsoda, mert egyenruhát csak a bekötő útra vigyázó őrök viselnek.

- Elteheti nyugodtan a pisztolyát – mondtam. – Erről a szép helyről úgysem szökik meg senki. Én sem akarok megszökni. Legfeljebb megfürödnék a tengerben, ha kimehetnék a szállodából.

- A rabok nem azért vannak itt, hogy a tengerben fürödjének – mondta a portás. – Azért vannak itt, hogy dolgozzanak, és hogy gondolkozzanak.

- Miről gondolkozzanak?

- Mindenről – mondta a portás. – Hallottál már Blaise Pascaltól?

- Hallottam. Okos gondolatokat írt le, de ő francia volt, és nem a börtönben gondolkozott.

- Mindenkinek lehetnek okos gondolatai – mondta a portás, és az előtte heverő könyvre mutatott. – Itt vannak Blaise Pascal gondolatai. Két évvel ezelőtt egy államügyész a szobájában felejtette a könyvet, és én azóta minden éjszaka olvasom. Legalább nyolcszor végigolvastam már, nagyon okos gondolatok vannak benne, nagyon oda kell figyelni olvasásakor, engem minden éjszaka kifáraszt.

- Megértem – bólogattam. – Én Thomas Mann-nal küszködtem így, hosszú éjszakákon keresztül, ő is rengeteg okos gondolatot írt le rengeteg könyvben, és nekem mindet végig kellett olvasnom. Reggelig bevörösödött a szemem az olvasástól.

- Te is éjszaka szoktál olvasni? – kérdezte a portás, és először nézett meg jobban a szemüvegén át.

- Álmatlanságban szenvedek – mondtam. – Éjszakai portás voltam valamikor, méghozzá jó éjszakai portás, fogorvosi műszereket őriztem, és mondhatom, hogy sohasem loptak el tőlem egyetlen fűrófejet sem, és még Thomas Mann könyveit is kiolvastam.

A portás visszatette a pult alá a pisztolyt, levette a szemüvegét, megtörölte, ismét az orrára tette a szemüvegét, hangosan töprengett Pascal gondolatai fölött. Megkérdezte tőlem:

- Damir beosztott már valahová munkára?

- Még nem. Reggel kell jelentkeznom nála.

- A szabályzat szerint nekem jogom van egy kisegítőre a rabok közül – mondta a portás elgondolkozva. – Egy időben volt is mellettem egy fickó, de minden éjszaka elaludt, és nem szerette a könyveket.

- Én még az ágyban sem tudok elaludni éjszakánként.

- Régóta egyedül dolgozom már – panaszkolta a portás. – Végig ügyeleteskedem az éjszakákat, igaz, hogy télen háromhavi szabadságot kapok, de akkor is fárasztó minden éjjel virrasztani és Blaise Pascalt olvasni.

- Más könyvei nincsenek?

- Előbb Blaise Pascallal akarok végezni.

- Szívesen olvasnám én is a Gondolatokat – mondtam.

Ismét megtörölte a szemüvegét, és ismét elgondolkozott.

- Menj és zuhanyozz le! – mondta. – Aztán gyere vissza, kapsz tőlem egy fehér inget.

- Lezuhanyoztam már.

- Gyere! – intett. A háta mögött kinyitott egy ajtót, bevezetett egy tágas irodába.

Az irodában egy íróasztal volt székkal, egy nagy szekrény és egy heverő. A portás a szekrényből kivett egy fehér inget. Ledobtam magamról a sötét fegyencblúzomat, és felhúztam a fehér inget.

- Holnap kapsz fekete nadrágot is – mondta a portás.

Kituszkolt az irodából, leültetett a széles pult mögé, benyúlt a pult alá és elvette a pisztolyt a kezem ügyéből.

- A szabályzat szerint nekem este héttől éjfélig kell ügyeleteskednem, azután lepihenhetek itt az irodában, ha van segédügyeletesem – magyarázta. – Mostantól kezdve te vagy a segédügyeletesem, reggel majd megbeszélem Damirral. Éjfél után reggel hatig kell itt ülnöd, akkor felébresztesz engem, elmegyünk reggelizni, utána te is lepihenhetsz a szobádban. Pontosan délben ebédelünk, mert egy órától a vendégek ebédelnek. Amíg a vendégek ebédelnek, te leszaladsz a strand mellé, az újságosbódéhoz, felhozod a vendégek újságjait és széthordod a szobákba. Majd kapsz egy listát, hogy melyik szobába milyen újságot kell vinni.

- Reggel is elhozhatom az újságokat.

- Ide dél körül érkeznek az újságok, mert messziről hozzák őket. Tehát ebéd után menjél az újságokért! Ha valaki megkérdezné, hogy miért mentél ki az épületből, mondd, hogy a Bagoly megbízásából.

– Magát Bagolynak hívják?

– Igen. Minden éjszaka virrasztok, szemüveget hordok, és sokan bizonyára azt hiszik, hogy bölcs is vagyok, mert látják, hogy állandóan olvasok. Lehet, hogy tényleg bölcs lettem egy kicsit a sok olvasástól. De a baglyoknak is aludniuk kell néha, most megyek és lepihenek. Ha valami baj lenne, ébressz fel! De nem lesz semmi baj, itt nagyon fegyelmezetten viselkedik mindenki. A rabok boldogok, hogy ide kerültek dolgozni és nem szakadnak bele a munkába, jó levegőt szívnak és borralalót kapnak, a vendégeink pedig kiváló emberek, akik munkahelyükön a rendfenntartás ügyét szolgálják, és természetesen itt is tisztelik az előírásokat. Tehát senki sem okvetetlenkedik. Egyik-másik vendég néha letelefonál éjszaka és italt kér, akkor vigyél fel italt az étteremből. A Szigonyos a tizennégyes szobából biztosan jelentkezik ma éjszaka is, vigyél fel neki egy üveg hideg sört a hűtőszekrényből.

– Ki az a Szigonyos?

– Rendőrfőnök volt sokáig, aztán a bolondokházába került, onnan küldték ide hozzánk, már hónapok óta itt van, idegcsillapítókat szed, de még így is csak hideg sörrel tud elaludni.

– Azt hiszem, hallottam már erről a Szigonyosról idefelé jövet – mondtam. – Valamikor nagyon ügyesen bánt a késsel, de őt is hasba szúrták egyszer egy folyóban.

– Most nem késsel, hanem szigonyos puskával jár állandóan, és naphosszat búvárkodik a tengerben. Üldözi a szegény halakat, de eddig még nem szúrt le egyet sem.

– Nekem azt tanácsolták, hogy viselkedjek vele tisztességesen.

– Minden vendéggel viselkedj tisztességesen! – mondta szigorúan a Bagoly. – És a személyzet nyakkendőös tagjaival is viselkedj tisztességesen!

Bement az irodába, behúzta maga mögött az ajtót. Én meg ültem a pultnál és vigyorogtam. Alig akartam elhinni, hogy igaz minden, ami az utóbbi fél órában történt velem. Igaz volt, ismét éjjeli portás lettem, még csak Simokovics úrnak kellett volna besántikálnia a forgóján. Simokovics úr persze messze volt, nem lehetett minden úgy, mint régen, valamelyest mégiscsak szenvednem kellett Kovács

Júlia haláláért. De még így is szerettem volna levelet írni Istenfélő Dánielnek, és eldicsekedni, hogy milyen szépen eligazodtam az új környezetben. Levelet nem írhattam, így hát belelapoztam a pulton heverő Gondolatokba, a Bagoly ezt nálam hagyta, csak a pisztolyát vitte el. Ilyen mondatot is feljegyzett Pascal: „Senki sem olyan boldog, józan, erényes és szeretetre méltó, mint az igazi keresztény.” Akkor, ott, a portás helyén üldögélve a Bagolyt majdnem igazi kereszténynek tartottam, de magamat is, hiszen majdnem boldog voltam, amiért éjszakai portás lehettem a börtönben.

A Szigonyos éjfél után két óra körül telefonált, és egy üveg hideg sört kért a tizennégyes szobába. Felpattantam a székről, átvágtam a gondosan berendezett előcsarnokon, bementem az ebédlőbe, felgyújtottam a villanyt, a söntés mellett megtaláltam a hűtőszekrényt, kivettem belőle egy üveg sört, tálcára tettem, tálcára tettem egy poharat is, és felügettem az első emeletre. Kopogtattam a tizennégyes szoba ajtaján, belülről azt kiáltották, hogy menjek be, benyitottam és bementem a szobába, amely jóval tágasabb volt, mint az enyém, a Szigonyos pedig egy fotelban ült pizsamában, és a nevéhez híven egy szigonynak a hegyét reszelgette.

– Te ki vagy? – kérdezte meglepetten. – Eddig nem láttalak itt.

– Ma este érkeztem – mondtam, és a tálcát leraktam az előtte lévő alacsony asztalra.

– Gyilkos, avagy hazaáruló? – kérdezte a Szigonyos.

– Egyik sem – mondtam. – Közlekedési balesetet okoztam véletlenül, és egy lány meghalt. Szerelmes voltam abba a lányba.

– Kis semmirekellők szaladgálnak ebben a szállodában – mondta csalódottan a Szigonyos. – Régebben még voltak igazi, nagy formátumú bűnözők, gyilkosok, hazaárulók és osztályellenségek. Azokra érdemes volt vadászni. Manapság kelekótya szerelmesek a törvényszegők, tulajdonképpen nem is érdemes velük foglalkozni. Az a legnagyobb baja ennek az országnak, hogy már igazi bűnözői sincsenek.

– Az is nagy baja ennek az országnak, hogy a nők állhatatlanok és egyre erkölcstelenebbek – mondtam. – Ezt egy Gereben Mihály nevű, hetvenéves fegyenc állítja, akit nemi erőszak miatt ítélték börtön-

büntetésre, és aki most bizonyára a növendék marhák istállójában; a jászol végében alszik, nagyon messze tőlünk.

- Kétségtelenül ez is nagy baja az országnak - mondta a Szigonyos, és akkor észrevette, hogy a tűhegyesre reszelt szigonyt nézem. A magasba emelte, és megkérdezte tőlem: - Mit szólsz hozzá?

- Elég gonosz fegyvernek látszik - mondtam.

- Ezzel fogom megölni Paolót.

- Ki az a Paolo?

- Egy nagy hal. Alighanem cápa. Időnként felbukkan a partjaink közelében és felfalja a kisebb halakat.

- Errefelé nincsenek cápák - mondtam.

- Paolo az olasz partokról jön ide - mondta a Szigonyos. - Üldözi a halainkat, négyszer vagy ötször is láttam már, de mindig megszökött előlem. De egyszer úgyis elkapom, és átszúrom a szívét a szigonnyal.

- Miért éppen Paolo? - kérdeztem. - Lehetne Giovanni is, ha már az olasz vizekről jár ide.

- A háború vége felé hetekig üldöztem egy olasz ezredet. Öt emberet megöltem, mire elkaptam. Vérengző és ravasz ember volt. Egyetlen lövéssel végeztem vele. Szíven lőttem. Azután megnéztem az iratait, kiderült, hogy Paolo Perminek hívták, negyvennyolc éves és négy gyermeke van otthon.

- A cápák még vérengzőbbek, mint az olasz ezredesek - mondtam.

- Nehéz megölni őket.

A Szigonyos megint felmutatta a hegyesre reszelt vasszigonyt.

- Ezzel fogom megölni Paolót. Szíven fogom löni, még ezen a nyáron.

Úgy éreztem, hogy ennyi elég volt Paolóból, és úgy éreztem, hogy eléggé tisztességtudóan viselkedtem a Szigonyossal, a gépkocsivezető, aki felszólított erre, bizonyára elégedett lenne velem. Jó vadászatot kívántam a Szigonyosnak és visszamentem a portára. Azon az éjszakán senki más nem kért italt, rákönyököltem a pultra, hallgatóztam az éjszakában, távolról néha hallottam a tenger hullámainak csapkodását, lapozgattam Pascal könyvét, de nem merültem el túlzottan a Gondolatokban.

Reggel felébresztettem a Bagolyt, ő átadta nekem az újságok listáját, aztán elmentünk reggelizni. Bagoly az étteremben ült le a személyzet nyakkendő tagjaival, én meg a nyakkendő nélküliekkel a konyha végében reggeliztem, egy hosszú asztalnál. Reggeli után a személyzeti lépcsőn mentem fel a padlásszobába, a szobában most nem volt olyan meleg, mint az éjszaka, friss tengeri levegő áramlott be az ablakon, és a fenyőfákon túl a tengert is láttam, a nagy víz fölött sirályok lebegtek, és én tényleg gyönyörködtem a sirályok röptében, amint azt Istenfélő Dániel megjósolta, amikor Halálfejű Józsiával eldöntötték, hogy a Mágások kései elől leküldetnek a tengerpartra.

Aztán hagytam a sirályokat zavartalanul röpködni, ágyba feküdtem, és végre elaludtam, és akkor, hosszú hónapok után, ismét megjelent Simokovics úr, gyakorlott kőfaragó-csapásokkal faragta az aranyfogú üzbég lány szobrát, úgy vettem észre, hogy jól haladt a munkával, amióta nem láttam, a csípőjét és a lábát faragta a szobornak, tulajdonképpen most kezdett kiderülni, hogy ülő szobor lesz az aranyfogú üzbég lány, és az is most derült ki, hogy a tengerparton fog ülni, tengerparti sziklából faragja őt Simokovics úr, az üzbég lány hátravetett fejjel az égre és a tengerre nevet egyszerre aranyfogaival, miközben a lábát faragják. Simokovics úr fekete nadrágban, fehér ingben és fekete nyakkendőben ügyködött a vésővel és a kalapács-csal, és kissé gyöngyözött a homloka. Mellette egy fehér és egy fekete kandúr macska ült, a macskák merően nézték a tenger hullámain, lehet, hogy Paolót, az olasz cápát lesték.

Dél körül, kissé verítékezve ébredtem fel a fehér lepedős ágyban, lezuhanyoztam, aztán lementem a konyhába ebédelni. Örültem, hogy Simokovics úr ismét megjelent álmomban, és örültem, hogy fekete nyakkendőt hord, ez a mi szállodánkban azt jelentette, hogy pisztolya is van, és nem tartozik az elítéltek közé, sőt éberén vigyáz a nyakkendő nélküliekre, és az étteremben étkezik. Gyorsan megebédeltem a konyhában, végre kimehettem az épületből, és a fenyőfák között elindultam a strand felé. A fenyőfák tűlevelei között kabócák vagy micsodák cserregtek vagy hegedültek, mindenesetre sokkal rekedtebben hegedültek, mint az alföldi tücskök, és sokkal hangosabban. A szálloda vendégei, az igazságügy és a belügy kiváló dolgozói csa-

ládtagjaikkal akkor jöttek fel ebédelni, senki sem kérdezte meg tőlem, hogy nyakkendő nélkül miért kószálok a fenyőfák között, így hát lementem a strandra, amely sziklás strand volt, barna és szürke sziklák rekesztették el a sós vizet a fenyőfaktól és a kabócáktól, a sziklákon tarka törülközők és gumipárnák heverték, akármelyik sziklából ki lehetett volna faragni az aranyfogú üzbég lány szobrát. Sóvárogva néztem a tengert, szerettem volna megfürödni benne, de a Bagoly megmondta, hogy a raboknak tilos fürödniük, megkerestem tehát az újságáros bódét. A strand mellett állt, pléhtetején csillogott a napfény, nagyon meleg lehetett odabent. Fekete hajú, kissé szögletes arcú dalmata lány ült bent az újságok mögött, rózsaszín kombinében. Bedugtam a fejem, és azt mondtam:

– Egy évvel ezelőtt már találkoztam egy kombinés újságáros lánnyal. Nagyon kedves volt hozzám és szép dolgokról beszélt.

– Mit mondott? – kérdezte a lány.

– Megmutatta, hogy hol van a börtön.

A fekete hajú dalmata lány elnevette magát, és akkor láttam, hogy az egyik metszőfoga aranyból van.

– Ismertem egyszer egy aranyfogú lányt – mondtam. – Ékszerész-műhelyben dolgozott, aranyat tisztogatott naphosszat és aranyfogai voltak. Egyszer majdnem bevallotta, hogy szerelmes belém. Szerintem szerelmes is volt, de túlságosan szemérmes ahhoz, hogy bevallja.

– Egyszer biztosan be fogja vallani – mondta a dalmata lány.

– Sohasem fogja bevallani – mondtam. – Szomorú véget ért szégyén. Lehet, hogy majd mesélek róla egyszer. Maga miért ül itt kombinében? Miért nem húz fürdőruhát, és miért nem ugrik bele időnként a tengerbe?

– A strandon csak a szálloda vendégei fürödhetnek – mondta a lány. – Egyébként a fivéreim sem engednék meg, hogy fürdőruhában áruljam az újságokat vagy hogy együtt fürödjem a turistákkal.

– A rózsaszín kombinéhez mit szólnak a fivérei?

– Nem tudják, hogy kombinéra vetkőzőm itt, a bódében. Megpofoznának, ha megtudnák, és maga is rosszul járna, ha tudnák, hogy kigúvadt szemmel bámul rám, amikor kombinében vagyok.

– Hány fivére van, és mivel foglalkoznak azon kívül, hogy magára vigyáznak? – kérdeztem.

– Három fivérem van, és tengerész mind a három – mondta a lány. – Rengeteg laza erkölcsű nővel találkoztak útjaikon, és azt akarják, hogy én tisztességes lány maradjak.

– Biztos vagyok benne, hogy maga tisztességes lány fog maradni örök életében – mondtam. – A testvéreitől azonban akkor sem ijedek meg, és nagy élvezettel nézem a rózsaszín kombinéját.

A lány elpirult, és igen szép volt kipirult arccal, megpróbáltam kedvesen rámosolyogni, és átnyújtottam neki az újságok listáját. Gyorsan ideadta az újságokat, én meg visszamentem a szállodába és elosztottam a sajtóterméket a szobákban, a listán az is pontosan fel volt tüntetve, hogy melyik szobába milyen újság jár. A vendégek akkor még az étteremben ebédeltek, és csöndesen viselkedtek.

Igazat mondott a Bagoly, ebben a szállodában mindenki csöndesen és fegyelmezetten viselkedett. A vendégek pontosan megszabott időben jártak étkezni az étterembe és fürödni a strandra, az elítéltek lelkiismeretesen végezték a munkájukat és nem járhattak le a strandra, de így is általában mindenki elégedettnek látszott. Jómagam is nagyjából elégedett voltam, a fehér ingemhez kaptam fekete nadrágot, délelőttönként leginkább Simokovics úrról álmodtam, továbbra is nyakkendősen faragta az üzbég lány szobrát, a két kandúr macska szinte szoborszerűen figyelte a tengert, a szőrük nagyon puhának és selymesnek látszott ott, a tengerparti, kemény sziklák között, és én tudtam, hogy addig nem mozdulnak el helyükről, amíg Simokovics úr be nem fejezi a szobrot. Ebéd után elmentem az újságokért, szellemkedtem a kedves dalmata lánnyal, arra gondoltam, hogy jó volna udvarolgatni neki, de feltételeztem, hogy az elítélteknek udvarolni is tilos. Délután heverésztem vagy a szálloda folyosóin tébláboltam, figyeltem a fegyelmezett életvitelt, éjszaka pedig majdnem büszkén ültem a portán, vigyáztam az éjszakai rendre és italokat vittem a szobákba, ha egyik-másik vendég italt rendelt éjfél után. Megfigyeltem, hogy a belügy kiváló dolgozói általában sört vagy bort rendelnek, ha nem tudnak elaludni, az igazságügyi dolgozók viszont a tömény italokat kedvelik inkább. A vendéglátókönyvemben mindig megnéztem,

hogy kik rendelnek italt. Néha fellapoztam Pascal Gondolatait, és néha Bagollyal is beszélgettünk a Gondolatokról, de ő főleg aludni szeretett éjfél után, úgyhogy általában egyedül voltam a Gondolatokkal. Időnként unatkoztam, és ilyenkor szívesen olvastam volna a verseimet, de a börtönversekkel teleírt kisvonalas füzeteket Istenfő Dánielnél hagytam, azt mondta, ő majd megőrzi őket, és alkalomadtán, ha jobb idők jönnek, esetleg bemagolják a verseimet a Lírikusok, és rendeznek egy pazar szavalóestet a borjúkarámban. Amikor unatkoztam, már majdnem megbántam, hogy Istenfő Dánielnél hagytam a kisvonalas füzeteket, de azért nem bántódtam túlságosan a dolgon, mert az az igazság, hogy a börtönversek azért mégsem hiányoztak túl gyakran.

A tengerben viszont nagyon szerettem volna megfürödni. Ahogy múltak a napok és a hetek, egyre jobban vágyódtam a tengervízbe, és ahogy múltak a hetek és láttam, hogy a szállodában mindenki fegyelmezetten viselkedik, egyre inkább nekibátorodtam, és elhatároztam, hogy a tilalom ellenére is megfürdöm a tengerben. Kifigyeltem, hogy az étterem este tíz órakor bezár, ezután a vendégek fegyelmezetten felvonulnak szobáikba, fél órával később a személyzet tagjai is nyugovóra térnek, a nyakkendősek és a nyakkendő nélküliek egyaránt. Egyedül a Bagoly üldögél éberen a portán. Számomra tehát maradt nyugodalmas másfél óra.

Egy éjszaka fél tizenegy körül levettem a fehér lepedőt az ágyamról, összehajtottam, a hónom alá csaptam, leosontam a szolgálati lépcsőkön, kimentem a hátsó bejáraton, és a sötét lombú fenyőfákat kerülgetve lefutottam a tengerhez. Megálltam a sziklák között, itt már nem láthatott meg senki, de én láttam a csillagokat a tengerben, egészen közel voltak hozzám abban a nagy vízben. Levetkőztem és belevettem magam a tengerbe. Szétrebbentek körülöttem a csillagok, amit őszintén sajnáltam, de még így is nagyon jól éreztem magam a tiszta, sós vízben, hatalmas karcapásokkal úsztam, és reméltem, hogy Paolo, az olasz cápa ma éjszakára hazament az olasz partokhoz, vagy legalábbis alszik valahol, mert a cápák is bizonyára aludni szoktak néha. Messzire úsztam a parttól, akkor eszembe jutott az Elvtárs, akiről Simokovics úr azt mesélte, hogy olyan messzire

úszott, hogy nem tudott visszatérni és belefulladt a tengerbe, a víz alá került szegény, pedig a háború óta a tágasságba szökött, azért is úszott olyan nagyon messzire. Visszafordultam a part felé, mert nem akartam az Elvtárs sorsára jutni, és mert ha szerencsém van, esetleg még az üzbég lány is megvár a parton. Az üzbég lány nem várt, senki sem várt rám, a fürdés azonban nagyon jólesett, beburkolóztam a fehér lepedőbe, leültem a sziklák közé, a tenger vize megnyugodott és visszaköltöztek belé a csillagok, felnéztem az égre, most mozdultak el másodszor a csillagok, amióta a börtönben voltam, félrecsúsztak az égen, akárcsak azon az estén, amikor a Lírikusok először tartottak szavalóestet a borjúkarámban. Vagyis majdnem boldog voltam.

Megszáradtam a fehér lepedőben, felöltöztem, visszaosontam a szállodába, és már éjfél előtt a portán voltam és a megszokottnál is lelkesebben beszélgettem a Bagollyal Blaise Pascal Gondolatairól, de ő megint elálmosodott, fogta a pisztolyát és visszavonult az irodába aludni.

Ettől kezdve minden éjjel megfürdtem a tengerben, és éjfél után az italokat is a megszokottnál nagyobb lelkesedéssel vittem az álmatlanságban szenvedő vendégeknek, a belügy kiváló dolgozóinak a sört és a bort, az igazságügy kiváló dolgozóinak pedig a töményet. A vendégeken nem látszott, hogy észrevették volna lelkesedésemet, leginkább csak átvették az italokat, megköszönték, de nem beszélgettek velem, a Szigonyossal váltottunk időnként néhány szót, de vele sem túl sokat, általában rosszkedvű volt, mert az utóbbi időben nem találkozott Paolóval a víz alatt.

Csupán egy tanárnő elegyedett velem szoba, de ennek sem örültem túlságosan. A tanárnő egy éjszaka két pohár konyakot kért a huszonhetes szobába. Megnéztem a vendégkönyvben, a szobában a Legfelsőbb Bíróság egyik kiváló tagja lakott tanárnő feleségével. Felvittem a két konyakot a szobába, a tanárnő fürdőköpenyben fogadott, negyven-negyvenöt éves korú, szemüveges asszony volt, és engem arra a bírónőre emlékeztetett, aki kerékpárpálpás ügyében ítélezett felettem, és aki olyan volt, mint egy jószágos tanítónő, akihez szívesen jártak iskolába a gyerekek. Ehhez a tanárnőhöz is biztosan szívesen jártak iskolába a gyerekek.

- A férjem szívbeteg - mondta, majdnem mentegetőzve, a tanárnő.
- Rosszul érzi magát, a konyak talán könnyít rajta.

Bementem a szobába, a férj, a Legfelsőbb Bíróság dolgozója eléggé rogyantán ült az ágy szélén, vagy húsz évvel idősebb lehetett a feleségénél, és igen sápadt volt. Áadtam neki az egyik poharat, belekortyolt, de még mindig boldogtalannak látszott.

- A konyak biztosan segíteni fog - mondtam. - Énrajtam is mindig segít.

- Maga is szívbeteg? - kérdezte a szemüveges tanárnő, és elvette tőlem a másik poharat.

- Néha megfájdul a szívem - mondtam. - Leginkább éjszakánként, amikor azt álmodom, hogy vár rám valaki, de az a valaki mindig eltűnik, amikor a közelébe érek.

- Ilyenkor konyakot szokott inni?

- Vagy pedig ócska pálinkát. Még az is segít rajtam. A konyak pedig garantáltan segít.

- Hol várják magát? - kérdezte a tanárnő.

- Egy nagy víz partján - mondtam. - De mire a partra úszom, már nem vár senki. Ilyenkor néha fáj a szívem.

- Az elítélteknek tilos kimenniük a szálloda épületéből és a tengerben fürödni - mondta a tanárnő, bár az arca továbbra is jóságos maradt.

Óvatosan körülnéztem a szobában, az ablakok a tenger felé nyíltak, és ez egyáltalán nem tetszett nekem.

- Én csak álmodom a nagy vízről - mondtam. - Meg arról is csak álmodom, hogy vár rám valaki.

A Legfelsőbb Bíróság kiváló bírója kiitta a konyakját, visszaadta az üres poharat, és valamelyest kipirult az arca, már nem látszott olyan rogyantnak, mint amikor bejöttem.

- A konyak tényleg segített - mondta a tanárnő, és ő is ivott a poharából. - Maga pedig legyen óvatos éjszakánként! Vigyázzon a szívére!

Kissé rossz érzéssel mentem ki a szobából, azon az éjszakán a továbbiakban bele sem néztem Pascal Gondolataiba, csak ültem a portán, főleg a forgóajtót bámultam és azon gondolkodtam, hogy

a tanárnő vajon ki szokott-e nézni éjjelente a szobája ablakán. Még másnap este is szorongva surrantam le a tengerhez, csak a vízben nyugodtam meg, furcsamód itt már biztonságban éreztem magam, és majdnem megértettem a néhai Elvtársat, aki túl messzire úszott be a tengerbe. Én nem úsztam be túl messzire, visszafordultam még időben, lassan, kényelmesen úsztam vissza a part felé, és akkor hirtelen megláttam, hogy valaki áll a sziklák között és a fehér lepedőmet tartja maga elé, mint valami nagy kötényt. Lehetett volna akár az aranyfogú üzbég lány is, de az üzbég lánynak nem volt szemüvege. A tanárnő állt a parton, úgy éreztem, nagy bajba kerültem. Amikor a part közelébe értem, összehúztam magam a vízben, és csak annyit tudtam kinyögni:

- Meztelen vagyok.

- Jöjjön ki nyugodtan, nem nézek oda - mondta a tanárnő, és elfordította a fejét.

Kiugrottam a sziklák közé, gyorsan beleburkolóztam a lepedőbe, és azt mondtam:

- Ha beáru, végem van. Percek alatt visszavágnak innen a börtönbe.

- Nem fogom beárujni - nyugtatott meg. - Azért jöttem le, mert látni akartam, ahogyan úszik a part felé. Régóta tudom, hogy éjszakánként lejár ide fürödni.

Valamennyire megnyugodtam, leültem a víz széléhez, és ezt mondtam:

- Álmaimban egy aranyfogú üzbég lány szokott várni a parton fehér lepedővel, de mire a közelébe érek, mindig eltűnik. Ilyenkor megfájdul a szívem és igen boldogtalan vagyok.

- Látott már valaha egyáltalán üzbég lányt? - kérdezte a tanárnő, és leült mellém.

- Csak álomban. Üzbegisztán nagyon messze van.

- Tudom, hogy hol van Üzbegisztán. Földrajztanárnő vagyok.

- Van két öreg barátom - mondtam. - Legalább százévesek már, de szerencsére örökké fognak élni. Ők megjárták Üzbegisztánt, elmentek egészen Buharába. Vittek magukkal egy csomó aranyat, és szétosztották az üzbég lányoknak. Azóta rengeteg gyönyörű, arany-

fogú üzbég lány sétál esténként Buhara főterén, ahol egy magas kőoszlop áll, ennek a tetejéről valamikor a halálra ítélt bűnözőket dobálták le a kikövezett térre. De most már nem ott végzik ki a haláraitélteket, a téren szép üzbég lányok sétálnak, akik imádják az aranyholmit.

- És egy aranyfogú üzbég lány magát is meglátogatja álmaiban?

- De sohasem vár meg - mondtam szomorúan. - Eltűnik előlem és fájdtja a szívemet.

- Én megvártam - mondta a földrajztanár. -

- Hálás is vagyok érte - mondtam. - Szeretném, ha minden este megvárna itt a sziklák között.

Átöleltem a vállát, most is fürdőköpeny volt rajta, a fürdőköpeny alatt meg, azt hiszem, csak a bőre. Lelökte a kezemet és félrehúzódt tőlem.

- Nem ezért jöttem - mondta, és ellenségesen villogtatta a szemüvegét. - Bármilyen furcsán hangzik is, én még ma is szeretem a beteg és öreg férjemet. Nagyon rendes ember.

- Elnézést - hebegtem. - Igazán nem akartam megbántani.

A földrajztanár lehajtotta a fejét, hallgatott egy ideig, aztán rám nézett, és már nem csillogott ellenségesen a szemüvege.

- Egyszer, nagyon régen, volt egy szép nyaram - mondta. - Egy fiú minden éjjel átúszta értem a Dunát. Én vártam a parton, szárazra töröltem, aztán leültünk egymás mellé és néztük a vizet. Nagyon szerelmesek voltunk.

- Mi történt, amikor elmúlt a nyár?

- Elment valaki mással. Tulajdonképpen jellemtelen alak, kis svihák volt. De azért jólesik visszaemlékezni, hogy valamikor minden éjszaka átúszta értem a Dunát. Nem könnyű átúszni azt a nagy folyót.

- Tudom - mondtam. - Jól ismerem a Dunát. És én is szeretek a víz mellett üldögelni.

- Vissza kell mennem a szállodába - mondta a földrajztanár.

- Nem hagyhatom magára sokáig a férjemet. Lehet, hogy lejövök ide máskor is.

- Szeretném, ha minden éjszaka lejönne - mondtam. - Maga miatt fogom átúszni minden éjszaka a tengert.

- Ne legyen patetikus! - mondta a földrajztanár. - Öreg vagyok én már ehhez.

- Van egy barátom - mondtam. - Istenfélő Dánielnek hívják. Költő és szeszcsempész. Ő szokott néha ilyen patetikusán beszélni, főleg a művészetekről. Néha majdnem hinni is lehet neki.

- Lehet, hogy majd én is megpróbálok hinni magának - mondta a földrajztanár. Felkelt és elindult a szállodába.

- Jöjjön el minden éjszaka! - szoltam utána, és tényleg szerettem volna, ha eljön minden éjszaka. Tulajdonképpen szép asszony volt a földrajztanár, és örültem volna, ha fehér lepedővel vár rám minden éjszaka a tengerparton.

Felöltöztem, és én is visszamentem a szállodába, már éjfél előtt felváltottam a portán a Bagolyt, aminek ő megörült, és én is jókedvű voltam. Sőt akkor éjjel még a Szigonyos is jókedvű volt. Amikor felvittem neki a szokásos hideg sörét, lelkesen közölte velem:

- Ma végre felbukkant ismét Paolo. Messzire volt tőlem, nem tudtam átdöfni a szívét, de az a fontos, hogy tudom, hogy újra itt van. Előbb-utóbb el fogom kapni.

- Időnként felnyársalhatna néhány kisebb halat is - mondtam. - Unalmas lehet egész nap a víz alatt kémlelni és Paolóra várni.

- Soha életemben nem vadásztam kis halakra és kis vadakra - mondta büszkén. - Mindig a nagy ragadozókat irtottam. Lőttem már medvét, farkast, vadkant nem is egyet. Legutóbb egy óriási vadkant öltem meg a folyó mellett, az ártéri erdőben. Jezdimirnek neveztem el, mert Jezdimirnek hívták azt a borostás arcú háborús bűnöst, akit valamikor régen szintén egy folyó mellett öltem meg, egyetlen lövéssel. Sajnos ma már egyre kevesebb a nagy ragadozó, a magamfajta vadásznak alig akad dolga. De most újra megjelent Paolo.

- Figyelmeztetni kellene a vendégeket, hogy cápa úszik a strand közelében - mondtam.

- Figyelmeztettem őket, de nem hittek nekem - mondta a Szigonyos. - Majd ha kilövöm Paolót, akkor elhiszik. Fel fogom hozni a döögöt ide, a szobámba, beleteszem a fürdőkádba, és akkor bárki megnézheti.

- A cápák vajon alszanak-e éjjel? - kérdeztem.

– Nem hiszem – mondta a Szigonyos. – A nagy ragadozók jóformán sohasem alszanak, és éjjel a legveszélyesebbek.

Ez sem rontotta el a kedvem, vidáman mentem vissza a portára, a földrajztanárnőre gondoltam, és jóformán egyáltalán nem törődtem Paolóval.

Másnap éjszaka a földrajztanárnő ismét kijött a tengerpartra és fehér lepedővel várt a sziklák között. És kijött oda még vagy tíz este egymás után. Mindig akkor jelent meg, amikor én már a vízben voltam, türelmesen várt, amíg kiúsztam, én meg boldogan mentem felé, majdnem olyan boldog voltam, mintha az aranyfogú üzbég lány várt volna rám. A földrajztanárnő mindig félrefordította a fejét, amikor kiléptem a vízből, gyorsan beburkolóztam a lepedőbe, aztán leültünk egymás mellé, én lepedőben, ő fürdőköpenyben, néztük a vizet, és a földrajztanárnő arról mesélt nekem, hogy valamikor régen, fiatal lány korában a Duna partján lakott, egy szép, régi házban, a ház domboldalon épült, és minden este lement a folyó mellé, nézte a vizet és a gyéren kivilágított hajókat, integetni is szokott a hajósoknak, de azok nem láthatták őt a sötétben. Én meg leginkább Buharáról meséltem neki: a világ legkeményebb köveivel borított térről, a nyüzsgő piacról, ahol az aranyfogú üzbég lányok sajtot árulnak és még több aranyfogról álmodnak, a sivatagról és a sivatagi rókákról, meg a homokszínű buharai macskákról. Közben igen gyakran arra gondoltam, hogy milyen hülye vagyok. Ahelyett, hogy hanyatt dőnteném az aszszonyt, én a sivatagi rókákról fecsegek. De nem mertem hozzányúlni, és azért alapijában véve még így is jól éreztem magam.

Aztán egy este hozzám bújt a földrajztanárnő.

– Holnap elutazunk a férjemmel – mondta. – És ma este azért jöttem ki, hogy átöleljen.

Átöleltem a vállát és megcsókoltuk egymást. A tenger hangosan csobogott a lábunknál, a sziklák mintha megnőttek volna mellettünk, én meg gyorsan kibújtam a fehér lepedőből, a földrajztanárnőt pedig kezdtem kihámozni a fürdőköpenyből. Gyorsan, kapkodva dolgoztam. Talán túl gyorsan, mindenestre valamit elronthattam, mert az asszony egyszer csak megfogta a csuklóm, és azt mondta:

– Ne... ne rontsuk el! Eddig olyan szép volt minden...

Persze nem hallgattam rá, továbbra is a fürdőköpeny alatt matattam, de ő komolyan gondolta, amit mondott. Megmerevedett és elhúzódott tőlem.

– Nézzük szépen csöndben ezt a nagy vizet! – mondta. – Ha szerencsénk van, esetleg egy hajó is felbukkan a távolban. Majd integetünk neki.

Hajó nem bukkant fel, nem volt kinek integetnünk, és én elég szerencsétlenül éreztem magam.

– Haragszik rám? – kérdezte később az asszony.

– Nem – mondtam lógó orral. – Nagyon szépek voltak ezek az estéink.

– Szerettem itt üldögelni magával a sziklák között és a vizet nézni – mondta.

– Az egyik öreg barátom kőfaragó – mondtam sóhajtva. – Megkérem majd, hogy jöjjön el ide és valamelyik sziklából faragjon egy szobrot. Egy aranyfogú üzbég lány szobrát. A szobor mellé majd kifarag egy világatlasz-félét is. Hadd lássa mindenki, hogy az üzbég lány foglalkozására nézve földrajztanárnő, és várja, hogy valaki kiússzon hozzá a tengerből.

– Nagyon rendesen viselkedett velem – mondta a földrajztanárnő kissé elcsukló hangon. – Minden éjszaka átúszta értem a tengert.

– Én sem viselkedtem jellemtelen svihák módjára – mondtam, bár ezért egyáltalán nem voltam büszke magamra.

– Búcsúzzunk el szépen egymástól! – mondta az asszony. – Éjjel után majd lemegyek a portára, és megiszunk egy üveg pezsgőt.

– Várni fogom – mondtam, és arra gondoltam, hogy a pezsgőzésből nagy bajom származhat, ha valaki észreveszi, de én is szerettem volna szépen elbúcsúzni a földrajztanárnőtől.

Ezúttal együtt mentünk vissza a szállodába, a szolgálati lépcsőkön osontunk fel, az asszony a második emeletre, én a padlásra.

Éjjel után lejött hozzám a portára. Bementem az étterembe, a hűtőszekrényből kivettem egy üveg pezsgőt, és két pohárral a portáspulthoz vittem. Senki sem mozdult a szállodában, a Bagoly békésen aludt az irodában, a vendégek is békésen megvoltak szobáikban. A földrajztanárnő majdnem bocsánatkérően mosolygott rám, és el-

pirult az arca, mint egy kamaszlánynak. Töltöttem a poharakba, és azt mondtam neki:

- Magát bizonyára nagyon szeretik a gyerekek az iskolában.
- Miből gondolja?
- Elpirul az arca, ha megsajnálja a gyerekeket.
- Még jobban elpirult, ivott a pezsgőből, és azt mondta:
- Tényleg szeretnek a gyerekek. Állítólag jó tanár vagyok.
- Én is szeretnék egyszer jó tanár lenni - mondtam. - Kopasz fejű parasztyerekeket szeretnék tanítani egy tanyasi iskolában.
- Miért éppen tanyasi iskolában?
- Szeretem a tágasságot. Meg hallottam egy történetet egy néptanítóról, aki szintén tanyasi iskolában tanított, ő is szerette a tágasságot, és amikor eljött a tengerre, olyan messzire beúszott a vízbe, hogy nem tudott visszatérni a partra, és belefulladt a tengerbe.
- Vigyázzon magára éjszakánként, amikor beúszik a tengerbe - mondta az asszony.
- Én mindig visszatérek a partra - mondtam. - Az üzbég földrajztanárnő fog várni kőbe vésve minden éjszaka.
- Csöngött a telefon, a Szigonyos kérte a hideg sörét. Pokolba kívántam a Szigonyost, kiittam a pezsgót a pohárból és felvittem neki egy üveg hideg sört.
- A Szigonyos mogorván és nagyon bánatosan üldögélt a szobájában, és bánatosan közölte velem:
- Megöltem Paolót.
- Gratulálok - mondtam.
- Menj be a fürdőszobába!
- Bementem a fürdőszobába. A fehér fürdőkádban hatalmas, szürkésfekete hal hevert, az oldalán csúnya seb tátongott. Megnéztem közelebbről, és akkor láttam, hogy Paolo nem cápa. Nem ismerem a tengeri halakat, Paolóról sem tudtam megállapítani, hogy milyen fajta hal, de biztos voltam benne, hogy nem cápa, sok cápát láttam már filmen és képeken, megismertem őket az uszonyukról és a szájukról.
- Ez nem cápa - szóltam ki a Szigonyosnak.
- Nem cápa - hagyta rám a Szigonyos.

- De majdnem akkora, mint egy cápa - vigasztaltam. - Majdnem akkora, mint egy vadkan.

- Kisebb - mondta kurtán a Szigonyos. Nem hagyta magát megvigasztalni.

Megsimogattam Paolo nyálkás hátát, a nagy hal csapott egyet a farkával.

- Hé! - kiáltottam. - Paolo még él!

- Nem él - mondta a Szigonyos. - Pontosan szíven döftem.

- Mozgatja a farkát - mondtam.

A Szigonyos felpattant, és besietett hozzám és Paolóhoz a fürdőszobába.

- Nem él! - mondta dühösen. - Egyetlen lövéssel végeztem vele.

Megsimogattam ismét a nagy hal hátát, és az ismét csapott a farkával.

- Tényleg él - hüledezett a Szigonyos.

- Nehéz célozni a víz alatt - próbáltam újból megvigasztalni. - Így is remek lövés volt, Paolo hamarosan ki fog múlni.

A Szigonyos mereven nézte Paolót, és az arca már majdnem zöld volt a bánattól.

- Haza kellene mennem - sóhajtotta. - Nincs itt már semmi keresnivalóm. - Gondolkozott egy kicsit, majd hozzáfűzte: - Az a baj, hogy otthon sincs semmi keresnivalóm. Jezdimirt már megöltem. Egyetlen lövéssel leterítettem ...

Azóta újabb vadkanok nőttek nagyra otthon, a folyó melletti erdőkben - mondtam.

- Egyik sem nő már akkorára, mint Jezdimir - mondta a Szigonyos.

Csendesen magára hagytam a haldokló Paolóval, és visszamentem a portára, a földrajztanárnőhöz. Kipirult arccal szopogatta a pezsgőt, én is töltöttem magamnak.

- Egy nagy fekete hal haldoklik egy fehér fürdőkádban - mondtam, és magasba emeltem a poharamat.

Ekkor lövés dörrent a fejünk fölött. Meglepetten néztünk fölfelé, a földrajztanárnőnek egyszerre sápadt lett az arca. Még egy lövés dörrent. A pultra tettem a poharamat, és felrohantam az első emeletre. Ajtók nyíltak ki az emeleten, és álmos, kócos emberek néztek

ki a szobákból. Berontottam a tizennégyes szobába. A Szigonyos az ágyán hevert, a fejéből vér szivárgott, elég sok vér. A pisztoly az ágy mellett volt, a szőnyegen. Öklendezve tántorogtam be a fürdőszobába. Paolo csöndesen nyugodott a fürdőkádban, az ő fején is lyuk volt, de az ő fejéből alig szivárgott a vér.

A szoba pillanatok alatt megtelt pizsamás emberekkel, az igazságügy és a belügy kiváló dolgozói pillanatok alatt megállapították, hogy a Szigonyos meghalt. Odamentem hozzájuk, és azt mondtam:

- Előbb megölte Paolót, aztán végzett magával.

- Ki az a Paolo? - kérdezte valaki.

- Egy nagy hal. Egy olasz cápa. Ott van a fürdőkádban.

Mire megint lementem a portára, a földrajztanár nő már eltűnt. Magával vitte a pezsgős üveget és a két poharat is. Így aztán nem lett semmi bajom az éjszakai pezsgőzésből.

XI.

A földrajztanár nő elutazott rozoga férjével, aki a Legfelsőbb Bíróság kiváló dolgozója volt, és én nagyon egyedül maradtam abban a tengerparti, kocka alakú szállodában. Éjjelenként továbbra is lejártam a tengerre fürödni, de néhányszor majdnem elsírtam magam, amikor kiúsztam a partra és a sziklák között nem várt senki. Beburkolóztam a hófehér lepedőbe, ültem egyedül a sziklák között, és úgy éreztem, hogy most már itt, a nagy tenger mellett is vastagodni kezd a tenyeremen a bőr. Akkor határoztam el, hogy megpróbálom becserkészni a kissé szögletes arcú, de könnyen piruló újságárus lányt, akinek volt egy aranyfoga. Tudtam, hogy veszélyes dolog lenne, ha sikerülne, de egyáltalán nem bíztam benne, hogy a módfelett tisztességes dalmata lány komolyan szóba áll egy magamfajta elitétellel, viszont mégis tennem kellett valamit, mert egyre inkább hiányzott a földrajztanár nő, a tenyeremen meg tényleg vastagodni kezdett a bőr, és most nem voltak itt körülöttem a szelíd borjak, hogy puhára nyalják a bőrömet.

Így aztán egy szép, meleg, nyár végi napon megint bedugtam a fejem az újságosbódé ablakán. A lány most is kombinében ült ott, a rózsaszín kombiné nedvesen a testére tapadt, az arca is csillogott, nagyon meleg volt a bódében, de a lány mégis mosolygott, megmutatta aranyfogát, és kissé zavartan azt mondta:

- Hamarosan vége lesz a nyárnak. És akkor néhány hétre hazajönnek a fivéreim a hajóval.

- Nem félek a fivéreitől - mondtam. - Szeretem nézni magát, amikor kombinében ül, de azt nem szeretem, hogy ebben az ócska bodegában szenved. Továbbra is az a véleményem, hogy a sziklákon kellene ülnie, a tenger mellett, ott lehűtené az arcát a kellemes tengeri légáramlat.

- Mondtam már, hogy nem mehetek a turisták közé.

- Éjszaka is kiülhetne a sziklákra. Akkor nincsenek itt a turisták.

- Félnék itt éjszaka egyedül.

- Nem lenne egyedül - mondtam. - Én is maga mellett ülnék.

A dalmata lány riadtan hátrakapta a fejét, mintha valami gorombaságot mondtam volna neki.

- A fivéreim megölnének, ha ilyesmit csinálnék - mondta. - Magának pedig úgysem szabad kijönnie a szállodából.

- Egy ilyen lány miatt bármikor kiszököm a sziklákhöz - mondtam.

- Csakhogy nekem nincs semmi dolgom éjszakánként a sziklákon - mondta a lány és összerántotta a száját, és akkor már nagyon piros volt az arca.

- Emlékszik, hogy megígértem egyszer, hogy majd mesélek egy aranyfogú lányról, aki talán szerelmes volt belém, de rossz véget ért szegény? - kérdeztem.

- Emlékszem.

- Mikor mesélhetek róla?

- Amikor akar.

- Most is?

- Most is.

A fejem még mindig bent lógott a bódében, a hajam lassan nedvesedni kezdett. Ebben a kissé kényelmetlen testhelyzetben fogtam hozzá a történethez:

- Az aranyfogú lány egy ócska fészkerhez hasonló műhelyben dolgozott, a százalmas műhely a piactér mellett van, és egy öreg, szakállas, bölcs zsidó aranyműves a tulajdonosa, aki azonban nem zsidósapkát, hanem üzbég sapkát hord a fején. A műhelye pedig nagyon csálóka műhely. Alatta ugyanis egy hatalmas pince van, és a pince tele van arannyal, ezüsttel és drágakővel. Az aranyfogú lány tulajdonképpen a pincében dolgozott, itt csiszolta fényesre a drága ékszereket, felvitte őket az öreg, bölcs zsidónak, az meg jó pénzért eladta az ékszereket, és megint sok aranyat vásárolt. A lányt elárasztotta az arany a pincében, de ő örült ennek, mert szerette az arany fényét, kedvelte az öreg zsidót is, mert az is kedves volt őhozzá, ő csináltatta neki a gyönyörű aranyfogakat is. Szóval naphosszat ott fényesítgette az ékszereket az aranyfogú lány, a feje fölött időnként hallotta a piacozó emberek lábdobogását, a leghevesebb lábdobogást akkor hallotta,

amikor egy bérkocsis fényes nappal megerőszkolt egy kofaasszonyt. Akkor még sikoltozás is lehallatszott a pincébe, de a bérkocsist csak hamar elvezették a rendőrök, a kofaasszonyok is megnyugodtak, nem sikoltotak tovább, az aranyfogú lány pedig mélységesen elítélte a bérkocsis méltatlan cselekedetét, és szeretne volna megvigasztalni a megerőszkolt kofaasszonyt, de hát ékszereket kellett csiszolnia a pincében. Ettől kezdve kissé nyomasztónak érezte a pincét, így hát esténként kísétált a folyópartra, messze a várostól, ott száraz gallyakat gyűjtött össze, tüzet gyűjtött a folyó mellett, leült a tűz mellé, nézte a tüzet és a vizet, és nézte a hajókat, amelyek általában messziről jöttek és messzire mentek, és időnként megszólaltatták a hajókürtöt, amikor a lobogó tüzet látták. A hajósok is magányos emberek, ezért kölcsönösen üzengettek egymásnak tűzzel és hajókürttel, és talán vigasztalták is egymást.

Én a folyó túlsó partján laktam, felfigyeltem rá, hogy a másik parton minden este tűz gyullad ki, és egy éjszaka átúsztam a folyót, hogy megnézzem, ki világít éjszakánként. Hideg vizű, nagy folyó az, nehéz átúszni, de megérte, mert az aranyfogú lány megengedte, hogy mellé üljek és hogy megmelegedjek a tűznél. Ettől kezdve minden este átúsztam a folyót, együtt gyűjtöttünk faágakat, együtt gyűjtöttünk tüzet, összébújva üldögéltünk a tűz mellett, a lány aranyfogai gyönyörűen csillogtak a tűz fényénél, vigasztaltuk az úszó hajósokat, ők meg a hajókürttel vigasztaltak minket, bár nekünk akkor már nem volt szükségünk vigasztalásra, én szerelmes voltam az aranyfogú lányba, és azt hiszem, hogy ő is szerelmes volt belém, biztosan bevallotta volna egyszer ott a tűz mellett, amikor egymáshoz bújva üzengettünk a hajósoknak. Egy éjszaka azonban valahonnan a hátunk mögül a sötétből váratlanul öt vagy hat rossz arcú fickó bukkan elő. Előbb csak röhögve bámultak bennünket, aztán pimasz és trágár megjegyzésekkel illettek bennünket, és azt mondták, hogy meg fogják erőszakolni az aranyfogú lányt. Felugrottam, egy vas-tag faággal fejbe csaptam az egyik rossz arcú fickót. Nyomban összeesett. A következő pillanatban viszont a többiek leütöttek engem, és nekiestek a lánynak. Az aranyfogú lány beleugrott a folyóba és vízbe fulladt, mert nem tudott úszni. Én meg nem tudtam rajta se-

gíteni, mert félájtultan feküdtem a földön. Mellesleg az a fickó, akit fejbe csaptam, meghalt.

- Maga tehát ezért van most börtönben? - kérdezte tágra nyílt szemekkel az újságáros lány.

- Ezért - mondtam szomorúan, és kihúztam a fejem a bódéból, a hajam nagyon vizes és csapzott volt.

- Nem lett volna szabad elítélniük. Maga csak az aranyfogú lányt akarta megvédeni.

- Nem sikerült megvédenem - mondtam még szomorúbban. - Most aztán álmomban folyton megjelenik az aranyfogú lány, nem szól semmit, csak szemrehányóan és vádlóan néz rám, mintha engem okolna a haláláért. Az a legszörnyűbb, hogy álmomban én sem tudok megszólalni, pedig sok mindent szeretnék megmagyarázni.

- Magát nem okolhatja a haláláért - mondta a dalmata lány.

Mély lélegzetet vettem, ismét bedugtam a fejem a bódéba, és megpróbáltam kissé érzélgősen sutogni:

- Minden éjjel fél tizenegykor kijövök a sziklákra, beugrom a vízbe, messzire beúszom a tengerbe, és mindig azt remélem, hogy mire visszatérek a partra, vár majd rám valaki, akinek elmagyarázhatom, hogy én még mindig szeretem az aranyfogú lányt, és szeretek minden lányt, akinek aranyfoga van és aki hajlandó leülni velem a nagy vizek mellé.

A dalmata lány gyanakvóan ráncolta verítékező homlokát, de azért mégis azt mondta:

- Szép lehetett ott a folyó mellett, a tűznél üldögélni.

- Szép volt - mondtam. - Itt nem gyújthatok tüzet, és egyedül ülök a sziklákon. Hajók sem járnak erre, nem vigasztalnak meg kürtjeikkel a magányos hajósok. És még az is megeshet, hogy egy éjszaka a tengerben felfal Paolo, az olasz cápa.

- Miféle cápa?

- Az olasz partokról rendszeresen ide jár egy hatalmas cápa, megtámad mindent a vizeinkben. Paolónak hívják.

- Ezt az a félőrült rendőrfőnök találta ki, aki öngyilkos lett - mondta majdnem dühösen a dalmata lány. - Szígonnyal úszkált a tengerben, és mindenkit a cápával ijesztgetett. Paolo nem létezik.

- Talán nem is volt olyan örült a rendőrtiszt - mondtam. - Azt állította, hogy többször is látta Paolót. De én azért továbbra is beúszom a tengerbe minden éjjel.

Ezek után felnyaláboltam a vendégeknek járó újságokat, és reménykedve mentem vissza a mellékbejáraton át a szállodába. Ugyanitt surrantam ki reménykedve éjjel fél tizenegykor a strandra, most is fehér lepedőt hoztam magammal, a lepedőt leterítettem egy sziklára, én meg vízbe vettem magam, beúsztam a tengerbe, de állandóan a part felé tekintettem. Hiába, a dalmata lány nem jött ki a sziklákra, egyedül voltam akkor is, amikor kiúsztam a vízből, egyedül ültem, lepedőbe burkolva, a sziklán, pedig úgy éreztem, hogy elég szomorú történetet meséltem el az újságáros lánynak, igazán megajánlhatott volna.

Másnap, amikor elmentem az újságokért, csak annyit mondtam neki, hogy az aranyfogú lány ismét meglátogatott álmomban, és már nemcsak szemrehányóan és vádlóan, hanem haragosan nézett rám.

Az újságáros lány nem szólt semmit, csöndesen ült és izzadt rózsaszínű kombinéjában, és akkor éjszaka sem várt meg a tengerparton. A harmadik napon már, nagyon bánatosan, azt mondtam neki, hogy úgy érzem, az aranyfogú lány meg fog gyűlölni, ezt pedig nem tudnám elviseli. Azon az éjszakán kijött a strandra. Akkor érkezett, amikor én még a vízben úszkáltam, lekuporodott a sziklára, a fehér lepedő mellé, és riadtan félrefordította a fejét, amikor látta, hogy meztelenül merülök fel a tengerből. Gyorsan beburkolóztam a lepedőbe, meghatódva ültem le mellé, és azt mondtam:

- Az életemet mentette meg. Elhatároztam, hogy holnap éjjel addig úszkálom a tengerben, amíg szét nem tép Paolo, az olasz cápa. Tulajdonképpen így akartam öngyilkos lenni. De ezek után nem leszek öngyilkos. Paolótól nem félek. Orrba verem, ha megtámad.

- Paolo nem létezik - mondta fáradtan a lány, és kissé remegve ült mellettem. - Félttem idefelé jövet. Kerékpárral jöttem, az erdei úton, és félttem a sötétben. Most is félek.

- Ne féljen! - nyugtatgattam. - Megvédek mindenkitől. Az aranyfogú lányt nem tudtam megvédeni, de magát megvédek. Hiszen megmentette az életemet. Nem látta meg az őt a bekötő útnál?

- Nem. Ő a szálloda területét őrzi. Az újságáros bódé nincs a szálloda területén.

- Most a szálloda strandján vagyunk - mondtam. - Tulajdonképpen börtönben vagyunk, ahol az elítélteknek nem szabad nyakkendőt hordaniuk, de azért mi nem félünk senkitől. Tudnia kell azonban, hogy az elítéltek valamennyien tegezik egymást. Hogy hívnak?

- Zoranának.

- Szép név - mondtam. Minden névre ezt mondtam volna. - Írni fogok egy szép verset Zorana címmel. Mert én verseket is írok néha, méghozzá nem is rossz verseket.

- A fivéreim egyszer meghívtak hozzánk vendégségbe egy spanyol tengerészt, aki verseket szavalt nekem - mondta Zorana. - Egy szót sem értettem a versekből, ezért később inkább gitározott. Minden spanyol tud gitározni. De a nevemet nem tudta kiejteni. Szoranának hívott. Azt hiszem, a spanyolok nem tudják kiejteni a z hangot.

- Lehet - mondtam. - A spanyolok alapjában véve indulatosak és szeszélyesek. Lehet, hogy kiiktatták beszédjükből a z hangot. Viszont csodálatos templomaik vannak. Fehér kőből faragott templomaik. Tulajdonképpen a spanyolok és az üzbégek a leghíresebb kőfaragók a világon.

- Téged hogy hívnak? - kérdezte Zorana.

Megmondtam a nevem.

- Ez milyen név? - kérdezte.

- Magyar. Mi magyarok gyönyörűen ki tudjuk ejteni a z hangot. Ezért fogok verset írni hozzád.

Ekkor már kissé unni kezdtem a beszélgetést, nem szerettem volna Zoranából is földrajztanárnőt csinálni, így hát elszántan átöleltem a derekát. Nem tiltakozott. Megcsókoltam az arcát, ez ellen sem tiltakozott. Csókolózni kezdtünk, és én buzgón matattam a keblei körül. Amikor már úgy éreztem, hogy kellőképpen megdolgoztam, azt mondtam:

- Kemények ezek a sziklák. Menjünk be a fenyőfák közé!

- Nem - mondta határozottan. - Itt akarok ülni, a sziklákon, és a tengert nézni. Hátha valahol messze egy hajó is feltűnik.

- A hajók a tenger közepén úsznak, a hajósok nem látnak és nem vigasztalnak bennünket. Vigasztaljuk mi ketten egymást. Menjünk a fenyőfák közé!

- Ha azt akarod, hogy máskor is eljöjjek, akkor maradjunk itt a víz mellett.

Azt akartam, hogy máskor is eljöjjön, ott maradtunk hát a víz mellett, a sziklákon, csókolóztunk, de más nem történt. Éjjel előtt Zorana felült a kerékpárjára és a sötét fenyőerdőn keresztül visszakarikázott a falujába. Mosolyogva néztem utána, és azon gondolkodtam, hogy itt, a szálloda körül miért csak fenyőfák vannak, miért nincsenek palmafák, hiszen a tenger mellett vagyunk. A faluban talán vannak palmafák.

Visszasurrantam a szállodába a mellékbejáraton keresztül, és pontosan éjjelkor vidáman így üdvözöltem Bagolyt a portán:

- „Az ember jellemzése: függés, függetlenségvágy, igény.”

- Ez mi? - kérdezte a Bagoly.

- Blaise Pascal százhuszonhatodik gondolata.

Most is a pulton hevert Pascal könyve, fellapozta, megkereste a százhuszonhatodik gondolatot, és amikor megbizonyosodott róla, hogy pontosan idéztem, érthetetlen módon elkedvetlenedett, és azt mondta:

- Fáradt vagyok ma éjjel, nincs kedvem Blaise Pascalról beszélgetni.

Kivette pisztolyát a pult alól, és pisztolyostul visszavonult az irodájába aludni, engem otthagyt a portán Blaise Pascal Gondolataival. Nem is bántam, hogy nincs kedve beszélgetni. Jókedvű voltam és terveket akartam szövögetni a következő éjszakára, mert biztos voltam benne, hogy Zorana ismét eljön a sziklákra. Blaise Pascal könyvét békén hagytam, merengve szövögettem a terveimet, és reggelre úgy éreztem, hogy elég jó ötletekkel vágok majd neki az éjszakának.

Ezen az éjszakán nem fehér lepedőt, hanem vastag, puha takarót vittem le a strandra. Zorana még nem volt ott, de tudtam, hogy el fog jönni, lustán beúsztam a tengerbe, és mire kijöttem, Zorana tényleg ott ült már a sziklán, a takaró mellett. Takaróba burkolóztam, átöleltem, és megkérdeztem tőle:

– Udvarolt neked az a spanyol tengerész, aki nem tudta kiejteni a nevedet?

– Megpróbált udvarolni – mondta Zorana –, de a fivéreim gyorsan leintették. A fivéreim azt szeretnék, ha egy gazdag külföldi turistához mennék férjhez.

– Itt nincsenek gazdag külföldi turisták – mondtam. – Ebben a szállodában a hazai belügy és igazságügy kiváló dolgozói üdülnek.

– A faluban épül egy szép, új szálloda – mondta Zorana. – A fivéreim majd elintézik, hogy tavasztól már ott dolgozzam. Ott majd lesznek gazdag külföldi turisták, és ott nem lesz olyan meleg, mint ebben a bádofedelű bódében.

– Hagyjuk a gazdag külföldi turistákat – mondtam. – Valamennyien szélhámosak és sokat hazudnak. Tulajdonképpen egyik sem gazdag, csupán hencegne az ártatlan és naiv dalmata lányok előtt. Én viszont egyenes ember vagyok, nem szoktam hazudni. Amint letöltöm a büntetésemet, elviszlek innen a nagy folyó mellé, hatalmas tüzet gyújtunk ott minden este és vigasztaljuk a magányos hajósokat.

– A fivéreim nem örülnének ennek. Ők azt szeretnék, ha...

– A fivéreid bele fognak nyugodni a dologba, ha megtudják, hogy milyen rendes ember vagyok.

– A folyó mellett ránk támadhatnak valami rossz arcú fickók, mint az aranyfogú lányra is.

– Szerzek magamnak egy pisztolyt – mondtam. – És egy dupla csővű vadászpuskát. Többé senkinek sem engedem meg, hogy bántsa azokat, akiket szeretek. A pisztoly és a vadászpuska állandóan ott lesz a kezem ügyében, a tűz mellett. És ezenkívül tisztas távolban ott lesznek még a Lírikusok is, akik majd szebbnél szebb verseket szavalnak nekünk az éjszakában.

– Kik azok a Lírikusok?

– A barátaim. Nagyon jóra való fiúk. Késekkal és bicikliláncokkal járnak éjszakánként, ezenkívül verseket szavalnak, és senkitől sem félnek. Bárki ellen megvédenek bennünket. És ők is imádják a tüzet.

Zorana hosszasan elgondolkozott, talán azon gondolkozott, hogy majdnem házasságot ígertem neki, de azért mégsem egészen.

– Szép lenne tüzet gyújtani a nagy folyó mellett – mondta később.

– Nagyon szép lesz – bizonygattam. – A lángok magasra csapnak, a boldogtalan hajósok megszólaltatják a hajókürtjeiket, a Lírikusok a hozzád írt verseimet fogják szavalni, a folyó pedig ilyenkor szinte megáll a két part között, és teljesen kisimul a vize.

Zorana hallgatott, és szorosan hozzám bújott. Gyöngéden felállítottam a szikláról, és elindultunk a fenyőfák közé. Jött velem engedelmesen. A fenyőfák alatt leterítettem a vastag, puha takarót, és végre összefeküdtünk. Sokáig szerettük egymást, kis híján elkéstem az éjjeli váltást, de azért mégis a portára értem az utolsó pillanatban, a Bagoly nem fogott gyanút, bár még mindig kedvetlen volt, talán azért, mert ő nem tudta olyan pontosan idézni Blaise Pascalt, mint én, pedig ő régebb óta olvasta a Gondolatokat.

Ettől kezdve gyönyörűek lettek a nyár végi éjszakák. Teljesen elefejtettem, hogy a tenyerenem valaha is vastagodott a bőr, Zorana minden éjjel megvárta a strandon, amikor kiúsztam a tengerből, egy ideig a sziklákon üldögéltünk, én szerelmes együgyűségeket mondogattam neki, ő meg az öreg úzbég-zsidó arannyal teli pincéjéről kerdőzködött, utána mindig bevonultunk a fenyőerdőbe.

Aztán hirtelen vége lett a nyárnak. Elhallgattak a kabócák a fenyőfák között, hűvös szél fújt esténként, éjszaka már nem úsztam be a tengerbe, Zoranának is takarót vittem ki a sziklákra, mindketten takaróba burkolózva néztük a vizet, és két takaróba burkolóztunk a fenyőfák alatt. A szálloda vendégei is kicserélődtek. A belügy és az igazságügy napbarnított kiváló dolgozói hazautaztak, helyükbe lassúbb mozgású, asztmás, tüdőbeteg és szívbántalmakkal küszködő belügyesek és igazságügyesek jöttek, akik sokat köhögtek éjszakánként, és csak ritkán rendeltek tőlem italt, de ha mégis leszóltak a portára, leginkább édes likőröket és édeskes borokat kértek. Bizonyára nappal is sokat köhögtek, de én ezt nem hallottam, mert az új vendégek általában takarókba burkolózva üldögéltek a strand szikláján és légfürdőztek, akár csak Zorana és én éjjelenként.

Közben hazaérkeztek Zorana fivérei egyik hosszú hajóútjukról, és Zorana azt mondta, hogy amíg itthon lesznek, nem maradhat el késsőtől, mert fivérei gyanút fognának és abból nagy baj lenne. Előbbre

hoztuk hát a találkáinkat, Zorana mindjárt sötétedés után kibiciklizett a strandra, én is kiszöktem a szállodából vacsora után, bár ebből is nagy baj lehetett volna, ha valaki észreveszi; ekkor még nagy volt a nyüzsgés az étteremben, a konyhában és a földszinti folyosón, szerencsére a belügy és az igazságügy beteges dolgozói főleg a maguk bajaival törődtek, a nyakkendő, pisztolyos személyzet ilyenkor el volt foglalva a vendégek ajnározásával, a nyakkendő nélküli elítélteknek meg általában dolguk volt. Továbbra is boldogok voltunk tehát Zoranával, nem zavart bennünket senki.

Egyik éjszaka azonban, amikor a fenyőfák alatt feküdtünk két vastag, puha takaróba göngyölve, tompa robbanás hallatszott a falu irányából. Riadtan felültem, Zorana pedig szomorúan megjegyezte:

– Megmondta ezt Ivo már régen, hogy így lesz.

– Ki az az Ivo és mit mondott meg már régen? – kérdeztem idegesen.

– Ivo az egyik bátyám. És megmondta, hogy az új szálloda kazánháza az első próbaüzemelésnél fel fog robbanni, mert szakszerűtlenül szerelték össze a központi fűtés kazánját. Ivo hajógépész, ért az ilyesmihez.

– Ezek szerint a kazánház robbant fel?

– Egész biztosan – mondta szomorúan Zorana. – Nyilván megrongálódott a szálloda épülete is, nem tudom rendbe hozzák-e tavaszig.

– Legfeljebb majd később jönnek a gazdag külföldi turisták – mondtam. – De ez bennünket úgysem érdekeli, hiszen mi elmegyünk a nagy folyóhoz és édesvízben fogunk fürödni. Az édesvízű folyókban sokkal kellemesebb fürödni, mint a sós vízben, mert a sós víz csípi és kiszáritja az ember bőrét.

– És tüzet is gyújtunk a folyó mellett – mondta csöndesen Zorana.

– Természetesen tüzet is gyújtunk a folyó mellett – nyugtattam meg.

Megnyugodott, tulajdonképpen nem is volt ideges, csak szomorú, és akkor este mindvégig szomorú maradt, sajnálta a szép, új szállodát. Lehet, hogy nem hitte el, hogy tényleg magammal akarom vinni az édesvízű nagy folyó mellé.

Abban viszont igaza volt, hogy az új szálloda kazánháza robbant fel. Két nappal később, amikor éjjelkor felváltottam a Bagolyt a portán, egy jámbor képű, kecskeszakállas fiatalembert találtam az előcsarnokban, az egyik fotelben ült, kissé mereven, és majdnem bocsánatkérően mosolygott felém.

– Az elvtárs gépészmérnök és bírósági szakértő – súgta a fülembe a Bagoly. – A központi fűtésre specializálta magát. Őt küldték ide, hogy kivizsgálja az új szálloda kazánházában történt robbanás okát.

– Miért nem alszik ilyenkor? – kérdeztem, mert nem tetszett, hogy ott ült a közelemben és bocsánatkérően mosolygott felém. – Azt hittem, a bírósági szakértők alszanak éjszaka.

– Álmatlanságban szenved – suttogetta a Bagoly.

– Miért nem megy el akkor éjjeli portásnak? Mért lett gépészmérnök?

– Kérdezd meg tőle! Lehet, hogy egész éjszaka itt fog ülni.

Azzal a Bagoly visszavonult az irodájába, én meg ott maradtam a jámbor kecskeszakállúval, aki továbbra is mosolygott. Kedvetlenül visszamosolyogtam, és a pokolba kívántam, szerettem volna egyedül lenni és szerettem volna Zoranára gondolni. Azt hiszem, akkor már szerelmes voltam a kissé szögletes arcú dalmata lányba. A bírósági szakértő azonban nem akart mozdulni a foteljéből, kicsit később majdnem félénken megkérdezte tőlem:

– Nem zavarom, ha itt üldögélek még egy ideig?

– Egyáltalán nem zavar – hazudtam. – Hallom, hogy álmatlanságban szenved. Én is álmatlanságban szenvedek, ezért lettem éjszakai portás.

– Én nem szenvedek álmatlanságban – mondta a bírósági szakértő.

– Én félek. Nem merek elaludni.

– Fél? Mitől fél?

– Én vizsgálom ki a kazánrobbanás okait.

– Tudom – mondtam. – De emiatt nem kell félnie.

– A kazánt a helybeli kontárok szerelték össze, és rosszul szerelték össze. Ezért robbant föl.

– Ezt mondja Ivo is.

– Ki az az Ivo?

- Egy nemzetközi kazánszakértő - mondtam. - Bejárta az egész világot, és mindenütt a kazánokat tanulmányozta. Erről a kazánról már régen megmondta, hogy fel fog robbanni, mert szakszerűtlenül szerelték össze.

- Igaza van a nemzetközi szakértőnek. Én is megállapítottam mindjárt, hogy miért robbant fel a kazán, de még napokig itt kell maradnom, hogy mindent kivizsgáljak. Közben megfenyegettek.

- Kik?

- A falusi kontárok, akik összeszerelték a kazánt. Igen durva emberek. Azt mondták, agyonvernek, ha a jelentésemben azt írom, hogy az ő rossz munkájuk miatt robbant fel a kazán. Márpedig én nem tudok hazudni.

- Ne is hazudjon! - mondtam. - És ne féljen! A szállodához vezető utat egyenruhás őrszem vigyázza egy hatalmas pisztollyal. Ezenkívül még több őr van a szállodában, most ugyan alszanak, de nagyon éberen alszanak. És Bagolynak is van pisztolya. Ha idegen tenné be a lábát a szállodába, én felkeltem Bagolyt, és ő minden teketória nélkül lelövi a betolakodót. Szóval azt akarom mondani, hogy ez egy biztonságos hely.

- Én nem vagyok harcias ember - mondta a bírósági szakértő.

Ott volt előttem a pulton Blaise Pascal könyve, találomra belelapoztam, és felolvastam a négyszázhuszonhetedik gondolatot:

- „Az ember nem tudja, hol a helye. Nyilvánvaló, hogy eltévedt, hogy lebukott, de képtelen újra meglegelni igazi helyét, ezért most mindenütt szorongva és eredménytelenül keresi, áthatolhatatlan sötétségben.”

- Milyen könyv ez? - kérdezte a bírósági szakértő.

- Blaise Pascal Gondolatai. Nagyon tanulságosak. Ha akarja, olvasson, amíg itt üldögél.

- Szeretnék beleolvasni - mondta a bírósági szakértő.

Odavittem neki a könyvet, és ő belemélyedt, ettől kezdve nem panaszkodott, hogy fél a durva természetű kazánszerelőktől. Hallgatott, és én ezt is akartam elérni, nyugodtan elmélázhattam és Zoranára gondolhattam, elhatároztam, hogy valamikor majd tényleg verset fogok írni hozzá. Három óra körül a bírósági szakértő már nagyon

elálmosodott, visszaadta Pascal Gondolatait, és elment lefeküdni, bár még akkor is félt, láttam a szemén.

A következő éjeleken is ott üldögélt velem az előcsarnokban, olvasta a Gondolatokat, keveset beszélt, teljesen megszoktam már, hogy ott van, Zorana pedig továbbra is eljött minden este a strandra, összebújva ültünk a sziklákon, aztán még jobban összebújtunk a fenyőerdőben. De egyszer csak hirtelen vége lett ezeknek a szép estéknek.

Egy este, amikor a tenger mellett ültünk Zoranával puha takarókba burkolózva és én sok-sok aranyfogat ígértem neki, a sziklák mögül hirtelen felbukkant négy fehér ruhás tengerész. Hárman közülük szép szál legények voltak, majdnem akkorák, mint Istenfő Dániel, a negyedik alacsony, zömök fickó volt, engem Bogyóra, arra a falusi vagányra emlékeztetett, akit Halálfejú Józsi leszúrt egy esős novembri éjszakán. Odajöttek hozzánk, és szótlánul megálltak előttünk.

- Ezek kicsodák? - kérdeztem Zoranát, holott jól tudhattam, hogy kicsodák.

- A fivéreim - rebegte Zorana.

Lassan felálltunk, ledobtam magamról a takarót, és azt mondtam Zoranának:

- Úgy tudtam, hogy csak három testvéred van.

- Három testvérem van - mondta Zorana.

- Akkor ez a kis köpcös bizonyára az a spanyol tengerész, aki nem tudja kimondani a nevedet.

- Nem vagyok spanyol - mondta a zömök tengerész. - Viszont hatalmasakat tudok ütni.

- Elkurvultál, Zorana - mondta bánatosan az egyik szép szál fivér. - Összeadtad magad egy börtöntöltelékkel. Agyon fogjuk verni ezt a gazembert.

- Ivo, Ante, ne bántsátok! - kérlelte őket Zorana. - Nagyon rendes fiú! El fog venni feleségül.

- Ez? - meredt rám a másik szép szál fivér. - Nem fog elvenni feleségül, mert most mindjárt szarrá verjük.

- A tengerészeknek igen szegényes a szókincsük - mondtam. - És kedvelik a trágár kifejezéseket.

– Fogd be a szádat, te mocsok! – förmedt rám a harmadik fivér.

Éreztem, hogy tovább nem várhatok. Ökölbe szorítottam a kezemet és teljes erőből a Bogyóra hasonlító tengerész arcába vágtam, mert ő volt négyük közül a legellenszenvesebb. Alig mozdult hátra a feje, bár az orra szétlapult, és éreztem, hogy kifröccsen a vére.

Megperdültem, és futni kezdtem a szálloda felé. A négy tengerész a sarkamban lihegett. Most nem a mellékbejárat, hanem a főbejárat felé rohantam. Berontottam az előcsarnokba, a tengerészeket egy pillanatra megállította a forgóajtó, de csak egy pillanatra. A szemem sarkából láttam, hogy Bagoly csodálkozva kapja fel a fejét, a kecskeszakállas, jámbor képű bírósági szakértő ijedten felugrott a fotelból, és magasba emelte mindkét kezét, de ez sem segített rajta, az egyik fivér futás közben egyetlen ökölcsapással a falhoz kente. Bemene-kültem az étterembe, ahol még vacsorázott néhány kehes belügyi és igazságügyi dolgozó, akik meglepő nyugalommal nézték rohanáso-mat és a tengerészek betörését. A főpincér eléjük ugrott, a tengeré-szek leütötték. Ekkor előkerült Damir és még néhány fehér inges és fekete nyakkendős beosztott, és parázs verekedésbe kezdtek a négy tengerésszel. Nem tartott sokáig a verekedés, mert éles csattanással eldőrent egy pisztoly.

Bagoly állt az étterem ajtajában, fenyegetően villogtatta szemüve-gét és fenyegetően meresztette pisztolyát a tengerészekre.

– Senki se mozduljon! – kiáltotta.

Nem mozdult senki. Véres arcú emberek nézték Bagolyt és a pisztolyát, és várták, hogy mi fog történni. Egyenruhás örök jelentek meg, és elvezették a tengerészeket. Az egyik fivér hangosan visszakiáltott:

– Úgyis agyon fogjuk verni azt a szarházit!

Odamentem Bagolyhoz, és csöndesen azt mondtam neki:

– A tengerészek kedvelik a trágár szavakat.

Bagoly mélabúsan végigmért.

– Menj fel a szobádba és csomagolj össze, ha van mit összecsomagol-nod! Visszavisznek a börtönbe. Alighanem sötétzárkába kerülsz.

Ekkor megláttam, hogy a jámbor bírósági szakértő még mindig ájultan fekszik az előcsarnokban.

– Fel kellene ébresztenünk – mondtam Bagolynak.

– Hozz egy üveg szódát! – mondta Bagoly.

A söntés mögül elvettem egy üveg szódát, az előttem heverő kecs-keszakállas fiatalemberhez mentem, és szódavizet fröcsköltem az arcába. Megmozdította a fejét, kinyitotta a szemét és halálos rémü-lettel nézett rám. Azt hiszem, meg volt róla győződve, hogy a négy tengerész őmiatta tört be a szállodába, őt akarták agyonverni a ka-zánrobbanásról megírandó jelentése miatt. Nem volt kedvem meg-magarázni neki, hogy mi is történt tulajdonképpen.

XII.

Ugyanaz a bicegő sofőr vitt vissza a börtönbe, aki annak idején a tengerpartra hozott, de most megbilincselte a kezemet, úgy ültetett be maga mellé a tehergépkocsi fülkéjébe, a pisztolytáskáját kikapcsolta, és nagyon dühösen nézett rám. Kora hajnalban indultunk, hideg volt a fenyőerdőben, áthajtottunk Zorana faluján, itt végre láttam pálmafákat, a pálmafák is fázósan összehúzták leveleiket, és én azon gondolkodtam, hogy vajon mit csinálnak Zoranával a fivérei, bizonyára napokig gyalázni fogják, amiért összeadta magát egy magamfajta börtöntöltelékkel, az is lehet, hogy megpofozzák egyszer-kétszer, ezektől a dalmata tengerészekről minden kitelik, bár megeshet, hogy börtönbe csukták őket, hiszen tiltott területre törtek be, amikor engem üldöztek, hogy agyonverjenek, néhány embert leütöttek, szóval abban reménykedtem, hogy börtönben ülnek.

A sofőr dühösen és gyorsan hajtott a kanyargós utakon, kidülledt szemekkel rohant neki a kopár hegyeknek, a kopár hegyek között még hidegebb volt, mint a tenger mellett, megbilincselte kezeimet két térdem közé szorítottam, összehúztam magam, amennyire tudtam, de még így is fáztam, és szerettem volna beszélgetni a sofőrrel, ő azonban nem volt beszédes természetű, és most egyébként is dühös volt rám valamiért, nem tudtam pontosan, hogy miért. Egyre magasabbra kapaszkodtunk fel a hegyekbe, a teherautó bömbölt, mert a sofőr itt is gyorsan hajtott, dülöngéltem jobbra-balra, felkavarodott a gyomrom, a tenger teljesen eltűnt mögöttünk, a sós tengeri levegő sem érződött, hideg, majdnem hószagú levegő csapódott be a bűdös vezetőfülkébe. Nagyon magasán jártunk már, amikor a sofőr végre megszólalt.

– Sötét, hideg magánzárkába fognak csukni – mondta kárörvendően. – Vinnyogni fogsz kínodban, mint a böregér.

– A tenger mellett gyönyörű éjszakáim voltak – próbáltam vagánykodni, holott igencsak nyomorultul éreztem magam.

– Hagyad, hogy a legjobb barátom megölje magát – horkant fel a sofőr. – Pedig figyelmeztettelek, hogy viselkedj vele tisztességtudóan.

– Tisztességtudóan viselkedtem a Szigonyossal – mondtam. – Mindegyelőre köszöntem neki, minden éjszaka felvittem a szobájába egy üveg jéghideg sört és jó vadászatot kívántam neki másnapra. És sokat beszélgettem vele Paolóról, az olasz cápáról.

– Nekem is emlegette, hogy egy nagy, gonosz cápára vadászik – mondta valamivel csöndesebben és emberibb hangon a sofőr. – Mindegy veszélyes vadakra szeretett vadászni.

– Paolónak hívták azt a nagy, gonosz cápát – mondtam. – És olasz volt. Ő okozta a Szigonyos halálát.

– Hogyan?

– Egy szép napon elkapta Paolót és megszigonyozta. Felcipelte a szobájába, bevitte a fürdőszobába és belerakta a fürdőkádba. Csak hogy ekkor kiderült, hogy Paolo nem cápa, és talán nem is olasz. Egy jóindulatú, nagy, fekete hal volt, amely szomorúan haldoklott a fehér fürdőkádban, mert a Szigonyosnak nem sikerült egyetlen lövéssel megölnie.

– Hát igen – sóhajtotta még csöndesebben a sofőr. – Nagyon büszke volt a vadásztudományára.

– Így aztán pisztollyal fejbe lőtte a nagy, fekete halat, aztán fejbe lőtte magát is. Önérzetes ember volt.

– Azt mondják róla, hogy bolond volt.

– Önérzetes ember volt – hajtogattam, mert úgy gondoltam, hogy ezzel kissé megvigasztalom a sofőrt.

– Te hol voltál, amikor fejbe lőtte magát?

– Lent a portán. Pezsgőt ittam.

– Fegyvereknek tilos szeszes italt fogyasztani – förmedt rám a sofőr.

– Búcsúzkodtam valakitől – mentegetőztem. – Egy nagyon kedves személytől búcsúztam el éppen.

– Rengeteg szabálytalanságot követtél el – mondta szigorúan a sofőr. – Szeszes italt fogyasztottál, kijártál a tengerre fürödni, és rendszeresen paráználkodtál éjszakánként a strandon.

– Szerettem azt a lányt – mondtam. – El akartam venni feleségül. De azok a bigott fivérei elrontottak mindent.

– Egy fegyenc ne ígérjen házasságot senkinek!

– Egy év múlva kiszabadulok a börtönből – mondtam.
 – Nem biztos, hogy egy év múlva kiszabadulsz. Rengeteg szabálytalanságot követtél el. Hónapokig fogsz sötét magánzárkában vinyogni, mint egy bőregér a huzatos templomtoronyban. Lehet, hogy meghosszabbítják a büntetésedet. Szerintem megérdemelnéd, mert megmenthetted volna a barátom életét, ha akarod.

– Nem lehetett megmenteni.

– Dehogynem. Megmagyarázhattad volna, hogy Paolo mégis olasz cápa.

– A Szigonyos jobban értett a tengeri halakhoz, mint én, és jól tudta, hogy a megszigonyozott Paolo nem cápa.

– Meg lehetett volna győzni, hogy Paolo igenis olasz cápa – erősödött a sofőr. – A barátom mindig hajlott az okos szóra. Annak idején, a háborúban is meggyőztük, hogy álljon át a csetnikektől hozzánk.

Erre nem tudtam mit mondani, a sofőr pedig már ismét dühös volt rám. Összeszorította a száját, és még gyorsabban hajtotta a teherautót, mint eddig. Zörögve, füstölögve szeltük a kanyarokat, lassan magunk mögött hagytuk a kopár hegyeket, felbukkantak az erdős hegyoldalak. Dél felé járhatott az idő, kezdtem megéhezni, nem bántam volna, ha megállunk valahol ebédelni, esetleg ugyanazon a helyen, ahol hónapokkal ezelőtt a tenger felé menet megálltunk hegyi bárányt enni, most is szívesen fizettem volna báránysültet, bár nem voltam benne biztos, hogy ilyenkor ősszel lehet-e még bárányt találni a hegyekben, de jó lett volna birkahús is, pénzem mindenesetre volt még, abból, amit Istenfélő Dánieltől kaptam, hiszen a tengerparti szállodában nem költöttem semmire, napközben ingyen kaptam az ételt, éjjel meg annyi italt ihattam, amennyit akartam, meg kell azonban mondanom, hogy nem éltem vissza a helyzetemmel, ritkán iszogattam éjszakai ügyelet közben, inkább Pascal Gondolatait lapozgattam vagy egyéb kellemesebb dolgokról álmodoztam. Tehát volt pénzem, csak hogy a sofőr nagyon haragudott rám a Szigonyos halála miatt, nem mertem neki az ebédet emlegetni, veszettül hajtott a sűrű erdőben, és már az erdős hegyekből is kikeveredtünk, amikor végre megállt, egy vedlett falú kiskocsmá előtt.

Kiszálltunk, először a vécére mentünk, de a sofőr még ekkor sem vette le kezemről a bilincset, és a pisztolytáskáját sem gombolta be, veszélyes vagy legalábbis megbízhatatlan és felelőtlen embernek tartott, azután vásárolt három szendvicset, kettőt magának, egyet nekem, visszatuszkolt a teherautóba, és máris rohantunk tovább. Zötyögő teherautóban ettük a szendvicset, a sofőr evés közben, fél kézzel is gyorsan vezetett, és a továbbiakban sem szólt hozzám egy szót sem. Az volt az érzésem, hogy egész életében haragudni fog rám, ami nagyon bántott, mert tényleg nem akadályozhattam meg a Szigonyos öngyilkosságát.

Alkonyodott, amikor a börtönhöz tartozó birtokra értünk. Itt lelassítottunk, mert az út szélén teherautók álltak, a gyümölcsösökben, a mezőkön és az állattenyésztő telepeken dolgozó rabok akkor gyülekeztek, hogy visszamenjenek a börtönbe. Egyszer csak észrevettem, hogy Radoman lépdel az egyik tehergépkocsi felé. Kinyitottam az ajtót, és rákiáltottam:

– Radoman!

Radoman bambán rám nézett, és csodálkozva széttárta a karját.

– Magánzárkába visznek! – kiabáltam. – Mondd meg a Halálfejüknek!

A sofőr lefékezett, és elővette a pisztolyát.

– Csukd be az ajtót, mert lelőlek, mint egy kutyát! – mondta fogcsikorgatva. – És ne ordítozz!

Becsuktam az ajtót, a sofőr visszatette a pisztolyát a táskájába, rákapcsolt, és elhúzott a veszteglő teherautók mellett. Gyorsan beértünk a börtön udvarába, megálltunk az udvar közepén. Egy börtönőr balagott oda hozzánk unottan, a sofőr kiszállt a teherautóból, odabicegett hozzám és magyarázott neki valamit. A börtönőr elment, aztán csakhamar visszatért két másik börtönőrrel, az egyiknek valamilyen rangjelzése volt. Ekkor engem is kiszállítottak a fülkéből, leszedték a kezemről a bilincset, és az egyik börtönőr, akinek nem volt semmilyen rangja, bekísért a melós rabok épületébe. Csöndes volt az épület, a rabok még nem tértek vissza a birtokról, hosszú folyosókon mentünk végig, aztán az egyik folyosó végén megálltunk egy vastag faajtó előtt, a börtönőr kinyitotta, a faajtó mögött rácsos ajtó volt, azt is

kinyitotta, és belökött egy szűk, sötét és hideg cellába. Rám zárta mind a két ajtót, és én ottmaradtam a nagy sötétben és a nagy csöndben.

Fáztam. Kis batyut hoztam magammal a tengerpartról, néhány ruhanemű volt benne, köztük a vérvörös pulóver, amely már régen halványlilára fakult, ezt magamra húztam, de még így is fáztam. Körültapogattam a cella falait, beleütköztem egy ágyba. Sodronyos ágy volt, rajta két pokróc. Ekkor már valamennyire megszokta a szemem a sötétséget, azt is észrevettem, hogy magasan a mennyezet alatt egy kis ablakrés is van, ezen beszüremlett némi halványkék világosság, de nem sok, mert már odakint is sötét volt. Belecsavargóztam a pokrócokba, ledőltem az ágyra, és arra gondoltam, milyen jó meleg volt a tenger mellett, abban a padlásszobában, erre megint fájni kezdtem, mire elhatároztam, hogy nem gondolok semmire. Fáradt voltam a hosszú úttól, aludni akartam.

Elaludtam, és azon nyomban álmodni kezdtem. A régi álmom tért vissza, Simokovics úr és a félig kifaragott aranyfogú üzbég lány. A szép üzbég lány a tengerparton mosolygott kőbe vésve, csak hogy a továbbiakban megváltozott az álmom, Simokovics úr most nem tudta folytatni kőfaragó munkáját, mert a félig kész szobrot négy fehér ruhás tengerész állta körül, és nem engedték Simokovics urat az üzbég lány közelébe, Simokovics úr vésővel és kalapáccsal megpróbált a szobor közelébe férkőzni, de a tengerészek elállták az útját. Én mindezt a tengerből néztem. Úsztam a tengerben a part felé, szerettem volna gyorsan úszni, hogy segítsék Simokovics úrnak, de valahogy nem haladtam, ügyetlenül kapálóztam a sós és hideg vízben. Aztán észrevettem, hogy megjelenik a parton Hegedűs Marcella néni is, és megpróbál tüzet gyújtani, talán azért, hogy fényjeleket adjon nekem a sziklákról, de a tűz nem lobbant fel, pedig ha valaki tudott tüzet gyújtani, az Hegedűs Marcella néni volt. Szóval kínlódtam abban a nagy sós vízben, néztem a zord tengerészeket, a szerencsétlenkedő Simokovics urat és Hegedűs Marcella nénit, amikor egyszer csak felbukkant mellettem a Szigonyos, az egykori rendőrfőnök. Szomorúan megjegyezte, hogy egy nagy, fekete hal úszik utánunk, de a nagy, fekete hal nem cápa. Én rémülten bizonygattam neki, hogy igenis cápa az a nagy, fekete hal, méghozzá olasz cápa, és Paolónak

hívják, kérleltem a Szigonyost, hogy döfje szíven a hegyesre reszelt szigonnyal, mert különben széttép bennünket Paolo. A Szigonyos csak szomorúan rázta a fejét, azt magyarázta, hogy sajnos kiveszték már az igazán veszélyes ragadozókat, így hát neki nincs mire vadásznia, tulajdonképpen nincs is miért élnie, nincs semmi dolga ezen a világon, én meg közben rémülten ordítottam, hogy szigonyozza már meg Paolót, az olasz cápát, mert az engem akar felfalni.

Felébredtem, vacogva ültem fel a sodronyos ágyon, és igaza lett a barátságtalan sofőrnek, aki a börtönbe hozott: vinnyogtam a sötétben, mint egy megkínzott bőregér. Ezután már nem mertem elaludni, csak feküdtem égő szemmel, Zoranára gondoltam, sajnáltam a szegény dalmata lányt, sajnáltam magamat is, és éreztem, hogy vastagodik a bőr a tenyeremen és azt is tudtam, hogy ezentúl egyre vastagabb lesz a bőröm.

Reggel valamennyire kivilágosodott a cellám, reggelire teát és egy darab kenyeret kaptam, utána egész nap toporogtam a homályos, szűk cellában, néha ledőltem az ágyra, de nem mertem elaludni, délben valami levesfélét adtak enni, este pedig ismét teát és kenyeret. Így teltek a következő napok is, fáradt voltam és elkeseredett, még soha életemben nem aludtam olyan keveset, mint ott, a magánzárkában. Ha pedig mégis elaludtam rövid időre, mindig ugyanazt az álmot álmodtam, Paolo, az olasz cápa üldözött, hogy darabokra tépjen, a sziklás tengerparton meg Simokovics úr hiába próbálkozott az aranyfogú üzbég lánnyal férkőzni, és Hegedűs Marcella néni sem tudott tüzet gyújtani. Most tényleg szenvedtem szegény Kovács Júlia haláláért.

Talán két hétig voltam a magánzárkában, amikor egy sötét este szélesre tárták előttem a rácsos ajtót és a vastag faajtót, a börtönőr kurtán rám parancsolt, hogy menjek ki. Ismét csöndes folyosókon mentünk végig, a rabok már aludtak, engem a börtönőr kivezetett az udvarra. Az udvaron egy teherautó állt, a börtönőr betuszkolt a sofőr mögé. A mellett levő ülésen is ült valaki, de a sötétben nem láttam, hogy kicsoda. A sofőr indított, lassan kigördültünk a börtön udvaráról. Ekkor megszólalt a mellettem ülő ember, magyarul.

– Nos, Rómeó, milyenek a dalmata júliák?

Istenfélő Dániel volt.

Majdnem sírva borultam a vállára.

- Dániel... - hebegtem érzékenyülve, de aztán megembereltem magam, és azt mondtam: - Te kecsketejen nevelkedett sötét gazember! Előbb is kimenthetél volna a magánzárkából. A bőröm már olyan vastag, mint egy százéves bivalyé.

- Magad is ostoba bivaly módjára viselkedtél - mondta gorombán Dániel. - Elküldtünk a gyönyörű tengerpartra, egy pálmaerdő kellős közepébe, és te mindent elrontottál egy gyanús erkölcsű dalmata lány miatt.

- Fenyőerdőben voltam - magyaráztam -, a dalmata lány pedig egyáltalán nem volt gyanús erkölcsű, szeretttük egymást, és verset fogok írni róla.

- Egész biztosan rossz verset fogsz írni róla.

- Jó verset fogok írni - mondtam. - Mindig is jó verseket írtam. Erről jut eszembe: előadtátok a börtönverseimet?

- Nem. Továbbra sem szabad verseket szavalnunk, mert ezzel nyugtalanságot keltenénk a fegyencek körében. Viszont az üzlet virágzik. Rengeteg pálinkát szállítunk Kucsuknak, és a rabok is sokat megvesznek tőlünk. A Lírikusok remekül dolgoznak. És ezentúl te is dolgozni fogsz.

- Mi lesz a dolgom?

- Tűzgyújtás.

- Tűzgyújtás?

- Igen. És a tűz állandó táplálása száraz akácfahasábokkal.

- Szörnyű álmaim voltak a magánzárkában - mondtam. - Marcella néni is mindig megjelent álmomban, megpróbált tüzet gyújtani, de sohasem sikerült neki.

- Hazudnak az álmok - mondta Dániel. - Marcella néni a befagyott folyón is tüzet tudott volna gyújtani.

- Hova megyünk tulajdonképpen? - kérdeztem.

- A Villába.

- Azt mondják, az nagyon jó hely.

- Persze, hogy jó hely - mondta Dániel. - A pincéje azonban meglehetősen bűdös. s te ott fogsz tevékenykedni.

- A pincékben klausztofóbiások lesznek az emberek.

- A magánzárkában még inkább klausztofóbiások lesznek az emberek. És megvastagodik a bőrük.

- Ha kiszabadulok a börtönből és befejezem az egyetemem, keresek majd magamnak egy tanyasi iskolát, és ott fogok tanítani - mondtam. - Napközben beállok a búzatáblákba és a messzeséget nézem, éjszakánként pedig a csillagoknak integetek és élvezem majd a nagy tágasságot.

- Közben nem ártana a betűvetésre is megtanítani a tanyasi gyerekeket.

- Gyönyörű dolgokról mesélek majd a tanyasi gyerekeknek.

- Én is kiterveztem már, hogy mit csinálok, ha kiszabadulok a börtönből - mondta Dániel. - Izgalmas dolgokat akarok csinálni. A tanyasi iskolák unalmasak.

- Megígérttem egy szemüveges földrajztanárnőnek, hogy tanyasi iskolába megyek tanítani - mondtam.

- A szemüveges földrajztanárnőbe is szerelmes voltál?

- Igen.

Megérkeztünk a Villához. Kiszálltunk a terepjáróból, sötét volt, a sötétben csak annyit láttam, hogy a Villa igen nagy ház, de nem nézelődhettem sokáig, mert Istenfélő Dániel a Villa oldalához vezetett és kinyitott egy súlyos faajtót. Majdnem ugyanolyan ajtó volt, mint a börtönben a cellák ajtajai. Az ajtó mögött lépcső vezetett lefelé. Lentről halvány, sárga fény szűrődött a lépcsőkre és erős cefreszag érződött. Lebotorkáltunk a lépcsőkön, a cefreszag egyre orrfacsaróbb lett, egy gyéren megvilágított, hatalmas pincébe érkeztünk. A pince közepén Halálfejú Józsi állt, és igen szemrehányóan nézett rám.

- Sok gondot okozol nekünk, fiú - mondta rosszkedvűen. - Verseket írsz, vagy szerelmes leszel, márpedig az ilyesmiből leginkább baj származik.

- Lírai alkat vagyok - mondtam.

- A lírai alkatú fegyencek előbb-utóbb magánzárkába kerülnek.

- Vagy egy cefrebűzös pincébe - mondtam.

- Csak ide tudtunk kihozni - mondta Halálfejú Józsi. - Ennek is örülhetsz.

- Örülök neki. Viszont máris elkábultam ettől a bűztől. A sok erjedő gyümölcs akár meg is fojthatja az embert.

- Vannak szellőzőnyílások a pincén - mondta Dániel. - Itt még nem fulladt meg senki, és te is életben maradsz, légy nyugodt.

- A Villa körül ne mutakozz sokat! - mondta Halálfejú Józsi. - Elég rossz híred van felsőbb körökben, jobb, ha nem lát senki. Szóval maradj nyugton itt, a pincében, ha már magad is nagyon bűzlesz majd a cefrétől, felviszlek hozzám, a gondnoki szobába, van ott egy zuhanyozó, és majd tisztára mosod magad.

- Jól van - sóhajtottam. - Hol kell tüzet gyűjtanom?

- Előbb nézz körül! - tanácsolta Dániel. - Ez nem közönséges pince, ez egy tisztességes szeszfőzde.

Elindultam körülnézni. A hatalmas pince jobb oldalán két nagy pálinkafőző kazán állt, ezekből egészen magasan a boltív alatt fémcövek íveltek át a másik oldalra, egy kis betonmedence-félébe. A kazánok körül Halálfejú Józsi két tagbaszakadt testőre ügyködött, azt hiszem, tisztogatták a kazánokat. A kazánok után egy becsukott ajtó következett, amiről nem tudhattam, hogy hova nyílik, azután pedig vashordók sorakoztak a fal mellett, ezekből áradt a cefrebűz, ezekben erjedt a gyümölcs a pálinkához. A pince végébe értem, ide már alig jutott a sárga fényből, csak annyit láttam, hogy pokrócok vannak leterítve a földre, elég sok pokróc. Visszafordultam. A pince bal oldalán először egy vízcsapot láttam mosdókagylóval, aztán rengeteg befonott üvegkorsót, nyilván ezekben tárolták a kifőzött pálinkát. És itt volt a medence is, majdnem színültig vízzel, a kazánok csövei a vízbe merültek, mintha ott megvékonyodtak volna, meggömbültek, és ismét előbukkantak a medence oldalából. Olyanok voltak, mint a rövidre fűrészelt puskacsövek. Alattuk zománcos vödörök álltak, üresen. A medence mellett még egy, a másik kettőnél kisebb kazán volt, ennek a csöve is belemerült a vízbe, és szintén előbukkant a betonfalból, de ebből a csőből pálinka csordogált egy szintén zománcos vödörbe. A kis kazán előtt két ember üldögélt, az egyiket megismertem, Mitar volt, a Daráló egykori főnöke. Karvastagságú faágakkal fűtötte a kazánt, és nagyon odafigyelt a tűzre, és odafigyelt a vödörbe csordogáló

pálinkára is, mert egy üvegcsövet rakott bele a vödörbe, az üvegcső hasas lázmérőre emlékeztetett, mert gömb volt a közepén, és Mitar, miután megvizsgálta a furcsa lázmérőt, elégedettnek látszott. Mitar mellett üveges tekintetű fiatalember ült, kezében vizespohárral, de a vizespohárból nem vizet ivott.

- Megnéztél mindent? - kérdezte Dániel.

- Megnéztem - mondtam. - Hol kell tüzet gyűjtanom?

- A két nagy kazánban - mondta Dániel. - Minden reggel tüzet gyűjtasz, aztán tüzelgetsz estig. A kazánokat előzőleg természetesen megtöltitek jófajta cefrével. A cefre felforr, nemes párája felszáll a csövekben, a vízben lehül és folyékonyvá válik, kifolyik a vödrökbe. De ez még csak amolyan vizenyős, savanyú pálinka, amit mi vodkának hívunk.

- A vodka tudtommal remek orosz ital - mondtam.

- Ez nem remek orosz ital, hanem vízízü pálinka, amelytől minden jóérzésű ember megvetően elfordítja a fejét - magyarázta Dániel. - Csakhogy ezt a híg lötytyöt aztán kézbe veszi Mitar, és még egyszer átfőzi az ő kis kazánjában, és ekkor kapjuk az igazi pálinkát. De ez már nem a te dolgod. A te dolgod az, hogy a tűzre ügyelj.

Halálfejú Józsi két testőrére mutatott.

- Vancso és Emir majd segédkeznek a pálinkafőzésben. Minden reggel bekészítik a tűzifát, a hordókból átmeregetik a gyümölcsöt a kazánokba, és egyéb munkálatokat is elvégeznek. Ha időnként Józsi mellé szólítja őket a kötelesség, akkor ti ketten Mitarral intézitek a dolgokat. Ilyenkor több munkátok lesz, de kibírjátok. Szaktanácsokért fordulj bizalommal Mitarhoz, mindent tud a pálinkáról, már legalább húsz éve idült alkoholista.

- Amikor börtönbe kerültem, el akarta venni tőlem a vérvörös pulóveremet.

- Azóta megjavult - mondta Dániel. - Őt is magánzárkából emeltük ki, és ezért nagyon hálás nekünk. Barátkozzatok össze, és barátkozzál meg ezzel a két szép szál legénnyel is, elég sokáig együtt fogtok tevékenykedni itt a pincében, éjjel is egymás mellett alusztok a pince végében, a sok pokróc között.

– Azt hiszem, most már mindent megmagyaráztunk lírai alkatú barátunknak – mondta Halálfejú Józsi, és indulni készült felfelé a pincéből.

– Hová nyílik az az ajtó a kazánok mögött? – kérdeztem.

– Egy másik pincébe – mondta Dániel. – Ott rendeztünk be nektek, szeszipari dolgozóknak egy illemhelyet, ezenkívül még sok-sok vashordó van ott, ezekben tároljuk a már egyszer kifőzött cefrét, aztán feldúsítjuk cukorral és egyebekkel, és még egyszer kifőzzük.

– Nem csodálom, hogy az öreg Gereben Mihálynak megfájdult a feje a pálinkátoktól – mondtam.

– Sok fegyencnek megfájdult már a feje a pálinkánktól – mondta Dániel. – Előtte azonban valameddig jókedvűek és boldogok voltak, és ez mégér egy kis fejfájást.

– Vége van a gyümölcsszezonnak – tette hozzá mélabúsan Halálfejú Józsi. – A szüret is befejeződött. És nekünk is élni kell valamiből.

– Érdekel még valami? – kérdezte Dániel.

– Igen. Ki az a merev tekintetű úr ott, Mitar mellett?

– Ő az Árva Gyerek – mondta Halálfejú Józsi. – A kiváltságos rabok közé tartozik, és itt lakik a Villában.

– Miért árva és miért kiváltságos?

Halálfejú Józsi intett Istenfélő Dánielnek, hogy magyarázza meg. Istenfélő Dániel megmagyarázta:

– Azért árva, mert szüleit megölték a háborúban a gonosz megszálló fasiszták. Ő ezek után árvaházakban nevelkedett és sanyarú gyermekkorra volt. De amikor felnőtt, az új rendszer nem feledkezett meg róla. Felfuttatták, egy étolajgyár igazgatója lett, és nem is irányította rosszul a gyárat, ezenkívül együtt vadászott a politikusokkal, egyebek között a mi börtönigazgatónkkal is, akivel nagyon összebarátkozott. Csakhogy közben sikkasztgatott. Kezdetben keveset lopott, ezt még elnézték neki, de azután egyre többet lopott, így végül börtönbe vágták. A börtönigazgatónak azonban továbbra is jó barátja maradt, és a Villában helyezte el. Ezért kiváltságos. Árva Gyerek azonban itt sem érzi jól magát, ismét úgy érzi, mintha árvaházban volna, és ettől nagyon lehangelődik, azért hát minden este lejön ide a pincébe és méregerős pálinkát iszik. Mitar kazánjából ugyanis kezdetben

igen magas szesztartalmú folyadék csorog, később ez felhígul, Mitar megkeveri és leméri az erejét a vödörben, és rendes pálinkát kotyvaszt belőle. De Árva Gyereknek ez túl gyenge, ő az első eresztésből akar inni, minden normális ember ettől a méregtől kinyúlna, mint egy döglött öszvér, Árva Gyerek azonban talpon marad, sőt megvisszatalódik tőle, bár nem nagyon.

Odamentem Árva Gyerekhez, leguggoltam eléje, és azt mondtam:

– Én is árva gyerek vagyok. Egy elhagyatott kunyhóban találtak rám idegen emberek a háború alatt. Kecsketejen neveltek fel.

Egy pillanatra értelem csillant üveges szemeiben, és szomorúan azt mondta:

– Én szemétdombokon turkáltam és krumplihéjon éltem sokáig. Aztán rám találtak a rokonaim, de ezek gonosz rokonok voltak, beadtak az árvaházba, ahol mindennap répalevest ettünk.

– A kecsketej sem jobb a répalevesnél – mondtam. – Különösen, ha éveken keresztül mást sem kap az ember.

– Hazug disznó! – sziszegte a hátam mögött Dániel. – Ellopod az életrajzomat!

Visszamentem Istenfélő Dánielhez és Halálfejú Józsihoz.

– Rengeteg árva gyerek van ebben a börtönben – mondtam. – Miért ne léphetnek be én is közéjük!

– De miért az én bőrömbe akarsz bújni? – kérdezte Dániel. – Én nőtem fel kecsketejen, és mondhatom, hogy a kecsketej nagyon tápláló. Sokkal jobb étel, mint a répaleves.

– Árva Gyerek ezt nem tudja.

Istenfélő Dániel fáradtan legyintett.

– Nem bánom, legyen a tiéd a kecsketej! A verseidet is visszaadhatom.

– Megvannak még?

– Megvannak.

– Maradjanak nálad – mondtam. – Itt átvennék a cefreszagot, ami nagy kár lenne, mert gyönyörű versek. Egyszer még büszke leszel rá, hogy te őrizted meg az első börtönverseket.

– Vissza kell mennem a börtönbe – mondta Dániel. – A sofőr már bizonyára ideges odafönt, és pisztoly van nála.

– Itt minden sofőrnek pisztolya van – mondtam. – Az egyik majdnem belém lőtt, amikor visszahozott a tengerpartról.

– Menjünk! – mondta Halálfejú Józsi. – Időnként majd meglátogatunk.

Elindultak fölfelé a lépcsőkön. Utánuk szóltam:

– Radoman jelentette, hogy a tengerpartról a magánzárkába hoztak?

Halálfejú Józsi visszafordult.

– Nem tudom, hogy hívják. Állítólag bankrabló a fickó.

– Radomannak hívják – mondtam. – Nagyon rendes fiú. Bevehetnétek a szeszereskedelembé.

– Majd meglátjuk – mondta Halálfejú Józsi, és azzal elmentek.

Álldogáltam és nézelődtem egy ideig a pince közepén, aztán oda mentem Mitarhoz, és megkérdeztem tőle:

– Még mindig tetszik a vörös pulóverem?

Mitar végignézett rajtam, és majdnem szánakozva azt mondta:

– Nem tetszik. Nem vörös már. Nagyon elkoszolódott.

– Most szívesen neked adnám.

– Nem kérem – mondta Mitar. – Menj és csinálj magadnak fekhelyet, feküdj le és aludd ki magad, mert reggel korán kelünk! Dolgoznunk kell, mert a nép igényli a pálinkát.

Elballagtam a pince sötétebb végébe, Halálfejú Józsi két testőre már megvackolt magának és lefeküdt. Én is összeszedtem néhány pokrócot, fekhelyet készítettem, mint annak idején, a borjúistállóban, lefeküdtem és betakaróztam. Végre nem fáztam, a pincében sokkal melegebb volt, mint a magánzárkában. A cefrebűztől kábultan gyorsan elaludtam, nem tudom, hogy az Árva Gyerek mikor ment fel a Villába, és hogy Mitar mikor tért nyugovóra. És végre nem álmodtam Paolóról, a vérszomjas olasz cápáról. Semmiről sem álmodtam azon az első éjszakán.

Reggel arra ébredtem, hogy a testőrök a két kazánt töltik cefrével. Vödörökkel merték a cefrét a vashordókból és öntötték bele a kazánba, közben éktelenül zörögtek. A tűzifát már előzőleg bekészítették. Felkeltem, megmosdottam, megvártam, amíg a testőrök megtöltik a kazánokat, akkor begyújtottam mindkét kazánba.

Ettől kezdve úgy teltek a napjaim, ahogyan azt Istenfélő Dániel elmondta. Naphosszat üldögéltem a pálinkafőző rézkazánok előtt, raktam és néztem a tüzet, a puskacsőszerű csövekből pedig folydogált a savanyú vodka, amiből Mitar lepárolta a pálinkát, és a zománcozott vödörből a fonott korsókba töltötte. Időnként ismeretlen rabok jelentek meg a pincében, és elvitték a megtöltött korsókat. Rendszeresen étkeztünk, ugyanazt az ételt kaptuk, amit a Villa lakói, és ez jobb volt, mint az a rabkoszt, amit a marhatenyésztő telepen ettünk. Árva Gyerek szintén rendszeresen megjelent, minden este, bánatosan jött le a lépcsőkön, mindig köszöntem neki, ő visszaköszönt, leült Mitar kazánjához, a vizespohárba csorgatott az erős eresztésű pálinkából, lassan iszogatott, és aztán már csak üveges tekintettel meredt a semmibe, és ekkor már nem látszott olyan bánatosnak, mint amikor a lépcsőkön jött lefelé.

Előfordult, hogy a két testőrnek el kellett kísérnie Halálfejú Józsi a körútjaira, ilyenkor mi ketten Mitarral töltöttük meg a kazánokat. Ez elég ragacos munka volt, bemocskolt bennünket a bűzös cefre és mi magunk is bűzlöttünk, de valahogy ezt is megszoktam, tulajdonképpen állandóan kábult voltam egy kicsit, nem érdekelt semmi, megelégedtem azzal, hogy nézem a kazánokban égő tüzet, és nem gondoltam semmire. Istenfélő Dániel általában hetente egyszer, amikor a pálinkáért behajtott pénzt hozta Halálfejú Józsinak, lejött hozzám és elmesélte, hogy továbbra is jól megy az üzlet, Radoman is bevették maguk közé, és Radoman nagyon ügyesnek mutatkozik, ennek örültem, de ilyenkor sem beszéltem sokat, mert nem volt mit mondanom. Halálfejú Józsi is nagyon rendesen viselkedett velem, néha felvezetett a szobájába és ott lezuhanyozhattam. Az egész Villából belülről csak Józsi szobáját és zuhanyozófülkéjét láttam. A kinti világban pedig azt észleltem, hogy egyre hidegebb lesz, és azt láttam, hogy a hó is kezd szállingózni. A börtönbe még egyszer megjött a tél.

Odalent, a pincében kifogytunk az első erjesztésű cefréből, már csak a feldúsított fáradt cefrét főztük, de ez senkit sem zavart, Árva Gyereket sem, továbbra is lejárt hozzánk esténként és itta a cukrozott mérget, engem sem zavart, hogy ócska, vacak pálinkát csinálunk, mert amióta a pincében voltam, egyáltalán nem kívántam és nem is ittam pálinkát.

Tüzeltém és bámultam továbbra is a tüzet. Ezt csináltam éjszakánként álmomban is. A cefreszagtól elmosódó álmaim voltak, különböző helyeken ültem a lobogó tűz mellett és mintha vártam volna valakit, de ez nem biztos, mindenesetre nem jött soha senki, egyedül maradtam a tűznél és kissé elhagyatottnak éreztem magam. Talán ezért maradt vastag a bőröm a pincében is, de már ezt is majdnem megszoktam.

Aztán egy este Halálfejú Józsi nem azért jött le hozzám, hogy elvigyen zuhanyozni. Töprengve leült mellém a rézkazán elé, és csöndesen megkérdezte:

– Van neked ismerősöd a Legfelsőbb Bíróságon?

– Nincs.

– Kell, hogy legyen – mondta Halálfejú Józsi. – Valaki a Legfelsőbb Bíróságról igen serényen szorgalmazza, hogy bocsássonak szabadon példás magaviseleted miatt.

– Engem?

– Téged.

Erre már felkaptam a fejem, és gondolkozni kezdtem. Eszembe jutott a tengerparti szálloda.

– Egyszer konyakot vittem egy szívbeteg bírónak, és ettől mintha helyre ugrott volna a szíve. De nem beszélgettem vele, csak a feleségével.

– Sokat beszélgettél a feleségével? – kérdezte Halálfejú Józsi.

– Elég sokat.

– Férfiasan viselkedtél vele?

– Igen.

– Leteperted?

– Természetesen – hazudtam.

– Hát akkor innen ered a kezdeményezés – állapította meg Halálfejú Józsi. – Az asszonyka felbízta a férjét, hogy szorgalmazza a szabadon bocsátásodat!

– Ezek szerint előbb szabadulok...

– Nem – rázta a fejét Halálfejú Józsi. – A börtön vezetősége nagyon jól tudja, hogy milyen példásan viselkedtél. Szétverettél egy tengerparti szállodát. Az igazgató a nevedet sem akarja hallani.

– Szólhatnál neki az érdekemben.

– Kihozzatalak a magánzárkából. Ez volt a legtöbb, amit elérhettem. Ahhoz, hogy szabadon bocsásson, nem pálinkát, hanem aranyat kellene csinálnom ebben a pincében, és meztelen táncosnőket kellene hozatnom neki a Villába, amikor a kiváltságos rabokkal mulatozik.

Hátrafordultam Mitarék felé. Mitar most is gondosan ügyelt a tűzre, az Árva Gyerek pedig most is üveges szemekkel nézett a semmibe.

– Árva Gyerek jó barátja az igazgatónak – mondtam. – És ő tudja, hogy én is szegény árva gyerek vagyok.

– Árva Gyerek használhatatlan – mondta Halálfejú Józsi és felállt.

– Szerintem már régen elfelejtette, hogy te is árva gyerek vagy. Teljesen lemerevedik, és az erős pálinka mindent kitöröl a fejéből. De azért nem rossz dolog az, ha valaki iránt a Legfelsőbb Bíróságról érdeklődnek.

Halálfejú Józsi elment, én meg megpróbáltam szembenézni Árva Gyerekkel, de azt hiszem, ő nem látott engem. Mégis odamentem hozzá, és azt mondtam:

– Mi, árva gyerekek egész életünkben kecsketejen élünk és pincékben penészedünk.

– Krumplihéjon élünk és árvaházakban lakunk – mondta Árva Gyerek.

– Én állandóan dohos pincékben éltem – mondtam. – Nevelőszüleim dúsgazdag ékszerészek voltak, de igen mostohán bántak velem. Volt egy hatalmas pincéjük, telistele aranyékszerekkel, és nekem állandóan a pincében kellett ülnöm és az aranyékszereket kellett fényesítenem. Közben csak kecsketejet kaptam, reggel, délben, este. A pince fölött egy táncterem volt, a város fiatalsága hétvégén ide járt táncolni, ilyenkor hallottam a zenét és az ütemes lábdobogást, nagyon szerettem volna felmenni a vasalt nadrágú fiúk és a kipirult arcú lányok közé, minden ujjamra aranygyűrűt szerettem volna húzni, az aranygyűrűk csillogtak volna odafent, és én táncoltam volna a kipirult arcú lányokkal, aztán eladtam volna az aranygyűrűket, és meghívtam volna vacsorára és egy jófajta italra a lányokat. A pincének azonban súlyos, vastag ajtaja volt, és ezt mindig rám zárták, csak akkor nyitották ki, amikor kecsketejet hoztak és elvitték a fényesre

csiszolt ékszereket. Én meg sohasem adhattam el aranygyűrűket, és sohasem volt pénzem.

– Életemben egyetlenegyszer volt sok pénzem – mondta Árva Gyerek. – De azt is elvették tőlem, és elküldtek ebbe az árvaházba.

– Ki kell jutnom végre a pincéből – mondtam. – Éjszaka nyomasztó álmaim vannak, és a rézkazánokat is aranykazánoknak látom, de ezek az aranykazánok sem az enyéme.

– Az árva gyerekeken senki sem akar segíteni – mondta az Árva Gyerek.

– Segítsünk akkor mi egymáson – mondtam. – Talán kijuthatnék végre a pincéből, ha valaki szólna egy jó szót az érdekemben a börtönigazgatónál.

– Nekünk árva gyerekeknek nincs hatalmunk ebben a gonosz világban – mondta Árva Gyerek bánatosan.

Akkor otthagytam, de elhatároztam, hogy a továbbiakban nem hagyom békében. A következő estéken is mindig odamentem hozzá, és mindig elmondtam a történetemet az arannyal teli pincéről. Árva Gyerek merev testtartásban és merev tekintettel hallgatott, néha mondott valamit a saját sanyarú életéről is, de úgy láttam, nem hatódott meg az én sanyarú életsorsom hallatán. Ennek ellenére tovább meséltem neki minden este ugyanazt a történetet, és egyre többet beszéltem az aranyékszerekről és a sok pénzről, amiből nekem sohasem jutott semmi.

Egy este együtt jött le a pincébe Halálfejű Józsi és Istenfélő Dániel. Ünnepeyes arccal jöttek, nem néztek rám, Mitarhoz mentek, és Istenfélő Dániel megkérdezte tőle:

– Milyen a pálinkád?

Mitar a vödörbe tette a hasas lázmérőt, figyelmesen megvizsgálta, és azt mondta:

– Huszonöt grádos.

– Ez kell nekünk most – mondta Dániel. – Adjál három poharat.

Mitar előkerített három vizespoharat és átadta Istenfélő Dánielnek, ő pedig telemerete a poharakat pálinkával és odajött hozzám Halálfejű Józsival. Az egyik poharat a kezembe nyomta.

– Igyál! – mondta.

– Nem kívánom a pálinkát – szabadkoztam. – Amióta ebben a bűzös pincében vagyok...

– Igyál! – förmedt rám Dániel.

Kortyoltam a vizespohárból, és elállt a lélegzetem a méregerős, cukros pálinkától. Levegőért kapkodtam, amikor Istenfélő Dániel azt mondta:

– Holnap hazamész.

Gyorsan nyeltem még egyszer a pálinkából, és akkor hirtelen, először, amióta a cefrebűzös pincében éltem, kitisztult az agyam.

– Micsoda? – kérdeztem.

– Holnap hazamész – ismételte Dániel. – Az igazgató aláírta az elbocsátó papírjaidat.

– Igaz ez? – fordultam Halálfejű Józsihoz.

– Igaz – mondta. Kezet nyújtott és kezet ráztunk. – Nem tudom, hogy csináltad, de jól csináltad.

– Áldott legyen minden földrajztanárnő ezen a világon és áldott legyen minden árva gyerek ezen a világon – mondtam könnybe lábadt szemmel.

Istenfélő Dániel átölelt, megveregette a hátamat, és azt mondta:

– Várjál meg odakint! Viszem majd a verseidet is.

– Idd ki a pálinkádat, és gyerünk mosakodni! – mondta Halálfejű Józsi. – Sikáld le magadról a cefrebűzt, illatosan menjél ki a szabad világba!

Kiittam a vizespohárból a méregerős pálinkát, és akkor felmentünk a Villába, Halálfejű Józsi szobájába. Levetkőztam, és bementem a zuhanyozófülkébe. Sokáig álltam a vízsugár alatt, és éreztem, hogy ismét vékony és rugalmas lesz a bőröm.

Másnap hazaengedtek a börtönből.

XIII.

Néhány nappal karácsony előtt érkeztem haza, az utcákon térdig ért a hó és fehérek voltak a házak. Kétévi börtönre ítélték, ebből tizenöt hónapot ültem le, szerencsésnek mondhattam magam, és én szerencsésnek is éreztem magam, és továbbra is azt kívántam, hogy áldottak legyenek a földrajztanárnők és az árva gyerekek. A cefreszagot teljesen kiszívta belőlem a téli hideg, kitisztult a fejem is, és a börtön utáni első otthoni éjszakán már megint nem voltam álmos, kimentem az utcára, és arra gondoltam, hogy jó volna tüzet gyújtani azon a helyen, ahol valamikor Hegedűs Marcella néni főzte a kukoricát, ennyivel igazán tartoztam Hegedűs Marcella néninek gonosz álmaim miatt, amikor a szegény kis öregasszony még a tengerparton, a meleg sziklákon sem tudott tüzet gyújtani, pedig nagyon igyekezett, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy vigasztaló jeleket küldjön nekem a hideg magánzárkába. Aztán mégsem gyújtottam tüzet, mert tudtam, hogy apámék ezt rosszalották volna, és az utcabeliek is furcsán néztek volna rám, amiért haszontalanul pazarolom a tűzifát kint, az utcán, a hideg téli éjszakában. Ők semmit sem tudtak az álmaimról, nekem pedig bele kellett szoknom ismét a szabad életbe. Így hát csak álldogáltam a házunk előtt, élveztem, hogy a sötét éjszakában is fehér körülöttem a világ, és abban reménykedtem, hogy felbukkan valahonnan Simokovics úr, vele szívesen elbeszélgettem volna az álmaimról, de Simokovics úr nem bukkant fel, bizonyára másfelé járta az utcákat, nyilván nem is tudott arról, hogy én hazajöttem a börtönből.

Karácsony estéjén összejött az egész család a szülői házban, vagyis bátyáimék eljöttek hozzánk feleségeikkel és gyerekeikkel, csak a nővérem nem jött el, ő messze volt tőlünk, a hegyek között, ahol talán még nagyobb volt a hó, mint nálunk, és ahol az őslakók bizonyára még akkor sem voltak hajlandók jegyet váltani a vonatra, hanem ingyen utaztak, ami annak idején nagyon lehangozta apámat. De akik eljöttek, azok jókedvűek voltak, és örültek neki, hogy kiszabadultam, és meséltettek velem a börtönről. Főleg a tengerpartról és a tenger-

ről meséltem nekik. A nagyszoba közepén plafonig érő karácsonyfa állt, fenyőillatot árasztott, és én fenyőerdőről és kabócákról beszéltem hosszasan, meg az üdítő éjszakai fürdőzésekről, Paolóról, a cápáról azonban nem tettem említést. Pálmafákról is meséltem, holott pálmafákat csak akkor láttam, amikor megbilincselve vittek vissza a tengerpartról a börtönbe, és akkor is csak néhány percig, de most azt meséltem, hogy a verőfényes napokon széles levelű pálmafák alatt heverésztem és hosszú lábú, fürdőruhás dalmata lányokban gyönyörködtem, mert úgy gondoltam, hogy ezzel is örömet szerzek a családomnak karácsony estéjén. Örült is mindenki, hogy ilyen jó dolgom volt a börtönben, és rengeteg aprósüteményt ettünk meg akkor együtt.

Simokovics úr karácsony napján jelent meg. Hóna alatt zsákvászonba burkolt, ormótlan csomagot hozott, és boldog ünnepet kívánt. Bementünk a szobámba, leültünk, Simokovics úr kibontotta a zsákvásznat. Körülbelül negyven centiméter magas, durván kifaragott kőszobor bukkant elő. Egy szürke kőkockán ülő, szürke, meztelen nő volt, nyilvánvalóan nő volt, terjedelmes fenékkal és dús keblekkel. Szélesre húzott szájjal és kissé gonoszul nevetett, fogai sárgára voltak festve.

– Mi ez a rücskös szörnyeteg? – kérdeztem hebehurgyán és tapintatlanul.

– Ő az aranyfogú üzbég lány – mondta Simokovics úr, és látszott rajta, hogy nagyon megsértődött. – A szeme is ferdére lett kifaragva, igazán ráismerhettél volna. Az üzbég lányok valamennyien ferde szeműek.

Jobban megnéztem a sátánian vigyorgó üzbég lányt, a szeme tényleg ferdén állt.

– Maga csinálta a szobrot? – kérdeztem.

– Nem – mondta Simokovics úr. – Én festőművész vagyok, nem szobrász. Az egyik kőfaragó barátomat kértem meg, hogy faragja ki az üzbég lányt, és ő megcsinálta a kedvemért. A szobor fogait befestette aranyozott festékkel.

– Sajátos stílusa van a barátjának – fogalmaztam most már óvatosabban és tapintatosabban.

- Tulajdonképpen művész az illető - mondta Simokovics úr. - Szobrászművész. Napközben sírköveket és emléktáblákat farag, de esténként szobrokat csinál a műhelyében, és mondhatom neked, hogy nagyon érdekes szobrokat.

Megragadtam a kőszobrot, és az asztalra tettem. Nehéz szobor volt, nagyot koppant az asztalon, megvizsgáltam közelebből a dús kebleket, és majdnem biztos voltam benne, hogy Simokovics úr faragta ki a szobrot, amitől legalább annyira meghatódtam, mint amikor a tengerparti szálloda padlásszobájában fehér lepedőt láttam az ágyon.

- Meg fogok barátkozni az üzbég lánnyal - mondtam. Hosszasan nézegettem tovább, és próbáltam megbarátkozni vele. Nehezen ment. Az üzbég lány elnézett mellettem ferde szemével, és mintha gúnyosan nevetett volna az aranyozott festékekkel bemázolt fogaival.

- Gyorsan kijöttél a börtönből - mondta Simokovics úr.

- Példásan viselkedtem odabent - mondtam. - Tiszteltem előjáróimat, tiszteltem az előírásokat, türtem a megaláztatásokat és szenvedtem szegény Kovács Júlia haláláért. Megérdemeltem, hogy előbb hazaengedjenek. Fulladoztam már a börtönben. Amióta itthon vagyok, minden éjszaka kiállok a házunk elé, nézem a hosszú, fehér utcát, és nagyon boldognak érzem magam, mert az utca egyik végén sem látok börtönőröket.

- Mit akarsz csinálni? - kérdezte Simokovics úr.

- Dolgoznom kellene valamit. És közben tanulni is. Szeretném befejezni az egyetemem.

- Ha akarod, elintézem, hogy visszavegyenek a régi munkahelyedre.

- Nagyon hálás lennék. A börtönben is éjszakai portás voltam néhány hónapig. Szerettem a munkámat, és Blaise Pascal Gondolatait olvassattam. Igaz, egy éjszaka pezsgőt ittam, de ez rendkívüli éjszaka volt, ilyesmi többé nem fog előfordulni, éjszakai portásként ezentúl csak teát fogok inni, és majd készülök az egyetemi vizsgákra.

- Éjszakánként majd betérek hozzád teázni - mondta Simokovics úr.

- Mindenkor szívesen látom - biztosítottam. - Elbeszélgetünk Üzbegisztánról és a börtönről, azután pedig tanulni fogok minden ál-

dott éjszakán, és ha elvégeztem az egyetemem, keresek magamnak egy tanyasi iskolát, és megtanítom betűvetésre a báméskodó tanyasi gyerekeket.

- Nem kell elmenned tanyasi néptanítónak - mondta Simokovics úr. - Egyetemi diplomával taníthatsz valamelyik városi iskolában is.

- Zöldellő búzamezők között akarok sétálni és az ég alatt röpködő madarakat akarom nézni.

- Manapság már csak a varjak röpködnek a tanyasi iskolák fölött, éjszakánként pedig a baglyok kuvikolnak.

- A varjakat és a baglyokat is szeretem - mondtam.

- Ebben nem tudok segíteni - mondta Simokovics úr. - Nem ismerek egyetlen tanyasi embert sem.

- Én sem ismerem tanyasi embereket - mondtam.

Simokovics úr elgondolkodott, megnézte a vicsorgó üzbég lányt az asztalon, aztán hirtelen felragyogott az arca.

- A Nagypiacra sok tanyasi asszony jár - mondta. - Tojást árulnak meg bontott csirkét és pulykát. Ha jól megy nekik az üzlet, betérnek az öreg Simonhoz, és pecsétgyűrűt vásárolnak a férjüknek meg arany fülbevalókat a lányaiknak. Néha a menyeknek is.

- Barátkozzon meg a tanyasi asszonyokkal - javasoltam. - Én is meg fogok barátkozni az üzbég lánnyal. A tanyasi asszonyok esetleg diófás festményeket is vásárolnának. A tanyákon is a szobák falát fel kell díszíteni valamivel. Erre pedig a diófás festmények a legmegfelelőbbek.

Simokovics úrnak még jobban felragyogott az arca, és azt mondta:

- Összebarátkozom a tanyasi asszonyokkal. Néha majd vásárolok tőlük egy-egy pulykát vagy tyúkot, és megmagyarázom nekik, hogy csinosítaniuk kell a tanyákat. A varjak és a baglyok nem elégíthetik ki a tanyasi emberek igényeit. Ehhez pecsétgyűrűk és festmények is kellenek.

- Körülbelül másfél év múlva diploma lesz a kezemben - mondtam.

- Másfél év alatt rengeteg tanyasi ismerősöm lesz - mondta Simokovics úr, aztán, kissé váratlanul, hozzáfűzte. - A börtönélet és a szabad élet között az a különbség, hogy az egyik helyen pezsgőt, a másik helyen teát isznak.

– Jó teákat fogok főzni – ígértem.

– Akkor hát elmegyek, és intézkedem, hogy fölvegyenek ismét éjszakai portásnak – mondta Simokovics úr.

Simokovics úr elment és intézkedett.

Az új esztendő első éjszakáján már régi helyemen, a portásfülkében ültem, és láttam átkelni a két kandúrt a havas úttesten. A kandúrok mintha megöregedtek volna egy kicsit, amíg én a börtönben voltam, lesóványodtak, és lomhábban keltek át az úttesten, mint azelőtt, de azért megtartották régi szokásaikat, megjelentek minden éjszaka a portásfülke előtt, és elsuhantak a nagy szeméttelep felé. Simokovics úr is megjelent minden éjszaka, ilyenkor teát főztem, és teázgattunk a portásfülkében, Simokovics úr pedig Buharáról mesélt, legtöbbet a buharai üzbég lányokról, akiknek nagyon szép hamvas az arcbőrük, egyáltalán nem csúfítja el őket a kegyetlen sivatagi nap. Én a börtönről meséltem, Simokovics urat leginkább a pálinkafőzés érdekelte, ezért a pálinkafőzés fortélyait magyarázgattam neki hosszasan. És közben sokat tanultam éjszakánként. Komolyan készültem az egyetemi vizsgákra. Otthon lassanként megbarátkoztam a kőbe faragott üzbég lánnyal, az volt az érzésem, hogy időnként már barátságosan mosolyog rám sárga fogaival, és mintha biztatott volna, hogy csak tanuljak szorgalmasan, hasznom lesz még a tanulásból az életben. Ezt is elmondtam Simokovics úrnak, láttam, hogy ezzel örömet okoztam neki, ezek után talán megbocsátotta, hogy első látásra annyira leszóltam a rücskös kőszobrot.

Napközben időnként Kucsukhoz is ellátogattam. Kucsuk ilyenkor leült mellém valamelyik asztalhoz, és halkan elmonda, hogy a Lírikusok nagyon jól dolgoznak a börtönben, rendszeresen küldik a pálinkát. Halkan beszélt, mert figyelő suhancok ültek a többi asztaloknál, úgy láttam, hogy új banda kezd kialakulni a Lírikusok területén, és úgy láttam, hogy a bandavezér Halmosi Róbert lesz. Halmosi Róbertet sohasem kedveltem. Nem szerettem a Róbert nevet, és emellett sunyi fickó volt, már gyerekkorában gyümölcsöt lopott a kertekből, sőt, egyszer Hegedűs Marcella nénitől is megpróbált főtt kukoricát lopni, de amikor a forró vízbe mártotta a kezét, felordított fájdalomában, az ordításra kifutott a házból Istenfélő Dániel, és nagyon megpofozta

Halmosi Róbertet. Halmosi Róbert azóta felnőtt, de nekem most nem tetszett, és nem hittem, hogy be tudná tölteni Istenfélő Dániel helyét.

Tavasszal azonban mégis ügyködni kezdett az új banda. Ismét megjelentek a külföldi rendszámú teherautók Kucsuk cukrászdája előtt, nem olyan gyakran és rendszeresen, mint a Lírikusok idejében, de azért jöttek, és Halmosi Róberték idegesen, kapkodva rámosták ki őket, korántsem olyan ügyesen, mint a Lírikusok, mindenesetre nagyon igyekeztek. Egy este átjött hozzám a portásfülkébe Halmosi Róbert. Barátságatlan arccal fogadtam, kissé zavartan forgolódott, és a fejem mellé nézett, kifelé az ablakon.

– Innen nagyon szépen látni, hogy mi történik a cukrászda előtt – mondta.

– Igen – hagytam rá.

– Sokszor nézted innen a Lírikusokat éjszakánként.

– Igen.

– Minket is láthatsz mostanában.

– Nem figyelek oda. Más dolgom van.

– A Lírikusoknak segítettél – mondta Halmosi Róbert.

– A Lírikusok barátaim.

– Szerezhetnél új barátokat.

– Nincs rájuk szükségem. Nagyon jól megvagyok a régi barátaimmal. Kedvelem őket, mert szeretik a költészetet.

– Hallgattam néhányszor a Lírikusokat – mondta Halmosi Róbert.

– Patetikusan szavalnak. A mai életből kiveszett a pátosz. A Lírikusok ideje lejárt.

– Én hallgattam a Lírikusokat a börtönben szavalni. Igen erőteljesen mondták a verseket.

– Börtönben vannak. Mi pedig kellemetlenkedni is tudunk, ha akarunk.

– A Lírikusok egyszer kijönnek a börtönből. És ők tudnak csak igazán kellemetlenkedni. Sok mindent megtanultak a börtönben.

Halmosi Róbert a telefonra nézett, és azt mondta:

– Innen bármikor följelenthetsz bennünket.

– Megtehetném, de nem teszem – mondtam. – Nem szeretem a besúgókat. Bár titeket sem kedvellek túlságosan. Idegesen és kapkodva

dolgoztok. Pedig a szeszcsempészés komoly munka. Sokkal komolyabb, mint főtt kukoricát lopni egy öregasszony kondérijából.

Halmosi Róbert sarkon fordult és elment, és ettől kezdve békében hagyott. Végigtanultam a tavaszt, júniusban leraktam néhány vizsgát. Az egyetemen figyelembe vették régi dolgozatomat Thomas Mannról, és ez sokat segített a vizsgákon. A nyarat is végigtanultam, szeptemberben is vizsgáztam, és ősszel már elkezdtem készülni a diplomavizsgálóhoz. Tél elején hazajöttek a Lírikusok és a Mágánások, a vizsgálati fogsággal együtt kitelt az idejük a börtönben. Istenfő Dániel és a Herceg még a börtönben maradt, ők ketten fél évvel többet kaptak, mint a többiek.

Egy éjszaka meglátogatott Kapossy Tamás és Lakner Feri. Hoztak egy üveg pálinkát, azt mondták, hogy Istenfő Dániel küldi, és hogy ezt nem a feldúsított, fáradt cefréből főzték. Megvártuk Simokovics urat, négyen megittuk a pálinkát, tényleg jó pálinka volt, akkor éjszaka nem tanultam. Ellenben megemlékeztem Simokovics úrnak a tanyasi kofákat és azt is, hogy hamarosan diplomázni fogok az egyetemen. Simokovics úr dicsérte a tanyasi kofákat, azt mondta, hogy kellemes és barátságos asszonyok, sok festményt megvettek tőle, és Leviathan-Lukić Simontól is vásároltak pecsétgyűrűket, mert nyáron és ősszel gazdagon termett gyümölcs és zöldségféle. Simokovics úr még azt is elmondta, hogy több levelet írt Istenfő Dánielnek a börtönbe, néhány jó tanácsot adott neki a börtön utáni életre vonatkozóan, de a jó tanácsokról nem beszélt nekünk, Simokovics úr továbbra is szeretett titokzatoskodni. Szóval jól éreztük magunkat azon az éjszakán, a későbbi éjszakák is békések voltak, a külföldi teherautók a havas télben nem jöttek Kucsuk curkászdája elé, Halmosi Róbert bandája csöndesen unatkozott a cukrászdában, a Lírikusok és a Mágánások ott-hon unatkoztak, én serényen tanultam és teáztam Simokovics úrral, éjszakánként odakint csak a két kandúr mozgott, ők is hangtalanul.

Egy napon azután beállított a házunkba két becsületes képű parasztember. Hasonlítottak arra a becsületes képű, öreg parasztemberre, aki megpofozott, amikor kitörtem Kovács Júlia nyakát, csak hogy fiatalabbak voltak, és az egyiknél egy dupla csővű vadászpuska volt. Bevezettem őket a szobámba, bemutatkoztak. Az egyiket Tarján

Istvánnak, a másikat, akinél a vadászpuska volt, Kamarás Jánosnak hívták. Leültek, megnézték az üzbég lányt az asztalon, és egy kicsit mintha megriadtak volna tőle. Kamarás János megkérdezte:

– Maga csinálta ezt a szörnyűséget?

– Nem – mondtam. – Egyik jó barátom faragta ki, én kértem meg rá. A szobor tulajdonképpen egy jókedvű üzbég lány, és én szeretem a jókedvű üzbég lányokat.

– Igaz, hogy maga tanyasi iskolában szeretne tanítani? – kérdezte Tarján István.

– Igaz – mondtam. – Régóta vágyódom a tanyavilágba, a búzamezők és a kukoricaföldek közé. Tágasságra vágyódom, mert mostanában eléggé beszorultam a falak közé.

– A mi iskolánk körül megtalálhatja a búzamezőket és a kukoricatáblákat – mondta Kamarás János.

– Hol van az iskolájuk?

Megmagyarázták. Tarján István még azt mondta:

– Szép kis iskola a miénk, rendszeresen kimeszeljük, és tanítólakas is van benne.

– Most ki tanít az iskolában? – kérdeztem.

– Egy fiatal tanítónő – mondta. Tarján István. – Jó tanítónő, szeretjük is, de ő fél ott kint, a tanyavilágban. Nagy a csönd körülötte. Kihúzza még ezt a tanévet, de azután elmegy tőlünk. Akkor pedig nagy bajba kerülünk, ez az egyetlen magyar iskola arrafelé, és ha nem lesz tanítónk, bezárják az iskolát, és a gyermekeink szétszóródnak a környező falvakban.

– Hamarosan elvégzem az egyetemet – mondtam. – Az új tanévben átveszem a gyerekeiket, és sok szép dolgot fogok mesélni nekik. És én nem félek a csöndtől.

– Rendben van – mondta Tarján István. – Jól fogja magát érezni közöttünk. Igazán hálásak leszünk, majd meglátja.

Előrenyújtotta jobb kezét, keményen kezét ráztunk, Kamarás János pedig megkérdezte tőlem:

– Szeret vadászni?

– Nem tudom. Még sohasem vadásztam. De ismertem két szenvedélyes vadászt. Az egyik medvékre, farkasokra és vadkanokra vadászott,

sőt még egy cápát is megölt. Utána főbe lőtte magát. A másik ismerős is nagyvadakra szeretett vadászni, de mostanában nem vadászhat, mert börtönben ül és méregerős pálinkát vedel literszámba.

– Mi apróvadra vadászunk – mondta Kamarás János. – Vadnyulakra, fácánokra, fürjekre és foglyokra. És nem akarunk öngyilkosok lenni, sem börtönbe kerülni. Télen, vadászat közben, forralt pálinkát szoktunk inni.

– Lehet, hogy időnként majd magukkal tartok – mondtam.

Kamarás János kezembe nyomta a dupla csövű vadászpuskát.

– Ezt magának hoztuk ajándékba – mondta. Zsebébe nyúlt, és hat puskagolyót vett elő, azokat is átadta. – Kézzel töltött golyók – magyarázta. – Ez igen régi puská, és csak kézzel töltött golyókkal lehet lőni vele. Mire eljön hozzánk, majd csinálunk még golyókat.

A puskát és a golyókat gondosan az asztalra helyeztem, az üzbég lány lába elé.

– Mindig vágytam egy dupla csövű vadászpuskára – mondtam. – Nagyon köszönöm. Egyszer régen megígértem egy riadt szemű fiatal lánynak, hogy dupla csövű vadászpuskával fogom megvédeni a gonosz emberektől. De akkor még nem volt puskám, és nem tudtam megvédeni a lányt.

A becsületes képű parasztemberek felálltak, és ismét keményen kezét ráztunk.

– Nyáron kimeszeljük a lakását – mondta Tarján István. – És várjuk szeptemberre. A vadászpuskát okvetlenül hozza magával.

Elmentek, és én nagyon elégedett voltam. Örültem, hogy találtam magamnak egy szép tanyasi iskolát a búzamezők és a kukoricatáblák közepén, és hogy szép dolgokra okíthatom majd az ámuló tanyasi gyerekeket. Rámosolyogtam az üzbég lányra, ő visszamosolygott aranyozott fogaival, mint aki tudja, hogy a dupla csövű vadászpuskával őt is meg fogom védeni a gonosz emberektől.

Ezek után már nem csak éjszakánként tanultam a portásfülkében, hanem tanultam otthon is, az üzbég lány mellett, a vadászpuska pedig ott hevert készenlétben az üzbég lány lába előtt. Sok okosan megírt könyvet elolvastam, és tudtam, hogy biztosan sikerül a diplomavizsgám. Aztán tél vége felé hazajött a börtönből Istenfő Dániel.

Este terjedt el a hír, hogy Istenfő Dániel Kucsuk cukrászdájában van, és hogy a Lírikusok is ott gyülekeznek. Elsiettem én is Kucsuk cukrászdájába, a Lírikusok már valamennyien ott voltak, összetoltak három asztalt és körülülték, meglepetésre közöttük volt Simokovics úr is, Istenfő Dániel az asztalfőn ült. Kissé távolabb, ugyancsak csoportba verődve, Halmosi Róbert bandája ült, idegesen mocorogtak a székeken és szűrös pillantásokat vetettek a Lírikusokra. Odamentem Istenfő Dánielhez, a vállára tettem a kezem, és azt mondtam:

– Mi árva gyerekek mindent túlélünk.

– Azért, mert kecsketejen nevelkedtünk és segítjük egymást ebben a gonosz életben – mondta Dániel.

Ezután felállt Istenfő Dániel és lassan odasétált Halmosi Róbert bandájához. Megállt előttük, és szelíden azt mondta:

– Ti még fiatalok vagytok, gyerekek. Ezért sokat kell aludnotok, hogy nagyra nőjete. Most menjete szépen haza és térjete nyugovóra.

– Megnőttünk már – mondta Halmosi Róbert.

– Tűnés innen, méghozzá nagyon gyorsan! – rivallt rájuk Dániel. – Komolyan akarok beszélgetni a barátaimmal, és lehet, hogy verseket is szavalunk még ma éjjel. Ti pedig nem értetek a költészethez.

Halmosi Róberték felálltak, és igen harciasaknak látszottak. A Lírikusok is felálltak. Halmosi Róberték akkor elindultak az ajtó felé. Istenfő Dániel elmosolyodott, és utánuk szólt:

– Nem kell túlságosan megijedni, gyerekek. Az alkoholt meghagyjuk nektek. De ha időnként verseket akarunk szavalni, elvárom tőletek, hogy hazamenjetek aludni.

Halmosi Róberték megvigasztalódva mentek ki a cukrászdából, Kucsuk pedig becsukta és bezárta utánuk az ajtót. Aztán leült köztük, Istenfő Dániel is elfoglalta a helyét az asztalfőn.

– Miért engeditek át a szeszcsempészést ezeknek a kis nyikhajoknak? – kérdezte felháborodva Kapossy Tamás.

– Mi előkelőbb dolgokkal foglalkozunk majd – mondta Dániel.

– Mivel? – kérdezte Kapossy Tamás.

– Arannyal – mondta Dániel.

– Arannyal? – kérdezték többen is.

– Igen – mondta Dániel. – Simokovics úr, aki kiváló festő, szép leveleket írt nekem a börtönbe, és megkért, hogy ha kiszabadulok, keressem fel öreg barátját, Leviathan-Lukić Simon ékszerészt. Ma délelőtt érkeztem haza, és azonnal az ékszerészhez mentem. Mondhatom nektek, hogy Leviathan-Lukić Simon nagyon jóságos és bölcs öreg zsidó. Egyből megkedveltem. Főleg azért, mert szerteágazó kapcsolatai vannak a nagyvilágban és rengeteg pénzt tud csinálni az aranyból. Dollárt és nyugatnémet márkát. A mi dolgunk csupán az lesz, hogy szép, drága ruhákban beutazzuk a világot, hozzunk és vigyünk egy kis aranyat, és a belső zsebünkbe tegyük a dollárokat és a nyugatnémet márkákat. Igaz, hogy most jöttünk ki a börtönből, kissé nehéz lesz útlevelet kapnunk, de ezt is el lehet intézni. Azután pedig jön a pénz. A pénzből juttatunk majd Simokovics úrnak is, hogy elrepülhessen Indiába és megnézhesse a Tádzs Mahalt, amely gyönyörű építmény, üzbég kőfaragók csinálták nagyon régen.

– Veszélyes dolog az aranycsempészség – mondta Lakner Feri. – Túl sok kockázattal jár.

– A börtönben is sokat kockáztattunk – mondta Dániel. – Vásárra vittük a bőrünket néhány üveg ócska pálinkáért.

– Most nem vagyunk börtönben – mondta Lakner Feri.

– Nem? – kérdezte Dániel.

Erre elég sokáig hallgattunk mindannyian. Később Kucsuk szólalt meg:

– Nekem is vannak kapcsolataim a világgal. Főleg Törökországgal. Ott is lehet aranyat szerezni. Valamennyi pénzzel én is beszállnék az üzletbe.

– Mindig kedveltem a török cukrászokat, mert okosak, és mert kitűnő süteményeket készítenek – mondta Dániel, aztán rám nézett.

– Te velünk tartasz?

– Nem – mondtam.

– Miért? – kérdezte Dániel.

– Elszegődtem néptanítónak egy tanyasi iskolába. Egy fehérre meszelt tanyasi iskolába, ahol majd gyönyörű dolgokra fogom okítani a tanyasi gyerekeket.

– Hamarosan felszámolják az efféle iskolákat – mondta Dániel.

– Meg fogom védeni az iskolát.

– Mivel? – kérdezte Dániel.

– Van egy dupla csövű vadászpuskám és hat töltényem.

– Attól tartok, hogy ez kevés lesz – mondta Dániel.

– Tulajdonképpen miért akarsz te mindenáron abba a tanyasi iskolába menni? – kérdezte Lakner Feri.

– Azért, mert nagyon szép iskola. Két hatalmas diófa áll előtte, az iskolaudvart pedig akácfa veszik körül. Tavasszal majd gyönyörködöm a fehér akácvirágokban, téli éjszakákon pedig diót török és verseket írok a tágasságról és a szabadságról. Ezenkívül valamikor megígertem egy földrajztanárnőnek, hogy tanyasi iskolában fogok tanítani. Nagyon rendes földrajztanár volt, azt is tudta, hogy hol van Üzbegisztán, és hogy hol élnek a jókedvű üzbég lányok.

– Jól van – hagyta rám kedvetlenül Dániel. – Okítsd a tanyasi gyerekeket az életre! Szükségük lesz rá a mai világban. Majd mi is segítünk neked. Szavalóestet tartunk a tanyasi iskolában, és elszavaljuk a tanyasi gyerekeknek a börtönverseid.

– Megőrizted a verseimet? – kérdeztem.

– Igen – mondta Dániel.

– Kezdhettek tanulni őket – mondtam.

– Én is elmegyek egyszer abba a tanyasi iskolába – mondta Simokovics úr. – Lefestem a két hatalmas diófát.

– Akkor hát mindent megbeszéltünk – mondta Dániel, és hátradől a székében. Kucsukhoz fordult: – Hozzon valami jófajta italt!

Kucsuk felpattant, hozott három üveg skót whiskyt, és poharakat rakott elénk. Iszogattunk, nevetgeltünk és a börtönről beszélgettünk. Istenfélő Dániel biztosította Kucsukot, hogy Halálfejjű Józsi továbbra is rendszeresen fogja neki szállítani a pálinkát a börtönből.

Nekem később el kellett mennem a munkahelyemre, a szemközti portásfülkébe. Akkor este megint nem tanultam, néztem Kucsuk cukrászdájának kivilágított ablakait, és biztos voltam benne, hogy a Lírikusok nagyon jókedvűek, bizonyára verseket is szavaltak azon az éjszakán. Hajnalban mentek haza, nem sokkal utánuk én is hazamentem, fáradtan és nyugodt lélekkel feküdtem ágyba.

Börtönről álmodtam. Igaz, hogy csak arról a vacak falusi börtönről, amely egy rogyadozó fészker csupán, de súlyos vasajtó van rajta és azt a vasajtót rám zárták egyszer, egy késő őszi éjszakán. Fáztam és rosszul éreztem magam azon az éjszakán, és álmomban is rosszul éreztem magam. Amikor fölébredtem, émelygett a gyomrom és ideges voltam. Tudtam, hogy rosszat jelent, ha börtönről álmodom. És azóta is börtönről álmodom mindennap. Pedig biztos vagyok benne, hogy jól döntöttem, amikor visszautasítottam Istenfélő Dániel ajánlatát, hogy vegyek részt az aranycsempészsben. Az aranycsempészs sok pénzt hozhat az embernek, de nagyon veszélyes munka. Gyerekeket okítani pedig szép és tisztességes munka. s én tényleg gyönyörű és hasznos dolgokra akarom okítani az ámuló tanyasi gyerekeket.

Mégis börtönről álmodom mostanában.

IZSAKHÁR

A Beszédes Kátrányozó

M. Holló János egyszer kora reggel egy kis színházi látcsövet talált a szeméttben. Azazhogynem is ő találta meg, hanem egy asszony, egy gömbölyű karú, szép arcú asszony, aki mindennap kora reggel, illetve hajnalban, amikor még alig világosodott, néha később is megjelent a bérházak között, zsákot szorongatott a hóna alatt, sorra járta a szemeteskannákat, beletúrt mindegyikbe, és telerakta a zsákot a szemétre dobott kenyérdarabokkal.

M. H. Jánost már hetek óta a szeméttben turkáló asszony ébresztette reggelenként, a szemeteskannák zörgésére ébredt, és ilyenkor leginkább fázósan az ablakhoz ment, és kissé megrökönyödve nézgette a serénykedve hajlongó asszonyt. Aztán egy reggel felöltözött, és maga is lement a szeméttárolóhoz. Az asszony azon a reggelen találta meg a kis színházi látcsövet, kikotorta a szeméttől, de nem rakta el a zsákjába, feltette az egyik kanna tetejére, és ment tovább, gyűjtötte a savanyú szagú, eldobott kenyérdarabokat. M. H. J. hal- kan a látcsóhoz osont, kezébe vette, aztán a szeméhez emelte, és rá-szegezte az asszonyra.

Most közvetlen előtte volt az asszony, aki még nem vette észre őt, háttal állt neki, a szemeteskannában kotorászott, gömbölyű karjai eltűntek, így hát M. H. J. az asszony formás lábikráit nézte és a könnyű nyári ruha alól kivillanó combjait.

Az a kis látcsó egészen közelre hozta az asszonyt, M. H. J. nagy kedvet érzett, hogy kinyújtsa a kezét és megérintse, de ehelyett inkább megkérdezte:

– Kinek viszi ezt a rengeteg száraz kenyeret?

Az asszony előhúzta karjait a szemeteskannából, és szembefordult M. H. J.-vel. Szép asszony volt, haját vékony selyemkendővel kötötte hátra, szemei tisztán csillogtak, és mosolygott is. M. H. J. még mindig a színházi látcsóval nézte, úgy érezte, hogy egyenesen az arcába kérdez.

- Ki eszik ma ilyen száraz, savanyú kenyérdarabokat?
 - A disznók - mondta mosolyogva az asszony.
 - A disznók?
 - A disznóknak viszem - mondta az asszony. - Kár lenne ezért a sok kidobott kenyérért. Összegyűjtöttem a disznóknak.
 - Tehát a disznók - motyogta megkönnyebbülten M. H. J.
 Az asszony nevetett, megigazította a kendőt a fején, és azt mondta:
 - Talán csak nem hitte, hogy én eszem meg ezt a nagy zsák kenyeret?
 - Sok mindenre gondoltam - mondta M. H. J. - Igen. Erre is gondoltam.
 - Szép, nagy házunk van a város szélén - mondta büszkén az asszony.
 - És disznókat hizlalunk. Most is tíz kövér disznónk van. És malacok.
 - Értem - mondta M. H. J.
 - Kár lenne ezért a sok eldobott kenyérért - mondta ismét az asszony.
 - Persze - bólintott M. H. J., és levette a szeméről a látcsövet. Az asszony mintha hátraugrott volna, most távolabbról, vagy öt méterről mosolygott rá. M. H. J. majdnem zavarba jött, szorongatta a látcsövet, és megkérdezte: - Ezt is a szemétben találta?
 - Igen - mondta az asszony. - A kanna legalján volt.
 - Színházi látcső - mondta M. H. J. - Valaki a szemétre dobta, mert nincs rá szüksége.
 - Kinek van manapság ilyesmire szüksége? - kérdezte az asszony. Aztán mindjárt válaszolt is. - Manapság senki sem jár színházba.
 - Vannak, akik járnak - jegyezte meg bizonytalanul M. H. J.
 - Maga jár színházba? - kérdezte az asszony.
 - Nem. Nem járok - mondta M. H. J., és mindjárt meg is bánta, hogy ezt mondta, azért gyorsan hozzáfűzte. - De a látcsövet szívesen megtartanám.
 - Minek, ha nem jár színházba?
 - Nézelődnék. Onnan fentről - mutatott M. H. J. a nagy bérházra, amelyben lakott.
 - Hányadik emeleten lakik?

- A negyediken - mondta M. H. J.
 - Nem túl magasan - állapította meg az asszony.
 - Nem túl magasan - hagyta rá M. H. J. - De azért onnan is lehet nézelődni.
 - Sok ideje lehet magának - mondta az asszony. - És bizonyára nagyon unatkozik.
 - Nem unatkozom - tiltakozott M. H. J. - Csak éppen szeretek nézelődni onnan fentről.
 - Dolgozik is valamit?
 - Dolgozom - mondta M. H. J. majdnem olyan büszkén, mint az asszony, amikor közölte vele, hogy szép házuk van a város szélén.
 - Regényt írok.
 - Miről?
 - Izsakhárról.
 Az asszony úgy nézett rá, mint aki tudja, hogy kicsoda Izsakhár.
 - Mikor fejezi be a regényt?
 - Sokáig fog tartani - mondta M. H. J. - Hosszú regény lesz.
 - Elkezdte már?
 - Elkezdtem - hazudta M. H. J., és hirtelen nagyon elszégyellte magát, és akkor ott, a szeméttároló mellett elhatározta magában, hogy aznap valóban belekezd az Izsakhárról szóló regény írásába.
 - Hát akkor tartsa meg a látcsövet - egyezett bele az asszony. - Nekem úgy sincs rá szükségem. Mindenfelét találok a szemétben, amire semmi szükségem. A látcsőre sincs szükségem. Maga pedig legalább nézelődik vele onnan fentről.
 - Köszönöm - mondta M. H. J. A látcsövet ismét a szeméhez emelte, és a bérház felé fordult.
 Az ablakokat nézte, amelyek mögött korán kelő emberek mosakodtak és öltözködtek. Nem látta ugyan őket, de tudta, hogy mosakodnak és öltözködnek, és hamarosan munkába indulnak. Aztán a szemközti bérházat vette szemügyre, minden ablakot megnézett, lassan mozgatta a fejét, a nyaka már fájni kezdett, de módszeresen sorra vett minden ablakot.
 Egyszerre csak egy nagy katonai távcsővel találta magát szembe. A szemközti bérház egyik, ötödik emeleti ablakából nagy katonai táv-

cső szegeződött rá. Valaki őt nézte onnan. Őt és az asszonyt, aki már megint a szemetes kannákban kotorászott, és száraz kenyérdarabokat rakott a zsákjába. M. H. J. riadtan elkapta tekintetét, de aztán megint szembefordult a katonai távcsővel. Szerette volna kifürkészni, hogy ki van mögötte, a kis színházi látcsővel azonban nem sokra ment a hatalmas katonai látcsővel szemben. Hiába meresztette a szemét, senkit sem sikerült meglátnia.

M. H. J. megadóan leengedte a kezét, és azt mondta az asszonynak:

– Felmegyek most már. Dolgoznom kell.

– Dolgozzon – mondta az asszony anélkül, hogy felegyenesedett volna a szemetes kannákból. – Írja a regényét, és ne sokat nézelődjön, mert soha nem fogja befejezni.

– Köszönöm a látcsövet – mondta kedvetlenül M. H. J.

– Nekem nincs rá szükségem – mondta az asszony. – Mindenféle furcsa holmikat szoktam találni a szemétkben. Ha érdeklik az ilyen furcsa holmik, lejöhetne máskor is, szívesen magának adom őket. Nekem nincs rájuk szükségem.

– Lejövök máskor is – mondta M. H. J., bár ebben egyáltalán nem volt biztos. A rászazegeződő katonai távcső nagyon elkedvetlenítette. – Ha furcsa holmikat talál, tegye csak félre a számomra.

Azzal M. H. J. eloldalgott a szeméttárolótól. Felment a negyedik emeletre, kitérte szobája ablakát, és újból szemügyre vette a szemközi bérházat. A katonai távcső most is rámeredt, és M. H. J. most sem láthatott senkit mögötte. Kényelmetlenül érezte magát, a két nagy üveglencse fenyegetően villogott feléje, és ő akaratlanul is hátralepett az ablaktól. De akkor eltűnt a katonai távcső, a szemközi ablak kis ideig üresen ácsutott, aztán megjelent benne egy fehér papírlap, amelyre nagy betűkkel a következő kérdés volt felírva:

KI AZ AZ ASSZONY?

M. H. J. hangosan felsóhajtott. Most már nem érezte magát kényelmetlenül, örült, hogy a szemközi ablakból beszélgetni akarnak vele. Barátságos ember az illető, gondolta M. H. J., nem kellett volna megijedni a távcsövetől, tulajdonképpen nem is olyan ijesztő egy nagy távcső. Egyenes választ persze nem tudott adni a kér-

désre, maga sem tudta, hogy ki az az asszony, aki reggelenként a szemétkben turkál; egy pillanatra a szeméttároló felé fordította a kis színházi látcsövet, de az asszony már nem volt ott, bizonyára megpakolta zsákját száraz kenyérdarabokkal, és elindult a város szélén levő házába.

Így hát M. H. J. kitépett egy lapot a jegyzetfüzetéből, és nagy betűkkel ráírta:

DISZNÓKNAK GYŰJTI A KENYÉRDARABOKAT.

Szemben felbukkant a katonai távcső, aztán gyorsan eltűnt, az illető elolvasta a választ, és kisvártatva papírlapon nyugtázta is:

ÉRTEM!

M. H. J. elolvasta a színházi látcső segítségével, és úgy érezte, hogy még tartozik némi magyarázattal. Ezért kitépett még egy lapot a jegyzetfüzetéből, és ráírta:

SZÉP KERTES HÁZA VAN A VÁROS SZÉLÉN.

Megnyugtatólására szemközt ismét megjelent ugyanaz a papírlap: ÉRTEM!

Közben megelevenedett a bérházak környéke. A korán kelő emberek már megmosakodtak és felöltöztek és elindultak dolgozni. M. H. J. most őket nézte fentről, a negyedik emeletről, és ha időnként feljebb emelte a színházi látcsövet, látta, hogy a katonai távcső is a munkába siető emberekre irányul. Azok ott lent sokáig nem vették észre, hogy figyelik őket, de később kilépett a szemközi házból egy fiatal pár, nyilván ifjú házaspár voltak, talán ugyanazon a munkahelyen is dolgoztak, karonfogva ki az épületből, és a férj felnézett, és meglátta M. H. J.-t a színházi látcsővével. Ráhunyorított onnan letről, vicsorított is, aztán bal karját jobb karjának könyökéjébe helyezte, majd jobb alsókarját többször meglódította.

M. H. J. felháborodott a trágár mozdulat láttán.

– Marha – mondta dühösen, de mivel tudta, hogy az úgysem hallja, gyorsan felírta egy papírlapra:

NEM TÉGED NÉZLEK!

Ez igaz volt, M. H. J. az ifjú feleséget nézte. Felmutatta a papírlapot a férjének, de az nem vett tudomást róla, látcső nélkül talán el sem olvashatta az írást, megint csak többször behajlította a jobb karját.

M. H. J. felháborodva és kissé szomorúan bámult utánuk. Amikor eltűntek az épület sarka mögött, kitépett egy papírlapot a jegyzetfüzetéből, és azt írta rá:

BIZONYÁRA IFJÚ HÁZASOK.

A katonai távcső felé fordította a papírt. Csakhamar megérkezett a rövid igenlő válasz.

AZOK!

M. H. J. akkor elment az ablaktól, és az asztalhoz ült. Az asztalon egész halom tiszta papírlap hevert, mellettük három vadonatúj golyóstoll. Mindezt már régóta előkészítette, már régen hozzá akart fogni a regényhez, de ez ideig csak Jákob áldását másolta ki a Bibliából.

„Izsakhár erős csontú számár, a karámok közt heverész. S látja, hogy jó a nyugalom és hogy a föld mily kies: teher alá hajtja hátát, s robotoló szolgává lesz.”

Tulajdonképpen e miatt a halálos ágyon elmondott apai áldás miatt akart M. H. J. regényt írni Izsakhárról. Átok volt ez az áldás, gonosz jóslat, egy haldokló öregember igazságtalansága, talán keserűsége vagy éppen irigysége. Ki tudja? Gonoszok lehetnek-e egyáltalán a haldoklók? A haldokló látnokok? Gonoszok lehetnek, minden bizonnyal, ismételte már ezredszer M. H. J. Hiszen hazudhatnának, ha jobbat nem tehetnek. Egyébként Jákob nem is volt tévedhetetlen látnok, nem teljesült be minden jóslata. De ha az Izsakhárra és Izsakhár nemzetségére vonatkozó jóslat beteljesült? M. H. J. valójában ettől rettegett. Mert lehetetlen leellenőrizni, hogy beteljesült-e. Nem teljesült be, bizonygatta magában M. H. J., és azt akarta megírni egy hosszú, talán háromkötetes regényben.

De nem tudott hozzáfogni az íráshoz, a papírlapok és a golyóstollak hónapokon át porosodtak az asztalon, és ő még most sem tudott leírni egy szót sem. Pedig elhatározta, hogy ma tényleg elkezd, annak az asszonynak is megígérte ott lent a szemeteskannák mellett, amikor az rákérdezett, és ő hirtelen elszégyellte magát.

A kis színházi látcsővel babrált, próbált Izsakhárra gondolni, ehelyett azonban megint az az ember jutott eszébe, aki a szemközti bérházból a katonai távcsővel nézelődik. Semmit sem tud róla, még azt sem tudja, hogy férfi-e, vagy nő. Biztosan férfi, gondolta, hiszen a szemétben turkáló asszony felől érdeklődött. Biztosan férfi, lehet, hogy katonatiszt, katonai távcsőve van. Csakhogy a katonatisztek nem érnek rá bérházablakokból nézelődni. Esetleg nyugdíjas katonatiszt. Vagy vadász. Ez az. Vadász. Vadászoknak is szükségük lehet távcsőre, amikor a barna szántóföldeken fácánok, nyulak vagy rókák után kutatnak. Egész biztosan vadász, gondolta M. H. J., a vadászok általában barátságos emberek, és az ott a szemközti bérházban kétségtelenül barátságos ember. M. H. J. ugyan nem ismert egyetlen vadászt sem, de feltételezte róluk, hogy jókedvű emberek, mivel sokat tartózkodnak a szabadban, és az mindig jó hatással van az emberek kedélyére. Íme, még a kátrányozók is...

Csak most jutottak eszébe a kátrányozók. Pedig a szobájában vagy fél órája érezte már a fortyogó kátrány bűzét. Nem értette, hogyan feledkezhetett meg róluk. Amióta a két bérház közé odaépítettek egy hosszú, lapos, földszintes épületet, amelyből majd áruház lesz egyszer, és amelynek tetejét néhány nappal ezelőtt kezdték kátrányozni, M. H. J. minden délelőtt hosszasan figyelte a tetőn dolgozó munkásokat. Ketten voltak, és M. H. J. magában csak úgy nevezte őket, hogy: a Beszédes Kátrányozó és a Szükszavú Kátrányozó. Különösen a Beszédes Kátrányozót kedvelte, aki legtöbbször vidáman füttyörészett, vagy pedig érdekes történeteket mesélt a társának.

M. H. J. az ablakhoz ment, és lenézett az épülő ház tetejére. Ott volt a két kátrányozó, félmeztelenül dolgoztak, M. H. J. rájuk emelte a kis színházi látcsövet, s egészen közelről látta, hogy rettenetesen izzadnak, arcukon és testükön csurgott a veríték. Nagyon meleg lehetett a tetőn, a nap a fejükre tűzött, lábuknál pedig a híg kátrány fortyogott. És most nem voltak jókedvűek, éppen vitatkoztak valamin. M. H. J. eddig sohasem hallotta vitatkozni őket.

– Előbb kérdezzenek meg engem is – mondta dühösen a Beszédes Kátrányozó. – Megszoktam, hogy megkérdezik tőlem, akarok-e

valamit csinálni, és én nagyon ragaszkodom ehhez a szokásomhoz. Nagyon jó szokás ez.

– Nem biztos, hogy most is megkérdezzék – mondta a másik, akit M. H. J. magában Szükszavú Kátrányozónak nevezett.

– Elvárom, hogy megkérdezzék tőlem – heveskedett a Beszédes Kátrányozó. – Azt is megkérdezték tőlem, hogy akarom-e ezt a büdös kátrányt főzni és locsolni. Akarom, mondtam, megkérdezték tőlem szépen, és vállaltam, meg is csinálom becsülettel. Mindig kérdezzék meg tőlem.

– Nem olyan fontos ez a dolog...

– Mindegy. Akkor is kérdezzék meg. Ragaszkodom ehhez, mert nagyon jó szokás ez. Ajánlom, hogy te is ragaszkodj hozzá.

A Szükszavú Kátrányozó erre nem válaszolt, megpiszkálta a tüzet a vashordó alatt, amelyben a forró kátrány pöfögött.

M. H. J. kíváncsian felemelte látcsövét, vajon a Vadász figyel-e a kátrányozókat. Figyelte őket, mert az ablakában ezt olvashatta M. H. J.:

AZ EGYIK TÚL SOKAT BESZÉL.

M. H. J. azonnal válaszolt.

SOKAT BESZÉL, DE ÖNÉRZETES EMBER.

Egy pillanatra feltűnt a katonai távcső, aztán rövid szünet után az újabb papírlap.

DE TÚL SOKAT BESZÉL.

– Öt réteget húzunk rá – mondta lent a Beszédes Kátrányozó. – Halastavat csinálhatnak ezen a tetőn, akkor sem fog beázni.

M. H. J. pedig azt írta a vadásznak.

DE ÖNÉRZETES EMBER. NEKEM TETSZIK.

Akkor M. H. J. lecsapta a színházi látcsövet az ablakpárkányra, az asztalhoz ment, fogta az egyik golyóstollat, és egy ideig rágcsálta a végét, mert szeretete írás előtt a golyóstoll végét rágni, aztán belekezdett a regénybe.

Én nem kértem magamra áldást! Jogom van nem kérni, és ezért jogom van nem hinni benne. Nem hiszek az áldásban. Mondhatom ezt itt a karámok közt, ahol a barmok büze melegít, és ahol álmodni lehet.

Az álmodókból egyszer álomfejtők lesznek. Tudom én.

Ha ezt az álomfejtő hallaná! Az Álomfejtő, aki ugyanúgy a mandragórabogyóknak köszönheti létét, akár én, Izsakhár, az erős csontú számár. Rúben, az én testvérbátyám találta a mandragórabogyókat búzaaratáskor, és rohant, vitte azokat anyáknak, aki halk szavú, gyöngé asszony volt, s gyöngék voltak a szemei, veresre duzzadtak szemhéjai, és apánk nem szerette őt. De a másik asszony, a szép Rák-hel, akinek addig zárva volt a méhe, meglátta a mandragórabogyókat, elkönyörögte azokat anyántól, és hálából megengedte, hogy anyánk aznap éjszaka ismét apánkkal háljék. S akkor fogantam én, az ötödik veres szemű, későn a sorban, de a csontjaim erősek, erősek akár Rúbené, az elsőszülötté, aki úgy fogant, hogy apánk más asszonyt hitt az ágyában.

De a mandragórabogyók megnyitották a másik asszony méhét is, s megszületett az Álomfejtő...

Áldanom vagy átkoznom kéne-e a mandragórabogyókat? Áldom őket, bár néha átkozhatnám őket. Ó, nem az Álomfejtő miatt. A szél miatt, amely messziről jön, a tengerről, és mire ideér, kegyetlenné válik, megdermeszti csontjainkat, homokot szór rossz, veres szemeinkbe.

Apánk sohasem heverészett a karámok közt.

M. H. J. itt abbahagyta az írást. Elégedett volt. Biztos volt benne, hogy most már végig fogja írni a regényt. Elkezdte megírja, hosszan, ahogyan azt annyiszor elképzelte sötét utcákon lődörögve, vékony falú szobákban gubbasztva vagy hintaszékben ringatózva. Akármilyen regény lesz, de Izsakhárról fog szólni, biztosan jó lesz, mert Izsakhárról szólni kell.

Felkelt az asztal mellől, hátrakulcsolta a kezét, járkált a kis szobában, és vidáman fütyörészett, mint ahogyan a Beszédes Kátrányozó szokott fütyörészni a forró, fekete tetőn, amikor jókedve volt. M. H. J. remélte, hogy most is jókedve van, hogy vidáman fütyörészik, vagy legalább érdekes történeteket mesél a társának, hangosan, ahogyan szokta, hogy M. H. J. is tisztán hallhassa.

Kihajolt az ablakon, és még elkaphatta a történet végét.

– ...sohasem hozta a súlyát. Bencsik Laci remek bokszoló volt, de sohasem hozta a súlyát – magyarázta a Beszédes Kátrányozó, és M. H. J. tudta, hogy a történet végén azok ott lent mindketten jóízűen röhögnek majd. – Bármennyire evett, egy grammot nem tudott hízni. Meccs előtt mindig keksszel tömtük, a legolcsóbb keksszel, ami kapható volt, és aztán nyomtuk bele a vizet. Emlékszem, egyszer egy egész doboz olcsó kekszet megetettünk vele, meglocsoltuk vízzel, Bencsik Laci úgy megdagadt, hogy szólni sem bírt. Feltámogattuk a ringbe, egy görbe hátú, fekete, szőrös nyakú pali volt az ellenfele, akit úgy kellett lefogni, alig várta, hogy nekirohanjon Bencsik Lacinak. No, végre elengedték, jött előre, nagyokat suhintott, Bencsik Laci meg csak támolgott, mint a holdkóros. A szőrös pali ütni kezdte, jobbról, balról; kirepült egy kekszdarab. Még egy füles, még egy kekszdarab. Esküszöm, kekszdarabok repültek ki Bencsik Laci szájából. De ettől felébredt. Mintha ólomsúlyoktól szabadult volna meg. Táncolni kezdett, és ütött ő is. Milyeneket tudott ütni! A szőrös, fekete pali kinyúlt, mint a takony. Úgy vitték le a ringből, az arca olyan sárga volt, mint a napraforgó virágja.

Azok ketten lent hangosan röhögtek, és M. H. J. hangosan röhögött a negyedik emeleti ablakból. Vigyorogva átpillantott a Vadászra. A szemközti ablakban már fel volt írva a Vadász véleménye:

TÚLZÁS!

Akadékoskodó ember, állapította meg magában M. H. J. Barátságos, de akadékoskodó ember. Nem akart vele vitatkozni, egyetlen szót írt csupán ő is.

LEHET.

Azzal ott hagyta a Vadászt és a kátrányozókat. Kávét főzött magának, jókedvűen megitta a kávét, és elment hazulról. Besétált a város központjába, útközben többször elvigyorodott, tetszett neki a történet arról a bokszolóról, akit olcsó keksszel tömtek meg, és aki csak akkor lendült bele a küzdelembe, amikor ellenfele kiverte belőle a kekszet. A szép arcú, gömbölyű karú asszony is eszébe jutott néhányszor. A szemétben turkál, mindenféle furcsa holmikat talál, még színházi látszóvet is. M. H. J. elhatározta, hogy ezentúl gyakrabban lemegy a szeméttárolóhoz, és megnézi, hogy milyen furcsa holmikat talál az asz-

szony. Lehet, hogy összebarátkozik az asszonnyal, és az is lehet, hogy egyszer majd meghívja őt abba a szép kertés házba, oda a város szélére.

Később megebédelt M. H. J. Egy talponállóban ebédelt, sült májat evett, mert nemrég egy kedves külföldi ismerőse arról áradozott, hogy ebben a talponállóban sütik a legfinomabb, a legkülönlegesebb májat, illet ő még sehol a világon nem evett. M. H. J. nem találta sem finomnak, sem különlegesnek a rágós sült májat, de ez sem vette el a kedvét, megivott rá egy korsó hideg sört, és hazaindult. Útközben betért egy önkiszolgálóba, és vett magának vacsorára negyed kiló kenyeret.

Két óra tájban érkezett haza, a kátrányozók éppen abbahagyták a munkát, kioltották a tüzet a nagy vashordó alatt. Meglepően csöndesek voltak, M. H. J. érdeklődve kihajolt az ablakon. Akkor meglátta, hogy a tető egyik sarkán kátránycsikkel elválasztottak egy nagy négyzet alakú területet. M. H. J.-nek azonnal az ökölvívóring ötlött az eszébe. És igaza volt. A Beszédes Kátrányozó a négyszög közepére állt, és azt mondta:

– No, gyere! Majd meglátod, hogy lehet szökni a ringben egy egész meneten át.

– Nem lehet – rázta a fejét amaz.

– Gyere csak! És üssél nyugodtan. Én nem fogok ütni, menekülni fogok három percig. Egyszer sem fogsz tudni megütni.

– Dehogynem.

– Nem fogsz megütni. Gyere!

A Szükszavú Kátrányozó elindult, és ütött, a Beszédes Kátrányozó pedig elhajolt, hátrált, és körben táncolt. Látszott a mozgásán, hogy bokszolt valamikor. A másik üzte konokul, nagyokat csapott, de nem tudta eltalálni. M. H. J. izgatottan figyelte őket, közben az órájára nézett. Már több mint két perce keringtek a tetőn, és akkor a Beszédes Kátrányozó a peremre szorult. Nem tudott elmenekülni, csak hajlongott, a másik meg hadonászott, mint a motolla. Talán húsz másodperc lehetett még hátra, és M. H. J. biztosra vette, hogy most már betalál az ütés. De akkor a Beszédes Kátrányozó leugrott a tetőről.

Talpra esett, mint a macska, utána azonban mindjárt leült, fájdalmasan sziszegett, és a jobb lábát tapogatta. A térsa ijedten rohant le hozzá.

- Mi van a lábaddal? – kérdezte.
– Nem ütöttél meg – mondta a Beszédes Kátrányozó torz vigyorral.
– Ha kötelek lettek volna...
– A lábad!
– Kificamodott a bokám – mondta.
– Dőlj hátra – mondta a másik, aztán megragadta a kificamodott lábfejet, és nagyot rántott rajta.
A Beszédes Kátrányozó eltátotta a száját, de nem kiáltott.
M. H. J. átnézett a szemközi bérházra. A Vadász türelmetlenül érdeklődött:
MI TÖRTÉNT?
Azok ketten a félig kész áruháznak az M. H. J. felőli oldalánál ültek, a Vadász nem láthatta őket. M. H. J. válaszolt:
KIFICAMODOTT A BOKÁJA.
A Vadász szokása szerint egyetlen szóval mondott véleményt:
HENCEGETT!
Akadékoskodó, kicsinyes ember, gondolta M. H. J. immár másodszor a nap folyamán, és felírta egy papírlapra:
DE ÁLLJA A SZAVÁT!
A Vadász ismét felmutatta az előző papírlapot:
HENCEGETT!
– Nincs semmi baj – mondta lent a földön a Beszédes Kátrányozó.
– Néhány napig bicegni fogok, de nem lesz semmi baj.
M. H. J. gyorsan felírta:
NÉHÁNY NAPIG BICEGNI FOG.
A Vadász továbbra is akadékoskodott:
FEKÜDNI FOG!
Odalent felállt a két kátrányozó, a beszédesebb társa vállába kapaszkodott, és megpróbált ránehezedeni a fájós lábára. M. H. J. örömmel közölte a Vadással:
TALPRA ÁLLT!
De az csak csökönyösen ismételte:
FEKÜDNI FOG!
Akkor lépkedni kezdtek a kátrányozók. Először egymásba kapaszkodva, aztán elengedték egymást, a fájós lábú bicegett elöl, segítség

nélkül is tudott járni, a másik egy méterrel mögötte ment, hogy szükség esetén hozzáugorhasson.

M. H. J. diadalmasan felírta:

SEGÍTSÉG NÉLKÜL JÁR!

Felesleges volt felírnia, a kátrányozók már elhagyták a lapos tetű házat, a Vadász is jól láthatta őket, amint lassan egymás mögött bandukolva mennek hazafelé és köszönnek a munkából hazatérő lakóknak.

M. H. J. a bérház sarkáig kísérte őket a kis színházi látcsővel. Bal-szerencséjére azonban a hazatérőkre is vetett egy pillantást. És akkor szembe találta magát a már reggel látott ifjú férjjel, aki most is félreérthetetlen mozdulatokat végzett. A jobb karját hajlítgatta M. H. J. felé.

M. H. J. éktelenül földühödött. Persze most sem csinálhatott semmit. Nagy, mérges betűkkel felírta egy papírlapra:

NEM TÉGED NÉZLEK, TE MARHA!

Aztán a Vadász ablakába nézett. Az illető nyilván félreértette M. H. János dühét. Ezt írta fel gyors, dülöngélő betűkkel:

NE SÉRTEGESSEN, MEGBÁNHATJA!

Egyáltalán nem barátságos ember az illető, gondolta mélabúsan M. Holló János. És nem is vadász. Talán mégis katonatiszt, vagy éppen rendőrtiszt. Elhatározta, hogy többé nem néz feléje a színházi látcsővel, és nem beszélget vele.

Módfelett megörült annak, amikor másnap meglátta a két kátrányozót. A Beszédes Kátrányozó bicegve ugyan, de szorgalmasan dolgozott és vidáman füttyörészett. És mire bekátrányozták a leendő áruház fedelét, már egyáltalán nem sántított.

A fafaragó művész baltája

M. Holló János egy délelőtt halk neszezést hallott a bejárati ajtó felől, de kezdetben nem figyelt rá, elgondolkozva ült az íróasztalnál, Izsakhárnak, a mostoha sorsú bibliai testvérnek a történetét szeretve volna folytatni, de elakadt egy mondatnál, amely úgy kezdődött, hogy: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...” Nem tudta befejezni a mondatot, ettől elkedvetlenedett, a nyitott ablak felé fordult, szeméhez szorította a kis színházi látcsövet, amelyet a minap kapott egy szép arcú guberáló asszonytól, és lenézett a negyedik emeletről, de odalent nem volt semmiféle mozgás, még a szép arcú asszony sem matatott a szemeteskannákban, hogy összeszedje a disznóinak a kenyérdarabokat, bizonyára majd később érkezik, a szemközi bérházból pedig már elmentek munkába az emberek.

Ismét kaparászás hallatszott az ajtó felől, M. H. János kedvetlenül felállt az íróasztaltól, az ajtóhoz ment és az ajtóra szorította a fülét. Kintről kulcscsörgés hallatszott.

Betörő, gondolta M. H. J., méghozzá kezdő betörő, mert egy nem kezdő betörő előbb nyilván becsöngetett volna a lakásba és csak miután nem jelentkezik senki, akkor kezd el ügynöködni a zár körül. Az ajtó egyébként sem volt bezárva. A kulcs ugyan a zárban volt belülről, az erőszakosan behatolni igyekvő egyén ezért is nem tudott álkulcsaival boldogulni, viszont az ajtó nyitva volt, mivel M. H. J. sohasem zárta magára az ajtót. Ezentúl majd bezárkózik, határozta el M. H. J., és eszébe jutott egy lengyel nagyváros, illetve annak egy szállodája, amelynek ajtaján három zár volt, pontosabban kettő és egy biztonsági lánc. M. H. J. elég sokáig lakott abban a szobában és mindig gondosan bezárkózott, és beakasztotta a biztonsági láncot is, pedig ott soha senki nem akart betörni hozzá. Egyszer ugyan jött egy szakállas úr, de az illedelmesen kopogott, közölte, hogy ő honfitársa M. H. J.-nek,

jólesik találkozni idegenben, bemutatkozott, és azt mondta, M. H. J. biztosan hallotta mostanában a nevét.

– Persze – mondta bizonytalanul M. H. J.

– Én vagyok az, aki abban az éles cikkben megtámadtam a hadügyi államtitkárt, amiért katonai dolgok helyett politikával foglalkozik.

– És nem lett ebből semmi baja?

– Nekem jöttek erről is, arról is, de komolyabb bajom nem történt – mondta a szakállas úr. – Egyébként főleg gyermekverseket írok. Hoztam magának a legújabb könyvemből. Ha már itt idegenben találkoztunk...

Átadta a könyvet, aztán kedvesen elbúcsúzott. M. H. J. fellapozta a könyvet, gyermekversek voltak benne. Elég jó gyermekversek.

Odakint egyre türelmetlenebbül csörögtek az álkulcsok és M. H. J. nem tudta, hogy kell viselkedni egy betörővel szemben. Nem volt még dolga betörőkkel. Azazhogy egyszer történt vele valami hasonló, majdnem hasonló eset. Ez is külföldön, egy csehszlovákiai faluban, a Garam folyó mellett. M. H. J. akkoriban egy falusi házban lakott, régen kapott sebeit nyalogatta, és lejárt a Garam folyóra horgászni. Sok halat fogott mindennap, a folyó túlsó partján pedig a közeli gyógyintézet szelídebb ápolójai kapálgatták a veteményeskertet, és időnként egy-egy jobb fogásnál megtapsolták M. H. J.-t. Egy napon az egyik ápoló észrevétlenül átúszott a folyón, követte M. H. J.-t a falusi házig és amikor ő leült az udvaron halat tisztítani, az elmebeteg is bement az udvarra, szó nélkül kivette M. H. J. kezéből a nagy konyhakést, és hozzáfogott a halpucoláshoz. M. H. J. nem tudta, hogy elmebetegről van szó, furcsállotta egy kicsit a dolgot, de nem bánta túlságosan, hogy kivették a kezéből a kést, hiszen ő maga mindig utálta a halisztitást. De csakhamar megjelent két ápoló fehér köpenyben és nagyon dühösen, és elrángatták páciensüket a halak közül. M. H. J. később megtudta, hogy a halpucoló elmebeteg, valamikor konyhakéssel szúrta le a sógorát, és hogy az elmeegógyintézetben sohasem adnak kést a kezébe.

Erről eszébe jutott, hogy valami fegyver után kellene nézni, mert a betörő az ajtó túloldalán, akármilyen kezdő, előbb-utóbb lenyomja a

kilincset, és akkor be fog jönni a lakásba. Márpedig a lakásban nem volt konyhakész. Ellenben volt valahol egy balta, M. H. J. halványan emlékezett rá, hogy az egyik szekrény aljába tette valamikor egy levendulával töltött vászonzacskó és régi fényképalbumok mellé. A szekrényekhez osont, kinyitotta őket, és megtalálta a baltát.

Szép, keskenyélű, görbenyelű balta volt, M. H. J. egy fafaragó művésztől kapta egy nyári estén egy magyarországi kastélyban. Jókedvű nagy társaság gyűlt ott össze, mindenki jól érezte magát, hangosan folyt a barátkozás, és M. H. J. nagyon megkedvelte a fafaragó művészt, mert az mindenkiel szerényen és okosan beszélt, és mert az övére egy gyönyörű baltát akasztott. M. H. J. addig nézte vágyakozva a baltát, hogy a fafaragó művész végül neki adta, és M. H. J. akkor este vacsora után, miközben a többiek magyar népdalokat énekeltek, baltával verte az asztalon, és nagyon hálás volt a fafaragó művésznek.

Most is hálás volt. Visszament az ajtóhoz, és hirtelen kinyitotta. Odakint egy cingár fiatalember térdelt kulcsosomóval a kezében, rövidujjú ing és piros nyakkendő volt rajta.

– Itt lakik a...? – hebegte a fiatalember, de M. H. J. durván letorkolta.

– Nem lakik itt.

Azzal nyakkendőjénél fogva berántotta a lakásba, becsukta az ajtót, és a szegény betörőt betuszkolta a szobába.

– Mit akar azzal a baltával? – kérdezte rémülten a fiatalember.

– Lecsaplak vele, ha menekülni próbálsz – mondta M. H. J. és szinte élvezte a dolgot. – Ül le.

A fiatalember leült szemben az íróasztallal, M. H. J. is leült megszokott helyére, a baltát az asztal felett tartotta, és úgy érezte magát, mint egy teljhatalmú rendőrnagy, aki azt csinál, amit akar.

– Először próbálsz betörni egy lakásba?

– Először.

– Ügyetlen vagy – mondta M. H. J. – Hogy hívnak?

– Teofilnak.

M. H. J.-nek nem tetszett a név, szigorúan ráncolta a homlokát, megtehetette nyugodtan baltával a kezében.

– Szüleim megelőzték a korukat – sóhajtott Teofil. – Abban az időben az emberek általában normális neveket adtak gyerekeiknek. Ma már viszont mindenki efféle neveket talál ki.

– Nem mindenki – mondta még mindig szigorúan M. H. J. De azért már megenyhült egy kicsit. – Örülj, hogy nem Izsakhárnak hívnak.

– Ki az az Izsakhár?

– Bibliai alak. Nem sokat szólnak róla, de ebből is látszik, hogy nehéz élete volt szegénynek. A törzsének a helyét pedig igen szerencsétlenül jelölték ki. Távol a tengertől és egyéb romantikus helyektől. Hogy fejeznéd be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...”

– ...suhantak.”

– Hogyan suhantak?

– Nem tudom – mondta kétségbeesetten Teofil. – Tegye félre azt a baltát.

– Ezzel a baltával egyszer egy egész énekkart vezényeltem – mondta nagyképp M. H. J. – Egy szép kastély dísztermében.

Ez persze nem volt igaz, az emberek gyönyörűen énekeltek maguktól a kastélyban, ügyet sem vetettek M. H. J. baltájára, igaz, volt ott néhány külföldi, ők néha riadtan néztek M. H. J. felé és nem énekeltek, de ők amúgy sem énekeltek volna, mert nem ismerték azokat a népdalokat.

– Engedjen ki a lakásból – kérlete Teofil. – Soha többet nem jövök erre.

– Nem úszod meg ilyen könnyen – mondta M. H. J., mert szeretett volna még egy kicsit dicsekedni.

– Mit akar velem csinálni?

– Majd meglátod hamarosan – mondta M. H. J., bár maga sem tudta, hogy mit kezdjen Teofil. Szeméhez emelte a színházi látcsövet, és lenézett a ház elé, de még mindig nem mozgott odalent senki.

Visszatette a látcsövet az asztalra, Teofil, ki tudja miért, utánanyúlt. M. H. J. az asztalra csapott a balta élével, a fiú riadtan hátraugrott, majdnem felborult a székkal.

– Maga megőrült – dadogta. – Kis híján levágta az ujjaimat.

– Egyszer lefegyvereztem egy elmebetegét – mondta M. H. J. – Dühöngő örült volt, nagy konyhakéssel támadt rám, a közelben nem volt

senki, egy félig kihalt falu házában udvarában dulakodtunk, és én elvettem tőle a kést. Később halat pucoltam azzal a késsel.

– Én nem akarom megtámadni magát – mondta Teofil.

– Egy szakállas terroristával is elbántam – mondta M. H. J. – Szalodaszobában rontott nekem, ott bántam el vele.

– Igazi terrorista volt?

– Igazi. A hadügyminisztert is megtámadta. És felforgató tartalmú könyveket írt és terjesztett.

M. H. J. ekkor már kifogyott a történetekből, fogta hát a színházi látcsövet; és még egyszer kinézett az ablakon. És végre megérkezett a széparcú guberáló asszony, a szemeteskannákban turkált, szedte ki a kenyérdarabokat, és egy nagy csalánzsákba rakta őket. M. H. J. merően nézte a kis látcsón keresztül, Teofil akár el is szökhett volna most a lakásból, de moccanni sem mert a székén, és végül az asszony megfordult, és felnézett a szemeteskannák mellől. M. H. J. buzgón integetni kezdett neki, amivel azt akarta tudtára adni, jöjjön fel minél gyorsabban a lakásba. Az asszony tanácsalánul széttárta a karját, mert nem értette, hogy mit akar tőle M. H. J. De ő addig integetett az ablakból, míg végül a széparcú guberáló asszony letette a félig megtelt zsákot, két tenyerét a szoknyájába törölte és elindult a ház felé.

– Egy gyönyörű nő jön hozzám – mondta nem kis büszkeséggel M. H. J. Teofilnak. – A város szélén lakik, és disznókat hizlal. Mindennap begyűjti a kenyérdarabokat a szemeteskannákból, ezzel hizlalja a disznókat, és rengeteg pénzt keres velük.

– Nem hiszem, hogy gyönyörű nő – mondta Teofil. – Aki nap mint nap a szemétkorláthoz megy...

– Fogd be a szád! – förmedt rá M. H. J.

– És, azt sem hiszem, hogy maga olyan simán elbánt azzal a terroristával – mondta Teofil.

– Pedig elhíheted. Egy lengyel városban történt a dolog, a város régi emeletes házai fölött egész nap varjak károgtak. Sohasem láttam annyi varjút nagyváros felett. Itt rontott rám a terrorista, de én elbántam vele.

– Mit tenne, ha most felugranék és kirohannék a lakásból? – kérdezte Teofil.

– Utánad dobnam a baltát, és pontosan eltalálnálak a két lapocskád között – mondta M. H. J. – Engem Zöldi Jóska tanított baltadobálásra.

– Az meg kicsoda?

– Ácsmester. Húsz méterről is belevágta az ácsbaltát a gerendába. Valamikor falusi háztetőket építettünk együtt.

Ekkor csöngettek. M. H. J. felállt, intett Teofilnak, hogy maradjon nyugton, az ajtóhoz ment és kinyitotta. A széparcú guberáló asszony állt az ajtó előtt, rémülten felemelte a kezét.

– Jézusom! Mit akar azzal a szekercével?

M. H. J. most egész közelről ismételtén megcsodálta az asszony szép, lágy vonású fehér arcát, és udvariasan azt mondta:

– A baltától ne féljen, nem fogom maga ellen fordítani. Én csak az arcát és haját szeretném megsimogatni.

– Tulajdonképpen nem is ismerem magát – mondta az asszony. – Mindössze egyszer találkoztunk a szemeteskannáknál, amikor én magának ajándékoztam azt a színházi látcsövet, amit a szemétkorláthoz találtam. De ez önt nem jogosítja fel semmire.

– Tudom – mondta továbbra is udvariasan M. H. J. – Viszont szükségem van a segítségére. Fáradjon be.

Az asszony belépett az előszobába, ruhájából savanyú szemeteszag áradt, szétnézett, és azt mondta:

– Elég nagy rendetlenség van magánál.

– Jöjjön be a szobába, és üljön le – mondta M. H. J.

Az asszony bement a szobába, leült az ágyra, M. H. J. is leült a maga helyére, és az íróasztal másik oldalán kuporgó fiatalemberre mutatott.

– Ez itt Teofil. Be akart törni hozzám. Így, vörös nyakkendőben.

– És most mit csinál vele? – kérdezte az asszony.

– Szegény Zöldi Jóska meséltem neki. Kitűnő ácsmester volt Zöldi Jóska, nagyszerűen bánt az ácsbaltával, de aztán elment vendégmunkásnak Németországba, és ott a körfűrész levágta két uj-

ját. Mert ott már nem ácsbaltával, hanem körfűrészszel dolgoznak az ácsok. Most segélyből tengődik.

- Engem miért hívott fel? - kérdezte az asszony.

- Megkérem, hogy vegye át tőlem ezt a baltát - mondta M. H. J. -, és tartsa szemmel Teofil. Én meg hátrakötöm a kezét, aztán levezetjük az utcára, és megmutatjuk az embereknek, elmondjuk, hogy betöréssel foglalkozik, hadd szégyellje magát, később esetleg átadjuk a rendőrségnek.

- Én nem veszem kézbe azt a szekercét - tiltakozott az asszony.

- Kár - mondta szomorúan M. H. J. - Egy fafaragó művésztől kaptam. A világ legjobb fafaragó művészetétől. Városok főterein állnak a szobrai. A szobrokat ezzel a baltával faragta ki.

- Engedje el ezt a fiatalembert - mondta az asszony.

- Nem tehetem - mondta M. H. J. - El akarta lopni a száz márkát.

- Hogyhogy száz márkáját? - hördült fel Teofil.

- Száz német márka a megtakarított pénzem - mondta M. H. J.

- Egy hónappal ezelőtt vettem kéz alól feketén abból az összegből, amit az Izsakhárról szóló regényemre kaptam.

- Izsakhár? - kérdezte az asszony. - Jákob és Lea fia, ha jól emlékszem.

- Maga olvassa a bibliát? - kérdezte M. H. J.

- Régen olvastam - mondta az asszony.

- Ha tudtam volna, hogy csak száz márkája van, nem is próbáltam volna betörni magához - mondta megvetően Teofil. - Most pedig elmegyek.

Felállt és elindult az ajtó felé.

- Ne mozdulj! - kiáltott rá M. H. J.

Teofil ügyet sem vetett rá, nyugodtan végigment a szobán. M. H. J. eldobta a baltát, az elsuhant Teofil válla felett, és élével belecsapódott a kijárat ajtóba.

Az asszony felsikoltott, Teofil visszafordult, az arca fehér volt, akár az inge és szinte visított:

- Maga tisztára megőrült!

Azzal kirohant a lakásból.

M. H. J. szomorúan az ajtóhoz ment, kirángatta a baltát, visszament a szobába, érezte, hogy homlokát előnti a veríték.

- Kis híján eltaláltam a szerencsétlen fickót. Pedig nagyon mellé céloztam. Csak meg akartam ijeszteni. Hiába, legalább tíz éve nem dobtam már baltát.

- Megijesztette - mondta az asszony. - Meg engem is halálra rémisztett. Üljön le, és írja a regényét Izsakhárról.

- Elakadtam - mondta elkeseredetten M. H. J.

- Izsakhárról keveset ír a Biblia - mondta az asszony. - Alig néhány mondatot. Aztán később még ír egy Izsakhár nemzetségbeli férfiről, de ez azt hiszem valami aljas dolgot cselekedett.

- Izsakhárral csúnyán elbántak a Bibliában - mondta nagyon szomorúan M. H. J. Jóformán mindent nekem kell kitalálni róla. De azért mi kedvesek is lehetnénk egymáshoz.

- Jöjjön el egyszer hozzánk - mondta az asszony. - Bemutatom a férjemnek. Asztrológus. Horoszkópokat csinál. Elkészíti a maga horoszkópját is.

- Nem hiszek az ilyesmiben - legyintett M. H. J.

- Megnézhetné a disznóimat is - mondta az asszony. - Nagyon szépen híznak.

- Lehet, hogy elmegyek egyszer - mondta M. H. J. - De most is kedvesek lehetnénk egymáshoz.

- Előbb meg kell fürödnöm - mondta az asszony. - A szemétben turkáltam eddig.

- Fürödjön meg - mondta M. H. J.

- Jó - mondta az asszony és felállt.

De nem a fürdőszobába ment, hanem az ablakhoz, és kihajolt. Ismét felkapta mindkét kezét, akár csak akkor, amikor először meglátta a fafaragó művész baltáját.

- Jézusom! Ellopták a zsákomat!

M. H. J. is kinézett az ablakon, aztán a színházi látcsövön is lenézett a szemeteskannákhoz, a zsák nem volt ott.

- Teofil volt - mondta újból elszomorodva. - A kis nyikhaj.

- Miért lopta volna el Teofil? - kérdezte az asszony. - Disznóknak való kenyérdarabok voltak benne.

- Éhes volt – mondta M. H. J. – Meg kellett volna etetnem. Meg kellett volna tömnöm. Akkor lehet, hogy jó útra tért volna.

- Kezdek elölről a kenyérgyűjtést – mondta a széparcú gubéráló asszony. – Nem maradhatok most itt.

- Jöjjön fel máskor is – sóhajtott a csalódottan M. H. J.

- Feljövök – ígérte az asszony. – Majd ha ismét találok valami magának valót a szemétkben.

- Hogyan fejezné be ezt a mondatot: „A sivatagi homok felett furcsa árnyak...

- ...lebegtek... vagy rebegtek.”

- Hogyan lebegtek vagy rebegtek? – kérdezte M. H. János.

- Azt nem tudom – mondta a széparcú asszony, és csöndesen kiment a lakásból. Magával vitte a savanyú szemétszagot is.

M. Holló János egy ideig elnézegette a bejárati ajtót, a balta nyomát az ajtó lapján, aztán félretolta a fafaragó művész baltáját, az íróasztal fölé hajolt és belekezdett egy egészen új mondatba.

A fehér sündisznó

M. Holló János befejezte az Izsakhárról szóló regényének hatodik fejezetét, igen hosszúra sikeredett a fejezet, és M. H. János igen elégedett volt, mert a hosszú regényrészlet jobbára az öszvérekről szólt, márpedig M. H. János alig tudott valamit az öszvérekről, életében csak egyetlen öszvért látott, valamikor régen még gyermekkorában egy falusi vásáron, az is módfelett rosszindulatú öszvér volt, amíg a vásároló emberek alkudoztak körülötte, hasba rúgott egy cigány lókupecet, a lókupec összecsuksult és a földre hajtotta a fejét, a vásároló emberek gyorsan becipelték a legközelebbi sátor alá és fölfektették egy kecskelábú asztalra, a sátorban lacikonyha üzemelt, és mezelen karú énekesnő énekelt egy gömbölyű mikrofonba, a lókupecet megittatták rummal, amitől az gyorsan életre kapott, lececmeggett a kecskelábú asztalról, de M. H. J. akkor már csak az énekesnőt bámulta meg a gömbölyű mikrofont és biztos volt benne, hogy a mikrofon azért van az énekesnő szája előtt, mert a rádióállomások is közvetítik a harsány énekszót, és ezek után még sokáig hitte, hogy a rádiók zeneműsorait a lacikonyhából sugározzák, és emiatt az öszvér kapcsán folyton lacikonyhákat látott maga előtt, ami nagyban megnehezítette az öszvérekről szóló fejezet megírását. Hosszas erőlködés után is csupán annyira emlékezett vissza, hogy az öszvér, mielőtt hasba rúgta volna a kupecet, hátracsapta a füleit. Így azután Izsakhár öszvérei is minduntalan hátracsapták füleiket, amire egyébként jó okuk volt, mert azokban az ősrégi időkben homokvihar tombolt, és a homokvihar érthetően nyugtalanította és idegesítette az állatokat és az embereket egyaránt.

Izsakhár szolgálival és hajcsáraival több mint kétszáz öszvért terelgetett egy bibliai vásárról hazafelé a táborába, a sivatagban terelgették az öszvéreket, itt kapta el őket a vihar, az erős szél felkavarta a homokot, és nyugtalanította az egyébként is rossz természetű

állatokat, és egy ingerült öszvér hasba rúgta az egyik hajcsárt, aki összecsukszott, és a homokba fúrta a fejét, jajgatott, mert három bordája is eltörött, nagyon fájt a gyomra és az oldala, nem tudott tovább gyalogolni, erre kerestek egy viszonylag szelíd öszvért, amelyik csak ritkán csapta hátra a füleit, erre felrakták a szerencsétlen öszvérhajcsárt, de ő még a szelíd öszvér hátáról is többször leesett, és üvöltött a fájdalomtól. Ilyen keservesen haladtak előre a sivatagban, később azonban szerencsére alábbhagyott a vihar, és akkor rábukkantak egy sátorra, a sátor előtt hosszú szakállú bölcs öregember üldögélt, és különféle gyógyfüvekből gyógyteákat főzött. A lesérült öszvérhajcsárt megittatták gyógyteákkal, ezek után már nem fájt a gyomra és az oldala, az öszvérek is megnyugodtak valamelyest, füleikkel az ég felé mutattak, ahonnan a vihar nyomán még mindig sárga homokszemek hullottak a karavánra, végül is szerencsésen megérkeztek a táborba, ahol boldog asszonyok és nevető gyerekek várták őket, és Izsakhár akkor ismét elképzelte, hogy egyszer majd kizöldül a sivatag, és kövérré hízott barmok legelésznek a homokdombok között a völgyekben, sőt már-már palmafákról és narancsligetekről is álmodozott, bár Izsakhár M. H. J. szerint egyáltalán nem volt álmodozó természet, ezt persze nem tudhatta biztosan, jóformán semmit sem tudott Izsakhárról, de hát az öszvérekről is nagyon keveset tudott, mégis megírt róluk egy hosszú fejezetet.

M. H. J. tehát elégedett volt, és arra gondolt, hogy pihenhetne néhány napig, esetleg megpróbálhatná újból felcsalogatni a lakásába a széparcú guberáló asszonyt, akit az öszvérek miatt eléggé elhanyagolt az utóbbi időben. Fogta hát a kis színházi látcsövet, amelyet valamikor a guberáló asszonytól kapott, az ablakhoz ült, és figyelte a szemeteskannákat. Szép napsütéses reggel volt, az emberek álmosan jöttek ki a bérházakból, és siettek valahová dolgozni, M. H. J. tudta, hogy időnként őt is figyel valaki egy katonai távcsővel a szemközti bérházból, de most nem törődött ezzel, a széparcú asszonyt várta. És megjött az asszony, sorra járta a szemeteskannákat, szorgalmasan gyűjtögette a kenyérdarabokat a zsákjába, M. H. J. kinyitotta az ablakot, kihajolt a negyedik emeletről, az asszonyra szegezte a kis látcsövet, de a széparcú asszony nem nézett fel, megtöltötte a nagy

csalánzsákot kenyérdarabokkal, aztán vállára dobta a zsákot és elment, vitte a kenyérdarabokat a disznóknak. M. H. J. csalódottan húzta vissza a fejét, egy pillantást vetett a szemközti bérházra, mint ha ismét látta volna a rászegeződő katonai távcsövet, de ezúttal sem törődött vele.

Délután újból megjelent a széparcú asszony, megint telerakta zsákját kenyérdarabokkal, és akkor végre felnézett M. H. J. ablakára. M. H. J. integetett neki, az asszony visszaintett, mintha amúgy is fel akart volna jönni hozzá, és mutatott is valamit a jobb tenyerén, valami fekete tárgyat, M. H. J. azonban a gyöngye kis színházi látcsővel nem tudta megállapítani, hogy mit tart a kezében. Az asszony akkor feljött hozzá a negyedik emeletre.

M. H. J. szélesre tárta lakása ajtaját, kedvesen mosolygott a széparcú guberáló asszonyra, az meg kissé pihegve azt mondta:

- A múltkor, amikor feljöttem, egy szekercével várt rám az ajtóban.
- Akkor éppen egy betörő rontott rám - emlékeztette az asszonyt M. H. J. - Teofilnak hívták az illetőt, de én elbántam vele.
- Emlékszem Teofilra - mondta az asszony. - Ijedt, sovány fiúcska volt, balta nélkül is elbánhatott volna vele. Hol van most a baltája?
- A megszokott helyén - mondta M. H. J. - A szekrény aljában a fényképalbumok és a levendulás zacskó mellett.

M. H. J. becsukta az ajtót, az előszobában álltak, az asszony előre nyújtotta jobb kezét.

- Hoztam magának valamit - mondta.

Egy simára csiszolódott fekete kavics volt a tenyerében, akkora lehetett, mint egy egér, és a formája is egérre emlékeztetett, de nem volt farka.

- Olyan, mint egy kis sündisznó - mondta az asszony.

- Pontosan olyan, mint egy sündisznó - hagyta rá M. H. J. - És nekem most éppen sündisznóra van szükségem. Az utóbbi időben svábbogarak jelentek meg a fürdőszobámban. Esténként előbújnak a falakból, és egész éjszaka futkároznak a fürdőszobában. Úgy tudom, a sündisznó felfalja a svábbogarakat.

- Ez a sündisznó kőből van - mondta az asszony. - De otthon a kertünkben van egy igazi sündisznó is.

– A svábbogarak csúfak és buták – mondta M. H. J. – Nem tudják megkülönböztetni a kővé merevedett sündisznót az igazi sündisznótól. Esténként majd beteszem a fürdőszobába a sündisznómat, a svábbogarak megriadnak tőle és elszöknek a szomszéd épületbe, aminek nagyon örülnék, mert valaki onnan katonai távcsővel szokta figyelni az ablakomat, és ez néha idegesít.

– Nem szeretném, ha valaki meglátná, hogy feljöttem magához – mondta riadtan az asszony.

– Behúztam a függönyöket – nyugtatta meg M. H. J. – Senki sem láthat be a lakásba, még katonai távcsővel sem. Így hát csak én láthatom magát. – Megsimogatta az asszony arcát. – Gyönyörű arca van, és mindig olyan holmik ad nekem, amire éppen legnagyobb szükségem van: színházi látcsövet és sündisznót.

– Az emberek mindenfélét eldobálnak a szemétkébe – mondta az asszony. – Szép holmik is, de leginkább bűzös holmik.

– Érzem a ruháján – mondta M. H. J. – Nem a látcső és sündisznó szagát, hanem a romlott ételek savanyú penész szagát.

– Az emberek mindenfélét eldobálnak – mondta ismét az asszony.

– A múltkor abban maradtunk, hogy kedvesek leszünk egymáshoz – mondta M. H. J. – Maga éppen a fürdőszobába készülődött, de aztán mégsem fürdött meg. Pedig napközben nincsenek svábbogarak a fürdőszobában.

Az asszony engedelmesen bement a fürdőszobába, M. H. J. az íróasztalára tette az egérnagyságú sündisznót, leült az íróasztal mögé, és türelmesen várakozott. A savanyú szagú ruha a fürdőszobában maradt, a széparcú asszony egy szál törülközőben bukkant elő, a törülközőt is ledobta magáról, már nem csak az arca volt szép, gyorsan az ágyba bújt, M. H. J. is, és igyekezett kedvesen viselkedni.

A széparcú guberáló asszony az elkövetkező napokban is rendszeresen feljárt a lakásba. M. H. J. igazán jól érezte magát a nehéz és hosszú regényrészlet után, bár ahogy múltak a napok, egyre gyakrabban jutott eszébe, hogy Izsakhárral most már meg kellene dolgoztatni az öszvéreket, ha már olyan viszontagságos körülmények között terelte haza őket, és ha még meg akarja érni, hogy kizöldüljenek körülötte a völgyek, de aztán megnyugtatta magát, hogy a

bibliai időkben hosszú életűek voltak az emberek, Izsakhár egy kis szerencsével még azt is megérheti, hogy magasra nőnek a pálmák, ami nagy elégtétel lesz számára, tekintettel arra, hogy a családi osztozkodásnál neki jutott a legsilányabb földterület. Így hát M. H. J. nem emlegette Izsakhárt a széparcú asszonynak, ellenben többször panaszkodott a svábbogarakra.

– Rosszul sikerült a kísérletem a sündisznóval – mondogatta. – Esténként beteszem a fürdőszobába, a svábbogarak megriadnak tőle, de nem menekülnek el a szomszédba, sem a szemközti bérházba, hanem minden éjjel szétfutnak a lakásba, még az íróasztalomra is felmásznak. Kénytelen leszek elővenni a baltát a szekrényből és felszelelem a ronda csótányokat.

– Ne beszéljen ilyen szörnyűségeket – kérte az asszony. – Irtsa ki a szívéből a gyűlöletet.

M. H. J. azonban továbbra is fenyegetőzött, sőt egy nap még azt is mondta:

– Miután felszeleltem a svábbogarakat, a baltát kiteszem az ablakomba. Az az illető, aki a szemközti bérházból szokott ide bámulni, ha meglátja a baltát, egészen biztosan megijed tőle. Ő nem tudja, hogy az a balta valamikor egy fafaragó művésze volt, és hogy gyönyörű faszobrok alkotására szolgált, csak annyit fog látni, hogy gyilkos fegyverrel rendelkezem, és szükség esetén használni is tudom a gyilkos fegyvert, és ezek után talán másfelé fordítja a távcsövet.

– Maga hajlamos a kegyetlenkedésre – állapította meg az asszony.

– Igen – hagyta rá M. H. J. – Hajlamos vagyok a kegyetlenkedésre.

– El kell, hogy jöjjön hozzánk – mondta az asszony. – Beszélnie kell a férjemmel.

– Nem szeretek férjekkel beszélgetni – mondta M. H. J.

– Az én férjem nagyon okos ember – mondta a széparcú asszony. – Asztrológus. Elkészíthatné a maga horoszkópját is. De ezenkívül még sok mindenhez ért. Szeretetté változtatja a gyűlöletet, és kiirtja a szívekből a gyűlöletet.

– Jól van – mondta M. H. J. – Egyszer majd elmegyek a férjéhez. De akkor a sündisznójukat is szeretném megnézni. Látni szeretnék egy élő sündisznót, ami felfalja a kártékony rovarokat.

- Még ma elmegyünk a férjemhez.

- Ma estére más terveim vannak - szabadkozott M. H. J. - A bibliát kell tanulmányoznom, hátha találok benne valami eligazítást a sivatagi és félsivatagi földterületek megműveléséről.

- Ragaszkodom hozzá, hogy még ma beszéljen a férjemmel - mondta meglepő határozottsággal az asszony és elhúzódott az ágyban M. H. J. mellől.

M. H. J. akkoriban már nagyon kedvelte a guberáló asszonyt, megszokta és jólesett neki, hogy az mindennap eljött hozzá, így hát felkelt az ágyból, és öltözködni kezdett. Az asszony is gyorsan felöltözött. Lementek a szemeteskannákhoz, M. H. J. szolgálatkészén vállára dobta a kenyérdarabokkal megtömött zsákot, és elindultak a külvárosi családi házak felé. A zsák nyomta M. H. J. vállát, nem hitte volna, hogy a kenyér ilyen nehéz, őszinte tisztelettel gondolt a szép-arcú asszonyra, aki naponta két zsák kenyeret cipelt haza. Elég sokáig gyalogoltak, a külvárosban M. H. J. látott néhány kocsmát színes cégtáblákkal, szívesen betért volna valamelyikbe, hallotta, hogy a nehéz terheket cipelő emberek általában erős italokkal melegítik és erősítik izmaikat, az ő hátizmai is kezdtek elzsibbadni, de nem állt meg és nem tért be sehová, mert az asszony elítélően nyilatkozott a kocsmaikról.

- Szaporodnak az efféle bűnös helyek - mondta. - És szaporodnak a részeg emberek, akikben egyre több a gyűlölet és a kegyetlenség.

- Majd a férje kigyógyítja őket - mondta M. H. J., és szerette volna levenni a zsákot a válláról.

- Sok embert meggyógyított már a férjem - mondta a guberáló asszony. - Magát is meg fogja gyógyítani.

Végre megálltak egy szép családi ház előtt, a házat gondozott kert övezte, a ház és a kert mögött lehetett a gazdasági udvar, mert abból az irányból disznóröfögés és malacsivítás hallatszott. Bementek a kertbe, valahonnan egy vörösesbarna szőrű, jól táplált kutya rohant elé. M. H. J.-re vicсорított, és hangosan ugatott. Az asszony halkan rászólt a kutyára, mire az elhallgatott és félre somfordált.

- Meg kell etetnem a disznókat - mondta az asszony. - Velem jön?

- Én a sündisznót szeretném látni - mondta M. H. J.

- A sündisznó csak sötétedés után jön elő - mondta az asszony. - Sötétben vadászik a kártékony rovarokra.

M. H. J. levette válláról a kenyeres zsákot, megkönnyebbülten sóhajtott. Az asszony megfogta a kezét.

- Jöjjön, bevezetem a házukba, és bemutatom a férjemnek. Utána meg kell etetnem a disznókat.

Bementek a házba, a férj egy nappali szoba közepén állt, a szoba nagyobb volt, mint M. H. J. egész lakása, és ebből M. H. J. megálapította, hogy a disznóhizlalás kifizetődő foglalkozás, a férj elégedetten és kövéren álldogált a szoba közepén, sötétbarna tógaszerű ruhadarab volt rajta, a sötétbarna tóga miatt M. H. J.-t kissé a kertben látott jól táplált vörösesbarna kutyára emlékeztette, csak hogy a férj nyakában ezüstlánc volt, az ezüstlánc végén meg fehér kereszt lógott, de amikor M. H. J. jobban megnézte, rájött, hogy tulajdonképpen nem kereszt lóg az ezüstláncra, hanem egy széttárt szárnyú fehér madár, amit talán csontból faragtak ki, de lehet, hogy csak fából, és befestették fehérre. Az asszony bemutatta őket egymásnak, azt mondta, hogy a férjét Ervinnek hívják, azzal elment megetetni a disznókat.

M. H. J. zavartan nézett körül a nagy nappali szobában, és hirtelenében mindent nagynak látott, a bútorokat és a képeket a falon, de semmit sem nézhetett meg alaposabban, mert Ervin azt mondta:

- Maga gyűlöl engem.

- Nem gyűlölöm - tiltakozott kissé elképedve M. H. J. - Miért gyűlölném?

- A szemén látom, hogy gyűlöl engem - mondta Ervin. - De azért én egyáltalán nem haragszom magára.

- Én sem haragszom - mondta M. H. J.

- Vallja be, hogy gyűlöl engem - mondta az Ervin nevű férj szinte könnyörögve.

M. H. J. végül ráhagyta.

- Gyűlölöm magát - mondta.

Ervin majdnem boldognak látszott, a mellére mutatott.

- Nézze merően a fehér madarat. Ne nézzen semmi mást, csak a fehér madarat.

M. H. J. merően nézte az ezüstláncon függő fehér madarat, és megint azon gondolkozott, hogy vajon csontból faragták-e vagy fából.

– Megváltozott a tekintete – állapította meg elégedetten Ervin. – Megszelídültek a szemei. Azt hiszem, most már nem gyűlöl engem.

– Nem gyűlölöm – mondta M. H. J.

– Hamarosan szeretni fog engem – mondta magabiztosan Ervin.

– Máris szeretem – mondta M. H. J.

Ervin gyöngéden megfogta a fehér madarat, és diadalmasan azt mondta:

– A Szivárvány Harcosainak a fegyvere! Íme a hatása! Magába szívja a gyűlöletet, pillanatok alatt szeretetté alakítja át, és a szeretetet visszasugározza a gyűlölködő emberre. És a gyűlölködő embert elárasztja a szeretet.

– Engem már elárasztott a szeretet – mondta M. H. J.

– Áldott legyen a Nagy Fehér Madár – mondta Ervin.

– Ki az a Nagy Fehér Madár? – kérdezte M. H. J.

– Ő a mi mesterünk. Ő alkotta meg a Szivárvány Harcosainak fegyverét.

– A kis fehér madarat?

– A kis fehér madarat, amely szeretetet áraszt és gyönyörű szivárvánnyá fonja össze a sokszínű emberiséget.

– Nem maga véletlenül a Nagy Fehér Madár? – kérdezte gyanakodva M. H. J.

– Én a Szivárvány Harcosa vagyok – mondta Ervin. – Egy a sok közül. A Nagy Fehér Madár magasán felettünk áll. Költő és próféta.

– Verseket is ír?

– Igen.

– Miről?

– Természetesen a szeretetről és a békességről – mondta Szivárvány Ervin. – Majd elszavalok néhányat magának.

M. H. J.-nek nem volt kedve verseket hallgatni, ezért azt mondta:

– A felesége azt állítja, hogy maga asztrológus, és hogy sok mindenhez ért. Elkészíthetné a horoszkópotat.

– Majd arra is sort kerítünk egyszer – mondta Ervin. – Előbb azonban szeretnék megtudni valamit magáról. Jöjjön, üljön le.

Egy négyzet alakú lapos asztalhoz vezette M. H. J.-t, az asztalt bőrfotelek vették körül. M. H. J. belesüppedt az egyik kényelmes bőrfotelbe, és ismét tapasztalhatta, hogy a disznóhizlalás módfelett kifizetődő vállalkozás. Szivárvány Ervin valahonnan egy papírlapot és egy ceruzát kerített elő, letette M. H. J. elé, és azt mondta, írja le, hogy: „A fák télen fehérek lesznek, de nem hálnak meg.” Aztán írja alá.

M. H. J. leírta, hogy: „A fák télen fehérek lesznek, de nem hálnak meg.” Aztán aláírta.

Ervin kezébe vette a papírlapot, sokáig tanulmányozta, lassan felderült az arca.

– Maga rendkívüli adottságokkal rendelkezik – mondta. – Majdnem zseniális adottságokkal. Erős lélekkel és kitartással rendkívüli dolgokat alkothat.

Tovább nézegette a papírlapot, és lassanként lehervadt arcáról a derű.

– Sajnos, hajlamos a kegyetlenkedésre – mondta szomorúan. – Ez ingataggá teszi, és megakadályozhatja abban, hogy rendkívüli dolgokat alkosson.

– Van otthon egy baltám, azzal tényleg szoktam néha kegyetlenkedni – vallotta be M. H. J.

– A napokban majd még alaposan áttanulmányozom a keze írását – mondta gondterhelten Ervin. – Most főzök magának a Nagy Fehér Madár teájából.

– A Nagy Fehér Madár teát is készíti?

– Megmutatta nekünk a gyógyfüveket – mondta Szivárvány Ervin. – Mi begyűjtjük és megszáritjuk a füveket, aztán gyógyteát főzünk belőlük.

– Hallottam egy bölcs öregemberről – mondta M. H. J. –, aki teával gyógyított meg egy törött bordájú öszvérhajcsárt.

– A mi teánk nemcsak a testi fájdalmakat gyógyítja, hanem a lelki fájdalmakat is – mondta Ervin.

Elment teát főzni, akkor az udvarról bejött a széparcú asszony, és mivel már sötétedni kezdett, villanyt gyújtott a szobában. Fáradtnak látszott az asszony, eltűnt az egyik ajtó mögött, de csakhamar előbukkant ismét, ekkor már másik ruha volt rajta, és M. H. J. örült,

hogy ennek a ruhának nincs savanyú szemét szaga. Megjelent Ervin is a gyógyteával, felesége is, ő is leült egy bőrfotelbe és Ervin fehér csészébe töltötte a teát. M. H. J. ivott a teából, kissé kesernyés, de mégis kellemes íze volt, M. H. J. kezdte magát egészen kellemesen érezni Szivárvány Ervin családi körében. Csöndben iszogatták a teát, M. H. J. úgy érezte, illene néhány dicsérő szót mondania.

- Amikor ide érkeztem, fáj a vállam - mondta. - Most megszűnt a fájdalom.

- A szívét szorítja még a kegyetlenség?

- Alig szorítja már - mondta M. H. J.

Odakint hirtelen dühösen csaholni kezdett a kutya.

- Előbújt a sündisznó - mondta az asszony.

- Látni akarom a sündisznót - ugrott fel a kényelmes bőrfotelből M. H. J.

Kimentek a házból, a kapuhoz vezető úton M. H. J. fehér labdafélét látott, erre ugatott a kutya dühösen.

- Itt a sündisznó - mutatott a fehér gombolyagra az asszony.

- Fehér sündisznó? - csodálkozott M. H. J.

- Nem teljesen fehér - mondta az asszony.

Rászólt a kutyára, az elhallgatott, a sündisznó akkor óvatosan kinyújtózott, aztán gyorsan beiskolt a sűrű bokrok közé, M. H. J. annyit megállapíthatott, hogy igazi sündisznó volt, sötét sündisznó tüskékkel, de valaki egy széttárt szárnyú fehér madarat festett a hátára.

- Vízálló festékekkel a hátára festettük a Szivárvány Harcosainak fegyverét - magyarázta Ervin. - A kutyánk ugyanis gyűlölte, dühösen ugatott rá, szét akarta tépni.

- A kutya most is dühösen ugatott a sündisznóra - mondta M. H. J.

- Most szeretettel ugatott rá - mondta Ervin.

- Szerintem dühösen ugatott - makacskodott M. H. J.

- A szomszédunk is ezt állítja - mondta szomorúan Ervin. - Ő is gyűlöli a sündisznókat, mert éjszakánként felingerli a kutyát, és ő nem tud aludni a hangos kutyaugatástól. Azzal fenyegetőzik, hogy megöli a sündisznót.

- Indulnom kell haza - mondta M. H. J. - Sok mindent tanultam ma este.

- Várjon egy kicsit - mondta Ervin.

Besietett a házba, aztán gyorsan visszajött, gyógyteát hozott egy kis papírzacskóban és egy fehér madarat. Átnyújtotta M. H. J.-nek. M. H. J. megköszönte, a zacskót zsebrevágta, a madarat megtapogatta, úgy érezte csontból van kifaragva, azt is eltette a zsebébe.

- Elkísérem egy darabon - mondta Ervin. - Útközben majd elszavalom a Nagy Fehér Madár néhány versét.

M. H. J. ennek nem örült túlságosan, de nem tiltakozott, elbúcsúzott a széparcú asszonytól, és kiment az utcára Ervinnel.

Odakint Ervin elkezdte szavalni a Nagy Fehér Madár verseit. Kényelmesen ballagtak a szép családi házak és a kivilágított kocsmák között. Ervin csöndesen duruzsolta a verseket, a versek tényleg a szeretetről és a békességről szóltak, de ahhoz képest nem is voltak nagyon rossz versek; M. H. J. arra gondolt, hogy esetleg Ervin is költötte őket, de erről nem szólt semmit, hagyta, hogy Ervin duruzsoljon békességben.

Az egyik kocsmából hangoskodó fiatalok jöttek elő, motoros fiatalok lehettek, mert bukósisak volt a fejükön. Elállták M. H. J.-ék útját, de nem M. H. J.-t nézték, hanem Ervint.

- Te katolikus pap vagy? - kérdezte az egyik.

- Nem - mondta Ervin.

- Olyan vagy, mint egy katolikus pap. Csuhaban jársz és nincs szakállad. Gyűlölöm a katolikus papokat, mert uszítanak ellenünk.

Ervin széttárta karjait, előretolta a mellét.

- Nézd a fehér madarat - mondta a fiatalembernek. - Nézd merően a fehér madarat.

A fiatalember merően nézte a fehér madarat, aztán hirtelen előre hajolt és bukósisakjával Ervin arcába fejt. Szivárvány Ervin betört orral leült a földre. M. H. J. leguggolt mellé, a fiatalember a vállára tette a kezét.

- Te is madarat hordasz a nyakadban? - kérdezte.

- Nem - mondta M. H. J. - Én a zsebemben hordom a kis fehér madarat.

A fiatalember teljes erőből oldalba rúgta.

M. H. J.-nek megroppantak a bordái, felnézett és legalább tíz sisakos fejet látott maga fölött.

– Nem szeretjük az olyan embereket, akik madarakat hordanak a zsebükben, a nyakukban vagy a zászlóikon – magyarázta a fiatalember, aki leütötte Ervint és oldalba rúgta M. H. J.-t. – Az ilyen emberek sokszor bántanak bennünket, és mindig forralnak ellenünk valamit. De mi felkészültünk, mert gyűlöljük az egyfejű sasokat, a kétfejű sasokat, a sólymokat és az egyéb madarakat.

– A Nagy Fehér Madár... – kezdte Ervin, de M. H. J. gyorsan a szavába vágott.

– Mi csak inni szeretnénk egy pofa italt, semmi mást nem szándékozunk csinálni – mondta.

– Egy pofa italt megihattok – egyezett bele a sisakos fiatalember. – A madaraitokat meg dobjátok a szemétkébe.

M. H. J. betámogatta a kocsmába Ervint, leültek egy asztalhoz, Ervin orrából még mindig vér szivárgott, és szétmaszatolódott az arcán. M. H. J. két pohár rumot rendelt a pincértől, a pincér hozta a rumot, szánakozva és kissé viszolyogva nézte Ervin véres arcát. Ervin viszont a rumtól viszolygott.

– Igya meg nyugodtan – biztatta M. H. J. – Gyerekkoromban láttam, hogy bölcs falusi emberek rummal gyógyítják fájdalmaikat.

Összesen három pohár rumot diktált bele Ervinbe, ő maga is megivott három pohár rumot. Ezek után Ervin igen bambán nézett a levegőbe, mintha mindenütt fehér madarakat látna, vagy talán azért volt bamba a tekintete, mert hiába kereste a fehér madarakat.

M. H. J. hazavezette Ervint a családi házba. A széparcú asszony a ház előtt üldögélt a kertben, és csöndesen sírdogált. Előtte kinyúlva és élettelenül hevert a sündisznó, tüskés hátán a fehér madár is összehúzta szárnyait.

– Megölte a szomszéd – sírdogált az asszony. – Szegény sündisznó átbújt a kerítésen, a szomszéd meg agyonverte egy bottal, aztán visszadobta a kertünkbe.

– A fehér madaraknak ma este nincs szerencsájük – mondta M. H. J.

Az asszony felemelte a fejét, és meglátta Ervin véres arcát.

– Mi történt a férjemmel? – kérdezte rémülten.

– Találkoztunk valakikkel, akik nem kedvelik a madarakat – mondta M. H. J.

Az asszony Ervin arcához hajolt, és letörten megállapította.

– Tökrészeg.

– Most már tényleg haza kell mennem – mondta M. H. J. – Sok mindent megtanultam ma este.

Otthagya Szivárvány Ervint és a széparcú asszonyt, és haza indult. Elég sokáig tartott, amíg hazaért, egész úton fájt az oldala, és kissé nehezen gyalogolt fel a negyedik emeletre. Bent a lakásban kivette zsebéből a csontból faragott fehér madarat, és letette az íróasztalra a kis fekete sündisznó mellé. Aztán átment a konyhába, ahol látott néhány menekülő svábbogarat, de most nem törődött velük, vizet forralt és teát főzött magának Szivárvány Ervin gyógyfüveiből. Megitta a teát, és akkor úgy érezte, mintha nem fájna már olyan nagyon az oldala.

Talán mégis tud valamit a Nagy Fehér Madár, gondolta akkor M. H. János, lehet, hogy tényleg ért a gyógyfüvekhez, akár az a bölcs bibliai öregember, aki meggyógyította az öszvérhajcsár törött bordáit. Mivel nem volt ezüstlánc, M. Holló János elhatározta, hogy másnap reggel cukorspárgára fűzi a kis fehér madarat, így fogja a nyakába akasztani, és akkor odaáll a nyitott ablakhoz, és majd meglátja, hogyan viselkedik a szemközti bérház titokzatos lakója, aki katonai távcsővel szokta őt nyugtalanítani. Ha az illető továbbra is ellenségesen viselkedik, még mindig kiteheti a baltát az ablakba. Arra is gondolt, hogy esetleg fehér madarat fest a kis fekete sündisznó hátára, a svábbogarak akkor talán megszeretnék a sündisznót, köréje gyülekeznének és nem mászkálnának szerteszét a lakásban. Aztán mégis úgy döntött, hogy a sündisznót nem festi be. A svábbogarak ellen valami mást kell kitalálnia.

Gyógyteák és lőfegyverek

A széparcú guberáló asszony, miután Ervin nevű férjét, a Szivárvány Harcosát felelőtlen suhancok egy kocsma előtt leütötték, napokig nem jött fel M. Holló János lakásába, még az ablaka felé sem nézett, hajlongott a szemeteskannák felett, gyűjtötte és rakta a zsákba a kenyérdarabokat, aztán vitte haza a hulladékkenyeret a disznainak, amitől a disznók bizonyára szépen híztak, M. H. János azonban nagyon elszomorodott, nem értette, hogy miért neheztel rá a széparcú guberáló asszony, hiszen M. H. J. igazán nem tehetett róla, hogy Szivárvány Ervint orrba verték ott a kocsmá előtt, sőt valaki még M. H. J.-t is oldalba rúgta kétszer. A verekedős suhancok nem szertették a madarakat, vagy talán a háborús hangulat miatt viselkedtek olyan harciasan, bármiért is történt a sajnálatos eset, M. H. J. nem tudta megvédeni Ervint, a fiatalok túl sokan voltak, és bukósíkok volt mindegyiknek a fején, ő azonban így is megtett mindent Ervinért, bevezette a kocsmába, rumot itatott vele, aztán hazavezette, másnap pedig, bár még mindig fájt az oldala, és nemigen bízott a Szivárvány Harcosainak fegyverében, cukorspárgára fűzte a csontból készült kis fehér madarat, amelyet Ervintől kapott ajándékba, és a nyakába akasztotta. Igaz, a baltáját is elővette a szekrényből a fényképalbumok és a levendulás zacskó mellől, és az ablakpárkányra helyezte, de nem azért, hogy elriassza a széparcú guberáló asszonyt, és ezt az asszony is jól tudhatta, mégsem jött fel hozzá napokig, M. H. J. meg egyre szomorúbb lett, és ha szomorú volt, az írás is nehezen ment neki, pedig folytatnia kellett az Izsakhárról szóló regényt, de ő csak bánatosan ült az íróasztalnál, bámulta az üres papírlapokat, a Szivárvány Harcosainak a fegyvere csüggedten lógott a nyakában. Időnként gyógyteát főzött magának, de most ez sem segített rajta.

Persze nemcsak a szomorúság miatt nem ment az írás. Izsakhár az előző fejezetben öszvéreket vásárolt, és most földet kellett volna

művelnie a messzi bibliai vásárról hazahajtott öszvérekkel, M. H. J. azonban, akárcsak az öszvérekről, keveset tudott a sivatagi és félsivatagi földek műveléséről, erre nagyon kevés szakszerű utalást talált a bibliában, idevágó szakkönyvei nem voltak, és hozzáértő emberekkel sem beszélt a sivatagi földek és egyáltalán a földek megműveléséről, a bibliáról is csak a széparcú guberáló asszonnyal beszélgetett néha, és egyszer régen Pásthly Mária nénivel, egy jólelkű, halkszavú öregasszonnyal. Pásthly Mária néni valamikor M. H. J. lakását takarítgatta, egy alkalommal be is meszelte a falakat és befestette az ajtókat és az ablakokat a férje segítségével, a férje is nagyon rendes öregember volt, sokdioptriás szemüveget hordott, és ő is halkán beszélt. M. H. J. akkor leültette a két öregot, kifizette a munkájukat, és adott nekik ajándékba egy vadonatúj képes bibliát, szép nagy könyvet, amelyben színes képek voltak és nagy betűkkel voltak átmesélve bibliai történetek. Az öreg házaspár meghatódott, lapozgatták a képes bibliát, elmondták, hogy örök életükben szegények voltak, sokat kellett dolgozniuk, nem volt idejük olvasni, pénzük sem tellett könyvekre, még bibliára sem, M. H. J. pedig jólesően szemlélgette a két jólelkű embert, és arra gondolt, hogyha szegényen is, de mégis boldogan éltek le életüket. Pásthly Mária néni később is eljárt lakást takarítani, közben elolvasta a képes bibliát, és amikor M. H. J. megkérdezte, hogy mi a véleménye, könnybe lábadt a szeme és csak annyit mondott, hogy ő az egész bibliából csupán azt a tanulságot vonta le, hogy az emberek mindig gyilkolták egymást. M. H. J. nem értette, hogy miért könnyezik az öregasszony, de azután egy alkalommal el kellett utaznia valahová hosszabb időre, és át akarta adni a lakás kulcsát Pásthly Mária néninek, mire az riadtan tiltakozott, mondván, hogy esetleg történhet valami a lakásban és akkor ő ismét börtönbe és bíróság elé kerül. Hogyhogy ismét, kérdezte meghökkenve M. H. J., mire az öregasszonynak újból könnybe lábadt a szeme, és elmondta, hogy ő a férjével volt már vizsgálati fogságban, mert agyonverték egyszülött fiukat. A fiuk ugyanis iszákos, rossz természetű legény volt, éjszakánként részegen járt haza, és rendszeresen verte szüleit, pénzt követelt tőlük, nekik meg kevés pénzük volt, a fiú évekig verte őket, aztán egy éjszaka elkeseredésükben botokkal agyonverték

a fiút. Akkor vizsgálati börtönbe és a bíróság elé kerültek, ahol fölmentették őket, mert a szomszédok is tanúsították, hogy a fiuk hogyan kínozták és sanyargatta a két öreget éveken keresztül, de ők azóta kerülnek minden kellemetlenséget, még beszélni is csak halkan beszélnek. M. H. J. ennek hallatán már majdnem megértette, hogy az öregasszony miért könnyezte meg a képes bibliát. Páthy Mária néni ezek után hamarosan meghalt agyvérzésben, M. H. J. pedig még sokáig jószívvel emlékezett rá, és most, hogy eszébe jutott vélekedése a bibliáról, arra gondolt, hogy Izsakhár esetleg háborút is kezdhethetne valamelyik szomszédja ellen, és akkor nem kellene földet művelnie és egyéb fárasztó dolgokat végezni, a háborúval mindent meg lehet magyarázni, azt is, hogy miért nem dolgozik az ember, és ürügyet is mindig lehet találni a háborúra, csak hogy Izsakhár sivatagi földjét minden oldalról testvértörzsek vették körül, északon Nafthali, keleten Gád, északnyugaton Zebulon, délnyugaton Manasse nemzetsége élt, és Izsakhár nem akarta bántani saját véreit, bár Manassétól megpróbálhatott volna kijáratot kérni a tengerre, ez biztos háborúhoz vezetett volna, és Manasse egyébként sem tartozott Izsakhár kedvenc unokaöccsei közé, de mégiscsak József fia volt, és József ellen már amúgy is nagy gonoszságot követtek el egyszer, többé még a le származottait sem akarta bántani Izsakhár, bármennyire is vágyott a tengerre. Így hát Izsakhár végül mégis kivezette az ösvéreket a karámból, és elkezdte szántani a sivatagi és félsivatagi földet. Kissé kedvetlenül indult a munka, meleg volt azon a homokos bibliai tájon, Izsakhár emberei is kedvetlenül álltak a faekék mögé, vagyis eléggé nehézkesen kezdődött a regény hetedik fejezete, és akkor valaki becsöngetett M. H. J. lakásába.

M. H. J. egyszerre felvidult, örült, hogy abbahagyhatja a regényírást, és azt hitte, hogy a széparcú guberáló asszony jött fel hozzá. De az ajtó előtt egy bajszos, marcona képű férfi állt, és hangosan szuszogott.

– Maga közgazdasági szakember? – kérdezte a marcona férfiú.

– Nem vagyok közgazdasági szakember – mondta M. H. J. – Mostanában mezőgazdasággal foglalkozom, de nem sok sikerrel.

– Ebben az épületben lakik egy kiváló közgazdasági szakember. Úgy hívják, hogy: Kameni. Lejártam a lábamat ezeken az átkozott

lépcsőkön, de nem találom. A térdem meg egyre jobban fáj, tegnap ugyanis leestem a létráról, amikor a polcokat festettem a boltban.

– Jöjjön be, üljön le, és pihentesse meg a térdét – invitálta M. H. J.

A bajszos marcona férfiú besántikált a lakásba, leült az íróasztallal szembeni székre, hasas aktatáska volt nála, azt az íróasztalra tette, kinyitotta és kivett belőle egy papírlapot, letette az asztalra, és azt mondta:

– Ezt a címet kaptam, azt mondták, hogy itt egy kiváló közgazdász lakik.

M. H. J. leült az íróasztal mögé, félretolta Izsakhárt, egy pillantást vetett a papírra, aztán a nyitott aktatáskára bámult, a táska tele volt pénzzel, meghozzá csupa nagycímletű bankjegyekkel.

– A cím stimmel – mondta M. H. J. kissé akadozó nyelvvvel, mert ennyi pénzt még nem látott életében. – Ez tényleg a mi épületünk. Legjobb lesz, ha becsönget minden lakásba, biztosan előkerül majd a szakember.

A bajszos férfi viszont eközben észrevette a baltát az ablakpárkányon, ettől az arca már kevésbé látszott marconának, és mintha megbánta volna, hogy kinyitotta a táskáját.

– Miért van az a balta az ablakban? – kérdezte gyanakodva.

– A szemközti épületből valaki időnként távcsővel figyelni az ablakomat – magyarázta M. H. J. – Idegesít, ha távcsővel figyelnek, ezért raktam oda a baltát, hátha ez megriaszítja az illetőt.

– A mai időkben ehhez már kevés a balta – mondta a bajszos férfi.

– Pisztolyt vagy puskát kell kirakni az ablakba. Szerezhetek magának pisztolyt, ha akarja.

– Maga fegyvercsempész?

– Kereskedő vagyok. Három boltom van, és eddig óriási hasznot hoztak. Tele vagyok pénzzel, láthatja. De nem tudom mire költeni a pénzemet. Nincs áru a piacon. Feldarabolják ezt az országot, mindenfelé határokat húznak. Háború lesz itt hamarosan. Puskákat, pisztolyokat és egyéb lőfegyvereket kell adni-venni.

– Gyógyteákat nem árul a boltjaiban? – kérdezte M. H. J.

– Ma már rendes gyógyteákat sem lehet beszerezni – legyintett a kereskedő.

– Van egy barátom, aki kiváló gyógyteákat készít a Nagy Fehér Madár receptje szerint. Ervinnek hívják és a Szivárvány Harcosa. Kis fehér madarakat is farag csontokból, ezek a kis fehér madarak a Szivárvány Harcosainak a fegyvere. Itt lóg a nyakamban. Nézze merően, aztán mondja meg, hogy mit érez.

– Semmit sem érzek.

– A Szivárvány Harcosainak fegyvere szeretetté változtatja a gyűlöletet – mondta M. H. J. – A Nagy Fehér Madár állítja ezt, és neki mindig igaza van.

– Ki az a Nagy Fehér Madár és kicsodák a Szivárvány Harcosai?

– A Nagy Fehér Madár próféta, költő és csodadoktor. Tudja, hogy mit hoz a jövő, gyönyörű verseket ír, és ismeri a gyógynövények titkait. A Szivárvány Harcosai is ismerik a gyógynövények titkait, mert ők a Nagy Fehér Madár tanítványai.

– A csontfehér madarakból nem sok hasznót lehet húzni – mondta a bajuszos kereskedő –, a gyógyteák viszont érdekelnek. Mire jók ezek a gyógyteák?

– Megnyugtatják az idegeket és kiirtják a szívekből a kegyetlenséget – mondta M. H. J.

A kereskedő hosszasan elgondolkozott, közben a bajuszát simogatta.

– Lőfegyverek és gyógyteák, amelyek kiirtják a szívekből a kegyetlenséget – dünnyögte maga elé. – A kettő szépen elférne együtt. Jó üzletet csinálhatnánk. Mondja meg a barátjának, hogy hívjon fel telefonon ezen a számon.

Felkapta M. H. J. golyóstollát, maga elé rántott egy üres papírlapot, amelyre Izsakhár veritékes földművelési munkáját kellett volna leírni, gyorsan odafirkantott egy telefonszámot. Aláírta, hogy Gashi.

– Engem Gashinak hívnak – mondta. – Szóljon a barátjának, hogy hívjon fel. Azt hiszem a közgazdasági szakembernek is tetszeni fognak a gyógyteák.

– A közgazdászt még meg kell találnia – figyelmeztette M. H. J.

– Máris megyek megkeresni, megpihent már a térdem – mondta a kereskedő, aztán bekattintotta megtömött táskáját, és kissé bicegve kiment a lakásból. M. H. J. sóvárogva nézett utána, sajnálta, hogy

nem nézhette tovább azt a rengeteg pénzt, amit a Gashi nevű kereskedő a háborús hangulat miatt nem tudott elkölteni.

És akkor végre becsöngetett hozzá a széparcú guberáló aszszony. Ott állt a savanyú szagú, szeméttől elkoszolódott ruhájában, és szemrehányóan nézett M. H. J.-re. M. H. J. így is megörült neki, megragadta a kezét, és szinte berántotta a lakásába, gyorsan bezárta az ajtót. Az asszony nem tiltakozott, de továbbra is szemrehányóan nézett rá.

– Tönkretette a férjemet – mondta.

– Én? – csodálkozott M. H. J. – Egyetlenegyszer láttam csak a férjét.

– De akkor rákapatta a szeszes italra.

– Mindössze három pohár rumot itattam meg vele, miután betörték az orrát. Azután szépen hazavezettem.

– A férjem azelőtt csak gyógyteákat ivott, de amióta maga rákapatta a szeszes italra, rumot önt a gyógyteába, és úgy issza. Meg egy testőrt is fogadott maga mellé, egy kivénhedt rendőrt, aki pisztollyal járkal a házukban. Nem szeretem, ha idegen emberek pisztollyal járkalnak a házamban.

– Hadd járkaljon, ha megfizetik – mondta M. H. J. – És van miből megfizetniük. A disznóhizlalás jól jövedelmez.

– Engem a férjem állapota aggaszt igazából – mondta gondterhelten az asszony. – Néha az az érzésem, hogy nem bízik már a Szivárvány Harcosainak a fegyverében. Talán a Nagy Fehér Madárban is megrendült a hite.

M. H. J. felmutatta a nyakában lógó kis fehér madarat, és ezt mondta:

– Majd én visszatérítem Ervint a helyes útra. Ismét hinni fog a Nagy Fehér Madárban. De most már dobja le magáról ezt a bűzös ruhát, fürdjön meg, és aztán majd kedvesek leszünk egymáshoz, mint régen.

– Hogyan fogja visszatéríteni a férjemet a helyes útra?

– Majd meglátja. Most vetközzön le.

Az asszony ekkor bevonult a fürdőszobába, levetkőzött és lezuhanyozott, aztán kijött tisztán és meztelenül, M. H. J. már az ágyban

várta, és ismét kedvesek voltak egymáshoz, mint régen. Az asszony már nem nézett rá szemrehányóan, még a regény felől is érdeklődött.

– Mit csinál most Izsakhár? – kérdezte.

– Kínlódik szegény. Szántja az őszevekkal a silány sivatagi földet, de még azt sem tudja, mit fog vetni a felszántott földbe, mivel én nem nagyon értek a földműveléshez.

– Alig tud valamit Izsakhárról, alig tud valamit az őszevekről, nem ért a földműveléshez. Lehet, hogy nem Izsakhárról kellene regényt írnia.

– Izsakhárnak jutott a legmostohább sors a bibliai testvérek közül – mondta M. H. J. – Írnom kell róla, hogy utólag megszépítem az életét.

– Mikor fog segíteni a férjemen? – kérdezte az asszony.

– Akár még ma – mondta tettekrekeszen M. H. J. – Most jókedvű vagyok, mert maga visszatért hozzám. Ilyenkor mindenkinek tudok segíteni. A továbbiakban még Izsakhár is lelkesebben fogja túrni a földet, mint eddig.

Ezután fürgén kiugrott az ágyból, felöltözött, és nyakába akasztotta a Szivárvány Harcosainak fegyverét. Az asszony is felöltözött, és szemmel látható elégedettséggel vette tudomásul, hogy M. H. J. a nyakában hordja a kis fehér madarat, a baltát furcsamód nem vette észre az ablakpárkányon, M. H. J. örült ennek, mert tudta, hogy a guberáló asszony nem szereti a gyilkolásra alkalmas szerszámokat, és mindenféle fegyvertől irtózik.

A ház előtt M. H. J. vállára dobta a nehéz kenyereszsákot, tudta, hogy elég hosszú és keserves út vár rá, a nehéz kenyérdarabok alatt megfájdulnak majd a hátizmai, de most ezt sem bánta, jókedvű volt, és a nap is szépen sütött, a világ egyáltalán nem látszott olyan vészterhesnek, mint amilyennek a Gashi nevű marcona kereskedő mondta, aki közeli háborút jósolt, amiért a rengeteg pénzét nem tudta mostanában elkölteni. Szótlanul mentek az asszonnyal a bérházak között, mire a külváros és a kertés házak közelébe értek, már tényleg fájtak M. H. J. hátizmai, a vállát felhorzsolták a keményre száradt kenyérdarabok, és ekkor megjelent néhány motoros fickó is, mindegyiknek bukósisak volt a fején, hangosan bömböltették

a motorkerékpárokat, lehet, hogy éppen ők lapították szét Szivárvány Ervin orrát, és ők rugdosták oldalba M. H. J.-t, a bukósisakban nemigen lehetett felismerni őket, és M. H. J. már majdnem megbánta, hogy nyakába akasztotta a kis fehér madarat, amely most kenyérhordás közben feltűnően himbálódzott a mellén. Nem történt azonban semmi kellemetlenség, minden baj nélkül megérkeztek a guberáló asszonyék szép, kertés házához.

A ház előtt a kertben egy barázdált arcú, magas, sovány férfi túszenkedett, egy bográcsban kevergetett valamit, a bogrács alatt tűz égett, de a lángok alig látszottak a napsütésben, bár a nap ekkor már lemenőben volt és halványabban süttött, mint amikor M. H. J. vállára vette a nehéz zsákot a bérházak között. A sovány férfi inguiban szorgoskodott, hátul az övében a gerince tájékán pisztoly volt tűzve a nadrágszíja mögé. Ő volt tehát Ervin testőre, főlegyenese, amikor M. H. J. belépett a kapun és letette a kenyereszsákot, bizalmatlanul méregette M. H. J.-t, de azért kezet nyújtott neki és azt mondta:

– Péterfy Sándor vagyok. Kiszuperált rendőr. Iszákosság miatt nyugdíjaztak. De a pisztolyomat meghagyták, s még mindig nagyon jól tudok lőni, otthon van három vadászpuskám is, rendszeresen vadászom, és egyáltalán nem iszom, amióta nyugdíjaztak.

– Nekem egy baltám van otthon – mondta M. H. J. – De nem bánám, ha lenne egy vadászpuskám is.

– Nem való az mindenkinek a kezébe – mondta szigorúan Péterfy Sándor.

M. H. J. a bogrács felé mutatott.

– Amikor legutóbb itt jártam, ezen a helyen egy agyonvert sündisznó hevert.

A sündisznó említésére az asszony gyorsan eltűnt a ház mögött, bizonyára a disznókat megetetni, Péterfy Sándor meg a háta mögé nyúlt, nyilván a pisztolya agyát tapogatta, és fenyegetően azt mondta:

– Amíg én itt vagyok, addig ebben a házban senkit sem fognak bántani. Még egy sündisznót sem. Maga kicsoda tulajdonképpen?

– Ervin barátja vagyok – mondta M. H. J. – Egyszer megmentettem Ervint, amikor garázda suhancok támadtak rá.

Péterfy Sándor most már kevésbé látszott bizalmatlannak, a kezét is levette a pisztolyról.

- Birkapaprikást főzök - mondta. - Szereti a birkapaprikást?

- Nem. Kellemetlen szaga van.

- Az én paprikásomnak nincs kellemetlen szaga. Ha itt marad vacsorára, meggyőződhet róla.

- Hol van Ervin? - kérdezte M. H. J.

- Azt hiszem, a nappali szobában teázik - mondta Péterfy Sándor.

M. H. J. bement a házba, a tágas nappali szobába. Szivárvány Ervin tényleg ott teázott, kényelmes fotelben ült az alacsony asztal mellett, előtte egy csészében tea gőzölgött. M. H. J. enyhe rumszagot érzett a levegőben. Ervin felállt, sötétbarna tógaszzerűség volt rajta, a nyakában most is ott lógott ezüstláncon a Szivárvány Harcosainak fegyvere, az orra ragtapasszal volt leragasztva, ettől igencsak szomorúnak látszott, M. H. J. arra gondolt, hogy ő maga is ilyen szomorú látványt nyújthatott, amikor nem tudott mit kezdeni Izsakhárral és az ösvérekkel, csak hogy Ervinnek csupán a leragasztott orra volt szomorú, a szeme vidáman csillogott, és mosolyogva mutatott M. H. J. mellére.

- Örülök, hogy a nyakába akasztotta a kis fehér madarat.

- Hiszek a Szivárvány Harcosainak fegyverében - mondta M. H. J., és megpróbált komoly maradni, mert ily módon is vissza akarta téríteni Ervint a helyes útra.

- A Szivárvány Harcosainak fegyvere, sajnos, nem minden esetben hatékony - mondta Szivárvány Ervin, de nem látszott boldogtalan. - Az elvakult gyűlölet annyira vak, hogy nem érzi a kisugárzó szeretet erejét.

- Járt ma nálam egy szőrös szívű, gyanakvó természetű kufár - mondta M. H. J. - Megnézte a kis fehér madarat, és szemmel láthatóan megenyhült a tekintete.

- Ennek örülök - mondta Ervin, és talponállva hörpintett a teájából. Aztán megkérdezte M. H. J.-t: - Kér teát?

- Kérek - mondta M. H. J. - A Nagy Fehér Madár gyógyteája kiirtja szívemből a kegyetlenséget.

- Rummal kéri a teát?

- Igen.

M. H. J. leült egy kényelmes fotelba, Ervin pedig rumos gyógyteát hozott neki a konyhából, és visszaült a helyére, a másik kényelmes bőrfotelbe. Csöndben iszogatták a rumos gyógyteát, Ervin egyre csillogóbb szemekkel nézett valahová M. H. J. feje fölé, és később azt mondta:

- A múltkor leírta nekem azt, hogy: „A fák télen fehérek lesznek, de nem halnak meg.” Emlékszik?

- Emlékszem - mondta M. H. J. - Alá is írtam ezt a mondatot, amelyet mellesleg maga diktált le nekem.

- Alaposan megvizsgáltam a kézírását - mondta Ervin. - Irigylésre méltóan szárnyaló a képzelete, de sohasem fog feljutni a csúcsra, mert kegyetlen napjaink visszahúzzák a földre, és tartósan elültetik szívében a gyűlöletet. Korunk minden emberével ez történik, de magát különösképpen sajnálom, mert szebb időkben rendkívüli dolgokat művelhetne.

- A Nagy Fehér Madár gyógyteája segíthet rajtam - mondta M. H. J.

- Bár nem hiszem, hogy tetszene neki, hogy rummal isszuk a teáját.

- Lehet, hogy a Nagy Fehér Madár sem tévedhetetlen - mondta Ervin.

- Ne legyen kishitű - mondta még mindig komoly arccal M. H. J.

- Maga a Nagy Fehér Madár tanítványa, a Szivárvány Harcosa, ismeri a jótékony gyógyfüvek titkát, és békességet teremthet maga körül.

- A minap eltörték az orrcsontomat - mondta Ervin. - Duhaj fiatalemberek leütöttek, pedig a mellemen volt a Szivárvány Harcosainak a fegyvere.

- A duhaj fiatalemberek nem ittak a Nagy Fehér Madár gyógyteájából - mondta M. H. J.

Ekkorra már kiürültek a csészek, Szivárvány Ervin kiment a konyhába, és újból hozott rumos gyógyteát. M. H. J. úgy érezte, most már rátérhet jövetelének és mondanivalójának eredendő céljára. Elővette zsebéből a papírlapot, amire a Gashi nevű marcona kereskedő felírta a nevét és a telefonszámát, a papírlapot Ervin elé tette és azt mondta:

- Ismerek egy Gashi nevű kereskedőt. Úgyes, mozgékony ember, három boltja van és rengeteg készpénze, de nem tud mit vásárolni a

rengeteg pénzén, mert a nyugati országrészek határai mindinkább lezárulnak, leáll az áruforgalom, és szerintem hamarosan polgárháború lesz. Idegnyugtató és békességet árasztó gyógyteákra lenne szüksége, tulajdonképpen a Nagy Fehér Madár gyógyteáira, amelyek kiirtják a szívekből a gyűlöletet és a kegyetlenséget, és talán megakadályozzák a háborút. Bármikor felhívhatja ezen a számon.

Ervin hosszasan nézegette az eléje rakott papírlapot, és megállapította:

– A számok és az aláírás alapján az illető korlátolt szellemiségű és ravaszkodásra hajlamos ember.

– Bármilyen mennyiségben hajlandó felvásárolni a békességet árasztó gyógyteát – mondta M. H. J.

Ervin kinézett az ablakon és azt mondta:

– Alkonyodik. Maradjon nálunk vacsorára. A testőröm remek birkapaprikást főz kint a kertben.

M. H. J. elfogadta a meghívást, elégedetten iszogatta a rumos gyógyteát, biztos volt benne, hogy még ezen az estén visszatéríti Szivárvány Ervint a helyes útra, és akkor a széparcú asszony más-kor is eljön hozzá és kedvesen fog viselkedni.

Az asszony közben megetette a disznókat, átöltözött tiszta és frissen vasalt ruhába, és megterítette az ebédlőben. Mire besötétedett, Péterfy Sándor behozta a bográcsot a kertből. Remek birkapaprikást főzött. Egyáltalán nem volt kellemetlen szaga, M. H. J. sokat evett a birkahúsból, és egy pillanatra arra gondolt, hogy Izsakhár talán több figyelmet szentelhetne a birkatenyésztésnek, a silány sivatagi földet az öszvérekkel a szolgálai is művelhetnék, ő meg a békés birkanyájak gyarapodására ügyelne. Csak egy pillanatra gondolt Izsakhárra, mert vacsora után nagyon megszomjazott, de a tiszta ruhába öltözött takaros háziasszony csak vizet tett az asztalra, M. H. J. viszont szívesebben ivott volna bort, vagy legalább sört. Ervin mintha kitalálta volna gondolatát, miután megtörölte a száját és kipihegte magát, azt mondta:

– Elmehetnénk egy pohár sörre valamelyik kocsmába.

– Eddig sohasem jártál kocsmába – mondta ijedten az asszony, és már megint szomorúan nézett M. H. J.-re.

– Most elmegyek egy pofa sörre – mondta Ervin, és felállt. Sötétbarna tógájában olyan volt, mint egy jöltáplált, elégedett szerzetes.

– Megint véres arccal fogsz hazajönni – mondta az asszony majdnem sírva.

– Nem fog véres arccal hazajönni, mert én mellette leszek – mondta Péterfy Sándor, és ő is felállt, belebújt a zakójába, és ezzel eltakarta a gerince mögött lapuló pisztolyt.

M. H. J. is felállt, intett az asszonynak, hogy nyugodjon meg, rendben lesz minden, és szeretne volna biztosítani róla, hogy Ervin hamarosan megjavul, de az asszony úgysem hitte volna el neki. Bánatosan nézett utánuk, amikor kimentek a házból.

Abba a kocsmába mentek el, amely előtt a múltkor a sisakos fiúk megverték Ervint és M. H. J.-t. A kocsmában most kevés vendég volt, ők hárman leültek egy sarokasztalhoz, rendelték két korsó sört és egy üveg ásványvizet. M. H. J. és Ervin gyorsan megitták a sörüket, rendelték újabb két korsóval. Péterfy Sándor kedvetlenül kortyolgatta az ásványvizet. Akkor bejöttek a sisakos fiúk a kocsmába. Sokan voltak és igen lármásak. Levették fejükről és egy asztalra halmozták a bukósisakokat, ők meg körülülték a többi asztalt, továbbra is lármáztak, és természetesen gyorsan észrevették Szivárvány Ervint.

– Már megint itt van a katolikus pap! – kiáltotta valaki.

Erre csönd lett a kocsmában, az egyik fiú lassan felemelkedett a székeről és lassan odajött M. H. J.-ék asztalához. Mutatóujjával Ervin mellére bökött.

– Megmondtam már, hogy dobd a szemétkébe a madarat. Nem szeretjük a madarakat sem a zászlókon, sem az emberek mellén.

– Ez a Szivárvány Harcosainak a fegyvere – mondta Ervin.

– Múltkor az orrodát törtem be, most pedig a fogaidat fogom kiverni – mondta a fiú.

– Az ilyen izgága fickók előbb-utóbb rosszul járnak – szólt közbe M. H. J. – Ismertem egy jóságos öreg házaspárt, azoknak volt egy ilyen rossz természetű fiuk. Egy éjszaka botokkal ők maguk verték agyon a fickót, pedig egyszülött fiuk volt.

A kötekedő fiút nem hatotta meg a jóságos öreg házaspár története, végigmérte M. H. J.-t és azt mondta:

– Látom, te is a nyakadba akasztottad a madarat. Megetetem veled a Szivárvány Harcosainak a fegyverét.

Péterfy Sándor ekkor a háta mögé nyúlt, elővette a pisztolyát és letette az asztalra. Merev halszemekkel nézett a fiúra, ilyen merev halszemekkel csak a rendőrök és a volt rendőrök tudnak nézni.

– Menjél innen, fiú – mondta csöndesen.

A fiú nem ijedt meg. A pisztolyra mutatott és vigyorogva kérdezte:

– Ez játékpisztoly?

– Játsszani is lehet vele – mondta Péterfy Sándor, és továbbra is merev halszemekkel nézte a fiú arcát. Kezébe vette a pisztolyt, félrefordította és elsütötte.

Gonosz dörrenés hallatszott, a sisakokkal megrakott asztalról átlukasztva repült le a legfelső bukósisak. Péterfy Sándor még egyszer elsütötte a pisztolyt, a bukósisakok szétgurultak a kocsmá padlóján.

– Így lehet játszani vele – mondta még mindig csöndesen Péterfy Sándor.

A fiú hátrálni kezdett, még mindig megpróbált bátran viselkedni.

– Hamarosan mi is szerzünk pisztolyokat – sziszegte, de az arca falfelhér lett, és remegett a szája. Aztán gyorsan sarkon fordult. A barátai is felugráltak az asztalok mellől, felkapdosták a szétgurult bukósisakokat és valamennyien kiiskoltak a kocsmából.

Nagy csönd lett a két pisztolylövés után, és M. H. J. megjegyezte:

– Mégiscsak hatásos a Szivárvány Harcosainak a fegyvere.

– Néha egy pisztoly is kell hozzá – mondta Péterfy Sándor.

– Attól tartok, hogy ezek a fickók tényleg hamarosan szereznek maguknak pisztolyokat – mondta M. H. János.

– Én még mindig jobban tudok célozni, mint ők – mondta Péterfy Sándor.

– Háború lesz hamarosan – sóhajtotta Szivárvány Ervin. – Holnap felhívom azt a Gashi nevű kereskedőt. Rengeteg gyógyfüvet fogok összegyűjteni, mert rengeteg gyógyteára lesz szükség, hogy kiirtsuk a kegyetlenséget a szívekből.

M. Holló János elégedett volt magával, és elégedetten szemlélte Ervin aggódó arcát. A széparcú guberáló asszony tehát ezentúl is feljár majd a lakásába, és ő jókedvűen írhatja bibliai tárgyú regényét.

– Izsakhár mostantól fogva több figyelmet szentel majd a juhtenyésztésnek. Lassan ballag majd a birkanyájak után a csillagos ég alatt.

– Nem ismerem az illetőt – mondta Péterfy Sándor –, de bölcs ember lehet, ha ilyen életet választott magának. Ezután a pisztolyát gondosan visszahelyezte a gerince mögé.

Égő szemű tevék

M. Holló János megtudta a széparcú guberáló asszonytól, hogy Szivárvány Ervin, a széparcú asszony férje megjavult, visszatért a helyes útra, ismét hisz a Nagy Fehér Madár tévedhetetlenségében, bízik a Szivárvány Harcosai fegyverében, a csontból faragott kis fehér madarak erejében, és többé nem önt rumot a gyógyteákba. Tisztán, szeszmentesen issza a gyógyteát, aminek következtében kitisztult a tekintete, és megtisztult a szíve is, nincs többé szívében félelem, gyűlölet és kegyetlenség, bár még mindig maga mellett tartja Péterfy Sándort, a testőrét, akit iszákosság miatt nyugdíjaztak a rendőrségnél, és aki gerince mögé dugott pisztollyal járkal a házban, ami még mindig idegesítette egy kicsit a széparcú guberáló asszonyt, lassanként azonban kezdte a testőrt is megszokni, mert az sohasem vette elő a pisztolyt a háta mögül, Ervint viszont megnyugtatta a jelenléte, és Péterfy Sándor egyebekben is hasznosította magát, szeretett főzni, rendszerint ő főzte a vacsorát, esténként tüzet gyújtott a kertben, és különféle húsokból gulyást, paprikást vagy pörköltet főzött, amiből Ervin sokat és jóízűen evett, az asszonynak is ízlettek Péterfy Sándor nyílt tűzön főzött ételei, de a legfontosabb mégis az volt, hogy Ervin szívébe visszaköltözött a béke és nyugalom. Ehhez valamelyest hozzájárult a Gashi nevű kereskedő is, akinek három boltja volt, és akit tulajdonképpen M. H. János hozott össze Ervinnel, ő beszélt neki először Ervin gyógyteáiról és a Szivárvány Harcosainak fegyveréről, ezek után Gashi meglátogatta Ervint, megnézte a Szivárvány Harcosainak a fegyverét, ami szeretetté változtatja a szemekből kisugárzó gyűlöletet, Gashi úgy tett, mintha elhinné ezt, de igen csekély érdeklődést mutatott a kis fehér madár iránt, őt a békességet árasztó gyógyteák érdekelték inkább, elmagyarázta Ervinnek, hogy hamarosan háború lesz, a fejlett nyugati köztársaságok felé máris lezárultak a határok, alig tud már beszerezni minőségi árut, ez biztos jele annak,

hogy hamarosan háború lesz, márpedig háborúban nagy keletje van a békességet árasztó gyógyteáknak és természetesen a fegyvereknek. Ervin akkor főzött többfajta gyógyteát, Péterfy Sándor meg tüzet gyújtott a kertben, hogy gulyáslevest főzzön vacsorára. A Gashi nevű kereskedő hosszasan ízlelgette a gyógyteákat és elégedettnek látszott, megegyezett Ervinnel, hogy kezdetben kétfajta gyógyteát hoz forgalomba, a gyógynövényeket kis fehér papírzacskókba csomagolják, a papírzacskóra kézzel ráírják, hogy: „A Nagy Fehér Madár receptje szerint készült Gyógytea”, ez alá pedig az egyik gyógynövénykeverékre azt írják, hogy „Békességet hoz a szívnek”, a másikra pedig, hogy „Nyugalmat ad a léleknek”. Ervin javasolta még, hogy Gashi a három boltjában a gyógyteák mellett árusítsa a csontból faragott kis fehér madarakat is, amibe Gashi kedvetlenül ugyan, de beleegyezett, aztán Ervinéknél maradt vacsorára, de mivel hithű muzulmán volt, előzőleg kifaggatta Péterfy Sándort, hogy milyen húsból készítette a gulyáslevest, a fegyveres testőr megnyugtatta, hogy a gulyáslevest marhahúsból főzte, mire Gashi jóízűen bevacsorázott, majd megkérte Péterfy Sándort, hogy mutassa meg neki a pisztolyát. Péterfy Sándor elővette gerince mögül a pisztolyt, átadta Gashinak, aki elégedetten és mosolyogva forgatta a kezében, talán még elégedettebbnek látszott, mint akkor, amikor a gyógyteákat kóstolgatta és később félrehívta Péterfy Sándort és igen sokáig beszélgettek a lőfegyverekről.

Gashi vérbeli kereskedő volt, tudta, hogy mit kell árulnia a boltjaiban. A csontból faragott kis fehér madaraktól alig adott el néhányat, a gyógyteákat azonban vették az emberek, megfőzték otthon, megitták, és úgy érezték, hogy békesség költözött a szívükbe, és hogy megnyugodott a lelkük, aztán újból vásárolták a Nagy Fehér Madár receptje szerint összeállított gyógynövénykeverékeket. Ervinnek gyorsan kifogyott a készlete, erre felfogadott három asszonyt, kivezette őket a város szélére, megmagyarázta nekik, hogy milyen gyógynövényeket szedjenek a mezőkön és a dűlőutak mentén, az asszonyok szorgalmasan szedték a kamillát, a kakukkfűvet, a zsályát és még sokféle vadon termő növényt, aztán elvitték Ervin kertjébe, ott a fűre terített sátorponyvákra szórták, és amikor a nap megszáritotta a gyógynövényeket, Ervin összeállította a szívet békéltető és a lelket

nyugtató keverékeket. Végre Ervin is dolgozott valamit, és pénzt is keresett. M. H. J. meg volt győződve róla, hogy Ervin ez idáig semmit sem csinált, csöndesen kortyolgatta a gyógyteaít, néha csontból kifaragott egy-egy kis fehér madarat és békés szívvel és nyugodt lélekkel hagyta, hogy széparcú felesége gyűjtögesse a kenyérdarabokat a szemeteskannákból, és hogy a kenyérdarabokon kövérré hizlalja a disznókat, Ervin meg sötétbarna szerzetesi csuhában járkált a tágas szobákban, nyakában ezüstláncon lógott a kis fehér madár, és ő mint a Szivárvány Harcosa lelkesen hirdette a Szivárvány Harcosai bölcs tanítómesterének, a Nagy Fehér Madárnak az igéit, és mikor ezért egyszer duhaj fiatalemberek megverték, Ervin még testőrt is fogadott maga mellé, még erre is tellett a guberáló asszony szorgalmából. Most azonban Ervin is szorgalmas lett, töltögette a papírzacskókat, gyógyteaíránt állandóan nőtt a kereslet, már öt asszony szedegette a gyógynövényeket, sőt Gashi ajánlatára Ervin maga mellé vett még egy Ibrahim nevű fiút is, akinek nyakába akasztott egy kis fehér madarat, beavatta a Szivárvány Harcosainak titkaiba, vagyis megtanította összeválogatni a gyógynövényeket, ettől kezdve Ibrahim töltögette a papírzacskókat, Ervin inkább csak a szervezéssel foglalkozott, de még mindig hasznos és jövedelmező munkát végzett. Ibrahim egyébként Gashi rokona volt, Gashi rendelte sürgősen maga mellé valahonnan a déli országrész hegyeiből, nem akarta, hogy a fiút behívják katonának. Mert Gashinak még valamiben igaza lett. Tényleg kitört a háború a nyugati országrészekben, egyre több helyen lövöldöztek, és egyre több fiatalot hívtak be katonának. A háború még inkább fellendítette Szivárvány Ervin és Gashi üzletét, a megriadt emberek sok gyógyteaírt ittak, a kis fehér madarakból is többet vásároltak, mint kezdetben, de az igazi nagy üzlet mégis a gyógytea volt.

M. H. J.-nek mindezt a széparcú guberáló asszony mesélte el, aki kenyérgyűjtő körútjainak végeztével délutánonként továbbra is feljárt M. H. J. lakására, lezuhanyozott, és ágyba bújt M. H. J.-vel, és igen elégedett volt az életével, még M. H. J. furcsaságait is kezdte megszokni, nem zavarta már túlságosan, hogy az ablakpárkányra állandóan egy éles balta van kihelyezve, és nem szörnyülködött már, ha M. H. J. a svábbogarak kiirtásának módozatait ecsetelte, vagy ha ke-

gyetlen bibliai történeteket mesélt. M. H. J. is nagyjából elégedett volt az élettel, néha nyugtalanították ugyan a háborús hírek, alapjában véve azonban vidám szívvel írta bibliai tárgyú regényét Izsakhárról, Jákob mostoha sorsú fiáról. M. H. J. kedvelte és sajnálta kicsit Izsakhárt, ezért az atyai áldás lehangoló jóslatával ellentétben a regény hetedik fejezetében Izsakhárnak egyáltalán nem volt mostoha sorsa, igaz, hogy keményen dolgozott a tűző napon, de vidám szívvel balagott az őszelek után, szántotta a silány félsivatagi földet, szolgálai is vidám szívvel dolgoztak, az őszeleket időnként bögölyszerű, gonosz rovarok támadták meg, ilyenkor az egyébként is rosszindulatú állatok ingerlékenyek lettek, de a munka még így is szépen haladt, Izsakhár háza népe elégedett volt, a szolgálak és az őszelehajcsárok esténként még énekeltek is a karámok mellett, éjszaka pedig nyugodt álmuk volt. Ezt látván Izsakhár úgy érezte, elérkezett az idő, hogy elinduljon korábban tervezett útjára északkelet felé, ahol birkanyáit őrizték megbízható, derék birkapásztorok. Földművelő embereit utasította, hogy szántsanak továbbra is szorgalmasan, és éljenek a vallási előírások szerint, ő meg útnak indult, elment északkelet felé. Megtalálta a derék birkapásztorokat, megsejmelte a birkanyáját, elégedetten nyugtázta, hogy szépen gyarapodik a jószágállomány, megdicsérte a derék pásztorokat, azok meg bőségesen megvendégelték Izsakhárt, esténként illatos keleti fűszerekkel ízesített birka-húst főztek neki, és misztikus történeteket meséltek a csillagos ég alatt. A birkapásztorok hívó, de kissé babonás emberek voltak, legtöbbször egy hatalmas elvadult tevéről meséltek, szerintük a hatalmas tevé legalább háromszor akkora, mint a normális tevé, vérvörös a szőrzete, szemei is vörösen világítanak az éjszakában, időnként dübörögve végigrohan a sivatagon és a legelőkön, ilyenkor hangozan és panaszosan bégetnek a jámbor juhok, a pásztorok meg lemevednek a félelemtől, mert az állatok és az emberek is érzik, hogy nagy baj közeledik, erős sivatagi vihar jön, amely földre dönti a birkákat, és homokkal szórja tele gyapjukat, vagy dögvész lesz, és hörgögvé elhullanak a jószágok, vagy ami legrosszabb, az igaz istentől elrugaskodott martalócok ereszkednek le a hegyekből, elűzik, sőt leöldösik a békés pásztorokat, a nyájukat meg elhajtják a hegyekbe,

ahol nyárson megsütik és megeszik a birkákat, vagy eladják lelkiismeretlen városi kufároknak, akik rendszeresen kereskednek a martalóc bandákkal, mert viszonylag olcsón vásárolják meg tőlük a rabolt jószágokat. A pásztorok azt is elmondták, hogy a hatalmas teve már régen nem járt az ő tájékukon, és, hogy így hallották, nemrég nyugaton, Zebulon földjén jelent meg. Izsakhár kételkedett a hatalmas teve létezésében, de azért mégis elküldött két pásztort Zebulon földjére, hogy tudakolják meg, történt-e valami nagyobb baj arrafelé mostanában. A két pásztor elment nyugat felé, Izsakhár meg elhevert a legelésző nyájak mellett, jóízűen ette az illatos húsokat, hallgatta a birkapásztorok történeteit, és pihentető álmai voltak éjszakánként. De aztán visszatért nyugatról a két pásztor, elmondták, hogy az égő szemű teve tényleg végigszágulzott Zebulon földjén, nyomában pedig lejöttek a hegyekből a martalócok, megöltek sok birkapásztort, a nyájakat pedig elhajtották, Zebulon azonban gyorsan fegyvereseket gyűjtött maga köré, üldözőbe vette a gyilkoló rablókat, még a hegyek előtt utolérte őket, szétverte a martalócbandát, a birkanyájából is sikerült visszahajtani valamennyit, de így is nagy kárt okozott neki a hatalmas teve, és Zebulont igen elkésérítette embereinek és állatainak halála és pusztulása. Izsakhár is nagyon elszomorodott ezek hallatán, szerette testvérét, Zebulont, sajnálta, hogy ilyen sorscsapás érte, és éjszaka, amikor nyugovóra tértek a birkanyájak, és elaludtak a birkapásztorai is, istenéhez fohászkodott, és arra kérte, hogy kímélje meg őt az égő szemű tevétől.

Eddig jutott M. H. J. a regényírásban, és akkor egy délután azt mondta neki a széparcú asszony az ágyban:

- A férjem arra kéri, hogy holnap reggel jöjjön el hozzánk.
- Nem szeretem, ha a megcsalt férjek maguk elé rendelnek – mondta M. H. J. kedvetlenül, mert akkor éppen Izsakhárra gondolt, és nem tetszett neki, hogy félelem költözött Izsakhár szívébe az égő szemű teve miatt.
- Az a Gashi nevű ellenszenves kereskedő is ott lesz nálunk holnap reggel – mondta az asszony. – A férjem pedig nem tudja, hogy megcsalom őt magával.

– A Gashi nevű kereskedő egyáltalán nem ellenszenves ember – okvetetlenkedett tovább M. H. J. – Kissé marcona kinézésű ugyan, de nagyon ügyes kereskedő, és gazdaggá teszi Szivárvány Ervint azzal, hogy árusítja a gyógyteáit.

– Férjem a Szivárvány Harcosa és Kovács Ervin a becsületes neve – mondta az asszony.

– Engedje meg, hogy én továbbra is Szivárvány Ervinnek nevezsem – mondta M. H. J. – És ne veszekedjünk. Béküljünk ki. Legalább mi béküljünk ki mindenkivel ebben a háborús világban. Ajánlom, hogy béküljön ki Gashival is.

– Gashi túl sokat beszélget Péterfy Sándorral, és állandóan a fegyverekről tárgyalnak – mondta az asszony.

– Péterfy Sándor is rendes ember, és jól bánik a pisztollyal – mondta M. H. J. – Egyszer két pisztolylövessel kiűzött a kocsmából egy garázda fiatalokból összeverődött bandát.

– Péterfy Sándor is ott lesz nálunk holnap reggel – mondta az asszony.

– Mit akarnak tőlem Ervinék?

– Valamilyen szívességet szeretnének kérni magától. Azt mondják, hogy művészféle ember segítségére lenne szükségük.

– Akkor elmegyek, és segítek rajtuk – mondta M. H. J.

Másnap reggel M. H. J. korán felkelt, megtisztálkodott, felöltözött, és nyakába akasztotta a cukorspárgán lógó kis fehér madarat, bár nem hitt a szeretet sugalló varázserejében. Tehát a Szivárvány Harcosainak fegyverével ment el a külvárosba, ahol Ervinék szép kertes háza állt. Meleg volt már kora reggel, a külvárosi kocsma kinyitottak, a pincérek kihordták már az utcára az asztalokat, az egyik kocsmá előtt bukósisakos fiatalember ült az asztalok körül, motorke-rekpárjaikat a fal mellé állították, M. H. J. nem kedvelte a bukósisakos fickókat, mert azok egyszer oldalba rugdosták és megverték volna még egyszer, de akkor Péterfy Sándor két pisztolylövessel szétkergette őket. Most viszont M. H. J. nem kis meglepetésére Péterfy Sándor ott ült a fiúk között, és barátságosan beszélgetett velük. M. H. J. lassan odament az asztalok közé, és leült egy üres székre. A bukósi-

sakos fejek feléje fordultak, és igen barátságtalan szemek néztek rá. M. H. J. Péterfy Sándorra mutatott.

- Ez az úr jó barátom. Pisztolya van, és remekül tud vele célozni.

Ekkor újabb meglepetés érte M. H. J.-t.

- Nekünk is vannak pisztolyaink - mondták a sisakos fiúk, hátuk mögé nyúltak, és a gerincük tájékáról pisztolyokat vettek elő. Maguk elé rakták a pisztolyokat az asztalokra.

M. H. J. nyelt egyet, és kissé ostobán azt kérdezte:

- Fegyverviselési engedélyetek van?

- A rendőrségnél kedvelnek engem - mondta Péterfy Sándor. - Igaz, hogy iszákosság miatt kiszuperáltak, de azért még sokan kedvelnek engem, és tudják, hogy mostanában nem iszom.

- Maga hogy kerül ezek közé a harcias fiúk közé? - kérdezte M. H. J.

- Megbarátkoztam velük - mondta Péterfy Sándor. - Derék fiúk ezek, és lelkes hazafiak. És én majd megtanítom őket pontosan célozni a pisztolyokkal. Délután kimegyünk a város melletti mezőre, és majd gyakorolunk.

- Azon a mezőn szorgos asszonyok gyógynövényeket gyűjtenek - mondta M. H. J.

- Elférünk mi is a gyógynövények között - mondta Péterfy Sándor.

- És a szorgos asszonyokra nem fogunk lőni.

- A Szivárvány Harcosainak fegyverét kellene hordanotok - mutatott M. H. J. a nyakában függő kis fehér madárra. - Ez szeretetté változtatja a gyűlöletet.

- Menjen a fenébe azzal a vacakkal - torkolták le a sisakos fiatalemberek. - Ki akarják irtani a testvéreinket. Harcolni fogunk értük.

- Nem láttatok erre felé valamelyik éjszaka egy égő szemű hatalmas vörös tevét nyugat felé száguldani? - kérdezte M. H. J.

- Sohasem láttunk tevét erre felé - mondták a fiúk. - Az éjszaka tankok mentek nyugat felé, most már biztosan a Duna túlsó partján vannak. Mi is hamarosan elme gyünk a tankok után.

- Délután találkozunk, most tegyék el a pisztolyokat - mondta a fiúknak Péterfy Sándor, aztán intett M. H. J.-nek. - Ervinék várnak bennünket.

A bukósisakos fiatal emberek engedelmesen eltűntették a pisztolyokat, M. H. J. meg elindult Péterfy Sándorral Ervinékhez. M. H. J.-t kicsit lehangolta az imént látott sok pisztoly, halkan azt mondta:

- Nem hiszem, hogy okos dolog volt fegyverviselési engedélyt adni ezeknek a lelkes fickóknak.

- Így legalább tudjuk, hogy kik hordanak fegyvert - mondta Péterfy Sándor. - Esetleg azt is megtudhatjuk, hogy kik árusítanak titokban fegyvereket. Nekünk felelős felnőtteknek tudnunk kell az efféle dolgokról.

- Maga még mindig a rendőrségnek dolgozik?

- Néha segítek nekik és ők is kedvelnek engem.

- Attól tartok, hogy a lelkes fiúk itthon is lövöldözni fognak.

- Kimennek a frontra. És amikor onnan visszajönnek, már nem lesznek ilyen lelkesek.

- Nem biztos, hogy mindenki visszajön közülük - mondta M. H. J.

- Nem biztos - hagyta rá Péterfy Sándor. - De hagyjuk most ezt, törődjünk inkább a gyógyteákkal.

Megálltak Ervinék háza előtt, a kertben leterített sátorponyvákön gyógynövények száradtak a napon, sokféle gyógynövény volt a ponyvákra szórva, néhány fajta M. H. J. megítélése szerint közönséges gaznövényre hasonlított, de bizonyára ezeknek is megvolt a megfelelő gyógyhatásuk. A gyógynövények között egy kese hajú fiatalember szorgoskodott, bizonyára ő volt Ibrahim, akit Ervin beavatott a Szivárvány Harcosainak egyes titkaiba, gyorsan és hozzáértéssel válogatott a száradó növényekből, és gyorsan töltögette a kis fehér papírzacskókat.

M. H. J.-ék gyógynövények mellett mentek be a házba. Ervin és Gashi már várta őket a nappali szobában, és mindketten megörültek M. H. J.-nek.

- Köszönöm, hogy eljött - mondta mosolyogva Ervin. - Megfőztem már a teát, mindjárt hozom.

- Rumot is hozzon a tea mellé - mondta M. H. J. Ervin ennek hallatán már nem mosolygott, megrovóan azt mondta:

– Mi rum nélkül isszuk a teát. A gyógyteának csak akkor van jótékony hatása a szívre és lélekre, ha tisztán isszák.

– Én rummal kérem – mondta M. H. J. – Az én szívemre és lelkemre most a rumos gyógytea lesz igazán jó hatással.

Ervin csalódottan ment ki a konyhába, Gashi azonban még mindig mosolygott, keményen kezét fogott M. H. J.-vel, és azt mondta:

– Jártam egyszer a lakásán, jól emlékszem magára. Maga az a művészféle ember, aki baltát tart az ablakpárkányon.

– Író vagyok – mondta nem túl büszkén, de azért mégis önérzetesen M. H. J. – És tényleg kiraktam egy baltát az ablakpárkányra.

– Sikerült elriasztani a leselkedő gonosz embereket?

– Nem sikerült – vallotta be M. H. J. szomorúan. – A szemközti épületből valaki továbbra is katonai távcsővel figyel a szobám ablakát. Sőt, amióta kitört a polgárháború, az illető egyre gyakrabban szegezi rám a távcsővét.

– A baltától ma már senki sem ijed meg – mondta Gashi. – Majd küldök magának egy pisztolyt, azt tegye ki az ablakba.

– Ma reggel sok pisztolyt láttam – mondta M. H. J. – Emiatt kissé boldogtalan vagyok most.

– Rengetegen vásárolnak lőfegyvert mostanában – állapította meg Gashi.

– Nagy baj történhet, ha mi felelős emberek nem tudjuk ellenőrizni a lőfegyverek útját – mondta Péterfy Sándor.

Ervin nagy ezüsttálcán behozta a teát, és hozott egy üveg rumot is. Leültek mind a négyen az asztalhoz, kitöltötték a teát a csészékbe, M. H. J. rumot is jócskán öntött gyógyteájába, és nem törődött Ervin rosszálló tekintetével. Iszogatták a gyógyteát, M. H. J. csakhamar úgy érezte, hogy a tea jótékonyan hat szívére és lelkére és megkérdezte:

– Miért kértetek ide az urak?

Ervin két kis fehér papírzacskót tett M. H. J. elé. Mindkettőn kézírással az állt, hogy „A Nagy Fehér Madár receptje szerint készült Gyógytea”, ez alatt pedig az egyiken azt írta „Békességet hoz a szívnek”, a másikon „nyugalmat ad a léleknek”. M. H. J. sokszor hallotta már ezt a szöveget a széparcú guberáló asszonytól, de azért hosszasan tanulmá-

nyozta a papírzacskókat, ismét öntött a csészéjébe egy kevés gyógyteát és sok rumot, aztán kérdően nézett a másik három emberre.

– Eddig ilyen csomagolásban árultuk a Nagy Fehér Madár gyógyteáit – mondta Ervin olyan arccal, mintha megbánta volna, hogy házába hívta M. H. J.-t. – Elnyertük a vásárlók bizalmát, a kereslet egyre növekszik gyógyteáink iránt. Éppen ezért úgy érezzük, hogy tetszetősebb csomagolásban kellene árusítani a gyógynövényeket.

– És természetesen drágábban – mondta némi iróniával M. H. J.

– Valamivel drágábban, de sokkal szebb papírzacskóban – mondta Gashi. – Maga művészféle ember, talán javasolhatná...

– Iparművészt vagy festőt kellett volna ide hívniuk – mondta M. H. J.

– Az íróknak általában sokkal jobb ötleteik vannak, mint a festőknek – mondta Gashi. – Szárnyalóbb a képzeletük.

– Ez igaz – mondta kissé felvillanyozva M. H. J., és mivel nem volt semmilyen ötlete, elgondolkozva bámulta Szivárvány Ervint, aki mereven üldögélt sötétbarna csuhájában, nyakában ezüstláncon lógott a Szivárvány Harcosainak fegyvere, és Ervin csalódottan látszott, mert továbbra sem tetszett neki, amiért M. H. J. sok rummal issza a gyógyteát. M. H. J.-t feldühítette Ervin csalódottsága és kételkedése, így hát lassan és megfontoltan előterjesztette javaslatát: – Sötétbarna papírzacskókba kell csomagolni a gyógynövényeket. Az eddigi szöveg nagyjából maradhat, csak át kell csoportosítani és valamelyest lerövidíteni, hogy frappánsabban hangozzék. A barna papírzacskók egyik oldalára fehér betűkkel rá kell nyomtatni, hogy „A Szív Békéje”, illetve „A Lélek Nyugalma”, ez alá valamivel nagyobb betűkkel azt, hogy: „Gyógytea”, a zacskó legaljára pedig felfelé ívelő félkörben kis díszes betűkkel rányomtatnák a már bevált szöveget, hogy: „Nagy Fehér Madár receptje szerint.” A sötétbarna papírzacskó másik oldalára széttárt szárnyú fehér madarat lehetne nyomtatni, mintegy védjegyként, a fehér madár bal szárnyára felírhatnánk, hogy a „Nagy Fehér Madár a Szivárvány Harcosainak világszerte elismert tanítómestere”, a jobb szárnyra pedig azt, hogy: „Sok millió embert gyógyított meg bolygónkon.”

- A Nagy Fehér Madarat az egész világon ismerik? - kérdezte Péterfy Sándor.

- Természetesen - mondta M. H. J. - Ezt kell rányomtatni a papírzacskókra.

Szivárvány Ervin és Gashi egymásra néztek, és Gashi elégedetten megjegyezte.

- Én mindig kedveltem az íróféle embereket. Rengeteg jó ötletük van.

- Megcsinálhatnánk ezeket a papírzacskókat - mondta óvatosan Szivárvány Ervin, de már látszott rajta, hogy nem neheztel M. H. J.-re, amiért rummal issza a gyógyteát.

- A használati utasítást is fel kell írni valahová - mondta Péterfy Sándor.

- Írják a fehér madár hasára - javasolta M. H. J. - De ezt már fogalmazták meg maguk, ez nem írói munka.

- Sötétbarna alapon fehér madár és fehér betűk - dünnyögte Gashi, és elégedetten dörzsölte a kezét. - Hatásos lesz, megduplázzuk a forgalmat. Dragomir gyorsan meg fogja csinálni a szép papírzacskókat.

- Ki az a Dragomir? - kérdezte M. H. J.

- Jóbarátom, és mindenhez ért - mondta Gashi. - Jövő héten már új, tetszetős csomagolásban árusítjuk a gyógyteákat.

- Köszönöm a teát - mondta M. H. J., és felállni készült. - Máris érzem jótékony hatását.

Szivárvány Ervin ekkor váratlan szolgálatkészséggel maga töltött teát és rumot M. H. J. csészéjébe, és ezt mondta:

- Még valamit szeretnék kérni magától.

- Micsodát? - kérdezte M. H. J., és ülve maradt.

- Írjon egy könyvet a Nagy Fehér Madárról. Egy rövid frappáns könyvet a Nagy Fehér Madár jószágáról, bölcsességéről és csodálatos tehetségéről.

- Nem érek rá - mondta M. H. J. - Izsakhárról írok regényt és Izsakhár most éppen nagy bajban van: földjétől nyugatra véres harcok dúltak, és Izsakhár fél, hogy a véres harcok átterjednek az ő földjére is.

- Gyorsan kiadnánk a Nagy Fehér Madárról szóló könyvet, és jól megfizetnénk - mondta Gashi.

M. H. J. elgondolkozott egy kicsit, még mindig szabódott, de már kevesebb meggyőződéssel.

- Jóformán semmit sem tudok a Nagy Fehér Madárról - mondta.

- Sokat tud róla - mondta Gashi. - Tudja, hogy a Szivárvány Harcosainak világszerte elismert tanítómestere, és hogy sok millió embert gyógyított meg bolygónkon. A többit már könnyű hozzáírni.

- Majd megfontolom a dolgot - mondta rumos teát iszogatva M. H. J. - Előbb mindenesetre Izsakhárnak kell békességet teremtenem. A Nagy Fehér Madár meg addig is piacra dobhatna még néhány csodaszert. Mondjuk félelem elleni gyógyteát, vagy egy olyan csodakenőcsöt, ami elősegíti a lőtt sebek gyors begyógyulását.

Most Gashiék gondolkodtak egy kicsit, Gashi később derűs arccal bólintott Ervin felé, és akkor Szivárvány Ervin azt mondta:

- Majd beszélék a Nagy Fehér Madárral. Bizonyára vannak efféle receptjei, és ő szívesen segít a szenvedő embereken.

Elégedettek voltak valamennyien. M. H. J. kissé kótyagos fejfelé ment haza, ágyba feküdt, és délutánig aludt, a széparcú guberaló asszony ébresztette fel, és nagyon hálás volt, amiért M. H. J. segített Szivárvány Ervinnek. Az asszony az elkövetkező napokban is hálásan viselkedett, és két zacskó gyógyteát hozott, immár az új csomagolásban. A sötétbarna papírzacskók a szétárt szárnyú fehér madárral igazán mutatósak voltak, M. H. J. már-már elhitte, hogy az íróknak valóban szárnyaló a képzeletük.

Közben írogatta regényét, Izsakhár földjén szerencsére nem bukkant fel az égő szemű teve, a birkapászoroknak azonban rossz sejtelmek voltak, Izsakhár néha alig tudta megnyugtatni őket. Aztán egyszer alkonyattájt megjelent Izsakhár egyik földművelő embere, közölte Izsakhárral, hogy nagy földterületet felszántottak már és elérkezett a vetés ideje, el kellene döntenie, hogy mit vessenek a felszántott földbe. Izsakhár nem tudta, hogy mit vessenek a felszántott földbe, de megígérte, hogy éjszaka majd megfontolja a dolgot.

Azon az éjszakán valaki becsöngetett M. H. J. lakásába, és az ajtaján is türelmetlenül dörömbölt. M. H. J. kinyitotta az ajtót, az Ibrahim

nevű kese hajú fiú állt előtte, nyakában a Szivárvány Harcosainak a fegyvere lógott, koffer volt a kezében, és nagyon idegesnek látszott.

- Engedjen be gyorsan – suttogetta.

M. H. J. beengedte a lakásba, Ibrahim letette a koffert, zsebébe nyúlt, elővett egy pisztolyt és M. H. J. kezébe nyomta.

- Gashi küldi magának. Azt üzeni, hogy tegye ki az ablakpárkányra.

M. H. J. nézegette a pisztolyt és megkérdezte:

- Mit üzent még Gashi?

- Engedje meg, hogy ma éjszaka itt aludjak – mondta Ibrahim.

- Reggel az első nemzetközi gyorsvonattal elpucolok az országból.

Bementek a szobába, leültek, Ibrahim még mindig kapkodott levegő után. M. H. J. az íróasztalra tette a pisztolyt.

- Mi történt? – kérdezte.

- Rám talált a katonaság Gashinál. Hozták a behívót, Gashi letagadta, hogy otthon vagyok, de a katonarendőrök a ház előtt maradtak a gépkocsijukkal. A kerteken keresztül szöktem ide magához.

- Ismerek egy csoport harcias bukósisakos fickót, akik önként akarnak kimenni a frontra – mondta M. H. J.

- Felőlem a testvérek gyilkolhatják egymást – mondta Ibrahim.

- Én nem megyek a vágóhídra, ez nem az én háborúm.

- Kár, hogy el kell menned. A gyógyteákkal te is sok pénzt kereshetnél volna.

- Meg a fegyverekkel is – mutatott Ibrahim a pisztolyra.

- Gashi fegyvereket is árul? – kérdezte M. H. J.

- Egy Dragomir nevű pasas irányítja a fegyverkereskedést a városban. Néha Gashinak is juttat néhány pisztolyt, Gashi meg gyorsan eladja őket, mert az emberek félnek, és ilyenkor vásárolják a fegyvereket.

- Hallottam erről a Dragomir nevű pasasról – mondta M. H. J. – Állítólag jóbarátja Gashinak és mindenhez ért. Gyógyteás zacskókat is készít.

- Hagyjuk most ezt – mondta türelmetlenül Ibrahim. Meséljen nekem Budapestről.

- Budapestre akarsz szökni?

- Hallottam, hogy néhány itteni magyar fiú már elszökött oda.

- Az itteni magyar fiúk tudnak magyarul.

- Én is megtanultam egy kicsit magyarul Ervinék házában.

M. H. J. nagyvonalakban eligazította Ibrahimot Budapesten. A Keleti pályaudvarnál kezdte, a földalatti vasúttal folytatta, felsorolta néhány szálloda és idegenforgalmi ügynökség nevét, s megemlítette néhány sörözőt is. Azután átküldte Ibrahimot a másik szobába, és javasolta neki, hogy próbáljon aludni reggelig. Nem volt benne biztos, hogy Ibrahim aludni tud azon az éjszakán. M. H. János sem tudott aludni. Megnézte, hogy vannak-e golyók a pisztolyban. Voltak. Aztán arra gondolt, hogy Izsakhárnak is nyugtalan éjszakája van a vetési munkálatok miatt. M. Holló János le is írta ezt, és ekkor Izsakhárnak eszébe jutott, hogy egyszer, amikor a bibliai vásárról hajtottak haza az öszvéreket, a homokdombok között találkoztak egy ősz szakállú bölcs öregemberrel, aki gyógynövényekből teát főzött, és meggyógyított egy törött bordájú öszvérhajcsárt. Izsakhár elhatározta, hogy reggel elindul megkeresni a bölcs öregembert, és kelő tisztelettel érdeklődni fog nála a törött bordákat összeforrasztó gyógynövények felől, és majd csak azután dönti el, hogy mivel vesse be felszántott földjét.

Ha majd megritkulnak a csillagok

M. Holló János egy Beretta márkájú pisztolyt kapott ajándékba a Gashi nevű kereskedőtől, akinek három boltja volt a városban, de mégis sokat panaszkodott, mert már hónapok óta nem kapott minőségi árut a nyugati országreszekből, így hát főleg Szivárvány Ervin gyógyteáit árusította tisztes haszonnal, mert a gyógyteák megbékéltették a szíveket és megnyugtatták a lelkeket, az emberek megvásárolták a gyógyteákat, mert a háborúban békés szívre és nyugodt lélekre vágytak, emellett természetesen lőfegyvereket is vásároltak, és Gashi titokban lőfegyvereket is árusított, sokan árusítottak akkoriban már lőfegyvereket, ezeket is vásárolták az emberek, és nem is titkolóztak, M. H. János egyszer a saját szemeivel látta, hogy a bömbőlő motorkerékpárokat kedvelő bukósiskos fiatal emberek egy külvárosi kocsmá előtt fényes nappal pisztolyokat raktak ki az asztalra, egyáltalán nem titkolták, hogy fegyverkeznek, és igen hazafias és harcias hangulatban voltak, elégedetten szemlélték a fejük fölött röpködő katonai repülőgépeket és helikoptereket, és annak is örültek, ha időnként tankok és egyéb páncélozott járművek vonultak nyugati irányba. Péterfy Sándor, az egykori rendőr, Szivárvány Ervin testőre megtanította a harcias fiúkat a fegyverforgatásra, a város melletti tágas mezőn gyakorolták a célbalövést, közelükben szorgalmas asszonyok szedték a gyógyhatású vadvirágokat Szivárvány Ervinnek, és rémüldöztek a pisztolylövések hallatán, a lelkes fiúk azonban nem lőttek az asszonyokra, csak éjszakánként viselkedtek néha felelőtlenül, száguldoztak a motorkerékpárjaikon, és időnként az ég felé lődöztek, amivel igencsak nyugtalanították a „Szív Békéje” és a „Lélek Nyugalma” elnevezésű gyógyteák rendszeres fogyasztóit. Aztán egy szép napon a bukósiskos fiúk lelkesen elmentek a nyugati irányba a tankok nyomán, elmentek a háborúba. Nyugat irá-

nyából viszont menekülők érkeztek tömegesen, ők már tudták, hogy nem jó dolog a háború.

M. H. J. is tudta, hogy rossz dolog a háború, nem akart lőni a Berettájával még az ég felé sem, a pisztolyt kitette az ablakpárkányra, az ablakpárkányon még a háború előtti időkből volt ott egy balta is, amivel M. H. J. már régóta fürkésző és ellenségesnek vélt tekinteteket akarta elriasztani, a szemközti bérházból ugyanis egy ismeretlen valaki igen gyakran figyelte katonai távcsővel M. H. J. ablakát, ami a háború beálltával még inkább nyugtalanította M. H. J.-t, kirakta tehát az ablakba a pisztolyt is, ettől kezdve mintha ritkábban meredt volna rá a katonai távcső, de a repülőgépek és a helikopterek még mindig alacsonyan és harsogva repültek el a város felett, úgyhogy M. H. J. ez időben igen mélabúsan morzsolgatta napjait, őszinte szívvel már csak annak tudott örülni, hogy délutánonként feljárt hozzá Szivárvány Ervin felesége, a széparcú guberáló asszony, ágyba feküdt vele, és kedves volt hozzá, de a széparcú asszony szemében is félelem látszott, félt az alacsonyan repülő harci gépektől, és az sem vigasztalta, hogy nagyot lendült előre férjének gyógytea üzlete, mert Ervin feje az utóbbi időben mintha megbódult volna a vadvirágok illatától és a gyógynövényekért csordogáló pénz szagától, időnként a maga csöndes módján célzásokat tett arra, hogy a szép kertés házuk udvarában túlságosan bűzlenek a disznóólak, esetleg felszámolhatnák a sertésállományt, és felesége a guberálás helyett felügyelhetne a gyógynövényeket gyűjtő asszonyokra, hiszen ekkor már tizenöt asszony szedegette és csomagolta a gyógynövényeket, valakinek felügyelni kellett volna a munkájukra, és a gyógyteák egyébként is több hasznot hoztak, mint a fárasztó disznóhizlalás. A széparcú asszony azonban már vagy tíz éve disznóhizlalással foglalkozott, a szemeteskannákból összegyűjtött kenyérdarabokkal etette disznait és idővel furcsamód megkedvelte ezt a gusztustalan munkát, és talán annak is örült, hogy guberáló körútjai végén összefekhetett M. H. J.-vel, kedvesek lehettek egymáshoz, és sokat beszélgethettek szép és okos dolgokról. De az alacsonyan röpködő harci gépek megjelenésével már egyre kevesebbet beszélgettek az ágyban, és akkor is főleg a vadvirágokról és a disznókról.

Izsakhárról már alig beszélgettek ebben az időben, pedig M. H. J. még mindig írta regényét Izsakhárról, bár a repülőgépek, a helikopterek és a nyugat felé vonuló páncélosok őt is megrettentették néha, így aztán Izsakhár napokig tétován bolyongott a bibliai pusztaságban, négy hűséges embere kísérte ezen az útján, egy nagyon öreg és nagyon bölcs öregembert kerestek, akiről tudták, hogy ismeri a gyógynövények titkait, és csodatevő gyógyteákat főz valahol a homokdombok között, csak hogy arrafelé a sivatagban nehéz volt tájékozódni, a homokdombok változtatták formáikat, sőt a helyüket is, Izsakhárék sok vargabetűvel kóvályogtak a forró homokban, a nap is forrón sütött a fejükre, az éjszakák meg hidegek voltak, és ilyenkor egészen közletről hallották az éhes ragadozó állatok dühös csaholását vagy panaszos vonítását. Végül mégiscsak megtalálták a bölcs öregembert. Kopott, szakadozott sátor előtt ült az öregember, és természetesen gyógyteát főzött, Izsakhárék tisztelettel köszöntötték, aztán kimerülten leheveredtek a tűz köré, esteledett már, a levegő kezdett lehűlni a sivatagban, az öregember gyógyteát adott Izsakháréknak, amitől már nem érezték magukat nagyon fáradtnak, és nem is fáztak, az öregember tényleg értett a gyógyteák készítéséhez. Izsakhár akkor elmondta, hogy a jámbor birkapásztoroktól azt hallotta, hogy időnként egy hatalmas, égő szemű teve rohan végig a sivatagban, és ez mindig valami nagy bajnak az előjele, az égő szemű teve nemrégén nyugaton, Zebulon földjén száguldott végig és nyomában istentől elrugaskodott martalócok jöttek, akik legyilkolták Zebulon embereit, és elrabolták a birkanyájukat. Az öregember bólogatott, elgondolkozva simogatta a szakállát, ahogyan azt a bibliai bölcs öregemberek szokták, azt mondta, hogy igazat beszélnek a birkapásztorok, ő nagyon hosszú élete során látta is néhányszor az égő szemű tevét, nyomában valóban mindig valamiféle baj zúdult az emberekre, és ilyenkor sokan elzarándokoltak hozzá gyógyteát inni, vágott és szűrt sebeiket gyógyították, az igazi nagy szerencsétlenséget azonban nem az égő szemű teve jelzi, hanem az, amikor a tiszta égen nagyon-nagyon meggritkulnak a csillagok, és még a sivatagi homok is koromfeketének látszik, ilyenkor nagy öldöklések következnek és a nagy öldöklések után még ő sem tud elég fájdalomcsillapító

gyógyteát főzni a jajgató embereknek. Izsakhár ekkor elérkezettnek látta az időt, hogy rátérjen jövetelének céljára. Beszélt gazdag jószágállományáról, és arról, hogy öszvéreivel nagy földterületet szántott fel, és hogy a felszántott földbe gyógynövényeket szeretne vetni. Az öregember egyelőre még nem akarta elárulni gyógyteáinak titkát, inkább magáról mesélt, elmondta, hogy őt Zahavánnak hívják, és Ézsau nemzetségéből származik, amin Izsakhár módfelett elcsodálkozott, mert tudta, hogy Ézsau népével már réges-régen elköltözött a Széír hegyére és annak környékére, nem értette, hogy a bölcs öregember miért maradt itt Jákob ivadécai között, Izsakhár földjén, de az öregember azt már nem magyarázta meg, nyugovóra tért sátorában. Izsakhárt nem kedvetlenítette el az öregember titkolózása, biztos volt benne, hogy egyszer majd beszélni fog a gyógynövényekről is, meg egyébként is azon az éjszakán rengeteg csillag volt az égen, a gyógytea is jótékonyan hatott, úgyhogy Izsakhárék nyugodt és bizakodó lélekkel aludtak el a tűz mellett.

M. H. J. regényének e fejezetében olyan gyakran emlegette a gyógyteákat, hogy ő maga is megkívánta a gyógyteát, elhatározta hát, hogy elmegy Ervinhez, a Szivárvány Harcosához. Az utóbbi időben egyébként is gyakran eljárt Ervinék szép, kertes házába, örült, hogy kimozdulhatott a bérházi lakásából, Ervinék kertjében kellemesen illatoztak a leterített sátorponyvákön száradó gyógyhatású vadvirágok, és nyüzsgés is volt mindig a kertben, szorgalmas asszonyok széttárt szárnyú kis fehér madárral díszített sötétbarna papírzacskókba csomagolták a gyógynövénykeverékeket a Nagy Fehér Madár receptje szerint, a széparcú guberáló asszony is előbukkant néha a disznóólak felől, kimért udvariassággal köszöntötték egymást M. H. J.-vel, nem akarták, hogy Ervin megsejtsen valamit gyöngéd kapcsolatukról, így aztán Ervin mindig kedvesen fogadta M. H. J.-t, gyógyteát főzött neki, és csak olyankor borult el a tekintete, amikor M. H. J. rumot kért a teába, márpedig M. H. J. mindig kért rumot, ezt Ervin nem helyeselte, de azért hosszasan elbeszélgettek a békességről és a szeretetről és a Szivárvány Harcosainak fegyveréről, a csontból faragott kis fehér madárról, amelyet a Szivárvány Harcosai a nyakukban hordtak, és amely szeretetté változ-

tatta át a szemekből áradó gyűlöletet, és a Nagy Fehér Madárról is sokat beszélgettek, Ervin szerette volna, ha M. H. J. könyvet ír a Nagy Fehér Madárról, de M. H. J. szabódott, mert éppen elég baja volt Izsakhárral, és amikor ráunt Ervin szelíd unszolására, kiment a házból és megkereste Péterfy Sándort, aki vagy a kertben ügyelgett, vagy a közeli kocsmá előtt üldögélt, de jó testőrként onnan is szemmel tartotta Ervinék házát, és a gerince mögött mindig pisztolyt hordott. Péterfy Sándorral általában a háborúról és a lőfegyverekről szoktak beszélgetni.

Péterfy Sándor most éppen a kocsmá előtt üldögélt, kávé és ásványvizet ivott. M. H. J. leült a fegyveres testőr asztalához, rumot rendelt magának, és azonnal háborús témákról kezdett beszélni.

- Szerintem a harcoló embereknek rengeteg disznóhúst kell fogyasztaniuk - mondta M. H. J. - A disznóhústól tartósan jóllakottnak és boldognak érzik magukat, és tartósan és boldogan irtják az ellenséget.

- Szerintem a harcoló embereknek elsősorban jófajta szeszes italra van szükségük - mondta Péterfy Sándor. - Még hozzá erős és gyorsan ható szeszes italra. Ettől lesznek igazán boldogok és vakmerőek, és ennek rendszeres fogyasztása után gyilkolják boldogan ellenséges érzelmű embertársaikat. A háborúban mindig adtak jófajta italokat a bátran harcoló embereknek. Most is adnak, úgy hallottam.

- A jófajta italok mellé is disznóhúst kell enni - erősködött M. H. J. - A jóllakott emberek tudnak szívvel-lélekkel harcolni.

Péterfy Sándor kissé gúnyosan nézett M. H. J.-re és megállapította:

- Az asszony tehát panaszkodott magának.

M. H. J. nyomban óvatosabb lett. Biztos volt benne, hogy Ervin nem tud semmit felesége megingásairól, a kiszuperált rendőrnek azonban jobb szeme volt, nyilván megsejtett valamit M. H. J. és a széparcú guberáló asszony kapcsolatáról. Ezért M. H. J. óvatosan csak ennyit mondott:

- Szorgalmas asszony. És jóformán ingyen hízalja a disznókat a szemeteskannákból összegyűjtött kenyérdarabokkal. Ezzel sok pénzt hoz a házhoz, és fokozza a harci kedvet is.

- A gyógyteák hozzák a nagy pénzt - mondta Péterfy Sándor, és Ervinék háza felé mutatott. - Ervin tegnap egy szép gépkocsit vásárolt. Egy alig használt Volvót.

M. H. J. végignézett az utcán, Ervinék háza előtt tényleg egy szép fehér autó állt.

- A Nagy Fehér Madárnak csodálatos receptjei vannak - állapította meg majdnem irigykedve M. H. J. - Ervin tulajdonképpen nem is olyan régen kezdett üzletelni a gyógynövényekkel, és máris szép nagy gépkocsit vásárolt magának.

- Polgárháború is kell a gyógynövényekhez - mondta Péterfy Sándor. - Ervin egy szegény menekült honpolgártól vásárolta a gépkocsit.

M. H. J. ennek hallatán hirtelen kiábrándult Ervinből, és őszinte csalódással azt mondta:

- Sohasem hittem volna, hogy Ervin kihasználja mások szerencsétlenségét.

- Ervin jóságos, szelíd lelkű és segítőkész ember - mondta Péterfy Sándor. - Engem is jól megfizet, amiért vigyázok testi épségére, házára és nem kevés pénzére, amit természetesen otthon tárol, mert nem bízik a bankokban, és ebben teljesen igaza van. Tulajdonképpen a szegény menekült honpolgáron is segített, mert megvásárolta tőle a lopott gépkocsit.

- Nem értem - mondta M. H. J. és valóban nem értette, hogy Péterfy Sándor miért beszél lopott gépkocsiról.

- Háború van, uram - magyarázta türelmesen Péterfy Sándor. - A háborúban általában rommá lövik a városokat, leöldöszik az embereket, és trágár szavakkal fenyegetik egymást a szembenálló felek. Ilyenkor a jámbor lakosság fejvesztetten menekül. Most is menekülnek a jámbor, békeszerető emberek, nemzeti hovatartozásuktól függően vagy nyugatra, vagy ide hozzánk keletre, és nemzeti hovatartozásuktól függetlenül északra, Magyarországra. Mentik az életüket, mert az emberek szeretnek élni, elhagyják otthonukat, sőt még gépkocsijaikat is. A fölfegyverzett és lelkes katonák, akik igen sok rumot isznak, mint ön is, uram, de egyéb erős szeszes italokat is fogyasztanak, továbbra is fenyegetik és lövik egymást. A trágár mó-

don fenyegetőző és lelkesen lövöldöző fiúk mögött mindig ott settenkednek az ügyeskedő honpolgárok, akik begyűjtik az elhagyott és könnyen mozgatható holmikat, főleg a gépkocsikat és azzal elmennek északra, délre, keletre és nyugatra. Szegény menekülteknek vallják magukat, szívszorító történeteket mesélnek arról, hogy lebombázták a házukat, mindenük a tűz martaléka lett, elégtek a gépkocsi tulajdonjogát és biztosítását igazoló papírok is, erre a mi emberszerető rendőségünk pecsétetes igazolást ad a zabrált gépkocsiról, amit azután el lehet adni és az ügyeskedő honpolgár visszamehet a harctérre újabb zsákmány után nézni. Lehet, hogy én is veszek hamarosan egy olcsó autót magamnak.

– A Nagy Fehér Madárnak csodálatos receptjei vannak – mondta immár másodszor M. H. J.

– Én nem vagyok a Szivárvány Harcosa és nem értek a gyógynövényekhez – mondta Péterfy Sándor. – Én a lőfegyverekhez értek.

– Tudom – mondta M. H. J. – Gashi nemcsak gyógynövényeket árul boltjaiban, hanem pisztolyokat is.

– A fegyverkereskedéshez nincs semmi közöm – tiltakozott Péterfy Sándor. – Gashi időnként kikéri a véleményemet a lőfegyverekről, és én ilyenkor hasznos tanácsokat adok neki. Egy Dragomir nevű fickó is eljárogat hozzám, szerintem a városban ő irányítja a fegyverkereskedelmet, neki is hasznos tanácsokat adok, amiért ő igen hálás, a legjobb fegyvereket árusítja, és meg van győződve róla, hogy hazafias cselekedetet hajt végre, mert felfegyverzi veszélyeztetett nemzetét. Persze ő sem dolgozik veszteséggel, időnként engem is megjutalmaz a jótanácsokért.

– Nekem Beretta márkájú pisztolyom van – mondta M. H. J. – Az ablakpárkányon tartom. Azzal riasztgatom a kíváncsiskodó szomszédokat.

– A Beretta jófajta lőfegyver – mondta Péterfy Sándor. – Könnyen kezelhető és igen hatásos. Egyetlen jólirányzott lövéssel leteríti minden ellenséges érzelmű embert.

E tartalmas és tanulságos beszélgetés alatt M. H. J. megivott két pohár rumot, elbúcsúzott Péterfy Sándortól, és elment Szivárvány Ervinhez rumos gyógyteát inni. Ervinék háza előtt alaposan meg-

szemlélte a fehér Volvót. Szép kocsi volt. Ilyen szép Volvo autóval jött egyszer M. H. J.-hez Korpa Zoli valamikor évekkel ezelőtt, és egy pohár hideg vizet kért, mert akkor is meleg nyár volt és Korpa Zoli nagyon szomjas volt. Korpa Zoli évekig Svájcban dolgozott ápolóként egy előkelő szanatóriumban, ahol gazdag és nyomorék betegeket abajgatott jó fizetésért, a jó fizetésből vett magának egy Volvó gépkocsit, hazajött, és itthon egy kis faluban megvásárolt egy nagy házat és két skót juhászskutyát, és azt gondolta, hogy boldogan fog élni. Egy ideig boldogan furikázott a Volvóval, a skót juhászskutyákkal díjakat nyert a kutyavásárokon, egy kutyavásáron azonban nagyon megsomjazott, akkor ment fel M. H. J. lakásába, és hideg vizet kért. Azon a meleg nyáron azonban furcsa meghibásodás történt a vízvezetékben, forró víz folyt minden csapból, M. H. J. röstelkedett, Korpa Zoli meg izzadt és somjazott és amikor somjasan eltávozott, olyasmit motyogott, hogy visszamegy Svájcba, mert ott bármikor ihat hideg vizet, és ott vannak még előkelő szanatóriumok, ahol gazdag és nyomorék betegek ápolatják magukat. A skót juhászskutyákat odaajándékozta valakinek, visszament Svájcba, és azóta is ápolja a gazdag és nyomorék betegeket az előkelő szanatóriumban, itthoni falusi házába a nyugati országrészből menekült családok költöztek be, ő viszont ötszobás lakást bérelt Bazelban, a francia-német-svájci határ mentén, megtakarított pénzét egy német bankban tartja, mert a német bankok adják a legnagyobb kamatot, tágas lakásában vajdasági magyar fiúk laknak, akik egészen Svájcig utaztak a katonai behívók elől, Korpa Zoli megpróbál segíteni rajtuk, bár kissé megkeseredett a szíve a sok menekült honfitársa miatt, és M. H. J. legutóbb azt hallotta, hogy szegény Korpa Zoli igen sokat iszik, néha még az előkelő szanatórium előkelő vendégeit is részegen tologatja a tolokocsikban, sőt a Volvóját is néha ittasan hajtja. Ervinnel ez nem fordulhat elő, gondolta megnyugodva M. H. J., Ervin csak gyógyteát iszik, és bizonyára nagyon fog vigyázni a szép fehér gépkocsijára.

M. H. J. köszönt a kertben szorgoskodó asszonyoknak, aztán bement a házba. Ervin egy éles bicskával ügyködött, kis fehér madarat faragott csontból.

- Hiszek a Szivárvány Harcosai fegyverének erejében - mutatott a kis fehér madárra M. H. J. - Hiszem, hogy szeretetté változtatja a gyűlöletet. Sajnos jótékony hatása csak közelharcban érvényesül, a mai háborúban viszont a harcosok általában távolról lövik egymást, és nem veszik észre, hogy esetleg valakinek a nyakában a Szivárvány Harcosainak szeretetet árasztó fegyvere lóg.

- Maga már megint ivott - állapította meg szomorúan Szivárvány Ervin.

- Svájcban is isznak az emberek - mondta M. H. J. - Pedig Svájcban már ötszáz éve demokrácia van, kívánság szerint hideg és meleg víz folyik a csapokból, és ott egyáltalán nincs háború.

- Kér teát? - kérdezte Ervin.

- Kérek.

- Rummal?

- Természetesen.

Ervin félretette a bicskát és a kis fehér madarat, elment a konyhába, és hozott gyógyteát és rumot M. H. J.-nek.

- Tegnap beszéltem a Nagy Fehér Madárral - mondta Ervin.

- Én is szeretnék beszélni vele - mondta M. H. J. - Föltételezem, hogy a Nagy Fehér Madár ősz szakállú, bölcs öregember, aki sok okos dolgot tudna mondani nekem.

- A Nagy Fehér Madár csak tanítványait, a Szivárvány Harcosait fogadja - mondta Ervin.

- Kár - sóhajtott M. H. J. - Én sohasem leszek a Szivárvány Harcosa. Baltát és pisztolyt tartok a lakásomban, és időnként kegyetlenség éled a szívemben, különösen, ha félek valamitől, márpedig mostanában igen gyakran félek.

- A Nagy Fehér Madár megengedte, hogy újabb fajta gyógyteát is készítsünk, olyan gyógyteát, amely legyőzi a félelmet.

M. H. J. úgy emlékezett, hogy a félelem elleni gyógyteát ő javasolta egy régebbi beszélgetéskor, sőt a lőtt sebek gyors begyógyulását elősegítő csodakenőcs gyártását is javasolta, Ervin azonban mintha megfélemedezett volna erről, ami kicsit elkedvetlenítette M. H. J.-t, de azért lelkesen azt mondta:

- Nagyon helyes. Ezt a gyógyteát én is rendszeresen fogom fogyasztani.

- Gyógykenőcsöt is gyártunk majd - mondta Ervin.

- Lőtt sebek gyógyítására?

- Főleg lőtt sebek gyógyítására.

- Annak is nagy keletje lesz, biztos vagyok benne - mondta M. H. J.

- A sertésállományt sürgősen fel fogom számolni - mondta Ervin.

- Eddig jól jövedelmeztek a disznók - mondta M. H. J. - Ingyenkényéren híztak.

- A disznók bűdösek - jelentette ki Ervin tőle szokatlan keménységgel. - És szegény feleségem is bűdös, szemszagú ruhában járja az utcákat és szemeteskanakban kotorász. Ezt nem tűrhetem tovább. Jó asszony a feleségem, jobb sorsot érdemel.

- Lehet, hogy a felesége így is elégedett a sorsával - próbálkozott még erőtlenül M. H. J., bár tudta, hogy hiába beszél.

- A disznóólakba gépeket szereltetek be, gépesíteni akarom a gyógyteák és a gyógykenőcs gyártását - mondta Ervin. - A Nagy Fehér Madár is helyeselte a tervemet.

- A Nagy Fehér Madár bölcs ember - adta meg magát M. H. J. - És okos üzletember.

- A Nagy Fehér Madár segíteni akar a szenvedő embereken - mondta megrovóan Szivárvány Ervin. Aztán megkérdezte: - Mikor írja meg róla a könyvet?

- Izsakhárnak sürgősen be kell vetnie gyógynövényekkel a felszántott földjeit - szabódott M. H. J. - Csakhogy Izsakhár nem ismeri a gyógynövények titkait, és ez igen hátráltatja a munkában.

- Maga túl sokat kínlódik Izsakhárral - mondta Ervin. - Félek, hogy nem sikerül majd igazán jó regényt írnia.

- Zavarnak az alacsonyan repülő vadászbombázók és az egyéb harci gépek - mondta M. H. J. - Túlságosan zajosak. De az is lehet, hogy nem jó a csillagok állása mostanában.

- Majd megnézzük - mondta elgondolkodva Ervin. - A Nagy Fehér Madártól asztrológiát is tanultam. Majd elkészítem a horoszkópját. Mondja el a születési adatait.

Ervin papírt és tollat vett elő, M. H. J. meg elmondta neki, hogy melyik évben, melyik hónapban és melyik napon született. Ervin azt is tudni akarta, hogy hány órákor született. M. H. J.-nek fogalma sem volt, hogy hány órákor született, ezért azt mondta, hogy éjjel fél kettőkor. Ervin mindent gondosan feljegyzett, és aztán a szív békességéről és a lélek nyugalmáról beszélt igen sokáig, M. H. J. kissé bágyadtan hallgatta, és itta a rumos teát.

Később kiment az udvarra, a szorgalmas asszonyok még mindig a gyógyhatású vadvirágokkal bíbelődtek, Péterfy Sándor meg fát hasogatott, és azt mondta M. H. J.-nek:

– Ma este nyúlpankást főzök. Itt marad vacsorára?

– Nem – mondta M. H. J. – Ma este egy ősz szakállú, bölcs öregemberrel kell beszélgetnem mindenféle titokzatos dologról.

– Kiváló nyúlpankást tudok főzni – mondta Péterfy Sándor.

– Maga testőr vagy szakács? – kérdezte M. H. J.

– Testőr vagyok – mondta Péterfy Sándor. – Testőr és egykori alkoholista. Minden valamirevaló alkoholista, ha abbahagyja az ivást, újabb szenvedélyt választ, ami boldoggá teszi. Az én szenvedélyem a nyílt tűzön való sütés-főzés. Tényleg nem marad itt vacsorára?

– Beszélnem kell azzal a bölcs öregemberrel. Kissé nehéz ember, nehezen árulja el titkait, lehet, hogy késő éjszakáig kell faggatnom.

– Maga túl sokat kószál éjszaka – mondta Péterfy Sándor. – Ajánlom, hogy ilyenkor vigye magával a Berettát. Szüksége lehet rá.

M. H. J. megköszönte a jótanácsot, hazament, és még akkor este megírta a regényében, hogy az ősz szakállú, bölcs öregember elmondta Izsakhárnak, hogy milyen fájdalomcsillapító gyógynövényeket termesszen, sőt arra is célozgatott, hogy ismeri egy csodálatos illóolajnak a titkát, ez az illóolaj garantáltan begyógyítja a szúrt és vágott sebeket és összeforrasztja az eltörött csontokat, de ezt a titkot még nem árulta el. Izsakhárnak azonban ennyi is elég volt, négy emberével hazasieltetett, riasztotta szolgáit és házinépét, elküldte őket a homokdombok közé magvakat gyűjteni. A gyógyhatású vadnövények magvainak begyűjtése, elrendezése és elvetése elég sokáig eltartott, de M. H. J. szorgalmasan dolgozott az elkövetkező napokban is, bár a harci gépek még mindig alacsonyan röpköd-

tek, és éppen azokban a napokban újabb mozgósítás volt a városban, éjjelenként egyenruhába öltöztették a fiatal fiúkat, és elküldték őket nyugati irányba a harctérre, az emberek idegesek voltak, sok gyógyteát ittak, és lőfegyvereket vásároltak. Gashi és Szivárvány Ervin szép pénzeket kerestek, a széparcú guberáló asszony viszont egyre szűkszavúbb lett, már a disznókról és a gyógynövényekről is csak ritkán beszélt délutánonként, szótlánul vetette le szemétszagú ruháját, szótlánul zuhanyozott, és szótlánul kuporgott az ágyban M. H. J. mellett.

Egy délután elírta magát a széparcú asszony.

– Ervin eladta a disznókat – mondta. – Egyetlen malacot hagyott meg, Péterfy Sándor azt is leszúrja ma délután, és estére megsüti nyárson vacsorára.

– Meleg nyarunk van az idén – mondta M. H. J. – Ilyen meleg napokon főzelékfélét és gyümölcsöt kell enni. A malachús megfekszik az ember gyomrára és rossz álmokat hoz e nyugtalan éjszakákon.

– Én egy falatot sem fogok enni a malacból – mondta a széparcú asszony.

– Helyesen teszi – mondta M. H. J. – Egyen zöldborsófőzeléket vagy görögdiányt.

– Magát is meghívták vacsorára – mondta az asszony.

– Elmegyek – mondta rövid gondolkodás után M. H. J. – Eszem a malac húsból, de közben szomorú leszek.

És aznap este M. H. J. elment Szivárvány Ervinéhez vacsorára. A kertben a vadvirágok mellett Péterfy Sándor akkor már parázs fölött forgatta az utolsó malacot, örömmel üdvözölte M. H. J.-t, és azt mondta:

– Visszajöttek a bukósisakos fiúk a háborúból. Már aki visszajött közülük.

– Még mindig lelkesek? – kérdezte M. H. J.

– Nem lelkesek – mondta Péterfy Sándor. – Bukósisak sincs a fejükön. A gonosz ellenség ugyanis aknavetővel közibük lőtt. Ketten azonnal meghaltak, a másik kettőnek szétronszolódott a lába, ezeket a lábukat a tábori kórházban lefűrészelték. A többiek, akiknek megmaradt a lábuk, gyorsan hazajöttek, és most attól félnek, hogy

viSSzaviszik őket oda, ahova egykor önként mentek. Négyen közülük bent vannak Ervinnél.

- Sohasem szerették Ervint - mondta M. H. J. - Mit akarnak tőle?

- Most szeretik Ervint. Megkérték, hogy tanítsa meg őket néhány magyar szóra.

- Miért?

- Szeretnének átrándulni Magyarországra. Azt mondják, hogy a közismerten könnyűvérű magyar nőket akarják leteperni. De Ervin ilyen szavakra tanítja őket, hogy „kenyér”, „tej”, „hús” meg „jónapot”. Szerintem Magyarországon akarnak dekkolni, amíg véget ér a háború. Az aknavető gránátok ugyanis csúnyán robbannak, elhiheti nekem, én értek a lőfegyverekhez.

M. H. J. bement a házba, Ervin a nappaliban ült a négy bukósisasakos fiúval, akiknek a fején most nem volt bukósisasak, ellenben a nyakukban a Szivárvány Harcosainak a fegyvere, a kis fehér madár lógott, és akadozó nyelvel azt ismételtették, hogy „Legyen szíves megmondani”.

- Nézzetek egymásra, fiúk - mondta M. H. J. - Nézzétek a kis fehér madarat. Ha gyűlöletet éreztek egymás iránt, a Szivárvány Harcosainak a fegyvere e gyűlöletet szeretetté változtatja, és szeretetet sugároz a szívetekbe.

- Mi nem gyűlölünk senkit - mondta az egyik fiú. Felálltak mind a négyen, és barátságtalanul néztek M. H. J.-re, de azért azt mondta a fiú:

- Magát sem gyűlöljük.

Elköszöntek Ervintől, elmentek. Ervin az asztalra mutatott:

- Ott van a horoszkópja.

M. H. J. leült az asztal mellé, szemügyre vette a horoszkópját. Egy nagy papírlapra, nagy fekete kör volt rajzolva, a körben fekete vonalak metszették egymást és kissé rendezetlenül a csillagok nevei voltak felírva. M. H. J. semmit sem értett a saját horoszkópjából.

- Ez jó vagy rossz? - kérdezte Ervintől.

- Jó - mondta Ervin. - A csillagok állása nagyon-nagyon kedvező. Az elkövetkező három hónap kivételesen hasznos alkotómunkát ígér. Elkezdheti írni a könyvet a Nagy Fehér Madárról.

- Mi lesz, ha a csillagok megritkulnak az égen? - kérdezte M. H. J.

- A csillagok sohasem ritkulnak meg - mondta Ervin.

- Bölcs öregemberek már évszázadok óta mesélik, hogy időnként megritkulnak a csillagok az égen - magyarázta M. H. J. - Ilyenkor sűrű lesz a sötétség, a fehér falú házak is koromfeketének látszanak, és sok ember meghal.

- Ne féljen, a maga csillagai jól állnak az égen - mondta Ervin. - Szerencséje van, hogy éjjel fél kettőkor született.

Ezután Ervin még sokáig magyarázta a horoszkópot, azt bizonygatta, hogy eredményes alkotói időszakba lép M. H. J., és hogy elkezdheti írni a könyvet a Nagy Fehér Madárról. Közben Péterfy Sándor kint a kertben pirosra sütötte a malacot, behozta az ebédlőbe, és szakszerűen felszeletelte. Négyen ültek az asztalnál, de csak hárman ettek a malacból, Péterfy Sándor, Szivárvány Ervin és M. H. J. sok malachúst fogyasztott, a széparcú asszony azonban görögdinnyét evett, és igen szomorúnak látszott. M. H. J. is igyekezett szomorú arcot vágni, bár jólesett neki a malachús, és azt sem bánta, hogy éjszaka esetleg rossz álmai lesznek. Vacsora után a széparcú asszony kísérté ki az utcára, és nagyon szomorúan azt mondta:

- Ezentúl nem mehetek fel minden délután magához. Többé nem kell kenyérdarabokat gyűjtenem. A gyógynövényekkel kell foglalkoznom. Hetente egyszer, legfeljebb kétszer látogathatom meg.

- Én ennek is örülni fogok - mondta M. H. J. ugyancsak szomorúan. - Örülünk mind a ketten. Eddig szemétszagú ruhában járt el hozzám, ezentúl a vadvirágok illatát hozza majd el sivár életembe, és jobban fogjuk szeretni egymást, mint régen.

Sötét volt, amikor elbúcsúztak, de a csillagok még nem ritkultak meg az égen, és M. H. János úgy látta, hogy a széparcú asszony megvigasztalódott valamelyest. M. Holló János azt már nem vallotta be az asszonynak, hogy megfogadta Péterfy Sándor tanácsát, és a Beretta márkájú pisztolyt esténként magával hordja. A pisztoly most is a gerince mögött volt.

Temetések után

Egy meleg nyári délutánon M. Holló János meztelenül, egyetlen vékony lepedőbe burkolózva aludt negyedik emeleti lakásában, és erős kamillaillatot érzett maga körül, ebből tudta, hogy megérkezett hozzá a széparcú guberáló asszony, akinek már hetekkel korábban lakáskulcsot adott, és aki már hetek óta rendszeresen eljár hozzá és kedvesek voltak egymáshoz. Most nem zuhanyozott, hanem leült M. H. J. íróasztalához, az Izsakhárról szóló regény legújabb fejezetét lapozgatta és türelmesen várakozott, hogy M. H. J. felébredjen, de M. H. J. még sem akart felébredni, mert éppen Izsakhárról álmodott, szép bibliai tájakon járt, a bibliai tájak eredendően ugyan nem voltak szépek, különösen Izsakhár földje nem volt szép, neki az apai jussból silány félsivatagi és sivatagi homok jutott, de Izsakhár ezt a silány földet megművelte, és gyógynövényekkel ültette be, a regény legújabb fejezetében a gyógynövények már virágozni kezdtek, megszépült tehát a táj, Izsakhár egy homokdombon állt, és onnan gyönyörködött földművelő munkájának eredményében, M. H. J. is álmában ott álldogált a közelben, és őszintén örült Izsakhár boldogságának, neki is tetszettek a sokszínű virágos rétek, bár a kamilla illata egy kissé zavarta, mert nem volt benne biztos, hogy a kamilla a bibliai tájakon is megterem-e. M. H. J. egyébként nem szerette túlságosan a kamilla illatát. Temetőkre és temetésekre emlékeztette. Pontosabban egy kis falusi katolikus temetőre és egy temetésre, Baksa Antal temetésére, ahol M. H. J. gyászbeszédet tartott, és kis híján elájult közben. Baksa Antal közepesen jó barátja volt M. H. J.-nek, ígéretes kosárlabdázóként indult az életben, jóvágású, szép szál fiú volt, jól kosarazott, de egy mérkőzésen hirtelen rosszul lett, kórházba vitték, ott lefektették néhány napra, alaposan kivizsgálták, aztán az orvosok közölték vele, hogy azonnal abba kell hagynia a sportolást, komoly szívbeteg, és még csöndes, vigyázó életmóddal is legfeljebb csak negyvenéves ko-

ráig élhet. Baksa Antal tudomásul vette, hogy legfeljebb csak negyvenéves koráig élhet, felhagyott a sportolással, elment könyvtárosnak. M. H. J. itt ismerkedett meg vele, sokat beszélgettek az irodalomról, később, amikor M. H. J. már maga is írni kezdett, és ebből kifolyólag egyre inkább elunta a társalgást az irodalomról, a kosárlabdáról beszélgettek, és persze a szép fiatal lányokról, akik M. H. J. nem kis irigységére a könyvespolcok közül mindig mosolyogva néztek a jóvágású Baksa Antalra, nem tudták, hogy súlyos szívbeteg, ő sem mondta meg nekik, jó könyvtáros volt, visszamosolygott a szép lányokra, és esténként, zárás után sokakkal leheveredett a szőnyegre a rengeteg irodalom közepette, ilyenkor nem vigyázott a szívére. És megérte Baksa Antal a negyvenedik életévét, ettől kezdve még kedvesebb lett a fiatal lányokhoz, negyvenegyedik születésnapját nagyon szépen akarta megünnepelni, behűtött egy üveg pezsgőt, este bezárta a könyvtár ajtaját, maga mellé mosolygott egy irodalomkedvelő szép lányt, és mielőtt felbontotta volna a pezsgőt, karjaiba vette a lányt, gyöngéden lehelyezte a könyvtár puha szőnyegére, aztán hirtelen ráborult, televizelte a nadrágját és meghalt.

A szülőfalujába vitték eltemetni Baksa Antalt, és a könyvtár dolgozói megkérték M. H. J.-t, hogy az elhunyt barátjaként és ismert íróként mondjon gyászbeszédet, megtudták ugyanis, hogy Baksa Antal rokonai egyházi temetést fognak szervezni, a könyvtár dolgozói viszont párttagok voltak, és ragaszkodtak valamiféle evilági szöveghez is. M. H. J. hiúságának hízelgett, hogy legalább néhány könyvtáros ismert írónak tartja őt, megírta a beszédet, egyik pincér ismerősétől kölcsönkért egy sötét öltönyt, magára öltötte, elutazott a kis faluba, elment a kis temetőbe, a sír szélén a katolikus pap mellé állt, és izzadt a fekete öltönyben. Meleg nap volt akkor is, a sírok között kamillavirágok sárgállottak, és M. H. J. hirtelen megszédült. Soha életében nem szédült még, ezért egy pillanatra nagyon megrémült, úgy érezte, hogy a sárga kamillavirágok a föld felé húzzák a fejét, szétvetette hát a lábait, mint egy díjbirkózó, és imbolyogva, félig ájultan felolvasta a gyászbeszédet, amelyről azt hitte, hogy igen meghatóan fog hangzani, hiszen a megboldogult Baksa Antal férfias magatartásáról és szellemi érzékenységről be-

szélt, de elhomályosult szemeivel úgy látta, hogy senki sem hatódott meg, ellenben sokan sírtak, amikor a katolikus pap szólalt meg, igaz ő isten jóságáról és az örökkévalóságról beszélt. M. H. J. már azt sem bánta, mert közben megszűnt a szédülése, rövid ideig rosszkedvűen eltöprengett azon, hogy ilyen sikertelen gyászbeszéd után talán sohasem lesz belőle ismert író, később azonban valamilyest visszatért az önbizalma, de a kamilla illatától továbbra is visolygott egy kicsit.

A széparcú asszonyból áradó kamillaillat is megbolygatta az álmat, a bibliai táj kezdett elmosódni, Izsakhár helyett már-már Baksa Antal állt a homokdombon, M. H. J. dühösen a másik oldalára fordult, Izsakhár visszatért és még mindig boldog volt, de akkor meg elkezdett ordítani Pantelija. M. H. J. ekkor már félig ébren volt, agyának éber felével tudta, hogy nem Pantelija ordít, nyilván valamelyik kis kölyök óbégat a bérházak között, agyának álmodó felével viszont Panteliját hallotta, és ezzel gyorsan el is tűnt Izsakhár, eltűnt a bibliai táj, helyette kopár hegyek jelentek meg, és M. H. J. a kopár hegyek között egy laktanya udvarán állt szürke egyenruhában sok-sok katonával, díszszemlén vett részt, Pantelija meg torkaszakadtából ordított. M. H. J. nem szerette, ha álmaiban visszatértek az akkoriban dicsőségesnek nevezett hadseregben töltött napjai. Egy egész esztendőt töltött el a kopár hegyek között, mégpedig büntetőezredben. A büntetőezredben az akkori ország akkori lakossága összetételéhez viszonyítva meglepően sok volt a muzulmán és a magyar katona, bűnözők is voltak ott, meg papnövendékek, sőt csöndes őrülte és félőrülte is. Pantelija a félig csöndes félőrülte közé tartozott.

Szelíd, jóra való fiúként érkezett a laktanyába, de elkövette azt az öreg hibát, hogy dicsekedni kezdett falujában hagyott menyasszonyával, még a fényképét is megmutatta. A fényképen egy igen szép, kissé csontos, hegyilakó lány mosolygott, aki majd hamar megöregszik, de fiatal korában még nagyon kíváncsi. Erre valaki megjegyezte, hogy egy ilyen szép lány nem fog Pantelijára várni, bizonyára máris lefeküdt a fél faluval, széttárta lábait, amit az illető a mutatoujjának és középső ujjának széttáráásával és lefelé for-

dításával illusztrált. Erre Pantelija az égnek fordította az arcát és elkezdett torkaszakadtából és artikulátlannul üvöltöni. És üvöltött, amíg be nem rekedt, vagy fél óráig. Mindenki röhögött, és ettől kezdve a gonoszkodni akaró bajtársak hetente többször is a föld felé fordították széttárt ujjait, Pantelija meg üvöltött, mint akit nyúznak. Néha eléggé fárasztó volt hallgatni. Szerencsére éppen abban az időben a Sínai-félszigetről, az ENSZ-alakulatokból visszajött a laktanyába egy öblös hangú hadnagy, aki nem sokat teketóriázott, hanem amikor Pantelijára rájött az üvöltési roham, ő egyszerűen túlordította. Csak annyit ordított erős hangján: „Pantelija! Pofa be!” És Pantelija nyomban elhallgatott. Csakhogy a hadnagy nem tartózkodott állandóan a laktanyában és ilyenkor Pantelija a végkimerültségig üvöltött. Erre M. H. J. elhatározta, hogy megpróbálja utánozni a Sínai hadnagy hangját és egy alkalommal ő is azt kiáltotta: „Pantelija! Pofa be!” Sikerült, Pantelija elhallgatott. És ettől kezdve M. H. J. is el tudta csöndesíteni Panteliját, és a dolgok nagyjából helyre is rázódtak a laktanyában, ott a kopár hegyek között. Aztán egyszer mégis kitört a botrány. Két tábornok, egy altábornagy és egy vezérőrnagy jött a laktanyába, és díszszemlét tartottak. Kisúvicolva felsorakozott az egész ezred, a tisztek idegesek voltak, a katonák vigyázzállásba merevedtek. Sokáig tartott a szemle, és akkor Csuzdi Imre, aki a civil életben afféle veszekedős falusi vagány volt, és a katonaságnál is sokat verekedett, egyébként is utálta a katonaságot, megunt a vigyázzban állást, széttárta ujjait, és Pantelija felé mutatta. Pantelija a kék ég felé fordította az arcát, és elkezdett üvöltöni. A Sínai-félszigetről visszatért hadnagy éppen nem volt ott, a tisztek teljesen megkegyeltek, előbb csak a szakaszpáncsnokok szaladtak oda Pantelijához, aztán a századparancsnokok és a zászlóaljparancsnokok is odamentek, végül az ezredparancsnok is, de Pantelija üvöltött továbbra is rendületlenül, a két tábornok meg egyre vörösebb arccal nézett az egész ezredre. A katonák röhögtek. M. H. J. vagy tíz perc elmúltával megkönyörült a rémült tiszteken, és elkiáltotta magát: „Pantelija! Pofa be!” Pantelija becsukta a száját. Ezután gyorsan véget ért a díszszemle. M. H. J.-t másnap magához hívatta az ezredparancsnok és megkérdezte, akarja-e, hogy

előléptesse örvezetővé, vagy inkább hazamenne egyheti rendkívüli szabadságra. M. H. J. a rendkívüli szabadságot választotta, egy hé-
tig nagyon jól érezte magát otthon, amikor visszatért a laktanyába,
megtudta, hogy Panteliját kiszuperálták a hadseregből, végleg ha-
zaküldték, és M. H. J. akkor arra gondolt, hogy Pantelija talán nem
is annyira örült, mint ahogyan valamennyien hitték. Ezen a nyári
délutánon azonban Pantelija még nem ment haza, továbbra is üvöl-
tött, és M. H. J. félálomban mélységesen sajnálta, hogy annak idején
nem barátkozott meg a Sínai-félszigetről visszatért hadnaggyal, a
Sínai-félsziget is tulajdonképpen bibliai tájnak számít, a hadnagy
bizonyára tudott volna mondani néhány hasznos dolgot az ott ter-
mő gyógynövényekről, de ezen most már kár bánkódni. Zavarosak
lettek tehát M. H. J. álmai, és nem szerette a zavaros álmokat. A va-
lós életben nem volt ugyan rendszerető ember, de álmait szerette
elrendezni. Ezért elhatározta, hogy felébred.

Felült az ágyban, dereka köré tekerte a vékony lepedőt, az ablakhoz
támolygott, kihajolt és lenézett a negyedik emeletről. Odalent tény-
leg egy kisfiú óbégatott, az anyjának panaszkodt valamit, lehet, hogy
a labdáját lyukasztották ki, vagy a biciklijét lopták el, M. H. J. nem
tudta megállapítani, hogy miért is ordibál a kisfiú valamelyik felső
emelet felé, ezért hát öblös hangon lekiáltott.

– Pantelija! Pofa be!

M. H. J. maga is meglepődött, hogy a kisfiú odalent elhallgatott.

Valamelyik emeleti lakásból csakhamar egy asszony hangja hal-
latszott.

– Igorkám! Gyere fel!

A kisfiú bement a szemközti bérházba, M. H. J. pedig az egy szál
lepedőben visszaült az ágyra.

– Nem Pantelijának hívják, hanem Igornak – mondta a széparcú
asszony az íróasztal mögött.

– Elhallgatott, és ez a fontos – mondta M. H. J. – A Pantelija bűvös
szó. A Balkán legközepéből ered, és minden óbégató gyerek befogja
a száját, ha meghallja.

Ezután vagy három percig csöndben ültek, M. H. J. az ablakpár-
kányt nézte, ahol egy balta és egy pisztoly hevert, hogy elriassza a

szemközti bérkaszárnya kíváncsiskodó tekinteteit, a széparcú asz-
szony meg az Izsakhárról szóló regény lapjait suhogtatta.

Az asszony szólalt meg először.

– Izsakhár már megint sokat tétlenkedik. Főleg egy homokdom-
bon álldogál, és nézegeti a gyógynövényeket, ahelyett, hogy gyűj-
teni kezdené őket.

– Izsakhár jó munkát végzett, megérdemel egy rövid pihenőt –
mondta M. H. J. – De hamarosan hozzáfog a gyógynövények begyűj-
téséhez.

– Ha mi Ervinnel ennyit tétlenkednénk, sohasem vinnénk semmi-
re – mondta az asszony.

– Még mindig kelendők a gyógyteáik? – kérdezte M. H. J.

– Egyre kelendőbbek – mondta az asszony. – És a gyógykenőcsün-
ket is vásárolják az emberek. Tudja, azt a kenőcsöt, amit főleg lőtt
sebek gyógyítására használnak.

– Tudom – bólogatott M. H. J. – Ha jól emlékszem, én javasoltam
egy ilyen gyógykenőcsnek a gyártását. De lehet, hogy nem jól em-
lékszem. Mindenesetre Izsakhár gyógyteái is kelendőek lesznek, és
ő is csinál majd gyógykenőcsöt vagy illóolajat vágott és szűrt sebek
gyógyítására. Tömegesen jönnek majd hozzá a városi kereskedők, és
teveháton vagy számárháton zsákokban hordják el a gyógynövénye-
ket. És természetesen jól megfizetik, bár keményen fognak alkudozni,
mert a bibliai időkben ez így volt szokás.

– Örülnék, ha Izsakhár kimozdulna tétlenségéből – mondta az asszony.

M. H. J. ekkor felnézett az asszonyra, és megdöbbenve látta, hogy
az fekete ruhában ül az íróasztal mögött.

– Miért öltött magára gyászruhát? – kérdezte.

– Mert temetésre megyünk – mondta a széparcú asszony.

– Kik mennek temetésre?

– Én. Meg maga is. A férjem is. És még sokan mások.

– Én nem megyek temetésre és nem tartok gyászbeszédet, mert
olyankor mindig elájulok – tiltakozott M. H. J.

– Megígértem Szerencsiéknek, hogy maga is ott lesz a temetés-
sen. Azt mondtam, hogy egy ismert író is eljön a temetésre. Magára
gondoltam.

M. H. J. szép lassan izzadni kezdett a lepedőben, de azért megpróbált nyugodt maradni. Megpróbált türelmesen beszélni a széparcú asszonyhoz:

– Lenne néhány kérdésem. Először is: mikor lesz a temetés? Másodszor: kik azok a Szerencsiék? Harmadszor: kit temetnek?

A széparcú asszony ugyanolyan türelmesen válaszolt:

Körülbelül másfél óra múlva lesz a temetés. Szerencsiék az utcánkban laknak, és hallottak már magáról. Egyetlen fiukat, Szerencsi Józsefet temetik, akit tegnap hoztak haza holtan a frontról, ahol önkéntesként harcolt.

– Nem kellett volna neki önkéntesként harcolnia – mondta M. H. J., és érezte, hogy kissé ostobán hangzik az, amit mond.

– Nem volt ő önkéntes – sóhajtott az asszony. – Amikor megkapta a katonai behívót, felült az első vonatra, és megpróbált átszökni a határon. De már listán volt a neve, leszedték a vonatról, beöltöztették egyenruhába, kiküldték a frontra és azt mondták, hogy önkéntesként harcol. És ott aztán meghalt. Önkéntesként.

M. H. J. még mindig nem akart temetésre menni, így hát azt mondta:

– Nincs gyászruhám. Nincs fekete öltönyöm. Sőt még sötétszürke öltönyöm sincs. Szegény íróember vagyok, akinek nem telik sötét árnyalatú ünnepélyes öltözékre, hiszen olyan szerencsétlen emberekről írok, mint Izsakhár, a mostoha sorsú bibliai testvér.

– Nincs is szüksége sötét színű öltönyre – mondta az asszony. – Nyár van, ilyenkor a férfiaknak temetésekre nem fontos okvetlenül fekete öltönybe bújniuk.

Ezek után a széparcú asszony felállt az íróasztal mellől, és mivel már régóta feljárt M. H. J. lakásába, és ismerte annak minden zugát, odament a ruhásszekrényhez, onnan elővett egy világosbarna nyári nadrágot, egy rövid ujjú fehér inget s egy fekete nyakkendőt, és mindent rárakta az íróasztalra, az Izsakhárról szóló regény kéziratára. És szelídén azt mondta M. H. J.-nek:

– Tessék ebbe beöltözni. És tessék fekete cipőt húzni a lábára. A fekete nyakkendő és a fekete cipő lesz a gyász jele.

M. H. J. megpróbálkozott még egy utolsó menekvés kísérlettel. Megpróbált úgy mosolyogni, mint ahogyan Baksa Antal mo-

solygott a sok poros könyv között a szép fiatal lányokra, és azt mondta:

– Dobja le magáról a gyászruhát, és bújjon mellém az ágyba. Szerencsi Józsefet nélkülünk is eltemetik, mi pedig kedvesek leszünk egymáshoz.

– Megyünk a temetésre – jelentette ki határozottan a széparcú asszony. – És a temetés után elmegyünk Szerencsiék házába is.

Időnként megkeményedett ez a széparcú asszony, és M. H. J. tudta, hogy ilyenkor nem érdemes vitatkozni vele. Kelletlenül elment a fürdőszobába, megtisztálkodott, aztán felöltözött, fekete cipőt húzott a fekete nyakkendőhöz, azzal elindultak az asszonnyal a külvárosi kertek házak felé. Útközben M. H. J. megkérdezte, hogy Szerencsiék honnan tudják, hogy ő ismert író, de az asszony kitérő választ adott, így hát keveset beszélgettek.

Megérkeztek a széparcú asszony, illetve Szivárvány Ervin szép, kertek házához, bementek a nagy, tágas és hűvös nappaliba, ahol Ervin már indulásra készen állt, neki nem volt gondja az öltözködéssel, leginkább sötétbarna színű tógában járt, nyakában csontból faragott kis fehér madarat hordott, a Szivárvány Harcosainak fegyverét, és egy ilyen öltözék éppen megfelelt a temetéshez. Körülötte ott álltak ugyan csak indulásra készen ifjú tanítványai, ők is a nyakukba akasztották a Szivárvány Harcosainak fegyverét. Az egykori harcias, de már megszélidült fiúk nem kedvelték M. H. J.-t, ezért M. H. J. kezdetben kissé tanácstalanul forgolódott a tágas nappaliban, aztán a szoba egyik homályos sarkában felfedezte Péterfy Sándort, aki szikáran és ingujjban álldogált egy nagy festmény előtt, M. H. J. látta, hogy gerince mögött ott van az elmaradhatatlan pisztolya, de a közelben lévő széken ott hevert sötétkék zakója is, amivel majd eltakarja a pisztolyt, ha kilép a házból. M. H. J. odament Péterfy Sándorhoz, és megkérdezte tőle:

– Mit csinál mostanában?

– Vigyázok Ervin testi épségére. És mondhatom, eredményesen végzem feladatomat, ami nem kis dolog ilyen háborús időkben. Igaz, Ervin jól megfizet érte. Tegnap vásároltam magamnak egy alig használt Audi gépkocsit. A harci övezetekből zabrálták, olcsón jutottam hozzá.

– A harcias suhancokat okítja még a fegyverforgatásra?
– Okítom őket – mondta Péterfy Sándor. – Az utóbbi időben megfigyatzkoznak ugyan, de azért még vannak jelentkezők. Ezekkel napon-ta gyakoroljuk a célba lövést a virágos réteken, kinn a városon túl.

M. H. J. a Szivárvány Ervin köré csoportosuló fiúk felé sandított.

– Valamikor ezeket is okította.

– Így van – mondta Péterfy Sándor. – Ők is önkéntesnek jelentkeztek, aztán rájöttek, hogy a fronton meg is lehet halni. Gyorsan visszajöttek, betértek Ervinhez, tanulnak magyarul, már egészen jól megtanultak magyarul, szerintem hamarosan megpucolnak az országból.

– Szerencsi József állítólag nem volt igazi önkéntes – mondta M. H. J.

– Nem – hagyta rá Péterfy Sándor.

– Eljön a temetésére?

– Persze – mondta Péterfy Sándor. – Ervin is megy, tehát nyomában kell lennem, hogy vigyázzak rá. Gazdag ember, és a gazdag emberekre vigyázni kell. Magát is elviszem az alig használt és olcsón vásárolt kocsimmal.

M. H. J. Péterfy Sándorral kocsikázott ki a temetőbe. Ott elég nagy tömeg volt, mint általában, amikor fiatal embert temetnek. Ott voltak a zokogó szülők, a könnyező rokonok, a szomorú barátok, és ott volt egy szakasz katona is lábhoz szorított puskákkal. Először egy középkorú, okosnak látszó katolikus pap búcsúztatta Szerencsi Józsefet, a pap isten jószágáról és az örök életről beszélt magyarul, sokan sírtak, aztán egy hadnagy beszélt szerbül a hazafiasságról és a nemzeti öntudatról, akkor senki sem sírt, végül a katonaszakasz háromszor egymás után sortüzet lőtt a levegőbe. A puskák egyenetlenül ropogtak, és Péterfy Sándor csendesen megjegyezte:

– Ezeket nem én okítottam a lőfegyverek kezelésére.

Ezután a földbe eresztették a koporsót. Akkor a sírgödör mellé ment egy terepszínű egyenruhás fiatalember, zsebéből elővett egy pisztolyt és háromszor a levegőbe lőtt, és azt kiáltotta:

– Hősi halottunk emlékére!

– Ismeri ezt a fickót? – kérdezte M. H. J. Péterfy Sándortól.

– Ismerem. De őt sem én okítottam a lőfegyverek használatára. Mert ha én okítottam volna, akkor tudná, hogy a pisztollyal nem szabad hadonászni a gyászoló tömegben.

– Pantelijának hívják az illetőt? – kérdezte M. H. J.

– Nem. Dragannak hívják. Eddig háromszor ment ki a frontra, és három gépkocsit hajtott haza. Én is tőle vásároltam az autóm. Szerintem még néhányszor ki fog menni a harctérre, hacsak nem hadonászik túl gyakran a pisztolyával. Egyébként mi a véleménye az autómról?

– Kitűnő kocsi – mondta M. H. J., és így is gondolta.

– Maga nem akar jó és olcsó gépkocsit szerezni?

– Nem – mondta M. H. J. – Utálom az autókat. Szeretek gyalogolni, ez jót tesz a szívemnek. Utazni pedig legszívesebben teveháton utaznék, bibliai tájakon, homokdombok között.

Ezek után elhantolták Szerencsi Józsefet, és szétszéledt a gyászoló tömeg. A katonák is elvonultak hadnagyuk vezetésével, és M. H. J. megint sajnálkozott, hogy annak idején nem beszélgetett többet a Sinai-félszigetről egy másik hadnaggal.

Péterfy Sándor olcsón vásárolt és alig használt gépkocsiján mentek a Szerencsi család házához. Szép ház volt, majdnem olyan szép, mint Szivárvány Ervinéé, a nappali szoba is igen tágas volt, de még így tágasan is megtelt a könnyező rokonokkal és a szomorú barátokkal. Szivárvány Ervin is ott volt széparcú feleségével és ifjú tanítványai-val, nyakukban ott lógott a Szivárvány Harcosainak a fegyvere, a kis fehér madár, és hirdette a szeretetet az embereknek. Az emberek meg csendesen pálinkát iszogattak, amit a könnyező rokonok kínáltak a tágas nappaliban összegyűlteknek.

Aztán hirtelen megbolydult a csendesség. Bejött a Dragan nevű, terepszínű egyenruhás, hazafias érzelmű fiú, gyorsan egymás után megivott két pohár pálinkát, és ugyanazt mondta, mint a sírgödörnél.

– Hősi halottunk emlékére!

Ezt követően Szivárvány Ervin ifjú tanítványai felé fordult, és azt mondta:

– Gyáva nyulak vagytok! Egy magyar ember meghalt értetek a csatatéren, ti pedig magyarul tanultok, és Magyarországra készül-

tők szökni. Megfeledeztek a nemzeti becsületről, fehér madarakat akasztotok a nyakatokba.

- A Szivárvány Harcosainak fegyvere szeretetet áraszt - mondta M. H. J.

A Dragan nevű fiú elővette zsebéből a pisztolyát és a magasba emelte.

- Ez a fegyver árasztja a szeretetet a tisztességes emberek között! Az ellenséget megöli, de barátok között szeretetet áraszt.

A gyászoló rokonok és barátok igyekeztek minél távolabb húzódni a pisztolytól, Péterfy Sándor a gerince tájékát tapogatta és szigorúan rászólt Draganra.

- Azonnal tedd el azt a pisztolyt, fiam!

Dragan kissé lehalkította a hangját és azt mondta Péterfy Sándornak:

- Magát tisztellem és becsülöm, mert ért az igazi fegyverekhez. Ebben a házban én senkiben sem teszek kárt, bár nem kedvelek mindenkiket, de egy hősi halottra emlékezünk, nyugodjanak meg tehát. Íme, kiveszem a tölténytárat.

Kivette a tölténytárat a pisztoly agyából, zsebre vágta, de a pisztolyt még mindig a kezében tartotta.

- A csőben még lehet egy golyó - mondta Péterfy Sándor.

- Nincs a csőben sem golyó - mondta Dragan magabiztosan. - Én is értek az igazi fegyverekhez. Íme, nézzék!

A homlokához nyomta a pisztoly csövét, és meghúzta a ravaszt. Dörrenés hallatszott, Dragan ledőlt a tágas nappali szoba szőnyegére, fejéből vér fröcskölt.

A gyászoló nők sikoltoztak és kirohantak a házból.

M. H. J. Péterfy Sándorhoz fordult.

- Mégis volt egy golyó a csőben - mondta.

- A fickót nem én okítottam a lőfegyverek használatára - szabadkozott Péterfy Sándor.

Aztán Péterfy Sándor odament a szőnyegen fekvő, vérző fejű fiúhoz, megtapogatta nyakán az ütőerét, lassan felegyenesedett és közölte:

- Meghalt.

M. H. J. Ervinék csoportjához sétált, és megkérdezte Szivárvány Ervintől.

- A lőtt sebeket gyógyító csodakenőcs nem használna neki?

- Meghalt már - rebegte hamuszürke arccal Szivárvány Ervin, a szájára szorította a kezét, és kirohant az udvarra. A tanítványai is utána mentek.

- Izsakhárnak nagyon hatásos gyógykenőcsöt vagy illóolajat kell előállítania - motyogta maga elé M. H. J.

Péterfy Sándor M. H. J. vállára tette a kezét, és azt tanácsolta neki:

- Menjen maga is haza. Én majd hívom a mentőket és a rendőrséget, és majd mindent elintézek. Még mindig jó kapcsolataim vannak a rendőrséggel, bár iszákosság miatt kiszuperáltak onnan.

- Hazamegyek - mondta M. H. János.

- Maga úgysem akart olcsó és alig használt autót venni - mondta Péterfy Sándor.

- Nem akartam - mondta M. Holló János. - Én teveháton szeretnék utazni, és ha lehetséges, bibliai tájakon.

Lelketlen városi kufárok

Azon az estén, amikor a Dragomir nevű fegyverkereskedőt egy Scorpion márkájú géppisztollyal szitává lőtték a Cairo kávézó előtt, M. Holló János Szivárvány Ervinéhez készült vacsorára, de indulás előtt még hozzáírt néhány mondatot az Izsakhárról szóló regényéhez, most éppen könnyű kézzel ment neki az írás, bár nagyon meleg volt odakint, és pokoli meleg volt M. H. János negyedik emeleti lakásában is, majdnem olyan meleg volt, mint azokon a bibliai tájakon, azokban a bibliai időkben, amikor Izsakhár sivatagi és félsivatagi földjét próbálta felvirágoztatni. Ez akkoriban részben már sikerült is neki, hatalmas földterületet vetett be gyógynövényekkel, a gyógynövények kinőttek és virágba borították a Jákobtól örökölt silány földet, ezután Izsakhár elég sokáig tétlenkedett, jóformán semmit sem csinált, egy homokdombon álldogált, és gyönyörködött a sokszínű tájban, de később végre elmozdult a homokdombról, utasította háza népét és szolgálait, hogy gyűjtsék be a gyógynövényeket és szárítsák meg azokat a homokra terített számbőrökön. A gyógynövények gyorsan megszáradtak a tűző napon, ekkor Izsakhár odarendelte az asszonyokat, akik irányításával kiválogatták a megszáradt virágokat, bőriszákokba rakták, a férfiak meg behordták a bőriszákokat a csűrökbe és a fészerekbe. Izsakhár kétféle gyógyvirágkeveréket válogatott össze, majd maga köré gyűjtötte tíz legügyesebb emberét, mindegyiknek adott két-két bőrtarisznyát, megmagyarázta nekik, hogy az egyik tarisznában fájdalomcsillapító, a másik tarisznában léleknyugtató gyógynövények vannak, ezt kell mondaniuk majd a városi kereskedőknek, és azt is közölni kell velük, hogy a gyógynövényeket a Sivatagok Öreg Bölcsének tanácsai szerint gyűjtötték össze. Izsakhár a hosszú szakállú Zahavánt nevezte el a Sivatagok Öreg Bölcsének, de senkinek sem árulta el a nevét, és azt sem, hogy Zahaván Ézsau nemzetségéből származik, de valami oknál fogva

annak idején, réges-régen nem költözött el Ézsau népével a Széir hegyére és környékére, Izsakhár földjén maradt, ott remetéskedett valahol a homokbuckák között, és jótékonykodott gyógyteáival, ha volt rá alkalma, de bármennyire jóságos volt is Zahaván, Izsakhár tartott attól, hogy a kereskedők bizalmatlanok lesznek iránta, Jákob ivadékai nem szerették az idegeneket, mert az idegenek sokat kellemetlenkedtek nekik azokban az időkben, Ézsau nemzetségének tagjait sem szerették, bár Ézsau népe tulajdonképpen rokon nép volt, de mégis... Az utasításoknak megfelelően Izsakhár legügyesebb tíz embere elment a városokba, a városi kereskedők teát főztek a csodatevő gyógyvirágokból, ittak a teákból, teával kínálták ismerőseiket is, és legtöbben úgy érezték, hogy a Sivatagok Öreg Bölcsének gyógyitalai csökkentették fájdalmukat és megnyugtatták lelküket. És jöttek a kereskedők Izsakhárhoz. Még Zebulon és Manasse földjéről, de még Gád földjéről is jöttek kereskedők. Izsakhártól nyugatra Zebulon földjén vagy egy évvel ezelőtt végigvágatott az égő szemű hatalmas teve, nyomában istentől elrugaskodott martalócok jöttek le a hegyekből, gyilkolták Zebulon pásztoraikat, és elhajtották a nyájukat, arrafelé tehát sok volt a fájdalom, és az embereket elfogta a lelki nyugtalanság, állítólag délnyugatra Manasse földjén is látták mostanában a száguldó égő szemű tevét, és ott is tudták, hogy ez nagy bajnak az előjele, Izsakhártól keletre Gád földjén még nem látták az égő szemű tevét, de Gád földje mindig nyugtalan tájék volt, afölött akár a csillagok is megritkulhatnak az égen bármikor, ami még nagyobb bajt jelent, mint az égő szemű hatalmas teve, legalábbis így mondta egyszer Izsakhárnak Zahaván, a sivatagban remetéskedő bölcs öregember. Jöttek tehát a kereskedők minden irányból, keletről és nyugatról, teveháton jöttek, persze nem égő szemű tevéken, ezek a tevék jámboran letérdeltek Izsakhár előtt, a városi kereskedők lelkészálódottak a tevékről, teveszóróból készült lebernyeg volt rajtuk, szívélyesen üdvözölték Izsakhárt, Izsakhár meg leültette és gyógyteával kínálta őket, és ő is nagyon szívélyesen viselkedett, bár jól tudta, hogy ezek a lelketlen kufárok megpróbálják majd becsapni, de tudott az égő szemű tevéről is, meg azt is tudta, hogy az utóbbi időben igencsak elterjedt a bűnözés a városokban, sok a fájdalom és a

lelki nyugtalanság. A kereskedők napokig ott tartózkodtak Izsakhárnál, részben azért, mert ki kellett pihenniük magukat, részben meg azért, mert azokban a bibliai időkben sokáig eltartott az adásvétel körüli alkudozás, meg aztán M. H. J., akit életében már számtalanszor becsaptak lelketlen kufárok, azt akarta, hogy Izsakhár szívélyes vendéglátóként ugyan, de ügyesen alkudozzon, és nagy haszonnal adja el gyógynövényeit. A városi kereskedők egyébként jól érezték magukat Izsakhár házában, sok gyógyteát ittak, de hoztak ők magukkal bort is hasasra duzzadó börtömlőkben; esténként főleg bort ittak, és közben hangosan énekeltek, néha illetlen dalokat is, Izsakhár egyáltalán nem csodálkozott, hogy a városokban elterjedt a bűnözés, ha még a kereskedők is illetlen dalokat énekelnek, így hát még keményebben és még ügyesebben alkudozott gyógyvirágai áráról.

Az alkudozások még nagyban tartottak, amikor bealkonyodott, már-már besötétedett. M. H. J. felállt az íróasztal mögül, teljesen elgémberedett, úgy érezte magát, mintha éppen egy lusta tevének a hátáról szállt volna le, hosszú, fáradságos út után. Nyújtózkodott, ropogó térdekkel járkált igen kicsiny szobájában, az ablakpárkányra helyezett fafaragó baltát és a Beretta márkájú pisztolyt nézte; e két gyilkolásra alkalmas fegyvert azért tartotta az ablakpárkányon, hogy elriassza a szemközti bérházból feléje irányuló fürkésző tekinteteket, sötétben azonban már hiába fürkésztek volna odaát, ezért arra gondolt, hogy esetleg a gerince mögé tűzi és magával viszi a Berettát Ervinékhez, elég hosszú az út odáig, manapság talán nem is veszélytelen így esténként, de aztán mégsem vette magához a pisztolyt, hiszen a meleg nyári estén csak egy szál inget öltött nadrágja fölé, a pisztoly tehát sötétben is látszana, ami még háborús időkben is kissé feltűnő, sőt kihívó vagánykodásnak tetszhet, ezért inkább a cukorspárgára fűzött kis fehér madarat akasztotta a nyakába.

Így hát a Szivárvány Harcosainak fegyverével vágott neki a meleg estének, lassan ballagott a külváros felé, ahol Ervinék szép kertes háza állt, útközben még egyszer végiggondolta Izsakhár ügyes alkudozásait, és elhatározta, hogy Izsakhár a további alkudozások folyamán sejtetni fogja a városi kufárokkal, hogy ismeri ő egy csodálatos illóolaj elkészítésének a titkát is, olyan illóolajét, amely gyorsan

begyógyítja a vágott és szúrt sebeket, ennek hallatán a kereskedők bizonyára több pénzt fognak kínálni a gyógynövényekért. A baj csupán az volt, hogy Izsakhár nem ismerte a csodatevő illóolaj elkészítésének titkát, ezt nem árulta el neki a bölcs öreg Zahaván, hiába, mégis csak Ézsau nemzetségéből származott. De Izsakhár majd elmegy még egyszer Zahavánhoz, apró ajándékokat is visz neki és a Sivatagok Öreg Bölcsé talán elárulja a titkot. Nagy szükség lett volna a sebeket gyorsan gyógyító illóolajra, olyan időkben, amikor a vörös szőrű, hatalmas égő szemű teve rohangál a sivatagban, a városokban meg terjed a bűnözés.

Idáig jutott a regény tervezgetésében M. H. J., amikor megérkezett Ervinék háza elé. A kertben tűz égett, a tűz felett lógó bográcsban Péterfy Sándor, Ervin testőre jóízű húsdarabokat kevergetett, Szivárvány Ervin széparcú felesége meg a kapuban állt, virágillat áradt a ruhájából, és nyilván M. H. J.-t várta.

– Már három napja nem volt nálam – mondta halkan, de szemrehányóan M. H. J. az asszonynak.

– Nem tudtam elmenni – mondta az asszony. – Most virágzik a legtöbb növény, most kell begyűjteni minél többet, Ervin még ősszel és télen is akarja készíteni a gyógyteakeverékeket.

– Őszig még itt nálunk is kitörhet a háború – mondta M. H. J. – És akkor majd szétlövik a lakásomat, elrabolják az ágyamat, és nem lesz többé hely, ahol szorosan egymáshoz simulhatunk.

– Ne beszéljen ilyeneket – kérlelte riadtan az asszony. – Itt nem lesz háború.

– Közel van hozzánk a front, és úgy hallom, a városban terjed a bűnözés, ez pedig mindig rossz jel – érvelt M. H. J.

– Holnap délután elmegyek magához – mondta még mindig riadtan a széparcú asszony.

– És kedves lesz hozzám, mint mindig?

– Igen.

M. H. J. elindult a kertben keresztül a ház felé, nem akart túl sokáig pusmogni az asszonnyal, Ervin ugyan nem tudott felesége és M. H. J. gyöngéd kapcsolatáról, Péterfy Sándor, az egykori rendőr azonban már régóta sejtett valamit. A kertben földre terített sátorponyván

gyógynövények száradtak, erős virágillat érződött, és kissé keveredett a bográcsban gőzölgő pörkölt vagy paprikás illatával.

Az asszony bement a házba, M. H. J. meg odasétált Péterfy Sándorhoz, aki aggódó arccal hajolt a tűz fölé, gerince mögött a nadrágszíjába dugva most is ott volt hatalmas pisztolya, őt nem zavarta, ha az emberek pisztollyal látják, mindenki tudta, hogy van fegyverviselési engedélye, és hogy Szivárvány Ervinnek a testőre.

- Milyen húst főz? - érdeklődött M. H. J.

- Marhahúst. Sajnos nagyon öreg marhának a húsát. Jó pörkölt lesz belőle, de sokáig kell főzni. Ma kicsit később lesz a vacsora. Nem baj?

- Nem baj - mondta M. H. J., aztán a ház felé mutatott. - Ervin egyedül van?

- Egyedül van.

- Hol vannak a tanítványai? Az önkéntes frontharcosok.

- Elmentek Magyarországra - mondta Péterfy Sándor. - Ingatlanforgalmi ügynökséget, vagy valami ilyesmit fognak alakítani.

- Úgyes fiúk - mondta elismerően M. H. J.

- Persze, hogy úgyes fiúk - bólogatott Péterfy Sándor. - Igaz, hogy önként mentek el a háborúba, de gyorsan rájöttek, hogy a háború rossz dolog, gyorsan visszajöttek, Ervintől gyorsan megtanultak valamennyire magyarul és most átpucoltak Magyarországra. Amennyire megértettem őket, lakások adásvételét fogják intézni. Innen egyre több ember szökik át Magyarországra és egyre többen próbálnak majd ott lakást szerezni. Az egykori harcias fiúk meg majd közvetítenek, és azt hiszem, sok pénzt fognak keresni.

- Ervin is sok pénzt keres a gyógyteáival.

- A lőfegyverek által okozott sebeket gyógyító csodakenőcsével keresi a legtöbb pénzt - mondta Péterfy Sándor.

- Lesz errefelé is háború? - kérdezte M. H. J.

Péterfy Sándor megvonta a vállát.

- Egyre több embernek van fegyvere. És sokasodnak a fegyverkereskedők. Már a rendőrség sem tudja, hogy ki mindenkinél milyen fegyver van.

M. H. J. kedvetlenül hallgatott néhány percig, majd elmozdult a tűz közeléből.

- Megnézem Ervint - mondta, és bement a házba.

Szivárvány Ervin sötétbarna csuhában, nyakában lógó kis fehér csontmadárral kényelmes foteljében ült, egy papírlapot nézegetett. Felkapta fejét, és szemmel láthatóan megörült M. H. J.-nek.

- Éppen a maga horoszkópját tanulmányozom - mondta Ervin.

- Most alaposan áttanulmányoztam. Mondhatom, hogy a csillagok állásai egyre kedvezőbbek magára nézve. Nem kell aggódnia sorsáért, az előttünk álló időszakban semmilyen veszély nem fenyegeti, nyugodtan dolgozhat, rendkívül kedvező alkotói periódusba lépett, és...

M. H. J. tudta, hogy Ervin mit akar mondani, ezért gyorsan közbevetett:

- Elárulná nekem a csodakenőcs titkát? Annak a csodakenőcsnek a titkát, amely gyorsan meggyógyítja a lőtt sebeket.

- Nem árulhatom el - mondta idegesen Szivárvány Ervin. - Jól tudja, hogy a gyógyító kenőcs a Nagy Fehér Madár receptje szerint készül, akár csak a gyógyteák. És Mesterünk csak híveinek és követőinek, a Szivárvány Harcosainak árulja el ezeket a titkokat.

- Maga nem Ézsau nemzetségéből származik véletlenül? - kérdezte M. H. J.

- Nem - mondta ámuldozva Ervin. - Én a Kovács nemzetségből származom. Mit akar Ézsauval?

- Zahaván Ézsau nemzetségéből származott - mondta M. H. J.

- Zahaván?

- Jóságos és bölcs öregember volt, de nagyon titkolódzó természetű. Nem akarta elárulni Izsakhárnak egy csodatevő illóolaj elkészítésének a titkát. Olyan illóolajról van szó, amely hihetetlen gyorsasággal begyógyítja a szúrt és vágott sebeket, és a törött csontokat is gyorsan összeforrasztja.

Szivárvány Ervin keservesen felsóhajtott, sokat hallott már Izsakhárról, kissé unta Izsakhár viszontagságait, nem helyeselte, hogy M. H. J. ilyen hosszadalmasan írja regényét a mostoha sorsú bibliai testvéréről, szerette volna, ha M. H. J. másról írna. De azért továbbra is udvarias maradt, és megkérdezte:

- Kér teát?

Ezt egyébként minden vendégétől megkérdezte, mert büszke volt gyógyteáira és előszeretettel itatta vendégeivel.

- Kérek - mondta M. H. J.

- Félelem elleni gyógyteát kér?

- Nem - mondta M. H. J. - Jól állnak a csillagaim az égen, nem félek semmitől.

- Van még itt a „Szív Békéje” és a „Lélek Nyugalma”.

- A „Szív Békéjéből” kérek - mondta M. H. J., és jóleső érzéssel gondolt arra, hogy Szivárvány Ervin széparcú felesége holnap eljön hozzá a lakásába, és majd kedvesek lesznek egymáshoz. Amikor Ervin elindult a konyha irányába, M. H. J. utána szólt: - Természetesen rummal kérem a „Szív Békéjét”.

Ervin eltűnt a konyhába, a teaőző edénnyel zörgött, és emelt hangon visszaszólt a nappali szobába M. H. J.-nek:

- A múltkor megígérte, hogy pihenteti Izsakhárt, és hogy a Nagy Fehér Madárról fog könyvet írni. Gashi gyorsan megjelentetné.

M. H. J. tudta, hogy Ervin előbb-utóbb szóba hozza a Nagy Fehér Madarat, ezért is próbált folyton másról beszélni. Egyszer tényleg halvány ígéretet tett, hogy esetleg könyvet ír a Szivárvány Harcosainak híres tanítómesteréről, és Gashi, a marcona képű kereskedő, akinek három boltja volt és sikeresen forgalmazta Ervin gyógyteáit és gyógykenőcsét, fogadkozott, hogy gyorsan megjelenteti a könyvet, és jól megfizeti, ami eléggé csábítóan hangzott, de mivel mostanában könnyű kézzel írt Izsakhárról, nem akarta félbehagyni a regényt, meg aztán Izsakhárt sokkal jobban kedvelte, mint a Nagy Fehér Madarat.

Emelt hangon válaszolt a konyhában tüsténkedő Ervinnek:

- Nem hagyhatom cserben Izsakhárt. Most éppen lelketlen városi kufárokkal alkudozik, szeretné minél méltányosabb áron eladni gyógyvirágait, de a városi kereskedők lépten-nyomon megpróbálják becsapni. Ezt pedig nem engedhetem meg.

- Szerintem Izsakhár korában még nem is voltak városok azokon a bibliai tájakon, tehát városi kereskedők sem voltak - mondta a konyhából Ervin.

- Szerintem voltak városok, még hozzá igen bűnös városok, melyekben virágzott a tisztességtelen kereskedelem - mondta M. H. J., de mivel kezdett elbizonytalanodni, témát változtatott és megkérdezte:

- Maga is hosszasan szokott alkudozni Gashival?

- Gashi tisztességes kereskedő - válaszolta Ervin még mindig emelt hangon. - Jó árat fizet nekem a gyógynövényekért, tisztas haszonnal árusítja a teáimat meg a gyógykenőcsöt, mindketten jól járunk tehát.

- Gashi fegyvereket is árul a pult alól - jegyezte meg M. H. J.

- Én erről semmit sem tudok! - mondta idegesen és már-már kiabálva Ervin, azzal kijött a konyhából, nagy csészében hozta a teát M. H. J.-nak.

M. H. J. beleszagolt a teába, érezte a rum szagát, elégedetten bólintott, és megismételte:

- Gashi fegyvereket is árul. Attól a Dragomir nevű illetőtől szerzi be a pisztolyokat, talán még a géppisztolyokat is, és a pult alól árusítja ezeket a gyilkos fegyvereket.

- Én erről semmit sem tudok - tiltakozott egyre idegesebben Ervin.

- Szerintem Dragomirtól mindenféle gyilkolásra alkalmas lőfegyvert be lehet szerezni. Még aknavetőt is - mondta M. H. J.

- Dragomirt csak felületesen ismerem - rebegte Szivárvány Ervin. - Ő készíti nekem a papírzacskókat, amelyekbe a gyógynövényeimet csomagolom. Másról nem tudok.

- Elhiszem - mondta megenyhülten M. H. J.

Nem akarta ő bántani Ervint, csak éppen el akarta terelni figyelmét a Nagy Fehér Madárról. Miután az sikerült, kísértelt a nappali szobából, visszament a kertbe a tűz mellé, és megkérdezte Péterfy Sándort:

- Magának még mindig jó kapcsolatai vannak a rendőrséggel?

- Sok ismerősöm van még ott - mondta Péterfy Sándor, és a tüzet figyelte, meg a tűz felett függő bográcsot.

- Lehetséges, hogy egy Dragomir nevű nyomdász, aki papírzacskókat készít Ervin számára, de aki tulajdonképpen fegyverkereskedő,

akár aknavetőket is árusíthat? És lehetséges, hogy erről a rendőrség nem tud? – kérdezősködött tovább M. H. J.

– A rendőrség sok mindenről tud, de azért minden lehetséges – mondta Péterfy Sándor. – És ma már nemcsak Dragomir árusít fegyvereket errefelé. Teljesen ismeretlen emberek bukkannak fel, és kiváló löfegyvereket árusítanak, a hazafias érzelmű, vagy éppenséggel megrémült emberek persze vásárolják a fegyvereket, aztán, ha már fegyver van a kezükben, néha garázdálkodnak is. A rendőrség sokszor tehetetlen. A napokban ismeretlen fegyveresek megostromoltak egy falusi rendőrállomást és félholtra verték az egyik barátomat. Az újságok természetesen nem írtak erről, a rádió és a televízió sem szólt róla.

– Én sem hallottam az esetről – mondta M. H. J.

– Egy takaros kis faluban történt a dolog – magyarázta Péterfy Sándor. – A barátomat kiküldték oda, hogy csináljon rendet a helyi rendőrállomáson. Ő elment oda, rendet csinált, aztán beült egy jó kinézésű kocsmába, hogy megigyon egy üveg hideg sört. Békésen iszogatta a söret, amikor bejött a kocsmába egy borostás képű fickó pisztollyal és kézigránáttal, és hazafias beszédet akart tartani. A barátom, aki bivalyerős rendőr, kétszer szájon vágta a borostás képű fickót, elvette tőle a pisztolyt és a kézigránátot, bekísérte a rendőrállomásra, és egy éjszakára bezárta a pincébe. Másnap reggel még kétszer szájon vágta, és útjára engedte. Az elkövetkező reggelen vagy tíz borostás képű fickó vette körül a rendőrállomást, nagy hatóerejű géppisztolyok és kézigránátok voltak náluk, azt követelték, hogy a barátom jöjjön ki, különben szétlövik az egész rendőrségi kócerájt. A falusi rendőrök, összesen négyen voltak, halálra rémültek, az ostromló fickók sokkal jobban fel voltak szerelkezve, mint ők, erre a barátom kiment az utcára, a borostás képű fickók félholtra verték, aztán elégedetten elvonultak, lehet, hogy azóta már aknavetőket is szereztek maguknak.

Szivárvány Ervinék kertjében hirtelen sötétebb lett az éjszaka; M. H. J. az égre nézett, és aggodva azt kérdezte:

– Talán megritkulnak a csillagok? Ez a régi öregek szerint nagyon rosszhat jelent.

Péterfy Sándor is az égre nézett és megnyugtatóan azt mondta:

– Nem ritkultak meg a csillagok. A holdat takarta el egy kis felhő.

Neki volt igaza, a kis felhő gyorsan tovább vonult ott a magasban, ismét világosabb lett a kert, a bogrács alatt majdnem vidáman lobogott a tűz.

Ekkor érkezett meg Gashi, a marcona képű kereskedő. Gépkocsival jött, csikorogva fékezett Ervinék kapuja előtt, Gashi kiugrott az autóból és sietve jött a vidáman lobogó tűz felé. Mire a tűzhöz ért és a lángok megvilágosították az arcát, már egyáltalán nem látszott marconának. Halálsápadt volt.

– Dragomirt szitává lőtték egy Scorpion géppisztollyal a Cairo kávézó előtt – mondta levegő után kapkodva. – Engem is megöltek volna, de én a földre dobtam magam.

M. H. J. és Péterfy Sándor szótlanul nézték Gashit, várták, hogy folytassa a történetet. Gashi a tüzet nézte, és ettől mintha megnyugodott volna egy kicsit, már majdnem ismét marcona képe volt. Így hallgattak egy ideig, akkor Gashi valamelyest higgadtabb hangon magyarázni kezdett.

– Alkonyatkor jöttünk ki Dragomirral a Cairoból, megálltunk a járdán és beszélgettünk. Hirtelen mellénk kanyarodott egy fehér Mercedes kocs, lehúzták az ablakát és egy Scorpion géppisztollyal kilőttek egy sorozatot Dragomirra. Én a földre dobtam magam, így nem történt semmi bajom. Dragomir is lerogyott mellém, csupa vér volt. Jöttek a mentők és a rendőrök, a mentők elvitték Dragomirt a kórházba, engem meg a rendőrök faggattak, az érdekelte őket, hogy kik lőttek Dragomirra, de nem tudtam megmondani, a lövések után a Mercedes gyorsan elszáguldott, még a rendszámát sem láttam.

– Hol voltak Dragomir testőrei? – kérdezte Péterfy Sándor.

– Egy testőre volt velünk, az bent maradt a kávézóban, hogy rendezze a számlát – mondta Gashi. – Tulajdonképpen őt vártuk, azért álltunk meg a járdán.

– Egy sikeres fegyverkereskedő testőre mindig a gazdája előtt jöjjön ki a kocsmából, tartsa nyitva a szemét, és ne piszmogjon a számlákkal – jegyezte meg Péterfy Sándor.

– Most négy testőr vigyáz Dragomirra a kórházban – mondta Gashi.

– Dragomir még él? – kérdezte M. H. J. elképedve, és nagyot korytot a rummal dúsított „Szív Békéjéből”.

– Él – mondta Gashi. – Őt vagy hat golyót kapott a mellébe, a hasába és a lábába, de még él. Most a műtőasztalon fekszik és négy fegyveres testőre sétál a folyosón.

M. H. J. ismét hörpintett a rumos teából és bölcsen azt mondta:

– Ha Dragomir élve marad, sok lövöldözés lesz a városunkban. Az ő emberei is elkezdene géppisztolyozni a többi fegyverkereskedőre. Így szokott az lenni az amerikai filmekben is.

– Sok lövöldözés lesz itt mindenképpen – mondta Péterfy Sándor, és a nehezen puhuló húsdarabokat kavargatta a bográcsban. – Túl sok a fegyverkereskedő, és túl sok fegyver van az embereknél.

– Én nem foglalkozom fegyverkereskedelemmel – mondta erőtlen hangon Gashi.

– Tudjuk – mondta kissé gúnyosan M. H. J.

Péterfy Sándor a bogrács fölött hajlongott, jó szakács volt, de jó testőr is, ő vette észre elsőnek, hogy Ervinék rácsos kerítése mellett szinte nesztelenül megáll egy nagy fehér gépkocsi. A nagy fehér autó akár Mercedes is lehetett.

– Feküdjenek le! – kiáltotta Péterfy Sándor.

Egyszerre vetették magukat a földre mind a hárman, M. H. J. kezéből kirepült a teáscsésze, a sátorlapokon száradó gyógyvirágok közé gurult, a „Szív Békéje” kiömlött a földre. Szinte abban a pillanatban megszólalt egy géppisztoly a nagy fehér gépkocsiból. A golyók M. H. J.-ék feje fölött zümmögtek, mint a darazsak és megkopogtatták Szivárvány Ervin szép kertes házának a falát. Hosszú sorozatot adtak le a géppisztolyból, M. H. J. úgy érezte, hogy már órák óta tart a fegyverropogás, de akkor eldörrent Péterfy Sándor pisztolya. Háromszor lőtt Péterfy Sándor, az utcán üvegcsörömpölés hallatszott, valaki mintha feljajdult volna. A nagy fehér kocsi csikorgó kerekekkel elszáguldott.

Péterfy Sándor kelt fel először a földről, pisztolyát visszahelyezte a gerince mögé, gondosan leporolta a nadrágját, és megállapította:

– Ez is Scorpion géppisztoly volt. Megismerem a hangját.

Feltápáskodott M. H. J. is, és remegő térdekkel felállt Gashi is, és azt dadogta:

– Engem... engem akartak megölni.

– Minden bizonnyal – hagyta rá Péterfy Sándor.

– Lehet... lehet, hogy egész idő alatt követtek – motyogta Gashi.

– Így van – mondta Péterfy Sándor, és elindult az utca irányába.

M. H. J. kissé kábultan utána ment, és ő maga csodálkozott legjobban, hogy nem rémült meg kellőképpen, pedig kis híján őt is szitává lőtték, mint a Dragomir nevű fegyverkereskedőt.

Az utcán, ott, ahol a nagy fehér gépkocsi állt, apró üvegszilánkok csillogtak a holdfényben. Péterfy Sándor elégedett volt magával.

– Még mindig jól tudok célozni – mondta. – Éjszaka is jól tudok célozni. Én voltam a legjobb céllovó a rendőrök között. Még részen is legjobb voltam.

– Hívunk kellene a rendőrséget – mondta M. H. J.

Péterfy Sándor legyintett.

– A rendőrségnek van elég baja nélkülünk is. Sokfelé lövöldöznek mostanság, és hamarosan még több lövöldözés lesz. Egyébként is azt hiszem, hogy eltaláltam valakit a Mercedesben. Hívják őket a rendőrséget, ha akarják. De nem hiszem, hogy akarják.

Visszamentek a kertbe, Gashi mereven, szinte élettelenül állt a tűz mellett, és Ervin és felesége csak ekkor jött ki a házból.

– Mi történt itt? – kérdezte Szivárvány Ervin rekedten.

– Semmi különös – nyugtatgatta Péterfy Sándor. – Félreértésről van szó.

– Lövöldözést hallottunk – mondta még rekedtebb hangon Ervin.

– Amerikai filmben játszottunk – mondta M. H. J.

– Lövöldözést hallottunk – mondta még egyszer Ervin.

– Félreértés történt – magyarázta türelmesen Péterfy Sándor. – Bizonyos ismeretlen egyének azt hiszik, hogy Gashi fegyverekkel kereskedik. Nincs igazuk, de ők ezt nem tudják. Így aztán megpróbálták szitává löni Gashit, de csak a ház falát találták el, de a ház fala jó minőségű kemény épületanyagból készült, alig látszanak rajta a golyónyomok, és senkinek sem történt baja.

– Rálöttek a házunkra – mondta ekkor csendesen és meglepő nyugalommal Szivárvány Ervin széparcú felesége. – Amíg disznókat hiz-

laltunk, senki sem lövöldözött ránk. Most meg rálőnek a házunkra, mert gyógynövényeket gyűjtünk.

- Nem a gyógynövények miatt lőttek - mondta M. H. J. - Gyógynövények miatt még az amerikai filmekben sem lövöldöznek.

A széparcú asszony hirtelen elsírta magát, és berohant a házba.

- Menjenek be maguk is - tanácsolta Péterfy Sándor. - Mindjárt elkészül a vacsora.

Bementek a tágas nappali szobába, és M. H. J. odaszólt Ervinnek:

- Főzzön nekem egy csésze félelem elleni teát, és öntsön hozzá sok rumot. Tudom, hogy mostanság nem kell félnem semmitől, jól állnak a csillagaim, és nem érhet semmi baj, de mégis megkívántam egy csésze félelem elleni teát.

Ervin bement a konyhába, M. H. J. karon fogta a lemerevedett Gashit, az egyik kényelmes fotelhez vezette, leültette, és azt mondta neki:

- Ma este ne szóljon Ervinnek Dragomir balszerencséjéről. Enélkül is eléggé el van anyátlanodva.

Gashi biccentett fejével, mintha megértette volna, bár M. H. J. egyáltalán nem volt ebben biztos, az egykor oly marcona képű kereskedő üres tekintettel nézett a semmibe, és az arca falfehér volt. Szótlanul üldögéltek, várták Ervint, aki csakhamar meg is érkezett a félelem elleni rumos teával, a teáscsészét remegő kézzel átadta M. H. J.-nek és ő is leült egy fotelbe, és továbbra sem szólt senki semmit. M. H. J. élvezettel kortyolgatta a félelem elleni gyógyteát, közben azon gondolkodott, hogy mit csinálhat most a széparcú asszony, talán idegösszeroppanása van, márpedig ez esetben az asszony holnap nem fog eljönni a lakására, ami módfelett elszomorította M. H. J.-t, őszintén szólva kissé idegesítette már Izsakhár hosszadalmas alkudozása a gyógyvirágok méltányos áráról, és már majdnem meggyűlölte a lelketlen városi kufárokat.

A széparcú asszony akkor sem jött elő, amikor Péterfy Sándor behozta a vacsorát.

Négyen ültek le vacsorázni, Péterfy Sándor és M. H. J. jóízűen ettek, Szivárvány Ervinnek még mindig remegett a keze, a szokásosnál jóval kevesebbet evett. Gashi hozzá sem nyúlt a vacsorához, még

mindig a semmibe nézett, M. H. J. biztatta, hogy merjen néhány kanállal a bográcsból, Péterfy Sándor az öreg marha húsából is jóízű pörköltet főzött, de Gashi csak a fejét rázta, és amikor a többiek befejezték a vacsorát, kifakadt:

- Nem merek egyedül hazamenni!

- Szerezzen magának egy ügyes testőrt - javasolta neki M. H. J. - Tudom, hogy maga nem árul lőfegyvereket, csupán gyógyteákat, gyógykenőcsöt és egyéb hasznos dolgokat, de azért szerezzen minél előbb egy ügyes, jó szemű testőrt, aki jól tud célozni a lőfegyverekkel.

- Van néhány jó szemű ismerősöm - mondta Péterfy Sándor. - Őket is iszákosság miatt szuperálták ki a rendőrségtől, mint engem, de ma már ők sem isznak szeszes italokat, és majdnem olyan jól bánnak a lőfegyverekkel, mint én.

Gashi Péterfy Sándorra nézett, és könyörögve megkérdezte:

- Hazakísérne engem ma éjjel?

- Sándor nem hagyhatja el a házat - mondta ijedten, de határozottan Szivárvány Ervin.

Péterfy Sándor széttárta karjait.

- Nekem Ervinre és Ervin házára kell vigyáznom - mondta.

Gashi erre mélyen elhallgatott, Ervin leszedte a tányérokat az asztalról, aztán a konyhából hideg sört hozott M. H. J.-nek, ásványvizet Péterfy Sándornak, magának meg egy csésze teát, bizonyára félelem elleni gyógyteát. Gashi nem kért semmit, még félelem elleni gyógyteát sem, bár lehet, hogy az segített volna rajta egy kicsit.

M. H. J. elnehezülten és élvezettel iszogatta a hideg sört, és továbbra is azon csodálkozott, hogy miért nem rémült halálra a géppisztoly-sorozattól. Csodálkozott, és bátran így szólt Gashihoz:

- Majd én elkísérem haza. Ma éjszaka én leszek a testőre.

- Magának nincs fegyvere - mondta Gashi.

M. H. J. a nyakában lógó kis fehér madárra mutatott:

- Íme a Szivárvány Harcosainak fegyvere! Ma éjszaka hiszek a varázserejében. Igaz, hogy ma éjszaka majdnem kilyukasztották a bőrrömet egy géppisztollyal, de én ma éjszaka továbbra is rendületlenül hiszek a Szivárvány Harcosainak fegyverében.

- Kölcsönadhatok egy pisztolyt - mondta Péterfy Sándor.

- Nem kell - mondta M. H. J. Kihörpintette a sörét, és intett Gashinak: - Gyerünk!

Gashi téován állt fel a székéről, de aztán mégis elindult M. H. J.-vel, kimentek a házból, kimentek az utcára, beültek Gashi kocsijába. Gashi begyújtotta a motort, bekapcsolta a fényszórókat, az utcában nem mozdult senki és semmi. Azután végighajtottak néhány kanyargós külvárosi utcán, és igen gyorsan megérkeztek Gashi háza elé. M. H. J. kiugrott a kocsiból, alaposan körülnézett, ahogyan azt a jó testőrök szokták, majd intett Gashinak, hogy kiszállhat a gépkocsiból. Gashi kilépett az autóból, valami köszönetfélét morgott, és beiskolt a házába.

M. H. J. bátran elindult hazafelé, nyakában ott himbálódzott a Szivárvány Harcosainak fegyvere, bátran gyalogolt a sötét utcákon és megérkezett a négyemeletes ház elé, anélkül, hogy az úton egyetlen géppisztolyt is látott volna. Felment a negyedik emeletre, bement a lakásába, és leült az íróasztal mögé. A kiadós vacsora, a hideg sör és a jóleső gyaloglás után megkívánt egy korty konyakot.

A konyhaszekrényében volt fél liter konyak. M. H. János megpróbált felállni az íróasztal mögül, és nem tudott felállni. Hirtelen úgy érezte, hogy kocsonyából vannak a lábai, sőt néha úgy érezte, hogy nincs is lába. Révetegen nézett maga elé, előbb arra gondolt, hogy jobb is lenne, ha a széparcú asszony nem jönne el holnap hozzá, aztán az Izsakhárról szóló regény legújabb fejezetét nézte, haragudott a lelketlen városi kufárokra, meg volt győződve róla, hogy azokban a városokban, ahol egyre inkább terjed a bűnözés, időnként az alkudozó kereskedők is leütik egymást éjjelenként sötét sikátorokban, talán még a gyilkolástól sem riadnak vissza. Lassan leakasztotta a nyakából a Szivárvány Harcosainak a fegyverét, a kis fehér csontmadarat, és bevágta az íróasztal legalsó fiókjába.

Fél óráig, lehet, hogy háromnegyed óráig ült M. Holló János kocsonyás lábakkal az íróasztal mögött, mire ismét megkeményedtek az izmai. Felállt, előkereste a konyakos üveget, nagyot húzott belőle, és akkor már reménykedni kezdett, hogy a széparcú asszony talán mégsem kapott idegösszeroppanást, és hogy holnap eljön hozzá a meleg lakásba, és majd kedvesek lesznek egymáshoz.

A levendula ereje

M. Holló János csöndesen konyakozott a kiadói irodában, és Betterer Jenő hamuszürke arcát nézte, Betterer Jenő, a Könyvkiadó szerkesztője meg M. H. János Izsakhárról szóló regényének kéziratát lapozgatta, és ő is csöndesen konyakozott, bár neki nem lett volna szabad konyakot innia, semmiféle szeszes italt sem lett volna szabad innia, mert már csak egy veséje volt, és ez az egy veséje is akadozva üzemelt, és irodalmi körökben mindenki tudta, hogy Betterer Jenő hónapokon belül meg fog halni, Betterer Jenő maga is tudta, hogy hamarosan meg fog halni, ennek ellenére a konyakos üveg mindig ott állt az íróasztalán, mindenkit megkínált belőle, aki betért hozzá, és ő is ivott mindenkivel, meg akkor is ivott, ha egyedül maradt, de ezzel együtt nagyon jó szerkesztő volt, általában jó könyveket csinált, megérezte a jó írást, ebből kifolyólag keveset és csak mellékesen beszélt az irodalomról, és az Izsakhárról szóló regény kéziratát lapozgatva is azt mondta:

- Az emberek mindig idegesek voltak, még a régi bibliai időkben is. Manapság is idegesek az emberek. Terepszínű egyenruhát öltenek magukra, fölfegyverkeznek és idegesen lövöldöznek. Tegnap este a folyó mellett egy légvédelmi ütegből rálőttek egy szúnyogirtó repülőgépre. A dupla szárnyú kis szúnyogirtó repülőgép békésen kerepelt a folyó felett, és békésen irtotta a szúnyogokat, de mivel nyugat felől jött, az üteg parancsnoka ellenséges harci gépnek vélte, és kiadta a parancsot, hogy lőjjék le. Rá is lőttek nehéz gépfegyverből annak rendje és módja szerint, szerencsére csak a repülőgép egyik szárnyát lyuggatták ki, bizonyára azért, mert az egyenruhás fiúk idegesek voltak ott lent a földön, a pilótának még sikerült elkanyarodnia a folyó mellől, egy nagy búzatarlón landolt nagyokat ugrálva, és beleszaladt egy szalmakazalba, de az arrafelé tevékenykedő parasztok még élve kikaparták a rengeteg szalma alól.

- Szent Háború dúl a közelünkben, városokat és falvakat lőttek romhalmazzá arra nyugaton - mondta M. H. J. a konyaktól ékesszólóan. - Ezért idegesek az egyenruhás fiúk, és ezért lövik le a nyugati irányból jövő szúnyogirtó repülőgépeket.

Betterer Jenő elmélyülten tanulmányozta Izsakhárt, még az ajkai is mozogtak, amíg olvasta a kéziratot, de szokásához híven a továbbiakban sem az irodalomról beszélt, hanem a szúnyogirtásról.

- Örülök, hogy élve kaparták ki a pilótát a szalmakazalból - mondta. - A vegyszeres szúnyogirtást azonban nem helyeslem. A szúnyogirtó vegyszerek elpusztítják az ózonréteget. A szúnyogokat másképpen is távol tarthatjuk magunktól. Levendulabokrokat kell természetelni. Mindenfelé levendulabokrokat kellene növesztetni. A levendulának erős illata van, és ez az egyébként kellemes illat messzire űzi a szúnyogokat, a legyeket, a böglyöket és más káros rovarokat. Állítólag még a patkányok is elmenekülnek a levendula illatától.

- Én is tartok levendulát a ruhásszekrényemben a molyok ellen - mondta M. H. J. - Valamikor egy baltát is tartottam a levendulás zacskó mellett, de a baltát elő kellett vennem, amikor rám tört egy tagbaszakadt betörő, és el akarta rabolni tőlem a száz német márkát, amit az Izsakhár megírásáért kapott előlegből vettem a piacon. A tagbaszakadt betörő nagyon csalódott volt, amikor megtudta, hogy csak száz német márkám van, meg aztán a baltámtól is nagyon megijedt, bár egyáltalán nem látszott ijedős embernek, de amikor a feje mellett az ajtóba vágta a baltát, és kis híján leszelttem a fél fülét, hanyatt-homlok elmenekült, és azóta senki sem mer rám törni, betörői körökben nyilván elterjedt a híre, hogy messzire és pontosan tudom dobni a baltát.

- Most hol van a baltája? - kérdezte Betterer Jenő, anélkül, hogy felemelte volna tekintetét Izsakhárról.

- Az ablakpárkányra tettem - mondta M. H. J. - A szemközti épületből ugyanis egy rosszindulatú ember katonai távcsővel figyel az ablakomat, benéz a szobámba, látja az íróasztalomat és látja, hogy regényt írok. Szerintem a tagbaszakadt betörőt is ő uszította rám, mert tudja, hogy híres író vagyok és meg van győződve róla, hogy sok pénzem van. Ezért tettem az ablakpárkányra a baltát, hátha az

elriasztja a gonoszul kíváncsiskodó embert, de ő továbbra is fürkész a kézirataimat.

- Ki ez a gonosz illető, és honnan tudja, hogy maga híres író? - kérdezte majdnem gúnyosan Betterer Jenő.

- Nem tudom, hogy kicsoda a gonosz illető - mondta M. H. J. - Nekem csak egy a szemézből előkotort kis színházi látcsövem van, ezzel nem láthatok a nagy katonai távcső mögé, a kíváncsiskodó gonosz ember viszont nagyon jól lát engem az íróasztal mögött, minden szót el tud olvasni, amit leírok, így hát tudja, hogy Izsakhárról írok regényt, és bizonyára azt is tudja, hogy aki bibliai témáról, még hozzá szegény Izsakhárról ír regényt, az csakis híres író lehet. Mellesleg azóta már egy Beretta márkájú pisztolyt is kivettem az ablakpárkányra, de az a gonosz ember továbbra is olvassa a regényemet. Márpedig én nem szeretem, ha írás közben zavarnak, és ha most kapok még két-három pohár konyakot, megeshet, hogy hazamegyek, és a Berettával átlövök a katonai távcsőre.

- Nem ajánlom, hogy részegen lövöldözzön - mondta szórakozottan Betterer Jenő. - Lehet, hogy a légvédelmi üteg katonái is részek voltak, amikor rálőttek a szúnyogirtó repülőgépre.

- Lehet - mondta M. H. J. - Még békeidőben is sok részeg katonát láttam, mostanában meg még több a részeg katona, teherautókon mennek nyugat felé, általában hazafias jelszavakat kiabálnak, de néha trágárságokat is kiabálnak a békés járókelők felé.

Betterer Jenő elrendezte maga előtt az Izsakhárról szóló regény kéziratát, az egészet gondosan beletette egy nagy barna borítékba, az asztalán álló üvegből konyakot töltött M. H. J. poharába, és töltött magának is, és azt mondta:

- Nem helyeslem, ha az egyenruhás emberek szeszes italt fogyasztanak. Az egyenruhás embereknek leginkább fegyverek is vannak, és részegen gyakran felelőtlenül lövöldöznek. Azt nem ellenzem, hogy az olyan írók, akik a bibliai időkről írnak, néha mértékletesen isznak, a vesebajos szerkesztőknek meg éppenséggel sokat kell inniuk, mert ha nem isznak, akkor dohos pinceszagú a leheletük. Nem érez pinceszagot itt az irodában?

- Konyakszagot érzek - mondta M. H. J.

- Hát ez az - mondta Betterer Jenő. - Ha nem innék konyakot, akkor most itt elviselhetetlen dohos pinceszag terjengne. Mikor járt utoljára pincében?

M. H. J. elgondolkodott, és azt mondta:

- Talán két évvel ezelőtt. Egy négyemeletes bérházban lakom, a bérház alatt hatalmas pince van, de amikor legutóbb lent jártam, csak erős macskaszagot éreztem.

- A vesebajosok a földbe ástott régi pincék dohos szagát árasztják maguk körül - mondta Betterer Jenő, és keservesen sóhajtott, ami azt jelentette, hogy ezek után kénytelen lesz az irodalomról is szólni, már pedig ő nem szeretett az irodalomról beszélni. Mégis elmosolyodott, amúgy hamuszürkén, és kijelentette:

- Lehet, hogy magából egyszer mégis híres író lesz.

- Máris híres író vagyok - mondta felháborodottan M. H. J. - Temetésekre is sokszor meghívnak, gyászbeszédeket tartok, legutóbb egy hősi halott temetésén vettem részt és a gyászoló rokonságnak nagyon jólesett, amikor részvétet nyilvánítottam nekik.

Betterer Jenő megint keservesen sóhajtott, és végleg rátért az irodalmi témára:

- Tehát száz márkát vásárolt az Izsakhárra kapott előlegért.

- Igen - mondta szomorúan M. H. J. - Lehet, hogy kaphattam volna többet is, de engem mindig becsapnak a kereskedők, a lelketlen kufárok és a valutaüzérek.

Betterer Jenő a nagy barna borítékra mutatott.

- Kinyomtatjuk Izsakhárt, maga kap egy nagy csomó pénzt, amiért legalább kétszáz német márkát vásárolhat a feketepiacon.

M. H. J. tudta, hogy Betterer Jenő megérzi a jó írást, örült, hogy máris ki akarja nyomtatni Izsakhárt, de mégis tiltakozott:

- A regény még nem kész!

- Dehogynem - mondta Betterer Jenő, a jó szerkesztő. - Maga valamikor azt mondta, hogy Izsakhárról háromkötetes regényt ír.

- Így van - mondta M. H. J. - Izsakhárnak olyan mostoha sors jutott a Bibliában, hogy megérdemel legalább háromkötetes regényt.

- Az első kötet tulajdonképpen elkészült - mondta elkeseredetten Betterer Jenő. - Izsakhár minden szerencsétlen atyai áldás ellenére

felvirágoztatta gyógyvirágokkal a földjét, méltányos áron adta el gyógyvirágait a lelketlen városi kufároknak, sőt második vagy harmadik látogatásakor Zahavánnál, a Sivatagok Öreg Bölcsénél - vagy minek is hívják - elleste a szúrt és vágott sebeket gyógyító, valamint a törött csontokat gyorsan összeforrasztó illóolaj készítésének titkát, az elkövetkező termelési periódusban tehát már a csodatevő illóolajat is eladhatja méregdrágán, addig azonban elmehetne birkapásztoraihoz, ahol békésen heverészne a karámok mellett, egyszer már járt a birkapásztoroknál, és nagyon jól érezte ott magát, és amíg ő másodszor is a karámok mellett heverészne, mi kiadnánk a regényt, mármint az első kötetet.

- Nem ilyen egyszerű a dolog - ellenkezett M. H. J. - Izsakhár körül forrong a bibliai homok. Nyugaton Zebulon földjén és délnyugaton Manasse földjén már végigszárguldott a nagy bajok jövetelét jelző égő szemű teve, nyomában Zebulon földjét hegyi martalócok fosztották ki, Manasse földjén meg dögvész pusztít éppen most. Az égő szemű teve bármikor megjelenhet Izsakhár földjén is.

- Az égő szemű teve legfeljebb a második kötetben jelenik meg ismét - mondta Betterer Jenő. - De az is lehet, hogy még akkor sem Izsakhár földjén fog végigszárguldani.

- Nem szeretném, ha Izsakhár bajba kerülne - töprengett hangosan M. H. J. - Rossz életet jósoltak neki a Bibliában, és én nem szeretném, ha rossz élete lenne. Azt szeretném, ha narancsfák és más ízes déligyümölcsöket termő fák is nőnének és sokasodnának a földjén.

- A déligyümölcsök legfeljebb a harmadik kötetben fognak beérni - mondta Betterer Jenő. - Azokon a félsivatagi és sivatagi bibliai tájakon elég sokáig eltartott, mire a sokféle déligyümölcsöt termő fák megeredtek.

M. H. J. most csak magában töprengett egy ideig, majd azt mondta:

- Mindenesetre hazaviszem a kéziratot, és még egyszer átlapozom. Aztán majd eldöntöm, hogy mennyit írjak még hozzá az első kötethez.

Betterer Jenő megkönnyebbülten felsóhajtott, átnyújtotta a nagy barna borítékot M. H. J.-nek, még egyszer töltött mindkettőjüknek a konyakból, és azt mondta:

- Szeretek magával tárgyalni, mert nem beszél sokat az irodalomról, így hát gyorsan szót értünk egymással. Más írókkal rengeteg bajom van. Hosszasan magyarázzák nekem az irodalom lényegét és jelentőségét, és mindig keveslik a tiszteletdíjakat. Nem kedvelem a nyűgösödő írókat.

- Ūzze ki űket az irodájából - mondta M. H. J. - Tegyen egy pisztolyt az íróasztalára a konyakos üveg mellé, az elriasztaná a nyűgösödő írókat. Szerezhetek magának pisztolyt. Ismerem a város leg-sikeresebb fegyverkereskedőjét. Dragomirnak hívják és mindenféle lőfegyvert árusít. Igaz, hogy nemrégén szitává lőtték, de Dragomir szívós ember, nem halt meg, már lábadozik a kórházban. És ismerek egy másik fegyverkereskedőt is, őt Gashinak hívják, őrá is rálőttek már kétszer, de nem találták el, és mostanában állandóan két testőr kíséri, és azóta nem lövöldöz rá a konkurencia. Gashi egyébként Szivárvány Ervin barátom gyógyteáit árusítja boltjaiban, de emellett még majdnem olyan sikeres fegyverkereskedő, mint Dragomir.

- Furcsa barátai vannak magának - mondta enyhe rosszallással Betterer Jenő. - Vigyázzon, nehogy hátráltassák regényírói munkásságában.

- Szerezsek egy pisztolyt az íróasztalára? - kérdezte M. H. J.

Betterer Jenő kitérő választ adott.

- Már a konyakos üveg miatt is megszólhatnak néha - mondta. - Csúnya dolgokat beszélnek rólam. Attól tartok, hogy a pisztoly miatt is megszólhatnak bizonyos emberek.

M. H. J. hóna alá csapta Izsakhárt, elbúcsúzott a haldokló szerkesztőtől, elment egy talponállóba, és sült májat evett. Szivárvány Ervin ezt bizonyára nem helyeselte volna, szerinte ugyanis az állati belső részek elfogyasztása károsan hat az emberi szervezetre, mert növeli a koleszterinszintet a vérben. Szivárvány Ervin sok mindenhez ért, egyebek között az asztrológiához, a gyógynövényekhez, a lőtt sebeket gyorsan begyógyító csodakenőcs készítéséhez, és biztosan iga-za volt az állati belső részeket illetően is, M. H. J. azonban szerette a sült májat, fokhagymával, jóízűen megebédelt és hazaindult. Késő nyári meleg nap volt, ezért betért a lakása közelében lévő lapos tetűj önkiszolgáló áruházba és vásárolt magának három üveg hideg

sört. Az önkiszolgálóban rajta kívül nem volt egyetlen vásárló sem, áru is igen kevés volt a polcokon, a kassza mögött egy kövér pénztárosnő üldögélt rosszkedvűen, és izzadt.

- Nem fél itt egyedül ebben a nagy boltban? - kérdezte barátságosan M. H. J. a nedves arcú pénztárosnőtől.

- Amióta kitört a háború, azóta kevés árut kapunk, az embereknek is kevés a pénzük, és ritkán jönnek vásárolni - mondta a pénztárosnő, miközben már számlázta a három üveg sört. A mennyezetre emelte a tekintetét, és még hozzáfűzte: - Azt szeretném, hogy nagy-nagy záporosó hulljon az égből, akkora záporosó, hogy beázzon a bolt mennyezete, a víz akkor elsodorná még ezt a kevés árut is, én meg vizes ruhában hazamennék, és egy ideig nem szenvednék a hőségtől.

- Ez a bolt sohasem fog beázni - mondta M. H. J. - Annak idején figyeltem, amikor kátrányozták a tetejét. Két önérzetes és szakmailag jól képzett kátrányozó dolgozott a tetőn, egyszer még ökölvívó meccset is vívtak egymással ott fenn, az egyik kátrányozó akkor leugrott a tetőről, kificamodott a bokája, de még bicegve is tovább dolgozott, és hallottam, amikor mondták, hogy őt réteg kátrányt mázoltak a tetőre, és hogy ezért sohasem fog beázni.

- Kár - mondta a kövér pénztárosnő, és továbbra is rosszkedvűen izzadt.

M. H. J. ezután hazament, útközben keserves macskanyivákolást hallott a szemeteskannák felől, a szemeteskannák körül apró gyerekek sürgölődtek, megpróbáltak benézni a kannákba, de ez sehogyan sem sikerült nekik, mert a szemeteskannák nagyok voltak, a gyerekek meg kicsik. M. H. J. futólag elcsodálkozott azon, hogy a szemeteskannák felől hallja a macskanyivákolást, azelőtt általában a négyemeletes épület pincéjéből hallott macskanyávogást, és onnan jött a macskaszag is, de mindezen csak futólag csodálkozott, neki is melege volt, és ugyanúgy izzadt, mint a pénztárosnő a boltban, gyorsan fölment negyedik emeleti lakásába, az Izsakhárról szóló regény kéziratát az íróasztalra dobta, két üveg sört betett a hűtőszekrénybe, a harmadik üveg sört felnyitotta, ivott belőle, az ablakhoz sétált, az ablakpárkányon ott hevert a balta, a Beretta márkájú pisztoly és a kis színházi látcső. A szeméhez szorította a színházi látcsövet, megnéz-

te vele a szemközti bérházat, annak egyik ötödik emeleti ablakából most is egy nagy katonai távcső meredt feléje. M. H. J. ekkor fölvette az ablakpárkányról a baltát és a magasba emelte. Nem fenyegetőzött a baltával, csak éppen magasba emelte. A szemközti épület ablakából eltűnt a katonai távcső, és csakhamar megjelent egy gonosz kinézésű félautomata puska. M. H. J. a gonosz kinézésű puska láttán elkezdett még jobban izzadni, de azért letette a baltát, és a Beretta pisztolyt emelte a magasba. A katonai távcső megszemlélte a pisztolyt, aztán ott szemközt megjelent egy kéz egy kézigránáttal. M. H. J.-nek ezt követően már nem volt mit felmutatnia, eloldalgott az ablaktól, megitta a hideg sört, levetkőzött, és lefeküdt az ágyára.

M. H. J. nagyokat szokott aludni délutánonként, most is szeretett volna nagyot aludni, annál is inkább, mert erre a délutánra Szivárvány Ervin széparcú feleségét várta, kipihenten és jókedvűen akarta fogadni az asszonyt e rosszkedvű időkben, de nem sikerült neki igazából elaludnia, félálomban forgolódott az ágyban és időnként fülsértően hangos macskanyávogást hallott, mintha rengeteg macska nyávogott volna közvetlenül az ágya mellett, de ez csak kába képzelődés volt. Vagy másfél óráig forgolódott és kínlódott M. H. J. az ágyban, akkor fáradtan fölkel, és megint a szemére szorította a színházi látsövet, de most nem a szemközti épületet nézte, hanem a szemeteskannákat, amelyek körül még mindig apró gyerekek sürgölődtek.

Aztán megjelent a széparcú asszony. Halványsárga nyári ruhában jött, megállt a szemeteskanának mellett, és beszélgetni kezdett az apró gyerekekkel, a gyerekek hevesen gesztikuláltak, és valamennyien egyszerre magyaráztak valamit az asszonynak. A széparcú asszony akkor belehajolt a szemeteskannába, M. H. J. meg némi nosztalgiával gondolt azokra a régi szép időkre, amikor a széparcú asszony mindennap végigkutatta a szemeteskannákat, száraz kenyérdarabokat gyűjtött disznóinak, és mindenféle érdekes holmikat talált a szemétben, színházi látsövet is, amit M. H. J.-nek ajándékozott, és ezt követően guberáló körútjai végén mindennap feljött M. H. J. lakására, és kedvesek voltak egymáshoz. Most, amikor halványsárga ruhájában hajlongott a szemeteskanna felett, nem kenyeret és nem érdekes holmikat szedett elő a szemétből, hanem kismacskákat. Tíz,

vagy talán még több kismacskát halászott elő a mély szemeteskannákból, a gyerekek visongva tolongtak körülötte, kikapkodták kezéből a kismacskákat, és szétszaladtak velük. Az asszony ezután feljött M. H. J.-hez a negyedik emeletre.

M. H. J. kitárta előtte lakása ajtaját, és kedvesen azt mondta neki:

– Maga olyan, mint egy gyönyörű mezei gyógyvirág, és illatozik, mint a gyógyvirágok.

– Macskaszagú a kezem – mondta a széparcú asszony, egyenesen a fürdőszobába ment és kezet mosott, és kézmosás közben még anynyit mondott: – Haldokló kismacskákat szedtem elő a szemeteskannából.

– Láttam – mondta M. H. J. – Hogy kerültek a kismacskák a szemeteskannába?

A széparcú asszony kijött a fürdőszobából, leült az ágy szélére, de látszott rajta, hogy egyelőre még nem szándékozik levetni magáról az illatos sárga nyári ruhát. Ehelyett halkan és szomorúan magyarázkodott:

– A kisgyerekek azt mondják, hogy egyenruhás emberek jöttek, a kóbor macskákat kiűzték a pincéből, a tehetetlen kismacskákat meg beledobálták a szemeteskannába. A gyerekek azt mondják, hogy az egyenruhások céllövöldét akarnak csinálni a pincéből.

– Melyik pincéből?

A széparcú asszony a padlóra mutatott és azt mondta:

– Ennek a háznak a pincéjéből.

– Nem tehetik ezt – mondta felháborodottan M. H. J. – Nekem ott lent egy katonaládám van. Ezt a katonaládát eddig a kóbor macskák őrizték a patkányoktól. És már megszoktam, sőt majdnem megkedveltem a pincéből szivárgó macskaszagot.

– A macskákat végleg elzavarták onnan, a tehetetlen kismacskákat meg kis híján megölték – mondta Szivárvány Ervin széparcú felesége, és majdnem elsírta magát. Az a fajta asszony volt, aki nagyon együtt érzett a szenvedő élőlényekkel és nagyon könnyen elérzékenyült. Meg aztán nemrégén géppisztollyal lövöldöztek a házuk közelében, ettől kisebbfajta idegösszeroppanást kapott, és ezt követően még érzékenyebb lett.

Később azért mégis levetette magáról illatos nyári ruháját, öszsebugy az ágyban M. H. J.-vel, kedvesek voltak egymáshoz, de nem olyan kedvesek, mint máskor, nem figyeltek eléggé egymásra, a szép-arcú asszony nyilván a szegény kismacsákra gondolt, M. H. J. meg a négyemeletes épület alatti pincére, amelyet az építészek gyalulatlán léckerítésekkel osztottak fel kis rekeszekre a lakók számára, és M. H. J. is kapott egy lécekből ácsolt rekeszt.

M. H. J. kissé bánkódott, amiért nem volt kellőképpen kedves az érzékeny lelkű asszonyhoz, talán az asszony is bánkódott, de egyikük sem szólt, csendesen feküdtek egymás mellett, és M. H. J. azon gondolkozott, hogy hosszú évek alatt hányszor is ment le a pincéjébe. Legfeljebb háromszor. Először akkor, amikor beköltözött a lakásába, és megmutatták neki, hogy melyik az ő pincerésze. A pincének friss betonszaga volt, M. H. J. előkeresett egy régi súlyos lakatot, és belakatosolta a maga léceketrecét. Másodszor Bicskei Ádámmal ment le a pincébe egy sötét éjszakán. Bicskei Ádámot még egyetemista korában ismerte meg, M. H. J. abban az időben az irodalmat tanulmányozta igen lelkiismeretesen, Bicskei Ádám meg matematikus volt, sokszor összefutottak az egyetem folyosóin, beszélgettek is néha, és egyszer Bicskei Ádám hosszasan és okosan elmagyarázta M. H. J.-nek Bolyai János zsenialitásának lényegét, amiből M. H. J. keveset értett meg, de ettől kezdve gyakran eljártak együtt a közeli sörözőbe, ahol vagy az irodalomról, vagy a matematikáról beszélgettek. Aztán M. H. J. le-diplomált és bevonult katonának, mire leszerelt, Bicskei Ádám is le-diplomált, és ő vonult be katonának. Így hát sokáig nem találkoztak, de egy éjszaka, amikor M. H. J. erőteljes kocsmázások után tért haza, lakása ajtaja előtt találta Bicskei Ádámot, egy ormótlan katonaládán ült, és aludt, mellette egy előkelő csatos bőrkoffer hevert. M. H. J. felrázta Bicskei Ádámot, aki bágyadtan felnyitotta a szemét, és azt mondta akkor régen:

– Most jöttem a hadseregből, és máris utazom tovább Dániába.

– Katonaládával? – kérdezte az erőteljes kocsmázások nyomán kisé bambán M. H. J.

– A csatos kofferral utazom – mondta Bicskei Ádám. – A katonaládát itthagynám nálad, őrizd meg, légy szíves.

– Miért?

– Félek, hogy honvágyam lesz néha – mondta Bicskei Ádám. – Olyankor majd arra gondolok, hogy van itthon egy katonaládám, erre majd menten elmúlik a honvágyam. Tudniillik a katonaságnál nem éreztem jól magam, és még hazafelé jövet sem éreztem jól magam. Sok leszerelt katona utazott velem a vonaton, részegek voltunk, változatos tájakon utaztunk keresztül, olyan tájakon is, ahol fehér sapkás albán parasztok művelték földjeiket, a leszerelt katonák fennhangon szidták a parasztok albán anyját és a feleségeiket, márpedig az albánok, mivel többnyire muzulmán hitűek, igencsak érzékenyek az ilyesmire, az öklüket rázták felénk, és átkozódtak. Ebben az országban én nem maradok tovább.

– Miért éppen Dániába mész? – kérdezte M. H. J.

– A dánok békés emberek, nem szidják egymás anyját, és nem rázzák az öklüket.

M. H. J. addigra valamelyest magához tért, és azt mondta:

– Kicsi a lakásom. Vigyük le a pincébe a katonaládát.

Bicskei Ádám álmosan felállt, fogta az ormótlan katonaládát, és engedelmesen lement a pincébe M. H. J. után. A pincében erős patkányszag érződött, hosszú farkú patkányok szaladgáltak a betonpadlón, és ijedten vagy inkább ellenségesen visongtak. M. H. J. leszedte a lakatot a maga ketrecéről, gondosan elhelyezték a faládát, lelakatosolták a ketrecet, fölmentek vissza a negyedik emeletre, bementek M. H. J. lakásába, és hajnalig beszélgettek, főleg a matematikáról, mert M. H. J. ekkoriban már nem szeretett az irodalomról beszélgetni.

Bicskei Ádám hajnalban szállt vonatra, M. H. J. kikísérte az állomásra, és búcsúzásul odaajándékozott neki egy öngyújtót, amit azon az éjszakán talált valamelyik kocsmá valamelyik asztalán, nyilván egy részeg és elégedett vendég felejtette ott. Vagy másfél évvel később M. H. J. képes levelezőlapot kapott Dániából. Bicskei Ádám azt írta: „Dánia zöld és békés ország. Itt az emberek nem szidják egymás anyját, és nem rázzák az öklüket. Rengeteg sajtot esznek.” M. H. J. sohasem szerette a sajtot, általában nem szerette a tejtermékeket, ezért nyomban elhatározta, hogy nem fog kivándorolni Dániába. Három évvel később Kanadából kapott képes levelezőlapot. „Kanadában

sokszor hideg szelek fújnak, de itt nagyon megbecsülik a szorgalmas embereket. Szorgalmas ember gyorsan meggazdagodhat”, írta Bicskei Ádám. M. H. J. egyáltalán nem volt szorgalmas ember, így hát elhatározta, hogy Kanadába sem fog kivándorolni. Megint elmult néhány év, akkor Floridából kapott képes levelezőlapot Bicskei Ádámtól: „Meggazdagodtam Kanadában, nyaralót vettem Floridában. Látogass meg! Itt mindig meleg van. A katonaládámat hasogasd apró darabokra és tüzelj el. Megszűnt a honvágyam.” M. H. J. tudta, hogy sohasem lesz annyi pénze, hogy elutazzon Floridába, de azért lement harmadszor is a pincébe, odalent akkor már erős macskaszag érződött, elvadult kóbor macskák prüszköltek feléje ellenségesen, az évek múltával a kóbor macskák elűzték a patkányokat, ami nem lehetett könnyű művelet, mivel a patkányok közismerten agresszív rágcslók, és meg akarják hódítani a földgolyót, M. H. J. pincéjéből azonban elűzték a patkányokat a kóbor macskák, M. H. J. mégsem hasogatta apró darabokra a katonaládát, mert nem tudta volna hol feltüzelni, a prüszkölő macskáktól is borzongott, meg aztán még az is megtörténhet, gondolta, hogy Bicskei Ádám egyszer hógutát kap Floridában, és akkor ismét előveszi a honvágy.

Sokáig hallgattak egymás mellett az ágyban M. H. J. és a széparcú asszony, M. H. J. kezdte kellemetlenül érezni magát, úgy döntött, hogy elmeséli Bicskei Ádám történetét, de akkor csöngettek a bejárati ajtón.

– Ki lehet ez? – kérdezte ijedten az asszony.

– Bizonyára koldus – mondta M. H. J. – Mostanában elszegényednek az emberek, és egyre többen koldulnak. Majd mindjárt elküldöm.

M. H. J. belebújt a nadrágjába, és kinyitotta az ajtót. Az ajtó előtt egy terepszerű egyenruhás, szemüveges suhanc állt, oldalán pisztolytáska lógott, de ezzel együtt is kissé gyámoltalannak látszott, talán a sokdioptriás szemüveg miatt. Majdnem bocsánatkérően mondta:

– Beszélnem kell magával.

– Most nem érek rá – mondta M. H. J.

– A pincével kapcsolatban kellene beszélnünk – mondta a fiú, és megtapogatta a pisztolytáskát, de még így is gyámoltalannak látszott.

– Nem érek rá – mondta M. H. J. – Éppen regényt írok és ha most abbahagyom, talán sohasem készülök el vele, amit nagyon sokan hiányolnának.

– Mikor fog ráérni? – kérdezte a fiú.

– Talán estére. Sötétedés után talán ráérek.

– Majd visszajövök sötétedés után – egyezett bele a szemüveges fiú, és lekocogott a lépcsőn.

– Koldus volt? – kérdezte az asszony, amikor M. H. J. visszament a szobába.

– Egy terepszerű egyenruhás fickó volt, pisztolyt hord az oldalán, de nagyon udvarias. Estére majd visszajön.

– Ne várja meg – mondta ijedten az asszony. – Kerülje ezeket az egyenruhás fegyveres embereket. Kegyetlen emberek, a kismacskákat is majdnem megölték. Jöjjön el inkább hozzánk, a férjem szereti, ha maga is velünk vacsorázik. Szeret beszélgetni magával. És Péterfy Sándor biztosan ma is jó vacsorát főz majd a kertben.

– Péterfy Sándor a legjobb testőr és a legjobb szakács a világon – mondta M. H. J. – Nyílt tűzön bográcsban ő főzi a legízletesebb hússokat. De én mindig túl sokat eszek ezekből a húsokból, és emiatt néha elnehezülök. Ma este nem akarok elnehezülni.

– Én most elmegyek – mondta még mindig riadozva a széparcú asszony. – Meghalnék rémületben, ha ezek a kegyetlen emberek itt találnának a maga ágyában.

Gyorsan felkelt az ágyból, meztelenül bement a fürdőszobába, aztán gyorsan kijött, felöltözött, és elment.

M. H. J. egyedül maradt, és igencsak elszomorodott, attól tartott, hogy az egyenruhás fegyveres emberek hosszabb időre elriasztják majd tőle a széparcú asszonyt. Akkor eszébe jutott, hogy van még két üveg sör a hűtőszekrényben, elővette az egyiket, lassan kortyolgatta a hideg sört, és azon gondolkozott, hogy hogyan tudná rávenni Szivárvány Ervin feleségét, hogy ne féljen az egyenruhás emberektől. Közben beesteledett, M. H. J. megitta a másik üveg sört is, és mivel nem evett semmit, kissé elbambult a söröktől, odakint meg sötétedett, de a szemüveges fiú nem jött, igaz, M. H. J. nem is hiányolta túlságosan. Később azonban mégis rázörgették az ajtót igen erősen.

M. H. J. lustán az ajtóhoz ment, kinyitotta az ajtót, és három egyenruhás emberrel találta szemben magát. Közvetlenül az ajtó előtt egy alacsony termetű szakállas férfi állt, nyilván ő döngette erélyesen az ajtót, mert alacsony termete ellenére is erélyesnek látszott, lévén, hogy nemcsak pisztolytáska lógott az övéen, hanem két kézigránát is, a mellén pedig egy automata puska feszült. Mögötte két fiatal suhanc állt, pisztollyal az oldalukon, az egyik a szemüveges fiú volt, és most harciasabbnak látszott, mint délután, a másik fiú szemüveg nélkül látszott harciasnak.

- Nem kell dörömbölni - mondta M. H. J. - A csengő kitűnően működik.

A szakállas férfi félretolta az útból M. H. J.-t, és mindhárman be-
masírozta a lakásba. M. H. J. utánuk kullogott, leült az íróasztala mögé, és várt. Amazok igen otthonosan mozogtak, körülnéztek a lakásban, aztán megálltak M. H. J. íróasztala előtt.

- Maga tehát nagyon elfoglalt ember - mordult rá a szakállas férfi. - Annyira elfoglalt, hogy még velünk sem hajlandó bármikor szóba állni.

M. H. J. megvonta a vállát.

- Híres író vagyok. Sokat kell írnom. Az olvasók elvárják tőlem, hogy sokat írjak.

- Sohasem hallottam magáról - mondta a kis szakállas ember. - Nem hiszem, hogy híres író lenne.

- Pedig híres író vagyok - bizonygatta M. H. J. - Egyszer majd még maga is elolvas tőlem valamit, és akkor majd szégyenleni fogja mostani kételyeit.

- A híres írók nem ilyen kis vacak lakásokban laknak - mutatott körül a szakállas, a két pisztolyos suhanc egyetértően bólogatott, ők az egész beszélgetés alatt nem szóltak egy szót sem, csak bólogtak.

- Én jól érzem magam ebben a kis lakásban is - mondta M. H. J. - És még teljesen idegen egyenruhás emberek is, amint belépnek ide, mindjárt otthon érzik magukat.

- Mi mindenütt otthon érezzük magunkat ebben az országban, mert ez mindig a mi országunk volt, és örök időkre a miénk ma-

rad - mondta a kis ember, és kihúzta magát, hogy magasabbnak látszék.

- A pincében is otthon érzik magukat? - kérdezte M. H. J.

- A pincéből óvóhelyet csinálunk - mondta az erélyes férfi. - A frontvonal egészen közel van hozzánk, ellenségeink bármikor megbombázhathatnak bennünket, idejében gondoskodnunk kell az óvóhelyekről.

- Az ellenségnek csak szúnyogirtó repülőgépei vannak - mondta M. H. J.

- Gonosz és alattomos emberek harcolnak ellenünk, ki akarják irtani nemzetünket, és ennek érdekében képesek minden aljasságra - mondta a szakállas.

- Én úgy hallottam, hogy maguk afféle céllövöldét akarnak csinálni a pincénkből.

- Óvóhelyet csinálunk a pincéből. Igaz, majd tanulmányozni fogjuk a különböző fegyvereket is, mert hamarosan kimegyünk a front-ra, hogy ellenségeinket minél távolabbra űzzük. Emiatt kénytelenek vagyunk a pincében szétverni a lécketreceket. A ház lakói már beleegyeztek ebbe.

- Azt elhiszem. Ha mindenkire ilyen szépen felszerelve állítottak be...

- Maga nem egyezik bele, hogy szétverjük a lécketreceket?

- Nekem gazdag és befolyásos barátaim élnek Dániában, Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban - mondta M. H. J. - Egy szavamba kerül, és megvásárolják ezt az egész négyemeletes épületet pincéstül. És akkor magukat pillanatok alatt kiebrudalják innét.

- Nem félünk a gazdag külföldiektől.

- Ezenkívül kedveltem a macskákat - mondta M. H. J. - Kiűzték a pincéből a patkányokat, ennek köszönhetően a patkányok nem tudtak lyukat rágni a katonaládámon, amelyet régóta ott őrzök a pincében, mert kedves emlékeim fűződnek hozzá.

Az erélyes szakállas ember eddigre már elvesztette türelmét és az ablakpárkányra mutatott.

- Maga már régóta pisztollyal fenyegeti a környezetét.

- Maga talán a szemközti épület ötödik emeletén lakik? - kérdezte M. H. J. - És van egy nagy katonai távcsöve?

- A pisztolyát elkobozzuk - mondta a szakállas férfiú, az ablakpárkányhoz ment, elvette a Berettát és az övébe tűzte. Most már igazán sok fegyver volt nála.

- Baltával is meg tudom védeni magamat - mondta M. H. J. - Egy-szer két betörő rontott rám, de az egyiknek egyetlen suhintással le-meszeltem a fél fülét, mire hanyatt-homlok elmenekültek.

- Túl sokat hengez ma este. Ajánlom, hogy ezt ne tegye.

- Jól figyeljenek ide - mondta M. H. J. Felállt az íróasztal mögül, az ablakhoz ment, kezébe vette a baltát és rövid, szakszerű magyará-zatot adott: - A baltának háromszor kell megperdülnie a levegőben a cél előtt.

Eldobta a baltát, az hármát perdült a levegőben és nagy csattanás-sal belevágódott a bejárati ajtóba.

Ezután fél percig csönd volt. M. H. J. visszaült az íróasztal mögé. Az erélyes szakállas férfiú akkor elismerően csettintett. Az íróasz-talra támaszkodott, és megkérdezte:

- Más fegyverrel is ilyen ügyesen bánt?

- Mindenféle fegyverhez értek - mondta M. H. J.

A kis szakállas ember előre hajolt, és halkán azt mondta:

- Tulajdonképpen szabadcsapatot szervezek. Szükségem van jól képzett emberekre, hogy megvédjük nemzetünk érdekeit és becsü-letét. Szívesen látnánk egy magyar nemzetiségű harcost is közöttünk, aki velünk együtt küzd a szent célokért.

- A szabadcsapatok szabadon rabolhatnak is? - kérdezte M. H. J.

- Ellenségeinket azzal is gyöngítjük, ha kifosztjuk őket. De mi el-sősorban a szent célokért harcolunk.

- Én tollal harcolok a szent célok érdekében, mivel híres író vagyok - mondta M. H. J.

A szakállas ember keze kihúzza az övéből a Berettát és az ablakpárkány-ra tette.

- Visszaadom a pisztolyát - mondta. - Ha úgy dönt, hogy csatlako-zik hozzánk, mindenkor megtalál bennünket a pincében.

- Most a katonaládámat szeretném kimenteni a pincéből - mond-ta M. H. J.

- Jöjjön velünk - intett a szakállas ember, azzal a két pisztolyos fi-úval kiment a lakásból, M. H. J. követte őket.

Lementek a pincébe, odalent terepszínű egyenruhás fiatal emberek tördelték a gyalulatlan léceket, gyorsan meg akarták csinálni a reke-szek nélküli betonhodályt, ami óvóhelyként szolgálhat az ellenséges bombák ellen és ahol a fegyverforgatást is lehet gyakorolni a szent célok érdekében. Macskaszag már alig érződött a pincében, ez elszo-morította M. H. J.-t, de még megtalálta a katonaládát, ez kicsit meg-vigasztalta, fogta a katonaládát és felvitte a lakására. Az ormótlan faládát lerakta az előszobába, ráült, hátát a bejárati ajtónak vetette, a feje fölött rendületlenül állt az ajtóba csapott balta.

Igen kényelmetlen testhelyzetben üldögélt elég sokáig M. H. J., de Bicskei Ádám valamikor régen ilyen kényelmetlen testhelyzetben még aludni is tudott, Bicskei Ádám mindig kitartó és szívós ember volt, bizonyára azért gazdagodott meg Kanadában, állapította meg M. H. J., aztán felállt, kirántotta a baltát az ajtóból, visszahelyezte az ablakpárkányra, vállára dobta a katonaládát, lement a negyedik eme-letről, és elindult a külváros felé, úgy döntött, hogy mégis elmegy Szivárvány Ervinék szép kertés családi házába.

Meggörnyedt háttal érkezett meg a szép családi házak közé, Szi-várvány Ervinék kertjében három ember üldögélt a sötétben: Péterfy Sándor, Szivárvány Ervin testőre és a Gashi nevű fegyverkereskedő két testőre. M. H. J. megállt előttük, és udvariasan köszönt nekik.

- Későn érkezett - mondta Péterfy Sándor. - Már megvacso-ráztunk.

- Nem vacsorára jöttem - mondta M. H. J., és Péterfy Sándor elé tette az ormótlan katonaládát. - Tűzifát hoztam. Keményfából ké-szült katonaládát. Hasogassa fel apró darabokra, gyűjtsa lángra, és holnap estére főzzön jó gulyáslevest vacsorára.

- Ez a maga katonaládája? - kérdezte Péterfy Sándor.

- Nem. Egy gazdag amerikai rokonomtól örökölt.

- Mást nem örökölt a gazdag amerikai rokontól?

- Felajánlotta nekem még a floridai nyaralóját, de Florida nagyon messze van tőlünk.

- Tényleg messze van - mondta Péterfy Sándor. - Holnap majd felszeletem a katonaládát, és kitűnő gulyáslevest főzök a lángjánál. Jöjjön el vacsorára.

- Lehet, hogy eljövök - mondta M. H. J. - De most Gashival szeretnék beszélni.

- Bent van Ervinnél - intett a ház felé Péterfy Sándor.

M. H. J. bement a házba. Szivárvány Ervin és Gashi a nappali szobában ültek kényelmes fotelekben, és valamiféle papírokat lapozgattak. Felkapták a fejüket, amikor M. H. J. belépett, de mintha nem örültek volna meg neki túlságosan, holott korábban mindig nagyon kedvesen fogadták, különösen Ervin, aki a Szivárvány Harcosa volt, és jóformán az egész világot szerette minden sokszínűségével együtt.

- Mit mutatnak Gashi csillagai? - kérdezte kedélyesen M. H. J. - Feltetelezem, hogy Gashi horoszkópját tanulmányozzák.

- Számlákat tanulmányozunk - mondta fagyosan Szivárvány Ervin.

- Mit mutatnak a számlák? - érdeklődött M. H. J.

- Az emberek még mindig tömegesen vásárolják a gyógyteákat és a gyógykenőcsöt - mondta Gashi, és csöndesen hozzáfűzte: - háborúban ez így szokott lenni.

- Örülök, hogy a gyógynövények tisztas hasznot hoznak - mondta M. H. J., és ő is leült egy kényelmes fotelbe. - Ez azt jelenti, hogy nem kell fegyverkereskedéssel foglalkoznia.

- Én sohasem foglalkoztam fegyverkereskedelemmel - mondta Gashi.

- Tudna nekem sürgősen szerezni egy pisztolyt? - kérdezte M. H. J.

- Adtam már magának egy Beretta pisztolyt - mondta Gashi.

- Az *Izsakhár* című regényem szerkesztőjének is kellene egy pisztoly - mondta M. H. J. - Az agresszív hajlamú és gátlástalan írók ellen szeretné megvédeni magát.

- Talán tudok neki szerezni egy kisebbfajta pisztolyt méltányos áron - mondta óvatosan Gashi.

- Köszönöm - mondta M. H. J. - Ezenkívül szükségem lenne egy üzemképes kézigránátra is. Ezt magamnak kérem, nem a szegény szerkesztőnek.

- Magának nem adok kézigránátot - mondta határozottan Gashi. - Túl sokat iszik mostanában.

- Ma csak három üveg sört ittam meg - mondta M. H. J. - Ez háborús időkben egyáltalán nem nagy mennyiség.

- Menjen a konyhába, a hűtőszekrényben talál még néhány üveg sört - mondta Szivárvány Ervin.

M. H. J. értett a szóból, kiment a konyhába, a hűtőszekrényből elővett egy üveg hideg sört, lepattintotta a kupakot az üvegről, leült és iszogatta a sört, miközben nagyon remélte, hogy valahonnan majd előbukkan Szivárvány Ervin széparcú felesége, és akkor ő megpróbálja meggyőzni arról, hogy ne féljen az egyenruhás férfiatól, mert azoknak a vezére egy kis szakállas ember, aki legfeljebb csak a kóbor macskáknak árthat. A széparcú asszony azonban nem bukkant elő, M. H. J. megitta a sört, bánatosan kiment a kertbe, és elpanaszolta Péterfy Sándornak:

- Gashi nem hajlandó nekem kézigránátot szerezni.

- Igaza van Gashinak - mondta Péterfy Sándor. - Ezek a mai kézigránátok módfelett veszélyes holmik. Könnyen felrobbannak.

- Én kiválóan tudok kezelni mindenféle fegyvert - mondta M. H. J. - Ma este ezt már egy egész szabadcsapat előtt bebizonyítottam.

- Maga íróféle ember - legyintett Péterfy Sándor. - Az írók általában ügyetlenek a mindennapi életben. A kézigránáttal is addig ügyetlenkedne, amíg előbb-utóbb felrobbanna a kezében, és azzal oda lenne a keze meg a feje is.

- Már a barátaim sem bíznak bennem - sóhajtotta M. H. J. - Talán már nincsenek is barátaim. Az igazi barátaim meghaltak vagy elmentek külföldre.

- Mennyi rumot ivott odabent Ervinnél? - érdeklődött Péterfy Sándor.

- Sört ittam - mondta M. H. J. - És most elmegyek az első kocsmába, és ott is sört fogok inni. Lehet, hogy új barátokat is találok.

Ezzel elment, és útközben tényleg betért egy lármás kocsmába, megivott egy korsó hideg sört, a hideg sör jólesett neki, a lármázó emberek között azonban nem talált új barátokat, így hát hazament, és kissé kábultan ágyba feküdt. Az elfogyasztott sörök hatására mélyen és sokáig aludt.

Fényesen sütött a nap, amikor fölébredt, a feje tompán zsongott, főzött magának egy erős feketekávét, forrón megitta, ettől kitisztult a feje, akkor az ablakhoz ment, szeméhez emelte a kis színházi látcsövet, és átnézett a szemközti épületre. Ott, az egyik ötödik emeleti ablakból most is a nagy katonai távcső meredt feléje, de gyorsan eltűnt a távcső, és a helyében egy papírlap jelent meg, amin nagy betűkkel egy kérdés volt fölírva:

MEGIJEDT TEGNAP ESTE?

M. H. J. valamikor régen megfogadta, hogy nem fog társalogni a fürkésző távcsöves emberrel, most mégis az íróasztalához lépett, és felírta egy papírlapra:

MITŐL?

Felmutatta az ablakában a papírlapot, aztán a színházi látcsővel megint átnézett a szemközti épületre. A távcsöves ember gyorsan megírta a választ.

AZ EGYENRUHÁKTÓL ÉS A FEGYVEREKTŐL.

M. H. J. feldühödött, nagy mérges betűkkel válaszolt.

NEM IJEDTEM MEG.

A nagy katonai távcső mögött rejtőzködő rosszindulatú ember nem hitt neki. Ezt írta:

MEGIJEDT!!

M. H. J. erre már leült az íróasztalhoz, és szép formájú, önérzetes betűket rajzolt a következő papírlapra:

ÉN SENKITŐL SEM FÉLEK.

Mielőtt azonban még az ablakhoz vihette volna az önérzetes választ, hangos robbanás hallatszott valahonnan letről. Talán a pincéből. M. H. J. feszülten figyelt. Néhány percig csend volt.

Aztán ajtócsapkodás, lábdobogás hallatszott a lépcsőházból, majd sikoltozás is. Nem sokkal később szírenázva a ház elé kanyarodott egy rendőrautó, azután csakhamar egy mentőautó is.

Ekkor már M. H. J. is felöltözött, és lerohant a negyedik emeletről. A ház lakói a pincebejáratnál tolongtak, a rendőrök próbálták vizsztatásigálni őket.

- Minden csupa vér a pincében! - visította egy asszony.

M. H. J. körülnézett, és meglátta a szabadcsapat kicsiny, de erélyes vezérét. Egyenruhásan és szakállasan támaszkodott a falnak, most nem látszott erélyesnek, és mintha a szakáll is megritkult volna. M. H. J. odament hozzá és megkérdezte:

- Nagy baj történt?

A kis szakállas ember bágyadtan bólogatott.

- Az egyik fiú kezében felrobbant egy kézigránát - mondta. - Addig babrálgatta, addig ügyetlenkedett vele, amíg felrobbant a kezében.

- Biztosan a szemüveges fiú volt - mondta M. H. J.

- Igen.

- Meghalt?

- Meghalt. És még négy fiú súlyosan megsebesült.

- Szegény szemüveges fiú - mondta szomorúan M. H. J. - Amolyan írófélnék látszott. Az ilyen fickók ügyetlenek a mindennapi életben. Én ugyan kiválóan értek a fegyverekhez, de ez egyáltalán nem jellemző az írók többségére.

- Nem volt író a szemüveges fiú - mondta a ritka szakállú férfiú.

- Titokban bizonyára írogatott, talán verseket - mondta M. H. J., és majdnem megsajnálta a falnak támaszkodó emberkét. - Maga meg újra kezddeti előlről a szabadcsapat szervezését valahol másutt.

A kis szakállas ember továbbra is bágyadtan bólogatott, és keservesen megjegyezte:

- A pincébe majd visszaköltöznek a kóbor macskák.

- A macskák nem fognak visszaköltözni, mert nem szeretik a vér szagát - mondta M. H. J. - A patkányok költöznek majd vissza. Azok biztosan visszaköltöznek.

Ezután M. H. J. felsietett a lakásába, magára zárta az ajtót, leült az íróasztal mögé, és elhatározta, hogy gyorsan befejezi az Izsakhárról szóló regény első kötetét. Írni kezdett.

Megírta, hogy Izsakhár egy fényes bibliai reggelen maga köré gyűjtötte háza népét, és közölte velük, hogy ő most elmegy a békés birkapásztorok közé, pihennie és gondolkodnia kell, földművelő embereit pedig megbízta, hogy amíg ő a birkapásztorok körében a karámok mellett pihen, ültessenek minél több levendulát a félsivatagi és sivatagi földjébe, mert a levendula igen hasznos növény, nagy ereje van, illatával elűzi a szúnyogokat, böglyöket, legyeket, sőt még a patkányokat és az egyéb undorító rágcsálókat is. A derék földművelő emberek hittek Izsakhárnak, addig is nagyon jól gazdálkodott földjén, megígérték neki, hogy rengeteg levendulát fognak ültetni. Izsakhár ezek után teveháton elindult a birkapásztorokhoz. Elégedett volt magával és az Istennel, évről évre szépült körülötte a sivatag, és az ő földjét ez idáig elkerülte a dögvész, martalócok sem támadtak rá a hegyekből, de azért magában ott a teve hátán elhatározta, hogy a biztonság kedvéért felfegyverzi majd a békés birkapásztorait, kihegyezteti velük pásztorbotjaikat, és bőrből készült parittyákat ad majd nekik, ezekkel a parittyákkal súlyos kődarabokat lehet messzire hárítani olyan emberek irányába, akik esetleg ellenséges érzelmekkel bukkannának elő a homokdombok között.

M. H. J. hátradőlt a székében, és ő is majdnem elégedett volt magával. Később felkelt, az ablakhoz ment, lenézett a ház elé. A mentőkocsi már elment, bizonyára elvitte a szegény szemüveges fiú holttestét, és kórházba szállította a másik négy sebesült fiút is. A rendőrkocsi még a ház előtt állt, de lárma már nem hallatszott lentről. Ekkor M. H. J. visszafordult az íróasztalhoz, és meglátta a fehér papírra írt önérzetes mondatot, amely azt állította, hogy ő nem fél senkitől. Gondosan széttépte a papírlapot, elővett egy másikat, és azt írta rá:

IZSAKHÁR ELMENT.

Felmutatta az ablakban a katonai távcső felé. Onnan hamarosan megjelent a kérdés:

VISSZAJÖN?

M. H. János igenlő választ mutatott fel:

VISSZAJÖN.

A távcsöves ember tovább érdeklődött.

MIKOR?

M. Holló János elhatározta, hogy erre a kérdésre még válaszol, de azután egy ideig nem fog társalogni a rosszindulatú és kíváncsi távcsöves emberrel. Nagy fekete betűkkel felírta a fehér papírlapra:

MAJD HA MAGASRA NŐNEK A LEVENDULABÖKROK!

Bájosan együgyű kőszobrok

A köztudatban mindmáig él az a tévhit, hogy magyar nyelven nem születhet világirodalmi jelentőségű, vagy bár világirodalmi színvonalú prózai alkotás, a magyar költészet köztudottan rangos, de a prózában nem számítunk a jelentősebb irodalmak közé. Ezen a megítélésen Kertész Imre 2002-es irodalmi Nobel-díja se változtatott sokat, a külföldi könyvvásárokon, fesztiválokon való magyar szereplés népszerűsítő eredménye pedig a felmérések – és becslések – szerint aránytalanul kevés a ráfektetéshez képest. A magyar irodalmi szakmai egyesületek értékelése viszont, hogy „a magyar irodalom a magyar kultúra és az ország egyik leghatékonyabb nagykövetévé nőtte ki magát, az Európa-szerte kimagaslóan népszerű és elismert kortárs magyar irodalom az ország potenciális reklámhordozójává lett”. Mégis az a gyanúnk, hogy nem figyel irodalmunkra kellőképpen a világ, az érdeklődés vélt vagy valós hiánya azonban korántsem indokolja, hogy mi magunk ne vegyük észre íróink teljesítményeinek értékeit. Mondanám: világirodalmi értékeit, de a világirodalmiság mivoltát illetően nincs közmegállapodás, van, aki a goethei gondolat szerint mennyiségi meghatározásnak tekinti, mások inkább Babits, vagy még inkább Szerb Antal nyomán arisztokratikus kirekesztést, illetve beemelését értenek alatta; én itt olyan irodalmi alkotások gyűjtőfogalmaként használom, amelyek fordításban bármely nyelven érdeklődést keltő szövegalakzatként funkcionálnak, az idegen ajkú olvasó azért olvassa végig őket, mert a történet egzotikumában is magára ismer.

Az utóbbi közel fél évszázadban a világirodalmat olyan helyeken írják, ahol a szerzők képesek megtisztítani a helyi színeket, a félreértelmezők által indokolatlanul elmarasztalt couleur locale-t a rára kódott provincializmustól és a belterjességtől. Műveik mind a helyi színek jegyeit viselik magukon, és ez a couleur locale nem pizsmogó realizmus, nem harsány népieskedés, hanem az élet megélésének teljessége, függetlenül attól, hogy Latin-Amerikában, Afrikában, a

Távol- vagy Közel-Keleten születnek, és tekintet nélkül arra, hogy milyen nyelvű irodalmakba soroljuk őket. Közös nevezőjük a helyhez kötöttség, a Garcia Márquez-féle mindenkori Macondo-jellegű mikroközösség életéből való merítés, egyéni sorsok felvetése, amelyek mögött népek, nemzetek, embercsoportok sorsa tükröződik, és általuk a mű a helyi kötődések fölé emelkedik. (A helyi színek ugyanis nem feltétlenül a törzsi szokások megjelenítését feltételezik.)

A magyar irodalom elsősorban azért számít „kis” irodalomnak, mert kevesen beszélnek a magyar nyelvet, még kevesebben olvasnak magyar nyelven született irodalmi alkotásokat. Ezen a kis irodalmon belül léteznek még kisebb irodalmak, a nem anyanyelvi környezetben élő magyar alkotók magyar nyelvű műveinek összessége. Ezeknek az idegen nyelvi környezetben keletkezett irodalmaknak (nevezték már őket kisebbséginek és határon túlinak, emigránsnak és nyugati magyarnak stb.) az esetében nincs konszenzus az irodalomtörténet-írásban, újabban azonban egyre többen hajlanak afelé, hogy az idegen nyelvi környezetben létező magyar irodalmat az egyetemes vagy egységes magyar irodalom részének tekintsék, azzal, hogy ezek a kisebbségi irodalmak magukon hordozzák a keletkezésük helye és körülményei által meghatározott karaktert, ami mögött ugyancsak sok minden elfér, az egyetemes magyar irodalom és a többségi nyelvű irodalom hatásától kezdve a helyi színeken át a provincializmusig és a dilettantizmusig. Azok számára, akik a kisebbségi magyar léthelyzet magától értetődő megnyilvánulási formájának a provincializmust tekintik az irodalomban, korántsem egyedüli, de meggyőző ellenpélda lehet Gion Nándor életműve, ami a Vajdaságban élő magyarság huszadik századi történelmének szinte minden részletét magába olvasztotta, ugyanakkor vitathatatlan esztétikai színvonala elutasítja a provincializmus mindennemű vádját, hangütése pedig semmit se vállal a kisebbségi irodalmakkal szemben feltételezett/eltárt siránkozó, önsajnálató, másokat okoló megszólalásból.

Gion írói pályáján kétségtelenül sokat lendített, hogy az újvidéki (Új) Symposion folyóirat vonzáskörében indult, íróvá válásában azonban ön- és céltudatosságának volt döntő szerepe. Eleve írónak készült, előtte azonban kenyérkereső szakmát szerzett, minden bi-

zonnyal elméleti szinten, ugyanis bizonyára ő lehetett az egyetlen szakképzett géplakatos, aki a legapróbb műszaki probléma előtt is meghátrált, inkább nem kávézott, de a kotyogóját szét nem szerelte volna, kenyeret ezzel a szakmájával nem keresett. Technikai ügyefogyottságára komédiázó kedvében jócskán rájátszott a későbbiekben. A reszelő helyett a toll, a papír és a memóriája volt az igazi szerszáma, ezek által került az ipariskola után az éppen induló újvidéki Magyar Tanszék első hallgatói közé, és a Symposion (az éppen ebben az időben Új Symposion néven megújuló) folyóirat szerkesztőségébe. Midőn ottani társai tájékozódásukban és szövegalkotásukban a ma némi jelentésszűkítéssel, ennél fogva félreérthetően jugoszlavizmusként emlegetett nemzetköziség, a nemzet fölé emelt internacionalizmus felé fordultak, Gion Nándor megmaradt a maga ifjúkori, nemzeti karakterű élményvilágánál. Már fiatal íróként hatalmas életanyag birtokában volt, ennek megszólalási formáját kereste. Első regénye, a *Kétéltűek a barlangban* (1968) az Új Symposion folyóirat műhelyében készült, bevallottan engedményeket téve a szerkesztőknek a modern kifejezőeszközök iránti elvárásai előtt. Gion se interjúiban, se visszaemlékezéseiben nem sokat foglalkozott ezzel a regényével, nem tartotta túl jóra sikeredettnek, sőt, egyenesen silánynak mondta „modernkedései” miatt, bár hangsúlyozta, hogy a kritika mégsem verte kalapáccsal fejbe érte. Az interjúkészítők se törődtek különösebben vele, csupán azt észrevételezték, hogy a mű lényegében generációs regény, a szerző korosztályának problémáival foglalkozik. Ez igaz is, csak hogy ezeken a nemzedéki életszegmentumokon átsütnek egyéb, nem csupán az adott generációhoz kötődő, a későbbi művekben egyre nagyobb teret nyerő problémák, és a kisregény Gion Nándort eleve teljes írói eszköztárának vértetéiben mutatta fel. Egyben ez a regény tanúsítja, hogy szerzőjében az öncélú modernkedéssel szemben tudatosodott a kisebbségi magyar sors megjelenítésének feladatvállalása, amit a következő regényétől fogva programszerűen művelt.

A *Kétéltűek a barlangban* regényt in medias res indítja, mintha az elbeszélő és az olvasó már régtől fogva ismerné egymást, mintha az olvasó a könyv első lapjának felütésével voltaképpen egy korábban félbeszakadt beszélgetés folytatásának írásos dokumentumát vette

volna kezébe, az elbeszélő illetékességéhez pedig nem férhet kétség, hiszen nyomatékosan közli, hogy amiről beszámol, az „szóról szóra így hangzott” el. A történet szerint hét, ipari iskolát végzett fiú megalapította az Első Amatőr Hegymászók Egyesületét, ennek keretében a tudás meredek csúcsait kívánták megmászni, ám a Szegény Kis Rahmánovicsnak – már itt megjelennek az állandó jelzőkből alakított személynevek – az alapítástól számított hetedik napon történt vízbefúlása szétzüllesztette a társaságot, egyben lezárta a mű keretét. A közbeeső napok esti találkozóiról szóló beszámolókból Gion, ha rövidre kíván zárni egy-egy történetet, előre-hátra sétál az elbeszélés idejében, s ez a módszer elbeszélő prózájának meghatározó jegyévé válik. Az Egyesület rotációs hierarchikus rendbe szerveződik, minden este más elnököl, és felvezeti a témát, aminek célja a haszon nélküli dolgok gyűjteményének elkészítése. (Ennek a motívumnak az ellentéte huszonnégy év múlva jelenik meg a *Börtönről álmodom mostanában* regényben, ahol a szeszcsempész Istenfélő Dániel a szellemi értékek megőrzéséről és terjesztéséről beszél Kiss Lajos éjszakai portásnak.) Miközben a hegyekről, a kaktuszokról, a barlangban élő kétélűekről és csúszómászókról, a nőkről, a zöld legyekről és a vezetéknevekről tárgyalnak, diszkréten képbe kerülnek az 1948–49-es jugoszláviai kirakatpercek, a kényszermunkára hurcoltak ártatlan szenvedései, az Őrnagy figurájával pedig megjelenik a szovjet gyakorlat elutasítása (ami a következő, *Testvérem, Joáb* című regényben a csehszlovákiai 1968-ban aktualizálódik), valamint a többpártrendszer igénylése. Amiről persze a regény elbeszélője mint reakciós eltévelyedésről mondhat csak ítéletet, a történetbe vont hősök sorsa ugyanis túl sok retorziót idéz meg a múltból és az elbeszélés jelenéből, az írónak pedig illetékes ismernie és betartania a kimondhatóság politikai korlátait. Az Őrnagyot retrográd, társadalomellenes figuraként jegyzi a társaság, ugyanilyen minősítést nyer a Zöldinges Idióta, aki „talán az Őrnagynál is károsabb, mert fiatal, cinikus, gyáva, de hatékony és szaporodóképes”. Ezeknél a megállapításoknál a regény hangadója, Baras a rendszer, a (kommunista) párt hivatalos álláspontját nyomatékosítja társai előtt, amivel Gion megalapozza törbecsalhatlanságát, saját – önironikus –szavával minősítetten: sunyiságát, ami

lehetővé tette számára a tények megírását anélkül, hogy a hatalom fogást találjon rajta. Amit Baras szajkózott kritikaként mond, merő cinizmus, ő valójában szimpatizál az Őrnaggyal, a Zöldinges Idiótával ugyan nem, de a maga hatékony és szaporodóképes fiatalságával annál inkább. Ez Baras alakjának megformálásából válik világossá: a magasabb rendű cél megszállottjának tűnik, de voltaképpen nem az, inkább valamiféle botcsinálta forradalmár, akit csak addig érdekel a forradalom, amíg annak szükségéről meg nem győzi a környezetét, majd újabb izgalmakat keres – végtére nem rebellis, hanem csak kamasz, aki a kiválasztottság-tudat és a társadalmi realitás között őrlődik. A fiatal forradalmár alakja mögött mindenképpen ott sejthetjük, vagy beleérezhetjük a francia diákmozgalmak által 1968 májusában indított tiltakozó mozgalmat, amihez ötmillió munkás is csatlakozott, és ami polgárháborúszerű, államválságba torkolló utcai harcokhoz vezetett, akár azt is, hogy egy hónappal korábban merényletet kíséreltek meg Rudi Dutschke, a Szocialista Német Diákszövetség elnöke ellen. Ez a háttér természetesen nem jelenik meg explicite kifejtve a regényben.

A Baras társaságában lévő fiúk mindannyian hordozzák a múlt nyomasztó élményét, és erről – amennyire a regény megjelenésének idejében lehetett – vallanak is. Amikor például Salamon szinte csak mellékesen említi, hogy a háború után is sok hullát látott úszni a folyóban, akkor arra a mintegy negyvenezer vajdasági magyarra utal, akiket a partizáncsapatok 1944 végén és 1945 elején lemészároltak. Angeli a családi házuk államosításának keserű történetét idézve konkrétan fogalmaz: „Tudni kell várni, mert én ismerek embereket, akik nem tudtak várni, és ezért kicsupálták a körmeiket, összetörték a bordáikat, és még sokkal szörnyűbb dolgokat is műveltek velük.” Szinte mindegyik fiúnak volt már kalandja az árvaházi lányokkal, akik végtelenül szomorúak, engedelmesek, de minduntalan sírnak. A kalandok mögül Gion a szocializmus képmutatására utal, amivel a javítóintézet fennállását azzal tagadta, hogy árvaháznak titulálta.

A kisebbség érvényesülési problémáját az öngyilkos Hornyák tanár úr és Rahmánovics Hasszán párbeszéde tudatosítja a regényol-

vasóban. Az ipariskola magyartanára a magyar osztályba járó, szerb-horvát anyanyelvű, mohamedán hitű fiúnak – persze hogy nem egy színmagyarnak, az túl egyértelmű, vagyis politikailag támadható lett volna – azt magyarázza, hogy ugyanúgy nem érti az idők szavát, miként ősei se értették, akik épphogy áttértek a mohamedán hitre, a törökök már ki is vonultak az országukból, kisebbségiként (tulajdonképpen: magyarként) ebben az országban semmire se viheti. Hornyák tanár úr sorspéldája pedig annak közvetlen ábrázolása, ahogy a szocializmus paneljei mögött folyamatosan dühöngött a sovinizmus a nagyszerű Jugoszláviában. Erre Gion a következő, *Testvérem, Joáb* című regényében azzal emlékeztet, hogy Akilev rendőrfőnök Kovács Palit vádolja nemzeti gyűlölet szításával, amikor az a mások mellett az apját is agyonverő, a háború utáni rendőrfőnököt, Opatot a magyarokkal szemben elkövetett vérengzésére emlékezteti. Baras a képmutatásból és a beletörődésből akart szabadulni és ehhez magával csábítani társait. Nem kis bátorsággal mondta a pártról (amelynek maga is tagja), hogy: „összejön egy csomó ember, egyformán megmerevítik az arcizmaikat, és szavakat mondanak, aztán hazamennek, az arcizmaikat másként merevítik meg, és vacsora közben jóízűen röhögnek ugyanazokon a szavakon”. Baras nem akart merev arccal járni, a fűtőházban olajos vasdarabokat reszelni, irtózott a piszoktól, átvitt értelemben is tisztán kívánta tartani a kezét, s ennek érdekében elbeszél egy nemzedéki problémákból megképződött, azokon azonban túlmutató történetet.

Gion Nándor második regényének elbeszélő hőse, a *Tesvérem, Joáb* (1969) Tamása, akit leginkább Tomnak szólítanak, kevésbé aggályos az erkölcsi kérdések tekintetében. Annak ellenére, hogy a regényben bemutatott asztaltársaság, miközben rumot és vörösborot iszik, sült halat ropogtat hozzá, szinte infantilis viszonyul környezetére jelen és múlt idejű problémáihoz, pontosan ismeri azok erkölcsi vetületét. Tamás építkezési ellenőrként korrumpálódik, visszalopja ismerőse eltulajdonított pénzét, és minden lelkifurdalás nélkül, pontosabban zsarolással megtartja az összeg egyharmadát, devizaüzérkedésben közvetít, és sorsára hagyja a lányt, aki őt nagyon szereti, és tőle reméli gyógyulását. A regény kezdetén megjelenő szimpatikus elbeszélő

a történet végére erkölcstelen figurává aljasul, leromlástörténete során pedig csak annyi történik, hogy a csatorna-menti kisváros vezetéséhez idomulva maga is egérutakat épít arra az esetre, ha valami rosszra fordulna, vagyis, ha a prágai tavasz nyomán a Varsói Szerződés öt tagországa katonai intervenciót kezdene Jugoszlávia ellen, ami során kétségkívül háború törne ki. A lezárult életműben a *Testvérem, Joáb* az elbeszélő történelmi időt illetően beilleszthető Gion családtörténeti tetralógiájába, a *Virágos katona* (1973) és a *Rózsaméz* (1976) története után, az *Ez a nap a miénk* (1997) és az *Aranyat talált* (2002) ábrázolt ideje elé.

Az 1968-ban írt *Testvérem, Joáb* életanyagában naprakészen idősebb volt, ennél fogva szokatlanul provokatív műnek számított, Gion Magyarországon feketelistára, Jugoszláviában a gyanús írók névsorába került miatta, akkoriban – megjelenése előtt!, amire se előtte, se utána nem igazán akad hasonló súlyú példa – a hatalmi testületekben, meg azokon kívül is vitáztak a kéziratról, és többen beszéltek róla aktualitása, mint esztétikai minőségei kapcsán. Pedig éppen az volt Gion legnagyobb bravúrja, hogy a jelen időszerűségét, a történés, a megírás és az olvasás hármasságát egyidejűségét nem tézisbe, vagy feltáró dokumentumba, hanem öntörvényű regényvilágba ültette át, miközben a realizmus, mint reális szituáció és a jelképesesség felé hajló „dúsított” realizmus, mint a reális szituációnak az irreális (hiperrealista, nagyított, ismételt, naiv, túlfokozott, banalizált) felé való tágitása között mozgatta narrációját. Mintha tudta volna, hogy a későbbi, már Magyarországra való áttelepülése után írt műveivel szemben a bírálók éppen ezt a túlszínezettséget vetik szemére, mondván, hiteltelenné teszi túlzásaival a történeteket, itt is alkalmazta a „pedig pontosan így volt, esküszöm nektek”-féle hitelesítő mondatokat, miközben többször elismételte, hogy az elbeszélő azért rendel rumot, mert valaki mesélte, hogy az igazi férfiak rumot isznak, és ő is szeretne az igazi férfiakra hasonlítani, vagyis jelezte az elbeszélés és az elbeszélő személyének fiktív, alakmás jellegét, egyben pedig azt is nyomatékosította, hogy regényt ír, ami már majdnem olyan, mint a valóság, ám mégsem a társadalmi rákfénék keresztmetszetét dokumentálja. Ugyanakkor, visszatekintve szinte jóslatnak tűnően

mindaz kiolvasható belőle, ami lassacskán mélyítette az ország sír-gödrét, mind a friss keletű, mind az örökségként hordott mētelyt illetően. Akkoriban, 1968-ban az 1944–45-ös magyarelles megtorlásról, még ha az irodalom nyelvén is, még ha kocsmai beszélgetésbe szőve is, olyan nyíltan szólni, miként Gion tette, meglehetős bátorságra vallott. Különös, hogy ezt a szálát a korabeli méltatók és bírálók nem vették észre, vagy nem vették tudomásul, akkortájt inkább a regény időszerű társadalom-politikai olvasatát tartották fontosnak, egyfajta szociális és politikai látteletként kezelték. Egyik magyarországi kritikusa éppen e regény kapcsán szögezte le, kellő tájékozottság hiányában, hogy a vajdasági magyarságot Trianon után nem érték olyan traumák, mint más, Magyarországtól elszakított területek lakosságát. Ha a traumákat csupán emberéletben mérik, akkor is: a vajdasági magyarságot szó szerint megtizedelték, mégpedig a legbestiálisabb módszerekkel és eszközökkel, karóba húzták, keretfűrésszel vágták szét, fejszével verték agyon, vagy egyszerűen kitaposták belőle a lelket. Erről azonban a hetvenes években Magyarországon mit sem tudtak, a titói kirakatország gondoskodott a téma hazai és külföldi jegeléséről. Emellett égetően aktuális problémaként volt jelen mind a politikában, mind a regényben a Varsói Szerződés országainak csehszlovákiai beavatkozása, az „emberarcú szocializmus” liberális politikájának leverése, illetve a folytatás lehetséges forgatókönyve alapján a Jugoszláviával szemben várható invázió réme, ami az ítések (és elvtársak) előtt háttérbe szorította a felemlegetett – sérelemnek aligha nevezhető – borzalmakat, noha Gion 1944/45 és 1968 párhuzamba állításával a mindenkori háborúk mindenkori rémségeire utalt. Persze ez nem emelkedett jelképes szintre, mint például a halálos döfést megadással tűrő birkák némasága Szlimák hentes márványsztalán, a lázadást elfojtó tunyaság és az ártatlanság védtelenségének eme nyers szimbolikája.

Az adott világ anomáliáival való szembenézés már jelen volt Gion első regényében, a másodikban pedig külön hangsúlyt helyezett az író a kor kendőzetlen és tárgyilagos ábrázolására. Probléma ekkorra már akadt bőven, virágzott a korrupció, megjelent az úgazdag réteg, sorjázta a csődök, mélyült a nyomor, a múlt sebei még nem

gyógyultak be, a kisvárosban egymás mellett élt hajdani hóhér és áldozatának leszármazottja, hajdani elvtársakból lett, nyomorban élő javíthatatlan idealista és dúsgazdag köpönyegforgató, a hajléktalan és a villatulajdonos, köztük pedig a központi szereplővé előléptetett asztaltársaság, amelyhez a regény kezdetén egy németországi vendégmunkás csatlakozik. Az amúgy is szövevényes helyzetet – amit Gion addig még nem tapasztalt közvetlenséggel és egyszerűséggel szemléltetett, szinte észrevétlenül szálazva egymás mellé alakokat, sorsokat, erkölcsi magatartásokat – tovább bonyolította a regényírás konkrét ideje: nyugaton diáklázadások, keleten a prágai tavasz leverése, Belgrádban robbantásos terrorcselekmény. A háború rémének fenyegetése kiélezett helyzetet teremtett, van, aki csak a cukrot és a söt vásárolta zsákszámba, meg kivette pénzét a bankból, más úgy kívánt menekülési útvonalat teremteni magának, hogy megtakarított dinárját devizára cserélte, az elbeszélő Tamás pedig magához engedte az erkölcsi romlás és a korrupció fertőzésének méte lyét. Anti-hőssé vált, miként a kisvilágát irányító Joábok, akik álnok magatartásukkal (Sámuel második könyve szerint a bibliai Joáb úgy tett, mint aki csókkal kívánja kifejezni tiszteletét, majd orvul ledöfte a szembenállót) pusztulásra ítélték minden idealizmust, ártatlanságot és önzetlenséget. A mindenkori Joábok szelleme pedig nem csupán a regény konkrét terét és idejét mérgezi meg, hanem – mai szóval élve – globális hatásával az egész világot eltorzítja.

Úgy tűnhet, túl sok a regény által tablóvá épített életanyag, s egyedül az mentette meg a regényt e súly alatti összeroppanástól, hogy Gion erre a valóságalapra nem akarta ráerőltetni a korábban ismert regényformák egyikét sem. Nem pepecselt a körülményes indítással és lezárással, az első regényben már bevált módszerrel belerántotta az olvasót a történetbe, aminek a Fehér Ló (a Németországban dolgozó vendégmunkás) hazaérkezése és távozása mégis szabályos epikai keretet ad, majd viszonylag egyenesre fogott szálon adta elő a történetet, első személyben, a hitelesítés kedvéért minduntalan párbeszédet idézve, gyakorta új jelentéstartalommal felruházva, illetve más szöveggörnyezetbe helyezve ismételt gondolatokat, párbeszéd részleteket, szinte egész jeleneteket, ami egyszerre feszes, de

mégis ellazító ritmust adott az elbeszélésnek, miközben nyomatékosította az elbeszélő gyermeteg (romlatlanul naiv, az elbeszéltek minél pontosabb megértésére törekvő) lelkületét, ugyanakkor azt is tudatosította, hogy az olvasó irodalmi műalkotást, nem pedig társadalmi visszasságokat leleplező dokumentumot tart kezében. Gion a mesélő író típusának ritka reprezentánsa, aki az egyhangúságra, dísztelenségre, ismétlésekre, mások érzelmekben és indulatokban gazdag lírára hangolt, összetéveszthetetlen nyelvéből olyan regényvilágot teremtett, amely csapdába ejtette korabeli avatott olvasóit, némelyikükkel elhitette, hogy tükrözött valóságképpel, nem pedig teremtetel állnak szemben. Műveiben együtt jelenik meg a reális, a naturális, a szürreális, mindezt áthatja a hiperrealizmus, amivel kétségtelenül mitizálja a valóságot, ami már nem valóságként, hanem öntörvényű irodalmi világgént képződik meg, és úgy is működik.

A gyűjteményes kötetben harmadikként olvasható regény, a *Börtönről álmodom mostanában* 1990-ben jelent meg kötetben, előtte Gion fejezetenként folyóiratban közölte, pontosabban fejezetenként írta meg a történetet. A *Testvérem, Joáb* és a *Börtönről álmodom mostanában* megjelenése között eltelt huszonegy év, és tízkötetnyi regény, ifjúsági regény és elbeszélés magyarázhatja a két mű szemléletbeli és megformálási elkülönböződését. Az utóbbi, igencsak cselekményes, fordulatos műben a korábbi regényben tapasztalt megméltelyeződés ellentéte játszódik le, az agyafúrtnak tűnő, de valójában naiv első személyű elbeszélő egy rosszul elsült tréfa során bajba keveredik, amiért bűnhődni kellene, ám szokatlanul könnyen kihúzza magát a megérdemelt és némi képmutatással vágyottnak mondott szenvedés alól, végül választhat a gazdag, de bűnös, illetve a szegény, de erkölcsös életvitel között, s az utóbbit választja. Döntése szöges ellentéte a *Testvérem, Joáb* hőse sorsvállalásának, és a megjelenített regényvilág szempontjából ez rossz döntés. Az elbeszélő ugyanis a regény kezdetén azt követően került bajba, hogy börtönről álmodott, és a történet végén, midőn rendeződni látszik a sorsa, újra megjelennek a baljós álmái. Lehet, hogy újra rosszra fordul a sorsa, ami nagyon valószínű, akár a hamarosan megszűnő tanyasi magyar iskolában vállalt tanítói állást, akár visszacsábul a Lírikusok csempészbándájához, életében

nem szabadul a börtön falai közül. Ez a regényzárlat teszi biztossá, hogy Gion két idősíkból merítve hozta létre regénye térídejét. Az elbeszélés hőseként visszafiatalodott egyetemista éveibe, a regény helyszíne itt már nem a gyermekkor Szenttamása, hanem toposzairól felismerhetően Újvidék, illetve a mitrovicai börtön és egy meg nem nevezett adriai falu. A Lírikusok márkás italokat és cigarettát csempésznek, olykor pedig nejloninget, ami a múlt század hatvanas-hetvenes éveinek fordulójára utal, a bel- és igazságügy-minisztérium üdülőjében még aktív szolgálatban lévő egykori usztasa- és csetnik-vadászok pihennek, vagyis akár az előző regények történeti idejével is azonosítható lenne az ábrázolt kor. Csakhogy ennek a kornak a Jugoszláviáját nem mindenki érezte börtönnek, különösen annak a Symposion-nemzedéknek a tagjai nem, akikkel Gion is együtt indult írói pályáján. Ha a hatvanas-hetvenes évek titói Jugoszláviájáról esett szó, annak viszonylagos nyitottsága nem maradhatott említés nélkül. A nyolcvanas évek végén, Slobodan Milošević hatalomra jutásával, a joghurtforradalommal, amely során a magát szocialistának nevező hatalom vezérkara Koszovóról utaztatott fölhergelt szerbeket a vajdasági városokba, hogy ott tömeggyűléseken követeljék a „bürokratikus” és „autonomista” (a tartomány önrendelkezési joga mellett kiálló) vezetés megdöntését, megfosztotta mindkét tartományt (Vajdaságot és Koszovót) alkotmányos autonómiájától, kifosztotta és nyomorba döntötte az országot, háborúkat gerjesztett és mindet elveszítette, aminek legkeserűbb levét azok a koszovóiak is megitták, akik segítő kezet nyújtottak mindehhez, és a legkisebb vajdasági városok politikai vezetését is lincseléssel fenyegették a nyilvánosság előtt, noha tulajdonképpen azt se tudták, melyik városban szállították le őket az autóbuszokról, hol nyomták kezükbe a transzparenseket, a szendvicseket és a joghurtot, annál inkább. Akkoriban sokan álmodtak börtönről, amit a regény utolsó előtti oldalán olvasható párbeszéd tesz világossá:

„ – Veszélyes dolog az aranycsempészség – mondta Lakner Feri. – Túl sok kockázattal jár.

– A börtönben is sokat kockáztattunk – mondta Dániel. – Vásárra vittük a bőrünket néhány üveg ócska pálinkáért.

- Nem vagyunk börtönben - mondta Lakner Feri.

- Nem? - kérdezte Dániel.

Erre elég sokáig hallgattunk mindannyian."

Az elbeszélés idejében ez az idősíki kopírozódik rá a két évtizeddel korábbra tehető eseményekre. Ebben a regényben a korábbiak párbeszédes építkezéséhez képest több a leírás, és az első személyű narráció, ugyanakkor itt válik leginkább hangsúlyossá, hogy az elbeszélő az összefonódó cselekmény szövetét a beszéd, a mesélés fölötti hatalma által fordítja műalkotásba. Gion első regényében az alkotói műhelykérdések fölötti tépelődést még önreflexív kitérő jelzi, a másodikkban ennek már nyoma sincs, itt pedig a szöveg teljesen magába integrálja a valóság elbeszélésbe transzponálásának módszertanát. A Thomas Mann műveiből dolgozatot író, a börtönben naiv és rossz börtönverseket faragó elbeszélő közvetlenül mutatja be, hogy a mese - a regény - érdekében mások történeteit, sőt életrajzát is kisajátítja, felnagyítja, szinte mitizálja általuk magát, aki tulajdonképpen csak hasonlítani szeretne az „igazi férfiakra”, az igazi hősökre, hiszen a pitiánerségnél többre nem jut, ahhoz se nem eléggé erényes, se nem eléggé romlott, mások meg szerelmes együgyűségeket fecseg. Minden szereplő új történetet hoz a regénybe, közülük több az elbeszélés fősodrába integrálódik, de a többi se hullik ki a narrációból. Gion korábbi ironiája és cinizmusa helyébe itt részben a romantikus, líraian értelmes hangütés lép. Miként a későbbi *Izsakhárban* megjelenő M. H. J., az itt szereplő Kiss Lajos is nyakig benne van az eseményekben, de egy kicsit mindig kívül is áll rajtuk. Az elbeszélő a regényben elmondja börtönbe kerülésének banális történetét - katasztrofális vezetve árokba fordította kölcsönvett motoros triciklijéről a lányt, akinek játékból ugyan, de éppen szerelmet vallott, és az nyakát szegte, bizonyára abban a percben, amelyben rövid élete során először érezte magát boldognak -, majd a regény végén újra tematizálja az eseményt, egy másik lánynak udvarolva mintegy szűzsévé tömörítve adja elő, ami során romantikus és lovagias hőstörténetté magasztosul az elbeszélő és Kovács Júlia kapcsolata, meg a lány halálának körülményei. Közben az olvasóra kacsintva azt is elmondja az elbeszélő, hogy a történet átdimenzionálásával szerelmes sajnálatot és vonzalmat kí-

vánt maga iránt kelteni, egyben azt is tudatosítja, miként szippantja magába a regényszöveg a mellékesen elhangzó történeteket, hogyan minősül benne és általa lényegessé a lényegtelen, írói eljárása miként nagyítja fontossá a semmitmondó apróságokat.

Másfelől ennek a regénynek is tárgya a szorongásnak az ironiában való föloldása, és ez az ironia, miként a kiemelt idézet mutatja, súrolja a cinizmus határát, végül azonban lírába desztillálódik: „... amikor először álmodtam börtönről, meghalt Hegedűs Marcella néni. A házuk előtt ült egy október végi estén, kukoricát főzött egy kondérban és árulta a főtt kukoricát, aztán egyszer csak szó nélkül lefordult a kisszékről. Nevelt fia, Istenfélé Dániel talált rá, az öreg-asszony mellére hajtotta a fejét, és minthogy annak már nem dobogott a szíve, Istenfélé Dániel megette a kondérból a maradék főtt kukoricát, majd ölbe kapta a kis töpörödött Hegedűs Marcella nénit és bevitte a házba, és ott elbőgte magát.” Ebben a hangütésben van egy adag jópofáskodás, ami nem csak a regénybeli elbeszélő ifjú korával és a vagány(kodó) társaságának kedélyes retorikájával magyarázható, hanem következetesen rányomja bélyegét az elbeszélő jellemábrázolására. Az első személyű hős kemény dolgokon megy keresztül, akaratlanul emberéletet olt ki, de elvégzi az egyetemet, éjszakai portásként csempészeknek falaz, bandaharcok szemtanúja, börtönben ül, közben szüntelenül álmodozik, minden szorult helyzetből kibeszéli magát, vagy kapcsolatai révén oldja meg problémáit. Sikamlós alak, de becsületes kíván maradni, kissé nyámnyila, problematikus szituációkban másra hagyatkozik, ha nővel van, amíg a beszéd hatalmával élhet, dől belőle a bódító szöveg, ám a tettek mezején a legkisebb ellenállás előtt meghátrál, és inkább romantikusan szenved, ilyenkor lehangul a vagányság álcája, és kiderül, hősünk nem szeretne sohasem felnőni és tetteiért felelősséget vállalni. Talán túl fiatal még, és túl sokat látott már a világból ahhoz, hogy vállalni tudja a világgal szembeni kiállást. A regényt elbeszélő hős, Kiss Lajos a kedélyes történetben sem hagyja említés nélkül a második világháború tragikus eseményeit, ezúttal a jugoszláviai csángók kíméletlen sorsát, a háborús ellenfelek gyilkos üldözését, a népfelzabadítók és ellenségeik kegyetlen egymásközti leszámolásait, a meg nem értett

nyelvvel szembeni intoleranciát, ám nem témaként, hanem a regény tartalmi elemeiként kezeli ezeket a dolgokat.

Akárcsak az előbbi három, a negyedik regény, az *Izsakhár* (1994) története is erőteljesen jeleníti meg megírásának idejét, amelynek referenciái közvetlenül és áttételesen is benyomulnak a mű szövegébe. A szorongás, a fenyegetettség és a félelem által meghatározott alaphangulatot az első oldalakon nyomatékosítja a szerző, akinek az első bekezdésben M. Holló Jánosnak, a másodikban M. H. Jánosnak, a harmadikban már csak M. H. J.-nek nevezett hőse – gondoljunk a *Kétéltűek a barlangban* álfilozófiai diskurzusára a személynevek feleslegességéről, ugyanakkor az állandó jelzőkből képzett vezetékevek gyakoriságára Gion műveiben –, egy, a szemét között talált színházi látcsővel körbetekint a lakótelepen, és megdöbbenve tapasztalja, hogy az egyik lakásból valaki katonai távcsővel figyel, egy olyan optikai eszközzel, amit a hadsereg, a rendőrség tagjai, vagy esetleg a vadászok használnak, és ami mellett a sajátja játékszernek minősül. A regényből nem derül ki, hogy ki a megfigyelő, de a megfigyelés folyamata adja meg a mű keretét. A távcsővel mások lakását és az utcát fürkésző szomszéd nem az egyetlen figyelmeztető jel. M. H. J.-hez egy nyakkendő fiatalember próbál betörni, vélhetően egzisztenciális késztetésből, kétszer is figyelmeztetik, hogy háború lesz hamarosan, kereskedő ismerőse arra panaszodik, hogy a nyugati országok (Jugoszlávia szlovén és horvát tagköztársaságai) lezárták határait az áruforgalom elől, sürgősen sok pénzt kellene elköltenie, párhuzamosan virágzik a fegyverekkel és a nyugtató gyógyteákkal való kereskedelem, suhancok azért támadnak ismerőseire, mert katolikus papnak nézik, ugyanazok a suhancok előbb fegyverekhez jutnak, majd önkéntesként hadba vonulnak, ám amikor ott azt tapasztalják, hogy a fronton visszalőnek, hazapakolnak, nyomban magyarul kezdenek tanulni, majd Magyarországra költöznek. Ugyanakkor a bőrét mentő magyar fiút lerángatják a vonatról, munderba öltöztetik, a frontra hurcolják, ahol elesik. Idehaza szabadcsapat költözik a bérház pincéjébe, amelynek őslakóit, a macskákat elűzik, kicsinyeket szemeteskukába dobják. Gion illúziómentes kíméletlenséggel és pontossággal jeleníti meg a regényben a világot, konkrétan a háborút

hátszínre. Hőse, M. H. J. – aki nem azért szerepel csak iniciáléival a történetben, mert identitását személynevével kívüli térben valósítja meg, hiszen vezetékeve, a Holló is szimbolikus jelentésű, hanem így bensőségebb közelségbe kerül az olvasóval –, nyugtázza az intő jeleket, majd a háború tényét is, de látszólag mindenhez alkalmazkodik, alkatával ellenes önvédelemre rendelkezik be, előbb egy fadaragó művésztől kapott baltát, majd egy, ugyancsak kapott marokfegyvert tart ablakában, amire ráláthat a távcsöves szomszéd. Ahol alkalma nyílik, csippent mások jussából, hogy írhasa regényét és folytathassa házasságtörő szerelmi kapcsolatát a disznainak a kukából száraz kenyeret gyűjtögető asszonnyal. M. H. J. ugyanis író, aki nem kevés öniróniával mondja magáról, hogy közismert, hiszen néhány könyvtáros tud róla, ám amikor gyászbeszédet kell tartania, pincérismerőstől kölcsönöz fekete öltönyt, ráadásul a beszédével se remekel. Többkötetes, bibliai tárgyú regényt tervez, amelyben elégtételt kíván adni Jákob és Lea fiának, Izsakhárnak, a mostoha sorsú fiúnak, akinek apja rabszolgasort jövendőlt. Az első kötet kézírata el is készül a kerettörténet lezárásáig. M. H. J. *Izsakhárja* azonban nem regénybe ékelt regényként jelenik meg Gion Nándor *Izsakhárjában*, fiktív világból csak átmesélt, olykor idézett részeket ismerhet meg az olvasó, éppen csak annyit, amennyivel Gion a regényírói tevékenységét tematizálja, közben szemlélteti, hogy a regényírás idejének történései az irodalom valóságmegszólító erején keresztül miként furakodnak be a több ezer évvel korábban játszódó történetbe. A szerzői altergónak is tekinthető M. H. J. például éppen a sivatagi és félsivatagi földet műveltetné regényhőisével, de mivel igencsak járatlan a témában, egyszerűbbnek tűnik neki Izsakhárt háborúba küldeni, és ezzel máris megteremt a kapcsolatot a kettős, a bibliai kort megidéző és a jelent ábrázoló elbeszélő pólusok között: „... Izsakhár akár háborút is kezdhethetne valamelyik szomszédja ellen, és akkor nem kellené földet művelnie és egyéb fárasztó dolgokat végezni, a háborúval mindent meg lehet magyarázni, azt is, hogy miért nem dolgozik az ember, és ürügyet is mindig lehet találni a háborúra...” M. H. J. elgondolja, mit kellene tennie a bibliai hősnek, Izsakhár pedig megvalósítja azt, a két regényidő egymásra másolódik, a jelenben zajló

testvérháború atavisztikus eredője a történelem előtti időben nyerne okozati megerősítést, mindkét világ abszurdá lesz és groteszkbe vált, megeremti az egymásba való átjárhatóságot, és ezáltal erősíti a másik és saját hitelességét.

Gion Nándor „dúsított realizmusában” a pontosság mellett egyik legfontosabb szövegalkotó eljárás a túlzás, amit M. H. J. nemes egyszerűséggel dicsekvésnek nevez. Ez az élményt magasra megemelő módszer végig nyomon követhető prózájában, a hallott történetek kisajátításában, a hős szerepének fölnagyításában, az események újramesélésében, amikor egyre nagyobb dimenziót nyerne a részletek. Az ilyen, „dicsekvésnek” számító hangsúlyeltolódásokat Gion mindig leleplezi, az olvasó előtt világossá teszi, hogy hőse éppen lódít, például amikor a gyermekversek szerzőjéből terrorista lesz a történetében, és ezekkel a leleplezésekkel a sajátos gioni hős mindenkor jellemgyengeségét hangsúlyozza. Az azonban, hogy például Szivárvány (Kovács) Ervinnek, a Szivárvány Harcosai nevű szekta papjának kertjében élő sündisznó hátára is a szekta jelképe van festve, a legközvetlenebb gioni „dúsítás”, ahhoz hasonló ironikus eljárás, mint amikor az utcanyelv helyett magas irodalmi stílusban beszélte hőseit, vagy amikor a következő párbeszédhez hasonlatosan cinikusan humorizál: „ – Az ilyen izgága fickók előbb-utóbb rosszul járnak – szolt közbe M. H. J. – Ismertem egy jószágos öreg házaspárt, azoknak volt egy ilyen rossz természetű fiuk. Egy éjszaka botokkal ők maguk verték agyon a fickót, pedig egyszülött fiuk volt.

A kötekedő fiút nem hatotta meg a jószágos öreg házaspár története...”

Sziporkázó paródiaként, önkifigurázásként, ugyanakkor teljes epikai világképként is olvasható a regény: a tablóján szereplők közül mindenki belekeveredik a háborúba, magasztos eszmék lebegnek szemük előtt, közben elcsábulnak az anyagiaktól. A megcsalt Szivárvány Ervin, ő a kenyérgyűjtögető asszony férje, előbb a jól profitáló, lelket és testet erősítő gyógyteák forgalmazásával váltja aprópénzre a Nagy Fehér Madár tanait, majd magasröptű eszméit egy nagy fehér Volvóra cseréli; M. H. J. meg tulajdonképpen csupán azért kíván igaz-

ságot szolgáltatni a rabszolgasorba utalt bibliai gyermeknek, mert a kiadótól előleget vett fel a regényre.

A kezdettől alkalmazott regényírói eszközök közül az *Izsakhár* szövegében új szerepet nyer a funkcionális ismétlés. A korábbi nyomatékositás, hangsúlyozás – ezen túlmenően az elbeszélő naivitására, szerepalakító infantilizmusára való rájátszás – mellett itt összefoglaló funkciót nyer, az író elmondja, mi történt az előző fejezetekben. Gion, akárcsak előző regényét, úgy írta az *Izsakhárt* is, hogy annak fejezetei folyóiratban is közölhetők legyenek, mintegy visszatérésként a fejezetekben közzétett hosszabb epikai alkotások hagyományához, amelyek tartalmi összefoglaló módszere ma inkább más műfajban, a televíziós sorozatokban él tovább. Miként J.K. Rowling, a *Harry Potter*-könyvek szerzője megfigyelte, hogy a gyerekek figyelmét lekötő rajzfilmekben hat-hét másodpercenként vágják a jeleneteket, és ezt a módszert alkalmazva hozta létre népszerű művét, Gion is regényalkotó módszerébe iktatta a televíziós filmműfaj egyik eszközét, ő nem a snittet, noha nála is minden oldalon történik valami érdekes, fordulatos, hanem az előző fejezet tartalmi összefoglalását hozta vissza az elbeszélő prózába a televíziózás formanyelvéből. Ez a valószínűbb, mint az epikai hagyományhoz való visszatérés, mert Gion az első regényétől fogva nem törődött a hagyománnyal, és nem gondolt arra, hogy az olvasójának kelljen felnőnie a regényeihez, hanem művével elébe ment az olvasónak, s ennek érdekében újította meg az elbeszélés lehetőségeit.

Az itt közölt négy Gion-regény valóságábrázolási tétje szokatlanul nagy, szerzőjük nem várt az epikai távolság kialakulására, hanem a társadalmi-történelmi események melegeiben írta művét, amiben a történelem még képlekeny formájában jelenik meg, tulajdonképpen még nem lehet tudni, hogyan és mivé alakul majd az eseménysor. Így bármennyi valóság-effektus is zsúfolódik bennük egymás mellé, az olvasónak mindig tudnia kell, hogy íróilag teremtett világról olvas, amelynek reáliái, bármennyire élesek és nem egy esetben alaposan túlszínezettek, a valóságban kopottak és kicsik, mint hősei, akik csak képzeletükben lehetnek valódi „hősök”. Gion megemeli a tapasztalt

élményt, megteremti a maga és olvasója Macondóját, ami nem anyyira mágikus, és kevésbé babonás, mint a latin-amerikaiaké vagy afrikaiaké, de ugyanolyan autentikus imaginatív-realitással jeleníti meg a valóságot, mint amazok. Az eredmény, amire jutnak, ugyanaz, csak témájuk más, eszközeik különböznek. Gion világa azonban a magyar olvasó világa is egyben. S ettől nem lehet kisebb a becsülete. Hőseit a konkrét történelmi idő és valós társadalmi történések éltetik, a tényleges történelmi időt és társadalmi történéseket pedig a konkrét emberi cselekvések és sorsok ábrázolják. Gion regényhősei a „dúsított” realizmus műhelyében öltenek alakot, s többnyire olyan bájosan együgyű figurává válnak, mint a *Börtönről álmodom mostanában* elbeszélőjének a címfestőből a gesztenyelombok festőművészévé előlépett barátja által faragott, aranyfogú üzbég lányt ábrázoló kőszobor.

Fekete J. József

A szerkesztő jegyzete

A kötetben közölt regények sajtó alá rendezése során az író életében megjelent kiadásokat követtük, ezek szövegében a nyilvánvaló sajtóhibákat javítottuk. Az alapul vett kiadások: *Kétéltűek a barlangban*, Forum, 1968; *Testvérem, Joáb*, Forum, 1969; *Börtönről álmodom mostanában*, Forum, 1990; *Izsakhár*, Kortárs Kiadó, 1994. A mostani kötetben közölt munkák nem kötődnek egymáshoz úgy, mint a sorozat első, *Latroknak is játszott* című kötetében közölt négy regény – az *Izsakhár* akár elbeszélés-ciklusként is értelmezhető –, egymás mellé állításukat kiadói szempontok igazolják.

Füzi László

Tartalom

KÉTÉLTŰEK A BARLANGBAN / 5

TESTVÉREM, JOÁB / 117

BÖRTÖNRŐL ÁLMODOM MOSTANÁBAN / 249

IZSAKHÁR / 469

A Beszédes Kátrányozó / 471

A fafaragó művész baltája / 484

A fehér sündisznó / 493

Gyógyteák és lőfegyverek / 506

Égő szemű tevék / 520

Ha majd megritkulnak a csillagok / 534

Temetések után / 548

Lelketlen városi kufárok / 560

A levendula ereje / 575

BÁJOSAN EGYÜGYŰ

KŐSZOBROK – *Fekete J. József* / 599

A SZERKESZTŐ JEGYZETE – *Füzi László* / 617

A kiadó könyvei kaphatók a Pécsi Direkt Kft. nagykereskedésében,
az Alexandra könyváruházakban, a jobb könyvesboltokban
(elsősorban a Nyugati téri Könyvesházban és az Írók Boltjában)
valamint a kiadó címén: 1063 Budapest, Kmety György utca 17.
Telefon: 468-2521, 468-2522

e-mail: noran@noran.hu
www.noran.hu

Megjelent a Noran-Kiadónál 2008-ban
Noran-Kiadó 2004 Kft.,
1064 Budapest, Rózsa u. 80. I/1.
Felelős kiadó a kiadó vezetője
Irodalmi vezető Kőrössi P. József
Kötésterv, tipográfia Faragó Ágnes
Korrektor Tóth Béla
Tördelte Jankovič Milán (Noran)

ISBN 978-963-9716-86-5

Nyomás Kinizsi Nyomda
Felelős vezető Bördős János